Data publikacji: 01-04-2010

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VII KADENCJA

Warszawa, dnia 30 marca 2010 r. **Druk nr 840**

PREZES
Instytutu Pamięci Narodowej
Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko
Narodowi Polskiemu
dr hab. Janusz Kurtyka

Pan
Bogdan BORUSEWICZ
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Szanowny Panie Marszałku,

w załączeniu uprzejmie przekazuję Informację o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w okresie 1 stycznia 2009 r. – 31 grudnia 2009 r.

Z poważaniem

(-) Janusz Kurtyka

UCHWAŁA Nr 1/2010

KOLEGIUM INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ – KOMISJI ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

z dnia 23 lutego 2010 r.

w sprawie zatwierdzenia informacji rocznej o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w okresie od dnia 1 stycznia 2009 r. do dnia 31 grudnia 2009 r.

Na podstawie art. 23 ust. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 424, Nr 64, poz. 432, Nr 83, poz. 561, Nr 85, poz. 571 i Nr 140, poz. 983), uchwala się co następuje:

§ 1.

Zatwierdza się przedłożoną informację roczną o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w okresie od dnia 1 stycznia 2009 r. do dnia 31 grudnia 2009 r., z zaleceniem wprowadzenia poprawek i uzupełnień wskazanych w czasie dyskusji nad nią.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Kolegium

Andrzej Chojnowski

prof. dr hab. Andrzej Chojnowski

Tłoczono z polecenia Marszałka Senatu

INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ – KOMISJI ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

w okresie 1 stycznia 2009 r. – 31 grudnia 2009 r.

Warszawa 2010

Spis treści

Wykaz skrótów . . . 5
Wstęp . . . 9
Część I . . . 13
INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ – KOMISJI ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU . . . 13
1. Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu . . . 13
2. Współpraca międzynarodowa Instytutu Pamięci Narodowej . . . 15
3. Wybrane inicjatywy Instytutu Pamięci Narodowej w ramach obchodów rocznic przypadających w 2009 r. . . . 21
4. Sekretariat Prezesa IPN . . . 24
5. Główna i Oddziałowe Komisje Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu . . . 30
5.1. Działalność śledcza Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu . . . 35
5.2. Kierunki działalności śledczej, jej problemy i ograniczenia . . . 41
5.3. Udział prokuratorów pionu śledczego w postępowaniu przed sądem; najważniejsze skierowane w 2009 r. akty oskarżenia i uzyskane orzeczenia . . . 45
5.4. Śledztwa prowadzone w okresie sprawozdawczym, budzące szerokie zainteresowanie społeczne, niezakończone wydaniem decyzji merytorycznej . . . 48
6. Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów . . . 52
6.1. Ewidencja . . . 54
6.1.1. Wydział Ewidencji . . . 54
6.1.2. Referaty/Sekcje Ewidencji . . . 56
6.1.3. Ewidencja – dane statystyczne . . . 63
6.2. Gromadzenie, opracowywanie i obsługa magazynów . . . 64
6.2.1. Wydział Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów . . . 64
6.2.2. Referaty/Sekcje Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów . . . 73
6.2.3. Gromadzenie, opracowywanie i obsługa magazynów – dane statystyczne . . . 84
6.3. Udostępnianie i informacja naukowa . . . 94
6.3.1. Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej . . . 94
6.3.2. Referaty/Sekcje Udostępniania i Informacji Naukowej . . . 98
6.3.3. Udostępnianie i informacja naukowa – dane statystyczne . . . 102
6.4. Obsługa bieżąca . . . 113
6.4.1. Obsługa bieżąca – dane statystyczne . . . 114
6.5. Badania archiwalne i edycja źródeł . . . 115
6.5.1. Opracowanie wydawnictw źródłowych . . . 115
6.5.2. Redakcja czasopisma „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej” . . . 117
6.5.3. Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej . . . 117
6.5.4. Współpraca archiwalno-historyczna z archiwum SB Ukrainy . . . 118
6.5.5. Redakcja katalogów archiwalnych . . . 119
6.5.6. Współpraca edytorska z jednostkami terenowymi BUiAD . . . 119
6.5.7. Indywidualne prace naukowe . . . 120
6.6. Działalność naukowa i popularyzatorska . . . 120
6.6.1. BUiAD . . . 121
6.6.2. OBUiAD w Białymstoku . . . 121
6.6.3. OBUiAD w Gdańsku . . . 122
6.6.4. OBUiAD w Katowicach . . . 122
6.6.5. OBUiAD w Krakowie . . . 123
6.6.6. OBUiAD w Lublinie . . . 123
6.6.7. OBUiAD w Łodzi . . . 124
6.6.8. OBUiAD w Poznaniu . . . 126
6.6.9. OBUiAD w Rzeszowie . . . 126
6.6.10. OBUiAD w Szczecinie . . . 127
6.6.11. OBUiAD w Warszawie . . . 127
6.6.12. OBUiAD we Wrocławiu . . . 127

6.6.13. Delegatura w Bydgoszczy . . . 128
6.6.14. Delegatura w Kielcach . . . 128
6.6.15. Delegatura w Olsztynie . . . 128
6.6.16. Delegatura w Opolu . . . 129
6.6.17. Delegatura w Radomiu . . . 129
7. Biuro Edukacji Publicznej . . . 130
7.1. Działalność naukowo-badawcza . . . 130
7.1.1. Ogólnopolskie projekty badawcze . . . 131
7.2. Działalność z zakresu wystawiennictwa i edukacji historycznej . . . 141
7.2.1. Działania popularyzatorskie i edukacyjne . . . 142
7.2.2. Działania wystawiennicze, współpraca z mediami . . . 148
7.3. Wydział Wydawnictw . . . 150
8. Biuro Lustracyjne . . . 151
8.1. Wydział Ewidencji Oświadczeń Lustracyjnych, Sygnalizowania i Publikacji . . . 151
8.1.1. Zadania Sekcji Ewidencji i Sygnalizowania . . . 152
8.1.2. Zadania Sekcji Udostępniania i Publikacji . . . 156
8.2. Wydział Przygotowywania i Publikowania Katalogów . . . 160
8.2.1. Przygotowywanie i publikowanie katalogów w Biuletynie Informacji Publicznej IPN 160
8.3. Wydział Przygotowywania Postępowań Lustracyjnych . . . 163
8.3.1. Sprawy zainicjowane zgodnie z treścią art. 52a pkt 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP . . . 163
8.3.2. Sprawy przejęte po byłym urzędzie Rzecznika Interesu Publicznego . . . 166
9. Budżet . . . 167
9.1. Wykonanie dochodów budżetowych . . . 167
9.2. Wykonanie wydatków budżetowych . . . 168
9.2.1. Dotacje . . . 170
9.2.2. Świadczenia na rzecz osób fizycznych . . . 170
9.2.3. Wydatki bieżące . . . 171
9.2.4. Wydatki majątkowe . . . 174
9.3. Wykonanie wydatków niewygasających (wydatki z 2008 r.) . . . 178
9.4. *Zatrudnienie* . . . 178
10. Gospodarstwo Pomocnicze IPN . . . 180

Część II

ANEKS DO INFORMACJI O DZIAŁALNOŚCI INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ – KOMISJI ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU OD 1 STYCZNIA DO 31 GRUDNIA 2009 r.

Załącznik nr 1: Informacje o śledztwach prowadzonych w 2009 r. w poszczególnych oddziałowych komisjach . . . 5
1. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Białymstoku . . . 5
2. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Gdańsku . . . 14
3. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach . . . 25
4. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie . . . 30
5. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Lublinie . . . 37
6. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Łodzi . . . 45
7. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Poznaniu . . . 52
8. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Rzeszowie . . . 61
9. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Szczecinie . . . 79
10. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie . . . 87
11. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu we Wrocławiu . . . 104
Załącznik Nr 2: Wydawnictwa . . . 123
Załącznik Nr 3: Publikacje pracowników IPN . . . 132
Załącznik nr 4: Konferencje, Sesje Naukowe i Popularnonaukowe . . . 186
Załącznik nr 5: Wystawy . . . 190
Załącznik nr 6: Spotkania Klubów im. gen. Stefana Roweckiego „Grota" w 2009 r. . . . 197

Część III

WYDAWNICTWA IPN W ROKU 2009

WYKAZ SKRÓTÓW

ABW	–	Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
AK	–	Armia Krajowa
AW	–	Agencja Wywiadu
AWL	–	Archiwum Wojsk Lądowych
AWO	–	Agenturalny Wywiad Operacyjny
BCh	–	Bataliony Chłopskie
bdsz	–	Brygada Desantowo-Szturmowa
BEP	–	Biuro Edukacji Publicznej
BIP	–	Biuletyn Informacji Publicznej
BL	–	Biuro Lustracyjne
BOR	–	Biuro Ochrony Rządu
BP	–	Biuro Prawne
BStU	–	Die Bundesbeauftragte für die Unterlagen des Staatssicherheitsdien stes der Ehemaligen Deutschen Demokratischen Republik – Instytut Gaucka (Urząd Pełnomocnika Rządu do spraw Dokumentów Służb Bezpieczeństwa byłej Niemieckiej Republiki Demokratycznej)
BUiAD	–	Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów
CAW	–	Centralne Archiwum Wojskowe
CMUJ	–	Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego
CNSAS	–	Consiliul National pentru Studierea Arhivelor Securitatii (Zarząd Narodowej Rady ds. Badania Archiwów Securitate)
CPD MSWiA	–	Centrum Personalizacji Dokumentów Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji
cyt.	–	cytowany
Dz. U.	–	Dziennik Ustaw
ENA	–	Europejski nakaz aresztowania
EWP	–	Elektroniczny Wykaz Postępowań
EZAN	–	Ewidencja Zarządzeń i innych Aktów Normatywnych [organów bezpieczeństwa państwa]
GAP	–	Główne Archiwum Policji
GG	–	Generalgouvernement für die besetzten polnischen Gebiete (Generalne Gubernatorstwo)
GKBZH	–	Główna Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich
GKBZpNP	–	Główna Komisja Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
GKŚZpNP	–	Główna Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
GL	–	Gwardia Ludowa
GZI WP	–	Główny Zarząd Informacji Wojska Polskiego
IH PAN	–	Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk
IICCR	–	Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în Romąnia (Instytut Ścigania Zbrodni Komunistycznych w Rumunii)
IPN (IPN-KŚZpNP)	–	Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
ISP	–	Instytut Studiów Politycznych
j.a.	–	jednostka archiwalna
KBW	–	Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego
KC PZPR	–	Komitet Centralny Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej

KC WKP(b) – Komitet Centralny Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii Bolszewików
KdsBP – Komitet do spraw Bezpieczeństwa Publicznego
KG AK – Komenda Główna Armii Krajowej
KGB – Komitiet Gosudarstwiennoj Biezopasnosti (Komitet Bezpieczeństwa Państwowego ZSRR)
KGP – Komenda Główna Policji
KIK – Klub Inteligencji Katolickiej
kk – kodeks karny
KL – Konzentrationslager (obóz koncentracyjny)
KM MO – Komenda Miejska Milicji Obywatelskiej
KMP – Komenda Miejska Policji
KO – kontakt operacyjny
KOI – Kartoteka Ogólnoinformacyjna
KOP – Korpus Ochrony Pogranicza
kpk – kodeks postępowania karnego
KPP – Komenda Powiatowa Policji
KS MO – Komenda Stołeczna Milicji Obywatelskiej
KSS KOR – Komitet Samoobrony Społecznej Komitetu Obrony Robotników
KŚZpNP – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
KUL – Katolicki Uniwersytet Lubelski
KW MO – Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej
KWP – Komenda Wojewódzka Policji
KWP – Konspiracyjne Wojsko Polskie
mb – metr bieżący
MCK – Międzynarodowy Czerwony Krzyż
MEN – Ministerstwo Edukacji Narodowej
MGB – Komitiet Gosudarstwiennoj Bezopasnosti (Komitet Bezpieczeństwa Państwowego ZSRR)
MKiDN – Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
MO – Milicja Obywatelska
MOB – dopuszczenie do informacji niejawnej
MON – Ministerstwo Obrony Narodowej
MSW – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MSWiA – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
NARA – National Archive and Records Administration (Archiwum Narodowe Zarządu Dokumentacji)
NATO – North Atlantic Treaty Organization (Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego)
NDAP – Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych
NIK – Najwyższa Izba Kontroli
NKGB – Ludowy Komisariat Bezpieczeństwa Państwowego ZSRR
NKWD – Narodnyj Komissariat Wnutriennich Dieł (Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych ZSRR)
NPW – Naczelna Prokuratura Wojskowa
NRD – Niemiecka Republika Demokratyczna
NSZ – Narodowe Siły Zbrojne
NSZZ – Niezależny Samorządny Związek Zawodowy
NZW – Narodowe Zjednoczenie Wojskowe

OBEP – Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej
OBL – Oddziałowe Biuro Lustracyjne
OBR SK – Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Sprzętu Komunikacyjnego
OBUiAD – Oddziałowe Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów
OGPU – Obiedinionnoje Gosudarstwiennoje Politiczeskoje Uprawlenije (Zjednoczony Państwowy Zarząd Polityczny ZSRR)
OK – Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
OKBZpNP – Okręgowa Komisja Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
OKŚZpNP – Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
ONR – Obóz Narodowo-Radykalny
ORMO – Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej
OUN – Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów
PAN – Polska Akademia Nauk
PAP – Polska Agencja Prasowa
PKO ZSRR – Państwowy Komitet Obrony Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich
PKWN – Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
PPR – Polska Partia Robotnicza
PRL – Polska Rzeczpospolita Ludowa
PSL – Polskie Stronnictwo Ludowe
PSZ – Polskie Siły Zbrojne
PZL – Państwowe Zakłady Lotnicze
PUBP – Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
RAF – Royal Air Force (Królewskie Siły Lotnicze)
RGOiOM – Referat Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów
RIP – Rzecznik Interesu Publicznego
ROPCiO – Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela
ROPWiM – Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa
RP – Rzeczpospolita Polska
RUiIN – Referat Udostępniania i Informacji Naukowej
SA – Sturmabteilung (Oddziały Szturmowe NSDAP)
SB – Służba Bezpieczeństwa
SB RUSW – Służba Bezpieczeństwa Rejonowych Urzędów Spraw Wewnętrznych
SBU – Służba Bezpieczeństwa Ukrainy
SD – Sicherheitsdienst des Reichsführers SS (Służba Bezpieczeństwa Przywódcy SS)
SEiS – Sekcja Ewidencji i Sygnalizowania
SG – Straż Graniczna
SIPO – Sicherheitspolizei (Policja Bezpieczeństwa)
SKS – Studencki Komitet Solidarności
SKW – Służba Kontrwywiadu Wojskowego
Smiersz – Smiert' szpionom – tajna służba policyjna ZSRR, której zadaniem była inwigilacja Armii Czerwonej, a także kontrwywiad
SS – Die Schutzstaffeln der Nationalsozialistischen Deutschen Arbeiterpartei (Sztafety Ochronne NSDAP)
SUSW – Stołeczny Urząd Spraw Wewnętrznych
SW – Służba Więzienna
SWW – Służba Wywiadu Wojskowego
ŚZŻAK – Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej

TK	–	Trybunał Konstytucyjny
TW	–	tajny współpracownik
UB (UBP)	–	Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
UEN	–	Union for a Europe of the Nations (Unia na rzecz Europy Narodów)
UJ	–	Uniwersytet Jagielloński
UŁ	–	Uniwersytet Łódzki
UMK	–	Uniwersytet Mikołaja Kopernika (w Toruniu)
UOP	–	Urząd Ochrony Państwa
UPA	–	Ukraińska Powstańcza Armia
UPN	–	Ústav pamäti národa (słowacki Instytutu Pamięci Narodu)
WAT	–	Wojskowa Akademia Techniczna w Warszawie
WBAiEŹ	–	Wydział Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł
WBBH	–	Wojskowe Biuro Badań Historycznych
WBNDEiZB	–	Wydział Badań Naukowych, Dokumentacji, Ekspertyz i Zbiorów Bibliotecznych
WEH	–	Wydział Edukacji Historycznej
WGOiOM	–	Wydział Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów
WIiKS	–	Wydział Informacji i Komunikacji Społecznej
WiN	–	Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość”
WKU	–	Wojskowa Komenda Uzupełnień
WOB	–	Wydział Obsługi Bieżącej
WOP	–	Wojska Ochrony Pogranicza
WP	–	Wojsko Polskie
WPA SBU	–	Wydzielone Państwowe Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy
WSA	–	Wojewódzki Sąd Administracyjny
WSI	–	Wojskowe Służby Informacyjne
WSK	–	Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego
WSO	–	Wewnętrzna Służba Ochrony
WSR	–	Wojskowy Sąd Rejonowy
WSW	–	Wojskowa Służba Wewnętrzna
WUBP	–	Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
WUiAD	–	Wydział Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów
WUiIN	–	Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej
WUSW	–	Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych
ZHP	–	Związek Harcerstwa Polskiego
ZHR	–	Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
ZK	–	Zakład Karny
ZMS WUM	–	Zakład Medycyny Sądowej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego
ZOMO	–	Zmotoryzowane Odwody Milicji Obywatelskiej
ZSRR	–	Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich

WSTĘP

Dla Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu rok 2009 był okresem stabilizowania jego struktury organizacyjnej po zmianach, wynikających z nowelizacji ustawy regulującej jego działalność. Stabilizacja ta przyczyniła się do intensyfikacji prac IPN, dostrzegalnej niemal na każdym z jego czterech głównych obszarów działania. Dla pionu archiwalnego najpoważniejsze wyzwanie stanowiło wykonanie tzw. ustawy dezubekizacyjnej, której ciężar realizacji spoczął głównie na barkach pracowników IPN. Wyjątkowe znaczenie w ubiegłorocznych pracach Instytutu miały dwie historyczne rocznice: siedemdziesiąta wybuchu II wojny światowej oraz dwudziesta upadku rządów komunistycznych. Z tej okazji opublikowano liczne wydawnictwa, zorganizowano również wiele wystaw i konferencji.

Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów, kierowane w okresie sprawozdawczym przez dr. Zbigniewa Nawrockiego, było największą strukturą w ramach Instytutu. Podobnie jak w latach ubiegłych, realizowało swoje ustawowe zadania związane z udostępnianiem, digitalizacją, konserwacją i porządkowaniem zasobu archiwalnego, który na koniec 2009 r. osiągnął rozmiary blisko 89 kilometrów bieżących, co oznaczało jego zwiększenie się w ciągu jednego roku o ponad 1,5 kilometra akt. Równocześnie dalszej redukcji uległy rozmiary zbioru zastrzeżonego, z którego w okresie sprawozdawczym przeniesiono do zbioru jawnego 320 jednostek archiwalnych.

Priorytetowe znaczenie miał proces digitalizacji materiałów archiwalnych, który w okresie sprawozdawczym dotyczył przede wszystkim najczęściej wykorzystywanych materiałów aktowych oraz kartotek. W jego ramach w 2009 r. wykonano kopie cyfrowe blisko 16 tysięcy jednostek archiwalnych, a także 35 tys. mikrofilmów i mikrofisz oraz 50 tys. fotografii. Rosła w związku z tym systematycznie liczba dokumentów udostępnianych w formie kopii cyfrowych. Kontynuowano też prace nad unowocześnieniem stosowanych w IPN pomocy archiwalnych. Uruchomiona została m.in. zintegrowana, ogólnopolska baza danych o zasobie archiwalnym *Nexus*, która powinna w znaczący sposób ułatwić zarówno poszukiwanie, jak i selekcję materiałów do kwerend. Powstała też bazodanowa aplikacja *Kartoteki* (elektroniczny wykaz kart z kartotek operacyjnych byłej SB), zaopatrzona w moduł wyszukiwawczy i umożliwiająca podgląd skanu oryginalnego dokumentu. Upowszechnieniu wiedzy o zasobie IPN służyło ponadto opublikowanie w formie książkowej obszernego *Informatora o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej.*

Pion archiwalny na bieżąco wykonywał zadania związane z udostępnianiem materiałów dla podmiotów zewnętrznych oraz pracowników Instytutu, realizując w 2009 r. ponad 63 tys. wniosków w tym zakresie (blisko 7 tys. z nich złożyli dziennikarze i naukowcy). Archiwiści zatrudnieni w komórkach ewidencji BUiAD dokonali też ponad 175 tys. sprawdzeń. Wielkim wyzwaniem było sprawdzenie blisko 200 tys. osób wynikające z realizacji ustawy dezubekizacyjnej z dnia 23 stycznia 2009 r. Równolegle BUiAD opublikował 8 tomów w tym wydawnictwa źródłowe. Popularyzacji działania pionu archiwalnego IPN służył z kolei udział w ogólnopolskiej akcji „Noc Muzeów", w ramach której kilka tysięcy Polaków mogło obejrzeć wnętrza magazynów IPN i zapoznać się ze sposobem działania archiwistów.

Pion edukacyjno-naukowy IPN, kierowany do kwietnia 2009 r. przez dr. hab. Jana Żaryna, a następnie przez dr. Łukasza Kamińskiego, zorganizował wiele przedsięwzięć naukowych i edukacyjnych związanych z rocznicami wybuchu II wojny światowej i upadku systemu komunistycznego w Europie Środkowo-Wschodniej, a także rokiem Stefana Korbońskiego. Połowa z 51 wystaw zorganizowanych przez IPN w 2009 r. dotyczyła tych właśnie tematów. W związku z realizowanym równolegle projektem „Rok Kultury Niezależnej" przygotowano 10 ekspozycji, a także wspierano różne, wysoko oceniane projekty artystyczne (np. Łukasz

Rostkowski L.U.C. otrzymał paszport „Polityki" za album „39/89 Zrozumieć Polskę", wydany pod patronatem IPN). Kontynuowano też realizację ogólnopolskich i regionalnych projektów badawczych, wśród których szczególnie istotne znaczenie ma publikacja wielotomowego, syntetycznego ujęcia dziejów NSZZ „Solidarność" oraz *Encyklopedii Solidarności*, planowana na 2010 r. W ramach tego samego projektu opublikowano już m.in. tomy dokumentów dotyczące rozpracowania przez SB Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR" oraz wydarzeń z lat 1988–1989, a także monografię stanu wojennego w Warszawie. Licznymi publikacjami zaowocowała realizacja pozostałych tematów badawczych, dotyczących m.in. dziejów komunistycznego aparatu bezpieczeństwa w latach 1944–1990; działań bezpieki wobec środowisk naukowych i twórczych, Kościoła katolickiego i innych wyznań, mniejszości narodowych oraz emigracji i Polonii; historii lat wojny i okupacji. Kontynuowano też rozpoczęty przed kilku laty projekt „Notacje", dzięki któremu zgromadzono już ponad 500 relacji świadków historii, a także takie wieloletnie projekty dokumentacyjne, jak „Index Polaków zamordowanych i represjonowanych przez hitlerowców za pomoc Żydom"; „Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką 1939–1945" czy „Indeks Represjonowanych na Wschodzie". Doskonalono również udostępnioną już w Internecie, we współpracy z Instytutem Historii PAN, *Bibliografię Historii Polskiej*.

Łącznie w okresie sprawozdawczym pracownicy BEP opublikowali 479 prac o charakterze naukowym, a także blisko 600 artykułów popularnonaukowych. Historycy z IPN byli stałymi gośćmi programów realizowanych przez TVP, TVP Historia oraz TVN Discovery Historia. Sam Instytut opublikował zaś 188 książek, w tym inne wydawnictwa zwarte, a także kolejne numery „Biuletynu IPN", który – wydawany w nakładzie 10 tys. egzemplarzy – w większości trafia do gimnazjów i liceów (do wszystkich numerów dołączono tematyczne płyty DVD z filmami dokumentalnymi). Warto podkreślić, że po trzech miesiącach od chwili wydania każdy numer „Biuletynu" jest dostępny w formie elektronicznej na stronie internetowej Instytutu. W 2009 r. kontynuowano również edycję periodyków naukowych „Pamięć i Sprawiedliwość", „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944-1989" oraz „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej", które zyskują coraz mocniejszą pozycję w środowisku historycznym. Instytut był organizatorem i współorganizatorem licznych konkursów, w tym również konkursu na Książkę Historyczną Roku im. Oskara Haleckiego (wspólnie z Polskim Radiem i Telewizją Polską) oraz Debiutu Historycznego Roku im. Władysława Pobóg-Malinowskiego (wspólnie z Instytutem Historii PAN). Kontynuowano też przyznawanie ustanowionej w 2002 r. nagrody Kustosza Pamięci Narodowej, której laureatami w ubiegłym roku zostali Eugenia Maresch, ks. Czesław Wala, Ludwik Jerzy Rossowski, zespół redakcyjny kwartalnika „Zeszyty Historyczne", a także Instytuty Józefa Piłsudskiego w Londynie i Ameryce.

W okresie sprawozdawczym pion edukacyjny IPN zorganizował – samodzielnie i we współpracy z różnymi partnerami (także zagranicznymi) – 60 sesji i konferencji naukowych oraz popularnonaukowych. Wielu z nich towarzyszyły otwarcia wystaw, a także różne okolicznościowe spotkania. Instytut kontynuował też organizację konkursów dla młodzieży szkolnej (m.in. ogólnopolski konkurs „«Na drodze ku wolności». Społeczeństwo polskie w latach 80. Doświadczenia świadka historii"**).** Z kolei dla studentów i doktorantów zorganizowano w 2009 r. już po raz trzeci Letnią Szkołę Historii Najnowszej. Kontynuowano też takie sprawdzone działania edukacyjne, jak terenowe lekcje historii czy wykłady otwarte.

Nową formą upowszechniania wiedzy o przeszłości, skierowaną głównie do młodzieży, były przygotowane w IPN gry edukacyjne. Jako pierwsze ukazały się gry przypominające o rocznicy wojny obronnej 1939 r. („Awans – zostań marszałkiem Polski" i „Pamięć 1939") oraz stanie wojennym („Wroniec"). Szeroko dystrybuowane było wydawnictwo multimedialne „Wojna w filmie", stanowiące element dużego programu edukacyjnego „Opowiem Ci o wolnej Polsce", adresowanego do wszystkich szkół w Polsce. Konsekwentnie rozwijano też, we

współpracy z Sekretariatem Prezesa, obecność Instytutu w Internecie, czego przejawem było otwarcie kolejnych portali tematycznych (www.korbonski.ipn.gov.pl, www.1wrzesnia39.pl/17wrzesnia39.pl, www.rok1989.pl – ten ostatni także w języku angielskim) oraz profilu na portalu społecznościowym www.facebook.com.

W działalności Biura Edukacji Publicznej oraz jego jednostek terenowych istotne znaczenie miała intensyfikacja współpracy z różnymi podmiotami zewnętrznymi, dzięki której zwiększono zasięg oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć IPN. Do najważniejszych krajowych partnerów Instytutu należą: Narodowe Centrum Kultury, Fundacja Ośrodka KARTA, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Stowarzyszenie Wolnego Słowa, ZHP, ZHR, Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej oraz Muzeum Powstania Warszawskiego. Dobry przykład takiej współpracy stanowiła akcja promocji filmów *Popiełuszko*. *Wolność jest w nas*, *Generał Nil*, *Dzieci Ireny Sendlerowej*. W jej ramach pracownicy pionu edukacyjnego IPN wygłosili wiele prelekcji dla widzów, głównie na pokazach zbiorowych dla młodzieży szkolnej. W lipcu 2009 r. odbyły się też III Polonijne Spotkania z Historią Najnowszą – dwutygodniowy, intensywny kurs najnowszej historii Polski dla nauczycieli z polskich placówek edukacyjnych w 14 krajach.

Rosła aktywność IPN na arenie międzynarodowej. Jego pracownicy występowali na konferencjach, prezentacjach książek oraz wystaw przygotowanych przez Instytut, m.in. w Szwecji, Grecji, Belgii, USA, Izraelu oraz na Białorusi i Ukrainie. Zawarto też istotne porozumienia o współpracy na różnych polach z takimi instytucjami, jak Krajowa Rada Badań Archiwów Securitate, Służba Bezpieczeństwa Ukrainy, Muzeum Holokaustu oraz Woodrow Wilson International Center for Scholars. Szczególnie intensywna była współpraca z partnerami ukraińskimi i izraelskimi, co zaowocowało m.in. wymianą kopii dokumentów na dużą skalę, a także wspólnymi publikacjami.

Istotnym wydarzeniem w obszarze właściwości rzeczowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu było rozpoczęcie, w związku z przedstawieniem w dniu 30 grudnia 2008 r. Prezesowi Instytutu Pamięci Narodowej sprawozdania z przeprowadzonych prac skontrum, działań zmierzających do procesowego rozstrzygnięcia ponad 5200 spraw niezakończonych przez byłą Główną Komisję Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Kierujący Komisją dyrektor Dariusz Gabrel wystosował w dniu 25 marca 2009 r. do wszystkich naczelników oddziałowych komisji obszerne pismo zawierające wytyczne ujednolicające zasady postępowania ze sprawami po skontrum. Można uznać, iż w 2009 r. działanie to było jednym z ważniejszych zadań dla pionu śledczego IPN.

Odnotować również należy, w aspekcie aktywności pionu śledczego, postawienie zarzutów funkcjonariuszom państwa komunistycznego w śledztwach dotyczących księdza Jerzego Popiełuszki czy Grzegorza Przemyka.

Wydarzeniem w okresie sprawozdawczym było wystąpienie przez Prezesa IPN do Ministra Sprawiedliwości Prokuratora Generalnego o przywrócenie dziewięciu prokuratorów pionu śledczego na poprzednio zajmowane stanowiska w prokuraturze powszechnej. W 2009 r. łącznie odeszło z pionu śledczego 14 prokuratorów w tym 9 odwołanych w wyniku złożenia wniosku przez prezesa IPN, a powołania otrzymało jedynie 4.

Należy zauważyć, że mimo zmniejszenia obsady prokuratorskiej nie uległa w sposób znaczny zmniejszeniu liczba zakończonych postępowań 1118 (z czego 716 dotyczyło zbrodni komunistycznych, 368 – zbrodni nazistowskich, a 34 – zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości, w tym zbrodni ludobójstwa), w porównaniu do 2008 r. – 1179 spraw. Zdecydowana większość postępowań, po przeprowadzeniu nierzadko wielu czynności procesowych, zakończyła się umorzeniem. Do sądów skierowano 30 aktów oskarżenia, którymi objęto łącznie 45 oskarżonych. Prokuratorzy wystąpili też z 14 apelacjami od orzeczeń sądów I instancji oraz z jedną kasacją do Sądu Najwyższego. W trakcie prowadzonych w dalszym ciągu blisko 1,2 tys. postępowań prokuratorzy pionu śledczego IPN przesłuchali w 2009 r. łącznie ponad

7 tys. świadków. Zgromadzony tą drogą materiał źródłowy może się okazać w przyszłości pomocny w prowadzeniu badań historycznych.

W 2009 r. sądy wydały orzeczenia wobec 53 oskarżonych. Wobec 22 oskarżonych zapadły wyroki skazujące, 5 uniewinniono, 15 skorzystało z dobrodziejstwa ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii, natomiast w stosunku do pozostałych 11 sądy umorzyły postępowanie.

Ostatni kwartał 2009 r. to okres, w którym prokuratorzy i pracownicy sekretariatów oddziałowych komisji poświęcili wiele czasu i wysiłku na wpisanie do Elektronicznego Wykazu Postępowań informacji o 10 000 postępowań karnych, prowadzonych od września 2000 r. do 31 grudnia 2009 r.

Rok 2009 był drugim pełnym rokiem funkcjonowania czwartego pionu IPN, Biura Lustracyjnego, na czele którego stoi prokurator Jacek Wygoda. W tym czasie napłynęło do niego ponad 6,5 tys. oświadczeń ze strony osób podlegających procedurom sprawdzającym, w rezultacie czego w zasobie BL znalazło się już ponad 147 tys. oświadczeń. Na pracę 23 prokuratorów wpływ miały ograniczone możliwości BUiAD w zakresie przeprowadzania kwerend zlecanych przez BL. W okresie sprawozdawczym zdołali oni zweryfikować ponad 5,3 tys. oświadczeń lustracyjnych, przy czym w 79 przypadkach skierowano do sądów wnioski o wszczęcie postępowania lustracyjnego, a także 10 stanowisk w tzw. postępowaniach autolustracyjnych złożonych w trybie art. 20 ust. 5 ustawy lustracyjnej. W tym samym czasie sądy wydały 16 prawomocnych orzeczeń w sprawach lustracyjnych z oskarżenia prokuratorów BL. W 4 sprawach stwierdzono niezgodność z prawdą oświadczeń lustracyjnych, natomiast w 3 przypadkach orzeczono o zgodności z prawdą złożonych oświadczeń wbrew stanowisku prokuratora BL. W pozostałych 9 orzeczeniach – związanych z przypadkami tzw. autolustracji – sąd podzielił stanowisko prokuratora BL i orzekł o zgodności z prawdą złożonych oświadczeń.

Obok weryfikacji oświadczeń podstawowym zadaniem pionu lustracyjnego IPN było tworzenie internetowych katalogów tematycznych (funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa, ludzi piastujących najwyższe stanowiska w hierarchii partyjno-państwowej PRL i osób rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa państwa) oraz wykazu osób pełniących funkcje publiczne wymienione w art. 22 ustawy lustracyjnej. We wszystkich tych kategoriach opublikowano w Biuletynie Informacji Publicznej IPN dane ponad 13 tys. osób, przy czym największą grupę stanowią funkcjonariusze aparatu bezpieczeństwa PRL (4641 nazwisk) oraz osoby pełniące funkcje publiczne (4376).

* * *

W rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 2 kwietnia 2009 r. w sprawie europejskiej świadomości totalitaryzmu znajdują się m.in. następujące słowa: „Wyrażamy ubolewanie, że dwadzieścia lat po upadku dyktatur komunistycznych w Europie Środkowej i Wschodniej w niektórych państwach członkowskich wciąż niesłusznie ograniczony jest dostęp do dokumentów istotnych dla poszczególnych osób lub potrzebnych do badań naukowych; wzywamy, by we wszystkich państwach członkowskich faktycznie dążyć do otwarcia archiwów, w tym archiwów byłych wewnętrznych służb bezpieczeństwa, tajnej policji i agencji wywiadowczych, choć konieczne jest podjęcie kroków zapobiegających nadużyciom i wykorzystywaniu ich do celów politycznych”. Dzięki pracy Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu nasz kraj należy do grona tych państw członkowskich UE, w których powyższy postulat Parlamentu Europejskiego doczekał się już spełnienia.

Część I

INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ – KOMISJI ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

1. Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu

W 2009 r. Kolegium działało składzie: prof. dr hab. Andrzej Chojnowski, prof. dr hab. Jan Draus, dr Barbara Fedyszak-Radziejowska, Andrzej Gwiazda, Jacek Niemir, prof. dr hab. Andrzej Paczkowski, prof. dr hab. Bogusław Polak, dr Sławomir Radoń, dr hab. Mieczysław Ryba, Andrzej Urbański, dr hab. Teofil Wojciechowski.

Pracami Kolegium od dnia 14 października 2008 r. do 21 września 2009 r. kierował Andrzej Paczkowski, zastępcami przewodniczącego byli Andrzej Chojnowski, Bogusław Polak i Sławomir Radoń. W dniu 22 września odbyły się wybory władz Kolegium na kadencję 2009–2010. W wyniku tajnego głosowania przewodniczącym został Andrzej Chojnowski, zastępcami przewodniczącego Bogusław Polak i Sławomir Radoń. Kolegium odbyło 22 posiedzenia. We wszystkich posiedzeniach oprócz członków Kolegium uczestniczył prezes Instytutu lub delegowany przez niego wiceprezes, a w zależności od tematu obrad brali w nich udział dyrektorzy lub wicedyrektorzy odpowiednich pionów Instytutu oraz pracownicy merytoryczni.

Najważniejszymi i najczęściej omawianymi przez Kolegium problemami były sprawy dotyczące archiwów. I tak biorąc pod uwagę fakt, że wskazane w ustawie o Instytucie Pamięci Narodowej organy posiadające materiały archiwalne, mające trafić do zbiorów IPN, nie zakończyły procesu ich przekazywania, zorganizowano cykl posiedzeń, na które zapraszani byli szefowie (lub upoważnieni oficerowie) Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (14 lipca i 24 listopada), Służby Wywiadu Wojskowego (25 sierpnia) oraz Agencji Wywiadu (6 stycznia i 23 czerwca). Na spotkaniach tych, które odbywały się w obecności prezesa i przedstawicieli pionu archiwalnego IPN, Kolegium podejmowało wysiłki, aby skłonić poszczególne służby specjalne do zakończenia prac związanych z przekazywaniem materiałów archiwalnych oraz porządkowaniem zaległości dotyczących melioracji w zbiorze zastrzeżonym. Pomimo tych starań do końca roku sprawozdawczego nie zostały w pełni dotrzymane podejmowane przez służby zobowiązania w zakresie przekazania archiwaliów.

Ponadto w związku z odwołaniami wnoszonymi przez przedstawicieli właściwych służb członkowie Kolegium, zgodnie z art. 39 ust. 4 ustawy o IPN, zapoznawali się z zakwestionowanymi materiałami i rozpatrzyli odwołania odnośnie do trzech decyzji prezesa dotyczących zbioru zastrzeżonego.

Poza tym na osobnych posiedzeniach omawiano sprawy dotyczące zbiorów audiowizualnych (21 kwietnia), informatora o zasobie archiwalnym (23 czerwca) oraz aktualnych problemów funkcjonowania BUiAD w zakresie udostępniania materiałów archiwalnych podmiotom zewnętrznym (10 listopada). Na posiedzeniu w dniu 15 grudnia omówiono stan realizacji zadań nałożonych na IPN tzw. ustawą deubekizacyjną. Kolegium z satysfakcją przyjęło przedstawione informacje na temat realizacji postanowień tej ustawy i złożyło wyrazy uznania, że pomimo obaw spowodowanych krótkim okresem na wykonanie tych zadań oraz nieuwzględnieniem ich w budżecie Instytutu na rok 2009 zadania te udało się zakończyć terminowo.

W sprawach związanych z archiwami Kolegium podjęło nastpujące uchwały: w sprawie dokonania dyslokacji w ramach sieci archiwalnej Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu akt postępowań prokuratorskich i sądowych

prowadzonych w trybie tzw. dekretu sierpniowego, przekazanych do zasobu archiwalnego BUiAD przez b. Główną Komisję Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Uchwała Nr 3/09 Kolegium IPN-KŚZpNP z dnia 14 lipca 2009 r.); w sprawie przekazania do zniszczenia wyspecjalizowanym jednostkom makulatury oraz formularzy czystych druków, wyodrębnionych w trakcie prac porządkowych (Uchwała Nr 4/09 Kolegium IPN-KŚZpNP z dnia 14 lipca 2009 r.); w sprawie włączenia materiałów po byłej Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu do zasobu historycznego Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Uchwała Nr 5/09 Kolegium IPN-KŚZpNP z dnia 8 września 2009 r.).

Poza sprawami archiwalnymi omawiano także sprawy:

- działalności Biura Lustracyjnego (20 stycznia);
- działalności wydawniczej Instytutu, w tym m.in. strony technicznej, kolportażu (7 kwietnia);
- działalności Gospodarstwa Pomocniczego (26 maja);
- realizacji przedsięwzięć w związku ze zmniejszeniem budżetu Instytutu (9 czerwca);
- planowania na rok 2010 przedsięwzięć z okazji XXX-lecia powstania „Solidarności" (27 października).

Ponadto na posiedzeniu w dniu 25 sierpnia wysłuchano dwóch referatów nt. miejsca Instytutu w badaniach nad dziejami PRL oraz w dniu 6 stycznia omówiono kwestie związane z inwestycjami i majątkiem Instytutu.

Na ośmiu posiedzeniach kontynuowano wysłuchiwanie informacji i omawianie działalności oddziałów terenowych – poznańskiego (3 lutego), szczecińskiego (17 lutego), wrocławskiego (24 marca), łódzkiego (12 maja), katowickiego (9 czerwca), rzeszowskiego (14 lipca), krakowskiego (8 września) i warszawskiego (13 października). W trakcie dyskusji członkowie Kolegium przekazywali swoje uwagi i spostrzeżenia, ewentualnie wysuwali sugestie co do dalszej działalności. W spotkaniach tych oprócz kierownictwa oddziałów uczestniczyli prezes oraz dyrektorzy biur merytorycznych.

Na posiedzeniu w dniu 10 marca omówiono i zatwierdzono „Informację o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w okresie 1 stycznia – 31 grudnia 2008 r.".

Ponadto 2 spotkania Kolegium poświęcone zostały omówieniu nowelizacji ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej, w trakcie których członkowie wyrazili swoje opinie nt. proponowanych zmian.

Na każdym posiedzeniu prezes (lub jego zastępca) przedstawiał bieżące sprawy Instytutu oraz odpowiadał na pytania i interpelacje.

Kolegium zaniepokojone sytuacją finansową Instytutu przyjęło stanowisko w dniu 10 marca 2009 r. w związku z realizacją zadań wynikających z ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. nowelizującej ustawę o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy b. aparatu bezpieczeństwa. Natomiast w dniu 7 kwietnia 2009 r. zwróciło uwagę na negatywne dla Instytutu konsekwencje atmosfery tworzonej przez część polityków i opiniotwórczych mediów wokół prezesa i Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej.

2. Współpraca międzynarodowa Instytutu Pamięci Narodowej

W roku sprawozdawczym 2009 Instytut Pamięci Narodowej kontynuował współpracę z instytucjami partnerskimi przede wszystkim z Republiki Czeskiej, Niemiec, Danii, Szwecji, Izraela, Słowacji, Bułgarii, Rumunii, Litwy, Łotwy, Estonii, Węgier, Ukrainy i USA. Współpraca ta obejmowała realizację wspólnych przedsięwzięć badawczych, zagraniczne kwerendy archiwalne, udział w konferencjach naukowych z prezentacjami osiągnięć badawczych IPN, prezentację wystaw oraz organizację spotkań naukowców i edukatorów, a także pozyskiwanie materiałów archiwalnych.

Do najważniejszych wydarzeń na polu kontaktów międzynarodowych można zaliczyć fakt, że w dniu 20 stycznia 2009 r. w **Rumunii** podpisano umowę o współpracy między IPN, reprezentowanym przez dr. hab. Janusza Kurtykę, a Consiliul National pentru Studierea Arhivelor Securitatii „CNSAS" (Krajową Radą Badań Archiwów Securitate), reprezentowaną przez dr. Ladislau-Antoniu Csendes. Umowa reguluje zasady współpracy pomiędzy instytucjami. Współpraca archiwalna w ramach tej umowy będzie dotyczyła w szczególności wymiany doświadczeń w zakresie identyfikacji, przetwarzania i udostępniania dokumentów znajdujących się w archiwach obu instytucji oraz w zakresie ich konserwacji i zabezpieczenia oraz wymiany informacji dotyczących rodzajów dokumentów będących w posiadaniu IPN i CNSAS. Współpraca w zakresie badań naukowych i wydania źródeł dokumentacji oraz w dziedzinie edukacji historycznej polegać będzie w szczególności na wspólnych programach i wzajemnym wsparciu w upowszechnianiu wyników badań naukowych, organizowaniu wystaw, seminariów i konferencji, organizowaniu wizyt naukowych, staży i programów szkoleniowych, wspólnym wydaniu opracowań i dokumentów historycznych, działaniach edukacyjnych i wymianie publikacji. Ponadto strony zobowiązały się do ułatwienia dostępu do środków archiwizacji, które dotyczą represji politycznych reżimów totalitarnych skierowanych przeciwko obywatelom polskim i/lub rumuńskim znajdującym się na terytorium Polski i/lub Rumunii, a odnoszącym się przede wszystkim do lat 1939/1989, na podstawie zasad wynikających z ustawy o IPN oraz na podstawie zasad obowiązujących w ramach CNSAS.

Kontynuowano współpracę ze **Służbą Bezpieczeństwa Ukrainy** (SBU), na mocy której w dniu 3 lutego 2009 r. SBU przekazała IPN odtajnione dokumenty NKWD, dotyczące represji wobec Polaków zamieszkujących na Ukrainie w latach trzydziestych i czterdziestych ubiegłego wieku. Przekazanie dokumentów stało się możliwe dzięki wydaniu 23 stycznia 2009 r. dekretu prezydenta Wiktora Juszczenki o ich odtajnieniu. Część przekazanych dokumentów zostanie opublikowana w przygotowywanej wspólnie przez archiwum IPN i archiwum SBU publikacji źródłowej pt.: „Wielki Terror na Ukrainie. Operacja polska 1937–1938". Dokumenty te to informacje, doniesienia, meldunki, raporty i akty oskarżenia dotyczące założonych spraw śledczych w ramach operacji skierowanej przeciwko Polakom mieszkającym na Ukrainie w latach 1937–1938. Duża część materiałów to spisy Polaków przeznaczonych do rozpracowania i aresztowania przez NKWD. Ponadto strona ukraińska przekazała do archiwum IPN dokumentację kilku spraw operacyjnych dotyczących represji wobec Polaków z lat 1935–1940. Materiał ten obejmuje m.in. raporty dotyczące zaporoskiego obozu jenieckiego, w tym kopię sprawozdania Ł. Berii w sprawie pracy jeńców tego obozu.

Wśród przekazanej dokumentacji są także „Raporty ze zwalczania polskiego szpiegostwa" z 1935 r., materiały na temat likwidacji polskich organizacji, a także raport kierownictwa Zarządu NKWD obwodu kijowskiego dla ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRR „O likwidowanych agenturalnych sprawach w Żytomierzu oraz o polskiej kontrrewolucji". Strona ukraińska przekazała również kilka dokumentów dot. sytuacji w obozie w Starobielsku w październiku 1939 r. Duża część przekazanych dokumentów dotyczy akcji przesiedlenia polskich rodzin z obwodów kijowskiego i winnickiego do Kazachstanu w 1936 r.

W dniach 2–3 czerwca 2009 r. Instytut reprezentowali w Zaporożu dr Zbigniew Nawrocki, dyrektor BUiAD, oraz dr Jerzy Bednarek, naczelnik WBAiEŹ. Prowadzono wówczas rozmowy dotyczące porozumienia rozszerzającego współpracę pomiędzy IPN a Służbą Bezpieczeństwa Ukrainy.

W wyniku czynionych przez IPN starań, w dniu 3 sierpnia 2009 r. w Kijowie została podpisana między IPN–KŚZpNP a SBU umowa o współpracy archiwalnej, która ułatwiła dostęp do dokumentów zgromadzonych w archiwum SBU. Dzięki porozumieniu w roku sprawozdawczym – 2009, IPN pozyskał ok. 17 tys. kart kopii dokumentów wytworzonych przez sowieckie organy represji, w tym kopie dokumentów dotyczących tzw. ukraińskiej listy katyńskiej. W trakcie pobytu prezes Instytutu Pamięci Narodowej, Janusz Kurtyka, spotkał się z szefem Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, Walentinem Naliwajczenką, oraz omówił zasady współpracy między obiema instytucjami, m.in. przy wspólnej publikacji „Wielki terror na Ukrainie. Operacja polska 1937–1938" oraz albumie o Czarnobylu.

W dniu 7 września wizytę w Instytucie Pamięci Narodowej złożyła pierwsza dama Ukrainy, Katerina Juszczenko, wraz z Ihorem Juchnowskim (szefem ukraińskiego IPN) i Swiatosławem Szeremeto (sekretarzem ukraińskiej Międzyresortowej Komisji ds. Wojen i Represji Politycznych), podczas której omówiono dotychczasową współpracę między Instytutem Pamięci Narodowej a instytucjami ukraińskimi.

W dniu 25 września 2009 r. prezes IPN, Janusz Kurtyka, był gościem prezydenta Ukrainy, Wiktora Juszczenki. Podczas wizyty rozmawiano o historii i jej znaczeniu w relacjach polsko-ukraińskich, o doświadczeniach polskiego IPN oraz jego współpracy z partnerami ukraińskimi. W trakcie spotkania prezes Kurtyka podkreślił znaczenie przekazanych w ostatnim czasie przez archiwum SBU dokumentów, dotyczących obywateli Rzeczypospolitej rozstrzelanych na Ukrainie przez NKWD, i otrzymał zapewnienie, że będą prowadzone dalsze poszukiwania dokumentacji dotyczącej represji wobec obywateli polskich. W spotkaniu udział wzięli także szef pionu archiwalnego IPN, dr Zbigniew Nawrocki, oraz szef SBU, Walentin Naliwajczenko, szef archiwów SBU, Wołodymyr Wiatrowycz, i szef ukraińskiego IPN, Ihor Juchnowski.

Podczas listopadowej wizyty delegacji Instytutu na Ukrainie doszło do kolejnej wymiany kopii materiałów archiwalnych między SBU i IPN. Strona ukraińska pozyskała 19 tys. skanów dokumentów dotyczących spraw ukraińskich, w tym organizacji ukraińskich (m.in. OUN i UPA), zaś strona polska otrzymała 10 tys. skanów archiwaliów dokumentujących represje wobec Polaków w latach 1932–1941.

W grudniu 2009 r. pracownicy WBAiEŹ BUiAD IPN dokonali także kwerendy w zasobie archiwum SBU, typując ponad 6 tys. stron dokumentów, dotyczących spraw polskich, które kierownictwo SBU przekazało następnie do zasobu IPN.

Dzięki współpracy z Ukraińskim Instytutem Pamięci Narodowej i Ambasadą RP w Kijowie 11–12 listopada 2009 r. odbyło się w Kijowie spotkanie polsko-ukraińskiej grupy badawczej historii najnowszej.

Prezes IPN wraz z przedstawicielami IPN uczestniczył w uroczystościach 76. rocznicy Wielkiego Głodu w dniu 25 listopada 2009 r. W uroczystościach tych udział wzięli prezydent Ukrainy, Wiktor Juszczenko, oraz przedstawiciele władz państwowych Ukrainy, Ukraińskiego Instytutu Pamięci Narodu, kierownictwa Służby Bezpieczeństwa Ukrainy. Podczas obchodów miała miejsce prezentacja anglojęzycznego wydania książki „Wielki Głód na Ukrainie 1932–1933" (*Holodomor. The Great Famine in Ukraine 1932–1933*) powstałej we współpracy BUiAD IPN z WPA SBU.

Nadto dyrektor BUiAD, dr Zbigniew Nawrocki, naczelnik OBUiAD we Wrocławiu, dr hab. Tomasz Balbus, spotkali się (w dniu 4 listopada) na **Litwie** z dyrektorem Archiwum Specjalnego, Ovidijusem Leverisem, dyrektor generalną Centrum Badania Eksterminacji i Ruchu Oporu Mieszkańców Litwy w Wilnie, Teresą Birutą Burauskaite, oraz dyrektorem tamtejszego

departamentu badań naukowych, dr. Arunasem Bubnysem. W trakcie tego spotkania omówione zostały zasady współpracy między stroną polską i litewską w zakresie wzajemnej wymiany dokumentacji komunistycznej bezpieki dotyczącej represjonowania obywateli Polski i Litwy; kwestia przejęcia do zasobu Instytutu kopii akt z represjami sowieckimi wobec żołnierzy AK i działaczy Delegatury Rządu RP oraz zasady przygotowywania wspólnych wydawnictw źródłowych.

Podjęta została również współpraca oraz nawiązane zostały robocze kontakty z Fundacją Badania Zbrodni Komunistycznych w Tallinie (**Estonia**), z hiszpańskim Centro Documental de la Memoria Histórica w Salamance oraz z czeskim Archiwum Służb Bezpieczeństwa w **Pradze**.

Bardzo ważna okazała się współpraca z **Międzynarodową Służbą Poszukiwawczą w Bad Arolsen**, dzięki której uruchomiona została w BUiAD w Warszawie baza danych zawierająca informacje o losach ofiar II wojny światowej.

Zauważyć należy, że w ramach stałej współpracy roboczej między IPN a BStU w dniu 11 marca 2009 r. odbyła się w **Berlinie** prezentacja niemieckiego wydania przygotowanej w BEP IPN książki *Handbuch der kommunistischen Geheimdienste in Osteuropa 1944–1991*, zredagowanej przez Łukasza Kamińskiego, Krzysztofa Persaka, Jensa Giesekea, wydanym przez Vandenhoeck&Ruprecht w Göttingen w 2009 r. Kontynuowana była współpraca związana z realizacją wspólnego projektu IPN i BStU dotyczącego powstania słownika pojęć archiwalnych byłych służb bezpieczeństwa PRL i NRD. Kontakty z Instytutem Gaucka podtrzymuje również OBUiAD we Wrocławiu. Kierownik RUiIN we Wrocławiu, Katarzyna Pawlak-Weiss, jest członkiem zespołu realizującego projekt słownika.

W dniu 23 czerwca 2009 r. odbyło się w Berlinie spotkanie z przedstawicielami sieci instytucji partnerskich z Bułgarii, Czech, Niemiec, Polski, Rumunii, Słowacji i Węgier. W spotkaniu tym Instytut Pamięci Narodowej reprezentowali zastępca prezesa, dr Franciszek Gryciuk, oraz dyrektor Biura Edukacji Publicznej, dr Łukasz Kamiński. W czasie roboczej części spotkania omówiona została aktualna sytuacja w zakresie rozliczenia komunistycznej przeszłości w poszczególnych państwach, dyskutowano także nad projektem wspólnej wystawy. Przedstawiciele 7 instytucji partnerskich jednogłośnie powierzyli Instytutowi Pamięci Narodowej przewodniczenie tej sieci w 2010 r.

IPN zorganizował w dniu 3 marca 2009 r. w **Parlamencie Europejskim** w Brukseli konferencję upamiętniającą postać rotmistrza Witolda Pileckiego przy współudziale eurodeputowanej, Ewy Tomaszewskiej, oraz gościa specjalnego, profesora Michaela R. D. Foota. Na konferencji prezentowany był albumu *Rotmistrz Witold Pilecki 1901–1948* Jacka Pawłowicza oraz dwujęzyczna strona internetowa www.en.pilecki.ipn.gov.pl.

Również dr Władysław Bułhak reprezentował Instytut Pamięci Narodowej na publicznym wysłuchaniu w Parlamencie Europejskim w Brukseli nt. „European Conscience and Crimes of Totalitarian Communism. 20 Years After", które odbyło się 18 marca 2009 r., a dr Małgorzata Ptasińska-Wójcik reprezentowała Instytut Pamięci na XXXI sesji Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie w dniach 10–13 września 2009 r.

W dniu 31 marca 2009 r. odbyło się spotkanie prezesa IPN z przedstawicielami Muzeum Holokaustu w Waszyngtonie **(USA)**, dyrektorem Programów Archiwalnych, dr. Radu Ioanidem, Aliną Skibińską oraz pierwszym sekretarzem do spraw politycznych ambasady USA, Craigiem Conwayem. Na spotkaniu omówiono najważniejsze przedsięwzięcia IPN dotyczące tematyki żydowskiej, w szczególności akcję „Życie za życie" i konferencję „Polski i żydowski ruch oporu", oraz sposób współpracy archiwalnej między instytucjami i harmonogram wdrażania systemu INDEX. Spotkanie zakończyło się wspólną deklaracją prezesa IPN i dyrektora Ioanida w sprawie przyjacielskiej i dobrej współpracy w przyszłości, która ma zaowocować wspólną pracą nad opisaniem historii Polaków i Żydów.

Następnie 15 grudnia 2009 r. w Muzeum Holokaustu (United States Holocaust Memorial Museum) została podpisana umowa o współpracy archiwalnej. Umowa dotyczy wzajemnej wymiany zdigitalizowanych materiałów archiwalnych. Szczególnie cenne dla polskiej strony będą zbiory filmów i zdjęć z zasobów Muzeum Holokaustu. Podczas spotkań obie strony wymieniły się doświadczeniami z zakresu działań naukowych i edukacyjnych. Tego samego dnia prezes IPN spotkał się z ambasadorem RP w Waszyngtonie, Robertem Kupieckim, oraz z Zofią Korbońską.

W dniu 17 grudnia podpisano umowę o współpracy naukowej i edukacyjnej z Woodrow Wilson International Center for Scholars. Umowa ta dotyczyła współpracy w realizacji programów badawczych i wzajemnej pomocy w upowszechnianiu wyników badań naukowych. Strony będą wspólnie organizowały seminaria i konferencje naukowe, wspólnie edytowały opracowania i dokumenty historyczne oraz realizowały przedsięwzięcia edukacyjne czy wystawy. Instytut Pamięci Narodowej i Woodrow Wilson Center podejmą współpracę przy realizacji projektu mającego na celu tłumaczenie, digitalizację i publikację wybranych odtajnionych dokumentów na temat historii Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, Układu Warszawskiego oraz polskich służb specjalnych. Zagadnienia te będą dotyczyć między innymi terroryzmu, szpiegostwa, roli policji politycznej we wspieraniu dyktatury, a także zdolności systemu totalitarnego do dławienia oporu. Pierwsza część dokumentów dotyczących Układu Warszawskiego ukaże się w 2010 r. (tłumaczenia pierwszych dokumentów udostępnione zostały na witrynie internetowej WWC). Podczas pobytu w Nowym Jorku delegacja IPN gościła w YIVO Institute for Jewish Research (Instytut Badań Żydowskich) oraz Museum of Jewish Heritage (Muzeum Dziedzictwa Żydowskiego). Prezes IPN spotkał się także z przedstawicielami Instytutu Piłsudskiego (ubiegłorocznego laureata nagrody Kustosza Pamięci Narodowej), a w tym z jego prezes, Magdą Kapuścińską. W siedzibie Instytutu Piłsudskiego delegacja zaprezentowała działalność IPN podczas otwartego spotkania z Polonią. Prezes IPN spotkał się też z przedstawicielami nowojorskiej Polonii amerykańskiej, prezesem Frankiem Milewskim oraz prezes, Bożeną Kamińską.

W dniu 8 lipca 2009 r. prezes IPN, Janusz Kurtyka, spotkał się z ambasadorem Izraela w Polsce, Zvi Rav-Nerem, któremu towarzyszył attaché kulturalny ambasady. Podczas spotkania prezes Kurtyka omówił dotychczasową współpracę między IPN a Instytutem Yad Vashem, odbywającą się na polu archiwalnym, oraz działalność badawczą IPN dotyczącą stosunków polsko-żydowskich. Ambasador Zvi Rav-Ner wyraził swoje uznanie dla pracy Instytutu oraz dla zaangażowania we współpracę z Yad Vashem. W następstwie tej wizyty w **Izraelu** w dniu 18 listopada 2009 r. odbyło się spotkanie prezesa IPN z kierownictwem Instytutu Yad Vashem, podczas którego doszło do przekazania materiałów archiwalnych w ramach obowiązujących umów. IPN przekazał Instytutowi Yad Vashem około 20 tys. klatek mikrofilmów, dotyczących losu polskich Żydów (w czerwcu br. przekazano 10 tys. klatek mikrofilmów), strona izraelska przekazała IPN ponad 28 tys. zmikrofilmowanych materiałów archiwalnych.

Instytut Pamięci starał się pogłębiać kontakty zarówno **z Polonią zamieszkałą w świecie zachodnim, jak i mniejszościami narodowymi zamieszkałymi na Wschodzie**. W dniach 16–19 października prezes IPN wraz z delegacją szefów poszczególnych pionów Instytutu przebywał w Chicago na zaproszenie Kongresu Polonii Amerykańskiej (PAC – Polish American Congress). W dniu 16 października delegacja IPN wzięła udział w obradach dorocznego Zjazdu Polonii Amerykańskiej, dotyczących szans i wyzwań stojących przed społecznością polską w USA w XXI wieku. W dniu 17 października podczas spotkania dyrektorów krajowych PAC miała miejsce czterogodzinna dyskusja poświęcona kwestiom lustracyjnym oraz szansom współpracy IPN i Kongresu w tej dziedzinie. W jej trakcie przedstawiciele Instytutu odpowiedzieli na wiele pytań nurtujących Polaków mieszkających w Ameryce oraz przedstawili stan prawny oraz możliwości i zasady korzystania z akt archiwalnych zgromadzonych w archiwach Instytutu Pamięci Narodowej. Przedstawiono także plany IPN, obejmujące m.in. projekty naukowo-badawcze związane z infiltracją i działaniami przestępczymi wobec polskich środowisk

emigracyjnych, podejmowanymi przez wywiad PRL. W dniu 18 października prezes IPN spotkał się z prezesem PAC, Frankiem Spulą. W toku rozmowy przedyskutowano kierunki i szczegóły współpracy. Jednocześnie IPN pozyskał do swoich archiwów wiele cennych świadectw i materiałów dotyczących Solidarności Walczącej oraz dokumentów z prywatnych kolekcji Polaków mieszkających w USA. Kolejny raz prezes IPN spotkał się z Polonią oraz Zarządem Instytutu Piłsudskiego podczas grudniowego pobytu.

Pracownicy OBUiAD w Katowicach podejmowali współpracę w ramach przygotowywanej publikacji źródłowej z Instytutem Sikorskiego w Londynie, Biblioteką Polską w Londynie i brytyjskim Ministerstwem Obrony. W jej wyniku uzyskano kserokopie materiałów. W powyższej sprawie nawiązano również współpracę z Ambasadą Szwajcarii w Warszawie oraz polskimi instytucjami i organizacjami w Szwajcarii.

W swoich działaniach edukacyjno-popularyzatorskich bardzo dużą wagę Biuro Edukacji Publicznej IPN przywiązuje do kontaktów z Polonią.

Najważniejszą z propozycji jest Program Polonijny skierowany do nauczycieli polonijnych oraz nauczycieli polskich pracujących poza krajem. W lipcu 2009 r. odbyły się III Polonijne Spotkania z Historią Najnowszą – dwutygodniowy, intensywny kurs najnowszej historii Polski i nowoczesnych metod jej nauczania. W kursie wzięli udział nauczyciele z polskich placówek edukacyjnych na Białorusi, Łotwie, Słowacji, Ukrainie, Węgrzech, w Argentynie, Estonii, Francji, Grecji, Kanadzie, Niemczech, Rosji, USA i Wielkiej Brytanii.

Pracownicy OBEP w Białymstoku kontynuowali współpracę z Domem Kultury Polskiej w Wilnie, w jej ramach organizowane były cykliczne spotkania w ramach przeglądu filmowego „Kino Pamięci. Polskie miesiące". Co dwa miesiące w Domu Polskim w Wilnie i Ejszyszkach lub Solecznikach wyświetlany był film dotyczący najnowszych dziejów Polski. Każdy pokaz poprzedzony był stosownym wykładem przygotowanym przez pracownika Instytutu.

Spośród działań OBEP w Białymstoku skierowanych do środowiska polskiego na Litwie w minionym roku największym wydarzeniem były międzynarodowe uroczystości obchodów 65. rocznicy „Operacji Ostra Brama", które odbyły się w dniach 4–5 lipca 2009 r. w Białymstoku i Wilnie z udziałem prezesa IPN, dr. hab. Janusza Kurtyki, polskiego korpusu dyplomatycznego w Wilnie i przedstawicieli organizacji kombatanckich w Polsce i na Litwie, w których łącznie uczestniczyło ok. 1000 osób.

Pracownicy BEP i OBEP IPN docierali z zajęciami, szkoleniami i wystawami także do innych państw, m.in. do Szwecji, Grecji, na Węgry, Białoruś i Ukrainę. W październiku kilkunastu nauczycieli polskich pracujących poza krajem (w Grecji, Niemczech, Norwegii, Rosji, USA, Wielkiej Brytanii oraz na Białorusi, Łotwie, Słowacji, Ukrainie i Węgrzech) wzięło udział szkoleniu przygotowującym do projektu „Opowiem Ci o Wolnej Polsce". Dla uczniów szkół polonijnych odwiedzających Warszawę przygotowano specjalny program wycieczek historycznych.

Biuro Edukacji Publicznej nawiązało także kontakty z osobami przygotowującymi w MEN propozycje podstawy programowej dla szkół polskich za granicą. Podstawa ta była prezentowana i dyskutowana podczas organizowanych przez IPN spotkań dla nauczycieli polskich pracujących za granicą.

Współpraca międzynarodowa to także zagraniczne prezentacje wystaw przygotowanych przez Instytut Pamięci Narodowej, wystawa „Zbrodnia katyńska" (BEP Centrala) prezentowana była m.in. w Kownie, Kłajpedzie i Szawlach na **Litwie**, wystawa „PRL – tak daleko, tak blisko" (BEP Centrala i OBEP Warszawa) na **Węgrzech** (Budapeszt, Kesthely), w **Szwecji** (Sztokholm) i **USA** (Woodrow Wilson Center w Waszyngtonie), wystawa „Polacy ratujący Żydów w czasie zagłady. Pomoc Polaków dla ludności żydowskiej w Małopolsce w latach 1939–1945" (OBEP Rzeszów) w Muzeum Massuah w **Izraelu**, w trakcie której miała miejsce prezentacja książki Mateusza Szpytmy *The Risk of Survival*, oraz wystawa „Solidari cu Romania" („Solidarni z Rumunią") (OBEP Poznań) w miejscowościach Cluj, Sighietu, Marmatie, Timisoara w **Rumunii**.

Pracownicy IPN uczestniczyli w 2009 r. w kilkunastu zagranicznych konferencjach naukowych, których część była zorganizowana przez wymienione wyżej instytucje partnerskie. Do najważniejszych należały m.in. „Promocja wartości demokratycznych i przestrzeganie praw człowieka w działalności służb specjalnych" (Kijów 24 kwietnia 2009; uczestnik z IPN: Andrzej Pieczunko); „Doświadczenia krajów postkomunistycznych w zakresie archiwów komunistycznych służb specjalnych" (Praga 26–27 maja 2009; uczestnicy z IPN: Andrzej Pieczunko, Wojciech Sawicki); „Rola KGB w Europie Środkowo-Wschodniej" (Waszyngton 20–21 sierpnia 2009, organizator: Woodrow Wilson Center, uczestnicy z IPN: dr Łukasz Kamiński, dr Władysław Bułhak); „Coming to Terms With the Past as a Foundation of Democratization: 20 Years Since the Disclosure of the Secret Protocols of the Nazi-Soviet Pact" (Tallin 17–18 września 2009; organizator: Estonian Foreign Policy Institute; uczestnik z IPN: dr Krzysztof Persak); „Twenty Years after the Fall. Reapprisal of the End of Communism" (Rzym, 9–10 października 2009; organizator: Instituto Gramsci; uczestnik z IPN: dr Łukasz Kamiński); „Addressing the challenge of declassification archival materials in Ukraine: towards a strategic partnership between the government and civil society" (Jałta, 19 października 2009; uczestnicy z IPN: dr Rafał Leśkiewicz i Andrzej Pieczunko); „Fourth round of NATO-Ukraine Staff Talks in Intelligence and Security Sector Reform in Ukraine under JWGDR" (Jałta 20 października 2009; uczestnicy z IPN: dr Rafał Leśkiewicz i Andrzej Pieczunko).

Spośród innych działań edukacyjnych o charakterze międzynarodowym warto wymienić seminarium dla ukraińskich nauczycieli historii „Nauczanie historii i relacji z sąsiadami" (5–6 kwietnia 2009) zorganizowane we współpracy z Ambasadą RP w Kijowie, Uniwersytetem im. Borysa Hrinczenki i Ukraińskim Instytutem Pamięci Narodowej (spotkaniu towarzyszyła prezentacja wystawy przygotowanej przez OBEP Lublin „Polacy–Ukraińcy 1939–1947"), na spotkaniu IPN reprezentowali: Agnieszka Rudzińska, zastępca dyrektora BEP, Agnieszka Jaczyńska i Mariusz Zajączkowski z OBEP Lublin, oraz konferencję edukacyjną „Wokół okrągłego stołu" (24–25 kwietnia 2009), która miała miejsce w Budapeszcie. Konferencji tej towarzyszyła prezentacja wystawy „PRL – tak daleko, tak blisko" przygotowana w ramach uroczystości związanych z jubileuszem 35-lecia istnienia Szkolnego Punktu Konsultacyjnego przy Ambasadzie RP w Budapeszcie. BEP IPN reprezentowali: dr Andrzej Zawistowski, Kamila Sachnowska i Rafał Pękała, którzy przeprowadzili wykłady, prelekcje, lekcje oraz warsztaty wokół zagadnień związanych z upadkiem komunizmu w Polsce.

W ramach obchodów 70. rocznicy agresji sowieckiej na Polskę w dniach 17–18 września 2009 r. miała miejsce akcja edukacyjna przeprowadzona w szkołach Wilna oraz rejonów wileńskiego i solecznickiego na Litwie. Grupa edukatorów z IPN oraz nauczycieli współpracujących z Instytutem przygotowała i przeprowadziła na prośbę Stowarzyszenia „Wspólnota Polska" lekcję poświęconą agresji ZSRR na Polskę 17 września 1939 r. i konsekwencji realizacji paktu Ribbentrop-Mołotow. Jedna z prowadzonych lekcji była hospitowana przez przedstawiciela Ministerstwa Edukacji Litwy. Po jej zakończeniu na ręce edukatorki z IPN zostały złożone gratulacje i podziękowania za interesujące przedstawienie omawianego problemu.

W dniach 28–29 maja 2009 r. w Krakowie oraz 8–10 listopada 2009 r. w Moskwie odbyły się kolejne spotkania uczestników Polsko-Rosyjskiej Grupy do Spraw Trudnych. Wśród uczestników składu polskiej części Grupy w pracach udział bierze Dariusz Gabrel, dyrektor Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (powołany w 2008 r. w skład grupy przez ministra spraw zagranicznych). Celem i zadaniem prac grupy są działania zmierzające do wzajemnego zrozumienia odmiennych ocen spraw trudnych z przeszłości w tym sprawy zbrodni w Katyniu. Podczas spotkań grupy wypracowano propozycję, aby Polska i Rosja, jak również czynniki decyzyjne tych państw podjęły m.in. kroki na rzecz zachowania pamięci o zbrodni w Katyniu i jej ofiarach.

3. Wybrane inicjatywy Instytutu Pamięci Narodowej w ramach obchodów rocznic przypadających w 2009 r.

Rok 2009 to czas znaczących rocznic w historii Polski, dlatego Instytut Pamięci Narodowej jako pierwsza i jedyna instytucja już wiosną 2008 r. opracował i przekazał władzom państwowym (prezydentowi, premierowi RP i szefowi MSZ) kompleksową propozycję obchodów i propozycje haseł przewodnich uroczystości – „Zaczęło się w Polsce" i „First to fight". Hasła te zostały wykorzystane przez rząd jako oficjalne hasła obchodów rocznicowych. Instytut Pamięci Narodowej bardzo aktywnie włączył się w obchody rocznicowe zarówno na szczeblu centralnym, jak i regionalnym, organizując przedsięwzięcia o charakterze naukowym i edukacyjnym związane z rocznicą początku upadku systemu komunistycznego w Europie Środkowo-Wschodniej (symboliczny czerwiec 1989), kampanią polską z września 1939 r. czy z Rokiem Stefana Korbońskiego.

W ramach tych rocznic zorganizowane zostały konferencje, sesje naukowe i popularnonaukowe, wystawy, jak również kierowane bezpośrednio do szkół szkolenia, lekcje i wykłady, przygotowywane przez pracowników pionu naukowego i archiwalnego IPN. W związku z rocznicami wydano kilkadziesiąt książek.

Niżej zostały zaprezentowane przykładowe działania związane z rocznicą Września 1939 r. i Czerwca 1989 r. (pełen wykaz działań znajduje się w odpowiednich załącznikach Aneksu).

Działania związane z rocznicą Września 1939 r.

Konferencje

1. Sympozjum naukowe „Wieluń 1 września 1939 r." (Łódź, 18 V 2009, organizacja: OBEP Łódź, burmistrz Wielunia i starosta powiatu wieluńskiego).
2. Konferencja popularnonaukowa „70. rocznica Bitwy pod Mokrą i wybuchu II wojny światowej na Ziemi Kłobuckiej" (Kłobuck, 28 VIII 2009, organizacja: OBEP Katowice, Starostwo Powiatowe w Kłobucku, Gmina Kłobuck i Zespół Szkół nr 3 w Kłobucku).
3. Konferencja „Wrzesień 1939 roku na Podkarpaciu" (Rzeszów, 8 IX 2009, organizacja: OBEP Rzeszów, Wojewódzki Dom Kultury w Rzeszowie, Placówka Żandarmerii Wojskowej w Rzeszowie).
4. Konferencja popularnonaukowa „Militarne i polityczne aspekty kampanii polskiej 1939 r. z perspektywy 70-lecia" (Wrocław, 24–25 IX 2009, organizacja: OBEP Wrocław, Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego i Koło Naukowe Historyków Wojskowości).
5. Międzynarodowa konferencja naukowa „Od wojny do wolności. Wybuch i konsekwencje II wojny światowej 1939–1989" (Gdańsk, 5–6 X 2009, organizacja: OBEP Gdańsk, Uniwersytet Gdański, Muzeum II Wojny Światowej, Europejskie Centrum Solidarności, Urząd Miejski w Gdańsku).

Wystawy

1. „1939" – BEP Centrala.
2. „*A więc wojna!!! Ludność cywilna we wrześniu '39"* – OBEP Lublin.
3. „Bądźcie bez litości. Polityka niemieckich władz okupacyjnych wobec ludności polskiej w dystrykcie radomskim 1939–1945" – OBEP Lublin, Delegatura w Radomiu.
4. „Pierwsza odsłona. Okupacja niemiecka na Kaszubach i Kociewiu w 1939 r." – OBEP Gdańsk.
5. „Podkarpacki wrzesień 1939 r." – OBEP Rzeszów.

6. „Sowiecka agresja 17 IX 1939 r. na ziemiach Polski północno-wschodniej" – OBEP Białystok.
7. „Woldenberg. Jenieckie losy oficerów Września" – OBEP Szczecin.

Wydawnictwa

1. *1939–2009 17 września. 70. rocznica sowieckiej agresji na Polskę*, Białystok 2009.
2. *„A więc wojna..." Ludność cywilna we wrześniu 1939 r.*, Warszawa 2009.
3. Bębnik G., *Mikołów w początkach II wojny światowej*, Mikołów 2009.
4. *Okaleczone miasto – Warszawa '39. Wojenne zniszczenia obiektów stolicy w fotografiach Antoniego Snawadzkiego*, oprac. M. Majewski, Warszawa 2009.
5. Smyczek J., *Listy z Wehrmachtu*, oprac. Sebastian Rosenbaum, Katowice 2009.
6. Wardzyńska M., *Był rok 1939. Operacja niemieckiej policji bezpieczeństwa w Polsce Intelligenzaktion*, Warszawa 2009.
7. *Wieluń 1 IX 1939 r.*, red J. Żelazko, A. Ossowski, Łódź 2009.
8. *Wieluń był pierwszy. Bombardowania lotnicze miast regionu łódzkiego we wrześniu 1939 r.*, red. J. Wróbel, Łódź 2009.
9. Wyrzykowski K., Zajączkowski S., *„Łupaszka" 1939*, Warszawa 2009.
10. *Zagłada polskich elit. Akcja AB-Katyń*, wydanie II poprawione, Warszawa 2009.
11. „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" *Wojna i powstanie* (nr 8–9, 2009 r.; dodatek: płyta DVD z filmami: *PAST-a 1944* i *W lasach Piaśnicy*).
12. „Pamięć i Sprawiedliwość" nr 14 poświęcony okupacji niemieckiej i sowieckiej ziem polskich.

Inne wybrane działania

1. Ogólnopolski projekt edukacyjny „Kamienie pamięci – Znajdź bohatera Września".
2. Gra miejska „Szlakiem cywilnej obrony Warszawy".
3. 70. rocznica sowieckiej agresji na Polskę. Akcja edukacyjna na Litwie Stowarzyszenia „Wspólnota Polska" i Biura Edukacji Publicznej IPN.
4. Rajdy historyczne, m.in. „Śladami obrońców miasta – w 70. rocznicę bohaterskiej obrony Białegostoku przed agresją hitlerowską 15 IX 1939 r.", V rajd historyczny Szlakiem Pamięci – „Fortyfikacje obronne na Śląsku we wrześniu 1939 roku", Rajd historyczny „Szlakami walk wojny obronnej 1939 roku w regionie świętokrzyskim".
5. Uruchomienie portalu internetowego www.1wrzesnia39.pl/www.17wrzesnia39.pl.
6. Warsztaty dla nauczycieli i uczniów.
7. Prelekcje i wykłady.
8. Lekcje z historii najnowszej – „A więc wojna..." – polski wrzesień 1939 roku.
9. „Pamięć '39" – gra edukacyjna.

Działania związane z rocznicą Czerwca 1989 r.

Konferencje

1. Sesja popularnonaukowa „1989. Narodziny wolności: wybory czerwcowe 1989 roku w Koszalińskiem" (Koszalin, 2 VI 2009 r., organizacja: OBEP Szczecin, Archiwum Państwowe w Koszalinie, Muzeum w Koszalinie i koszalińska Biblioteka Publiczna im. J. Lelewela).
2. Sesja popularnonaukowa „Sukces był pełny" (Łódź, 3 VI 2009, organizacja: OBEP Łódź, Zarząd Regionu Ziemi Łódzkiej NSZZ „Solidarność", Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Łodzi i Instytut Europejski w Łodzi).
3. Konferencja naukowa „Upadek systemu komunistycznego na Górnym Śląsku" (Katowice, 4 VI 2009, organizator: OBEP Katowice).

4. Konferencja naukowa „Społeczeństwo Polski północno-wschodniej wobec przemian ustrojowych w latach 1989–2009" (Olsztyn–Białystok, 4–5 VI 2009, organizacja: OBEP Białystok, Delegatura w Olsztynie, Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Sejmik Województwa Podlaskiego, Zarząd Regionu Warmińsko-Mazurskiego NSZZ „Solidarność", Zarząd Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność).
5. Konferencja „Wybory 1989 r. w Polsce południowo-wschodniej" (Łańcut, 8 VI 2009, organizacja: OBEP Rzeszów, Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność" Region Rzeszowski, Muzeum Zamek w Łańcucie i Oddział Okręgowy NBP w Rzeszowie).
6. Międzynarodowa konferencja naukowa „1989–2009. Dwadzieścia lat po obaleniu komunizmu w Polsce i Czechosłowacji" (Wrocław, 30 IX 2009, organizacja: OBEP Wrocław i Oddział Okręgowy Katolickiego Stowarzyszenia Civitas Christiana we Wrocławiu).

Wystawy

1. „1989. Narodziny wolności. Wybory czerwcowe 1989 roku w Szczecinie" – OBEP Szczecin.
2. „Olsztyński Czerwiec '89" – OBEP Białystok, Delegatura IPN w Olsztynie.
3. „Pamiętny rok 1989" – OBEP Łódź.
4. „Wybory '89" – OBEP Rzeszów.
5. „Wybory 1989 r." – OBEP Białystok.
6. „Wybory czerwcowe 1989 r. Bydgoszcz-Toruń-Włocławek" – OBEP Gdańsk, Delegatura w Bydgoszczy.

Wydawnictwa

1. *Olsztyński Czerwiec '89*, Olsztyn 2009.
2. *Służba bezpieczeństwa wobec przemian politycznych 1988–1990. Region łódzki*, wstęp, wybór i oprac. S. Pilarski, Warszawa 2009.
3. *Wybory '89 w Polsce południowo-wschodniej w dokumentach SB*, wstęp J. Borowiec, D. Iwaneczko, wybór i oprac. J. Borowiec, Warszawa-Rzeszów 2009.
4. *Year of 1989 Freedom*, Warszawa 2009.
5. *Zmierzch dyktatury. Polska lat 1986–1989 w świetle dokumentów, tom I (lipiec 1986 – maj 1989)*, wybór, wstęp i oprac. A. Dudek, Warszawa 2009,
6. „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 5–6 (100–101), poświęcony dekadzie 1979–1989.

Inne wybrane działania

1. Uruchomienie strony internetowej www.rok1989.pl (także w języku angielskim).
2. Projekt „89-ty o 89-tym" – Szczecin, 4 czerwca 2009.
3. Prelekcje i wykłady.
4. „Lekcje z historii najnowszej" – „W samo południe" – wybory 4 czerwca 1989.
5. Patronował koncertowi Jazz Jamboree „Jazz muzyką wolności – Jacek Karczmarski …dwadzieścia lat po" – Warszawa, 13 grudnia 2009 r.

4. Sekretariat Prezesa IPN

Sekretariat Prezesa to komórka organizacyjna kierowana przez dyrektor Dorotę Koczwańską-Kalitę, realizująca swoje zadania poprzez pracowników zatrudnionych w Wydziale Obsługi Bieżącej (11 osób), Wydziale Informacji i Komunikacji Społecznej (9 osób) oraz Samodzielnej Sekcji ds. Serwisów Internetowych (powstała na mocy zarządzenia z dnia 15 lipca 2009 r. prezesa IPN w sprawie zmiany regulaminu organizacyjnego), w której zatrudnionych jest 7 osób.

Do zadań Wydziału Obsługi Bieżącej należy obsługa administracyjno-biurowa prezesa IPN, zastępców prezesa oraz Kolegium. Natomiast działania merytoryczne Wydziału Informacji i Komunikacji Społecznej oraz Samodzielnej Sekcji ds. Serwisów Internetowych, opisane zostały niżej.

Wydział Informacji i Komunikacji Społecznej oraz Samodzielna Sekcja ds. Serwisów Internetowych

Celem istniejącego Wydziału jest prowadzenie profesjonalnej polityki komunikacyjnej, dotarcie do jak najszerszych kręgów społecznych z misją Instytutu, tym samym kształtowanie poprzez media i inne środki komunikacji pozytywnego wizerunku Instytutu w przestrzeni publicznej. Zespół realizuje w ramach wydziału następujące zadania związane z komunikacją zewnętrzną, jak i wewnętrzną Instytutu:

1) informacyjne
- relacje z mediami;
- środowiskami;
- szeroko pojętą publicznością;
- z poszczególnymi pionami wewnątrz Instytutu.

2) promocyjne
- związane ściśle z działaniami BEP w zakresie wydawnictw, sesji, wystaw oraz innymi pionami;
- związane z działaniami podjętymi przez Sekretariat Prezesa w ramach kampanii społeczno-edukacyjnych.

W ramach prac zespołu prowadzone są działania związane z bieżącymi relacjami z mediami, monitorowaniem mediów, z prowadzeniem stron internetowych, obsługą wydarzeń specjalnych, obsługą wydarzeń zagranicznych, obsługą bieżącą, współpracą z oddziałowymi komórkami informacyjnymi, doradztwem strategicznym.

Jednym z najważniejszych wydarzeń specjalnych przygotowywanych przez Wydział jest uroczystość wręczania nagród prezesa IPN, „Kustosz Pamięci Narodowej". Nagroda przyznawana jest od 2002 r. za szczególnie aktywny udział w upamiętnianiu historii narodu polskiego w latach 1939–1989, a także za działalność publiczną zbieżną z ustawowymi celami Instytutu Pamięci Narodowej. Celem Nagrody jest przywracanie szacunku dla narodowej przeszłości, chronienie wartości, dzięki którym Polska przetrwała przez lata zniewolenia. „Kustosz" przyznawany jest osobom fizycznym lub instytucjom na corocznej uroczystej gali.

Prezentowanie efektów działalności Instytutu w połączeniu z ważnymi wydarzeniami z najnowszej historii daje możliwość szerokiego i wszechstronnego pokazania rzeczywistej pracy Instytutu, jednocześnie spełniając jedno z podstawowych zadań należących do tej instytucji – edukowanie społeczeństwa. Do ciekawszych inicjatyw (działanie zorganizowane we współpracy z pionem archiwalnym i edukacyjnym) Instytutu można zaliczyć udział w „**Nocy Muzeów**". We wszystkich miastach Polski, w których odbywała się „Noc Muzeów", IPN otworzył swoje archiwa i siedziby. W ramach warszawskiej „Nocy Muzeów" można było zobaczyć:

- Centrum Edukacyjne IPN, a w nim: wystawę „Najnowsza historia Polski w odcinkach 1939–1989" – zwiedzający mogli cofnąć się w czasie do września 1939, a następnie przeżyć swego rodzaju podróż przez historię aż do roku 1989 za pomocą m.in. multimediów oraz projekcji filmów historycznych przygotowanych przez pracowników IPN.
- Archiwum IPN (BUiAD) – po raz pierwszy udostępnione szerszej publiczności, a w nim: prezentację wybranych archiwaliów i metod pracy pionu archiwalnego IPN oraz dwie wystawy: „Twarze warszawskiej bezpieki" oraz „PRL –tak daleko, tak blisko".
- Wystawę plenerową – „Fotograäa bez cenzury 1976–1989", poświeconą fotograäi, która dokumentowała rzeczywistość PRL-u w opozycji do fotografii oficjalnej.

Wśród opisanych narzędzi informowania o działalności Instytutu znalazły się także: stoiska promocyjne z katalogami publikacji IPN, przewodnik po IPN, informatory, foldery, ulotki, gadżety promujące stronę internetową Instytutu. Dodatkową atrakcje stanowiła możliwość wydrukowania na powielaczu (tak jak dawniej w podziemnych drukarniach) informacji o IPN oraz kolejnym projekcje Instytutu dotyczącym niezależnej kultury w PRL. Zorganizowano konferencję prasową, udzielono kilku wywiadów, informacje znalazły się na stronach internetowych IPN oraz wielu innych portalach. Podjęto współpracę z innymi instytucjami w sprawie wzajemnego promowania wystaw. Instytucje te ze względu na podobny charakter działalności oraz bliskość miejsca były dobrymi partnerami do rozpowszechnienia tej akcji. Należały do nich m.in. Muzeum Powstania Warszawskiego, Gabinet Numizmatyczny, Mennica Państwowa, Muzeum Woli, Oddział Muzeum Historycznego m.st. Warszawy, Dom Spotkań z Historią, Muzeum Historyczne m.st. Warszawy. IPN po raz pierwszy włączył się w ogólnopolską „Noc Muzeów". Inicjatywa oraz sposób jej realizacji spotkały się z pozytywnymi ocenami zwiedzających, którzy swoje wpisy zamieścili w Księdze pamiątkowej.

Jednym z ważniejszych działań podjętych w 2009 r. jest projekt pt. **Rok Kultury Niezależnej** – realizowanym we współpracy Centrali i oddziałów. Jego celem jest przypomnienie o tym, jak ogromne znaczenie w kształtowaniu świadomości Polaków w czasach PRL miała niezależna kultura. Z tym projektem wiążą się także dalej sięgające konotacje dotyczące roli kultury w życiu narodów, kształtowaniu postaw ludzi. Ponadto pozwala on na przesunięcie akcentów z tzw. teczek na rzeczywiste pole działań badawczych IPN. Środowiska artystyczne, dziennikarskie, ich rola w okresie PRL znajdzie bowiem odbicie w przygotowywanych przez instytut pracach naukowych, sesjach, dyskusjach zupełnie nieznanych szerszej opinii publicznej. Patronat nad tym projektem objął minister kultury i dziedzictwa narodowego.

Projekt „Rok Kultury Niezależnej" ma formę cyklu imprez, które odbywają się od połowy 2009 i potrwają do połowy 2010 r. Wydarzenia kulturalne są organizowane w całej Polsce, w miejscach, gdzie znajdują się oddziały i delegatury. Poprzez wystawy, sesje, konferencje, koncerty, spektakle teatralne przypominane są poszczególne dziedziny niezależnej działalności kulturalnej, takie jak film, teatr, muzyka, literatura, sztuki plastyczne. Wydane zostaną publikacje albumowe, które będą tworzyć unikalną serię wydawniczą, trwale dokumentującą dorobek kultury niezależnej. W serii ukażą się m.in. albumy o znaczkach, prasie podziemnej, wydawnictwach, fotografii, teatrze, sztukach plastycznych, kulturze niezależnej w kościele, związkach emigracji ze środowiskami kultury niezależnej itp. W projekt ten zostały zaangażowane organizacje skupiające środowiska niezależne lat osiemdziesiątych, Stowarzyszenie Pokolenie, Stowarzyszenie NZS 80, Stowarzyszenie Wolnego Słowa oraz władze regionalne. Uruchomiony został portal internetowy www.kultura–niezalezna.pl oraz podjęta została współpraca na szeroką skalę z mediami. Wyprodukowano specjalny spot telewizyjny w ramach kampanii edukacyjnej informujący o całym przedsięwzięciu, przygotowane zostały ulotki, wywiady, dodatki do gazet, aby jak najszerzej dotrzeć do społeczeństwa.

W związku z 20. rocznicą obalenia systemu komunistycznego w Polsce i Europie Środkowej został przygotowany portal www.rok1989.pl ukazujący rolę Polski w wydarzeniach 1989 na tle innych państw regionu. Informacje opracowano także w języku angielskim.

Z kolei w 70. rocznicę wybuchu II wojny światowej został uruchomiony portal pod adresem www.1wrzesnia39.pl, www.17wrzesnia39.pl także portal poświecony S. Korbońskiemu www.korbonski.ipn.gov.pl

Kolejna rocznica wprowadzenia 13 grudnia stanu wojennego zaowocowała różnymi przedsięwzięciami. Uruchomiony został w wersji angielskiej portal www.13grudnia81.pl. Instytut Pamięci Narodowej i Narodowe Centrum Kultury zorganizowały akcję społeczno-edukacyjną „Pamiętaj o 13 grudnia", która miała na celu przybliżenie młodym Polakom dramatycznych wydarzeń z okresu stanu wojennego. Jednym z jej elementów była książka Jacka Dukaja *Wroniec*, która opowiada o tamtych chwilach w niezwykły sposób, widziany oczami dziecka. W ramach tej akcji została wydana płyta z piosenkami Kazika i z nagranymi fragmentami książki czytanymi przez Jana Peszka i gra edukacyjna *Wroniec*.

Ponadto Instytut patronował koncertowi poświęconemu pamięci Jacka Karczmarskiego w ramach koncertów Jazz Jamboree „Jazz muzyką wolności – Jacek Karczmarski …dwadzieścia lat po". Coroczną inicjatywę „Młodzi Pamiętają" Instytut również wsparł swoim patronatem.

W roku 2009 z udziałem IPN zostały wydane płyty o charakterze historyczno-edukacyjnym: „39/89 Zrozumieć Polskę" (Łukasz Rostkowski L.U.C.), „Pamiętnik z Powstania Warszawskiego".

Wydział zorganizował wraz z OBEP Warszawa konferencję upamiętniająca rtm. Witolda Pileckiego w Parlamencie Europejskim i na Katolickim Uniwersytecie w Leuven, której towarzyszyła prezentacja wystawy i strony internetowej www.pilecki.ipn.gov.pl. Zorganizował także wraz z BEP *Dzień S. Korbońskiego* w Sejmie. Na tę okoliczność IPN przygotował album, wystawę oraz portal internetowy.

Włączył się także w promocję filmu *Rodzina Kowalskich* w ramach projektu „Życie za życie", filmu *Generał Nil* oraz filmu *Popiełuszko*. *Wolność jest w nas*. Uczestniczył w Targach Książki Historycznej, organizując wystawę i cykle spotkań z historykami. Przygotował akcję ulotkowo-billboardową w ramach rocznicy odzyskania niepodległości „39–89" oraz rocznicy Powstania Warszawskiego.

We współpracy z BEP opracował „Przewodnik IPN" w języku polskim i angielskim oraz kalendarze na 2010 r. Współorganizował wystawy: o księdzu J. Popiełuszko „Pomnażanie dobra" w rocznicę jego śmierci, wystawę i panel dyskusyjny „Polacy i Niemcy przeciwko komunistycznej dyktaturze" z Fundacją Adenauera oraz z Fundacją Polsko-Niemieckie Pojednanie promocję programu „Straty osobowe".

Po raz drugi, w ramach promocji książki historycznej wraz Polskim Radiem i TVP ogłosił konkurs na Najlepszą Książkę Historyczną Roku. Pod koniec roku wydział uruchomił na portalu społecznościowym Facebook profil Instytutu Pamięci Narodowej. Ponadto kontynuował współpracę z dotychczasowymi instytucjami.

WIiKS wraz z Samodzielną Sekcją ds. Serwisów Internetowych starał się oddziaływać na opinię publiczną, przekazując jak najwięcej informacji do mediów i na stronę internetową www.ipn.gov.pl. Ze sporządzonego zestawienia (zob. tabela 1) wynika, że ilość przekazywanych informacji zwiększyła się parokrotnie. Wprowadzono też nowe formy komunikowania, takie jak newsletter oraz zamieszczanie informacji i odpowiedzi na nie w związku z podejmowanymi przez Instytut akcjami społecznymi.

Tabela 1. Niektóre dane dotyczące liczby publikacji na stronie internetowej IPN w latach 2002–2009

	2002	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009** (stan na 2 grudnia 2009 r.)
Aktualności (dot. imprez IPN)	987					851	1048	1330
Komunikaty prasowe	237					117	132	151
Informacje o wydanych książkach	14	25	37	31	35	59	82	131
Newsletter wysyłany do następującej liczby adresatów						Pocz. roku **346** Koniec roku **999**	Pocz. roku **1040** Koniec roku **1498**	Pocz. roku **1525** Koniec roku **1824**
Pisma prezesa IPN w sprawie dekomunizacji ulic						28	74 (+ 23 odpowiedzi z gmin)	36 (+ 10 odpowiedzi z gmin)
Portale edukacyjne IPN (nowe)						2	3	5

Nadto należy wspomnieć, iż Maria Dmochowska, zastępca prezesa IPN-KŚZpNP, zajmuje się koordynacją działalności Klubów Historycznych im. gen. Stefana Roweckiego „Grota" oraz prowadzeniem pierwszego z nich – warszawskiego.

Pierwszy Klub Historyczny im. gen. Stefana Roweckiego „Grota" powstał w Warszawie w lutym 2002 r. w wyniku porozumienia o współpracy między Światowym Związkiem Żołnierzy Armii Krajowej a Instytutem Pamięci Narodowej – Komisją Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Do początku 2009 r. działało już w całej Polsce, przy oddziałach IPN-KŚZpNP, dwadzieścia klubów. W roku 2009 powstały dwa nowe: w Puławach (oddział lubelski) i w Warszawie Białołęce (oddział warszawski).

Kluby te mają łącznie już kilka tysięcy członków i sympatyków oraz okazały się ważną i skuteczną formą dotarcia do szerokich kręgów społecznych, w tym młodzieży i nauczycieli, a także kombatantów, z wiedzą o Polskim Państwie Podziemnym, SZP-ZWZ-AK i innych formacjach niepodległościowych, o zbrodniach obu okupantów oraz o powojennym oporze wobec komunistycznej władzy w Polsce (do 1989 roku).

Bliska współpraca ze środowiskami kombatanckimi zaowocowała m.in. powstaniem w IPN notacji filmowych o członkach klubów i była zachętą do opracowywania przez nich, jako uczestników wydarzeń historycznych, własnych wspomnień, a także do przekazywania do archiwum posiadanych dokumentów historycznych.

Spotkania mają bogatą oprawę multimedialną, wyświetlane są na nich filmy, pokazywane slajdy itp. Referaty wygłaszają historycy zarówno z IPN, jak i inni, często bardzo znani. Kilka spotkań było nagranych i emitowanych przez stacje radiowe i telewizyjne.

Kluby mają swoje miejsce na stronie internetowej IPN-KŚZpNP [www.ipn.gov.pl/klub_grota]. Trwają przygotowania do uruchomienia własnego portalu.

Pełny wykaz spotkań 22 Klubów Historycznych im. gen. Stefana Roweckiego „Grota" znajduje się w Aneksie.

NAGRODA KUSTOSZ PAMIĘCI NARODOWEJ

Projekt i wykonanie statuetki Paweł Erazmus

Nagroda została ustanowiona w lipcu 2002 r. przez prezesa Instytutu Pamięci Narodowej. Ma charakter honorowy, a jej laureaci otrzymują tytuł Kustosza Pamięci Narodowej. Nagroda ma przywrócić szacunek dla narodowej przeszłości, chroniąc wartości, dzięki którym Polska przetrwała przez lata zniewolenia.

Kapituła przyznaje Nagrodę corocznie. Kapitule przewodniczy prezes Instytutu Pamięci Narodowej. W skład Kapituły wchodzą m.in. kolejni laureaci nagrody.

Nagroda przyznawana jest instytucjom, organizacjom społecznym i osobom fizycznym za szczególnie aktywny udział na rzecz upamiętniania historii polskiego narodu w latach 1939–1989, a także za działalność publiczną zbieżną z ustawowymi celami Instytutu Pamięci Narodowej.

Laureaci 2009 r.

Eugenia Maresch, ks. Czesław Wala,
Ludwik Jerzy Rossowski,
Zespół redakcyjny
„Zeszytów Historycznych”,
Instytut Józefa Piłsudskiego w Londynie
i Instytut Józefa Piłsudskiego
w Nowym Jorku

Dotychczasowi Laureaci

w roku 2002

- prof. Elżbieta Zawacka
- prof. Tomasz Strzembosz
- Andrzej Zagórski

w roku 2003

- prof. Janusz Kazimierz Zawodny (USA)
- Komisja Historii Kobiet w Walce o Niepodległość
- Studium Polski Podziemnej (Wielka Brytania)

w roku 2004

- prof. Władysław Bartoszewski
- Zespół redakcyjny edycji „Zrzeszenie »Wolność i Niezawisłość« w dokumentach"
- Zofia Leszczyńska

w roku 2005

- prof. Barbara Otwinowska
- gen. Bolesław Nieczuja-Ostrowski
- ppłk. Stanisław Dąbrowa-Kostka
- o. Józef Mońko
- Stowarzyszenie „Archiwum Solidarności"

w roku 2006

- Czesława Cydzik i Eugeniusz Cydzik (Ukraina-Lwów)
- Andrzej Krzysztof Kunert
- Zofia i Zbigniew Romaszewscy
- Zakon oo. paulinów

w roku 2007

- Halina Martinowa (Wielka Brytania)
- ks. prałat Wacław Karłowicz
- Obywatelski Komitet Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny Zaginionych w Lipcu 1945 r.
- Paweł Jasienica (pośmiertnie)

w roku 2008

- Helena Filipinek (Łotwa)
- Irena i Jadwiga Zappe (Ukraina-Lwów)
- Zygmunt Walkowski
- Związek Polaków na Białorusi

5. Główna i Oddziałowe Komisje Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu

Rok 2009 to podjęcie w związku z zakończeniem skontrum działań zmierzających do procesowego rozstrzygnięcia ponad 5200 spraw niezakończonych przez b. Główną Komisję Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Zmniejszenie obsady prokuratorskiej w oddziałowych komisjach o 10,20% nie miało wpływu w okresie statystycznym na liczbę zakończonych postępowań 1118 (716 dotyczyło zbrodni komunistycznych; 368 – zbrodni nazistowskich; 34 – zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości, w tym zbrodni ludobójstwa). Ostatni okres sprawozdawczy to przedstawienie przez prokuratorów nowych zarzutów kolejnym podejrzanym w śledztwie dotyczącym przekroczenia uprawnień służbowych w trakcie prowadzonego śledztwa w sprawie śmierci Grzegorza Przemyka i w śledztwie dotyczącym przekroczenia uprawnień służbowych przez funkcjonariuszy SB w trakcie postępowania karnego prowadzonego w początkach lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku przeciwko ks. Jerzemu Popiełuszce. Okres ten to również wytężona praca śledcza, w wyniku której są nowe ustalenia w śledztwie dotyczącym śmierci Stanisława Pyjasa. To czas przygotowania i wprowadzenia Elektronicznego Wykazu Postępowań, zawierającego informacje o 10 000 postępowań karnych prowadzonych przez pion śledczy w okresie od września 2000 r. do 31 grudnia 2009 r.

Realizacja ustawowych zadań Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w 2009 r. koncentrowała się przede wszystkim na kontynuacji rozpoczętych i prowadzonych w okresie sprawozdawczym śledztw, dotyczących zbrodni komunistycznych popełnionych w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych. Liczba tego typu postępowań zwiększyła się. W roku sprawozdawczym w 1118 postępowaniach wydano decyzje końcowe merytorycznie, których wyniki przedstawiono w dalszej części sprawozdania oraz w Aneksie.

Aneks przygotowany dla potrzeb tego sprawozdania zawiera informację o poszczególnych jedenastu oddziałowych komisjach w tym:

- o śledztwach istotnych dla społeczeństwa lokalnego;
- o postępowaniach zakończonych skierowaniem aktu oskarżenia;
- o postępowaniach, w których sądy w 2009 r. wydały orzeczenia chociażby nieprawomocne;
- o sprawach zarejestrowanych w okresie od września 2000 r. do 31 grudnia 2004 r.

Prokuratorzy Komisji w toku prowadzonych śledztw współdziałają z organami ścigania, w tym z Policją, Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a także z archiwami (m.in. Agencji Wywiadu, Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz archiwami państwowymi i wojskowymi).

Na szczególną uwagę zasługuje bardzo dobra współpraca prokuratorów Komisji Ścigania z pozostałymi merytorycznymi pionami IPN. Obrazem współpracy jest dwustronna pomoc oraz udział prokuratorów w realizacji zarówno statutowych działań tych komórek organizacyjnych, jak również włączanie się w realizację programów badawczych oraz działalność publikacyjną prowadzoną w Instytucie Pamięci Narodowej.

Ubiegły rok to czas trudny ze względu na sytuacją budżetową IPN. Konsekwencją podjętej przez kierownictwo Instytutu decyzji o redukcji zatrudnienia w wysokości dziesięciu procent osób zatrudnionych była konieczność zmniejszenia zatrudnienia również w pionie śledczym.

Na podstawie art. 47 ust. 4a prezes IPN wystąpił do ministra sprawiedliwości – prokuratora generalnego z wnioskami o przywrócenie na poprzednio zajmowane stanowiska w prokuraturze powszechnej, w stosunku do dziewięciu prokuratorów pionu śledczego IPN. Podjęte działania spowodowały, że stan zatrudnienia na dzień 31 grudnia 2009 r. wynosił 104 prokura-

torów. Z tej liczby 8 prokuratorów było zatrudnionych w Głównej Komisji, zaś 96 pracowało w oddziałowych komisjach. Należy podkreślić, że pomimo redukcji zatrudnienia oraz wymogu osobistego prowadzenia wszystkich śledztw przez prokuratorów (bez udziału organów ścigania) aktywność śledcza oraz poziom realizowanych czynności nie uległ zachwianiu[1].

Analiza danych przekazanych przez oddziałowe komisje wskazuje, że na jednego prokuratora pionu śledczego w 2009 r. średnie krajowe obciążenie wynosiło 24,1 śledztwa, a zakończenie 11,6 postępowania.

W okresie statystycznym w stan spoczynku odeszło 2 prokuratorów, jeden z Oddziałowej Komisji ŚZpNP w Warszawie i jeden z Oddziałowej Komisji ŚZpNP w Katowicach. Dwóch prokuratorów zrzekło się stanowiska prokuratora Oddziałowej Komisji ŚZpNP w Gdańsku i w Katowicach, przechodząc do prokuratury powszechnej. Jeden prokurator zrzekł się stanowiska w pionie śledczym i został powołany na stanowisko prokuratora Oddziałowego Biura Lustracyjnego w Poznaniu. W dalszym ciągu z urlopu bezpłatnego korzysta prokurator OKŚZpNP w Warszawie. Jeden z prokuratorów Głównej Komisji został powołany na stanowisko prokuratora Prokuratury Krajowej.

W 2009 r. powołano 3 nowych prokuratorów, 2 do Oddziałowej Komisji w Warszawie i jednego do Oddziałowej Komisji w Szczecinie. W Oddziałowej Komisji w Białymstoku, po zrzeczeniu się stanowiska prokuratora Oddziałowego Biura Lustracyjnego, dołączył jeden prokurator.

W ubiegłym roku z pionu śledczego IPN odeszło w sumie 14 prokuratorów, a powołania otrzymało 4 prokuratorów[2].

---

[1] W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2009 r. powołano do oddziałowych komisji 4 nowych prokuratorów, a odwołano 14 prokuratorów. Z końcem okresu sprawozdawczego w Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – IPN pracowało 96 prokuratorów, w tym:

- w Głównej Komisji: 8 prokuratorów;
- w Białymstoku: naczelnik prok. Zbigniew Kulikowski oraz 8 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 9 postępowań, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 20,2 postępowania);
- w Gdańsku: naczelnik prok. Maciej Schulz oraz 8 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 11 postępowań, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 22,2 postępowania);
- w Katowicach: naczelnik prok. Ewa Koj oraz 8 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 20,9 postępowania, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 33,6 postępowania);
- w Krakowie: naczelnik prok. Piotr Piątek oraz 7 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 8,4 postępowania, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 22 postępowania);
- w Lublinie: naczelnik prok. Jacek Nowakowski oraz 11 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 8,8 postępowania, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 18,9 postępowania);
- w Łodzi: naczelnik prok. Anna Gałkiewicz oraz 6 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 13 postępowań, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 27,3 postępowania);
- w Poznaniu: naczelnik prok. Józef Krenz oraz 5 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 11,6 postępowania, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 28 postępowań);
- w Rzeszowie: naczelnik prok. Grzegorz Malisiewicz oraz 6 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 15,9 postępowania, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 30,6 postępowania);
- w Szczecinie: naczelnik prok. Dariusz Wituszko oraz 6 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 12,1 postępowania, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 25,7 postępowania);
- w Warszawie: naczelnik prok. Bogusław T. Czerwiński oraz 12 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 9,3 postępowania, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 19,1 postępowania);
- we Wrocławiu: naczelnik prok. Dorota Cebrat (od 15 września 2009 r.) oraz 8 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 10,1 postępowania, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 25,7 postępowania).

[2] W latach 2000–2009 z OKŚZpNP w Warszawie odeszło 10 prokuratorów. W związku z powyższym w latach 2007–2008 powołano na stanowisko prokuratora OK w Warszawie 5 prokuratorów, a w 2009 r. powołano kolejnych 2 prokuratorów. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie prowadzi śledztwa o dużej wadze i zawiłości, jak również konieczności ustalania setek, a nawet tysięcy świadków i pokrzywdzonych, wzrośnie zatem średnie obciążenie śledztwami jednego prokuratora i w najbliższym czasie konieczne będzie zatrudnienie kolejnych 2–3 prokuratorów w tej komisji. Podobnie trudną sytuację kadrową ma również Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie, której 3 prokura-

W okresie sprawozdawczym podjęto działania zmierzające do ułatwienia pracy prokuratorom pionu śledczego przez wprowadzenie Elektronicznego Wykazu Postępowań[3]. Wykaz ten został przygotowany i wprowadzony dzięki wysiłkowi wielu pracowników Komisji – w tym naczelników oddziałowych komisji i pracowników sekretariatów. Wykaz obejmuje całość śledztw (około 10 000 postępowań) prowadzonych przez pion śledczy IPN od 2000 r. Wprowadzenie sytemu EWP pozwoli na przechowywanie, katalogowanie i bezzwłoczne udostępnianie w celach służbowych i statystycznych informacji o wszystkich postępowaniach prowadzonych w skali całego kraju – od momentu powołania obecnej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W trakcie porządkowania zbioru archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej podjęto działania mające na celu kompleksowe uregulowanie kwestii związanych z dokumentacją zawierającą akta niezakończonych decyzjami merytorycznymi śledztw, prowadzonych przez b. Główną Komisję Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i b. Okręgowe Komisje Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Śledztwa te zostały zwieszone w związku z likwidacją Komisji BZpNP, a następnie w 2000 r. przejęte do zasobu archiwalnego powstającego Instytutu Pamięci Narodowej. Prezes IPN w dniu 5 września 2006 r. powołał w głównej i oddziałowych komisjach zespoły robocze składające się z archiwistów i prokuratorów do przeprowadzenia skontrum w zbiorach pozostających do dyspozycji pionu śledczego IPN[4].

Realizacja zadań przebiegała w 3 etapach:

I etap prowadzony do grudnia 2006 r. obejmował prace wstępne polegające na zapoznaniu się z dokumentacją, opracowaniu zasad przeprowadzenia skontrum zasobu b. OKBZpNP oraz przygotowaniu programu informatycznego z bazą danych. Ponadto dokonano podziału zasobu akt śledczych KŚZpNP według właściwości, przypisując je do poszczególnych oddziałowych komisji;

II (rozpoczęty od stycznia 2007 r.) etap prac skontrowych w Głównej Komisji oraz we wszystkich oddziałach i delegaturach Instytutu Pamięci Narodowej polegał na zewidencjonowaniu w elektronicznej bazie danych wszystkich spraw z ich zawartością, wraz z opisem formy i sposobu ich zakończenia oraz ilości i rodzaju dokumentów wysłanych za granicę[5];

III etap prac obejmował sporządzenie przez poszczególne odziały i delegatury sprawozdań opisowych i statystycznych, wraz z bazami danych, przygotowanie spisów zdawczo-odbiorczych akt nadzoru oraz akt dochodzeniowo-śledczych spraw prawomocnie zakończonych do 1999 r. oraz spraw niezakończonych, wyłączonych z zasobu BUiAD i przekazanych do właściwych komisji celem ich zakończenia. Analiza zebranego materiału archiwalnego pozwoliła na ustalenie, iż czynności skontrowe wykonano w 15 373 sprawach, z czego 14 005, to sprawy dotyczące zbrodni nazistowskich, 1368 spraw to zbrodnie stalinowskie, w tym 94 sprawy dotyczą

---

torzy na podstawie art. 47 ust. 4a ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 424) zostali przywróceni do pracy w jednostkach powszechnych prokuratury w kwietniu 2009 r. Komisja ta w najbliższym czasie wymaga wzmocnienia przez zatrudnienie 2 prokuratorów.

[3] Zarządzenie dyrektora Głównej Komisji ŚZpNP Nr 15/09.

[4] Pracami całego projektu kierowali, w pionie prokuratorskim: prokurator Dariusz Gabrel (od lutego 2007 r. dyrektor Głównej Komisji ŚZpNP), a następnie od kwietnia 2007 r. prokurator Głównej Komisji, Tomasz Kamiński; od października 2007 r. w pionie archiwalnym – Jacek Kwilosz, p.o. zastępcy dyrektora BUiAD w Warszawie.

[5] Prace objęły 34 225 jednostek archiwalnych nieuporządkowanych materiałów po b. GKBZpNP i b. OKBZpNP, co stanowiło łącznie 399,82 mb. Poszczególne jednostki aktowe nie zwierały spisów zawartości, były nieopisane i bez paginacji kart. Poddawany skontrum materiał wymagał każdorazowo dokonania oceny przez prokuratora.

zbrodni nacjonalistów ukraińskich, a 116 to tak zwane inne sprawy. Prace pozwoliły na ustalenie, że 4630 spraw zakończono wydaniem postanowienia o zawieszeniu śledztwa, a w ponad 600 sprawach brak jest decyzji końcowej. Sprawy te zostaną przekazane prokuratorom pionu śledczego w celu ich kontynuowania i podjęcia stosownych decyzji merytorycznych. Pozostałe sprawy uznano za ostatecznie zakończone i przekazano je do archiwum zakładowego.

Przeprowadzone działania pozwoliły na ustalenie i sporządzenie wykazu 88 postępowań, których akta należy uznać za zagubione.

W ramach prac nad skatalogowaniem tych materiałów przeprowadzono również kwerendy w celu ustalenia wielkości i zakresu dokumentacji przekazanej w ubiegłych latach do Centrali Ścigania Zbrodni Narodowosocjalistycznych w Ludwigsburgu oraz innych organów ścigania państw obcych.

Jednym z najważniejszych zadań przeprowadzonej operacji było ustalenie liczby dokumentów wysłanych poza granice Polski, do których państw je wysłano, jak również które z tych dokumentów zostały utracone. W toku tych działań ustalono, że wysłanych zostało 62 937 dokumentów, między innymi 11 996 aktów zgonu, 41 522 protokoły przesłuchań, 2304 różnego rodzaju fotokopii, 871 fotografii, 759 protokołów ekshumacji, 512 szkiców, 385 protokołów oględzin, 331 szkiców i fotografii, 281 wyroków oraz wielu innych materiałów. Jednocześnie 6912 dokumentów uznanych zostało za utracone.

Spośród 16 krajów, do których wysyłano różne dokumenty, najwięcej znalazło się na terenie b. RFN – 59 134, z dokumentów tych za utracone uznano 6026, do Austrii przekazano 831 – z których utracono 100 dokumentów, do b. ZSRR przekazano 795, z których utracono 139 dokumentów. Ponadto wysłanych zostało 1388 dokumentów do różnych instytucji w Polsce, z których za utracone uznano 435.

W dniu 30 grudnia 2008 r. sprawozdanie z przeprowadzonych prac skontrum przedstawiono prezesowi Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Po zakończeniu prac skontrum, uznając potrzebę procesowego zakończenia wszystkich spraw oraz w celu ujednolicenia praktyki postępowania, w Głównej Komisji ŚZpNP przygotowano dla prokuratorów pionu śledczego wytyczne, dotyczące sposobu postępowania ze sprawami wytworzonymi przez byłe komisje badania zbrodni hitlerowskich, a obecnie pozostającymi w stadium zawieszenia lub niezakończonymi w sposób procesowy.

W piśmie z dnia 25 marca 2009 r. skierowanym do wszystkich naczelników oddziałowych komisji zalecono, aby w sprawach zawieszonych, w których nastąpiło wysłanie materiałów procesowych do organów wymiaru sprawiedliwości innych państw, głównie do Centrali w Ludwigsburgu, prokuratorzy zwracali się do stosownych zagranicznych organów, jeszcze przed podjęciem zawieszonego śledztwa, o nadesłanie informacji o sposobie wykorzystania polskich materiałów i treści zapadłych decyzji procesowych.

W sprawach, w których z uwagi na przekazanie materiałów procesowych za granicę stwierdzono brak materiału dowodowego (w oryginałach, uwierzytelnionych kopiach, kopiach na prawach oryginału, dowodów rzeczowych), wskazano w pierwszej kolejności na konieczność występowania o zwrot tych materiałów w postaci oryginałów lub co najmniej uwierzytelnionych kopii. Dopiero w przypadku braku możliwości odzyskania takich materiałów uznano za konieczne przeprowadzenie postępowania odtwarzającego zaginione dokumenty w oparciu o przepisy kodeksu postępowania karnego.

W wydanych zaleceniach zawarto nadto wiele wskazówek co do sposobu konwalidowania stwierdzonych w tych postępowaniach uchybień formalnych i merytorycznych.

Podkreślić należy, że przeprowadzenie prac skontrowych pozwoliło jednoznacznie ustalić stan ilościowy i jakościowy materiałów śledztw prowadzonych przez b. Główną Komisję BZpNP i b. okręgowe komisje, co w konsekwencji dało podstawy do opracowania jednolitych

zasad zakończenia tych spraw. Ponadto przyczyniło się do uporządkowania kolejnych materiałów przejętych do zasobów archiwalnych IPN.

Aktualnie sprawy objęte skontrum prokuratorzy oddziałowych komisji, zgodnie z cytowanymi wyżej wytycznymi, sukcesywnie podejmują z zawieszenia i po wykonaniu niezbędnych czynności procesowych kończą decyzjami merytorycznymi.

W dniu 2 grudnia 2009 r. w celu ustalenia, w jaki sposób są realizowane wytyczne dyrektora Głównej Komisji z dnia 25 marca 2009 r., naczelnik Wydziału Nadzoru nad Śledztwami GKŚZpNP zwrócił się do naczelników oddziałowych komisji o udzielenie informacji o liczbie spraw podjętych z zawieszenia oraz merytorycznie zakończonych, a także podanie liczby dokumentów poddanych tłumaczeniu i o wysokości poniesionych w związku z tym kosztów w okresie od marca do grudnia 2009 r. Informuje o tym tabela 1.

Tabela 1. Realizacja wytycznych dyrektora GKŚZpNP z dnia 25 marca 2009 r.

Oddziałowe Komisje Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w	Liczba spraw podjętych lub wszczętych/ liczba przekazanych wg właściwości do innych OK	Liczba spraw zakończonych merytorycznie	Liczba stron dokumentów poddanych tłumaczeniom	Koszty tłumaczeń
Białymstoku	10	-	65	1636,12 zł
Gdańsku	20/3	12	175	4025,12 zł
Katowicach	5	1	23	527,96 zł
Krakowie	18/1	2	5	172,50 zł
Lublinie	9/4	-	-	-
Łodzi	41	27	9	667,00 zł
Poznaniu	29	9	136	3128 zł
Rzeszowie	16/3	3	112	3142,72 zł
Szczecinie	6/4	3	44	1265,00 zł
Warszawie	3/6	-	Udział tłumaczy w oględzinach materiałów	89,70 zł
Wrocławiu	1	-	8	322,00 zł
RAZEM	**158/21**	**57**	**577**	**14 974,12 zł**

W związku z ujawnieniem przekazywania poza granice Polski materiałów procesowych przez byłych pracowników głównej i okręgowych komisji BZpNP oraz obecnej głównej i oddziałowych komisji ŚZpNP kierownictwo IPN w 2006 r. powiadomiło o tym fakcie prokuraturę.

Po trzech latach prowadzenia śledztwa Prokuratura Okręgowa w Warszawie postanowieniem z dnia 12 października 2009 r. o sygn. VI Ds. 270/09 umorzyła śledztwa w sprawie podejrzenia popełnienia w okresie od 21 września 1961 r. do 7 listopada 1999 r. w Warszawie, przestępstwa przekroczenia uprawnień przez pracowników byłych głównej i okręgowych komisji BZpNP oraz obecnej głównej i oddziałowych komisji ŚZpNP, polegających na przekazaniu bez podstawy prawnej materiałów postępowań karnych nieuprawnionym organom państw obcych, czym działali oni na szkodę interesu społecznego, tj. o czyn z art. 231 kk na podstawie art. 17 § 1 pkt. 6 kpk z powodu przedawnienia karalności czynu.

5.1. Działalność śledcza Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

Zasygnalizowany wcześniej wzrost liczby śledztw, dotyczących zbrodni komunistycznych popełnionych w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych, związany jest z potrzebą wykorzystania szansy na pociągnięcie do odpowiedzialności winnych ich popełnienia. Ze względu na to, iż żyje wiele osób, które dopuściły się w tym okresie czynów ściganych ustawą o IPN, a także świadkowie tych czynów oraz osoby pokrzywdzone, możliwe staje się rozliczenie większości zbrodni komunistycznych z tego okresu.

Upływ czasu ma ogromne znaczenie dla okresu trwania śledztwa oraz jego efektywności, rozumianej jako możliwość skierowania do sądów aktów oskarżenia. Podkreślić przy tym należy, że prokuratorzy Komisji nadal pozostają zobowiązani ustawą do wyjaśnienia wszelkich okoliczności popełnienia zbrodni w okresie, o którym mówi ustawa o IPN, nawet jeżeli skierowanie aktu oskarżenia nie jest możliwe, i czynią co w ich mocy, aby sprostać woli ustawodawcy.

Prokuratorzy wciąż więc prowadzą śledztwa w sprawach oddalonych czasowo, w których konieczne jest odnalezienie i przesłuchanie wielu świadków, nierzadko będących osobami starymi i chorymi, do których prokurator zobowiązany jest dotrzeć osobiście. Konieczne jest także często przeprowadzanie poszukiwań archiwalnych. Dodać należy, iż na prokuratorze IPN ciąży obowiązek samodzielnego wykonywania większości czynności w prowadzonym śledztwie.

W oparciu o przekazane przez naczelników oddziałowych komisji dane statystyczne ustalono liczbę postępowań wymagających wieloletniego zbierania materiału dowodowego, w których niemożliwe jest szybkie wydanie decyzji merytorycznej kończącej śledztwo pomimo upływu wielu lat od ich wszczęcia lub podjęcia z zawieszenia. W tabeli uwzględniono podział na zbrodnie komunistyczne, nazistowskie i inne.

Tabela 2. Informacja o liczbie śledztw prowadzonych przez OK z rozbiciem na okresy trwania postępowań

	Do 1 roku	Do 3 lat	Do 5 lat	Powyżej 5 lat	R a z e m
Zk	354	279	100	106	839
Zn	195	57	23	25	300
Zi	6	4	1	41	52
Razem	**555**	**340**	**124**	**172**	**1191**

Uważny czytelnik zwróci zapewne uwagę na dużą liczbę śledztw dotyczących zbrodni komunistycznych prowadzonych przez okres dłuższy niż 5 lat, zada sobie zapewne pytanie, dlaczego śledztwa te prowadzone są tak długo, skoro z pewnością prokuratorzy mają do dyspozycji żyjących jeszcze świadków zbrodni. Spowodowane jest to tym, że są to w większości postępowania dotyczące lat czterdziestych i pięćdziesiątych XX wieku, jak również faktem, iż są to śledztwa przejęte po b. Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, której prokuratorzy wszczynali śledztwa dotyczące długiego okresu, jak i bardzo wielu czynów, np. w OK w Warszawie prowadzone jest śledztwo o sygn. S 11/01/Zk, dotyczące zbrodni popełnionych w latach 1944–1956 przez funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie, jak również śledztwa prowadzone w sprawie wywiezienia obywateli polskich przez władze sowieckie z obszaru woj. białostockiego w okresie od 17 września 1939 r. do czerwca 1941 r., sygn. S 32/00/Zk, prowadzonego przez prokuratora OK w Białymstoku. Bardzo pracochłonne, wymagające ustalenia i przesłuchania w charakterze świadka wieluset osób są śledztwa prowadzone w sprawach zbrodni popełnionych w trakcie II wojny światowej na ludności polskiej przez nacjonalistów ukraińskich.

W okresie objętym sprawozdaniem, tj. od 1 stycznia do 31 grudnia 2009 r., wpłynęło łącznie 1092 sprawy. Prokuratorzy KŚZpNP w roku 2009 zakończyli 1118 postępowań (w tym 716 dotyczyło zbrodni komunistycznych, 368 – zbrodni nazistowskich, a 34 – zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości, w tym zbrodni ludobójstwa[6]).

Prokuratorzy pionu śledczego w okresie sprawozdawczym skierowali do sądów 30 aktów oskarżenia, którymi objęto łącznie 45 oskarżonych.

Większość postępowań w roku 2009 zakończyła się wydaniem postanowienia o umorzeniu śledztwa, w tym 353 zostały zakończone umorzeniem wobec niewykrycia sprawcy (sprawców) przestępstwa, zaś kolejnych 443 zakończono umorzeniem z innych powodów art. 17 § 1 pkt 1 – 11 kpk (np. wobec śmierci podejrzanego, wobec braku ustawowych znamion czynu zabronionego itp.).

Przypomnijmy, że ustawa z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP w art. 45 ust. 3 wskazuje, że wśród celów śledztwa prowadzonego przez pion śledczy IPN (oprócz wymienionych w art. 297 kodeksu postępowania karnego) jest potrzeba wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności sprawy, jak również ustalenia wszystkich osób pokrzywdzonych. Zapis ten obliguje prokuratorów do ustalenia osób bezpośrednio pokrzywdzonych przestępstwem oraz – w przypadku ich śmierci – prawnych następców, którzy w rozumieniu ustawy są także pokrzywdzonymi. W okresie sprawozdawczym z uwagi na długotrwałą przeszkodę uniemożliwiającą kontynuowanie postępowań w 30 śledztwach wydano postanowienia o ich zawieszeniu.

Prokuratorzy oddziałowych komisji w 2009 r. po przeprowadzeniu postępowania sprawdzającego w 180 sprawach wydali decyzje o odmowie wszczęcia śledztwa, a w 78 sprawach wydano inne decyzje kończące postępowanie (np. połączono z innymi, prowadzonymi już postępowaniami, przekazano według właściwości do innego organu itd.).

Wobec sygnalizowanej wcześniej redukcji zatrudnienia w 2009 r. warto zwrócić uwagę na to, jak wiele często bardzo złożonych postępowań prowadzonych jest przez stosunkowo niewielką liczbą prokuratorów zatrudnionych w pionie śledczym IPN.

Na zakończenie okresu sprawozdawczego pozostało 1191 śledztw. W związku z powyższym każdy z 96 prokuratorów oddziałowych Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu ma średnio do zakończenia 12,4 śledztwa.

W trakcie prowadzonych postępowań prokuratorzy pionu śledczego IPN przesłuchali w 2009 r. łącznie 7364 świadków, z czego 6102 świadków przesłuchano w ramach własnych śledztw, prowadzonych w poszczególnych oddziałowych komisjach, zaś kolejnych 1262 świadków – w ramach pomocy prawnej na rzecz innych komisji.

W okresie sprawozdawczym prokuratorzy IPN przedstawili zarzuty i przesłuchali w charakterze podejrzanych 61 osób, skierowali do sądów 30 aktów oskarżenia oraz wystąpili z 14 apelacjami od orzeczeń sadów I instancji (w tym 13 do sądów okręgowych, a 1 do sądu apelacyjnego), czyli o 2 apelacje więcej niż w 2008 r.

Dyrektor Głównej Komisji ŚZpNP w dniu 18 maja 2009 r. złożył w Sądzie Najwyższym kasację od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 25 listopada 2008 r., sygn. akt II AKa 274/08, w sprawie oskarżonego Janusz N[7].

---

[6] W praktyce były to postępowania w sprawie zbrodni nacjonalistów ukraińskich, popełnionych na Polakach, oraz zbrodni, których ofiarami byli obywatele polscy narodowości ukraińskiej.

[7] Na podstawie art. 521 kpk w zw. z art. 45 ust. 10 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu dyrektor zaskarżył powyższy wyrok w całości na niekorzyść oskarżonego Janusza N. Jednocześnie na podstawie art. 526 i art. 523 § 1 kpk zarzucił temu orzeczeniu rażące naruszenie przepisów prawa materialnego – art. 4 ust. 1a ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN poprzez bezzasadne uznanie, że zakres przedmiotowy przestępstw opisanych w art. 108 § 2 kk z 1969 r. w brzmieniu od 20 listopada 1995 r. i w art. 9 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1967 r. przepisy wprowadzające kodeks karny są tożsame z czynami uznanymi za zbrodnie komunistyczne w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia

Dokonując oceny statystycznej, należy stwierdzić, że w 2009 r. liczba nowo zarejestrowanych postępowań, poziom aktywności śledczej prokuratorów wyrażający się skierowaniem do sądów 30 aktów oskarżenia, jak również merytoryczne zakończenie śledztw w postaci 1100 aktów postanowień o umorzeniu, utrzymuje się na podobnym poziomie jak w latach 2007–2008.

Należy stwierdzić, że w ostatnim roku prokuratorzy coraz częściej sięgają po pomoc biegłych sądowych i zlecają im wykonanie ekspertyz. Do wydania jednej wspólnej ekspertyzy powoływani byli czasem biegli sądowi różnych specjalności, którzy razem dokonywali badań.

Skomplikowana materia śledztw niejednokrotnie wymagała zasięgania w ich toku opinii różnych specjalności[8]. Powoływani oni byli z laboratoriów kryminalistycznych komend wojewódzkich Policji, Departamentu Zabezpieczenia Technicznego Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Laboratorium Kryminalistycznego Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Instytutu Ekspertyz Sądowych, akademii medycznych, zakładów medycyny sądowej, Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego i innych instytucji.

Powołanie biegłych było konieczne m.in. w śledztwach, w których podjęto decyzję o przeprowadzeniu ekshumacji. Największą ekshumację przeprowadzono w toku śledztwa S 5/09/Zi Oddziałowej Komisji ŚZpNP w Gdańsku w sprawie zabójstw dokonanych na początku 1945 r. w Malborku. Ludzkie szczątki odkryto w zbiorowej mogile przy ul. Solnej. Prace trwały ponad 5 miesięcy i w ich wyniku ujawniono szczątki około 2116 osób, w tym 1001 kobiet, 377 dzieci i 381 mężczyzn (co do pozostałych szczątków brak było możliwości określenia płci i wieku osób)[9].

Kodeks postępowania karnego przewiduje, że zażalenie wniesione na decyzję o umorzeniu śledztwa bądź odmowę jego wszczęcia przed przekazaniem do rozpoznania właściwemu sądowi jest przedmiotem merytorycznego rozpoznania przez naczelnika oddziałowej komisji, który może je uwzględnić i zaskarżoną decyzję uchylić lub też – w przypadku nieuwzględnienia – przedstawić właściwemu sądowi do rozpoznania.

W 2009 r. spośród 88 wniesionych zażaleń 7 zostało uwzględnionych w trybie art. 463 § 1 i 465 § 1 kodeksu postępowania karnego przez prokuratora, co stanowi 0,08% wniesionych zażaleń. Pozostałe 81 zażaleń skierowano do rozpoznania przez właściwe sądy, które w 6 przy-

---

1998 r. o IPN, co skutkowało umorzeniem postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 kpk przy zastosowaniu art. 105 § 1 pkt 3 kk z 1968 r., podczas gdy prawidłowa wykładnia tychże przepisów daje podstawę do odmiennej oceny prawnej. Dyrektor w swojej kasacji wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie do ponownego rozpoznania. Kasacja do chwili obecnej nie została rozpoznana przez Sąd Najwyższy.

[8] W śledztwach powoływano biegłych z zakresu pisma ręcznego, badań dokumentów, badań linii papilarnych, elektroniki, archeologii, medycyny sądowej, antropologii, badań genetycznych, badań histopatologicznych, badań toksykologicznych, badań biologicznych, mikrobiologii, badań porównawczych DNA, dendrologii, badań kryminalistycznych odzieży i materiałów, hemogenetyki, badań fizykochemicznych, badań broni i amunicji, mechanoskopii i balistyki.

[9] W trakcie prowadzonych prac ziemnych nie ujawniono praktycznie żadnych przedmiotów mogących pochodzić od zmarłych i pomocnych przy ich identyfikacji. Natomiast odkopano znaczne ilości kości zwierzęcych. Z zebranego materiału dowodowego w sprawie wynika, iż zbiorowa mogiła powstała po zakończeniu walk o Malbork na przełomie marca i kwietnia 1945 r. Radziecka komendantura prowadziła akcję mającą na celu oczyszczenie miasta z ogromnej ilości trupów osób cywilnych (mieszkańców i uciekinierów z Prus Wschodnich) zabitych – zmarłych z różnych przyczyn celem jego uporządkowania i uniknięcia eskalacji epidemii tyfusu. Przeprowadzono ją przy użyciu ludności cywilnej i jeńców wojennych. W trakcie śledztwa powołano biegłego z zakresu archeologii, który sporządził opinię zawierającą informacje dotyczące historii tego fragmentu miasta, gdzie usytuowany był masowy grób, ukształtowania terenu, zabudowy, przedstawienia w ikonografii i na starych mapach oraz relacjach – wspomnieniach i literaturze historycznej Równocześnie uczestniczył on w prowadzonej ekshumacji, dokumentując jej przebieg. Następnie brał udział razem z biegłym z zakresu medycyny sądowej i antropologiem, przedstawicielem Narodowego Związku Niemieckiej Opieki nad Grobami Wojennymi, w oględzinach szczątków, ich identyfikacji grupowej i liczeniu zwłok.

padkach uwzględniły wniesione zażalenie (co stanowi 0,07% rozpoznanych zażaleń), przy czym 5 zażaleń dotyczyło decyzji o umorzeniu postępowania, a 1 – postanowienia o odmowie wszczęcia śledztwa; 75 środków odwoławczych zostało uznane za nie zasadne, czyli utrzymano w mocy decyzję prokuratora kończącą postępowanie.

W okresie sprawozdawczym sądy rozpoznające akty oskarżenia wniesione przez prokuratorów pionu śledczego IPN wydały orzeczenia wobec 53 oskarżonych (dla przykładu w roku 2008 orzeczenia zapadły wobec 71 oskarżonych). Wobec 22 oskarżonych zapadły w roku 2009 wyroki skazujące, W pięciu sprawach w stosunku do 5 osób zapadły wyroki uniewinniające. Dotyczą one spraw:

- Sąd Rejonowy w Koszalinie wyrokiem z dnia 11 sierpnia 2009 r. w sprawie o sygn. akt II K 64/06/Zk uniewinnił Janinę K. od zarzutu o to, że jako przewodnicząca składu orzekającego Sądu Powiatowego w Jeleniej Górze w sprawie karnej II Kp 75/62 przeciwko Henrykowi i Wandzie S., a tym samym funkcjonariusz państwa komunistycznego, przekroczyła swoje uprawnienia w ten sposób, że pomimo niedoręczenia oskarżonej Wandzie S. aktu oskarżenia i złożenia wniosku przez Henryka S. o odroczenie z tego powodu rozprawy rozpoczęła przewód sądowy, ograniczając tym samym możliwość obrony oskarżonej Wandy S., a następnie bezzasadnie ograniczała wymienionej możność wypowiadania się co do dowodów w sprawie. Ponadto przedstawiono jej zarzut o to, że w toku prowadzonej rozprawy uniemożliwiała oskarżonemu Henrykowi S. przedstawienie jego linii obrony i również bezzasadnie ograniczała możność wypowiadania się co do dowodów w sprawie. Obrażała oskarżonego, nazywając go zdrajcą, a następnie pomimo oświadczenia złożonego przez Henryka S. o stosowaniu wobec niego w śledztwie przymusu fizycznego zaniechała, wbrew ciążącemu na niej obowiązkowi, przeprowadzenia dowodów weryfikujących te twierdzenia. Nie zgadzając się z tym orzeczeniem, w dniu 31 sierpnia 2009 r. prokurator komisji we Wrocławiu wniósł apelację. W dniu 14 grudnia 2009 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie w sprawie o sygn V Ka 705/09 utrzymał w mocy zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w Koszalinie. Orzeczenie obecnie jest prawomocne.
- W dniu 10 października 2008 r. Sąd Rejonowy w Legnicy w sprawie o sygn. II K 279/08 uznał Edwarda R. za winnego tego, że w okresie od 9 maja 1985 r. do 23 sierpnia 1985 r. w Legnicy jako zastępca tamtejszego prokuratora rejonowego i tym samym funkcjonariusz państwa komunistycznego nie dopełnił ciążącego na nim obowiązku, poprzez zaniechanie przeprowadzenia postępowania karnego pomimo otrzymania pięciu pisemnych zawiadomień o przestępstwie opatrzonych datą 23 kwietnia 1985 r., złożonych przez tymczasowo aresztowanego Jana S., który w ten sposób powiadomił o okolicznościach fizycznego i psychicznego znęcania się nad nim przez przesłuchujących go funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Legnicy w sprawie 3 Ds. 215/85. Sąd na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii umorzył postępowanie. Z orzeczeniem takim nie zgodził się oskarżony Edward R. i w dniu 21 listopada 2008 r. wywiódł apelację. W dniu 10 lutego 2009 r. Sąd Okręgowy w Legnicy, rozpoznając apelację oskarżonego w sprawie o sygn. IV Ka 560/08, uchylił wyrok i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w Legnicy do ponownego rozpoznania. Wyrokiem z dnia 3 czerwca 2009 r. tenże sąd w sprawie o sygn. II K 82/09 uniewinnił oskarżonego od popełnienia zarzucanego mu czynu.

W dniu 20 lipca 2009 r. apelację złożył prokurator komisji. W dniu 13 października 2009 r. Sąd Okręgowy w Legnicy, IV Ka 434/09, zawiesił postępowanie do czasu rozstrzygnięcia przez Trybunał Konstytucyjny zapytania prawnego zgłoszonego przez Sąd Okręgowy w Krakowie.

- W dniu 8 kwietnia 2009 r. Sąd Rejonowy w Legnicy wyrokiem o sygn. akt II K 495/07 uznał oskarżonych Tadeusza K. i Piotra M. za winnych tego, że w okresie od stycznia do kwietnia 1983 r. w Polkowicach, Legnicy i Lubinie jako funkcjonariusze państwa komunistycznego, przekraczając swoje uprawnienia, w celu uzyskania od Janusza R. i Stanisława Z. określo-

nych wyjaśnień znęcali się nad nimi fizycznie i psychicznie w ten sposób, że poddawali ich wielokrotnym przesłuchaniom, podczas których bili ich rękami po głowie i twarzy, grozili im zabójstwem oraz popełnieniem przestępstwa na szkodę osób dla nich najbliższych, wyzywali słowami wulgarnymi i obelżywymi, Piotr M. zaś dodatkowo podczas przesłuchań bił Stanisława Z. pałką po stopach, aż do utraty przez pokrzywdzonego przytomności, uderzał krzesłem dębowym w tył głowy i kręgosłup, a także wywiózł go wraz z innymi funkcjonariuszami do lasu, pozostawiając w przekonaniu, że zostanie pozbawiony życia, przy czym zachowań tych funkcjonariusze dopuszczali się w czasie pozbawienia wolności pokrzywdzonych. Sąd skazał każdego z nich na karę łączną 2 lat pozbawienia wolności.

Trzeciego oskarżonego, Zdzisława S., oskarżono o niedopełnienie obowiązku i nieudzielenie pomocy bitemu przez innego funkcjonariusza Januszowi R. Sąd uniewinnił go od popełnienia zarzucanego mu czynu, bowiem przyjął, że brak jest wystarczających dowodów na jego obecność w pomieszczeniu, w którym w tym czasie pobity został Janusz R. Prokurator OKŚZpNP we Wrocławiu oraz oskarżeni Tadeusz K. i Piotr M. oraz ich obrońcy złożyli apelację od orzeczenia. W dniu 13 października 2009 r. Sąd Okręgowy w Legnicy, sygn. akt IV Ka 305/09, rozpoznając apelacje zawiesił postępowanie na zasadzie art. 22§1 kpk w związku z oczekiwaniem na rozstrzygnięcie zapytania skierowanego do Trybunału Konstytucyjnego przez Sąd Okręgowy w Krakowie.

- W dniu 10 lutego 2009 r. Wojskowy Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem sygn. So 33/08 uznał za niewinnego płk. w st. spoczynku. Kazimierza G., oskarżonego o popełnienie dwóch czynów opisanych w art. 286 § 1 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. kodeks karny i art. 248 § 1 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. kodeks karny, tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 kk w zb. z art. 189 § 2 kk w zw. z art. 11 § 2 kk w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Wobec mjr. w st. spoczynku, Tadeusza J., oskarżonego o czyn określony w art. 246 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. kodeks karny (Dz. U. RP Nr 60, poz. 571 ze zm.) w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3. ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej Komisji Ścigania – Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (tj. Dz. U. Nr 63 z 2007 r. poz. 424 ze zm.) umorzył postępowanie stwierdzając, że sprawca nie podlega karze.

W dniu 22 czerwca 2009 r. prokurator skierował do Wojskowego Sądu Okręgowego w Warszawie apelację od powyższego orzeczenia. Wyrokiem z dnia 1 września 2009 r., sygn. WA 25/09, Sąd Najwyższy Izba Wojskowa uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Wojskowemu Sądowi Okręgowemu w Warszawie.

- Sąd Rejonowy w Tarnobrzegu wyrokiem z dnia 15 września 2009 r., sygn. akt II K 47/09, uznał za niewinnego Jana Z., byłego funkcjonariusza Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Tarnobrzegu, oskarżonego o dopuszczenie się w dniu 25 czerwca 1953 r. w trakcie podróży z Sobowa do Tarnobrzega, woj. podkarpackie, wspólnie i w porozumieniu z nieustalonymi co do liczby i tożsamości funkcjonariuszami tego urzędu, zbrodni komunistycznej będącej jednocześnie zbrodnią przeciwko ludzkości, polegającej na przekroczeniu swoich uprawnień poprzez fizyczne i psychiczne znęcanie się nad zatrzymanym Bronisławem Z. w celu wymuszenia na nim informacji o ukrywających się przed Urzędem Bezpieczeństwa kolegach. Orzeczenie to zaskarżył prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Rzeszowie. Wyrokiem z 21 grudnia 2009 r., sygn. akt II 1Ka 231/09, Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu uchylił wyrok Sądu Rejonowego uniewinniający Jana Z. i przekazał tę sprawę sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Liczba oskarżonych uniewinnionych (5 osób) orzeczeniami sądów w 2009 r. w stosunku do liczby osób osądzonych (53 osób) stanowi odsetek (9,43%). Należy zauważyć, że orzeczenia te zostały wydane w sprawach, których przedmiotem są zbrodnie komunistyczne. Zgromadzo-

ny materiał dowodowy w tych postępowaniach to przede wszystkim dokumenty archiwalne i zeznania świadków (pokrzywdzonych), będących już bardzo często w podeszłym wieku, jak również wyjaśnienia oskarżonych funkcjonariuszy państwa komunistycznego, zaprzeczających z reguły stawianym im zarzutom. Sądy, rozpoznając tego rodzaju sprawy, dokonują oceny dowodów i w przypadku stwierdzenia jakiejkolwiek niedającej się usunąć wątpliwości, zgodnie z obecnie obowiązującym stanem prawnym, rozstrzygają ją na korzyść oskarżonego.

W trakcie prowadzonych w 2009 r. przewodów sądowych 15 oskarżonych, w większości funkcjonariuszy aparatu przemocy państwa komunistycznego, oskarżonych o czyny stanowiące zbrodnie komunistyczne, skorzystało z dobrodziejstwa ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii (Dz. U. z 1989 r., Nr 64, poz. 389), do czego zobowiązuje przepis art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Jednocześnie należy dodać, że w stosunku do kolejnych 11 oskarżonych sądy umorzyły postępowanie na podstawie art. 17 § 1 pkt 1–11 kpk.

Pracę prokuratorów zatrudnionych w oddziałowych komisjach nadzorują prokuratorzy Wydziału Nadzoru nad Śledztwami Głównej Komisji. W ramach tego Wydziału w okresie sprawozdawczym podjęto również działania zmierzające do usystematyzowania i opracowania dotychczasowego orzecznictwa w sprawach zbrodni komunistycznych. Zaczęto systematycznie przekazywać wytyczne w sprawach zbrodni komunistycznych, nazistowskich oraz zbrodni ludobójstwa. Wzmożono nadzór w aspekcie sprawności postępowań dotyczących zbrodni komunistycznych, w tym przestępstw popełnionych w związku z wprowadzeniem w grudniu 1981 r. stanu wojennego. Podczas prowadzonych wizytacji zwracano szczególną uwagę na kontrolę stopnia realizacji przekazywanych wytycznych. Rozpoczęto proces gromadzenia danych, pozwalających wykorzystać wyroki unieważniające orzeczenia sądowe na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego celem identyfikacji sprawców zbrodni komunistycznych i podjęcia ścigania z urzędu. Prokuratorzy oddziałowych komisji ŚZpNP zostali zobowiązani do możliwie jak najszerszego dokumentowania i gromadzenia danych pozwalających na opracowanie pełnego katalogu przestępstw popełnianych w trakcie wprowadzania i obowiązywania stanu wojennego oraz pociągnięcie do odpowiedzialności ich sprawców. Pomimo zwiększenia nacisku na ściganie śledztw dotyczących zbrodni komunistycznych prokuratorzy zostali uwrażliwieni na utrzymanie aktywności śledczej w zakresie ścigania zbrodni nazistowskich na dotychczasowym poziomie.

W 2009 r. nastąpiła zmiana na stanowisku naczelnika Wydziału Nadzoru nad Śledztwami Głównej Komisji ŚZpNP. Dotychczasowego naczelnika, prok. Antoniego Kurę, zastąpił z dniem 11 września 2009 r. prokurator Głównej Komisji, Marek Sosnowski.

Pracownicy pionu śledczego IPN, zarówno prokuratorzy, jak i pracownicy sekretariatu, uczestniczyli w różnego rodzaju szkoleniach mających umożliwić podniesienie kwalifikacji zawodowych. Szkolenia są również okazją do wymiany poglądów na temat problemów związanych z pracą w KŚZpNP. Często dają początek refleksji merytorycznej nad poszczególnymi zagadnieniami i pozwalają na szukanie skutecznych rozwiązań.

Główna Komisja ŚZpNP dniach 24–26 czerwca 2009 r. zorganizowała w ośrodku w Falentach ogólnopolskie szkolenie prokuratorów pionu śledczego IPN. W trakcie szkolenia prokuratorzy wysłuchali wykładu pełnomocnika ds. Ochrony Informacji Niejawnych IPN, sędziego Sądu Apelacyjnego delegowanego do Sądu Najwyższego i dr. Damiana Szeleszczuka z Katedry Prawa Karnego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Odbyło się również spotkanie i dyskusja z prokuratorem krajowym, Edwardem Zalewskim, który przedstawił plany i zamierzenia związane z nowelizacją ustawy o prokuraturze.

W dniach 25–27 listopada 2009 r. w ośrodku w Jachrance Główna Komisja ŚZpNP zorganizowała dla pracowników sekretariatów KŚZpNP szkolenie zawodowe. W trakcie szkolenia

przedstawiono m.in. wyniki ostatnich dwóch wizytacji oddziałowych komisji przeprowadzonych przez prokuratorów Głównej Komisji a dotyczących realizacji przez sekretariaty ich zadań. Przeprowadzono również szkolenie w zakresie obsługi nowo wprowadzonego elektronicznego urządzenia ewidencyjnego, tj. Elektronicznego Wykazu Postępowań Komisji. Na szkolenie została zaproszona Edyta Kąca, kierownik Sekretariatu Prokuratury Rejonowej Warszawa Praga Południe, która poprowadziła zajęcia dotyczące m.in. przyjmowania i ewidencjonowania dokumentacji archiwalnej.

W okresie statystycznym prokuratorzy Głównej Komisji Ścigania w ramach sprawowanego nadzoru nad śledztwami prowadzonymi przez oddziałowe komisje przeprowadzili 20 kontroli podległych komisji. W oparciu o notatki opracowane przez prokuratorów Głównej Komisji w związku z przeprowadzonymi kontrolami dyrektor Głównej Komisji kierował do naczelników tych komisji pisma instrukcyjne, wskazując na stwierdzone błędy i uchybienia oraz potrzebę ich wyeliminowania w przyszłości.

5.2. Kierunki działalności śledczej, jej problemy i ograniczenia

Praca pionu śledczego jest uzależniona nie tylko od efektywności poszczególnych prokuratorów oraz sprawności nadzoru. Istnieją sprawy, na które prokuratorzy nie mają bezpośredniego wpływu, a które mogą uniemożliwić ściganie wielu sprawców zbrodni komunistycznych. Przykładem takich zjawisk jest pojawiająca się także w 2009 r. w orzecznictwie sądów wątpliwość co do okresu przedawnienia karalności zbrodni komunistycznych. Problemy te wynikają z faktu, że ustawa o IPN w pierwotnym brzmieniu wskazywała jedynie datę początkową biegu okresu przedawnienia, nie określała natomiast, po jakim czasie następuje przedawnienie karalności. Dopiero nowela z dnia 9 kwietnia 1999 r. (Dz. U. Nr 38, poz. 360) wprowadziła do ustawy przepis art. 4 ust. 1a, zgodnie z którym karalność zbrodni komunistycznych ustaje po 30 latach, gdy czyn stanowi zbrodnię zabójstwa, oraz po 20 latach, gdy czyn stanowi inną zbrodnię komunistyczną (ustawa z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. Nr 218, poz. 1592 z późn. zm.) przedłużyła te okresy odpowiednio do 40 i 30 lat.

Analiza przedstawionego stanu prawnego doprowadziła niektóre sądy do wniosku, że skoro ustawa o IPN pierwotnie nie przewidywała odrębnych od kodeksowych okresów przedawnienia, do czasu wejścia w życie noweli z dnia 9 kwietnia 1999 r. zbrodnie komunistyczne podlegały przedawnieniu na zasadach określonych w kodeksie karnym. Zgodnie z art. 101 § 1 pkt 4 kk, karalność przestępstw zagrożonych karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 3 lat ustawała po upływie 5 lat od ich popełnienia, a zatem, w ocenie sądów, karalność zbrodni komunistycznych zagrożonych taką właśnie karą ustała z dniem 1 stycznia 1995 r. Stanowisko takie nie jest powszechnie akceptowane w orzecznictwie, w wielu sprawach bowiem sądy uznają, że okres przedawnienia karalności nie upłynął, i wydają wyroki skazujące sprawców zbrodni komunistycznych. Niemniej jednak przedstawiony problem wywołuje istotne wątpliwości, co spowodowało skierowanie do Sądu Najwyższego przez Sąd Okręgowy w Legnicy pytania prawnego o okres przedawnienia zbrodni komunistycznych. Z kolei Sąd Okręgowy w Krakowie zwrócił się do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem o zgodność z konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej przepisów art. 4 ust. 1a ustawy o IPN oraz art. 9 § 1 ustawy wprowadzającej kodeks karny[10].

[10] Sąd Okręgowy w Legnicy, rozpoznając sprawę sygn. IV Ka 222/09 przeciwko Bogdanowi M. art. 158 § 1 kk, po dokonaniu analizy orzeczeń Sądu Apelacyjnego w Lublinie, nabrał wątpliwości co do trafności zaprezentowanej przez ten sąd postanowił zwrócić się z pytaniem prawnym do Sądu Najwyższego o rozstrzygnięcie. Zagadnienie dotyczy okresu przedawnienia karalności zbrodni komunistycznych. W dniu 23 lipca 2009 r. dyrektor

Sprawy, w których ma zapaść rozstrzygnięcie tego problemu, zawisły obecnie przed Trybunałem Konstytucyjnym i przed Sądem Najwyższym. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające, że przepis art. 4 ust. 1a ustawy o IPN jest niezgodny z konstytucją RP, skutkowałoby ograniczeniem możliwości ścigania zbrodni komunistycznych do przestępstw zagrożonych karą nie niższą niż 3 lata pozbawienia wolności albo karą surowszą oraz do nieulegających przedawnieniu zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości. Z kolei podzielenie przez Sąd Najwyższy prezentowanego w orzecznictwie stanowiska, że upłynął okres przedawnienia karalności zbrodni komunistycznych wyczerpujących znamiona przestępstw zagrożonych karą nieprzekraczającą 3 lat pozbawienia wolności, skutkowałoby wyłączeniem możliwości ścigania tej kategorii czynów. W takim przypadku wykluczone byłoby już ściganie m.in. przestępstw polegających na przekroczeniu uprawnień albo niedopełnieniu obowiązków przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego (art. 231 § 1 kk), wzięciu udziału w pobiciu (art. 158 § 1 kk), stosowaniu gróźb bezprawnych (art. 190 § 1 kk), stosowaniu przemocy wobec osoby lub groźby bezprawnej w celu zmuszenia pokrzywdzonego do określonego zachowania się (art. 191 § 1 kk), przestępstw przeciwko wolności sumienia i wyznania (art. 194–196 kk), przestępstw przeciwko czci i nietykalności cielesnej (art. 212–217 kk), przestępstw przeciwko prawom pracowników (art. 218–221 kk). Podkreślenia w tym miejscu wymaga, że śledztwa przeprowadzone dotychczas przez prokuratorów Komisji ŚZpNP pozwalają na sformułowanie wniosku, iż właśnie pobicia, stosowanie gróźb bezprawnych, naruszanie praw pracowniczych, pomówienia i temu podobne zachowania należały do środków często stosowanych przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego wobec przedstawicieli środowisk opozycyjnych. Wyłączenie możliwości ścigania tej grupy zbrodni komunistycznych skutkowałoby zatem ograniczeniem możliwości poznania i udokumentowania wielu faktów z okresu państwa komunistycznego oraz ograniczeniem aktywności śledczej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Uznając, że przedmiotowa kwestia rzeczywiście budzi wątpliwości, a ewentualne stwierdzenie przez Trybunał Konstytucyjny, że zaskarżone przepisy są niezgodne z konstytucją, skutkowałoby ich uchyleniem, część sądów, w tym Sąd Najwyższy, zawiesiłaby postępowania w sprawach o zbrodnie komunistyczne do czasu wydania orzeczenia przez Trybunał.

Niejako na marginesie należy wskazać również kolejny z ważkich problemów natury formalnoprawnej, który wpływa na ocenę pracy pionu śledczego IPN, a który jest kwestią obiektywną i niezależną od prokuratorów – jest to kwestia amnestii.

Sprawcy zbrodni komunistycznych na podstawie art. 4 ust. 3 ustawy o IPN korzystają z przepisów zawartych w ustawie z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii (Dz. U. Nr 64, poz. 390), co powoduje ograniczenie możliwości skutecznego ścigania tych sprawców. Głębsza analiza tego problemu pozwala jednak na stwierdzenie, iż w istocie ograniczenie to, z punktu widzenia

---

Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu pismem o sygn. Sn 185/07/Zk/Wr udzielił odpowiedzi Sądowi Najwyższemu na wezwanie do złożenia pisemnego wniosku w przedmiocie rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego, przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Legnicy, postanowieniem z dnia 9 czerwca 2009 r., sygn. akt IV Ka 222/09, w sprawie przeciwko Bogdanowi Mazurkiewiczowi. Dyrektor na podstawie art. 22 § 1 kpk wniósł o zawieszenie postępowania do czasu rozstrzygnięcia pytania prawnego, z którym zwrócił się do Trybunału, a w przypadku nieuwzględnienia powyższego wniosku, na podstawie art. 61 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. nr 240 poz. 2052 z późn. zm.) wniósł o podjęcie uchwały, iż art. 4 ust. 1a ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2007 r. nr 63 poz. 424 z późn. zm.) samodzielnie reguluje kwestie przedawnienia wszystkich zbrodni komunistycznych, o których mowa w art. 2 ust. 1 tej ustawy. Sąd Najwyższy przychylił się do wniosku o zawieszenie postępowania do czasu rozstrzygnięcia pytania prawnego skierowanego przez Sąd Okręgowy w Krakowie do Trybunału Konstytucyjnego. Pismo zawiera dobrze uzasadnione stanowisko, w którym nie zgodzono się z twierdzeniem iż karalność czynów przestępnych, zagrożonych karą pozbawienia wolności do 3 lat, a uznanych za zbrodnie komunistyczne, uległa przedawnieniu.

przepisów ustawowych określających cele ustawy o IPN oraz cele śledztwa, może mieć charakter pozorny.

Należy bowiem pamiętać, że prokurator jest uprawniony do skierowania wniosku o umorzenie postępowania, na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r., tylko wówczas, gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy uzasadniałby skierowanie aktu oskarżenia, zaś sąd może umorzyć postępowanie w oparciu o przepisy tej ustawy tylko wówczas, gdy wina sprawcy i okoliczności czynu nie budzą wątpliwości. Postanowienie o umorzeniu postępowania jest zatem, w omawianej sytuacji, orzeczeniem stwierdzającym, że sprawca popełnił przestępstwo na szkodę pokrzywdzonego, i gdyby nie ustawa o amnestii, wymierzyłby mu karę. W konsekwencji orzeczenie takie pozwala na realizację wymienionych w preambule celów ustawy o IPN (wzgląd na patriotyczne tradycje zmagań narodu polskiego z okupantami, nazizmem i komunizmem oraz zachowanie pamięci o ogromie ofiar, strat i szkód poniesionych przez naród polski w latach II wojny światowej i po jej zakończeniu), a także określonych w art. 297 § 1 kpk i art. 45 ust. 3 ustawy o IPN celów śledztw, prowadzonych przez prokuratorów Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (w szczególności ustalenie, czy został popełniony czyn zabroniony i czy stanowi on przestępstwo, wykrycie i w razie potrzeby ujęcie sprawcy, wszechstronne wyjaśnienie okoliczności sprawy, w tym ustalenie osób pokrzywdzonych i rozmiarów szkody).

Niewątpliwie umorzenie postępowania przeciwko sprawcy zbrodni komunistycznej, skutkujące uwolnieniem go od kary za popełnione przestępstwo, może nie satysfakcjonować pokrzywdzonych, oczekujących realizacji zasady sprawiedliwości. Postanowienia w tego rodzaju sprawach stwierdzają jednak, że popełniono przestępstwo stanowiące zbrodnię komunistyczną, i wskazują sprawcę tego przestępstwa oraz pokrzywdzonego. W konsekwencji są dokonanym przez niezawisły sąd potwierdzeniem faktu popełnienia zbrodni komunistycznej oraz wskazaniem sprawcy tej zbrodni, a tym samym przyczyniają się do udokumentowania patriotycznych tradycji zmagań narodu polskiego z komunizmem oraz zachowania pamięci o ogromie ofiar, strat i szkód poniesionych przez naród polski po zakończeniu II wojny światowej.

We wstępie do sprawozdania rocznego nie możemy pominąć kolejnej trudnej kwestii, która wprawdzie pojawiła się już w latach wcześniejszych, ale miała wpływ także na działalność śledczą Komisji ŚZpNP w 2009 r. Mowa o przestępstwach popełnionych przez sędziów i prokuratorów, którzy w okresie stanu wojennego orzekali w sprawach karnych. Prokuratorzy pionu śledczego IPN bezskutecznie, z uwagi na efekty śledcze, dążyli do pociągnięcia do odpowiedzialności karnej tych osób. Znamiennym echem odbił się ten problem w debacie publicznej i w dyskusji nad uchwałą Sądu Najwyższego z 20 grudnia 2007 r.

Przedmiotowa uchwała została wydana w związku z prowadzonym śledztwem Oddziałowej Komisji ŚZpNP w Katowicach w sprawie zbrodni komunistycznych, polegających na przekroczeniu uprawnień przez prokuratorów i sędziów, którzy w czasie stanu wojennego oskarżali i skazywali na kary pozbawienia wolności członków NSZZ „Solidarność" za czyny, które w chwili ich popełnienia nie były przez prawo zabronione, i które to zachowania nosiły cechy represji politycznych stosowanych wobec wyżej wymienionych, i były działaniem na ich szkodę.

W toku tego śledztwa analizie poddano wszystkie 33 wyroki wydane przez sędziów b. Sądu Wojewódzkiego w Katowicach wobec wyżej wymienionych osób w oparciu o przepisy dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (Dz. U. Nr 29, poz. 154). Po dokładnej analizie tych wyroków prokurator Oddziałowej Komisji w Katowicach zwrócił się do właściwych sądów o uchylenie immunitetów sędziom i prokuratorom, co umożliwiłoby pociągnięcie ich do odpowiedzialności karnej.

Prokuratorzy i sędziowie korzystają z immunitetu, tj. uprawnienia polegającego na tym, że zapewnia ono niedopuszczalność wszczęcia przeciwko nim i prowadzenia postępowania karne-

go bez zgody właściwego organu, w tym przypadku sądów dyscyplinarnych. Mając na uwadze powyższe unormowanie, Oddziałowa Komisja w Katowicach skierowała wnioski o uchylenie immunitetu wobec 7 byłych prokuratorów i 17 sędziów b. woj. katowickiego. Większość sędziów i prokuratorów w chwili obecnej jest w stanie spoczynku

Wśród wniosków o uchylenie immunitetu znajdował się wniosek skierowany do Sądu Najwyższego o udzielenie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego Sądu Najwyższego w stanie spoczynku. Ostatecznie wypowiedział się w tej sprawie Sąd Najwyższy obradujący w powiększonym, siedmioosobowym składzie w dniu 20 grudnia 2007 r. Wydał on uchwałę, sygn. I KZP 37/07, stanowiącą rozstrzygnięcie wskazanego powyżej pytania prawnego, w której stwierdził, iż „ze względu na: nie zamieszczenie w Konstytucji PRL z 1952 r. zakazu tworzenia przepisów karnych z mocą wsteczną (zasady *lex retro non agit*) oraz brak mechanizmu prawnego umożliwiającego uruchamianie kontroli zgodności przepisów rangi ustawowej z Konstytucją lub prawem międzynarodowym, a także brak regulacji określającej miejsce umów międzynarodowych w krajowym porządku prawnym, sądy orzekające w sprawach karnych o przestępstwa z dekretu o stanie wojennym, nie były zwolnione z obowiązku stosowania retroaktywnych przepisów karnych rangi ustawowej". Jednocześnie Sąd polecił uchwałę wpisać do księgi zasad prawnych, co skutkuje tym, że wiąże wszystkie składy Sądu Najwyższego także w innych sprawach.

Mając na uwadze treść uchwały z dnia 20 grudnia 2007 r. Sąd Dyscyplinarny dla prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym RP jak i sądy dyscyplinarne dla sędziów przy prezesach sądów różnych szczebli podjęły decyzje o odmowie uchylenia immunitetu.

W okresie od maja 2008 r. do końca 2009 r. przed Zgromadzeniem Ogólnym Sędziów Trybunału Konstytucyjnego zawisło postępowanie w sprawie udzielenia zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku, który w okresie objętym prowadzonym śledztwem był sędzią Sądu Najwyższego .

Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału Konstytucyjnego uchwałą z dnia 7 grudniu 2009 r. postanowiło na podstawie art. 7 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, z późn. zm.) i § 2 pkt 3 lit. b Regulaminu Trybunału Konstytucyjnego (M.P. Nr 72, poz. 720) nie wyrazić zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku, Stanisława P.

Pozostałe kierowane w toku śledztwa S 70/05/Zk wnioski o udzielenie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziów, były odrzucane przez sądy jako oczywiście bezzasadne. Uzasadniając te decyzje, sądy posłużyły się podobną argumentacją i wywodami do zaprezentowanych przez Sąd Najwyższy w przytoczonej powyżej uchwale[11].

---

[11] Zarządzenie to zostało zaskarżone przez prokuratora OKŚZpNP w Katowicach, w wyniku czego Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny w Warszawie w dniu 28 września 2007 r. postanowił o przekazaniu powiększonemu składowi Sądu Najwyższego zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej interpretacji ustawy, a sprowadzającego się do tego: „Czy oczywistym jest, że na gruncie postanowień Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1976 r. Nr 7, póz. 36 ze zm.), zawartych w szczególności w art. 8 ust. 2 i 3, art. 30 ust. l pkt 3 i 8 oraz art. 62, przy jednoczesnym braku regulacji niektórych podstawowych zasad prawnych, sąd rozpoznający sprawę o przestępstwo określone w dekrecie z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (Dz. U. Nr 29, póz. 154 ze zm.) był zwolniony z obowiązku respektowania

1) daty wskazanej w organie promulgacyjnym (14 grudnia 1981 r.) jako dnia „prawnego ogłoszenia" tego dekretu w rozumieniu art. 3 ustawy z dnia 30 grudnia 1950 r. o wydawaniu Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej i Dziennika Urzędowego Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski" (Dz. U. Nr 58, poz. 524 ze zm.),

2) normy art. 61 wymienionego dekretu w części nadającej mu moc wsteczną „od dnia uchwalenia", a jeżeli tak, to na jakiej podstawie prawnej i w jakich okolicznościach?"

Sąd Najwyższy w dniu 20 grudnia 2007r. wydał uchwałę, sygn. I KZP 37/07, w której rozstrzygnął tę kwestię w następujący sposób:

Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniu społecznemu oraz realizując swe ustawowe zadania, utrzymuje bieżące kontakty ze środkami masowego przekazu. Informuje opinię publiczną o ważnych społecznie faktach z pracy komisji oraz odpowiada na liczne zapytania kierowane ze strony dziennikarzy. Media uzyskują żądane informację w oparciu o unormowania kodeksu postępowania karnego, ustawę o dostępie do informacji publicznej, prawo prasowe oraz zarządzenie nr 17/07 dyrektora Głównej Komisji w przedmiocie sposobu przekazywania informacji o śledztwach i innych przedsięwzięciach podejmowanych przez prokuratorów oddziałowych komisji. Właściwi miejscowo naczelnicy oddziałowych komisji udzielają informacji prasowych osobiście lub za pośrednictwem rzecznika prasowego IPN. W przypadku zapytań odnoszących się do pracy całego pionu ścigania lub do prac byłej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce odpowiedzi udzielane są przez wskazanych prokuratorów Głównej Komisji.

W roku 2009 prokuratorzy Instytutu Pamięci Narodowej przygotowali i wydali w ramach materiałów pomocniczych IPN trzeci numer własnego biuletynu pt. „Zbrodnie przeszłości", poświęcony problematyce zbrodni nazistowskich. Publikacja ta zwiera przegląd najważniejszych problemów z zakresu prawa materialnego i procesowego, z jakimi prokuratorzy pionu śledczego spotykają się w trakcie prowadzenia postępowań karnych dotyczących zbrodni popełnionych przez Niemców w trakcie II wojny światowej.

5.3. Udział prokuratorów pionu śledczego w postępowaniu przed sądem; najważniejsze skierowane w 2009 r. akty oskarżenia i uzyskane orzeczenia

Omawiając działalność pionu śledczego IPN, pragniemy wyróżnić kilka śledztw zasługujących na szczególne zainteresowanie z uwagi na zakończenie skierowaniem aktu oskarżenia.

Jednym z najważniejszych postępowań zakończonych skierowaniem w 2009 r. aktu oskarżenia było prowadzone przez Oddziałową Komisję w Szczecinie śledztwo przeciwko b. komendantowi wojewódzkiemu MO w Szczecinie, Jarosławowi W., i b. zastępcy komendanta wojewódzkiego MO w Szczecinie ds. Służby Bezpieczeństwa, Stefanowi J. (S 111/05/Zk).

W dniu 5 listopada 2009 r. prokurator oskarżył Jarosława W. o popełnienie zbrodni komunistycznych polegających na bezprawnym pozbawieniu wolności 67 działaczy NSZZ „Solidarność" na mocy wydanych pomiędzy 12 a 17 grudnia 1981 r. decyzji o internowaniu na podstawie nieobowiązującego aktu prawnego, tj. dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o ochronie bezpieczeństwa Państwa i porządku publicznego w czasie obowiązywania stanu wojennego[12].

Stefanowi J., byłemu zastępcy komendanta wojewódzkiego MO w Szczecinie ds. Służby Bezpieczeństwa zarzucono fałszowanie dokumentacji internowanych oraz bezprawne pozbawienie wolności osób internowanych[13]. Należy podkreślić, iż w akcie oskarżenia przyjęto, że czyny

---

Ze względu na niezamieszczenie w konstytucji PRL z 1952 r. zakazu tworzenia przepisów karnych z mocą wsteczną (zasady lex retro non agit) oraz brak mechanizmu prawnego umożliwiającego uruchamianie kontroli zgodności przepisów rangi ustawowej z konstytucją lub z prawem międzynarodowym, a także ze względu na brak regulacji określającej miejsce umów międzynarodowych w krajowym porządku prawnym sądy orzekające w sprawach karnych o przestępstwa z dekretu Rady Państwa z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (Dz. U. Nr 29, poz. 154) nie były zwolnione z obowiązku stosowania retroaktywnych przepisów karnych rangi ustawowej.

[12] Oskarżono go o czyny określone w art. 231 § 1kk w zbiegu z art. 189 § 2 kk w zw. z art. 11 § 2 kk w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

[13] Oskarżono go o przestępstwo określone w art. 231 § 1 kk w zbiegu z art. 271 § 1 kk i o przestępstwo z art. 231 § 1 kk w zbiegu z art. 189 § 2 kk w zw. z art. 11 § 2 kk w. z art.12 kk w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 Ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

zarzucone oskarżonym stanowią nie tylko zbrodnię komunistyczna, ale wyczerpują również znamiona zbrodni przeciwko ludzkości. Uznano bowiem, że pozbawienie wolności osób internowanych miało charakter poważnej represji i prześladowania tych osób z powodu ich przynależności do określonej grupy polityczno-społecznej. Zakwalifikowanie tych czynów jako zbrodni przeciwko ludzkości pociąga za sobą skutki prawne w postaci nieprzedawnienia się tych czynów.

Na uwagę zasługują także następujące postępowania karne zakończone:

- w dniu 28 stycznia 2009 r. skierowaniem do Sądu Rejonowego w Suwałkach aktu oskarżenia przeciwko Arkadiuszowi W. oskarżonemu o to, że w dniu 14 lipca 1950 r. w Suwałkach, będąc funkcjonariuszem Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Suwałkach, dopuścił się przekroczenia władzy w ten sposób, że pełniąc obowiązki fotografa tego urzędu, w trakcie pobierania odcisków palców Romualdowi D., podejrzanemu wówczas o udzielenie pomocy zbrojnej oddziałowi „Wolność i Niezawisłość" stosował przemoc poprzez ściskanie między drzwiami, a futryną palców prawej ręki Romualdowi D. co doprowadziło do pęknięcia skóry palców (patrz **S 16/07/Zk** str. 8 Aneks – Załącznik nr 1 OKŚZpNP w Białymstoku);
- w dniu 28 lipca 2009 r. skierowaniem aktu oskarżenia do Sądu Rejonowego w Toruniu przeciwko Lechowi R., byłemu funkcjonariuszowi SB. Został on oskarżony o popełnienie dwóch zbrodni komunistycznych: o to, że działając jako funkcjonariusz publiczny Wydziału V SB KWMO w Toruniu, wspólnie i w porozumieniu z innymi funkcjonariuszami, znęcał się psychicznie nad zatrzymanymi działaczami NSZZ „Solidarność", chcąc zmusić ich do ujawnienia informacji o prowadzonej działalności opozycyjnej. W okresie od 28 lipca 1982 r. do końca grudnia 1986 r. w Toruniu stosował represje wobec Ryszarda Stanisława M. podczas wielogodzinnych przesłuchań nie pozwolił mu jeść i pić, groził pozbawieniem wolności, wyrzuceniem z pracy oraz znieważał słowami powszechnie uznanymi za obelżywe. Natomiast w dniu 1 maja 1982 r. w Toruniu podczas przesłuchania Kazimierza Andrzeja M. groził mu wieloletnim pozbawieniem wolności, znieważał słowami powszechnie uznanymi za obelżywe, uniemożliwił swobodną wypowiedź i zaniechał sporządzenia protokołu z tej czynności. Termin rozprawy nie został jeszcze wyznaczony przez Sąd. (patrz **S 2/09/Zk** str. 19 Aneks – Załącznik nr 1 OKŚZpNP w Gdańsku);
- w dniu 22 grudnia 2009 r. skierowaniem do Sądu Okręgowego w Katowicach aktu oskarżenia przeciwko Tadeuszowi D. oskarżonemu o to, że w dniu 27 stycznia 1982 r. w Sosnowcu, będąc funkcjonariuszem Milicji Obywatelskiej, a więc funkcjonariuszem państwa komunistycznego, dopuścił się zbrodni komunistycznej podczas czynności zatrzymania Ryszarda A., przekraczając przysługujące mu uprawnienia w zakresie stosowania broni palnej, w wyniku czego, działając z zamiarem zabójstwa, oddał strzały w głowę osoby zatrzymywanej z bardzo bliskiej odległości, powodując postrzał czaszki z raną wlotową w lewej okolicy podpotylicznej i z kanałem postrzałowym uszkadzającym lewą półkulę móżdżku i lewy płat skroniowy z raną wylotową w lewej okolicy ciemieniowo-czołowej, co skutkowało zgonem Ryszarda A (patrz **S 23/07/Zk** str. 28 Aneks – Załącznik nr 1 OKŚZpNP w Katowicach);
- w dniu 20 maja 2009 r. skierowaniem do Sądu Rejonowego w Hrubieszowie aktu oskarżenia przeciwko Janowi K. oskarżonemu o to, że w okresie od 15 grudnia 1951 r. do 13 lipca 1952 r. w Hrubieszowie, woj. lubelskie, będąc funkcjonariuszem państwa komunistycznego PUBP w Hrubieszowie, przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że znęcał się fizycznie bijąc pięściami, gumowymi pałkami po całym ciele, i psychicznie w ten sposób, że wyzywał słowami powszechnie uważanymi za obraźliwe, nad pozostającym w przemijającym stosunku zależności Mieczysławem K. i Mieczysławem P., członkami organizacji „Wolność i Niezawisłość", podlegającej wówczas „Dowództwu Armii Podziemia", zatrzymanymi w związku z toczącymi się przeciwko nim postępowaniami karnymi. Sąd Rejonowy w Hrubieszowie do dnia 31 grudnia 2009 r. nie rozpoczął przewodu sądowego (patrz **S 49/08/Zk** str. 40 Aneks – Załącznik nr 1 OKŚZpNP w Lublinie);

- w dniu 30 czerwca 2009 r. skierowaniem do Sądu Rejonowego dla Warszawy Woli Wydział IV Karny w Warszawie aktu oskarżenia przeciwko Eugeniuszowi Feliksowi W. o to, że w styczniu 1965 r. w Warszawie, będąc funkcjonariuszem państwa komunistycznego pełniącym funkcję wiceprokuratora b. Prokuratury Wojewódzkiej dla miasta stołecznego Warszawy, przekroczył swoje uprawnienia i nie dopełnił obowiązków w ten sposób, że wykonując obowiązki oskarżyciela publicznego przed b. Sądem Wojewódzkim dla miasta stołecznego Warszawy Wydział IV Karny w postępowaniu karnym, w sprawie przeciwko oskarżonemu Stanisławowi W. i innym o sygn. IV K dor 155/64, pomimo braku podstaw faktycznych i prawnych do prowadzenia postępowania w trybie doraźnym, ze względu na okoliczności tej sprawy określone art. 1 ust. 3 dekretu z dnia 16 listopada 1945 r. o postępowaniu doraźnym (tj. Dz. U. z 1949 r. Nr 33, poz. 244, z późn. zm.), bezzasadnie powołując się na przepisy tego dekretu prezentował w trakcie głosów stron argumentację, która doprowadziła do złożenia wniosków o wymierzenie oskarżonym Stanisławowi W., Kazimierzowi W. i Mieczysławowi F. najwyższego wymiaru kary tj. kary śmierci. Mimo braku przesłanek do przypisania Stanisławowi W. i Kazimierzowi W. popełnienia zarzuconych im w akcie oskarżenia czynów[14], w warunkach szczególnego obostrzenia wymiaru kary, wynikającego z art. 2 ust. 1 lit. „a" dekretu z dnia 16 listopada 1945 r. o postępowaniu doraźnym, uczynił go podstawą do złożenia wniosków o wymierzenie im kary śmierci, chociaż sankcja zarzucanych im czynów nie przewidywała takiego zagrożenia. Sprawa pozostaje na etapie postępowania sądowego (patrz **S 58/04/Zk** str. 96 Aneks – Załącznik nr 1 OKŚZpNP w Warszawie);
- w dniu 19 czerwca 2009 r. skierowaniem do Sądu Rejonowego dla Wrocławia Śródmieścia aktu oskarżenia przeciwko Markowi J. oskarżonemu o to, że wiosną 1987 r. we Wrocławiu, jako funkcjonariusz Inspektoratu II Komendy Wojewódzkiej MO we Wrocławiu i tym samym funkcjonariusz państwa komunistycznego, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, przekraczając swoje uprawnienia, znęcał się fizycznie i psychicznie nad pozbawionym wolności Jarosławem H. w ten sposób, że poddawał go wielogodzinnemu przesłuchaniu, w trakcie którego wielokrotnie kopał w oparcie krzesła, tak aby pokrzywdzony uderzał brzuchem o krawędź stołu, groził mu pobiciem oraz długotrwałym pozbawieniem wolności połączonym z głodzeniem i odmową podania wody do picia, uniemożliwiał załatwienie potrzeb fizjologicznych oraz używał wobec niego słów powszechnie uznanych za obraźliwe, a to w celu uzyskania od Jarosława H. informacji dotyczących działalności w strukturach „Solidarności Walczącej ". Sprawa znajduje się w fazie końcowej postępowania sądowego (patrz **S 64/05/Zk** str. 105 Aneks – Załącznik nr 1 OKŚZpNP we Wrocławiu).

Dużym osiągnięciem prokuratorów pionu śledczego w 2009 r. było rozpoznanie przez Sąd Okręgowy w Warszawie postępowania karnego przeciwko Jerzemu R,. byłemu funkcjonariuszowi PUBP w Krośnie, podejrzanemu o dopuszczenia się 18 lipca 1946 r. w Odrzykoniu, pow. krośnieński, woj. podkarpackie, zabójstwa Władysława U., członka organizacji niepodległościowej, oraz o to, że w dniu 15 października 1946 r. w Krośnie, woj. podkarpackie, w czasie pełnienia służby w miejscowym PUBP, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi funkcjonariuszami, dopuścił się zbrodni komunistycznej, polegającej na tym, że przekraczając swoje uprawnienia, w celu wymuszenia na pozbawionym wolności i przetrzymywanym w areszcie

[14] Czyny zarzucane oskarżonym wypełniały znamiona przestępstw z art. 2 § 1 ustawy z dnia 18 czerwca 1959 r. o odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciw własności społecznej (Dz. U. Nr 36, poz. 228) w zw. z art. 1 paragraf 1 lit. „b" ustawy z dnia 21 stycznia 1958 r. o wzmożeniu ochrony mienia społecznego (Dz. U. Nr 4, poz. 11), a w stosunku do oskarżonego Mieczysława F. czynu wypełniającego znamiona przestępstwa, określonego w art. 27 kk i art. 2 § 1 ustawy z dnia 18 czerwca 1959 r. o odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciw własności społecznej (Dz. U. Nr 36, poz. 228) w zw. z art. 1 paragraf 1 lit. „b" ustawy z dnia 21 stycznia 1958 r. o wzmożeniu ochrony mienia społecznego (Dz. U. Nr 4, poz. 11).

tego urzędu Franciszku R. złożenia określonych wyjaśnień i przyznania się do stawianych mu zarzutów, znęcał się nad nim fizycznie i psychicznie, wielokrotnie bijąc go i znieważając.

Sąd po przeprowadzeniu przewodu sądowego w dniu 22 września 2009 r. wyrokiem sygn. akt VIII K 18/08, uznał Jerzego R. za winnego zarzucanych czynów i skazał go na karę łączną 8 lat pozbawienia wolności.

Wyrok jest nieprawomocny (patrz **S 66/04/Zk** str. 67 Aneks – Załącznik nr 1 OKŚZpNP w Rzeszowie).

5.4. Śledztwa prowadzone w okresie sprawozdawczym, budzące szerokie zainteresowanie społeczne, niezakończone wydaniem decyzji merytorycznej

Wśród istotnych i budzących szerokie zainteresowanie społeczne śledztw, nie zakończonych jeszcze wydaniem decyzji merytorycznej, należy wskazać na następujące postępowania karne :

• W sprawie Zbrodni Katyńskiej stanowiącej zbrodnię wojenną i zbrodnię przeciwko ludzkości, zabójstw nie mniej niż 21 768 obywateli polskich dokonanych w okresie od dnia 5 marca do bliżej nieustalonego dnia i miesiąca 1940 r. na terytorium ZSRR przez funkcjonariuszy tego państwa, działających zgodnie z podjętą w Moskwie w dniu 5 marca 1940 r. uchwałą Biura Politycznego Komitetu Centralnego Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików). Przedmiotowe śledztwo jest prowadzone przez OKŚZpNP w Warszawie od dnia 30 listopada 2004 r. (patrz **S 38/04/Zk** str. 91 Aneks – Załącznik nr 1 OKŚZpNP w Warszawie);

• W sprawie zbrodni komunistycznej polegającej na sprowadzeniu niebezpieczeństwa katastrofy w komunikacji powietrznej w dniu 4 lipca 1943 r. w Gibraltarze w celu pozbawienia życia premiera i naczelnego wodza Sił Zbrojnych RP, generała broni Władysława Sikorskiego, przez co doszło do katastrofy samolotu „Liberator" Mk II nr ew. AL 523, należącego do 511. dywizjonu brytyjskich Królewskich Sił Powietrznych, w wyniku czego śmierć ponieśli gen. broni Władysław Sikorski i towarzyszący mu obywatele RP: Zofia Leśniowska, gen. brygady Tadeusz Klimecki, płk dypl. Andrzej Marecki, por. mar. Józef Ponikiewski, Adam Kułakowski oraz Jan Gralewski (patrz **S 135/08/Zk** str. 26 Aneks – Załącznik nr 1 OKŚZpNP w Katowicach);

• W sprawie zabójstwa w lipcu 1945 r. w nieustalonym miejscu grupy około 600 osób zatrzymanych podczas tzw. obławy lipcowej, przeprowadzonej przez wojska 50. armii sowieckiej (81. korpus) oraz wspomagające je jednostkami NKWD z 62. i 64. dywizji wojsk wewnętrznych dwie kompanie 1. pułku praskiego w sile 160 ludzi pod dowództwem porucznika Sznepfa, nielicznych funkcjonariuszy PUBP w Augustowie, polskich działaczy komunistycznych, tj. o czyny z art. 225 § 1 kk z 1932 r. i inne (patrz **S 69/01/Zk** str. 6 Aneks – Załącznik nr 1 OKŚZpNP w Białymstoku);

• W sprawie funkcjonowania w okresie od 28 listopada 1956 r. do 31 grudnia 1989 r. w strukturach MSW w Warszawie związku, w którego skład wchodzili funkcjonariusze byłej Służby Bezpieczeństwa, kierowanego przez osoby zajmujące najwyższe stanowiska państwowe, który miał na celu dokonywanie przestępstw, a w szczególności zbrodni zabójstw osób – działaczy opozycji politycznej i duchowieństwa. W okresie objętym sprawozdaniem prokuratorzy w oparciu o zebrany materiał dowodowy przedstawili zarzuty 7 byłym funkcjonariuszom SB (patrz **S 17/06/Zk** str. 94 Aneks – Załącznik nr 1 OKŚZpNP w Warszawie);

• W sprawie przekroczenia uprawnień służbowych przez funkcjonariuszy resortu spraw wewnętrznych, działających na szkodę wymiaru sprawiedliwości w latach 1983–1984 w związku

z prowadzonym przez Prokuraturę Wojewódzką w Warszawie śledztwem dotyczącym śmierci Grzegorza Przemyka, oraz kierowania gróźb bezprawnych przez funkcjonariuszy resortu spraw wewnętrznych w celu wywarcia wpływu na czynności, w tym zeznania świadków występujących przez sądem w sprawie śmierci Grzegorza Przemyka. Zebrany do chwili obecnej materiał dowodowy pozwolił na przedstawienie zarzutów 21 byłym funkcjonariuszom SB i MO (patrz **S 51/01/Zk** str. 90 Aneks – Załącznik nr 1 OKŚZpNP w Warszawie);

• W sprawie śmiertelnego pobicia w Krakowie w dniu 7 maja 1977 r. Stanisława Pyjasa (patrz **S 35/08/Zk** str. 31 Aneks – Załącznik nr 1 OKŚZpNP w Krakowie);

Z uwagi na fakt, iż wśród śledztw prowadzonych przez prokuratorów pionu śledczego Instytutu Pamięci Narodowej jest wiele śledztw ważnych i budzących zainteresowanie społeczności lokalnej, a także biorąc pod uwagę sugestię członków Kolegium IPN, wyrażoną podczas posiedzenia Kolegium, w trakcie którego miała miejsce dyskusja nad Informacją o działalności IPN-KŚZpNP za 2008 r., przygotowany został w formie elektronicznej (płyta CD) aneks zawierający informację o wszystkich postępowaniach karnych zarejestrowanych w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2009 r. w repertoriach „S" prowadzonych w poszczególnych oddziałowych komisjach ŚZpNP.

Przedstawione w ww. aneksie śledztwa zostały opisane z uwzględnieniem uwarunkowań wynikających z wymogu zachowania tajemnicy służbowej i danych osobowych.

INFORMACJA STATYSTYCZNA

o działalności Oddziałowych Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu za styczeń – grudzień 2009 r.

Jednostka	Pozostało z poprzedniego okresu	w tym			Wpływ	w tym			Załatwiono	w tym			Pozostało	w tym			Zastosowano aresztowanie	Skierowano do sądu		Zawieszono	Odmówiono wszczęcia / Załatwiono w inny sposób	Umorzono na podst. art. 17 § 1 pkt 1–11 kpk	Umorzono na podst. art. 322 kpk
		Zk	Zn	Zi		Zk	Zn	Zi		Zk	Zn	Zi		Zk	Zn	Zi		Akt oskarżenia / w tym osób	Wniosek o amnestię				
0		1a	1b	1c	2	2a	2b	2c	3	3a	3b	3c	4	4a	4b	4c	5	6	7	8	9	10	11
Bi	97	71	24	2	85	60	25	-	81	61	20	-	101	70	29	2	-	2/4	-	4	12/8	22	33
Gd	87	64	22	1	103	63	38	2	99	73	25	1	91	54	35	2	1	8/11	1	1	25/5	31	28
Ka	141	103	37	1	161	46	114	1	188	63	124	1	114	86	27	1	-	2/2	-	2	10/4	139	31
Kr	104	80	23	1	72	42	29	1	67	55	11	1	109	67	41	1	-	2/7	-	3	12/4	23	23
Lu	129	91	28	10	98	64	33	1	106	70	30	6	121	85	31	5	-	2/2	-	2	23/9	10	60
Łd	84	65	19	-	107	52	55	-	91	49	42	-	100	68	32	-	-	1/2	1	-	20/2	20	47
Po	93	60	33	-	75	24	51	-	81	39	42	-	87	45	42	-	-	1/1	-	2	7/7	40	24
Rz	103	79	17	7	111	70	27	14	111	76	22	13	103	73	22	8	-	3/3	-	5	15/1	63	24
Sz	97	91	5	1	83	64	17	2	85	75	9	1	95	80	13	2	-	2/3	2	-	12/6	47	16
Wa	157	120	36	1	91	70	17	4	111	78	31	2	137	112	22	3	-	4/5	-	2	31/24	22	28
Wr	125	86	9	30	106	90	9	7	98	77	12	9	133	99	6	28	-	3/5	-	9	13/8	26	39
Razem	**1217**	**910**	**253**	**54**	**1092**	**645**	**415**	**32**	**1118**	**716**	**368**	**34**	**1191**	**839**	**300**	**52**	**1**	**30/45**	**4**	**30**	**180/78**	**443**	**353**

Zk – zbrodnie komunistyczne; Zn – zbrodnie nazistowskie; Zi – zbrodnie inne.

INFORMACJA STATYSTYCZNA

o działalności Oddziałowych Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu za styczeń–grudzień 2009 r.

Jednostka	Liczba przesłuchanych świadków w śledztwach własnych			Liczba przesłuchanych świadków w drodze pomocy prawnej dla innych oddziałowych komisji			Liczba przesłuchanych podejrzanych w śledztwach własnych			Liczba przesłuchanych podejrzanych w drodze pomocy prawnej dla innych oddziałowych komisji			Zażalenia skierowane do sądu / Zażalenia uwzględnione przez prokuratora w trybie akt. 463 §1 i 465 §1 kpk		Zażalenia uwzględnione przez sąd		Prawomocne postanowienia		Osądzono osób	Uniewinniono osób	Skazano osób	Zastosowano amnestię co do osób	Umorzono na podstawie art. 17 § 1 pkt 1–11 kpk	Wniesiono apelację		Wnioskowano kasację	Zastosowano art. 160 § 4 kpk
	Zk	Zn	Zi	Zk	Zn	Zi	Zk	Zn	Zi	Zk	Zn	Zi	na umorzenie	na odmowę wszczęcia	na umorzenie	na odmowę wszczęcia	345 kpk	397 kpk						Sąd Okręgowy	Sąd Apelacyjny		
0	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38
Bi	304	50	-	52	18	-	1	-	-	-	-	-	4/-	4/-	-	-	-	-	3	-	1	2	-	-	-	-	-
Gd	448	46	2	91	23	9	12	-	-	-	-	-	4/1	6/-	-	-	-	-	8	-	2	2	4	-	-	-	-
Ka	484	107	-	142	25	7	1	-	-	-	-	-	17/1	-/-	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Kr	263	51	-	91	11	6	-	-	-	-	-	-	2/1	-/1	-	-	-	-	3	-	-	3	-	2	-	-	-
Lu	616	291	153	49	4	3	1	-	-	-	-	-	10/-	4/-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Łd	216	57	-	85	12	5	3	-	-	-	-	-	3/2	8/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Po	205	42	-	73	14	12	2	-	-	-	-	-	2/-	-/-	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-
Rz	761	263	116	35	6	6	1	-	-	-	-	-	8/1	-/-	1	-	-	-	5	1	3	1	-	3	1	-	-
Sz	339	4	2	81	15	12	9	-	-	1	-	-	3/-	1/-	-	1	-	-	6	-	1	5	-	1	-	-	-
Wa	622	81	1	172	35	10	25	-	-	2	-	-	3/-	5/-	1	-	-	-	2	1	-	-	1	2	1	-	-
Wr	422	5	151	125	22	11	2	-	-	1	-	-	1/-	3/-	1	-	-	1	20	3	10	2	5	4	-	-	-
Razem	**4680**	**997**	**425**	**996**	**185**	**81**	**57**	**-**	**-**	**4**	**-**	**-**	**57/6**	**31/1**	**5**	**1**	**-**	**1**	**53**	**5**	**22**	**15**	**11**	**12**	**2**	**-**	**-**
Σ	**6102**			**1262**			**57**			**4**			**88/7**		**5**	**1**	**-**	**1**	**53**	**5**	**22**	**15**	**11**	**14**		**-**	**-**

Zk – zbrodnie komunistyczne; Zn – zbrodnie nazistowskie; Zi – zbrodnie inne.

6. Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów

W 2009 r. zasób archiwalny IPN zwiększył się o ponad 1500 mb akt i osiągnął rozmiar prawie 89 km. Wprowadzono do użytku nowe elektroniczne pomoce archiwalne, takie jak zintegrowana ogólnopolska baza danych o zasobie archiwalnym *Nexus* oraz baza danych Międzynarodowej Służby Poszukiwań w Bad Arolsen. W ramach procesu digitalizacji wykonano kopie cyfrowe prawie 16 tys. j.a., ponad 35 tys. mikrofilmów i mikrofisz, a także 50 tys. fotografii. W roku sprawozdawczym wpłynęło do Wydziału, referatów oraz sekcji udostępniania i informacji naukowej ponad 56 tys. wniosków. W czytelniach udostępniono 147 tys. jednostek archiwalnych. Ponadto przeprowadzono dla blisko 200 tys. osób sprawdzenia związane z realizacją tzw. ustawy dezubekizacyjnej. Wydział i referaty ewidencji udzieliły odpowiedzi na ponad 175 tys. zapytań skierowanych przez służby specjalne, pion lustracyjny IPN oraz Wydział, referaty i sekcje udostępniania. Opublikowano w formie książkowej *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej* i 7 innych wydawnictw.

Zgodnie z ustawą z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Instytut gromadzi, ewidencjonuje i udostępnia dokumenty organów bezpieczeństwa państwa, wytworzone oraz zgromadzone od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. przez cywilny aparat represji państwa polskiego oraz do dnia 31 grudnia 1990 r. przez wojskowy aparat bezpieczeństwa państwa. Jednocześnie IPN gromadzi i opracowuje dokumenty organów bezpieczeństwa III Rzeszy Niemieckiej i ZSRR, archiwalia dotyczące zbrodni nazistowskich i komunistycznych oraz wszelką dokumentację świadczącą o zbrodniach przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodniach wojennych. W ustawowym zainteresowaniu Instytutu Pamięci znajdują się również dokumenty dotyczące innych represji z motywów politycznych, popełnionych na osobach narodowości polskiej i obywatelach polskich innych narodowości. Do archiwum Instytutu Pamięci przekazywane są także dokumenty wytworzone w toku postępowań prowadzonych przez sądy w sprawach lustracyjnych, o których mowa w ustawie z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów z chwilą prawomocnego zakończenia tych postępowań. Ważną częścią zasobu archiwum IPN są archiwa osobiste, archiwa rodzinne i zbiory prywatne, przekazywane Instytutowi przez prywatnych darczyńców. Wymienione wyżej zbiory tworzą narodowe dziedzictwo kulturalne, upamiętniające rozwój i działanie systemów totalitarnych na terenach Polski.

Zadania te wypełnia pion archiwalny Instytutu, który tworzą: Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów (BUiAD), oddziałowe biura udostępniania i archiwizacji dokumentów (OBUiAD) oraz wydziały udostępniania i archiwizacji dokumentów w delegaturach (WUiAD).

W skład Biura Udostłpniania i Archiwizacji Dokumentów wchodzą:

1. Wydział Ewidencji;
2. Wydział Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów;
3. Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej;
4. Wydział Obsługi Bieżącej;
5. Wydział Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł.

Odpowiednio w oddziałowych biurach udostępniania i archiwizacji dokumentów funkcjonują referaty: ewidencji; gromadzenia, opracowywania i obsługi magazynów; udostępniania i informacji naukowej; stanowiska edycji źródeł oraz stanowiska obsługi kancelaryjnej. Odmienną strukturę, ze względu na brak własnego zasobu archiwalnego, posiada OBUiAD w Warszawie, który składa się z dwóch referatów: Reprografii i Digitalizacji oraz Udostępniania i Informacji Naukowej.

Zasób archiwalny Instytutu, według stanu na dzień 31 grudnia 2009 r., wynosił **88 805,87 mb**, co oznacza wzrost w stosunku do poprzedniego roku o ponad 1500 mb. W archiwum BUiAD w Warszawie zasób zwiększył się do **30 979,43 mb** akt. Większość nabytków pochodzi z archiwów Straży Granicznej, archiwów wojskowych, archiwów Policji oraz organów administracji. Prace nad przeglądem archiwaliów pod względem ich przydatności dla realizacji ustawowych celów IPN kontynuowane były m.in. we współpracy z Policją i wojskiem (w archiwach wojskowych oraz w wojskowych komendach uzupełnień) i skutkować będą dalszym uzupełnianiem zbiorów archiwalnych.

Do najważniejszych zadań pionu archiwalnego w 2009 r. należało wdrażanie programu informatyzacji i digitalizacji archiwum IPN. Celem tych działań było usprawnienie systemu informacji naukowej, dostarczającej wiedzy o zasobie archiwalnym Instytutu. Tą ideą kierowano się m.in., konstruując i uruchamiając zintegrowaną ogólnopolską bazę danych o zasobie archiwalnym *Nexus*. W BUiAD w Warszawie udostępniono bazę danych Międzynarodowej Służby Poszukiwań w Bad Arolsen zawierającą informacje o osobach poddanych represjom w czasie II wojny światowej. Kontynuowano również prace nad przygotowaniem bazodanowej aplikacji *Kartoteki*, tj. elektronicznego wykazu kart z kartotek operacyjnych b. Służby Bezpieczeństwa. Upowszechnieniu wiedzy o zasobie IPN służyło także opublikowanie w formie książkowej obszernego *Informatora o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej* (red. J. Bednarek, R. Leśkiewicz, Warszawa 2009).

Powyższe działania korespondują ściśle z prowadzonym w 2009 r. procesem cyfryzacji zasobu archiwalnego IPN. Dzięki pozyskaniu nowego sprzętu przez oddziały i delegatury oraz stworzeniu nowoczesnej pracowni digitalizacji w Centrali BUiAD w Warszawie, systematycznie zwiększa się liczba cyfrowych kopii jednostek archiwalnych, które mogą być udostępniane użytkownikom. W okresie sprawozdawczym wykonano kopie prawie **16 tys. j.a.**, ponad **35 tys.** mikrofilmów i mikrofisz, a także **50 tys.** fotografii.

W 2009 r. priorytetem była realizacja ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin oraz ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2009 r. Nr 24, poz. 145), tzw. ustawy dezubekizacyjnej, która weszła w życie 16 marca 2009 r. W związku z realizacją tej ustawy pracownicy Instytutu sprawdzili blisko 200 tys. osób.

Liczba wniosków wpływających do pionu archiwalnego IPN w stosunku do 2008 r. zmniejszyła się – w okresie sprawozdawczym do Wydziału oraz referatów udostępniania i informacji naukowej wpłynęły **56 224** wnioski, natomiast zrealizowano **63 727**. Stale zwiększa się zainteresowanie badaczy i dziennikarzy dokumentacją z zasobu IPN – w 2009 r. suma wniosków wpływających wyniosła **6749**. Archiwiści z Wydziału i referatów ewidencji udzielili odpowiedzi na ponad **175 tys.** zapytań skierowanych przez służby specjalne, pion lustracyjny IPN oraz Wydział, referaty i sekcje udostępniania i informacji naukowej.

W 2009 r. ukazało się **8 publikacji** (w tym jedna w języku angielskim), przygotowanych przez Wydział Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł. Pracownicy wydziału także koordynowali i nadzorowali pracę nad wydawnictwami przygotowywanymi przez archiwistów OBUiAD.

Ważnym przedsięwzięciem w zakresie popularyzacji wiedzy o archiwum IPN i jego zasobie był udział w ogólnopolskiej akcji „Noc Muzeów", kiedy to zarówno w Warszawie, jak w oddziałach i delegaturach Instytutu zwiedzający mogli zapoznać się z zasobem oraz pracą jednego z największych archiwów polskich.

6.1. Ewidencja

Wydział Ewidencji oraz referaty ewidencji w oddziałowych biurach udostępniania i archiwizacji dokumentów wykonywały zadania w zakresie:

- gromadzenia, porządkowania i opracowywania zbiorów kartotecznych i pomocy ewidencyjnych z zasobu IPN;
- współpracy z wydziałem oraz referatami udostępniania i informacji naukowej w zakresie udzielania informacji na podstawie powierzonego zasobu;
- udzielania informacji innym jednostkom IPN oraz podmiotom prawnym na podstawie powierzonego zasobu;
- współpracy z Biurem Lustracyjnym i oddziałowymi biurami lustracyjnymi w zakresie udzielania informacji na podstawie zbiorów ewidencyjnych, udostępniania materiałów bądź ich kopii, koordynacji prac na rzecz BL i oddziałowych biur lustracyjnych, prowadzonych przez oddziałowe biura udostępniania i archiwizacji dokumentów;
- udzielania informacji uprawnionym służbom specjalnym na podstawie materiałów ewidencyjnych, udostępniania materiałów bądź ich kopii;
- realizacji decyzji prezesa IPN w przedmiocie uchylenia lub zatwierdzenia zastrzeżenia dostępu do dokumentów, o których mowa w art. 39 ustawy o IPN.

6.1.1. Wydział Ewidencji

6.1.1.1. Wielkość zasobu kartotecznego i ewidencyjnego

Zasób kartoteczny i ewidencyjny pozostający w dyspozycji Wydziału Ewidencji obejmuje **6320,84 mb**. W 2009 r. Wydział przejął **17,6 mb** pomocy ewidencyjnych:

- 15 mb kart spraw sądowych przejętych z Centralnego Archiwum Wojskowego;
- 2,5 mb kartoteki żołnierzy WOP, przekazanej przez Straż Graniczną;
- 0,1 mb kart Karpackiej Brygady WOP, przekazanych przez Straż Graniczną.

W okresie sprawozdawczym zwrócono do ABW **0,25 mb** kartoteki ogólnoinformacyjnej b. Biura „C" MSW.

6.1.1.2. Porządkowanie oraz zabezpieczanie zasobu ewidencyjnego

Prace związane z porządkowaniem i zabezpieczaniem zasobu objęły **169 mb**. Polegały one na układaniu kartotek, wkładaniu kart w kieszenie foliowe i ich opisywaniu (opis każdej z nich zawierał dane osobowe). Do najważniejszych prac należało:

- włożenie w kieszenie foliowe 20 mb kart z kartoteki Departamentu II MSW i ich opisanie;
- włożenie w kieszenie foliowe 62 mb kart z kartoteki osobowej b. funkcjonariuszy resortu spraw wewnętrznych;
- włożenie w kieszenie foliowe 20 mb zdjęć sygnalnych i ich zabezpieczenie;
- uporządkowanie pod względem merytorycznym 7 mb kartotek pomocniczych;
- scalenie i włożenie w kieszenie foliowe 60 mb kart z kartoteki paszportowej wg dzielnic Warszawy.

6.1.1.3. Digitalizacja zasobu kartotecznego

W okresie sprawozdawczym kontynuowano digitalizację kartoteki ogólnoinformacyjnej b. Biura „C" MSW, którą rozpoczęto w październiku 2008 r. Od 1 stycznia do 31 grudnia 2009 r. zeskanowano **268 mb**, co daje **482 079 kart**, a także zweryfikowano poprawność opisu

527 770 kart. Ponadto wyłączono ok. 20 mb kart zawierających rejestracje milicyjne. Podczas skanowania dokonywano anonimizacji zapisów niejawnych podlegających ochronie. Zespół skanujący liczył 11 osób (liczba stanowisk skanujących wynosiła 14).

6.1.1.4. Tworzenie pomocy ewidencyjnych

W 2009 r. w Wydziale Ewidencji funkcjonowały 34 bazy, które liczyły **1 578 587** rekordów. W roku sprawozdawczym do już istniejących baz wprowadzono **23 277** rekordów. W omawianym okresie powstały dwie nowe bazy: „Pomoce ewidencyjne: dzienniki, inwentarze, rejestry" i „Konta osobiste oficerów b. Departamentu I MSW", które ogółem liczą **3466** rekordów. Jednocześnie rekordy istniejącej „Bazy wojskowej", liczącej 84 663 rekordy, uzupełniono o nowe informacje pochodzące z materiałów aktowych.

6.1.1.5. Zbiór zastrzeżony

W pierwszej połowie 2009 r. Wydział Ewidencji weryfikował informacje zawarte na 2161 kartach ewidencji operacyjnej, przesłanych przez oddziałowe biura udostępniania i archiwizacji dokumentów w ostatnim kwartale 2008 r., pod kątem zasadności zastrzeżenia do nich dostępu.

W okresie sprawozdawczym pracownicy Wydziału Ewidencji dokonali weryfikacji zapisów ewidencyjnych znajdujących się na kartach ewidencyjnych (zarówno kopiach, jak i oryginałach) dotyczących **9329** osób, przekazanych do wyodrębnionego, tajnego zbioru w archiwum IPN (tzw. zbiór zastrzeżony) przez Szefa ABW na wniosek Komendanta Głównego Straży Granicznej. W odniesieniu do kopii kart dotyczących 1423 osób stwierdzono, iż anonimizacje dokonane na kartach zostały wykonane w sposób nieprawidłowy, a w odniesieniu do kopii i oryginałów kart dotyczących 500 osób stwierdzono, iż nie podlegają one przekazaniu do zasobu IPN. Ponadto na podstawie wykazu kart i dokumentów przekazanych przez Straż Graniczną do zbioru zastrzeżonego pracownicy IPN samodzielnie wyłączyli karty ze zbioru ogólnego odnoszące się do kart i dokumentów aktowych przekazanych do tego zbioru.

W minionym okresie sprawozdawczym zakończono przegląd kartoteki Departamentu I MSW pod kątem zasadności zastrzeżenia kart. W wyniku przeglądu i podjętych decyzji przeniesiono do zbioru ogólnego ok. 6 mb kart.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2009 r. Prezes IPN wydał ogółem **132** decyzje odnoszące się do wyodrębnionego, tajnego zbioru w archiwum w IPN, w tym 122 decyzje uchylające zastrzeżenia dostępu do dokumentów, 9 decyzji zatwierdzających zastrzeżenia dostępu do dokumentów, jedną decyzję odmawiającą zatwierdzenia zastrzeżenia dostępu do dokumentów. W okresie sprawozdawczym ze zbioru zastrzeżonego do zbioru ogólnego przeniesiono **320 j.a.**

6.1.1.6. Kwerendy i sprawdzenia

Wydział Ewidencji realizował w 2009 r. wnioski osób ubiegających się o wgląd w zanonimizowane kopie dokumentów (prokuratorskie, naukowo-badawcze oraz innych uprawnionych organów), a także zapytania kierowane z Biura Lustracyjnego, oddziałowych biur lustracyjnych oraz uprawnionych służb. Od 1 stycznia do 31 grudnia 2009 r. do Wydziału Ewidencji wpłynęło **52 559** zapytań. W okresie tym udzielono **56 994** odpowiedzi, przy czym 26 897 służbom specjalnym, 23 414 Wydziałowi, referatom oraz sekcjom udostępniania i informacji naukowej, a 6683 pionowi lustracyjnemu IPN.

W okresie sprawozdawczym Wydział Ewidencji wypożyczył lub udostępnił służbom ochrony państwa, organom lustracyjnym i prokuratorom z OKŚZpNP **4838 j.a.** Znalazły się wśród nich także materiały z tajnego, wyodrębnionego zbioru w archiwum IPN, z których wykonywano kserokopie dla prokuratorów z oddziałowych komisji.

W trakcie bieżących prac kwalifikowano do wybrakowania druki K-3, zawierające wypisy z pomocy ewidencyjnych zgodnie z procedurą stworzoną w 2007 r. Powołana komisja brakowania zakwalifikowała do zniszczenia 476 kart K-3 o charakterze manipulacyjnym.

Wydział Ewidencji delegował do realizacji tzw. ustawy dezubekizacyjnej 10 osób. Dwie z nich dokonywały sprawdzeń w elektronicznej bazie obejmującej informacje o teczkach osobowych funkcjonariuszy i pracowników organów bezpieczeństwa państwa przechowywanych w IPN (Centrala, oddziały i delegatury). Sprawdzenia w tej bazie dokonywane były również przy pomocy 4 pracowników oddelegowanych z BL. Zespół ten sprawdził w bazie **184 414** osób. Po zakończeniu sprawdzeń w bazie elektronicznej pracownicy ci przeszli do ośmioosobowego zespołu, który dokonywał sprawdzeń z zasobie kartotecznym BUiAD IPN. Sprawdzono 177 993 osoby. Zaznaczyć wypada, że każda z tych osób sprawdzana była w 5 ciągach kartotecznych. Różnica pomiędzy sprawdzeniami kartotecznymi a ogólną liczbą sprawdzanych osób wynika z tego, że w sytuacji, gdy istniały akta osobowe, taka osoba nie była sprawdzana w kartotece.

W okresie od 1 sierpnia do 19 października 2009 r. Wydział Ewidencji realizował dla Biura Edukacji Publicznej kwerendę na potrzeby projektu wydawniczego *Encyklopedia Solidarności*. Na podstawie opracowanej przez Wydział w porozumieniu z BEP specjalnej procedury, obejmującej sprawdzenia w zasobie kartotecznym i elektronicznym BUiAD, oraz przy pomocy powołanego w tym celu zespołu liczącego 30 archiwistów Wydział Ewidencji dokonał sprawdzeń **4309** działaczy „Solidarności" i organizacji pokrewnych z lat 1976–1990, których biogramy są przewidziane do publikacji.

W 2009 r. zniesiono klauzule tajności z 260 dokumentów (14 dokumentów odesłano bez zniesienia klauzuli).

6.1.2. Referaty/Sekcje Ewidencji

6.1.2.1. OBUiAD w Białymstoku

Stan ogólny kartotek będących w posiadaniu Referatu Ewidencji OBUiAD w Białymstoku wynosił ok. **210 mb** kart ewidencyjnych. W 2009 r. pozyskano do kartotek odtworzeniowych paszportowych **0,25 mb** kart, wyłączonych z dokumentacji paszportowej w trakcie jej porządkowania. Ze zbioru kartotecznego wyłączono **0,25 mb** kart ewidencyjnych (ok. 400 kart), które przekazano do zbioru zastrzeżonego IPN.

Prace nad porządkowaniem zasobu sprowadzały się do uzupełniania kartotek o nowe karty i korekt ich układu. Równocześnie ze skanowaniem kart kontynuowano pracę nad łączeniem podkartotek w dwie podstawowe kartoteki ogólnoinformacyjne, z zachowaniem kartotek pomocniczych, paszportowych oraz innych. Dotychczas uporządkowano w ten sposób łącznie 154,50 mb (w roku sprawozdawczym ok. 36 mb) kartotek, z równoczesnym ich zabezpieczeniem w nowe kieszenie foliowe.

W 2009 r. digitalizowano kartoteki osobowe byłych funkcjonariuszy SB i MO, kartoteki operacyjne i zagadnieniowe pionu MO b. KW MO w Białymstoku oraz kartotekę paszportową b. KW MO w Olsztynie dotyczącą wyjazdów na stałe z PRL. Do końca 2009 r. zeskanowano i wprowadzono podstawowe dane w odniesieniu do **109,38 mb** kartotek (**232 781** kart), w tym w ciągu roku **34,68 mb** (**64 528** kart). Referat wykorzystywał w tych pracach dwa wyspecjalizowane stanowiska do digitalizacji zasobu kartotecznego. Zeskanowano także 25 j.a. pomocy ewidencyjnych.

Referat Ewidencji dysponował (razem z Referatem Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów) 49 elektronicznymi bazami danych obejmującymi łącznie ok. **1 550 000** rekordów, z czego wprowadzono w 2009 r. ok. **50 000** rekordów. Równocześnie tworzona była

manualna kartoteka ewidencyjna – aktualnie licząca **42,50 mb** (ok. 163 000 kart), oraz indeksy i skorowidze do pomocy ewidencyjnych – łącznie 20.

6.1.2.2. OBUiAD w Gdańsku

Całość zasobu kartotecznego OBUiAD w Gdańsku wynosi **136,55 mb.** Przejęto z KWP w Gdańsku **4,16 mb** kartoteki członków ORMO b. woj. gdańskiego, natomiast do zbioru zastrzeżonego przekazano **0,20 mb** – ok. 220 kart.

Zabezpieczono ponad 42 tys. kart (ok. 12,5 mb) poprzez włożenie ich do koszulek foliowych. Nadano układ alfabetyczny i uporządkowano ponad 9 mb z dwóch kartotek b. KW MO w Gdańsku: członków ORMO oraz paszportowej z Chojnic.

W 2009 r. zeskanowano **32,67 mb** (**90 429** kart) – w większości były to kartoteki funkcjonariuszy MO/SB**.** Prace związane z digitalizacją zasobu kartotecznego były wykonywane na trzech stanowiskach komputerowych przez pięciu pracowników Referatu. Od początku digitalizacji zeskanowano **103,67 mb**, tj. **293 022** kart.

Referat Ewidencji korzysta do celów służbowych z 6 baz danych liczących **56 783** rekordów**,** do których w 2009 r. wprowadzono **6228** rekordów. W okresie sprawozdawczym utworzono 2 nowe bazy danych: księgi ewidencji osób nierozpracowanych zgłoszonych do rejestracji b. KW MO w Gdańsku oraz protokołów brakowania i niszczenia akt b. KW MO/WUSW w Gdańsku. Bazę danych jednostek archiwalnych prowadzi Referat Gromadzenia.

6.1.2.3. OBUiAD w Katowicach

Referat Ewidencji posiada **798,92 mb** kartotek. Łącznie zasób kartoteczny powiększył się o **26,12 mb** kart, z czego większość należy do kartoteki mieszkańców Bielska z okresu II wojny światowej (23 mb). Pozyskano również karty ewidencyjne: członków ORMO, żołnierzy (przejęte z wojskowych komend uzupełnień) i funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa. Do zbioru zastrzeżonego przekazano 102 karty, tj. około **0,06 mb**.

W 2009 r. scalono część kartoteki wyjazdów stałych (9 mb). W trakcie digitalizacji pracownicy Referatu przeprowadzali również konserwację kart.

Do końca 2009 r. zeskanowano **156,8 mb** (**327 946** kart), w tym w całości kartoteki: MOB; ogólnoinformacyjne i odtworzeniowe WUSW Bielsko-Biała, Częstochowa, Katowice; rejestracyjna; osobowa byłych funkcjonariuszy. W 2009 r. digitalizowano karty z kartoteki osobowej byłych funkcjonariuszy. W tym okresie łącznie formę cyfrową uzyskało **63 038** kart (**34 mb**). Prace były prowadzone na 3 stanowiskach.

Baza danych użytkowana przez Referat Ewidencji aktualnie liczy **720 351** rekordów.

6.1.2.4. OBUiAD w Krakowie

Zasób kartoteczny OBUiAD w Krakowie obejmuje łącznie **635,71 mb**. Inne pomoce ewidencyjne (dzienniki rejestracyjne, archiwalne, koordynacyjne, mikrofilmów) to razem 5,7 mb. W 2009 r. pozyskano **124,18 mb** materiałów ewidencyjnych, głównie karty i kwestionariusze paszportowe z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie. Ze zbioru ogólnego do zbioru zastrzeżonego przekazano **0,02 mb** (44 karty).

Ułożono i zabezpieczono 90,06 mb kart, w tym 7 mb kartoteki zabezpieczono za pomocą kopert bezkwasowych.

Z zasobu OBUiAD w Krakowie zdigitalizowano **70,03 mb** (ok. **212 tys.** kart) m.in. kartotek funkcjonariuszy, zagadnieniowych KWMO w Krakowie, opracowań faktograficznych, MOB WUSW w Krakowie, kart zwróconych z Biura „C" MSW w Warszawie. Łącznie od rozpoczę-

cia procesu digitalizacji zeskanowano **150,59 mb** – **472 032** karty. Ponadto dla Delegatury IPN w Kielcach zdigitalizowano **8,2 mb** (**24 001** kart) kartotek funkcjonariuszy SB i MO WUSW w Kielcach. W pracach wykorzystywano łącznie 5 stanowisk. Kontynuowano digitalizację zmikrofilmowanych materiałów ewidencyjnych oraz starych dzienników rejestracyjnych i archiwalnych (prace te prowadził Referat Gromadzenia).

W roku sprawozdawczym użytkowano 6 baz liczących **505 085** rekordów, z czego do pięciu utworzonych w Referacie wprowadzono **2319**.

6.1.2.5. OBUiAD w Lublinie

Zasób kartoteczny przechowywany w OBUiAD w Lublinie wynosi łącznie **171,19 mb**. Nabytki to ponad **7,92 mb**, w większości kart ewidencyjnych członków ORMO. Do zbioru zastrzeżonego BUiAD w Warszawie przekazano **0,08 mb**, tj. 99 kart.

Pracownicy Referatu kontynuowali porządkowanie kartoteki ogólnoinformacyjnej (KW MO/WUSW Lublin, Biała Podlaska, Chełm, Zamość) i zabezpieczanie kart koszulkami foliowymi. Czynności te objęły w okresie sprawozdawczym ok. 20 mb.

W 2009 r. kontynuowano weryfikację skanów z kartoteki ogólnoinformacyjnej w celu przekazania ich do bazy w BUiAD. Podjęto digitalizację kartoteki funkcjonariuszy/ pracowników resortu spraw wewnętrznych - zeskanowano dotychczas **5311** kart, tj. około **2 mb** tej kartoteki. Ogółem formę cyfrową nadano **55,88 mb** kartotek (**113 496** kart). Obecnie wykorzystywane jest jedno stanowisko skanowania.

Do realizacji bieżących zadań Referat Ewidencji opracowuje i wykorzystuje bazy danych (w tym 3 nowe), które obejmują łącznie **641 931** rekordów, przy czym w roku sprawozdawczym wprowadzono **28 780** rekordów. W celu usprawnienia pracy Referatu dokonano stopniowej komasacji wspomnianych baz w kilkanaście głównych zbiorów danych, z zachowaniem odrębności ze względu na źródło stanowiące podstawę ich opracowania.

6.1.2.6. OBUiAD w Łodzi

Referat Ewidencji posiada w swoim zasobie **221,02 mb** kartotek. W opisywanym okresie przejęto z OBUiAD w Poznaniu część kartoteki ogólnoinformacyjnej i odtworzeniowej b. WUSW w Kaliszu (**0,9 mb**) oraz z BUiAD kartotekę członków ORMO (**0,01 mb**). Równocześnie z zasobu wyłączono **0,03 mb** kartotek, na które złożyło się 39 kart przekazanych do zbioru zastrzeżonego IPN.

Zakończono prace nad zabezpieczeniem kart z kartotek ogólnoinformacyjnej i odtworzeniowej b. WUSW w Kaliszu oraz z kartoteki funkcjonariuszy UB/SB i kartotek tematycznych (ok. 130 mb).

W ramach programu digitalizacji zasobu kartotecznego w 2009 r. w całości zeskanowano kartotekę funkcjonariuszy UB/SB b. Wydziału „C" WUSW w Łodzi, Piotrkowie Trybunalskim, Sieradzu, Skierniewicach i Kaliszu. Nad realizacją wspomnianego zadania w 2009 r. pracowało dwóch archiwistów Referatu Ewidencji na dwóch stanowiskach. Łącznie wielkość zeskanowanego zbioru w okresie sprawozdawczym wyniosła **46 741** kart (**29,84 mb**). W ostatnim kwartale roku sprawdzono poprawność opisów do zeskanowanej kartoteki funkcjonariuszy UB/SB. Dotychczas w łódzkim Oddziale IPN zostały zdigitalizowane wszystkie kartoteki operacyjne, pomocnicze i funkcjonariuszy UB/SB (łącznie ponad **146 tys.** kart – **79,16 mb**).

Referat Ewidencji posiada 12 baz z **918 180** rekordami.

6.1.2.7. OBUiAD w Poznaniu

Zasób kartoteczny obecnie wynosi **247,96 mb.** W okresie sprawozdawczym przejęto **104,1 mb** kart paszportowych z terenów b. województw: leszczyńskiego, pilskiego i poznańskiego**;** karty członków ORMO (**4,99 mb**) oraz karty ewidencyjne funkcjonariuszy służby więziennej (**1,5 mb**). Do zbioru zastrzeżonego przekazano 50 kart (około **0,02 mb**).

W zakresie prac porządkowych przeprowadzono skontrum pomocy ewidencyjnych oraz wykonano nową topografię magazynową. W trakcie porządkowania zasobów kartotecznych, wydzielono i włączono do zasobu aktowego 0,54 mb dokumentów, nie będących kartami ewidencyjnymi.

Kontynuowano digitalizację zasobu kartotecznego. W okresie sprawozdawczym pracownicy OBUiAD w Poznaniu wykonali **77 745** skanów kart, co stanowi **17,27 mb** kartotek. Zeskanowano karty ewidencyjne funkcjonariuszy służby więziennej oraz karty koordynacyjne KW MO/WUSW w Poznaniu. Rozpoczęto również skanowanie kartotek kryptonimowych oraz kartoteki zgłoszeń czasowego pobytu cudzoziemców b. KW MO/WUSW w Poznaniu. Ponadto sprawdzano poprawność skanów oraz wprowadzonych danych osobowych w ramach kontroli zdigitalizowanej kartoteki ogólnoinformacyjnej. Łącznie od początku digitalizacji zasobu kartotecznego zeskanowano **82,34 mb**, co stanowi ponad **226 tys.** kart. Rozpoczęto digitalizację najczęściej wykorzystywanych w pracy pomocy ewidencyjnych. Formę elektroniczną nadano 18 j.a., na które składają się inwentarze, protokoły brakowania, protokoły likwidacji jednostek SB.

Ponadto kontynuowano tworzenie indeksów elektronicznych oraz bazy spisów zdawczo-odbiorczych. Do elektronicznej bazy materiałów archiwalnych *Nexus* przekazano 42 532 rekordy, na które składa się podręczny zasób ewidencyjny wraz z indeksami osobowymi.

6.1.2.8. OBUiAD w Rzeszowie

Zasób kartoteczny OBUiAD w Rzeszowie wg stanu na dzień 31 grudnia 2009 r. liczył **296,74 mb.** W 2009 r. przejęto **27,42 mb** kart przede wszystkim z kartoteki paszportowej przekazanej przez Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie oraz – w mniejszej liczbie – z kartotek b. funkcjonariuszy SB (z KWP w Rzeszowie) i karty przekazane zgodnie z zasadą pertynencji przez Delegaturę IPN w Kielcach**.** Jednocześnie oddano do zbioru zastrzeżonego BUiAD w Warszawie 45 kart kartotecznych (ok. **0,05 mb**). Do Delegatury IPN w Kielcach przekazano **19** kart, które omyłkowo zostały włączone do kartotek b. WUSW w Tarnobrzegu.

Kartoteki są zabezpieczane przed zniszczeniem za pomocą koszulek foliowych. Sprawdzanie prawidłowości układu kart trwa na bieżąco wraz z pracami zabezpieczającymi.

W 2009 r. zeskanowano **2,72 mb** kartotek (**6272** karty). Dotąd poddano digitalizacji część kart z kartoteki ogólnoinformacyjnej b. WUSW w Rzeszowie, która w całości liczy 48,65 mb, oraz całość kartoteki odtworzeniowej b. WUSW Rzeszów, Krosno, Przemyśl, tj. 13 mb. W liczbie tej mieszczą się również karty pominięte podczas wcześniejszej digitalizacji ze względu na anonimizację występujących na nich zapisów oraz karty, które po weryfikacji musiały zostać zeskanowane ponownie (łącznie **3136** kart)**.** Przy digitalizacji pracowało łącznie 8 osób na 4 stanowiskach. Ponadto pracownicy Referatu zweryfikowali skany liczących **14,1 mb** kartotek osobowych funkcjonariuszy b. WUSW. Łącznie zeskanowano dotąd **95,85 mb,** tj. **156 560** kart.

Referat korzystał z 18 baz komputerowych wytworzonych w oddziale, które zawierały **426 562** rekordy**.** Ponadto od listopada 2009 r. Referat Ewidencji korzysta z ogólnopolskiego systemu informacji archiwalnej *Nexus*.

6.1.2.9. OBUiAD w Szczecinie

Referat Ewidencji OBUiAD w Szczecinie dysponuje zasobem kartotecznym liczącym **112,20 mb**. W 2009 r. przejęto z tutejszego RGOiOM **0,63 mb** kartoteki członków ORMO oraz **0,05 mb** kart zagadnieniowych b. KW MO/WUSW w Koszalinie. Z kartotek ogólnoinformacyjnych wyłączono 254 karty (**0,07 mb**), które zostały przekazane do zbioru zastrzeżonego BUiAD w Warszawie oraz 582 karty (**0,13 mb**) zwrócone do delegatur ABW w Szczecinie i Poznaniu.

W związku z digitalizacją zasobu kartotecznego sprawdzono prawidłowość układu 18,32 mb zeskanowanych kart oraz zabezpieczono je, wkładając w koszulki foliowe. Około 5 tys. z nich poddano konserwacji. Z kartotek ogólnoinformacyjnych wyłączono karty wytworzone przez UOP, Straż Graniczną i Policję, a także 1 mb kart dotyczących rejestracji milicyjnych. Poddano konserwacji zniszczone karty ewidencyjne funkcjonariuszy oraz ułożono alfabetycznie i uzupełniono o karty przejęte z RGOiOM kartotekę członków ORMO.

W okresie sprawozdawczym zdigitalizowano **43 844** karty, co stanowi **21,82 mb** (po zabezpieczeniu w koszulkach foliowych) m.in. kartotek funkcjonariuszy, kartotek ORMO, MOB i kartotek zagadnieniowych. Przy digitalizacji pracowały 4 osoby na 2 stanowiskach w systemie zmianowym. Łącznie od początku digitalizacji zeskanowano **72,09 mb,** tj. ponad **150 tys.** kart.

Referat Ewidencji korzystał w roku sprawozdawczym z 10 baz elektronicznych, liczących **299 440** rekordów. W 2009 r. dodano łącznie **35 182** rekordy oraz uzupełniono ok. 16 000 już istniejących pozycji. Referat kontynuował również prace nad projektami ogólnopolskimi: uzupełniono bazę ewidencji spisów zdawczo-odbiorczych, utworzono elektroniczną bazę funkcjonariuszy uzupełnioną o dodatkowe dane oraz dokonano transferu ponad 205 000 rekordów do bazy *Nexus*.

6.1.2.10. OBUiAD we Wrocławiu

Stan ogólny zasobu kartotecznego wynosi **956,08 mb**. W 2009 r. przybyło **0,04 mb** kart (69 sztuk) wyłączonych z jednostki archiwalnej przekazanej przez KWP w Opolu. Do zastrzeżonego zbioru IPN przekazano **0,13 mb** kart (450 sztuk).

Prace porządkowe polegały na włączaniu do kartotek kart znalezionych w aktach (300 kart), scalaniu i porządkowaniu kartotek pomocniczych i paszportowych (17,7 mb) oraz zabezpieczaniu kart funkcjonariuszy przez wkładanie do koszulek foliowych (2 mb).

W 2009 r. kontynuowano proces cyfryzacji kartotek. Łącznie w tym roku zeskanowano **64,54 mb** (**168 381** kart) z kartotek: funkcjonariuszy MO, SB i Służby Więziennej; pomocniczych i zagadnieniowych; ogólnoinformacyjnej i odtworzeniowej oraz z kartoteki do akt Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu. Oddział we Wrocławiu posiada 4 stanowiska do skanowania kartotek. Od początku digitalizacji kartotek zeskanowano **155,36 mb**, czyli **360 407** kart.

W Referacie użytkowanych jest 10 baz danych o łącznej liczbie rekordów **1 117 904**. W okresie sprawozdawczym wprowadzono do tych baz **77 080** rekordów. Prace związane z pomocami ewidencyjnymi skupione były przede wszystkim na uzupełnianiu bazy *Nexus*. Obecnie wrocławska część bazy liczy **267 111** rekordów zasobu i **249 710** rekordów indeksu osobowego.

6.1.2.11. Delegatura w Bydgoszczy

Zasób kartoteczny i ewidencyjny pozostający w dyspozycji Sekcji Ewidencji obejmuje **191**,**16 mb**. W 2009 r. przejęto **48,71 mb** pomocy ewidencyjnych, w tym 7,26 mb kartoteki

ORMO oraz 41,45 mb kartoteki paszportowej z Kujawsko–Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego. Do zbioru zastrzeżonego Delegatura przekazała 274 karty (**0,15 mb**).

Prace związane z porządkowaniem i zabezpieczaniem zasobu ewidencyjnego objęły **86,67 mb**. Polegały one na układaniu kartotek, wkładaniu kart w kieszenie foliowe i ich skanowaniu.

Digitalizację zasobu kartotecznego rozpoczęto w marcu 2007 r. i prace trwają nadal. Dotąd zeskanowano **86,67 mb** (**153 349** kart), z tego w roku sprawozdawczym kartotekę funkcjonariuszy MO i SB - **15,82 mb** (**42 515** kart). Prace prowadzono na 2 stanowiskach.

W 2009 r. zweryfikowano poprawność opisu 67 442 kart. Wyłączono 1,35 mb kart zawierających rejestracje milicyjne. Podczas skanowania dokonano anonimizacji zapisów niejawnych podlegających ochronie, co miało wpływ na tempo wykonywanych prac.

W 2009 r. w Sekcji Ewidencji funkcjonowało 7 baz, które liczyły **445 589** rekordów. Powstały 2 nowe bazy, które liczą ogółem **17 309** rekordów. Uzupełniano również bazy już istniejące (**8440** rekordów).

6.1.2.12. Delegatura w Kielcach

Zasób kartoteczny Delegatury wynosi łącznie **48,65 mb**. W 2009 r. dokonano przeglądu kartoteki ogólnoinformacyjnej w celu wydzielenia części b. KW MO/WUSW w Radomiu i przygotowania kartoteki ogólnoinformacyjnej do digitalizacji. Po wydzieleniu części tej kartoteki przekazano ją Delegaturze IPN w Radomiu (ponad **17 mb**). Do pozostałych oddziałów i delegatur IPN przekazano łącznie **0,14 mb**. Przekazano także 82 karty (**0,05 mb**) do zbioru zastrzeżonego.

Prace związane z digitalizacją prowadzone na 2 stanowiskach zakończone zostały w sierpniu 2009 r. Zeskanowano kartoteki ogólnoinformacyjne o łącznym metrażu **29,93 mb** (**83 057** kart). W OBUiAD w Krakowie zdigitalizowana została również kartoteka funkcjonariuszy MO i SB (ponad 8 mb, ok. 24 000 kart).

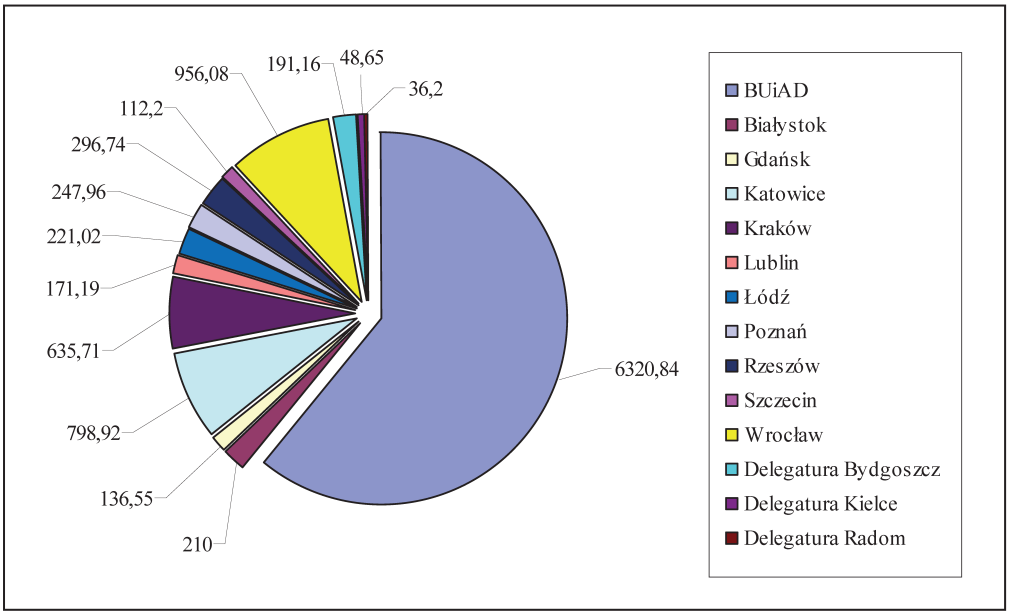
6.1.2.13. Delegatura w Radomiu

Wielkość zasobu kartotecznego w Delegaturze IPN w Radomiu wynosi **36,2 mb**. W 2009 r. pozyskano **19,05 mb** kartotek, w tym 17 mb kartoteki ogólnoinformacyjnej b. WUSW Radom (za pośrednictwem Delegatury IPN w Kielcach). Z zasobu wyłączono 225 kart (ok. **0,47 mb** – z kartoteki ogólnoinformacyjnej b. WUSW Radom oraz kart ewidencyjnych funkcjonariuszy MO/SB). Do zbioru zastrzeżonego IPN przekazano 97 kart (ok. **0,04** mb).

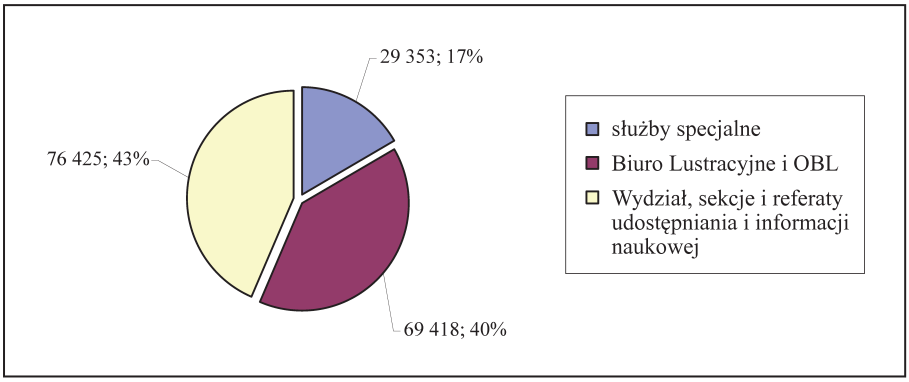
Uporządkowanych zostało łącznie 19 mb kartotek, w tym kartoteka ogólnoinformacyjna i karty ewidencyjne funkcjonariuszy MO/SB.

Do 31 grudnia 2009 r. zeskanowano kartotekę ogólnoinformacyjną oraz sprawdzono dotyczące jej rekordy (**15,82 mb, 36 804** karty). Zdigitalizowano również pozostałą część kart ewidencyjnych funkcjonariuszy MO/SB (**0,35 mb, 739** kart). Obecnie trwa weryfikacja tych skanów. Łącznie od początku digitalizacji zeskanowano **24,17 mb – 56 562** karty. Delegatura IPN w Radomiu posiada jedno stanowisko do skanowania kartotek.

Delegatura wykorzystywała 21 baz ze **174 955** rekordami, a ponadto utworzono 5 nowych zawierających **44 500** rekordów.

Wykres 1. Zasób kartoteczny (wartości w mb)

Wykres 2. Liczba zrealizowanych zapytań

6.1.3. Ewidencja – dane statystyczne

Tabela 1. Liczba zapytań oraz udostępnionych akt*

Oddział	Liczba zapytań wpływających				Liczba zapytań zrealizowanych				Liczba j.a. udostępnionych/ wypożyczonych			
	ogółem	służby specjalne	Biuro Lustracyjne i OBL	Wydział, sekcje i referaty udostępniania i informacji naukowej	ogółem	służby specjalne	Biuro Lustracyjne i OBL	Wydział, sekcje i referaty udostępniania i informacji naukowej	ogółem	służby specjalne	Biuro Lustracyjne i OBL	prokuratorzy**
BUiAD	52 559	19 675	6894	25 990	56 994	26 897	6683	23 414	4838	1870	2936	32
Białystok	8 041	378	5470	2193	7995	373	5438	2184	451	258	193	0
Gdańsk	9 329	134	5006	4189	9688	134	5014	4540	1435	0	1435	0
Katowice	11 944	290	4567	7087	11 926	274	4324	7328	69	43	26	0
Kraków	8 230	198	4314	3719	9734	201	4218	5315	40	7	33	0
Lublin	7 655	166	4469	3020	9261	166	5099	3996	43	11	32	0
Łódź	8 354	171	4110	4073	8453	171	4143	4139	756	453	303	0
Poznań	10 980	306	4675	5999	9525	316	4511	4698	641	634	7	0
Rzeszów	11 408	90	7622	3696	11 799	88	7707	4004	1775	226	1549	0
Szczecin	10 666	163	4505	5998	10 329	157	4521	5651	716	18	698	0
Wrocław	8 986	362	4827	3797	10 971	357	5182	5432	426	373	53	0
Delegatura Bydgoszcz	7 904	186	4256	3462	7767	217	4090	3460	0	0	0	0
Delegatura Kielce	6 700	2	4542	2156	6200	2	4387	1811	0	0	0	0
Delegatura Olsztyn	50	0	0	50	50	0	0	50	0	0	0	0
Delegatura Radom	4 838	0	4347	491	4504	0	4101	403	42	0	42	0
Razem	**167 644**	**22 121**	**69 604**	**75 920**	**175 196**	**29 353**	**69 418**	**76 425**	**11 232**	**3893**	**7307**	**32**

* Sprawy realizowane na rzecz innych podmiotów niż służby specjalne i BL oraz OBL są przekazywane do referatów ewidencji za pośrednictwem Wydziału, sekcji i referatów udostępniania i informacji naukowej.

** Rubryka dotyczy wyłącznie spraw realizowanych przez Wydział Ewidencji BUiAD i odnosi się do realizacji art. 39a ustawy o IPN.

Tabela 2. Digitalizacja kartotek

	Liczba zdigitalizowanych kart	Wielkość zdigitalizowanego zasobu w metrach bieżących
BUiAD	482 079	268
Białystok	64 528	34,68
Gdańsk	90 429	32,67
Katowice	63 038	34
Kraków	235 940	78,23
Lublin	5311	2
Łódź	46 731	29,84
Poznań	77 745	17,27
Rzeszów	6272	2,72
Szczecin	43 844	21,82
Wrocław	168 381	64,54
Delegatura Bydgoszcz	42 515	15,82
Delegatura Kielce	65 762	23,14
Delegatura Radom	37 543	16,17
Razem	**1 430 118**	**641**

6.2. Gromadzenie, opracowywanie i obsługa magazynów

Wydział Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów, jak również referaty i sekcje gromadzenia, opracowywania i obsługi magazynów w oddziałowych biurach udostępniania i archiwizacji dokumentów i delegaturach wykonywały zadania w zakresie:

- przejmowania dokumentów do zasobu archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej;
- porządkowania i archiwalnego opracowywania przejętej dokumentacji;
- tworzenia pomocy archiwalnych w formie inwentarzy, w tym inwentarzy elektronicznych;
- zabezpieczania i konserwacji dokumentów zgromadzonych w zasobie archiwalnym;
- bieżącej obsługi magazynów archiwalnych, a w szczególności dbania o właściwe warunki przechowywania dokumentów;
- digitalizacji zasobu archiwalnego;
- prowadzenia archiwów zakładowych, przejmujących dokumentację spraw zakończonych z komórek organizacyjnych Instytutu Pamięci oraz jej udostępniania.

6.2.1. Wydział Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów

6.2.1.1. Stan zasobu

Na dzień 31 grudnia 2009 r. zasób archiwalny Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów wynosił **30 979,43 mb**, przy czym wielkość nabytków w okresie styczeń-grudzień 2009 r. osiągnęła wartość **721,82 mb.** Na liczbę tę składają się akta przekazane z jednostek Straży Granicznej (**461,02 mb**), archiwów podległych Ministrowi Obrony Narodowej, tj. Centralnego Archiwum Wojskowego i Archiwum Wojsk Lądowych w Warszawie oraz Archiwum Instytucji Ministerstwa Obrony Narodowej w Modlinie (**210,67 mb**), organów administracji publicznej (**25,39 mb**), Głównej oraz Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie (**10,36 mb**), Służby Wywiadu i Służby Kontrwywiadu Wojskowego (**4,9 mb**), sądów i prokuratur powszechnych (**2,14 mb**), sądów i prokuratur wojskowych

(**1,3 mb**), jednostek Policji (**1,4 mb**), Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (**0,15 mb**), Agencji Wywiadu (**0,08 mb**), archiwów państwowych (**0,06 mb**) oraz inna dokumentacja przejęta np. w postaci darowizn prywatnych, archiwów osobistych itd. (**4,35 mb**).

Największą grupę dokumentów przyjętych w 2009 r. stanowiły materiały przekazane przez Straż Graniczną, tj. Archiwum Straży Granicznej w Szczecinie oraz Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie. Na dokumentację tę, o łącznej liczbie **23 309 j.a.**, składają się m.in.:

1. Akta osobowe żołnierzy Wojsk Ochrony Pogranicza z okresu podporządkowania Ministerstwu Bezpieczeństwa Publicznego, tj. do 14 grudnia 1954 r. (**6070 j.a.**).
2. Akta osobowe pracowników cywilnych Zwiadu WOP (**364 j.a.**).
3. Dokumentacja Dowództwa WOP (**1337 j.a.**), a także poszczególnych brygad i ośrodków szkoleniowych WOP, m.in. Bałtyckiej Brygady WOP (**503 j.a.**), Bieszczadzkiej Brygady WOP (**688 j.a.**), Kaszubskiej Brygady WOP (**957 j.a.**), Podoficerskich Szkół Łączności WOP w Zgorzelcu i Braniewie (**40 j.a.**), Centrum Szkolenia WOP (**150 j.a.**) itd.
4. Karty ewidencyjne żołnierzy WOP z lat 1945–1990 (**7824** karty).

Z archiwów wojskowych, tj. CAW w Warszawie, AWL w Warszawie oraz Archiwum Instytucji MON w Modlinie przejęto (na zasadzie użyczenia) m.in.:

1. Akta personalne żołnierzy wojskowych organów bezpieczeństwa państwa (**6239 j.a.**).
2. Akta Zarządu Politycznego Warszawskiego Okręgu Wojskowego z lat 1980–1989 (**403 j.a.**).
3. Cyfrowe kopie akt Głównego Zarządu Politycznego Wojska Polskiego (**123 j.a**.).
4. Akta personalne członków Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego (**15 j.a.**, tj. **0,35 mb**).
5. Dokumentację Komitetu Obrony Kraju (**362 j.a.**).
6. Kartotekę osobową do akt sądowych (**49 284 kart**, co stanowi **14,50 mb**).
7. Cyfrowe kopie akt osobowych ostatniego komendanta głównego Armii Krajowej, gen. Leopolda Okulickiego (**1 j.a.** na 3 płytach DVD).

Kolejną grupę nabytków stanowią materiały przejęte z organów administracji publicznej. W omawianym okresie Mazowiecki Urząd Wojewódzki przekazał do zasobu archiwalnego BUiAD **25 mb** kwestionariuszy paszportowych. Z Archiwum Sejmu RP (Biblioteki Sejmowej) pozyskano kserokopie *Sprawozdania Komisji Nadzwyczajnej do Zbadania Działalności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z działalności w okresie X kadencji Sejmu RP* (1989–1991) (**5 j.a.,** co stanowi **0,27 mb**) oraz *Raport Sejmowej Podkomisji Nadzwyczajnej do Zbadania Działalności byłej Wojskowej Służby Wewnętrznej w okresie X kadencji Sejmu RP* (**1 j.a.**). Dokumentacja ta zawiera m.in. informacje statystyczne Komisji, dezyderaty, opinie i analizy akt śledztw dotyczących zgonów osób objętych pracami Komisji.

W 2009 r. SKW przekazała akta personalne żołnierzy Wojskowej Służby Wewnętrznej (**225 j.a.**, tj. **2 mb**) oraz dokumentację administracyjną WSW (**64 j.a.**, co stanowi **1,4 mb**). Z zasobu SWW pozyskano dokumentację dotyczącą zadań i struktury organizacyjnej Agenturalnego Wywiadu Operacyjnego (AWO) - komórki działającej od lat sześćdziesiątych w ramach Zarządu II Sztabu Generalnego Ludowego Wojska Polskiego (łącznie **3 j.a.**, tj. **0,08 mb**).

Główna oraz Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu przekazały do zasobu BUiAD akta śledztw b. Głównej oraz Okręgowej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie, zakończonych do 1999 r. (**781 j.a.**, co stanowi **10,36 mb**). Przejęcie tych akt jest sfinalizowaniem prac skontrowych, prowadzonych w latach 2006–2008 i polegających na analizie dokumentacji śledztw, prowadzonych przez b. GKBZpNP oraz jej placówki terenowe.

W omawianym okresie do zasobu archiwalnego BUiAD dokumentację przekazały także organy sądownictwa i prokuratury. Sąd Apelacyjny w Warszawie, na podstawie art. 63b usta-

wy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 63 poz. 425 ze zm.), przekazał oświadczenia lustracyjne (**252 j.a**., tj. **9 mb**) oraz akta postępowań lustracyjnych (**2 j.a.,** co stanowi **0,4 mb**). Z Prokuratury Okręgowej w Warszawie pozyskano akta sprawy prowadzonej przeciwko członkowi „Solidarności" Janowi Narożniakowi (**11 j.a.**, tj. **0,3 mb**) oraz założycielowi Konfederacji Polski Niepodległej Leszkowi Moczulskiemu (**30 j.a.**, tj. **1 mb**).

Z Głównego Archiwum Policji oraz Komendy Stołecznej Policji przejęto dokumentację administracyjną MO, m.in. zarządzenia i decyzje komendantów. Komenda Główna Policji przekazała ponadto część materiałów wytypowanych w czasie przeglądu prowadzonego przez pracowników BUiAD w latach 2008–2009, w której znalazły się kopie orzeczeń i ekspertyz pozytywnych do spraw karnych i operacyjnych dotyczących ks. Stefana Niedzielaka i ks. Stanisława Suchowolca.

Bardzo ważną grupę nabytków stanowią kopie dokumentacji pozyskanej w trakcie kwerend lub współpracy w placówkami zagranicznymi, dysponującymi archiwaliami rejestrującymi wydarzenia w Polsce w okresie od lat trzydziestych XX wieku. Do zasobu BUiAD przejęto następującą dokumentację:

1. Zbiór kopii dokumentów przekazanych przez archiwum Zarządu Narodowej Rady ds. Badania Archiwów Securitate w Bukareszcie, obejmujący lata 1939–1980 [1984] (**63 j.a**.).
2. Zbiór kopii dokumentów dotyczących Zbrodni Katyńskiej pozyskanych ze Studium Polski Podziemnej w Londynie (**366 j.a.**).
3. Zbiór dokumentów dotyczących obozu dla polskich uchodźców w Perpignan z Archiwum Departamentalnego w Perpignan utrwalonych na taśmie mikrofilmowej szerokości 35 mm (**1 j.a.**).
4. Zbiór kopii dokumentów dotyczących więźniów i robotników cudzoziemskich podczas II wojny światowej z Archiwum Departamentalnego Pyrénées Atlantiques (**132 j.a.**).
5. Zbiór kopii dokumentów dotyczących tzw. Ukraińskiej Listy Katyńskiej, obejmujący lata 1952–1956, przekazanych z zasobu Wydzielonego Archiwum Państwowego Służby Bezpieczeństwa Ukrainy w Kijowie (**21 j.a.**).
6. Zbiór kopii dokumentów dotyczących Polaków represjonowanych przez władze sowieckie na terenie Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej, zgromadzony w toku prac Komisji Archiwalnej MSWiA w Warszawie (**6 j.a.**).
7. Opracowywany obecnie zbiór **1253 j.a.** stanowiących relacje, wspomnienia, obrazujące doświadczenia ludności żydowskiej na terenie Polski w okresie II wojny światowej, pozyskany z Instytutu Męczenników i Bohaterów Holocaustu Yad Vashem w Jerozolimie.
8. Zbiór kopii cyfrowych, **2156 fotografii** dokumentujących życie codzienne w Polsce w latach 1936–1959, obronę Warszawy we wrześniu 1939 r., odbudowę stolicy po zniszczeniach wojennych oraz propagandę niemiecką w latach 1936–1937 z kolekcji prywatnej Juliena Bryana, przechowywanej obecnie w Muzeum Holocaustu w Waszyngtonie.
9. Zbiór kopii cyfrowych z dokumentacji z zasobu Archiwum Służb Bezpieczeństwa w Pradze, dotyczący słowackiej napaści na Polskę we wrześniu 1939 r. (**2 j.a.**).

Poza wyżej wymienionymi nabytkami BUiAD IPN przyjął dokumentację od indywidualnych darczyńców. Za najcenniejszy nabytek uznawane jest archiwum prywatne rodziny Komierowskich przekazane przez panie Hannę Staszkowską oraz Olgę Wiechnik. Na archiwum to składają się m.in. pamiętniki osobiste, korespondencja prywatna, odznaczenia oraz materiały opozycyjne. Interesującym nabytkiem jest również zbiór kopii cyfrowych **431 fotografii** z kolekcji Macieja Kossowskiego, dokumentujących wydarzenia społeczno-polityczne w Polsce lat osiemdziesiątych.

W 2009 r., podobnie jak w latach ubiegłych, prowadzono prace mające na celu typowanie akt będących w ustawowym zainteresowaniu Instytutu, a przechowywanych obecnie w archiwach Policji. Procedura przeglądu uzgodniona z Komendantem Głównym Policji zakłada, iż każdorazowa zgoda GAP na zniszczenie dokumentacji wytworzonej do dnia 31 lipca 1990 r. uwarunkowana będzie stosownym protokołem jej oceny, stworzonym przez pracowników IPN. Dokumentację ocenioną jako przydatną do zadań ustawowych Instytutu włącza się tym samym do zasobu archiwalnego BUiAD. Zainteresowanie Instytutu związane jest z problematyką współpracy pionów służby MO z SB dotyczącą zwalczania opozycji politycznej, podziemia niepodległościowego i innych dążeń wolnościowych Polaków. Kwerendy te mają również na celu wyodrębnienie dokumentacji SB zarchiwizowanej w jednostkach MO. Przeglądu akt dokonano w Głównym Archiwum Policji. Objął on dokumentację sprawozdawczą, w tym sprawozdania pokontrolne pracy pionów służby MO.

Rozpoczęto również przegląd i typowanie akt w sieci wojskowych komend uzupełnień, które skutkować mają włączeniem do zasobu BUiAD akt personalnych żołnierzy wojskowych organów bezpieczeństwa, w tym wcielonych do odbycia służby wojskowej w okresie stanu wojennego. Wyodrębniono do przekazania ponad tysiąc jednostek archiwalnych.

W omawianym okresie na podstawie ustaleń z MON wytypowano do przekazania do zasobu archiwalnego IPN wiele zespołów i pojedynczych akt z archiwów podległych CAW. Dotyczy to m.in. akt jednostek WSW, a także teczek akt personalnych sędziów i prokuratorów wojskowych.

Z uwagi na trwający nadal proces wartościowania zgromadzonej dokumentacji z zasobu archiwalnego BUiAD w 2009 r. wyłączono **58,37 mb.** Na wielkość tę składają się akta zwrócone do poprzednich dysponentów, tj. MSWiA (**22,2 mb**), ABW (**1,71 mb**), jednostek więziennictwa (**1,63 mb**), AW (**0,12 mb**) oraz jednostek Policji (**0,1 mb**), jak również akta przekazane do właściwych terytorialnie oddziałowych biur udostępniania i archiwizacji dokumentów lub delegatur IPN, wyodrębnione w toku prac porządkowych. Zwrócono:

1. Do MSWiA zwrócono akta komórek b. Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, niewchodzących w skład SB.
2. Do ABW oraz AW zwrócono mylnie przekazaną do IPN dokumentację wytworzoną po dniu 31 lipca 1990 r.
3. Do Zakładu Karnego w Płocku zwrócono materiały dotyczące funkcjonowania więziennictwa, obejmujące takie zagadnienia jak szkolenia funkcjonariuszy, ochrona więźniów, ruch osadzonych w zakładzie, które nie spełniały kryteriów ustawy o IPN pozwalających na ich przechowywanie w zasobie BUiAD.

Jednocześnie do właściwych oddziałowych biur udostępniania i archiwizacji dokumentów lub delegatur IPN przekazano:

1. Do OBUiAD w Białymstoku przekazano przynależne mu akta dotyczące postępowań prokuratorskich i sądowych, prowadzonych w trybie tzw. dekretu sierpniowego (**32,7 mb**, co stanowi **2638 j.a.**), przyjęte do zasobu BUiAD z b. GKBZpNP. Przygotowano do wysyłki analogiczne materiały dla Delegatur IPN w Bydgoszczy, Olsztynie, Kielcach oraz OBUiAD w Gdańsku. Działanie to uruchomiła Uchwała nr 3/09 Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z dnia 14 lipca 2009 w sprawie dokonania dyslokacji materiałów w ramach sieci archiwalnej Instytutu Pamięci Narodowej akt postępowań prokuratorskich i sądowych, prowadzonych w trybie tzw. dekretu sierpniowego.
2. Do Delegatur IPN w Bydgoszczy, Kielcach i Radomiu, OBUiAD w Białymstoku, Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie oraz Wrocławiu przekazano przynależne im akta paszportowe (**255 j.a.**, tj. **1,5 mb**).

3. Do OBUiAD w Gdańsku, Katowicach, Łodzi, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie oraz Wrocławiu przekazano przynależne im materiały ORMO (**1,3 mb**).
4. Do Delegatury IPN w Bydgoszczy oraz OBUiAD w Szczecinie przekazano przynależne im akta inspektoratów I (wywiad) właściwych wojewódzkich urzędów spraw wewnętrznych **(83 j.a.**, co stanowi **0,70 mb**).
5. Do OBUiAD w Szczecinie przekazano przynależne mu akta KW MO w Koszalinie (**1270 j.a.**, co stanowi **22 mb**).

W 2009 r. uregulowano kwestię roboczych porozumień z Naczelną Dyrekcją Archiwów Państwowych w zakresie akt przyjętych do BUiAD z jednostek/instytucji stanowiących przedpole archiwalne archiwów państwowych. Przekazano do właściwych archiwów państwowych kopie spisów zdawczo-odbiorczych, stanowiących podstawę gromadzenia przez BUiAD akt prokuratorskich oraz sądowych, objętych ich nadzorem archiwalnym.

6.2.1.2. Opracowywanie zasobu archiwalnego (dokumentacja aktowa)

Przebieg procesu opracowywania dokumentacji aktowej w BUiAD objął w 2009 r. następujące zagadnienia:

1. Opracowywanie techniczne jednostek archiwalnych wytypowanych w toku kwerend do udostępnienia. Czynność polegała na zabezpieczeniu teczki w taki sposób, aby uchronić ją przed zniszczeniem, kradzieżą bądź zagubieniem. Jednocześnie przyjęta praktyka w tym zakresie zakładała odbudowę (nadanie) układu poszczególnych dokumentów wewnątrz teczki. W 2009 r. opracowano łącznie **19 260 j.a.**
2. Analogicznej procedurze poddane zostały również materiały przekazane do zasobu IPN w workach ewakuacyjnych w stanie tzw. rozsypu. Dokumentację tę po wstępnej selekcji i wyodrębnieniu tematu scalano, tworząc zwarte jednostki archiwalne. Materiał, który nie został skompletowany w teczki spraw, ułożono w fascykuły, przyjmując zasadę przyporządkowania dokumentów poszczególnym komórkom i jednostkom organizacyjnym. Działaniom tym towarzyszyło tworzenie archiwalnych pomocy ewidencyjno-informacyjnych w wersji elektronicznej. W ten sposób opracowano zniszczoną dokumentację Stołecznego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Warszawie (**9095 j.a.**), materiały Biura Paszportów b. MSW (**396 j.a.**) oraz Biura „C" b. MSW (**1482 j.a.**).
3. Budowa zintegrowanego środowiska bazodanowego (*Nexus*), obrazującego zasób archiwalny BUiAD, oddziałowych biur udostępniania i archiwizacji dokumentów, jak również delegatur IPN. Wdrożenie nowego środowiska związane było z jednoczesną likwidacją dotychczasowych aplikacji bazodanowych, określanych jako tzw. bazy wyspy, stanowiących odseparowane systemy ewidencyjne, działające dotychczas w pionie archiwalnym Instytutu.

Uruchomiony od dnia 1 października 2009 r. system stanowi źródło wiedzy o przejętych przez Instytut materiałach archiwalnych, informuje też o zniszczeniu dokumentacji przez poprzednich dysponentów, ale również ma podawać informacje z dziedziny akto- i archiwoznawstwa, tj. o dziejach wytwórcy dokumentów, historii powstania akt i ich archiwizacji. Tak zwana informacja kontekstowa przybliżać ma użytkownikom warunki wytworzenia i użytkowania materiałów archiwalnych, pozwalając lepiej interpretować ich znaczenie. To ostatnie zadanie jest obecnie na końcowym etapie wdrożeń informatycznych oraz prac merytorycznych, związanych ze wzorcowym zdefiniowaniem opisu kontekstowego.

W systemie *Nexus* ewidencjonowane są jednostki archiwalne zachowane w postaci dokumentacji aktowej (teczki), mikrofilmów, dokumentacji audiowizualnej (na poziomie opisu jed-

nostki archiwalnej). Podłączony moduł indeksu osobowego oraz geograficznego umożliwiać ma zwiększenie głębi informacyjnej o osoby oraz miejsca wymienione w dokumentacji.

W dniu 21 grudnia 2009 r. uruchomiono moduł edycji danych w systemie informacji archiwalnej *Nexus*, pozwalający na edycję zapisów oraz wprowadzanie nowych informacji.

Na dzień 31 grudnia 2009 r. do systemu *Nexus* wdrożono łącznie **2 568 917** rekordów na poziomie opisu jednostki archiwalnej oraz **2 975 202** rekordy na poziomie opisu indeksu osobowego. Na liczbę tę, jako rekordy BUiAD, przypada **665 813** rekordów na poziomie opisu jednostki archiwalnej oraz **763 994** rekordy na poziomie opisu indeksu osobowego.

Nowe, ogólnopolskie środowisko ewidencyjno-informacyjne powinno wpłynąć na poprawę jakości obsługi zainteresowanych, a tym samym lepsze wypełnienie misji Instytutu Pamięci. Oczekiwania te można pogrupować według następujących zagadnień:

- zmiana modelu dystrybucji informacji o materiałach archiwalnych oraz samych materiałów archiwalnych, jak również skrócenie czasu „naukowej komunikacji";
- efektywne wykorzystanie dziedzictwa historycznego i kulturowego, stanowiącego zasób archiwalny IPN. Obok digitalizacji zbiorów skutkować będzie szerszym udostępnieniem polskiego i europejskiego dziedzictwa pochodzącego z okresu funkcjonowania w tej części Europy reżimów totalitarnych;
- skrócenie czasu oczekiwania na realizację wniosków składanych w skali roku w liczbie kilkudziesięciu tysięcy.

4. W ramach projektu *Nexus* przystąpiono do opracowania idealnego katalogu aktotwórców, tj. wykazu instytucji, których akta znajdują się lub potencjalnie mogą się znajdować w zasobie archiwalnym IPN. Katalog ten stać się ma integralnym elementem budowanego systemu informacji archiwalnej o zasobie IPN. Na potrzeby katalogu przeprowadzono wiele kwerend wskazujących na zagadnienia akto- i archiwotwórcze dokumentacji przechowywanej w zasobie archiwalnym IPN. W 2009 r. kwerenda objęła jednostki cywilnego aparatu represji oraz wymiaru sądownictwa.
5. Kolejnym aspektem opracowywania zasobu archiwalnego BUiAD jest elektroniczna inwentaryzacja dokumentacji, odbywająca się poza systemem *Nexus*, jednak skutkująca docelowo zaimportowaniem do niego wszystkich stworzonych poza systemem danych. Taką drogę opracowywania obrano jeszcze w trakcie prac projektowych nad systemem *Nexus*. W 2009 r. prace inwentaryzacyjne dotyczyły m.in. następujących rodzajów dokumentacji:
   - organów represji i administracji III Rzeszy Niemieckiej. Efektem tych prac jest stworzenie elektronicznego inwentarza obejmującego **2653** opisów jednostek archiwalnych na poziomie obiektu archiwalnego oraz **2159** opisów na poziomie indeksu osobowego;
   - wojskowych organów bezpieczeństwa państwa polskiego, w tym akt operacyjnych Głównego Zarządu Informacji WP, WSW oraz Zarządu II Sztabu Generalnego WP, czego efektem jest stworzenie w latach 2008–2009 **84 667** opisów jednostek archiwalnych oraz **56 013** opisów na poziomie indeksu osobowego;
   - prokuratur i sądów powszechnych, w szczególności akt postępowań prowadzonych w trybie Dekretu z dnia 31 sierpnia 1944 r. o zbrodniarzach faszystowsko-hitlerowskich i zdrajcach Narodu Polskiego (tzw. dekretu sierpniowego), jak również akta osób represjonowanych z motywów politycznych. Efektem tej inwentaryzacji jest robocza baza danych zawierająca **12 405** rekordów na poziomie opisu jednostki archiwalnej oraz **28 752** rekordów na poziomie indeksu osobowego;
   - kopii dokumentacji przejętej z archiwów i instytucji zagranicznych. Efektem prac nad inwentaryzacją tej grupy materiałów jest **637** opisów jednostek archiwalnych oraz **9852** opisów na poziomie indeksu osobowego.

6.2.1.3. Digitalizacja zasobu archiwalnego

Do 15 lipca 2009 r., tj. do dnia wprowadzenia zmian w zapisach Regulaminu Organizacyjnego IPN, w ramach Wydziału Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów BUiAD prowadzono planową digitalizację dokumentacji. Całościowym efektem digitalizacji w tej komórce jest zeskanowanie **3481 j.a.** dokumentacji mikrofilmowej o łącznym wolumenie danych **2204,97 GB** (prace prowadzono jedynie do grudnia 2008 r.) oraz **2235 j.a.** dokumentacji aktowej o łącznej pojemności danych **10 150,66 GB**. Od lipca 2009 r. zadania w zakresie digitalizacji zbiorów przejął Wydział Obsługi Bieżącej BUiAD.

6.2.1.4. Opracowywanie, konserwacja i digitalizacja dokumentacji audiowizualnej

Audiowizualny zasób BUiAD tworzą materiały fotograficzne, filmowe i dźwiękowe. Na dzień 31 grudnia 2009 r. w jego skład weszło ok. **3,5 mln** zdjęć, **1365 j.a.** materiałów filmowych o łącznym czasie ok. 430 godz. oraz **235 j.a.** zawierających zapis dźwiękowy.

Działania skupione wokół opracowywania dokumentacji audiowizualnej przebiegały w kilku oddzielnych, ale ściśle powiązanych ze sobą nurtach. Pierwszy polegał na digitalizacji, opracowaniu technicznym i merytorycznym materiałów audiowizualnych, z uwzględnieniem podziału na filmy, fotografie i nagrania foniczne. Drugi zmierzał do rozbudowy odpowiedniego środowiska informatycznego, pozwalającego na cyfrowe opracowanie materiałów. Trzeci nakierowany był na rozszerzenie wiedzy o materiałach audiowizualnych wytworzonych i gromadzonych przez komunistyczny aparat bezpieczeństwa, znajdujących się obecnie w zasobie IPN.

Przebieg procesu opracowywania dokumentacji fotograficznej objął następujące zagadnienia:

1. Konserwacja materiałów fotograficznych zawartych na szpulach negatywowych zawierających zdjęcia z punktów zakrytych Służby Bezpieczeństwa. W 2009 r. zakonserwowano **3780** klatek.
2. Digitalizacja **33 342** fotografii, w tym szpul negatywowych zawierających zdjęcia z punktów zakrytych SB. Łączna pojemność wytworzonych danych cyfrowych materiałów fotograficznych wyniosła **607,99 GB**.
3. Inwentaryzacja elektroniczna zeskanowanych fotografii w systemie ZEUS, zasilonym w 2009 r. **6852** nowymi opisami. Opracowano następujące tematy: Kampania Wrześniowa 1939 r., w tym skany zdjęć pozyskane przez IPN w 2008 r. w National Archive and Records Administration (NARA) w College Park (Maryland, USA); pierwsza i trzecia pielgrzymka papieża Jana Pawła II do Polski; działania partyzanckie w okolicach Warszawy w czasie Powstania Warszawskiego w 1944 r. Obecnie trwa opracowywanie zdjęć związanych z powstaniem i działalnością „Solidarności".
4. Kontynuowano prace nad założeniami i wdrożeniem aplikacji intranetowej do udostępniania zdjęć z zasobu fotograficznego wprowadzonego do programu ZEUS w całym IPN. Aplikacja znajduje się na końcowym etapie wdrożenia. W 2009 r. zainstalowana została we wszystkich oddziałach Instytutu oraz delegaturach IPN w Kielcach i Bydgoszczy.

Proces opracowywania dokumentacji filmowej objął następujące zagadnienia:

1. Konserwacja **8 j.a.** zapisanych na taśmie światłoczułej.
2. Digitalizacja **36 j.a.** stanowiących kasety VHS, **1 j.a.** stanowiącej taśmę 8 mm, **5 j.a.** stanowiących taśmę 16 mm oraz **2 j.a.** stanowiących materiały zapisane na taśmie światłoczułej, wypożyczonych ze Studium Polski Podziemnej w Londynie.
3. Kontynuowano proces przenoszenia zdigitalizowanych materiałów filmowych z kaset DV-cam/HDV do systemu cyfrowej obróbki obrazu AVID. W okresie styczeń-grudzień

2009 r. na macierz dyskową zaimportowano **281 j.a.** Łącznie kopię cyfrową w środowisku AVID posiada **467** obiektów, co stanowi **1803 GB**.

W ramach opracowywania dokumentacji fonicznej kontynuowano wyodrębnianie materiałów dźwiękowych z dokumentacji aktowej. Poddano opracowaniu technicznemu (doklejenie taśm rozbiegowych, oczyszczenie taśmy, wymiana starych sklejek) oraz zdigitalizowano **140 j.a.** Łącznie kopie cyfrowe posiada **336** obiektów ze zbioru fonicznego BUiAD, co stanowi **361,77 GB**.

6.2.1.5. Konserwacja

Pracownia Konserwacji Materiałów Archiwalnych dokonuje zabiegów konserwacyjnych oraz reperacyjnych w stosunku do materiałów z zasobu BUiAD, jak również materiałów oddziałowych biur udostępniania i archiwizacji dokumentów oraz delegatur IPN.

W 2009 r. zakonserwowano łącznie **12 730** obiektów, wśród których można wymienić m.in. kartotekę kontrwywiadu AK (**1,05 mb**), dokumentację z archiwum prywatnego rodziny Komierowskich oraz księgi loży masońskiej we Frankfurcie, Wielkiej Loży Masońskiej „Słońca" w Bawarii, zarekwirowanych przez Zarząd II Sztabu Generalnego WP. Konserwacji poddano również **335** sztuk plakatów i map, w tym plakaty o charakterze satyrycznym z okresu II wojny światowej. Ponadto całościowej konserwacji poddano **216** jednostek archiwalnych i **1900** negatywów.

Zakres prac konserwatorskich objął następujące czynności:

1. W przypadku teczek/ksiąg: prostowanie materiału, podklejanie rozdarć, laminowanie kart za pomocą taśm zawierających polimery zasadowe, wykonanie opraw introligatorskich z tektury bezkwasowej, obłożonej lnianym płótnem. Sporadycznie wykonywano odkwaszanie poszczególnych kart.
2. W przypadku map, planów, afiszy: stosowano kąpiele wodne i odkwaszanie oraz dublowanie na karton lub bibułę angielską.
3. Konserwacja albumów fotograficznych objęła odklejanie zdjęć na sucho, mechaniczne oczyszczenie fotografii, wymianę kart, umieszczanie zdjęć w nowych kornerach, przenoszenie napisów lub ich przepisywanie.
4. Konserwacja materiałów kartotecznych polega na oczyszczeniu kart na sucho, usuwaniu elementów metalowych, przyklejaniu fotografii oraz podklejaniu rozdarć przy jednoczesnym rozprasowywaniu, w razie konieczności laminowaniu kart.
5. W przypadku negatywów fotograficznych prace polegały na mechanicznym usuwaniu osadu za pomocą wody destylowanej.
6. Dokumenty pergaminowe podlegały oczyszczeniu na sucho oraz rozprasowywaniu w prasie po wcześniejszym delikatnym nawilżeniu.

Istotnym elementem działań konserwatorskich, zaliczonych do tzw. konserwacji prewencyjnej, była kontrola utrzymywania właściwych warunków klimatycznych w pomieszczeniach magazynowych, tj. zapewnienie odpowiedniej temperatury oraz wilgotności względnej powietrza.

6.2.1.6. Magazyny archiwalne

Na dzień 31 grudnia 2009 r. Wydział sprawował opiekę nad 24 pomieszczeniami magazynowymi. Podobnie jak w latach ubiegłych, również i w 2009 r. dokonywano prac porządkowych i reorganizacyjnych. Dyslokacja zasobu między magazynami skutkowała przemieszczeniem ok**. 750 mb** akt.

Pod kontrolą Sekcji Obsługi Magazynów grupa stażystów (osób niepełnosprawnych zatrudnionych przez Urząd Pracy w Warszawie) prowadziła prace porządkowe przy zbiorze akt i książeczek paszportowych. Działania te, rozpoczęte jeszcze w 2008 r., polegały na odbudowie układu pierwotnego sygnatur w ramach poszczególnych serii, włączaniu kwestionariuszy paszportowych do odpowiadających im teczek spraw oraz elektronicznej inwentaryzacji akt. Tym sposobem uporządkowano całość zbioru akt paszportowych **(4300 mb)**, przy czym w 2009 r. prace objęły stworzenie inwentarza topograficznego. Rozpoczęto porządkowanie kompatybilnego z aktami paszportowymi zbioru książeczek paszportowych, porządkowanych według sygnatur wytwórców. Zakończono proces selekcji **3700 mb** książeczek wg wytwórców.

W 2009 r. magazyny archiwalne BUiAD zrealizowały ogółem **148 941** wniosków (zamówień) o wypożyczenie jednostek archiwalnych. Na stan magazynu przyjęto ponownie **147 103 j.a.**

W 2009 r. dokonano zniszczenia makulatury oraz formularzy czystych druków przekazanych do zasobu BUiAD w formie rozsypu, wyodrębnionych w trakcie prac porządkowych. Zniszczenia dokonała specjalistyczna jednostka zewnętrzna. Działanie to umożliwiła Uchwała nr 4/09 Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z dnia 14 lipca 2009 r. w sprawie przekazania do zniszczenia wyspecjalizowanym jednostkom makulatury oraz formularzy czystych druków wyodrębnionych w trakcie prac porządkowych. Wybrakowano **170 mb** makulatury oraz czystych formularzy.

6.2.1.7. Archiwum Zakładowe

Na dzień 31 grudnia 2009 r. zasób Archiwum Zakładowego IPN w Warszawie liczy **26 379 j.a**., co stanowi **354,01 mb** (z czego kategorii „A" **11 483 j.a.**, tj. **115,95 mb**, a kategorii „B" **14 896 j.a.**, tj. **238,06 mb**), zarejestrowanych na **760** spisach zdawczo-odbiorczych.

Archiwum Zakładowe przejęło z jednostek organizacyjnych Instytutu **4854 j.a**., co stanowi **53,03 mb** (z czego kategorii „A" **2851 j.a.**, tj. **19,49 mb**, natomiast kategorii „B" **2003 j.a.**, tj. **33,54 mb**), rejestrując je na **144** spisach zdawczo-odbiorczych.

W 2009 r. z zasobu Archiwum Zakładowego wyłączono **10 319 j.a.**, tj. **79,2 mb** materiałów prokuratorskich, czyli akt nadzoru oraz akt dochodzeniowo-śledczych. Wiązało się to z zakończeniem skontrum dokumentacji zawierającej akta niezakończonych śledztw prowadzonych przez byłą GKBZpNP i OKBZpNP. Akta prokuratorskie włączone zostały odpowiednio:

1. Akta śledztw zakończonych do 1999 r. - do zasobów ogólnych oddziałowych biur udostępniania i archiwizacji dokumentów oraz BUiAD.
2. Akta śledztw zakończonych po 1999 r. - do zasobów archiwów zakładowych oddziałów IPN i Archiwum Zakładowego w BUiAD.
3. Akta śledztw niezakończonych – przekazane do dyspozycji oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu w celu prawomocnego zakończenia.

Wydano zgodę na wybrakowanie dokumentacji kategorii „BC" w BUiAD (**162 j.a.**, co stanowi **8,13 mb)** i Sekretariacie Prezesa (**26 j.a.**, co stanowi **0,3 mb).** Łącznie zniszczono **188 j.a.**, tj. **8,43 mb.**

W okresie sprawozdawczym Archiwum Zakładowe wypożyczyło **617 j.a.**

Rozpoczęto wstępne prace w zakresie realizacji Uchwały nr 5/09 Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z dnia 8 września 2009 r. w sprawie wyłączenia materiałów po byłej GKBZpNP znajdujących się w Archiwum Zakładowym i włączenia ich do zasobu historycznego IPN-KŚZpNP.

W celu lepszej administracji zasobem Archiwum Zakładowego prowadzono aplikację AZAK, do której wdrożono **15 000** rekordów. Tworzono także bazę danych obrazującą wyłączenia akt dochodzeniowo-śledczych i akt nadzoru – do 31 grudnia 2009 r. ujęto w niej **3960 j.a.**

Pracownicy Archiwum Zakładowego prowadzili konsultacje w zakresie instrukcji kancelaryjnej i archiwalnej w Gospodarstwie Pomocniczym IPN, Sekretariacie Prezesa, Biurze Budżetu Finansów i Kadr, Biurze Organizacyjnym, Audycie Wewnętrznym, Biurze Edukacji Publicznej oraz Biurze Ochrony.

6.2.2. Referaty/Sekcje Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów

6.2.2.1. OBUiAD w Białymstoku

Zasób OBUiAD na koniec 2009 r. osiągnął wielkość **3367,34 mb** akt. W okresie sprawozdawczym pozyskano **41,88 mb** materiałów archiwalnych. Większość, tj. **32,70 mb** akt, przejęto z BUiAD. Nabytek ten stanowiło 21 zespołów akt postępowań prokuratorskich i sądowych prowadzonych na podstawie przepisów Dekretu PKWN z 31 sierpnia 1944 r. (tzw. sierpniówki). Od osób prywatnych przyjęto darowizny o łącznej wielkości **2,51 mb**, z czego największą część stanowiło uzupełnienie zbioru materiałów Waldemara Monkiewicza, nieżyjącego prokuratora OKBZpNP w Białymstoku.

W okresie sprawozdawczym przekazano do Delegatury IPN w Olsztynie zespół akt b. Wojskowego Sądu Okręgowego w Olsztynie oraz Sądu Wojewódzkiego w Olsztynie (**22 j.a.**, tj. **0,45 mb**).

Kontynuowano prace związane z przeglądem archiwów zakładowych jednostek organizacyjnych Policji. Zakończono przegląd archiwum komend Policji w Bielsku Podlaskim i Sokółce. Akta z Komendy Powiatowej Policji w Bielsku Podlaskim mają być przekazane w styczniu 2010 r. Rozpoczęto przegląd akt w wojskowych komendach uzupełnień. Prace zakończono w WKU w Bielsku Podlaskim i wytypowano materiały do przejęcia przez OBUiAD (przede wszystkim karty ewidencyjne żołnierzy i oficerów). Trwa przegląd akt WKU w Białymstoku.

Kontynuowano prace nad bazą danych ewidencji zasobu *Nexus*. Polegały one na usunięciu błędów z wcześniej przekazanych danych, dołączeniu indeksów osobowych oraz na testowaniu aplikacji. W okresie sprawozdawczym zakończono porządkowanie dokumentacji członków ORMO z b. województwa olsztyńskiego. Kontynuowano również opracowywanie dokumentów ludności autochtonicznej pow. Mrągowo ubiegającej się o przyznanie obywatelstwa polskiego w 1948 r. Dokonano zmiany klauzul **14 233** jednostek archiwalnych, w większości mikrofilmów. Łącznie w okresie sprawozdawczym wprowadzono **82 766** rekordów w 9 różnego rodzaju bazach danych.

W 2009 r. skontrum objęło **13,2 mb** i **7736 j.a.** na podstawie 2 spisów zdawczo-odbiorczych (IPN Bi 364, IPN Bi 389). Efekty prac ujęto w 2 protokołach, sporządzono 2 nowe spisy zdawczo-odbiorcze.

W okresie sprawozdawczym opracowaniu technicznemu akt przed udostępnieniem poddano **3667 j.a.** Czynnościom zabezpieczającym przed zniszczeniem, obejmującym wykonywanie obwolut z tektury, szycie, reperację kart, poddano łącznie **406 j.a.** dokumentacji aktowej (**16 444** kart).

Do prac związanych z digitalizacją Referat Gromadzenia przystąpił wyposażony w nowy sprzęt. Uruchomiono 3 nowe skanery, a w czerwcu rozpoczęto prace nad digitalizacją zasobu mikrofilmowego za pomocą skanera przejętego z Oddziału w Łodzi. W OBUiAD w Białymstoku dokonano digitalizacji **419 j.a.**, **6156** mikrofilmów oraz **793** obrazów. Pracowników RGOiOM wspierali w tych pracach archiwiści Referatu Udostępniania i Informacji Naukowej.

Przez większość okresu sprawozdawczego zasób archiwalny OBUiAD w Białymstoku przechowywany był w 10 magazynach o łącznej pow. 523,4 m². W omawianym okresie przeprowadzono prace polegające na odkurzeniu pudeł i wiązek aktowych oraz oczyszczeniu z kurzu półek.

6.2.2.2. OBUiAD w Gdańsku

Zasób OBUiAD w Gdańsku liczył **3394,24 mb.** W 2009 r. zwiększył się o **48,83 mb**. Najwięcej archiwaliów pozyskano z jednostek Policji: KWP w Gdańsku i jednostek podległych oraz z KWP w Olsztynie Agenda w Elblągu (razem 33,26 mb). W formie daru przekazali swoje materiały do zasobu OBUiAD (0,17 mb) Zofia Milewska, Ryszard Dąbrowski, Janusz Szczygielski, Związek Przyjaciół Pomorza, Sławomir Cenckiewicz.

W komendach wojewódzkich Policji w Gdańsku i Olsztynie oraz w podległych im jednostkach kontynuowano przegląd materiałów archiwalnych. Przejrzano 13 577 j.a. i do przejęcia wytypowano 374 j.a. W 2009 r. przejęto 1136 j.a. W wyniku kwerendy, przeprowadzanej przez sądy i prokuratury Apelacji Gdańskiej, a także areszty śledcze i zakłady karne, przejęto do zasobu OBUiAD 26 j.a. Z archiwów wojskowych pozyskano 674 j.a.

Opracowano technicznie łącznie **3035 j.a.** Różnym zbiegom konserwacyjnym poddano **1285 j.a.** dokumentacji aktowej i **7** negatywów.

Do 8 baz danych użytkowanych i prowadzonych przez OBUiAD wprowadzono **35 276** rekordów. Ponadto prowadzono prace nad rozbudową bazy *Nexus*.

Skontrum objęło **2404 j.a.,** o metrażu **8,66 mb**, na podstawie 14 spisów zdawczo-odbiorczych.

W pracach związanych z digitalizacją zasobu Referat wykorzystuje 4 skanery. W 2009 r. zdigitalizowano **1323 j.a.** dokumentacji aktowej, **4 j.a.** dokumentacji dźwiękowej, **3280** mikrofisz. W OBUiAD w Lublinie zeskanowano **98** mikrofilmów z zasobu Oddziału w Gdańsku. Od początku prac nad digitalizacją formę cyfrową uzyskało **2131 j.a.** dokumentacji aktowej i **66 j.a.** dokumentacji dźwiękowej.

W 2009 r. fotografie były digitalizowane i katalogowane przy wykorzystaniu aplikacji ZEUS. Do końca roku postać cyfrową nadano **2764** fotografiom. Ponadto w ramach zabezpieczania zasobu zeskanowano **1925** fotografii, które również zostaną skatalogowane w programie ZEUS.

Oddział w Gdańsku posiada 4 magazyny archiwalne rozmieszczone w 2 budynkach.

6.2.2.3. OBUiAD w Katowicach

Zasób Oddziału w Katowicach osiągnął wielkość **11 640,87 mb** akt. Nabytki wyniosły ogółem w 2009 r. **106,49 mb**, przy czym ponad połowę tej liczby stanowi dokumentacja pochodząca z archiwów więziennictwa (52,83 mb). Do najciekawszych nabytków należą akta organizacji niemieckich i administracji z terenu Bielska z okresu II wojny światowej oraz dary, m.in. pamiętnik rtm. Tadeusza Lubicz-Sadowskiego, niemiecki album z 1940 r. „Der Sieg im Osten"

Do OBUiAD w Krakowie przekazano **0,05 mb** akt Prokuratury Rejonowej w Oświęcimiu. W wyniku skontrum skorygowano metraż akt przejętych z UOP/ABW, który zmniejszył się o 5,6 mb oraz metraż akt z sądów i prokuratur powszechnych, który wzrósł o 0,15 mb.

Przegląd i typowanie materiałów do przejęcia prowadzono w instytucjach wymiaru sprawiedliwości, w komendach Policji oraz w WKU z terenu obecnego województwa śląskiego. Kontynuowane są prace związane z typowaniem akt osobowych z organów więziennictwa. Szacowana liczba jednostek przeznaczonych do przejęcia to około 2500 j.a.

Przed udostępnieniem opracowano technicznie **9297 j.a.** Uporządkowano 9,6 mb akt administracyjnych byłego WUSW Katowice przekazanych w workach ewakuacyjnych, dotyczących Wydziału „B", Wydziału Operacyjno Ochronnego i Inspektoratu I. Całościowej konserwacji poddano 140 j.a.

W 2009 r. dane wprowadzano do 10 baz. Włączono do nich **429 762** rekordów, w tym uzupełnionio bazę *Nexus*.

Przeprowadzono skontrum oraz przepakowano do pudeł bezkwasowych akta operacyjne i administracyjne b. WUSW Katowice, Bielsko i Częstochowa (**110,69 mb**, **14 817 j.a.**) oraz akta Sądu Powiatowego w Częstochowie (**0,7 mb**, **357 j.a.**).

Do digitalizacji dokumentacji aktowej wykorzystywano 3 skanery obsługiwane przez 2 pracowników. Od momentu rozpoczęcia digitalizacji dokumentacji aktowej zeskanowano **1120 j.a.**, w tym w okresie sprawozdawczym **692 j.a.** W 2009 r. digitalizowano też jednostki zawierające dokumentację fotograficzną - **1004** obrazy oraz mikrofilmy – **273 j.a.**

Oddział w Katowicach dysponuje w ramach jednego budynku 6 magazynami przeznaczonymi na 10 583 mb (w tym archiwum zakładowe). Ponadto wynajmowane są od Archiwum Państwowego w Katowicach 2 pomieszczenia przeznaczone na akta paszportowe (około 2000 mb).

6.2.2.4. OBUiAD w Krakowie

Stan zasobu OBUiAD w Krakowie w 2009 r. wynosił **6125,78 mb**. Największy nabytek – z łącznej liczby **265,72 mb** – to materiały paszportowe z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego (124,12 mb). Do najciekawszych darów można zaliczyć materiały przekazane przez Kazimierza Guzikowskiego (kopie dokumentów Placówki AK Wieliczka Wieś), Mieczysława Dworniczka i Zbigniewa Jerzego Dumę (dotyczące działalności NSZZ „Solidarność" w latach osiemdziesiątych).

Wykazane ubytki (**7,86 mb**) odnoszą się do korekt związanych z ujednolicaniem przynależności zespołowej oraz przesunięć dokumentacji w ramach pionu archiwalnego.

W okresie sprawozdawczym prowadzono przegląd materiałów archiwalnych w KWP w Krakowie i podległych jej jednostkach w związku z oceną przydatności tej dokumentacji do zadań IPN. Łącznie w 2009 r. prace te objęły 6734 j.a., przy czym do przejęcia zakwalifikowano 945 j.a. W archiwum KWP w Krakowie przeglądowi poddano ponadto około 265 mb akt (tj. ok. 18 tys. j.a.) oraz 15 mb kartotek w celu wydzielenia dokumentacji odnoszącej się do służby lub pracy w organach bezpieczeństwa państwa. Po przeglądzie akt z wojskowych komend uzupełnień do przejęcia zakwalifikowano 503 j.a. (z 548 j.a. przejrzanych). OBUiAD w Krakowie pomagał także Archiwum Państwowemu w Krakowie w uporządkowaniu materiałów Wydziału Więziennictwa i Obozów WUBP Kraków, w wyniku czego do zasobu Oddziału użyczono 571 j.a. (tj. 4,37 mb).

Opracowywanie i porządkowanie zasobu realizowano przez opracowanie techniczne i tworzenie baz danych materiałów archiwalnych przekazanych w okresie sprawozdawczym do zasobu OBUiAD w Krakowie (ponad 19 tys. j.a.). Rozpoczęto także opracowywanie akt rozpracowań operacyjnych WUSW w Krakowie i WUSW w Nowym Sączu (1733 j.a.). W Referacie funkcjonuje 6 baz danych, w tym 3 tworzone on-line. Dane dotyczące zgromadzonego zasobu zawiera Zintegrowany System Zarządzania Informacją Archiwalną, mający funkcjonować do czasu pełnego uruchomienia modułu ogólnopolskiego aplikacji *Nexus*. W okresie sprawozdawczym trwały prace związane z przygotowaniem bazy danych zasobu krakowskiego OBUiAD dostosowanej do standardów aplikacji *Nexus*. Inne bazy uzupełniono o **2790** rekordów.

W okresie sprawozdawczym OBUiAD nawiązał współpracę z Archiwum Państwowym w Krakowie w zakresie konserwacji użyczonych materiałów celem umożliwienia ich digitalizacji. Pracownia Introligatorska Archiwum Państwowego rozszyła i zabezpieczyła 51 j.a.

Prowadzone w 2009 r. skontrum dotyczyło materiałów użyczonych z AWL w Warszawie i Archiwum Państwowego w Krakowie. Łącznie poddano przeglądowi **9616 j.a.**, tj. **59,5 mb**.

Do skanowania dokumentacji aktowej i fotograficznej używano 7 skanerów (od grudnia 2009 r. – 8 skanerów), natomiast do digitalizacji mikrofilmów używano 2 skanerów. Od początku prac nad digitalizacją formę cyfrową nadano **1671 j.a.**, w tym w ciągu 2009 r. **912 j.a.**

dokumentacji aktowej i **178 j.a.** dokumentacji mikrofilmowej. Dokumentację fotograficzną digitalizowano i opracowywano systematycznie w ramach bazy ZEUS, do której w okresie sprawozdawczym wprowadzono **1968** rekordów (łącznie 3020 rekordów)

Referat dysponuje 3 magazynami, w których przechowywana jest dokumentacja aktowa, mikrofilmowa i kopie zdigitalizowanych materiałów archiwalnych oraz dokumenty składane do Archiwum Zakładowego.

6.2.2.5. OBUiAD w Lublinie

Ogólny stan zasobu na dzień 31 grudnia 2009 r. wynosił **2915,12 mb**. Przejęto **35,29 mb** akt, w większości z AWL w Krakowie (20,2 mb). Zasób zmniejszył się o **0,98 mb** akt oraz **0,08 mb** kartoteki.

W okresie sprawozdawczym kontynuowano przegląd materiałów archiwalnych w KWP w Lublinie oraz w KWP z siedzibą w Radomiu, ponadto nawiązano współpracę mającą na celu przegląd kartotek i akt osobowych WKU podległych Wojewódzkiemu Sztabowi Wojskowemu w Lublinie.

W 2009 r. prowadzono prace nad uporządkowaniem i przełożeniem do pudeł bezkwasowych 240,9 mb materiałów operacyjnych oraz 264 mb akt paszportowych. Porządkowano także akta ORMO, uzupełniając m.in. dotyczącą ich bazę danych o 24 672 rekordów, a ponadto opracowano technicznie **3658 j.a.**

W okresie sprawozdawczym prowadzono prace związane z weryfikacją oraz wprowadzaniem nowych rekordów do bazy *Nexus*.

W procesie digitalizacji OBUiAD wykorzystuje łącznie 6 skanerów. Efektem podjętych prac w 2009 r. jest zeskanowanie **638 j.a.** w postaci papierowej. Ogółem od rozpoczęcia procesu digitalizacji formę cyfrową nadano **1263 j.a.** W 2009 r. OBUiAD w Lublinie skanował posiadane przez siebie mikrofilmy zwojowe – łącznie **77** szpul (219 063 pliki o pojemności 1760,46 GB), ponadto wykonano skany dla OBUiAD w Krakowie, Gdańsku, Szczecinie, Katowicach, Rzeszowie i BUiAD Warszawie w liczbie **300** szpul (227 302 pliki o pojemności 2106,47 GB). Na początku grudnia 2009 r. skaner do mikrofilmów zwojowych został przekazany do OBUiAD we Wrocławiu. Ponadto do bazy ZEUS wprowadzono **710** zdjęć wraz z opisem.

Zasób OBUiAD jest zgromadzony w 3 magazynach.

6.2.2.6. OBUiAD w Łodzi

Zasób OBUiAD liczył z końcem 2009 r. **4171,02 mb**. W okresie sprawozdawczym przejęto do zasobu **26,78 mb** materiałów archiwalnych, w tym najwięcej z archiwów policyjnych – 23,74 mb, w większości dokumentacji paszportowej. Najciekawszym zbiorem przejętym w 2009 r. jest kolekcja łódzkiego opozycjonisty Andrzeja Ostoi-Owsianego (1,96 mb).

Z zasobu OBUiAD wyłączono **0,07 mb** materiałów archiwalnych, w tym 0,03 mb kart kartotecznych przekazano do wyodrębnionego zbioru BUiAD, 0,03 mb przesłano zgodnie z zasadą pertynencji do OBUiAD we Wrocławiu, natomiast 0,01 mb zwrócono do archiwum KWP w Łodzi.

W ramach współpracy z Policją archiwiści RGOiOM zaopiniowali 131 protokołów brakowania z KWP w Łodzi oraz z jednostek jej podległych, a także z komend powiatowych z terenu byłego województwa kaliskiego. W trakcie tych prac przeglądowi poddano łącznie 4606 j.a., z których do przejęcia zakwalifikowano 49 j.a. Do końca 2009 r. pracami porządkowymi, polegającymi głównie na odtwarzaniu układu pierwotnego akt, objęto ponad 140 mb akt paszportowych. Przeglądowi pod kątem ustawy o ochronie informacji niejawnych w 2009 r. poddano 5546 j.a.

W Referacie pod względem technicznym opracowano **2114 j.a.** Kontynuowano prace związane z rozbudową bazy *Nexus*, polegające głównie na uzupełnieniu jej o dane dotyczące akt nowo pozyskanych oraz wszelkie materiały dotąd niezewidencjonowane w bazie elektronicznej.

Skontrum objęło dokumentację mikrofilmową WUSW w Łodzi, Piotrkowie Trybunalskim, Sieradzu, Skierniewicach i Kaliszu. Łącznie przeglądowi poddano **5987 j.a.** (**6,14 mb**).

Obecnie OBUiAD w Łodzi dysponuje dwoma profesjonalnymi urządzeniami do skanowania dokumentacji aktowej. W okresie sprawozdawczym procesowi digitalizacji poddano **537 j.a.** (od 2007 r. **854 j.a.**). Nabyty w grudniu 2008 r. skaner do mikrofisz pozwolił na zdigitalizowanie do czerwca 2009 r. całego zasobu mikrofilmowego Oddziału.

W okresie sprawozdawczym zdigitalizowano i opracowano w systemie ZEUS **774** fotografie (od 2008 r. - **1694** fotografie) dotyczące zbrodni hitlerowskich.

OBUiAD w Łodzi posiada 5 pomieszczeń magazynowych o łącznej powierzchni 426 m^2.

6.2.2.7. OBUiAD w Poznaniu

Zasób OBUiAD w Poznaniu osiągnął wielkość **4883,67 mb**. W okresie sprawozdawczym zgromadzono **88,34 mb**, z czego największą grupę stanowią akta przekazane przez Wielkopolski Urząd Wojewódzki o rozmiarze 54 mb oraz darowizny osób prywatnych – ponad 15 mb.

Wśród nabytków warto wymienić dokumenty, pochodzące od osób prywatnych, na temat polskich oficerów pomordowanych na Wschodzie oraz prywatne listy Artura Greisera, Gauleitera Kraju Warty przekazane w formie depozytu. Na czas określony przejęto od Fundacji Wielkopolskie Archiwum Solidarności dokumenty i sprzęt wykorzystywany w działalności NSZZ „Solidarność" w latach osiemdziesiątych.

W 2009 r. archiwiści poznańskiego Oddziału IPN uczestniczyli w przeglądzie dokumentacji zgromadzonej w archiwach Policji oraz w Filii nr 2 AWL w Oleśnicy. Łącznie przejrzano około 3 tys. mb akt, natomiast wytypowano do przejęcia ponad 1 mb.

W październiku 2009 r. rozpoczęto prace w zakresie uporządkowania zasobu akt paszportowych polegające na ułożeniu akt według serii, z uwzględnieniem numeracji nadanej w jednostkach wojewódzkich urzędów spraw wewnętrznych. Zaczęto także prace nad inwentarzem zespołu akt Wojskowego Sądu Rejonowego w Zielonej Górze oraz indeksami do akt operacyjnych.

Przed skanowaniem mikrofisz znajdujących się w zasobie Oddziału prowadzone były prace polegające na przeglądzie oraz weryfikacji klauzul tajności. Na ogólną liczbę 8857 mikrofisz przeglądowi poddano około 53% całości.

W związku z uruchomieniem nowej bazy materiałów archiwalnych *Nexus* w 2009 r. archiwiści uzupełniali i poprawiali wytworzone wcześniej bazy komputerowe. Ponadto w celu ujednolicenia zapisów zawartych w bazach danych IPN, rozpisano nową topografię magazynową.

W ramach digitalizacji mającej na celu zabezpieczenie zasobu archiwalnego w 2009 r. zdigitalizowano **1312 j.a.** Zeskanowano także **1211** fotografii. Pracownia reprografii korzysta obecnie z 6 skanerów. Od początku procesu digitalizacji zeskanowano **2425 j.a.**

Dokumentacja aktowa znajdująca się pod opieką archiwistów poznańskiego Oddziału IPN jest przechowywana w 12 pomieszczeniach magazynowych o łącznej powierzchni 524,48 m^2.

6.2.2.8. OBUiAD w Rzeszowie

Stan zasobu rzeszowskiego Oddziału IPN na dzień 31 grudnia 2009 r. wynosił **2774,2 mb**. W okresie sprawozdawczym przejęto łącznie **11,26 mb** akt, w tym 6,5 mb akt osobowych żołnierzy wojskowych organów bezpieczeństwa państwa przekazanych przez AWL w Krakowie.

Ponadto zasób archiwalny został zwiększony o **1,11 mb** materiałów przekazanych przez osoby prywatne. Do najciekawszych należy zbiór Barbary Libury zawierający wydawnictwa, broszury i fotografie związane z działalnością NSZZ „Solidarność" w latach 1981–1985.

Ukończono przegląd, opiniowanie i przejmowanie materiałów policyjnych przeznaczonych do wybrakowania. W okresie sprawozdawczym przejęto materiały z komend powiatowych w Brzozowie, Dębicy, Lubaczowie, Przeworsku oraz z Jednostki Prewencji Policji w Rzeszowie – łącznie 87 j.a., co stanowi 0,98 mb akt. Nie zakończono natomiast przejmowania akt osobowych funkcjonariuszy SB z Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie i jednostek jej podległych. W związku z realizacją tzw. ustawy dezubekizacyjnej stwierdzono brak akt osobowych części funkcjonariuszy, które powinny znaleźć się w zasobie rzeszowskiego Oddziału IPN. Została nawiązana współpraca z KWP w Rzeszowie w celu ustalenia kryteriów ponownego przeglądu materiałów archiwalnych.

Wspólnie z Wojewódzkim Sztabem Wojskowym w Rzeszowie ustalono kryteria typowania i przejęcia materiałów znajdujących się w posiadaniu archiwów WKU. Z uzyskanych informacji wynika, że przeglądowi podlega 5784 teczek akt personalnych i 168 908 kart ewidencyjnych żołnierzy rezerwy.

W okresie sprawozdawczym uporządkowano i opracowano **3846 j.a.**, głównie akta osobowe, administracyjne i operacyjne SB i MO. Od 2009 r., w OBUiAD w Rzeszowie funkcjonuje pracownia konserwacji, prowadzona zamiennie przez 2 pracowników Referatu i wyposażona w 2 laminatory. W okresie sprawozdawczym konserwacji poddano **1686** kart, które wcześniej ze względu na zły stan techniczny musiały być wyłączone z udostępniania. W całości dokonano konserwacji **9 j.a**.

W ramach przygotowań do digitalizacji mikrofilmów znajdujących się w dyspozycji Oddziału dokonano przeglądu, opisu i dostosowania klauzuli ponad 2000 mikrofisz.

W poprzednich okresach sprawozdawczych na potrzeby OBUiAD w Rzeszowie utworzono 14 baz danych, które liczyły **299 736** rekordów. Ponadto prowadzono prace nad wdrożeniem bazy *Nexus*. Wszystkie wymienione pomoce ewidencyjne, funkcjonujące w obrębie rzeszowskiego OBUiAD, liczyły w sumie **426 660** rekordów.

W okresie sprawozdawczym procesowi digitalizacji poddano **869 j.a.** Natomiast począwszy od 2007 roku, formę cyfrową nadano w sumie **1563 j.a**. Obecnie pracownia reprografii dysponuje 4 skanerami, w tym jednym skanerem przemysłowym. W okresie sprawozdawczym do systemu ZEUS wprowadzono **1603** zdjęcia. Od 2008 r. do aplikacji włączono **3137** fotografii.

Materiały archiwalne z zasobu Oddziału IPN w Rzeszowie przechowywane są w 4 magazynach archiwalnych o łącznej powierzchni 524,1 m^2 (z rezerwą na ok. 2000 mb akt).

6.2.2.9. OBUiAD w Szczecinie

Zasób archiwalny Oddziału IPN w Szczecinie zwiększył się do **3220,72 mb** akt. Spośród **32,94 mb** nabytków przejętych w 2009 r. najwięcej pozyskano z Policji (24,5 mb). Do najciekawszych należą dary i kolekcje prywatne. Adam Wycichowski, Henryk Mruk i Leszek Dobrzyński przekazali dokumenty, publikacje i materiały ikonograficzne dotyczące „Solidarności". Ubytki obejmują **0,06 mb** dokumentacji przekazanej do Archiwum Państwowego.

W 2009 r. dokonano przeglądu materiałów archiwalnych w jednostkach Policji w Gorzowie Wlkp. i w Szczecinie – przejrzano 14 774 j.a., spośród których do przejęcia wytypowano 62 j.a.

W ramach opracowywania i porządkowania zasobu opracowano technicznie **3117 j.a.**; przejrzano i odtajniono 17 219 j.a**.** oraz 5582 mikrofisz; opracowano 7595 mikrofisz; konserwacji poddano 374 j.a.; uporządkowano 240 mb akt paszportowych przez ułożenie ich według starych sygnatur.

W 2009 r. prowadzono 4 bazy elektroniczne, do których wprowadzono dotychczas **38 335** rekordów, w tym **33 556** w roku sprawozdawczym. Największą liczbę rekordów włączono do indeksu osobowego ORMO (26 789 rekordów). Prowadzono także prace związane z uzupełnieniem i uruchomieniem bazy *Nexus*.

W 2009 r. zakończono skontrum zasobu archiwalnego, rozpoczęte w 2007 r. Sprawdzono dokumentację obejmującą 21 spisów zdawczo-odbiorczych (**34,82 mb**, **7953 j.a.**).

Oddział w Szczecinie posiadał 4 skanery, w tym 2 przemysłowe. Skaner do mikrofisz po zakończeniu procesu digitalizacji został przekazany w lipcu 2009 r. do OBUiAD w Gdańsku. W 2009 r. zeskanowano **782 j.a.** oraz **10 333** mikrofisze. Od początku prac nad digitalizacją zeskanowano **951 j.a.** dokumentacji aktowej oraz **10 333** mikrofisze.

Posiadany szczątkowy zasób mikrofilmów na taśmie 35 mm przesłany został do OBUiAD w Lublinie, gdzie został poddany digitalizacji. Opracowanie zasobu fotograficznego polegało głównie na wyszukiwaniu zdjęć i ich skanowaniu do aplikacji ZEUS w 2009 r. zdigitalizowano **1904** obrazy.

Oddział w Szczecinie dysponuje 8 pomieszczeniami archiwalnymi przeznaczonymi na 3336 mb akt oraz jednym pomieszczeniem zaadoptowanym na potrzeby archiwum zakładowego – 72 mb.

6.2.2.10. OBUiAD w Warszawie

W OBUiAD w Warszawie Referat Reprografii i Digitalizacji wykonuje kopie dokumentów zamówione na potrzeby udostępniania wnioskodawcom oraz udostępniane w Czytelni Akt Jawnych. Aktualnie w Referacie funkcjonuje 5 stanowisk do digitalizacji, pracujących w systemie jednozmianowym. Wszystkie karty przeniesione do postaci cyfrowej zapisywane są na płyty CD/DVD do celów archiwalnych. W 2009 r. zdigitalizowano w ten sposób **1517 j.a.**

Pracownicy OBUiAD również opracowują technicznie dokumentację aktową na potrzeby udostępniania oraz procesu digitalizacji. Zakres prac obejmuje m.in. sprawdzenie foliacji, a jeśli to konieczne, jej naniesienie i podstawowe naprawy. Czynnościom tym poddano w 2009 r. łącznie **1318 j.a.**

6.2.2.11. OBUiAD we Wrocławiu

Stan ogólny zasobu wynosił w dniu 31 grudnia 2009 r. **9573,50 mb**. W roku sprawozdawczym metraż zasobu zwiększył się o **13,87 mb**. Zwrócono poprzednim dysponentom **0,19 mb** akt. Część zmian w zasobie wynikała z korekt przeprowadzonych w ramach OBUiAD w klasyfikacji akt do poszczególnych grup instytucji przekazujących.

Za najciekawsze nabytki minionego roku można uznać nagrania filmowe wspomnień sybiraków i osób wywiezionych na roboty przymusowe przekazane przez Józefa Szczepana oraz zbiory wrocławskich adwokatek Marii Krudowskiej i Marii Ćwiklińskiej, dotyczące rewizji nadzwyczajnych w sprawach karnych prowadzonych w latach 1982–1989 przeciwko działaczom opozycyjnym.

Poprzednim dysponentom - Prokuraturze Rejonowej Wrocław Stare Miasto i KWP w Opolu – zwrócono **0,05 mb** akt. Do zbioru zastrzeżonego w BUiAD przekazano **0,13 mb** kartotek.

W okresie sprawozdawczym prace nad typowaniem materiałów w celu przejęcia do archiwum Oddziału IPN we Wrocławiu odbywały się w archiwach KWP w Opolu i we Wrocławiu, w WKU nr 2 we Wrocławiu oraz w Filii nr 2 AWL w Oleśnicy.

W okresie sprawozdawczym kontynuowano prace nad uporządkowaniem materiałów ORMO przejętych z BUiAD. Rozdzielono dokumentację ze względu na właściwość teryto-

rialną, sporządzono spis zdawczo-odbiorczy (liczący 7653 pozycje), materiały osygnowano i włożono do pudeł archiwalnych. Ponadto w okresie sprawozdawczym opracowano technicznie **8794 j.a.**

W elektronicznych bazach danych opracowano w latach 2002–2009 łącznie **339 685 j.a.** W okresie sprawozdawczym opracowano **314 j.a.**, po czym zaniechano tworzenia opisów w dotychczas prowadzonych bazach w związku z pracami zmierzającymi do uruchomienia ogólnopolskiej bazy *Nexus*.

W 2009 r. poddano skontrum łącznie **2236 j.a.**, co stanowi **48,18 mb**. Prace te dotyczyły akt administracyjnych KWP w Opolu i we Wrocławiu, akt osobowych żołnierzy wojskowych organów bezpieczeństwa państwa oraz akt penitencjarnych z Zakładu Karnego w Kłodzku i Aresztu Śledczego w Jeleniej Górze.

W pracowni reprograficznej do cyfryzacji zasobu wykorzystuje się 5 skanerów. Łącznie od momentu rozpoczęcia digitalizacji do końca 2009 r. wykonano skany dla **976 j.a.**, w tym **741** kopii cyfrowych całych j.a. w okresie sprawozdawczym.

W listopadzie 2009 r. Oddział w Lublinie przekazał do OBUiAD we Wrocławiu specjalistyczny sprzęt do digitalizacji mikrofilmów szpulowych. Do końca 2009 r. wykonano z zasobu wrocławskiego Oddziału skany **15** spośród 75 mikrofilmów (**41 348** plików, 242 GB) oraz kopie cyfrowe z mikrofilmów na zamówienia zewnętrzne w liczbie **4657** plików (4,81 GB). W systemie ZEUS opracowano w łącznie **2431** obrazów, z czego w 2009 r. – **1564.**

Zasób zgromadzony jest w 2 pomieszczeniach magazynowych o łącznej powierzchni 766 m². Magazyny posiadają rezerwę na przejęcie 1500–2000 mb akt.

6.2.2.12. Delegatura w Bydgoszczy

Zasób archiwalny Delegatury według stanu na 31 grudzień 2009 r. wynosił **3200,72 mb.** Łączna liczba nabytków to **153,01 mb**. Największą grupę nabytków stanowią materiały przekazane przez Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki (111,45 mb). Do najciekawszych archiwaliów można zaliczyć akta z AWL Filia nr 1 w Toruniu dotyczące m.in. Jednostki Wojskowej 1636 w Chełmnie, w której w okresie stanu wojennego odbywali trzymiesięczną czynną służbę wojskową rezerwiści oraz przejęte z KMP we Włocławku akta sprawy poszukiwawczej ks. Jerzego Popiełuszki z 1984 r.

Delegatura przekazała akta innym jednostkom IPN zgodnie z zasadą pertynencji (akta użyczone z AWL w Toruniu do OBUiAD w Szczecinie i do Delegatury w Olsztynie) oraz dotychczasowym dysponentom (w tym do ABW oraz do sądów i prokuratur powszechnych). Metraż ubytków z zasobu Delegatury to **10,43 mb.**

W roku sprawozdawczym kontynuowano na szeroką skalę przegląd archiwów policyjnych. Łącznie spośród 92 626 j.a., wytypowano 880 j.a., a dotychczas przejęto 293 j.a. We wrześniu 2009 r. rozpoczęto przegląd zasobów archiwalnych w wojskowych komendach uzupełnień. Dotąd przejrzano 3259 j.a., a do przejęcia wytypowano 715 j.a.

W roku sprawozdawczym kontynuowano opracowywanie akt jednostek organów bezpieczeństwa z Bydgoszczy, Tucholi i Wąbrzeźna. Prace te (nadanie układu wewnątrz teczki, nadanie tytułu lub jego uzupełnienie, określenie dat skrajnych, ustalenie aktotwórcy) objęły 212 j.a. Technicznie opracowano **6342 j.a**.

Ogółem w 2009 r. wprowadzono **169 782** rekordy w 10 aplikacjach bazodanowych liczących łącznie **495 497** rekordów, w tym także do bazy *Nexus*.

W listopadzie 2009 r. rozpoczęto skontrum zasobu archiwalnego Delegatury na podstawie spisów zdawczo-odbiorczych IPN BY 1-16, 190. Dokonano przeglądu **7108 j.a. – 33,73 mb**.

W 2009 r. pracownia digitalizacji wyposażona była w 5 skanerów. W okresie sprawozdawczym zeskanowano **674 j.a.** dokumentacji aktowej (od początku prac nad digitalizacją **976 j.a.)**

i **388 j.a.** mikrofilmów. Digitalizacji poddano też **1022** fotografie, z czego **886** umieszczono w bazie ZEUS, która liczy łącznie **2129** rekordy.

Sekcja posiada 5 pomieszczeń magazynowych, z czego 4 magazyny na akta jawne i 1 magazyn przystosowany do przechowywania dokumentów niejawnych.

6.2.2.13. Delegatura w Kielcach

Stan zasobu archiwalnego Delegatury IPN w Kielcach wynosi **1675,31 mb**. W 2009 r. Delegatura przejmowała m.in. akta personalne żołnierzy zawodowych wojskowych organów bezpieczeństwa państwa z AWL Filia nr 3 w Krakowie (14 mb). Ponadto metraż zasobu zwiększył się o 48,65 mb materiałów ewidencyjnych, dotychczas niewykazywanych ze względu na porządkowanie zasobu Delegatury.

W wyniku przeglądu materiałów archiwalnych w poszczególnych komendach powiatowych Policji województwa świętokrzyskiego (ogółem 1313 j.a.) do przejęcia zakwalifikowano 7 j.a. W okresie sprawozdawczym dokonano również przeglądu w wojskowych komendach uzupełnień w Busku-Zdroju, Sandomierzu, Starachowicach i Kielcach. Przejrzano 932 j.a. wytypowane przez poszczególne WKU, spośród których do przejęcia zakwalifikowano 220 j.a.

W 2009 r. baza przekazana z OBUiAD w Krakowie uzupełniana była na bieżąco w ramach dopływu materiałów do zasobu archiwalnego. Jednocześnie przygotowywano bazy do przekazania do BUiAD w Warszawie celem scalenia w aplikacji *Nexus* (wraz z bazą dotyczącą materiałów paszportowych).

W 2009 r. prace skontrowe dokonywane były w miarę napływu dokumentacji do zasobu archiwalnego. Skontrum objęło **14,24 mb**, tj. **1150 j.a**. Efekty prac ujęto w 8 protokołach skontrowych.

Digitalizacja w Delegaturze IPN w Kielcach została rozpoczęta w marcu 2008 r. Obecnie pracownia digitalizacji wyposażona jest w 5 skanerów, łącznie ze sprzętem do skanowania kartotek i mikrofilmów. Zdigitalizowano łącznie **110 j.a.** dokumentacji aktowej (od początku digitalizacji wykonano kopie cyfrowe **213 j.a.**) i **194 j.a.** zmikrofilmowane. W Delegaturze IPN w Kielcach opracowywano także dokumentację fotograficzną za pomocą systemu ZEUS. W 2009 r. wykonano łącznie **241** skanów i pełnych opisów fotografii.

Materiały archiwalne w Delegaturze IPN w Kielcach przechowywane są w 2 magazynach.

6.2.2.14. Delegatura w Olsztynie

Delegatura IPN w Olsztynie zgromadziła **108,98 mb** akt. W 2009 r. pozyskano **11,99 mb** archiwaliów pochodzących z AWL w Toruniu (9,98 mb) oraz z sądów i prokuratur powszechnych (2,01 mb).

W 2009 r. kontynuowano współpracę z KWP w Olsztynie oraz z komendami województwa warmińsko-mazurskiego. Na bieżąco dokonywane jest opiniowanie materiałów brakowanych przez komendy Policji. Ponadto dokonano przeglądu materiałów archiwalnych, które zostały przewiezione do KWP w Olsztynie z komend powiatowych i mają być przekazane do OBUiAD w Białymstoku, pod względem prawidłowego zniesienia klauzul niejawności (711 j.a.).

W roku sprawozdawczym zakończono pracę nad wprowadzaniem danych do bazy *Nexus*. Jednostki przeznaczone do udostępnienia były na bieżąco opracowywane. Kontynuowano także przesygnowywanie materiałów archiwalnych przez nadanie nowych sygnatur – IPN Ol.

Delegatura dysponuje 2 magazynami wyposażonymi w regały stacjonarne.

6.2.2.15. Delegatura w Radomiu

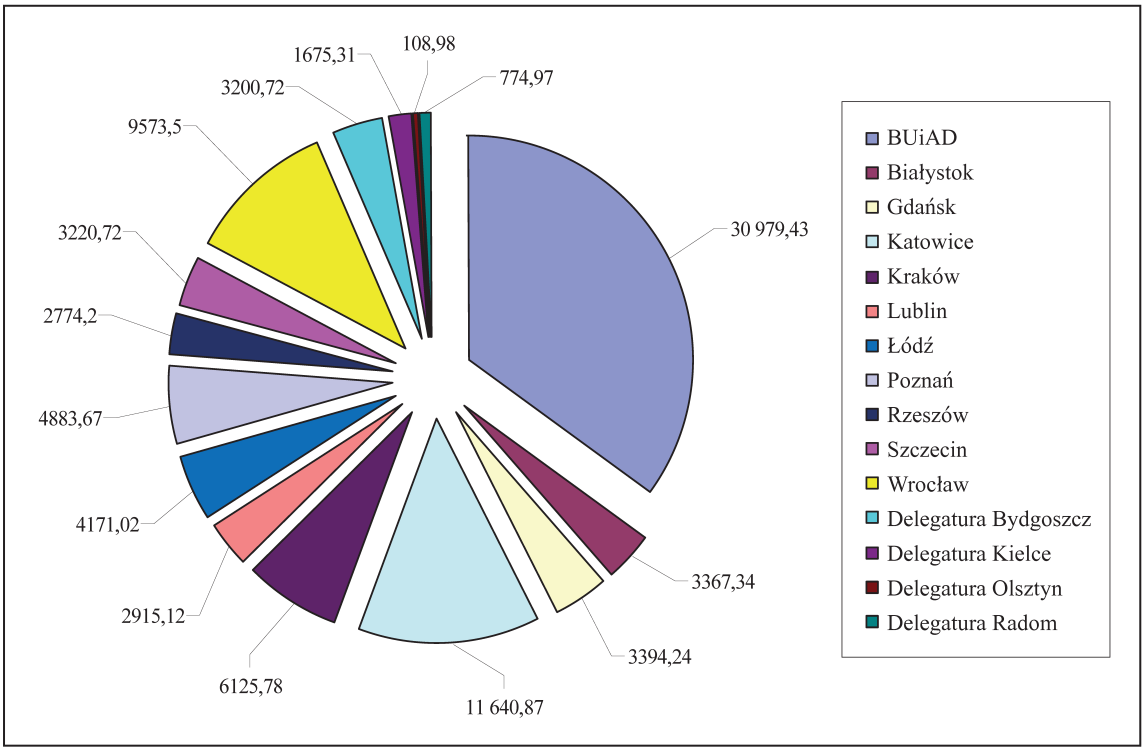
Stan zasobu Delegatury IPN w Radomiu osiągnął **774,97 mb** akt. Wielkość nabytków w 2009 r. wyniosła **47,58 mb**. Główne nabytki w okresie sprawozdawczym stanowiły książeczki paszportowe (ok. 30 mb) pozyskane z Wydziału Paszportów Delegatury Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Radomiu oraz kartoteka ogólnoinformacyjna (ok. 17 mb) przekazana przez Delegaturę IPN w Kielcach. Wśród ubytków (**1,08 mb**) znalazły się materiały archiwalne ze spisów IPN Ra 045 i IPN Ra 030, które odesłano do BUiAD w Warszawie.

Technicznie opracowano **939 j.a.** W okresie sprawozdawczym rozpoczęto proces porządkowania magazynu z materiałami operacyjnymi, polegający na ułożeniu akt zespołami oraz przełożeniu ich w pudła bezkwasowe. Trwa równocześnie porządkowanie książeczek paszportowych. W Centrali IPN został także zdigitalizowany cały zasób mikrofilmów Delegatury IPN w Radomiu (882 j.a.).

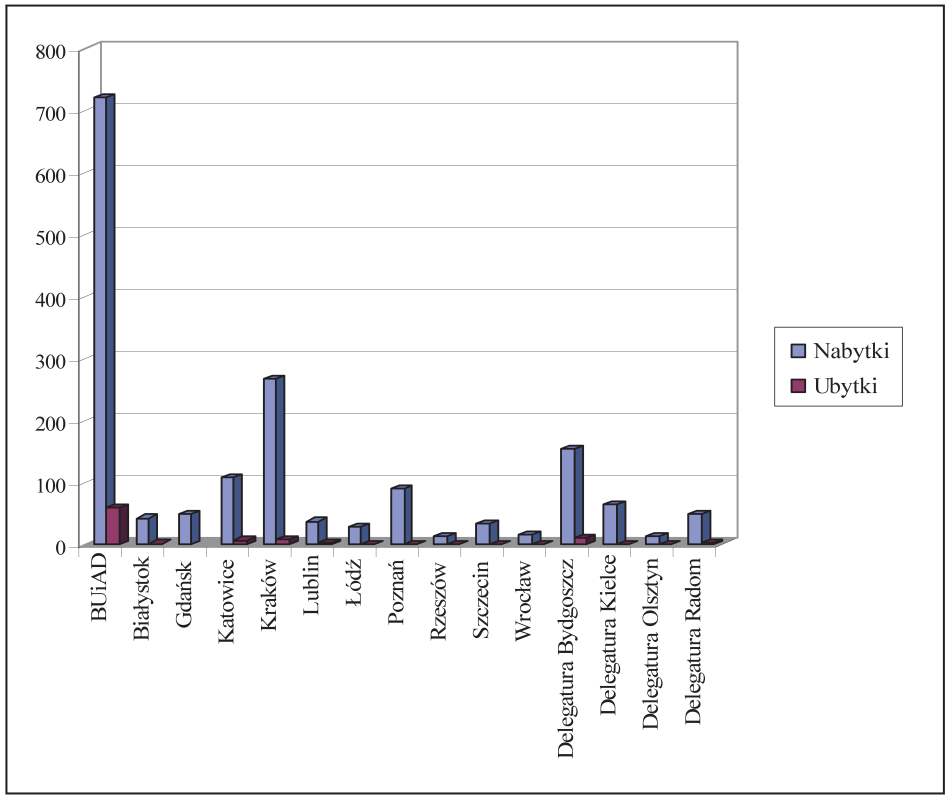
Delegatura korzystała z 4 baz sporządzonych w Warszawie (**154 801** rekordów) oraz 4 własnych (**3863** rekordów). Kontynuowano też prace związane z tworzeniem bazy *Nexus*.

Delegatura IPN w Radomiu posiada 2 skanery do dokumentacji aktowej i skaner do mikrofilmów. Archiwalia przed skanowaniem są poddawane konserwacji (w 2009 r. 158 j.a.). W roku sprawozdawczym zdigitalizowano **163 j.a.** Od początku digitalizacji wykonano kopie cyfrowe **293 j.a.**

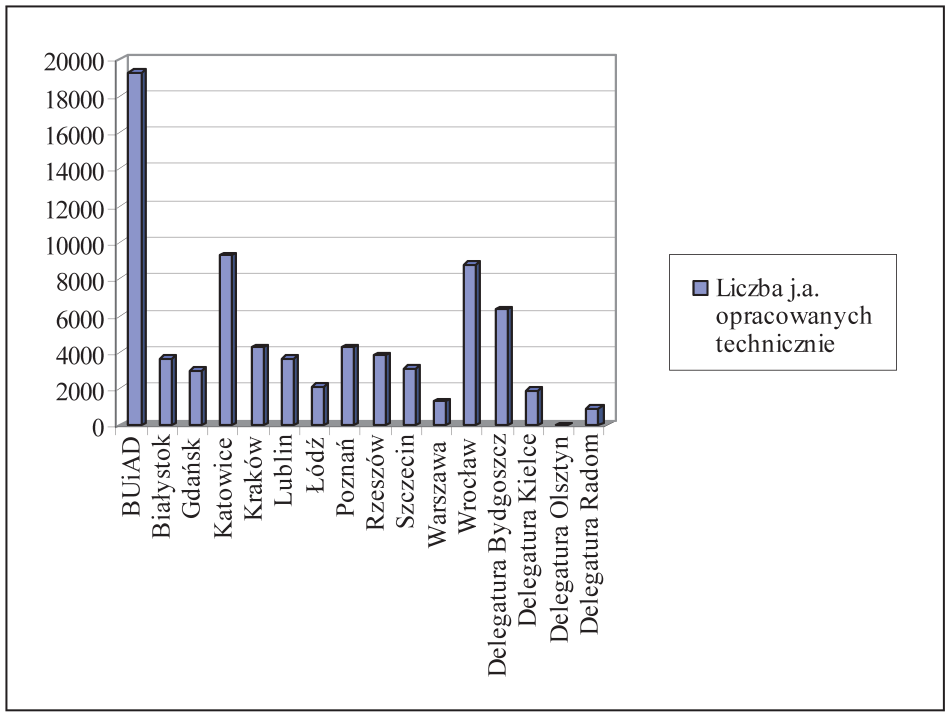
Delegatura IPN w Radomiu posiada jeden magazyn znajdujący się w strefie bezpieczeństwa oraz 2 magazyny poza strefą, o łącznej pojemności około 1 km akt.

Wykres 3. Wielkość zasobu archiwalnego IPN (w mb) wg stanu na dzień 31 grudnia 2009 r.

Wykres 4. Nabytki i ubytki (w mb) w okresie sprawozdawczym wg stanu na dzień 31 grudnia 2009 r.

Wykres 5. Opracowanie zasobu archiwalnego

6.2.3. Gromadzenie, opracowywanie i obsługa magazynów – dane statystyczne

Tabela 1. Stan zasobu archiwalnego

	Okres sprawozdawczy	W mb															Zasób (mb)
		UOP (zlikwidowany) ABW	AW	WSI (zlikwidowane) SKW SWW	MSWiA	Policja	Policja (materiały paszportowe)	Więziennictwo	OKŚZpNP	Archiwa państwowe	Archiwa wojskowe	Straż Graniczna	Organy administracji publicznej	Sądy i prokuratury powszechne	Sądy i prokuratury wojskowe	Dary i kolekcje prywatne	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	**18**
BUiAD	Stan zasobu na dzień 01.01.09	7464,64	311,7	1338,27	7307,36	199,32	7406,06	24,57	2096,93	146,01	1371,77	454,22	1931,51	126,4	123,48	13,74	**30 315,98**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0,15	0,08	4,9	0	1,4	0	0	10,36	0,06	210,67	461,02	25,39	2,14	1,3	4,35	**721,82**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	1,71	0,12	0	22,2	0,01	0	1,63	32,7	0	0	0	0	0	0	0	**58,37**
	Stan zasobu na dzień 31.12.09	7463,08	311,66	1343,17	7285,16	200,71	7406,06	22,94	2074,59	146,07	1582,44	915,24	1956,9	128,54	124,78	18,09	**30 979,43**
Białystok	Stan zasobu na dzień 01.01.09	532,05	0	0	0	295,15	1796,34	126,63	27,27	94,42	199,17	24,88	149,34	64,02	9,05	7,59	**3325,91**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	4,71	0	0	0	0,03	1,89	0	0	32,74	0	2,51	**41,88**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,45	0	0	**0,45**
	Stan zasobu na dzień 31.12.09	532,05	0	0	0	299,86	1796,34	126,63	27,27	94,45	201,06	24,88	149,34	96,31	9,05	10,1	**3367,34**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	**18**
Gdańsk	Stan zasobu na dzień 01.01.09	528	0	0	0	304,73	2239,54	16,53	21,25	11,03	156,35	14,8	8,59	37,5	0	7,09	**3345,41**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0,24	0	0	0	33,26	0	0,06	0	0,64	13,8	0	0	0,66	0	0,17	**48,83**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,00**
	Stan zasobu na dzień 31.12.09	528,24	0	0	0	337,99	2239,54	16,59	21,25	11,67	170,15	14,8	8,59	38,16	0	7,26	**3394,24**
Katowice	Stan zasobu na dzień 01.01.09	1318,13	0	0	135	411,86	9037,94	20,75	19,06	76,72	29,48	20	249,75	212,84	0,02	8,48	**11 540,03**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0,15	0	0	0	30,31	0	52,83	1,1	0	18,07	0	0	3,53	0	0,5	**106,49**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	5,6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,05	0	0	**5,65**
	Stan zasobu na dzień 31.12.09	1312,68	0	0	135	442,17	9037,94	73,58	20,16	76,72	47,55	20	249,75	216,32	0,02	8,98	**11 640,87**
Kraków	Stan zasobu na dzień 01.01.09	771,59	0	0	27,8	345,99	4016,4	22,96	53	73,09	40,48	13	386,48	52,73	2,13	62,27	**5867,92**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	2,05	51,45	0	0	1,6	44,3	41,05	0	124,12	0,6	0	0,55	**265,72**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2,96	0	4,9	0	0	0	**7,86**
	Stan zasobu na dzień 31.12.09	771,59	0	0	29,85	397,44	4016,4	22,96	54,6	117,39	78,57	13	505,7	53,33	2,13	62,82	**6125,78**
Lublin	Stan zasobu na dzień 01.01.09	538,59	0	0	0	366,3	1654,58	13,7	15	11	128,22	6,5	12,2	122,45	0	11,29	**2879,83**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0,04	0	0	0	7,06	0,04	0	6,15	0	20,2	0	1,21	1,61	0	0,05	**36,35**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0,02	0	0	0	1,04	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**1,06**
	Stan zasobu na dzień 31.12.09	538,61	0	0	0	372,32	1654,62	13,7	21,15	11	148,42	6,5	13,41	124,06	0	11,34	**2915,12**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	**18**
Łódź	Stan zasobu na dzień 01.01.09	373,79	0	0	0	431,55	2855,57	3,7	175,4	20,65	20,17	0	115,51	142,27	2,07	3,63	**4144,31**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0,42	0	0	0	23,7	0,04	0	0,01	0,01	0,38	0	0	0	0	2,22	**26,78**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0,03	0	0	0	0,04	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,07**
	Stan zasobu na dzień 31.12.09	374,18	0	0	0	455,21	2855,61	3,7	175,41	20,66	20,55	0	115,51	142,27	2,07	5,85	**4171,02**
Poznań	Stan zasobu na dzień 01.01.09	642,88	0	0	0	275,4	3150,63	64,18	53,12	0,3	11,6	18,14	434,36	109,49	0,79	34,44	**4795,33**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	1,09	0	1,5	3,7	0	10,8	0	54	1,93	0	15,32	**88,34**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,00**
	Stan zasobu na dzień 31.12.09	642,88	0	0	0	276,49	3150,63	65,68	56,82	0,3	22,4	18,14	488,36	111,42	0,79	49,76	**4883,67**
Rzeszów	Stan zasobu na dzień 01.01.09	350,12	0	0	22,8	159,76	1913,35	23,25	15,36	60	12,65	5,2	137,4	55,44	0	7,61	**2762,94**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	3,35	0,1	0	0	0	6,5	0	0	0,2	0	1,11	**11,26**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,00**
	Stan zasobu na dzień 31.12.09	350,12	0	0	22,8	163,11	1913,45	23,25	15,36	60	19,15	5,2	137,4	55,64	0	8,72	**2774,20**
Szczecin	Stan zasobu na dzień 01.01.09	489,11	0	0	58,8	248,08	1922,69	22,44	7,27	11	83,91	9,2	220,47	107,03	0	7,84	**3187,84**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0	0,53	0	0	24,5	0	0	3,3	0,12	1,36	0,1	0	0,26	0	2,77	**32,94**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0,06	0	0	0	0	0	0	**0,06**
	Stan zasobu na dzień 31.12.09	489,11	0,53	0	58,8	272,58	1922,69	22,44	10,57	11,06	85,27	9,3	220,47	107,29	0	10,61	**3220,72**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	**18**
Wrocław	Stan zasobu na dzień 01.01.09	1549,65	0	0	0	564,37	5759,71	82,86	82,98	20,22	105,79	36,94	1077,28	242,35	16,09	21,58	**9559,82**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	2,65	0	0	0	6,25	0,04	0,95	2,62	0	0	0	0	0,42	0	0,94	**13,87**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0,13	0	0	0	0,03	0	0	0	0	0	0	0	0,02	0	0,01	**0,19**
	Stan zasobu na dzień 31.12.09	1552,17	0	0	0	570,59	5759,75	83,81	85,6	20,22	105,79	36,94	1077,28	242,75	16,09	22,51	**9573,50**
Delegatura Bydgoszcz	Stan zasobu na dzień 01.01.09	541,54	0	0	37,83	236,34	1380,1	64,76	49,91	2,86	342,51	0	144	224,83	32,2	1,26	**3058,14**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	31,08	0,07	0	0	8,06	0	0,29	0	0	0,34	0	111,45	0,72	0,95	0,05	**153,01**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0,3	0	0	0	0	0	0	0	0	10,1	0	0	0,03	0	0	**10,43**
	Stan zasobu na dzień 31.12.09	572,32	0,07	0	37,83	244,4	1380,1	65,05	49,91	2,86	332,75	0	255,45	225,52	33,15	1,31	**3200,72**
Delegatura Kielce	Stan zasobu na dzień 01.01.09	326,69	0	0	27	76,03	787,5	2,65	17,6	21,01	3,35	0	299,1	49,99	0	0	**1610,92**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	50,11	0	0	0	0,27	0	0	0	0	14	0	0	0,01	0	0	**64,39**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,00**
	Stan zasobu na dzień 31.12.09	376,8	0	0	27	76,3	787,5	2,65	17,6	21,01	17,35	0	299,1	50	0	0	**1675,31**
Delegatura Olsztyn	Stan zasobu na dzień 01.01.09	0	0	0	0	0	0	0	4,12	0	0	0	0	92,87	0	0	**96,99**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9,98	0	0	2,01	0	0	**11,99**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,00**
	Stan zasobu na dzień 31.12.09	0	0	0	0	0	0	0	4,12	0	9,98	0	0	94,88	0	0	**108,98**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	**18**
Delegatura Radom	Stan zasobu na dzień 01.01.09	175,17	0	0	7,61	49,61	324	1,5	0	0	0	0	126,7	43,8	0	0,08	**728,47**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	17,05	0	0	0	0,53	0	0	0	0	0	0	30	0	0	0	**47,58**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	1,08	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**1,08**
	Stan zasobu na dzień 31.12.09	192,22	0	0	7,61	49,06	324	1,5	0	0	0	0	156,7	43,8	0	0,08	**774,97**
Razem	**Stan zasobu na dzień 01.01.09**	**15 601,95**	**311,7**	**1338,27**	**7624,2**	**3964,49**	**44 244,41**	**490,48**	**2638,27**	**548,31**	**2505,45**	**602,88**	**5292,69**	**1684,01**	**185,83**	**186,9**	**87 219,84**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	**101,89**	**0,68**	**4,9**	**2,05**	**196,75**	**0,22**	**55,63**	**28,84**	**45,16**	**349,04**	**461,12**	**346,16**	**46,01**	**2,25**	**30,55**	**1671,25**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	**7,79**	**0,12**	**0**	**22,2**	**2,2**	**0**	**1,63**	**32,7**	**0,06**	**13,06**	**0**	**4,9**	**0,55**	**0**	**0,01**	**85,22**
	Stan zasobu na dzień 31.12.09	**15 696,05**	**312,26**	**1343,17**	**7604,05**	**4159,04**	**44 244,63**	**544,48**	**2634,41**	**593,41**	**2841,43**	**1064**	**5633,95**	**1729,47**	**188,08**	**217,44**	**88 805,87**

Tabela 2. Baza *Nexus

Oddział	Liczba rekordów opisujących zasób	Liczba rekordów indeksu osobowego
BUiAD	665 813	763 994
Białystok	144 710	143 173
Gdańsk	100 407	23 644
Katowice	302 509	272 995
Kraków	272 945	347 523
Lublin	102 592	26 263
Łódź	127 091	493 535
Poznań	130 672	203 723
Rzeszów	121 702	254 668
Szczecin	96 278	157 210
Wrocław	254 541	47 387
Delegatura Bydgoszcz	159 016	150 364
Delegatura Kielce	71 106	72 260
Delegatura Olsztyn	6989	9287
Delegatura Radom	12 546	9176
Razem	**2 568 917**	**2 975 202**

* Tabela zawiera dane dotyczące rekordów zaimportowanych do nowej aplikacji i tworzonych wcześniej w ramach odseparowanych rejestrów j.a. oraz indeksów osobowych.

Dane sumaryczne, dotyczące liczby rekordów znajdujących się we wszystkich bazach prowadzonych przez oddziałowe biura udostępniania i archiwizacji dokumentów oraz delegatury IPN, znajdują się w tekście sprawozdania.

Tabela 3. Bazy danych ZEUS i EZAN*

Oddział	Nazwa bazy danych	Liczba rekordów wprowadzonych	Łączna liczba rekordów w bazie
1	2	3	4
BUiAD	ZEUS	6852	13 767
	EZAN	23	1068
Białystok	ZEUS	793	1034
	EZAN	174	232
Gdańsk	ZEUS	1578	2764
	EZAN	368	493
Katowice	ZEUS	1209	2169
	EZAN	684	1212
Kraków	ZEUS	1968	3020
	EZAN	552	901
Lublin	ZEUS	710	1109
	EZAN	106	118
Łódź	ZEUS	774	1694
	EZAN	1165	1385
Poznań	ZEUS	751	1053
	EZAN	650	650
Rzeszów	ZEUS	1603	3137
	EZAN	462	462

1	2	3	4
Szczecin	ZEUS	1904	3060
	EZAN	573	1001
Wrocław	ZEUS	1564	2431
	EZAN	417	487
Delegatura Bydgoszcz	ZEUS	886	2129
	EZAN	394	422
Delegatura Kielce	ZEUS	241	557
	EZAN	7	7
Delegatura Olsztyn	ZEUS	0	0
	EZAN	0	0
Delegatura Radom	ZEUS	0	0
	EZAN	0	0
Razem	**ZEUS**	**20 833**	**37 924**
	EZAN	**5575**	**8438**

* ZEUS – system elektronicznej archiwizacji fotografii. EZAN – Ewidencja Zarządzeń i innych Aktów Normatywnych [organów bezpieczeństwa państwa].

Tabela 4. Wypożyczenia magazynowe

Oddział	Liczba j.a. wypożyczonych z magazynów	Liczba j.a. zwróconych do magazynów
BUiAD	148 941	147 103
Białystok	20 837	20 286
Gdańsk	13 197	13 249
Katowice	20 042	18 854
Kraków	27 706	27 887
Lublin	13 753	13 148
Łódź	26 467	25 832
Poznań	9559	6608
Rzeszów	19 966	20 014
Szczecin	13 602	13 494
Wrocław	15 945	17 961
Delegatura Bydgoszcz	14 946	14 675
Delegatura Kielce	5257	4901
Delegatura Olsztyn	2766	2575
Delegatura Radom	2891	2927
Razem	**355 875**	**349 514**

Tabela 5. Skontrum

Oddział	SKONTRUM			
	objęło (mb)	dokonano przeglądu (j.a.)	na podstawie spisów zdawczo-odbiorczych	sporządzono protokołów skontrowych
BUiAD	38,5	6140	0	0
Białystok	13,2	7736	2	2
Gdańsk	8,66	2404	14	14
Katowice	111,39	15 174	19	19
Kraków	59,5	9616	3	3
Lublin	0	0	0	0
Łódź	6,14	5987	21	21
Poznań	66,89	3761	70	0
Rzeszów	0	0	0	0
Szczecin	34,86	7953	21	21
Wrocław	48,18	2236	5	0
Delegatura Bydgoszcz	33,73	7108	17	16
Delegatura Kielce	14,24	1150	8	8
Delegatura Olsztyn	0	0	0	0
Delegatura Radom	0	0	0	0
Razem	**435,29**	**69 265**	**180**	**104**

Tabela 6. Opracowanie techniczne zasobu archiwalnego

Oddział	Liczba j.a. opracowanych technicznie
BUiAD	19 260
Białystok	3667
Gdańsk	3035
Katowice	9297
Kraków	4279
Lublin	3658
Łódź	2114
Poznań	4262
Rzeszów	3846
Szczecin	3117
Warszawa	1318
Wrocław	8794
Delegatura Bydgoszcz	6342
Delegatura Kielce	1925
Delegatura Olsztyn	13
Delegatura Radom	939
Razem	**75 866**

Tabela 7. Digitalizacja (wykonanie kopii wzorcowych)*

Oddziały i delegatury	Rodzaj dokumentacji	j.a./obrazy**	GB
1	2	3	4
BUiAD* **	dokumentacja aktowa	6675	28 902
	mikrofilmy i mikrofisze	3998	5622,87
	dokumentacja fotograficzna	33 342	607,99
	dokumentacja filmowa	44	494,51
	dokumentacja dźwiękowa	140	181,87
Białystok	dokumentacja aktowa	419	1471,61
	mikrofilmy i mikrofisze	6156	2066,4
	dokumentacja fotograficzna	793	54,33
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Gdańsk	dokumentacja aktowa	1323	4128,39
	mikrofilmy i mikrofisze	3378	5831,81
	dokumentacja fotograficzna	4689	112,42
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	4	11,42
Katowice	dokumentacja aktowa	692	1663,1
	mikrofilmy i mikrofisze	273	66,74
	dokumentacja fotograficzna	1004	16,11
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Kraków	dokumentacja aktowa	912	2337,8
	mikrofilmy i mikrofisze	178	132,97
	dokumentacja fotograficzna	1968	30,66
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Lublin	dokumentacja aktowa	638	2709,53
	mikrofilmy i mikrofisze	127	3308,22
	dokumentacja fotograficzna	710	195,94
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Łódź	dokumentacja aktowa	537	2206,66
	mikrofilmy i mikrofisze	10 697	3047,69
	dokumentacja fotograficzna	774	16,1
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Poznań	dokumentacja aktowa	1312	4903,5
	mikrofilmy i mikrofisze	52	16,3
	dokumentacja fotograficzna	1211	30,02
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0

1	2	3	4
Rzeszów	dokumentacja aktowa	869	3039,32
	mikrofilmy i mikrofisze	0	0
	dokumentacja fotograficzna	1060	37,18
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Szczecin	dokumentacja aktowa	782	1938,42
	mikrofilmy i mikrofisze	10 333	3634,93
	dokumentacja fotograficzna	1904	28,87
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Wrocław	dokumentacja aktowa	741	2184,04
	mikrofilmy i mikrofisze	15	242
	dokumentacja fotograficzna	1564	24,84
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Delegatura Bydgoszcz	dokumentacja aktowa	674	2841,15
	mikrofilmy i mikrofisze	388	210,28
	dokumentacja fotograficzna	1022	35,58
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Delegatura Kielce	dokumentacja aktowa	110	493,82
	mikrofilmy i mikrofisze	194	168,41
	dokumentacja fotograficzna	241	1,47
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Delegatura Radom	dokumentacja aktowa	160	373,27
	mikrofilmy i mikrofisze	3	1,5
	dokumentacja fotograficzna	0	0
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Razem	dokumentacja aktowa	**15 844**	**59 192,61**
	mikrofilmy i mikrofisze	**35 792**	**24 350,12**
	dokumentacja fotograficzna	**50 282**	**1191,51**
	dokumentacja filmowa	**44**	**494,51**
	dokumentacja dźwiękowa	**144**	**193,29**

* Skanowana dokumentacja aktowa definiowana jest trzema rodzajami plików, tj. plikami wzorcowymi tiff dla każdej skanowanej karty, strony lub klatki mikrofilmu, plikiem użytkowym PDF wykonanym dla całej skanowanej jednostki archiwalnej oraz elektroniczną kartą inwentarzową w postaci pliku XML. Standard skanowania dokumentacji aktowej zakłada wykonywanie kopii wzorcowych przy zachowaniu rozdzielczości 300 dpi, 24 bitowej głębi kolorów oraz zapis danych w formacie tiff. Skanowanie dokumentacji fotograficznej odbywa się przy zachowaniu formatu tiff, rozdzielczości 600 dpi oraz 24 bitowej głębi kolorów dla zdjęć kolorowych i 8 bitowej dla zdjęć czarno-białych. Obrazy cyfrowe fotografii otrzymują rozmiar nie mniejszy niż 13 na 18 cm.

** W przypadku dokumentacji fotograficznej liczba digitalizowanych jednostek podawana jest w obrazach.

*** Liczba j.a. dokumentacji aktowej i mikrofilmów/mikrofisz zawiera dane łączne dotyczące działalności WGOiOM i WOB.

6.3. Udostępnianie i informacja naukowa

6.3.1. Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej

Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej do lipca 2009 r. realizował swoje zadania w obrębie 5 komórek organizacyjnych, tj. Sekcji Wypożyczania Akt, Sekcji Udostępniania Zasobu do Celów Służbowych, Sekcji Informacji Naukowej, Sekcji Nadzoru nad Udostępnianiem Zasobu Uprawnionym Podmiotom oraz Sekcji Realizacji Skarg, Zażaleń i Odwołań.

Zgodnie z treścią Zarządzenia Nr 9/09 Prezesa IPN z dnia 15 lipca 2008 r., zmieniającego zarządzenie w sprawie Regulaminu Organizacyjnego IPN–KŚZpNP, powołano Samodzielną Sekcję Realizacji Skarg, Kontroli i Analiz, która stała się komórką niezależną od Wydziału pod względem merytorycznym, jak i organizacyjnym.

W okresie sprawozdawczym działania Wydziału Udostępniania i Informacji Naukowej w zakresie udostępniania informacji i materiałów archiwalnych zawierały się ściśle w granicach przewidzianych ustawą z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2007 r., Nr 63, poz. 424 z późn. zm.), ustawą z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r., Nr 63, poz. 425 z późn. zm.), a także wewnętrznymi aktami normatywnymi kierownictwa Instytutu Pamięci wprowadzonymi w latach 2007–2008. Należy również zauważyć, iż rytm pracy pionu archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej w roku sprawozdawczym zdominowany został przez realizację ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin oraz ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2009 r. Nr 24, poz. 145).

W zakresie informacji naukowej w 2009 r. prace Wydziału skupiały się przede wszystkim na kontynuacji ogólnopolskiego elektronicznego inwentarza archiwalnego akt spraw karnych z okresu stanu wojennego. WUiIN nie tylko analizował materiał archiwalny, na podstawie którego uzupełniał dane w aplikacji, ale także koordynował wykonywanie powyższych zadań przez oddziały i delegatury IPN oraz przeprowadzał weryfikację danych przekazywanych do publikacji w inwentarzu. Ogółem zweryfikowano i opublikowano ponad **2000** spraw głównych. Natomiast łączna liczba spraw głównych i powiązanych (m.in. wznowienia, amnestie, kasacje) wynosi **4700**.

W okresie sprawozdawczym pracownicy Wydziału wprowadzili także do odpowiednich aplikacji wyniki kwerend przeprowadzonych do tematów:

1. Ukraińcy w Polsce w latach 1944–1956;
2. Żydzi polscy i Żydzi w Polsce (1939–1990).

W przypadku pierwszego tematu przekazano do publikacji **1000** wprowadzonych rekordów oraz tyleż samo zeskanowanych jednostek aktowych, natomiast w przypadku drugiego tematu opublikowano dotychczas **100** rekordów.

Wydział realizował także rozpoczęty w 2008 r. projekt badawczy dla Muzeum II Wojny Światowej. W jego ramach prowadzono ogólnopolską kwerendę archiwalną w zakresie tematu wskazanego przez Muzeum. Dodatkowo poproszono oddziałowe biura udostępniania i archiwizacji dokumentów oraz delegatury IPN o przesłanie skanów materiałów archiwalnych do tematów „Kampania wrześniowa 1939 r." i „Agresja sowiecka na Polskę w 1939 r."

Kolejnym przedsięwzięciem kontynuowanym przez Wydział jest projekt naukowy dla Muzeum Holokaustu w Waszyngtonie. W jego ramach dokonuje się weryfikacji i opracowuje archiwalia z zasobu po byłej Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

związane z eksterminacją Żydów w czasie II wojny światowej oraz ich powojennymi prześladowaniami. Finalnym efektem tychże prac jest przekazywanie Muzeum związanej z projektem dokumentacji w postaci mikrofilmów. Równocześnie pracownicy Muzeum Holokaustu zapoznawali się z aktami dotyczącymi osób podejrzanych o przestępstwa z dekretu PKWN „O wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną, jeńcami oraz zdrajców Narodu Polskiego" z dnia 31 sierpnia 1944 r. Zakłada się, iż docelowo podczas realizacji tego wniosku zostanie udostępnionych ponad **24 000** jednostek aktowych.

W ramach działalności archiwalnej związanej z udostępnianiem dokumentów, Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej zrealizował **10 166** spraw na **9372** sprawy wpływające, przy czym okres rozpatrywania wniosków udało się zredukować do niezbędnego minimum. Stało się to możliwe przede wszystkim dzięki coraz dokładniejszemu opracowaniu zasobu archiwalnego Instytutu Pamięci oraz aplikacjom bazodanowym zawierającym niezbędne informacje dla przeprowadzanych kwerend.

Wydział wypełniał zadania ustawowe polegające na realizacji:

- wniosków z art. 29a ustawy o IPN, na mocy którego prezes Instytutu Pamięci Narodowej informuje w ciągu 14 dni w formie zaświadczenia, czy dane osobowe wnioskodawcy są tożsame z danymi osobowymi, które znajdują się w katalogu funkcjonariuszy, współpracowników, kandydatów na współpracowników organów bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 5, oraz innych osób, udostępnionym w Instytucie Pamięci od dnia 26 listopada 2004 r. W tym trybie w 2009 r. zrealizowano **76** wniosków (na 77 wpływających);
- kwerend archiwalnych na potrzeby osób występujących do prezesa IPN z wnioskami o wydanie decyzji potwierdzających uwięzienie w latach 1944–1956 bez wyroku za działalność polityczną lub religijną, związaną z walką o suwerenność i niepodległość Polski, oraz z wnioskami o potwierdzenie faktu eksterminacji lub przymusowego wynarodowienia, realizowanymi w związku z art. 8 ust. 2 lit. „a" i „b" ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2002 r., Nr 42, poz. 371 z późn. zm.);
- kwerend archiwalnych na potrzeby osób występujących do prezesa IPN z wnioskami o wydanie decyzji potwierdzających okres osadzenia w więzieniach lub innych miejscach odosobnienia na terytorium Polski po dniu 31 grudnia 1956 r. za działalność polityczną, w związku z realizacją art. 117 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r., Nr 39, poz. 353 z późn. zm.).

W okresie sprawozdawczym Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej przeprowadzał także kwerendy na wnioski organów wymiaru sprawiedliwości i ścigania w związku z prowadzonymi postępowaniami karnymi, cywilnymi i administracyjnymi. Większość wniosków sądów okręgowych i wojskowych sądów okręgowych związana była z wykonywaniem przez polskie organy wymiaru sprawiedliwości znowelizowanej ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2007 r., Nr 191, poz. 1372).

Na potrzeby wskazanych instytucji zrealizowano łącznie **817** wniosków, przy czym udostępniono lub wypożyczono **307** jednostek archiwalnych oraz opracowano i wydano **93 018** kart kopii, odpisów, wypisów i wyciągów z dokumentacji aktowej.

W 2009 r. opracowywano także kwerendy do **431** wniosków złożonych przez organy administracji publicznej oraz do **1015** wniosków złożonych przez osoby fizyczne, z których znaczny procent stanowiły wnioski dotyczące mienia pozostawionego na dawnych terenach II Rzeczypospolitej w związku z II wojną światową (tzw. sprawy „mienia zabużańskiego") oraz repatriacji obywateli polskich na obecne tereny Państwa Polskiego.

Ponadto Wydział Udostępniania zajmował się opracowywaniem kwerend dla oddziałowych biur udostępniania i archiwizacji dokumentów oraz delegatur Instytutu Pamięci, w ramach których zrealizował **5224** spraw, udostępniając lub wypożyczając łącznie **38 963** jednostki aktowe, **1480** płyt CD oraz przesyłając **1673** jednostki za pomocą serwera FTP, umożliwiającego wymianę plików z odległymi komputerami za pośrednictwem protokołu FTP.

Dzięki uruchomionej od lutego 2009 r. aplikacji skrócony został okres oczekiwania na materiały archiwalne. Obecnie serwer FTP w WUiIN połączony jest z 11 serwerami oddziałowymi. Za pomocą aplikacji wysyłane są zarówno skany akt, jak i mikrofilmów w formacie PDF, a także pliki z fotografiami i filmami w stosownych dla nich formatach. Dzięki tej procedurze cyfrowe kopie dokumentów mogą być udostępniane z dnia na dzień.

Nowym zadaniem Wydziału w omawianym okresie sprawozdawczym stała się realizacja wniosków kierowanych przez kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 7 maja 2009 r. o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956–1989 (Dz. U. z 2002 r., Nr 42, poz. 371 z późn. zm.) oraz realizacja kwerend na wnioski oddziałów i delegatur IPN dotyczących osób prześladowanych i represjonowanych przez III Rzeszę Niemiecką w elektronicznej bazie udostępnionej dzięki staraniom Ministerstwa Spraw Zagranicznych Instytutowi Pamięci przez Międzynarodową Służbę Poszukiwawczą z siedzibą w Bad Arolsen. Elektroniczna baza posiada skany dokumentów i informacje dotyczące obozów koncentracyjnych, gett, więzień oraz robotników będących na pracach przymusowych.

Ponadto, w okresie sprawozdawczym prowadzono kwerendy archiwalne w związku z:
1) projektem badawczo-dokumentacyjnym poświęconym dziejom NSZZ „Solidarność” 1980–1989;
2) projektem publikacji „Słownika biograficznego Państwa Podziemnego”;
3) projektem badawczym „Wojskowe organy bezpieczeństwa państwa w latach 1943––1990”.

W 2009 r. Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej opracowywał także kwerendy oraz udostępniał materiały archiwalne do wniosków służbowych dla prokuratorów GKŚZpNP i OKŚZpNP, prokuratorów Biura Lustracyjnego i oddziałowych biur lustracyjnych, prowadzących badania naukowe pracowników Biura Edukacji Publicznej i oddziałowych biur edukacji publicznej oraz pracowników Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów, oddziałowych biur i delegatur IPN oraz innych jednostek i komórek organizacyjnych Instytutu Pamięci Narodowej. W ramach tej działalności zakończono realizację łącznie **1433** wniosków. W toku ich rozpatrywania udostępniono **7162** jednostki aktowe oraz **364** płyty CD, wypożyczono zaś do wykorzystania służbowego **4758** jednostek aktowych oraz **167** płyt CD.

W okresie sprawozdawczym WUiIN administrował także pracę Czytelni Akt Jawnych w BUiAD, w której udostępnia się dokumenty na potrzeby realizacji wniosków służbowych, wniosków naukowych i dziennikarskich. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom użytkowników, wydłużono czas otwarcia Czytelni Akt Jawnych w stosunku do poprzedniego roku o 1 godzinę. Obecnie można z niej korzystać od poniedziałku do piątku w godz. od 8.30 do 19.30.

W omawianym okresie sprawozdawczym odwiedziły ją **3033** osoby, którym udostępniono **32 364** jednostki archiwalne.

Ponadto w 2009 r. w Czytelni uruchomiono bazę Międzynarodowej Służby Poszukiwawczej z Bad Arlosen, przygotowując dla wnioskodawców instrukcję do aplikacji obsługujących ww. bazę. Po serii testów rozpoczęto także udostępnianie wnioskodawcom elektronicznej wersji akt za pomocą aplikacji sieciowej Digi-Arch. W drugim kwartale 2009 r. w Czytelni Akt Jawnych zostały uruchomione 2 stanowiska komputerowe z zainstalowanym programem ZEUS pozwalającym na przeglądanie zdigitalizowanych zbiorów ikonograficznych IPN.

Do lipca 2009 r. Wydział Udostępniania zajmował się także rozpatrywaniem skarg na tryb realizacji wniosków ustawy o IPN oraz ustawy o ujawnianiu informacji… Jak wcześniej wspomniano, po zmianach w Regulaminie Organizacyjnym zadania te przejęła Samodzielna Sekcja Realizacji Skarg, Kontroli i Analiz. Łącznie w okresie sprawozdawczym udzielono odpowiedzi na **143 skargi** dotyczące realizacji wniosków w BUiAD, oddziałowych biurach udostępniania i archiwizacji dokumentów oraz delegaturach IPN. Ponadto koordynowano przekazanie dokumentacji do **386 postępowań odwoławczych.** W toku realizacji przedmiotowych spraw prowadzono korespondencję manipulacyjną z Biurem Prawnym IPN oraz sądami administracyjnymi – **łącznie 484 pisma**.

W związku z realizacją ustawy o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin oraz ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji… do Instytutu Pamięci Narodowej wpłynęły **62** wnioski z właściwych organów emerytalnych, obejmujących zapytania dotyczące **194 425** świadczeniobiorców.

Instytut Pamięci w 2009 r. udzielił odpowiedzi w stosunku do **194 354** osób, w tym:

- wydano **41 682** informacje o przebiegu służby b. funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa;
- w stosunku do **31 784** osób poinformowano organy emerytalne, iż po przeprowadzonej kwerendzie archiwalnej w zasobach Instytutu Pamięci nie odnaleziono dokumentów potwierdzających pełnienie służby w organach bezpieczeństwa państwa wymienionych w art. 2 ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów;
- w stosunku do **120 888** osób nie odnaleziono dokumentów osobowych w zgromadzonym i dostępnym zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci.

Dane dotyczące realizacji ustawy o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin oraz ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji…– z uwzględnieniem podziału na organy emerytalne – przedstawiają się następująco:

Z **Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA** wpłynęły **42** wnioski, obejmujące zapytania dotyczące **174 511** świadczeniobiorców.

Udzielono odpowiedzi w stosunku do **174 441** osób, w tym:

- wydano **41 028** informacji o przebiegu służby b. funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa;
- w stosunku do **30 854** osób poinformowano organy emerytalne, iż po przeprowadzonej kwerendzie archiwalnej w zasobach Instytutu Pamięci nie odnaleziono dokumentów potwierdzających pełnienie służby w organach bezpieczeństwa państwa wymienionych w art. 2 ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów;
- w stosunku do **102 559** osób nie odnaleziono dokumentów osobowych w zgromadzonym i dostępnym zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci.

Z **Biura Emerytalnego Służby Więziennej** wpłynęło **20** wniosków, obejmujących zapytania dotyczące **19 914** świadczeniobiorców.

Udzielono odpowiedzi w stosunku do **19 913** osób, w tym:

- wydano **654** informacje o przebiegu służby b. funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa;
- w stosunku do **930** osób poinformowano organy emerytalne, iż po przeprowadzonej kwerendzie archiwalnej w zasobach Instytutu Pamięci nie odnaleziono dokumentów potwierdzających pełnienie służby w organach bezpieczeństwa państwa wymienionych w art. 2 ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów;

- w stosunku do **18 329** osób nie odnaleziono dokumentów osobowych w zgromadzonym i dostępnym zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci.

IPN będzie systematycznie dokonywał sprawdzeń kolejnych osób, których nazwiska zostaną przesłane przez Zakład Emerytalno–Rentowy MSWiA i Biuro Emerytalne Służby Więziennej.

6.3.2. Referaty/Sekcje Udostępniania i Informacji Naukowej

Referaty Udostępniania i Informacji Naukowej w oddziałowych biurach udostępniania i archiwizacji dokumentów wraz z sekcjami w delegaturach realizowały następujące kategorie wniosków:

- wnioski, o których mowa w art. 29a ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej;
- wnioski o udostępnienie dokumentów dotyczących wnioskodawcy na zasadach określonych w art. 30–35c;
- wnioski o udostępnienie dokumentów na zasadach określonych w art. 36 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej organom władzy publicznej oraz innym instytucjom, organizacjom i osobom w celach wykonywania zadań ustawowych, prowadzenia badań naukowych i publikacji materiału prasowego;
- wnioski o udostępnienie dokumentów osób publicznych na zasadach określonych w art. 22–28 ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów;
- wnioski o udostępnienie do wglądu kopii akt spraw lustracyjnych zakończonych prawomocnym wyrokiem sądu na podstawie art. 18 ust. 5 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji...;
- wnioski o udostępnienie dokumentów do celów służbowych uprawnionym pracownikom Instytutu Pamięci.

Ponadto pracownicy referatów i sekcji udostępniania i informacji naukowej byli zaangażowani w realizację zadań wynikających z ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin oraz ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji… Łącznie oddziały i delegatury udzieliły odpowiedzi na **48 823** zapytania organów emerytalnych, dotyczące okresu służby funkcjonariuszy w organach bezpieczeństwa państwa. Fakt służby został potwierdzony w **23 124** przypadków, natomiast w odniesieniu do **25 699** osób kwerenda przyniosła wynik negatywny.

Rok 2009 charakteryzował się zmniejszeniem liczby wniosków wpływających do OBUiAD i delegatur w związku z udostępnianiem dokumentów zgromadzonych w zasobie IPN. Referaty i sekcje udostępniania przyjęły łącznie **46 852** wniosków, a zrealizowały **53 561**. Dzięki mniejszej liczbie nowych spraw udało się w znacznym stopniu ograniczyć zaległości – liczba spraw pozostających w realizacji zmniejszyła się w ciągu 2009 r. z 19 tys. do około 12 tys. Podobnie jak w 2008 r. największa liczba wpływających spraw przypadła na OBUiAD w Warszawie (ponad 9000), Krakowie, Katowicach i we Wrocławiu.

Nadal wpływają licznie wnioski wynikające z nowelizacji ustawy z 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. W związku z ich realizacją na potrzeby sądów i prokuratur przeprowadzane są złożone, wielokierunkowe kwerendy w zasobie archiwalnym Instytutu. W 2009 r. organy wymiaru sprawiedliwości złożyły ponad 4000 wniosków, przy czym zrealizowano ich więcej niż w roku poprzednim – ponad **5192** wobec 4332 w 2008 r.

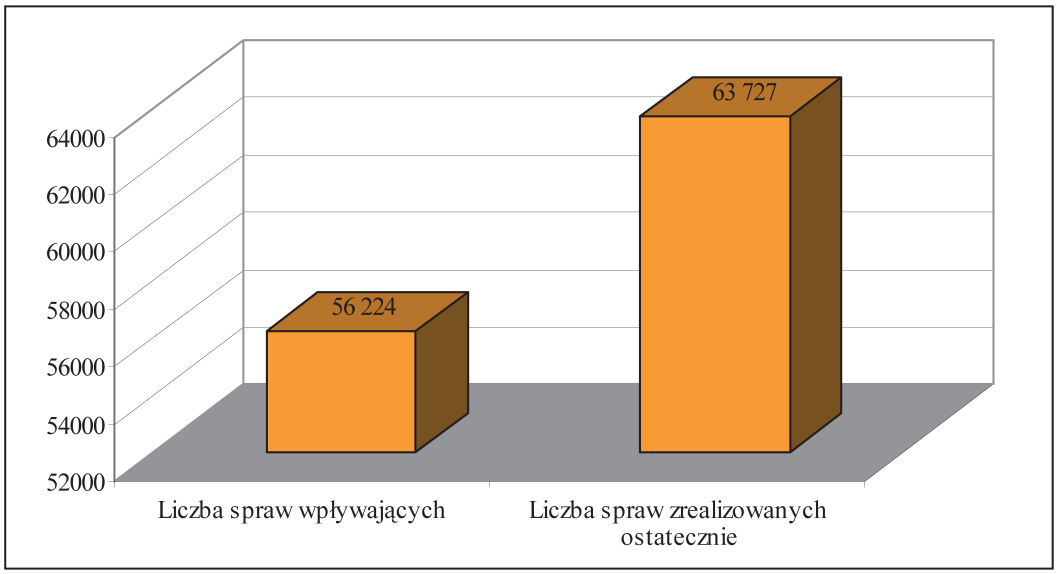
Systematycznie zwiększa się zainteresowanie zasobem IPN ze strony badaczy i dziennikarzy. Naukowcy z kraju i zagranicy złożyli w oddziałach i delegaturach **4808** wniosków, nato-

miast dziennikarze **1462** wniosków. Znacznie przy tym zwiększyła się liczba udostępnionych im materiałów archiwalnych – razem ponad **67 000 j.a.** (w 2008 r. około 39 000).

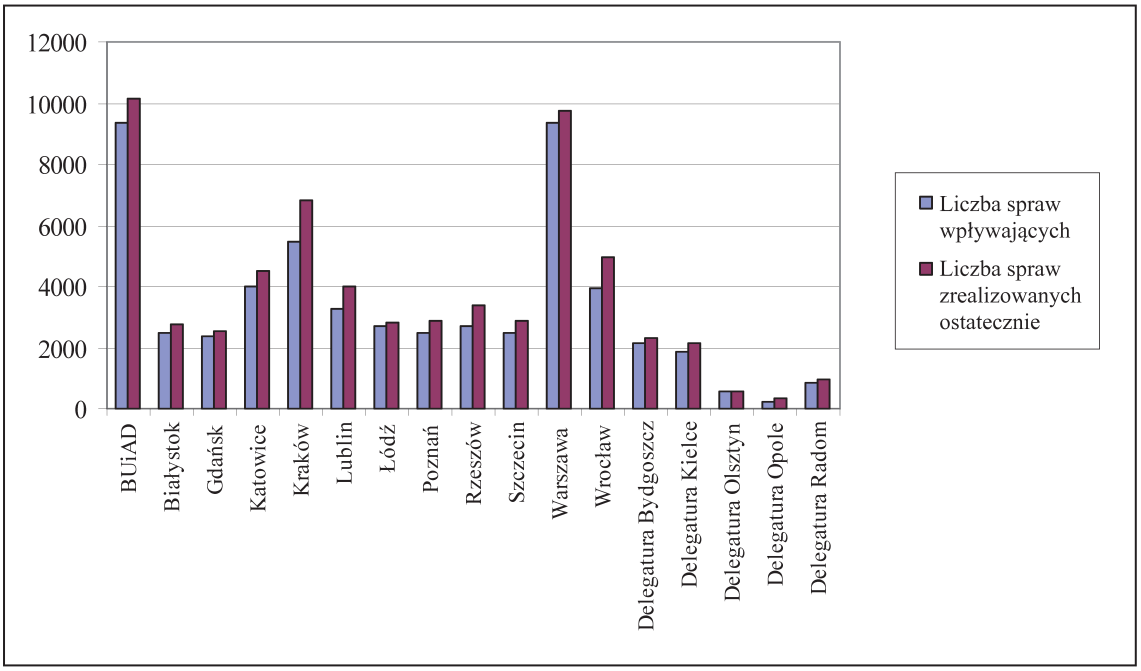
Pod koniec roku sprawozdawczego zaczęła się zwiększać liczba wniosków kierowanych przez byłych pracowników i funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa na podstawie art. 35c ust. 3 ustawy o IPN. Są one następstwem realizacji wspominanej już tzw. ustawy dezubekizacyjnej i w miarę wydawania przez Zakład Emerytalno-Rentowy MSWiA decyzji o obniżeniu emerytur należy się spodziewać dalszego wzrostu liczby tych wniosków. O ile byli funkcjonariusze złożyli w 2008 r. kilkadziesiąt takich wniosków, to w ciągu 2009 r. ich liczba wzrosła kilkakrotnie – prawie do **370**.

W większości pozostałych kategorii spraw liczba wpływów w mniejszym lub większym stopniu jest niższa niż w roku ubiegłym. Szczególnie jest to widoczne w przypadku wniosków o udostępnienie zanonimizowanych kopii dokumentów, których do OBUiAD i delegatur IPN wpłynęło o 1/3 mniej niż w 2008 r.

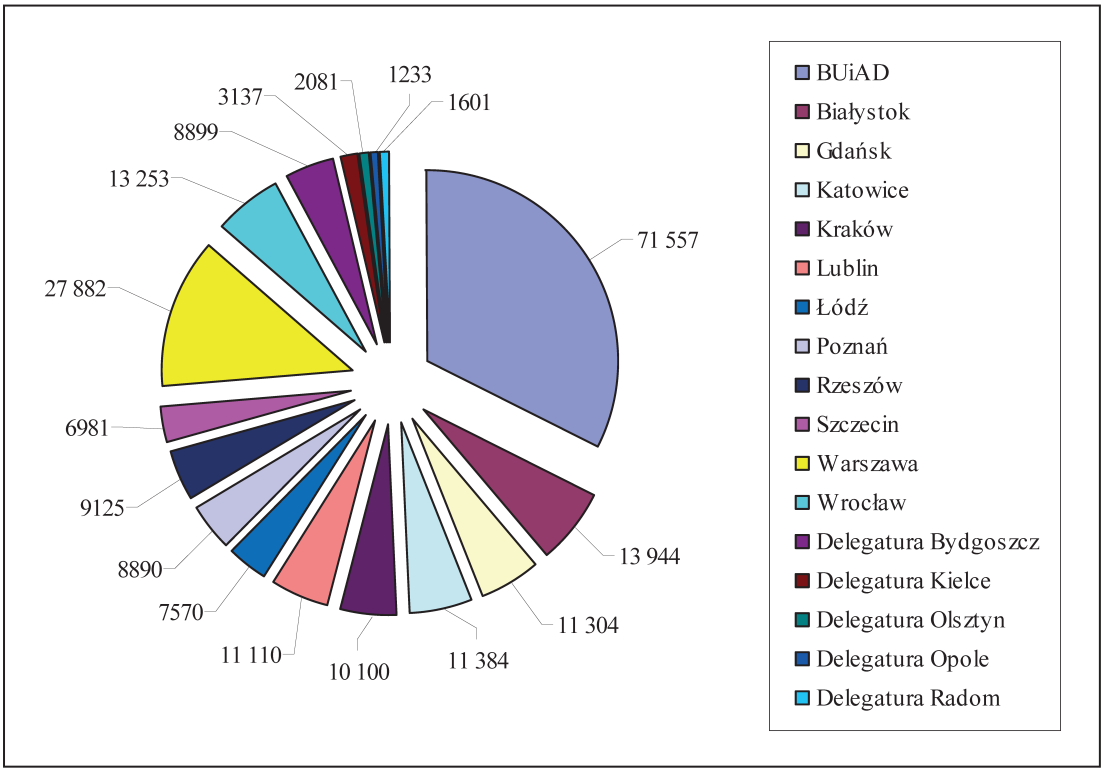
Materiały archiwalne są udostępniane użytkownikom w czytelniach akt jawnych i tajnych. W większości czytelni akt jawnych ich użytkownicy mają do dyspozycji czytniki mikrofilmów oraz stanowiska komputerowe. Komputery umożliwiają przeglądanie cyfrowych kopii archiwaliów oraz ułatwiają dostęp do pomocy archiwalnych, takich jak ogólnopolska baza *Nexus*. Obecnie czas oczekiwania na akta to maksymalnie 2 tygodnie, poza szczególnymi przypadkami, kiedy np. akta zostały już wcześniej wypożyczone. Ogółem czytelnie akt jawnych znajdujące się w OBUiAD i delegaturach odwiedziło w 2009 r. **8096** osób, którym udostępniono **114 316** jednostek archiwalnych (łącznie z centralą BUiAD – 11 129 osób i 146 680 j.a.).

Wykres 6. Udostępnianie dokumentów – liczba spraw (dane ogólne)

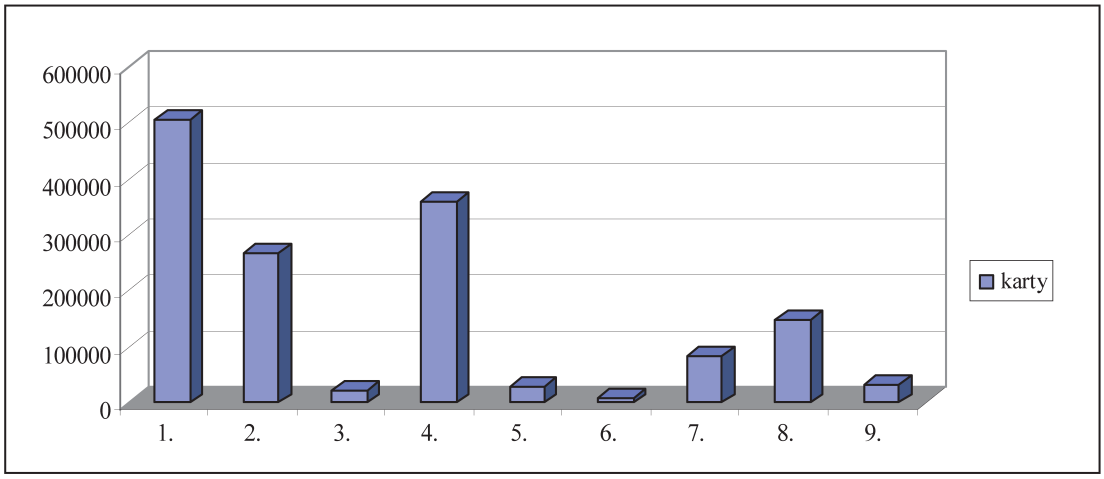

Wykres 7. Udostępnianie dokumentów – liczba spraw (dane szczegółowe)

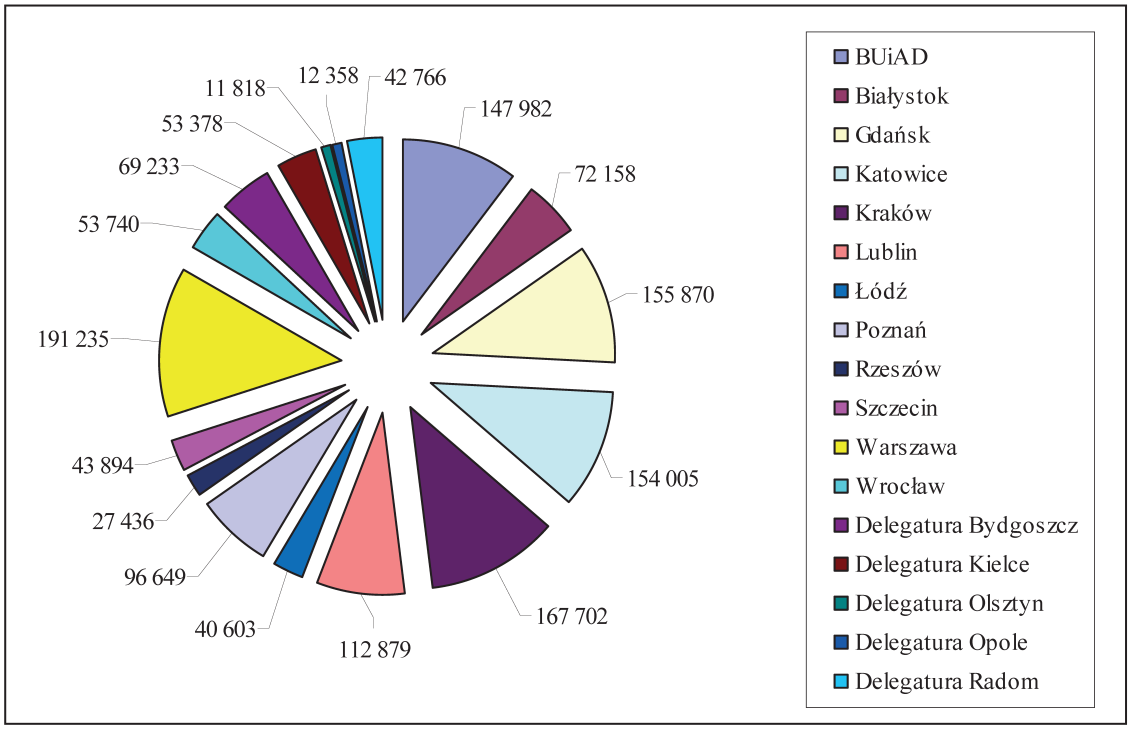
Wykres 8. Liczba udostępnionych jednostek archiwalnych*

* Nie uwzględniono podawanej w sprawozdaniu w kartach liczby materiałów archiwalnych udostępnianych w związku z realizacją wniosków o udostępnienie dokumentów z art. 30 i 33 ustawy o IPN.

Wykres 9. Kopie wydane wnioskodawcom – główne kategorie wniosków

1 – wnioski o wydanie niezanonimizowanych kopii dokumentów
2 – wnioski naukowo-badawcze
3 – wnioski dziennikarskie
4 – wnioski organów sprawiedliwości i ścigania
5 – wnioski administracji publicznej
6 – wnioski osób fizycznych
7 – wnioski pionu śledczego IPN
8 – wnioski pionu edukacyjnego IPN
9 – wnioski służbowe realizowane dla innych jednostek i komórek organizacyjnych IPN

Wykres 10. Kopie wydane wnioskodawcom (liczba kart) – BUiAD, OBUiAD i delegatury

6.3.3. Udostępnianie i informacja naukowa – dane statystyczne

Tabela 1. Dane ogólne

Oddziały	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie
BUiAD	9372	1348	10 166
Białystok	2469	376	2777
Gdańsk	2358	469	2531
Katowice	4004	1048	4513
Kraków	5492	1110	6812
Lublin	3261	969	4024
Łódź	2699	315	2836
Poznań	2468	724	2859
Rzeszów	2691	387	3363
Szczecin	2485	890	2870
Warszawa	9353	3406	9726
Wrocław	3969	1566	4959
Delegatura Bydgoszcz	2137	404	2317
Delegatura Kielce	1865	313	2114
Delegatura Olsztyn	569	52	567
Delegatura Opole	215	106	310
Delegatura Radom	817	263	983
Razem	**56 224**	**13 746**	**63 727**

Tabela 2. Realizacja wniosków o udostępnienie dokumentów (art. 30–35 ustawy o IPN)

Oddział	Wnioski o udostępnienie kopii zanonimizowanych dokumentów						Wnioski o udostępnienie niezanonimizowanych kopii lub oryginałów dokumentów				Wnioski o wydanie niezanonimizowanych kopii dokumentów					Wnioski o wydanie przedmiotów				Wnioski o podanie nazwisk i danych pracowników, funkcjonariuszy i TW								
	Przyjęte	W trakcie realizacji	Zrealizowane	Liczba wnioskodawców, którym udostępniono dokumenty	Liczba udostępnionych kopii (karty)	Liczba decyzji odmownych w trybie art. 31 ust. 1 ustawy o IPN	Przyjęte	W trakcie realizacji	Zrealizowane	Liczba udostępnionych kopii (karty)	Przyjęte	W trakcie realizacji	Zrealizowane	Liczba wydanych kopii (karty)		Przyjęte	W trakcie realizacji	Zrealizowane	Liczba wydanych przedmiotów	Przyjęte	W trakcie realizacji	Zrealizowane	Liczba not ujawniających dane funkcjonariuszy i TW	Liczba funkcjonariuszy ujawnionych w notach	Liczba TW ujawnionych w notach	Liczba decyzji odmawiających podania danych funkcjonariuszy i TW	Liczba funkcjonariuszy, których podania danych odmówiono	Liczba TW, których podania danych odmówiono
														Uwierzytelnionych	Nieuwierzytelnionych													
Białystok	212	136	484	161	17087	40	133	0	134	15047	123	0	123	12756	525	0	0	0	0	29	2	33	29	9	91	14	1	35
Gdańsk	282	155	312	246	27962	51	239	0	239	27464	159	2	160	3178	13872	0	0	0	0	19	17	25	19	36	65	12	0	108
Katowice	382	436	583	419	46582	80	373	0	373	47082	327	0	335	36631	0	0	0	0	0	77	17	86	50	9	127	51	0	318
Kraków	291	511	861	546	71458	142	86	17	109	13087	392	5	414	23016	37213	1	2	1	0	47	29	200	282	1781	387	164	86	443
Lublin	328	302	816	252	47627	70	212	1	211	36721	206	1	205	27566	0	0	0	0	0	15	63	31	100	16	92	0	0	0
Łódź	313	131	427	179	12483	25	117	0	117	30208	138	3	139	12703	0	1	0	1	2	108	12	128	63	76	105	82	15	216
Poznań	235	277	522	263	28454	56	200	1	199	24730	210	1	212	22350	2453	0	0	0	0	26	9	34	27	45	43	17	0	51
Rzeszów	211	246	734	294	14208	63	289	0	289	17605	231	0	231	606	12590	0	0	0	0	23	8	34	27	240	54	25	16	127
Szczecin	316	235	580	401	22094	52	399	0	399	23927	348	0	348	21055	0	0	0	1	1	15	7	19	15	63	72	12	4	34
Warszawa	834	607	1976	962	142210	399	498	12	511	60920	502	12	499	60918	0	0	0	0	0	134	47	228	250	331	401	166	46	584
Wrocław	349	464	1622	200	15995	42	176	0	176	24755	165	0	165	11806	2311	0	0	0	0	23	2	37	14	0	21	21	3	64
Delegatura Bydgoszcz	139	84	250	113	18821	21	87	0	87	16056	92	0	92	13024	0	1	0	1	3	15	8	10	9	0	36	6	0	37
Delegatura Kielce	110	157	297	170	16371	23	135	9	136	12933	123	8	124	11652	0	0	0	0	0	15	21	5	16	10	6	8	3	8
Delegatura Olsztyn	79	1	81	129	9873	23	45	0	45	6192	42	1	41	7996	0	0	0	1	0	2	1	1	4	0	22	0	0	0
Delegatura Opole	75	106	184	63	1930	1	63	0	63	1930	72	0	63	1930	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	70	152	163	99	14202	45	55	0	55	7607	51	0	51	7529	1264	0	0	0	0	9	47	9	9	8	20	0	0	0
Razem	**4226**	**4000**	**9892**	**4497**	**507357**	**1133**	**3107**	**40**	**3143**	**366264**	**3181**	**33**	**3202**	**274716**	**70228**	**3**	**2**	**5**	**6**	**562**	**290**	**880**	**914**	**2624**	**1542**	**578**	**174**	**2025**

Tabela 3. Realizacja art. 29a ustawy o IPN

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	
			Dane są tożsame	Dane nie są tożsame
BUiAD	77	1	9	67
Białystok	5	0	0	6
Gdańsk	7	0	0	8
Katowice	28	2	0	27
Kraków	15	3	0	16
Lublin	7	0	0	7
Łódź	10	0	0	10
Poznań	8	0	0	9
Rzeszów	26	0	0	30
Szczecin	3	0	0	3
Warszawa	35	2	8	25
Wrocław	14	0	0	15
Delegatura Bydgoszcz	7	1	1	5
Delegatura Kielce	7	0	1	6
Delegatura Olsztyn	3	0	0	0
Delegatura Opole	1	1	0	0
Delegatura Radom	2	0	2	1
Razem	**255**	**10**	**21**	**235**

Tabela 4. Realizacja art. 35b ustawy o IPN (uzupełnienia do zbioru dokumentów dotyczących wnioskodawcy)

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych, do których dołączono uzupełnienia	Liczba pomocy ewidencyjnych, do których dołączono uzupełnienia
Białystok	7	0	7	12	20
Gdańsk	3	0	3	2	4
Katowice	2	0	4	4	0
Kraków	9	0	9	10	15
Lublin	2	0	3	0	0
Łódź	0	0	0	0	0
Poznań	2	0	2	3	1
Rzeszów	6	0	6	7	1
Szczecin	4	0	4	10	5
Warszawa	22	0	22	33	9
Wrocław	4	0	4	2	0
Delegatura Bydgoszcz	0	0	0	0	0
Delegatura Kielce	2	0	2	3	0
Delegatura Olsztyn	1	0	1	0	0
Delegatura Opole	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	0	0	0	0	0
Razem	**64**	**0**	**67**	**86**	**55**

Tabela 5. Realizacja art. 35c ustawy o IPN (udostępnianie dokumentów osobowych pracowników lub funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa)

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	Liczba udostępnionych jednostek archiwalnych	Liczba wniosków funkcjonariuszy i pracowników organów bezpieczeństwa o wydanie kopii dokumentów	Liczba kopii dokumentów wydanych pracownikom i funkcjonariuszom organów bezpieczeństwa (karty)
Białystok	17	1	22	6	13	860
Gdańsk	16	6	14	10	2	44
Katowice	61	13	52	38	26	916
Kraków	31	17	16	5	10	0
Lublin	27	37	20	5	16	4
Łódź	12	5	8	4	2	1
Poznań	37	13	35	15	21	189
Rzeszów	41	4	40	32	15	106
Szczecin	51	14	55	20	6	16
Warszawa	256	143	151	504	217	3309
Wrocław	28	7	23	18	22	533
Delegatura Bydgoszcz	13	3	14	5	17	1135
Delegatura Kielce	3	2	3	2	0	2
Delegatura Olsztyn	5	1	4	3	0	0
Delegatura Opole	3	4	9	0	0	0
Delegatura Radom	1	1	0	0	0	0
Razem	**602**	**271**	**466**	**667**	**367**	**7115**

Tabela 6. Realizacja art. 37 ustawy o IPN (zastrzeżenie danych osobowych oraz innych informacji i danych)

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	Informacja o zastrzeżeniu danych osobowych (art. 37 ust. 1)		Informacja o zastrzeżeniu innych informacji i danych (art. 37 ust. 2)	
				Liczba jednostek archiwalnych, w których dokonano zastrzeżeń	Liczba pomocy ewidencyjnych, w których dokonano zastrzeżeń	Liczba jednostek archiwalnych, w których dokonano zastrzeżeń	Liczba pomocy ewidencyjnych, w których dokonano zastrzeżeń
Białystok	1	0	1	0	0	1	0
Gdańsk	7	2	16	12	0	0	2
Katowice	0	0	0	0	0	0	0
Kraków	7	0	7	3	7	11	5
Lublin	1	1	0	0	0	0	0
Łódź	0	0	0	0	0	0	0
Poznań	0	2	1	0	0	0	0
Rzeszów	2	1	2	6	3	0	0
Szczecin	0	0	0	0	0	0	0
Warszawa	6	1	10	22	6	24	6
Wrocław	1	0	1	5	2	5	2
Delegatura Bydgoszcz	3	0	5	4	6	2	0
Delegatura Kielce	5	1	5	16	9	16	9
Delegatura Olsztyn	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Opole	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	0	0	0	0	0	0	0
Razem	**33**	**8**	**48**	**68**	**33**	**59**	**24**

Tabela 7. Realizacja wniosków w trybie art. 25–28 ustawy o ujawnianiu... (udostępnianie informacji o osobach publicznych)

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	Liczba udostępnionych jednostek archiwalnych (w tym udostępnione kopie, odpisy, wypisy i wyciągi)	Liczba decyzji odmownych w trybie art. 27 ust. 1 ustawy o ujawnianiu
Białystok	4	1	7	2	5
Gdańsk	7	5	5	138	0
Katowice	21	17	30	124	0
Kraków	5	0	6	5	4
Lublin	1	2	5	3	4
Łódź	10	0	10	30	1
Poznań	7	0	7	57	2
Rzeszów	1	1	19	56	0
Szczecin	3	2	6	1090	0
Warszawa	127	52	150	1035	0
Wrocław	27	22	22	359	9
Delegatura Bydgoszcz	4	1	6	16	0
Delegatura Kielce	2	0	3	2	0
Delegatura Olsztyn	1	0	1	0	0
Delegatura Opole	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	0	0	5	17	1
Razem	**220**	**103**	**283**	**2934**	**26**

Tabela 8. Wnioski naukowo-badawcze

Oddział	Liczba wniosków wpływających		Liczba wniosków w trakcie realizacji		Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie		Liczba badaczy, którym udostępniono dokumenty	Liczba udostępnionych jednostek archiwalnych	Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)
	krajowych	zagranicznych	krajowych	zagranicznych	krajowych	zagranicznych			
BUiAD	347	87	19	8	385*	81*	1847	14214	0
Białystok	83	1	57	0	57	1	213	3076	10891
Gdańsk	118	1	96	0	85	1	323	5640	95460
Katowice	242	2	102	0	265	2	413	2724	3553
Kraków	885	1	31	0	1148	1	382	3859	45720
Lublin	402	9	200	1	388	13	454	5863	8818
Łódź	111	0	42	0	99	1	163	2968	5911
Poznań	135	0	131	0	126	1	408	3312	21587
Rzeszów	204	0	9	0	211	0	341	3900	4353
Szczecin	101	2	99	0	77	3	208	1942	8820
Warszawa	1882	370	817	169	1555	267	503	18234	30973
Wrocław	113	1	145	0	91	1	287	4701	8185
Delegatura Bydgoszcz	57	0	65	0	49	0	157	1784	9901
Delegatura Kielce	30	0	6	0	33	0	98	881	3408
Delegatura Olsztyn	22	0	5	0	24	0	18	1887	874
Delegatura Opole	19	0	4	0	2	0	60	741	3270
Delegatura Radom	17	0	25	0	29	0	53	517	6096
Razem	**4768**	**474**	**1853**	**178**	**4624**	**372**	**5928**	**76243**	**267820**

* Podane wielkości odnoszą się do spraw przekazanych zgodnie z właściwością miejscową do oddziałów IPN.

Tabela 9. Wnioski dziennikarskie

Oddział	Liczba wniosków wpływających		Liczba wniosków w trakcie realizacji		Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie		Liczba dziennikarzy, którym udostępniono dokumenty	Liczba udostępnionych jednostek archiwalnych	Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)
	krajowych	zagranicznych	krajowych	zagranicznych	krajowych	zagranicznych			
BUiAD	42	3	1	0	46*	3*	446	2449	0
Białystok	12	0	14	0	4	0	18	79	110
Gdańsk	42	3	9	0	44	3	37	478	2857
Katowice	103	0	27	0	105	0	97	509	339
Kraków	215	4	4	0	294	4	41	599	3630
Lublin	40	1	22	0	38	5	32	192	298
Łódź	68	0	19	0	56	0	15	184	201
Poznań	70	1	27	0	72	1	69	832	3047
Rzeszów	9	0	0	0	12	0	11	56	102
Szczecin	28	0	14	0	24	0	23	130	293
Warszawa	806	0	326	0	602	0	168	1844	7739
Wrocław	28	0	19	0	26	0	35	249	637
Delegatura Bydgoszcz	9	0	6	0	7	0	12	65	618
Delegatura Kielce	15	0	3	0	12	0	19	195	525
Delegatura Olsztyn	3	0	0	0	3	0	0	0	0
Delegatura Opole	2	0	0	0	2	0	1	4	0
Delegatura Radom	3	0	3	0	1	1	2	22	308
Razem	**1495**	**12**	**494**	**0**	**1348**	**17**	**1026**	**7887**	**20 704**

* Podane wielkości odnoszą się do spraw przekazanych zgodnie z właściwością miejscową do oddziałów IPN.

Tabela 10. Realizacja spraw dla pionu śledczego IPN

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych		Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba przejrzanych j.a.
				udostępnionych	wypożyczonych		
BUiAD	661	170	770	747	2929	13 676	10 632
Białystok	144	16	146	804	152	4 110	933
Gdańsk	185	30	187	1057	133	2 792	1 002
Katowice	223	46	233	87	831	1 446	183
Kraków	137	173	89	0	493	11 408	781
Lublin	351	66	395	157	1574	2 036	2 151
Łódź	204	22	192	249	99	5 543	480
Poznań	223	58	237	405	341	8 465	953
Rzeszów	472	53	456	775	33	5 267	2 982
Szczecin	261	146	261	129	852	6 675	856
Warszawa	1	0	1	0	2	0	2
Wrocław	266	120	239	272	659	3 897	1 507
Delegatura Bydgoszcz	206	52	189	3	1173	10 221	1 175
Delegatura Kielce	55	2	53	53	63	1 463	146
Delegatura Olsztyn	44	10	53	0	12	1 065	4
Delegatura Opole	128	0	118	127	0	4 091	245
Delegatura Radom	78	6	84	89	10	1 303	143
Razem	**3639**	**970**	**3703**	**4954**	**9356**	**83 458**	**24 175**

Tabela 11. Realizacja spraw dla pionu edukacyjnego IPN

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych		Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba przejrzanych j.a.
				udostęp-nionych	wypoży-czonych		
BUiAD	544	150	569	5563	1518	28731	10260
Białystok	117	20	126	1900	287	9242	2060
Gdańsk	91	41	76	2330	62	19355	2233
Katowice	122	45	133	2023	227	2379	1620
Kraków	670	2	671	1914	92	2986	2024
Lublin	140	37	162	995	106	10606	1218
Łódź	91	9	88	1881	67	2993	1244
Poznań	97	42	98	1313	116	13572	1223
Rzeszów	240	8	250	2143	136	1805	134
Szczecin	109	82	150	1076	746	2295	1414
Warszawa	268	128	212	4077	0	10057	4138
Wrocław	384	164	290	2575	1289	16741	7660
Delegatura Bydgoszcz	234	34	233	2484	0	20351	2484
Delegatura Kielce	36	0	40	549	222	209	740
Delegatura Olsztyn	14	1	14	77	19	0	42
Delegatura Opole	42	0	41	356	0	2780	407
Delegatura Radom	6	4	5	45	43	3548	0
Razem	**3205**	**767**	**3158**	**31301**	**4930**	**147650**	**38901**

Tabela 12. Realizacja spraw dla organów wymiaru sprawiedliwości i ścigania

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych		Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba przejrzanych j.a.
				udostęp-nionych	wypoży-czonych		
BUiAD	556	41	817	81	226	93018	2489
Białystok	196	7	235	19	37	21276	555
Gdańsk	366	24	514	25	495	5351	1327
Katowice	490	122	719	21	1873	96492	2582
Kraków	387	44	556	152	558	16528	1533
Lublin	283	41	398	0	270	41412	2428
Łódź	160	8	194	0	253	10770	682
Poznań	272	21	374	0	1024	12385	1474
Rzeszów	273	13	368	1	463	985	947
Szczecin	259	83	317	4	330	3599	358
Warszawa	180	34	197	0	0	202	3
Wrocław	539	158	539	107	1180	4035	1478
Delegatura Bydgoszcz	353	27	417	239	518	7243	1791
Delegatura Kielce	136	4	169	0	67	29956	508
Delegatura Olsztyn	26	5	28	0	3	6	2
Delegatura Opole	4	0	4	5	0	287	5
Delegatura Radom	116	3	163	331	69	17098	450
Razem	**4596**	**635**	**6009**	**985**	**7366**	**360643**	**18612**

Tabela 13. Realizacja spraw dla organów administracji publicznej

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych		Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba przejrzanych j.a.
				udostęp-nionych	wypoży-czonych		
BUiAD	394	19	431*	12	8	2 644	725
Białystok	186	6	192	4	93	3 604	372
Gdańsk	103	6	102	3	5	1 579	169
Katowice	289	59	281	0	57	784	497
Kraków	367	100	501	0	60	11 842	895
Lublin	61	15	56	0	37	292	182
Łódź	270	15	268	17	70	1 625	355
Poznań	62	15	55	82	16	1 170	289
Rzeszów	61	4	65	1	5	330	175
Szczecin	67	12	88	2	42	18	50
Warszawa	1269	388	1341	0	0	0	0
Wrocław	823	120	928	254	99	3 221	909
Delegatura Bydgoszcz	39	1	43	0	13	141	371
Delegatura Kielce	25	0	26	0	0	332	37
Delegatura Olsztyn	11	1	10	0	0	0	0
Delegatura Opole	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	10	3	8	5	1	52	25
Razem	**4037**	**764**	**4395**	**380**	**506**	**27 634**	**5051**

* W tym 228 spraw przekazanych zgodnie z właściwością miejscową do oddziałów IPN.

Tabela 14. Realizacja spraw dla osób fizycznych

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba przejrzanych j.a.
BUiAD	1015	66	1015*	224	1044
Białystok	148	16	155	726	414
Gdańsk	167	15	188	514	526
Katowice	269	84	294	1643	535
Kraków	142	90	125	1332	123
Lublin	174	50	209	277	1646
Łódź	301	18	298	140	541
Poznań	184	32	192	636	234
Rzeszów	125	15	124	312	1089
Szczecin	111	41	95	32	83
Warszawa	917	91	948	54	6
Wrocław	264	77	256	970	315
Delegatura Bydgoszcz	75	18	82	52	362
Delegatura Kielce	92	9	111	109	33
Delegatura Olsztyn	20	3	21	0	0
Delegatura Opole	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	33	6	37	98	17
Razem	**4037**	**631**	**4150**	**7119**	**6968**

* W tym 146 spraw przekazanych zgodnie z właściwością miejscową do oddziałów IPN.

Tabela 15. Realizacja spraw dla BUiAD, OBUiAD i WUiAD

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych		Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba przejrzanych j.a.
				udostępnionych	wypożyczonych		
BUiAD	4 882	839	5224	15 026	27 090	75 045	28 749
Białystok	693	66	695	316	568	16 986	2 191
Gdańsk	539	61	545	252	676	21 514	1 644
Katowice	473	33	472	41	949	14 550	1 210
Kraków	968	80	922	0	814	9 706	5 505
Lublin	520	66	559	0	873	11 007	3 482
Łódź	272	8	282	0	484	3 839	599
Poznań	565	74	560	2	1 067	3 485	1 484
Rzeszów	471	25	485	765	566	1 203	2 100
Szczecin	332	138	361	11	495	597	799
Warszawa	872	283	940	2 066	40	20 271	2 271
Wrocław	640	250	524	190	1 250	4 453	2 593
Delegatura Bydgoszcz	282	61	260	0	554	2 631	749
Delegatura Kielce	732	60	727	3	701	13 242	1 507
Delegatura Olsztyn	237	23	221	0	73	1	66
Delegatura Opole	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	207	8	214	77	217	5 842	336
Razem	**12 685**	**2075**	**12 991**	**18 749**	**36 417**	**204 372**	**55 285**

Tabela 16. Realizacja pozostałych wniosków służbowych (dotyczy spraw wykonanych dla innych jednostek i komórek organizacyjnych IPN)

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych		Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba przejrzanych j.a.
				udostępnionych	wypożyczonych		
BUiAD	107	34	94	1 216	478	9 689	2 834
Białystok	358	34	349	6 358	243	5 112	5 685
Gdańsk	2	0	2	0	0	0	1
Katowice	519	45	516	828	1052	787	891
Kraków	831	2	860	1 451	98	2 798	1 517
Lublin	475	36	497	0	1035	1 513	2 367
Łódź	512	23	516	1 204	60	937	1 079
Poznań	132	21	120	255	53	7 333	444
Rzeszów	5	0	6	176	17	74	17
Szczecin	58	10	56	2	110	68	58
Warszawa	41	0	42	5	75	0	79
Wrocław	3	2	1	23	28	59	81
Delegatura Bydgoszcz	519	43	564	1 114	931	1 885	2 339
Delegatura Kielce	343	31	362	136	263	1 005	559
Delegatura Olsztyn	12	0	13	0	7	0	16
Delegatura Opole	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	159	5	155	3	155	61	205
Razem	**4076**	**286**	**4153**	**12 771**	**4605**	**31 321**	**18 172**

Tabela 17. Działalność Czytelni Akt Jawnych

Oddział	Liczba osób	Liczba wizyt	Liczba udostępnionych j.a.
BUiAD	3033	4116	32 364
Białystok	380	1338	10 512
Gdańsk	530	1309	11 579
Katowice	653	1336	5978
Kraków	457	1043	4516
Lublin	489	1329	6060
Łódź	544	1047	8169
Poznań	544	1199	5920
Rzeszów	687	1347	5674
Szczecin	500	967	3505
Warszawa	1761	3996	29 262
Wrocław	530	876	9932
Delegatura Bydgoszcz	278	1014	5580
Delegatura Kielce	296	449	1979
Delegatura Olsztyn	152	194	3364
Delegatura Opole	111	296	1165
Delegatura Radom	184	320	1121
Razem	**11 129**	**22 176**	**146 680**

Tabela 18. Realizacja wniosków w trybie art. 18 ustawy o ujawnianiu… (udostępnianie do wglądu kopii akt sprawy lustracyjnej)

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	Liczba udostępnionych kopii (karty)
BUiAD	0	0	0	0
Białystok	0	0	0	0
Gdańsk	1	0	1	0
Katowice	0	0	1	0
Kraków	1	0	2	3506
Lublin	0	0	0	0
Łódź	1	0	1	0
Poznań	1	0	1	152
Rzeszów	1	0	1	111
Szczecin	0	0	0	0
Warszawa	333	294	41	6064
Wrocław	0	0	0	0
Delegatura Bydgoszcz	0	0	0	0
Delegatura Kielce	0	0	0	0
Delegatura Olsztyn	1	0	1	0
Delegatura Opole	0	0	0	0
Delegatura Radom	0	0	0	0
Razem	**339**	**294**	**49**	**9833**

Tabela 19. Skargi na sposób realizacji wniosków, na które odpowiedzi udziela Dyrektor Oddziału IPN

Oddział	Skargi		
	wpływa-jące	w trakcie realizacji	załatwio-ne
Białystok	0	0	0
Gdańsk	1	0	1
Katowice	2	0	2
Kraków	0	0	0
Lublin	6	0	6
Łódź	0	0	0
Poznań	1	0	1
Rzeszów	0	0	0
Szczecin	16	5	23
Warszawa	0	0	0
Wrocław	4	0	4
Delegatura Bydgoszcz	2	0	2
Delegatura Kielce	0	0	0
Delegatura Olsztyn	0	0	0
Delegatura Opole	0	0	0
Delegatura Radom	0	0	0
Razem	**32**	**5**	**39**

Tabela 20. Odwołania i skargi (Samodzielna Sekcja Realizacji Skarg, Kontroli i Analiz)

Odwołania od decyzji o odmowie udostępnienia dokumentów do prowadzenia badań naukowych (art. 36 ust. 1 pkt. 1,2,3)			Odwołania od decyzji o odmowie uwzględnienia wniosku w zakresie udostępnienia dokumentów (art. 31 ust.1)			Odwołania od decyzji o odmowie podania nazwisk i dalszych danych identyfikujących informatorów, pracowników i funkcjonariuszy (art. 35)			Odwołanie od decyzji o odmowie udostępnienia dokumentów osoby publicznej (art. 22)			Zażalenia na postanowienia w toku postępowania administracyjnego		
wpływające	przekazane do BP	w trakcie realizacji	wpływające	przekazane do BP	w trakcie realizacji	wpływające	przekazane do BP	w trakcie realizacji	wpływające	przekazane do BP	w trakcie realizacji	wpływające	przekazane do BP	w trakcie realizacji
1	**1**	**0**	**321**	**322**	**1**	**34**	**34**	**0**	**3**	**3**	**0**	**13**	**13**	**0**

Odwołania od decyzji odmownych na wnioski osób nieuprawnionych			Korespondencja w związku z rozpatrywaniem odwołań od decyzji i zażaleń na postanowienia			Skargi na sposób realizacji wniosków, opieszałość działania			Udostęp-nianie akt pracowni-kom BP	Kopie wykonane na potrzeby postępowań w WSA
wpływające	załatwione	w trakcie realizacji	wpływające	załatwione	w trakcie realizacji	wpływające	załatwione	w trakcie realizacji	liczba j.a.	liczba kart
13	**13**	**0**	**483**	**484**	**1**	**135**	**143**	**2**	**121**	**567**

6.4. Obsługa bieżąca

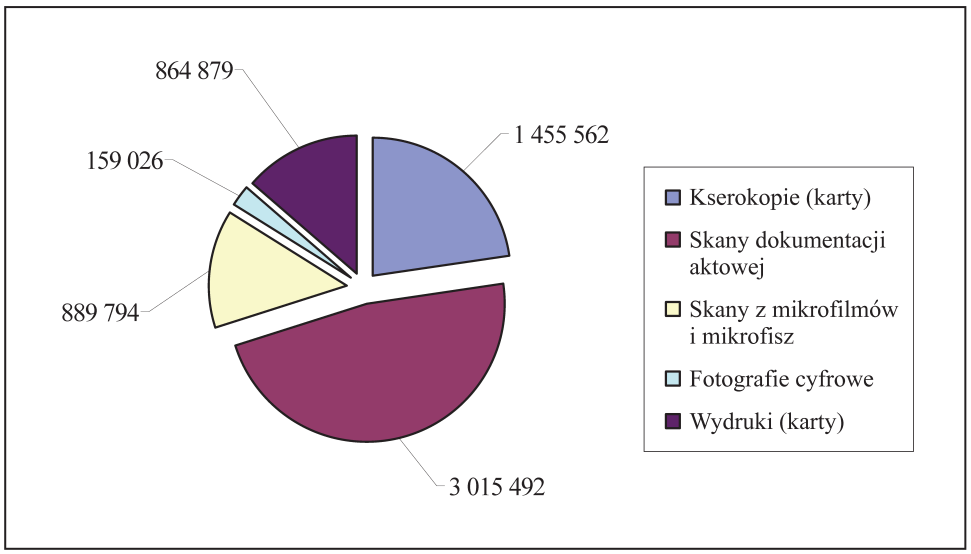
W ramach Wydziału Obsługi Bieżącej funkcjonują: Sekcja Digitalizacji i Reprografii oraz Sekcja Obsługi Kancelaryjnej.

Zarządzeniem Nr 9/09 Prezesa IPN-KŚZpNP z dnia 15 lipca 2009 r., zmieniającym zarządzenie w sprawie Regulaminu Organizacyjnego IPN, Sekcja Digitalizacji i Reprografii (dotychczasowa Sekcja Reprografii i Zaopatrzenia) przejęła część zadań dotychczasowej Sekcji Opracowywania i Digitalizacji Akt Wydziału Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów. Do jej zadań należy obecnie planowa digitalizacja materiałów archiwalnych znajdujących się w zasobie Instytutu oraz sporządzanie ich kopii w związku z realizacją bieżących zadań BUiAD.

We wrześniu 2009 r. oddano do użytku nową profesjonalną pracownię reprografii, która w chwili obecnej wyposażona jest w 25 zestawów do digitalizacji akt i mikrofilmów, w tym dokumentów wielkoformatowych.

W okresie od stycznia do grudnia 2009 r. wykonano kopie cyfrowe **5785 j.a.** dokumentacji aktowej i **3997 j.a.** w formie mikrofisz. Materiały archiwalne, podlegające cyfryzacji zgodnie z zasadą digitalizacji całości akt i ustandaryzowanymi procedurami skanowania, przechowywane są na bezpiecznej macierzy dyskowej. Kopie wykonane w 2009 r. zajmują łącznie ponad 29 TB.

Sekcja Obsługi Kancelaryjnej, mając do dyspozycji aplikację kancelaryjną nieprzystosowaną do realizacji zadań BUiAD, koordynowała obieg korespondencji kompetentnie i terminowo. W okresie sprawozdawczym wpłynęło **77 913** pism (w tym 48 597 to poczta zewnętrzna, a 29 316 to poczta wewnętrzna), natomiast wysłano **58 258** pism (w tym 26 042 to poczta zewnętrzna, a 32 216 to poczta wewnętrzna).

Wykres 11. Reprografia zasobu archiwalnego IPN

6.4.1. Obsługa bieżąca – dane statystyczne

Tabela 1. Reprografia

Oddział	Kserokopie (karty)	Skany dokumentacji aktowej		Skany z mikrofilmów i mikrofisz		Fotografie cyfrowe		Wydruki (karty)
		pliki	Liczba CD i DVD	pliki	Liczba CD i DVD	pliki	Liczba CD i DVD	
BUiAD	23 774	1 229 645	5232	651 566	957	137	29	220 872
Białystok	79 112	25 081	149	36 613	24	0	0	7936
Gdańsk	114 771	227 260	1182	0	0	12 423	50	53 121
Katowice	232 678	83 930	885	12 537	203	29 578	81	181 708
Kraków	277 226	177 216	1184	17 108	181	0	0	25 713
Lublin	20 028	246 686	565	1486	17	0	0	942
Łódź	57 087	92 864	1361	431	2	0	0	1516
Poznań	191 258	230 468	1258	5941	19	0	0	16 322
Rzeszów	21 956	162 453	901	0	0	404	5	857
Szczecin	2380	98 760	862	42 112	408	0	0	4514
Warszawa	130 977	167 079	60	84 949	24	102 800	26	273 927
Wrocław	66 284	114 163	1179	7124	27	13 283	3	26 328
Delegatura Bydgoszcz	123 960	134 561	949	7974	4	8	2	30 675
Delegatura Kielce	55 941	17 771	22	20 808	11	393	0	13 364
Delegatura Olsztyn	3154	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Opole	6804	18	2	0	0	0	0	736
Delegatura Radom	48 172	7537	32	1145	12	0	0	6348
Razem	**1 455 562**	**3 015 492**	**15 823**	**889 794**	**1889**	**159 026**	**196**	**864 879**

Tabela 2. Obsługa korespondencji

	Korespondencja wpływająca	Korespondencja wysyłana
BUiAD	77 913	58 258
Białystok	5280	5506
Gdańsk	9596	7843
Katowice	15 270	15 093
Kraków	20 775	16 922
Lublin	9182	9288
Łódź	8111	9607
Poznań	8340	10 012
Rzeszów	9099	7156
Szczecin	6259	7228
Warszawa	22 425	28 350
Wrocław	14 138	8109
Delegatura Bydgoszcz	13 735	13 561
Delegatura Kielce	5535	4834
Delegatura Olsztyn	480	541
Delegatura Opole	541	314
Delegatura Radom	5540	5372
Razem	**232 219**	**207 994**

6.5. Badania archiwalne i edycja źródeł

Wydział Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł prowadzi w ramach pionu archiwalnego działalność edytorską i badawczą, mającą na celu popularyzację zasobu zgromadzonego w IPN. W Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Warszawie funkcjonuje on od kwietnia 2007 r. Wcześniej, od grudnia 2006 r., w ramach Wydziału Udostępniania i Informacji Naukowej działała Sekcja 5 Edycji Źródeł i Informacji Naukowej.

Do lipca 2009 r. w WBAiEŹ zorganizowane były dwie sekcje: Sekcja Metodyki Archiwalnej i Źródłoznawstwa oraz Sekcja Edycji Źródeł.

Po 15 lipca 2009 r., zgodnie z Zarządzeniem nr 9/09 Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej zmieniającym zarządzenie w sprawie Regulaminu Organizacyjnego IPN, w Wydziale zostały zlikwidowane sekcje. W celu usprawnienia pracy ich dotychczasowe zadania przejęły cztery zespoły:

- Zespół Edycji Źródeł;
- Zespół Prac Redakcyjnych i Korekt;
- Zespół Badań Archiwalnych;
- Zespół Współpracy Międzynarodowej.

W omawianym okresie Wydział realizował następujące zadania:

1. Opracowanie wydawnictw źródłowych.
2. Redakcja czasopisma „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej".
3. Prace nad przygotowaniem *Informatora o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej*.
4. Współpraca archiwalno-historyczna z archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy.
5. Współpraca edytorska z jednostkami terenowymi BUiAD.
6. Redakcja katalogów archiwalnych.
7. Indywidualne prace naukowe.
8. Realizacja spraw bieżących.

6.5.1. Opracowanie wydawnictw źródłowych

Wydawnictwa opublikowane

***Marzec 1968 w dokumentach MSW*, t. 2: *Kronika wydarzeń*, cz. 1, red. naukowa Franciszek Dąbrowski, Piotr Gontarczyk, Paweł Tomasik, Warszawa 2009, ss. 945 (seria „Dokumenty", t. 32)**

Drugi tom edycji *Marzec 1968 w dokumentach MSW* jest kroniką wydarzeń rozgrywających się w Warszawie od stycznia do czerwca 1968 r. Złożyły się na nią zachowane informacje, meldunki, sprawozdania i notatki różnych wydziałów Komendy MO m.st. Warszawy i departamentów MSW. Celem publikacji jest ukazanie zarówno wiedzy SB i MO o przebiegu wydarzeń i ich bezpośrednich skutkach, jak i działań podejmowanych przez aparat represji wobec uczestników wypadków marcowych.

***Aparat represji wobec księdza Jerzego Popiełuszki 1982–1984*, t. 1, wstęp Jan Żaryn, redakcja naukowa Jolanta Mysiakowska, wybór i opracowanie Jakub Gołębiewski, Jolanta Mysiakowska, Anna K. Piekarska, Warszawa 2009, ss. 408 (seria „Dokumenty", t. 33)**

Publikacja zawiera 130 dokumentów archiwalnych. Są to protokoły przesłuchań świadków, protokoły przesłuchań podejrzanych, notatki informacyjne powstałe w czasie śledztwa prowadzonego przez Prokuraturę Wojewódzką w Warszawie przeciwko ks. Jerzemu Popiełuszce.

Ich uzupełnienie stanowią dokumenty wytworzone przez Urząd ds. Wyznań, notatki służbowe funkcjonariuszy SB, plany czynności operacyjno-śledczych oraz doniesienia tajnych współpracowników SB wykorzystywane przez komunistyczne służby specjalne do inwigilacji kapelana „Solidarności". W tomie zamieszczono ponadto tzw. informacje dzienne MSW, pozwalające na odtworzenie nastrojów panujących wśród Polaków od momentu podania do publicznej wiadomości informacji o zaginięciu ks. Jerzego Popiełuszki aż do czasu jego pogrzebu.

***Biuletyny Komitetu do spraw Bezpieczeństwa Publicznego. Grudzień 1954 – listopad 1956*, wstęp Mirosław Filipiak, opracowanie Wanda Chudzik, Mirosław Filipiak, Jakub Gołębiewski, Warszawa 2009, ss. 813 (seria „Dokumenty", t.36)**

Publikacja stanowi kontynuację edycji biuletynów MBP z lat 1946–1950 i zawiera materiały Gabinetu Przewodniczącego KdsBP. Biuletyny przeznaczone dla kierownictwa różnych struktur aparatu władzy dostarczają informacji o wydarzeniach – ważnych z punktu widzenia aparatu bezpieczeństwa – w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym Polski Ludowej w latach 1954–1956.

Kazimierz Iranek-Osmecki, *Kto ratuje jedno życie... Polacy i Żydzi 1939–1945*, Warszawa 2009, ss. 390 (seria „Z archiwum emigracji", t. 2)

Książka *Kto ratuje jedno życie… Polacy i Żydzi 1939–1945* powstała w 1968 r. na emigracji w Londynie. Jej autor, wybitny oficer WP, w latach okupacji niemieckiej m.in. szef Oddziału II (informacyjno-wywiadowczego) KG AK, podjął próbę udokumentowania pomocy, jaką Polacy nieśli Żydom podczas II wojny światowej. Starał się także przybliżyć problematykę relacji polsko-żydowskich w latach 1939–1945. Charakter publikacji i jej wartość źródłowa sprawiają, że zasługuje ona na przypomnienie współczesnemu czytelnikowi.

***Okaleczone miasto – Warszawa '39. Wojenne zniszczenia obiektów stolicy w fotografiach Antoniego Snawadzkiego*, oprac. Marcin Majewski, Warszawa 2009, ss. 296**

Album przedstawia fotografie autorstwa Antoniego Snawadzkiego dotyczące zniszczeń Warszawy w 1939 r. Unikalne zdjęcia pochodzą z zasobu archiwum Instytutu Pamięci Narodowej. Ukazują okaleczone miasto – Warszawę z jesieni 1939 r. Ponad 130 fotografii zostało wykonanych w okresie między sierpniem a grudniem 1939 r. W publikacji zamieszczono także fotografie z archiwum rodziny Snawadzkiego oraz wzbogacono ją o plany wybranych części Warszawy, a także o fotografie współczesne.

Wydawnictwa w przygotowaniu

W WBAiEŹ kontynuowano prace nad projektami edytorskimi rozpoczętymi w roku ubiegłym. Przeprowadzono także kwerendy źródłowe i selekcję materiału archiwalnego do następnych projektów wydawniczych. Przy realizacji niektórych z nich pracownicy WBAiEŹ współpracują z BEP bądź też naukowcami z innych instytucji. Z ważniejszych projektów należy wymienić:

Aparat represji wobec księdza Jerzego Popiełuszki (1982–1984), t. 2, oprac. Jakub Gołębiewski, Jolanta Mysiakowska, Anna K. Piekarska, Jan Żaryn (seria „Dokumenty");

Stanisław Mikołajczyk w dokumentach aparatu bezpieczeństwa (1945–1966), oprac. Witold Bagieński, Jerzy Bednarek, Franciszek Dąbrowski, Janusz Gmitruk, Franciszek Gryciuk, Antoni Kura (seria „Dokumenty");

Niezależna Oficyna Wydawnicza „Nowa" w latach 1977–1989, oprac. Mirosław Biełaszko, Justyna Błażejowska, Cyprian Wilanowski (seria „Dokumenty");

Polacy w Rumunii 1939–1948 (tytuł roboczy), oprac. zbiorowe (seria „Dokumenty");

Organizacja, działalność i kadra kierownicza Departamentu I MSW, oprac. Witold Bagieński, Anna Karolina Piekarska, Wojciech Sawicki (seria „Dokumenty");

Wojskowa Służba Wewnętrzna 1957–1990, oprac. Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk (seria „Dokumenty" lub „Studia i Materiały");

Marcin Majewski, *Kresowa Brygada Kawalerii w kampanii wrześniowej 1939 r.* (seria „Monografie");

Meldunki operacyjne kierownictwa SB (sierpień 1980 – grudzień 1981) (tytuł roboczy), oprac. Franciszek Dąbrowski, Piotr Byszewski, Jakub Gołębiewski;

Antoni Zieliński, *Ewidencja operacyjna i archiwum MBP i MSW (1944–1989)* (seria „Monografie");

Kryptonim „Fala". Sprawa odezwy Konfederacji Narodowej, oprac. Piotr Byszewski (seria „Studia i Materiały");

Marzec 1968 w dokumentach MSW, t. 2: *Kronika wydarzeń*, cz. 2, oprac. Paweł Tomasik (seria „Dokumenty").

6.5.2. Redakcja czasopisma „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej"

WBAiEŹ wydał w grudniu 2009 r. drugi tom czasopisma naukowego pt. „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" (pierwszy ukazał się w czerwcu 2008 r.). Periodyk służy prezentowaniu zagadnień dotyczących szeroko rozumianej archiwistyki w kontekście funkcjonowania archiwum IPN i charakteru zgromadzonego w nim zasobu. Na łamach pisma publikowane są informacje dotyczące różnych aspektów aktywności archiwum Instytutu. Ważne miejsce zajmuje też popularyzacja zgromadzonego zasobu poprzez krytyczne omówienia oraz edycje najciekawszych dokumentów archiwalnych. Formuła pisma umożliwia zamieszczanie na jego łamach prac przygotowanych przez badaczy z innych ośrodków naukowych i archiwów, korzystających z zasobu IPN lub też pragnących włączyć się w naukową debatę o szeroko rozumianym archiwum IPN.

W skład redakcji czasopisma wchodzą: dr Jerzy Bednarek – redaktor naczelny (WBAiEŹ), Paweł Perzyna – sekretarz redakcji (OBUiAD w Łodzi), dr Rafał Leśkiewicz (BUiAD w Warszawie), Rafał Dyrcz (OBUiAD w Krakowie), dr hab. Tomasz Balbus (OBUiAD we Wrocławiu), dr Bartłomiej Noszczak (OBEP w Warszawie).

6.5.3. *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej (stan na dzień 31 grudnia 2008 roku)*, red. Jerzy Bednarek, Rafał Leśkiewicz, Warszawa 2009, ss. 1248

W okresie sprawozdawczym, po dwóch latach pracy, został opublikowany *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej*. Projektem kierowali dr Jerzy Bednarek (naczelnik WBAiEŹ) i dr Rafał Leśkiewicz (zastępca dyrektora BUiAD). W pracach uczestniczyło 58 archiwistów.

Informator w swojej warstwie merytorycznej obejmuje wszystkie archiwalia, niezależnie od stopnia ich opracowania, dzięki czemu prezentuje realny stan zasobu archiwalnego Instytutu. Jego konstrukcja i układ wewnętrzny są pierwszą próbą zdefiniowania całej struktury zasobu archiwalnego IPN. Oparto ją na trzynastu grupach rzeczowych (działach), które odpowiadają grupom aktotworców wydzielonych przede wszystkim ze względu na swoją historyczno-ustrojową odrębność.

W ramach wyodrębnionych działów opracowane zostały opisy jednostkowe. Każdy z nich ma swój odrębny numer porządkowy. Opisy jednostkowe w obrębie danego działu ułożone zostały w porządku alfabetycznym, zgodnie z nazwą aktotwórcy. Zawierają one następujące pola (stałe elementy opisu):

1. Nazwa.
2. Daty skrajne.
3. Rozmiar w j.a. i mb.
4. Charakterystyka materiałów archiwalnych.
5. Język dokumentów.
6. Pomoce ewidencyjne.

Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowe został publicznie zaprezentowany 1 października 2009 r. w archiwach IPN przy ul. Kłobuckiej 21 w Warszawie podczas konferencji prasowej z udziałem prezesa IPN dr. hab. Janusza Kurtyki. Prezentację prowadzili dr Jerzy Bednarek i dr Rafał Leśkiewicz.

6.5.4. Współpraca archiwalno-historyczna z archiwum SB Ukrainy

Instytut Pamięci Narodowej od 2001 r. współpracuje z Wydzielonym Państwowym Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy w zakresie prac archiwalno-historycznych. Obydwie strony, mając na uwadze dążenia do poszerzenia wiedzy historycznej dotyczącej najnowszych dziejów Polski, a w szczególności tragicznych losów Polaków w latach 1939–1956 na terenach byłego ZSRR, postanowiły współpracować w zakresie uzyskiwania, opracowywania i publikacji dokumentów archiwalnych dotyczących w szczególności represjonowanych obywateli polskich. Należy zaznaczyć, że porozumienie było rozszerzeniem współpracy archiwalno-historycznej prowadzonej przez Centralne Archiwum MSWiA i Główny Zarząd Archiwów przy Gabinecie Ministra Ukrainy, którą rozpoczęto już w 1996 r.

Efektem wspólnych prac edytorskich podejmowanych od 2001 r. są dwujęzyczne (polsko-ukraińskie) publikacje wydawnictw źródłowych w serii: „Polska i Ukraina w latach trzydziestych – czterdziestych XX wieku":

W okresie sprawozdawczym opublikowano siódmy tom serii poświęcony tragedii Wielkiego Głodu na Ukrainie w latach 1932–1933 w wersji anglojęzycznej.

***Holodomor. The Great Famine In Ukraine 1932–1933*, oprac. zbiorowe, Warsaw–Kiev 2009, ss. 648**

Wydawnictwo zawiera 230 dokumentów publikowanych w języku angielskim. 133 dokumenty pochodzą z archiwów SB Ukrainy w Kijowie, Odessie, Sumach, Doniecku, Dniepropietrowsku, Mikołajowie i Chmielnickim. Są to dokumenty wytworzone przez organy OGPU (następnie NKWD) i dotyczą problemów kolektywizacji, głodu oraz inwigilacji przedstawicielstw dyplomatycznych na terenie objętym głodem. Kolejne dokumenty zostały odnalezione w Obwodowym Archiwum Państwowym w Ivano-Frankivsku, Tarnopolu, Łucku oraz w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie. Dokumenty te zostały wytworzone przez polską administrację na terenie południowo-wschodnich województw II RP oraz organy Policji Państwowej. Trzecia grupa materiałów archiwalnych wykorzystanych w pracy to dokumenty pochodzące z Archiwum Akt Nowych i Centralnego Archiwum Wojskowego w Warszawie. Są to materiały wytworzone przez polskie placówki dyplomatyczne i rezydentów polskiego wywiadu. W tomie zastosowano układ chronologiczny. Publikacja posiada ponadto indeksy oraz wkładkę ilustracyjną.

Opisana wyżej publikacja była prezentowana publicznie w dniu 21 listopada 2009 r. w Kijowie podczas obchodów rocznicy Wielkiego Głodu, z udziałem kierownictwa IPN, przedsta-

wicieli władz państwowych Ukrainy, ukraińskiego Instytutu Pamięci Narodu, władz Służby Bezpieczeństwa Ukrainy.

W 2009 r. rozpoczęto także prace nad kolejnym wydawnictwem serii, które powinno ukazać się drukiem do połowy 2010 r. Publikacja będzie nosić tytuł: *Wielki Terror na Ukrainie. Operacja polska 1937–1938*, oprac. zbiorowe (tom 8 serii).

6.5.5. Redakcja katalogów archiwalnych

Pracownicy Wydziału koordynują publikację na stronie internetowej Instytutu tematycznych pomocy archiwalnych, które informują o treści i formie archiwaliów z zasobu IPN. Przedstawiają one opis poszczególnych jednostek archiwalnych ułożonych w porządku rzeczowym. Wraz z postępującym opracowaniem zasobu publikowane będą kolejne pomoce archiwalne ułatwiające korzystanie z archiwum IPN. Do chwili obecnej opublikowano katalogi: „Żydzi polscy i Żydzi w Polsce" (zawierający 7547 rekordów**)** oraz „Ukraińcy w Polsce w latach 1944–1956" (zawierający 1386 rekordów).

6.5.6. Współpraca edytorska z jednostkami terenowymi BUiAD

Do zadań WBAiEŹ należy nadzór i koordynacja prac naukowo-badawczych podejmowanych przez poszczególne jednostki terenowe BUiAD.

Przez cały 2009 r. w oddziałowych biurach udostępniania i archiwizacji dokumentów trwały prace nad popularyzacją i udostępnianiem zgromadzonego zasobu, najczęściej w formie publikowanych edycji materiałów źródłowych. Każda przygotowywana praca była oceniania pod względem edytorskim w WBAiEŹ. Pracownicy wydziału przeprowadzali także na potrzeby publikacji oddziałowych prace redakcyjne i korekty. W efekcie przy pomocy i nadzorze wydawniczym WBAiEŹ opublikowanych zostało 6 książek w centralnych i oddziałowych seriach wydawniczych IPN:

- OBUiAD w Krakowie – Ryszard Kotarba, *Niemiecki obóz w Płaszowie 1942–1945*, Warszawa–Kraków 2009, s. 312, (seria „Albumy");
- OBUiAD w Rzeszowie – *Wybory '89 w Polsce południowo-wschodniej w dokumentach SB*, wstęp Janusz Borowiec, Dariusz Iwaneczko, wybór i opracowanie Janusz Borowiec, Warszawa–Rzeszów 2009, ss. 352 (seria „Dokumenty", t. 35);
- OBUiAD w Łodzi – *Służba Bezpieczeństwa wobec przemian politycznych w latach 1988–1990. Region łódzki*, wstęp, wybór i opracowanie Sebastian Pilarski, Warszawa–Łódź 2009, ss. 720 (seria „Dokumenty", t. 40);
- OBUiAD w Poznaniu – Rafał Leśkiewicz, *Wojskowy Sąd Rejonowy w Poznaniu (1946––1955). Organizacja, funkcjonowanie, procesy archiwotwórcze*, Warszawa–Poznań 2009, ss. 368 (seria „Monografie", t. 58);
- OBUiAD w Poznaniu – *Solidarni z Rumunią. Grudzień 1989 – styczeń 1990*, wstęp Konrad Białecki, fot. Jan Kołodziejski, red. Jerzy Bednarek, Wojciech Kujawa, Anna K. Piekarska, Warszawa–Poznań 2009 (seria „Albumy");
- OBUiAD w Lublinie – *Kościół i opozycja na Lubelszczyźnie w dokumentach SB 1971––1983*, wstęp, wybór i opracowanie Maciej Sobieraj, Lublin 2009, ss. 353.

W okresie sprawozdawczym rozpoczęte zostały prace nad kolejnymi wydawnictwami oddziałowych biur udostępniania i archiwizacji dokumentów. W planach wydawniczych do wydania w seriach centralnych na 2010 r. znalazły się m.in. następujące publikacje:

- Delegatura IPN w Bydgoszczy – *Rok pierwszy. Powstanie i działalność aparatu bezpieczeństwa publicznego na Pomorzu i Kujawach (luty 1945 – styczeń 1946)*, oprac. zbiorowe (seria „Dokumenty");

• OBUiAD w Gdańsku – *Kryptonim „Klan”. Służba Bezpieczeństwa wobec NSZZ „Solidarność” w Regionie Gdańskim 1980–1981*, oprac. Marzena Kruk, Radosław Żydonik (seria „Dokumenty”);

• OBUiAD w Katowicach – *Młodzieżowe organizacje antykomunistyczne na Górnym Śląsku i Podbeskidziu 1945–1954,* oprac. Grzegorz Musiał, Daniel Salbert, Leszek Malczak (seria „Dokumenty”);

• OBUiAD w Łodzi – *Służba Bezpieczeństwa wobec NSZZ „Solidarność” w Regionie Łódzkim 1980–1981*, oprac. Sebastian Pilarski, Robert Rabiega (seria „Dokumenty”).

6.5.7. Indywidualne prace naukowe

Równolegle z pracami wynikającymi z zakresu obowiązków i kompetencji WBAiEŹ jego pracownicy uczestniczyli w projektach badawczych realizowanych przez BEP, przygotowywali na potrzeby wydawnictw IPN edycje pojedynczych dokumentów oraz artykuły naukowe i popularnonaukowe, których podstawą źródłową był zasób archiwalny IPN. Ponadto w zależności od indywidualnych możliwości i aspiracji naukowych kontynuowali badania związane z przygotowywaniem dysertacji doktorskich z zakresu najnowszej historii Polski.

6.6. Działalność naukowa i popularyzatorska

„Noc Muzeów” 16/17 maja 2009 r. – IPN wziął udział w ogólnopolskiej „Nocy Muzeów”. Zwiedzający mieli okazję zapoznać się z pracą pionu archiwalnego IPN w Centrali BUiAD w Warszawie przy ul. Towarowej 28, w OBUiAD w Białymstoku, Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Łodzi, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Wrocławiu oraz w delegaturze w Kielcach. OBUiAD w Lublinie uczestniczył w lubelskiej „Nocy Kultury” 6/7 czerwca 2009 r. Po raz pierwszy szerszej publiczności pokazane zostały magazyny archiwalne, zaprezentowano metody gromadzenia, opracowywania i udostępniania dokumentów.

II ogólnopolska konferencja szkoleniowo-metodyczna została zorganizowana w dniach 25–26 maja 2009 r. przez WBAiEŹ wspólnie z Oddziałem IPN w Łodzi. Była poświęcona podsumowaniu realizacji przez pion archiwalny Instytutu ustawowych zadań w latach 2006–2008, planom pracy na lata 2009–2010 oraz kwestiom metodycznym, związanym z funkcjonowaniem Biura „C” Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Uczestniczyło w niej 90 archiwistów z Biura i z 11 oddziałowych biur udostępniania i archiwizacji dokumentów. Podczas konferencji odbyły się dwie sesje, w trakcie których referenci omówili następujące zagadnienia:

I. Sesja „Funkcjonowanie archiwum IPN. Wybrane problemy”: dr R. Leśkiewicz – *Realizacja przez IPN tzw. ustawy dezubekizacyjnej*; R. Soszyńska – *Analiza skarg i odwołań wpływających do IPN w latach 2000–2008*; A. Zabrocka-Jędrzejczyk – *Specyfika wniosków realizowanych przez Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej BUiAD. Analiza i podstawa prawna*; dr R. Leśkiewicz – *Charakterystyka bazy danych Biura Poszukiwań MCK z Bad Arolsen*; dr M. Żuławnik – *Tryb realizacji zapytań wpływających do Wydziału Ewidencji BUiAD*; W. Lechnio – *Pomoce ewidencyjne Wydziału Ewidencji BUiAD*; J. Kwilosz – *Opracowanie zasobu archiwalnego w informatycznym systemie danych „Czytelnia 3”*; A. Dawidowicz – *Archiwum zakładowe IPN*; M. Truszkowska – *Wybrane problemy digitalizacji zasobu archiwalnego IPN*; A.K. Piekarska – *Zasady przygotowania i redagowania tekstów naukowych.*

II. Sesja „Archiwa cywilnych organów bezpieczeństwa państwa. Wybrane problemy”: P. Perzyna (OBUiAD w Łodzi) – *Struktura zasobu archiwalnego cywilnych organów bezpieczeństwa państwa 1944–1990*; A. Zieliński – *Dzienniki rejestracyjne, archiwalne i koordynacyjne Biura „C” MSW jako źródło do badań historycznych*; dr S. Koller – *Zasady i realizacja brakowania dokumentacji przez Biuro „C” MSW*; J. Woyno – *Działalność naukowo-badawcza*

pionu „C" MSW; G. Karbowiak – *Ochrona informacji niejawnych przez SB. Wydział XII Biura „C" MSW.*

6.6.1. BUiAD

1. Konferencje krajowe

J. Sawicki, *Spojrzenie na Polski Wrzesień 1939* (Instytut Historii PAN, 12 maja 2009 r.).

J. Sawicki, *Zapis pierwszej dekady. Propaganda komunistyczna wobec powstania warszawskiego w latach 1944–1954. Przegląd problematyki* (ogólnopolska konferencja naukowa „Politycznie obcy! Komunistyczny aparat represji wobec żołnierzy Wojska Polskiego", Szczecin 13–14 maja 2009 r.).

G. Wołk, *Konfederacja Polski Niepodległej wobec wydarzeń 1989 r.* (konferencja naukowa „Konfederacja Polski Niepodległej na drodze do Wolności" – Kraków, 10 września 2009 r.).

R. Morawski – udział w konferencji „Zbiory fotograficzne i filmowe w Internecie – aspekty prawne i technologiczne" (Gdańsk, 24 listopada 2009 r.).

J. Sawicki – udział w spotkaniu „Zatrzymane w kadrze – fotografia w nauczaniu i popularyzowaniu historii. Prezentacja najnowszych wydawnictw albumowych IPN" (28 listopada 2009 r.).

J. Wróbel (WUiIN) zorganizował wykład prof. Jerzego Eislera *Wydarzenia grudnia 1970 r.* w Ośrodku Studiów Wschodnich (Warszawa 2 kwietnia 2009 r.).

2. Inne formy popularyzacji

Organizacja konferencji prasowej poświęconej *Informatorowi o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej* oraz systemowi *Nexus*, 1 października 2009 r. w IPN przy ul. Kłobuckiej 21.

Obsługa delegacji krajowych i zagranicznych m.in. przedstawicieli SBU (27–28 kwietnia); studentów z San Domingo Kalifornia (3 czerwca); przedstawicieli Archiwum Służb Bezpieczeństwa w Pradze (30 czerwca – 1 lipca); pierwszej damy Ukrainy, pani Kateriny Juszczenko, szefa ukraińskiego IPN, Ihora Juchnowskiego oraz sekretarza ukraińskiej Międzyresortowej Komisji ds. Wojen i Represji Politycznych, Swiatosława Szeremety (7 września); TV Ukraina (27–28 lipca); dr. Joachima Riedla, zastępcy prezesa Centrali Badania Zbrodni Narodowosocjalistycznych w Ludwigsburgu, oraz przedstawicieli policji niemieckiej (21 października).

Współpraca z Sekcją ds. Serwisów Internetowych IPN przy tworzeniu strony internetowej *Powstanie Warszawskie 1944–2009*.

J. Sawicki, R. Poboży – praca w zespole filmowym Klubu Historycznego im. gen. Stefana Roweckiego „Grota". Spotkanie inaugurujące cykl poniedziałków filmowych odbyło się w Warszawie 19 października 2009 r.

6.6.2. OBUiAD w Białymstoku

1. Referaty

E. Korneluk, *Zadania, struktura, działalność oraz zasób archiwalny Oddziałowego Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Białymstoku*; W. Fedorowicz, *Ewidencja operacyjna – pojęcie, etapy kształtowania, podstawowe normatywy, proces rejestracji, archiwizacja materiałów operacyjnych, stan zachowania, omówienie przykładowych „teczek"* – referaty na zajęciach szkoleniowo-warsztatowych dla sędziów Wydziału III Karnego Sądu Okręgowego w Białymstoku – 30 listopada 2009 r.

2. Współpraca z mediami

P. Czyżewski – wypowiedź dla programu informacyjnego TVP 3 Białystok, *Obiektyw* – 22 lipca 2009 r.

6.6.3. OBUiAD w Gdańsku

Referaty

D. Gucewicz, *Na przekór władzy... Zewnętrzne przejawy życia religijnego w województwie gdańskim w dobie Wielkiej Nowenny i Milenium Chrztu Polski (1957–1966)* (Referat podczas konferencji „Życie codzienne w Gdańsku 1945–1989", Gdańsk, Dom Uphagena, 24 kwietnia 2009 r.)

A. Nadarzyńska, *Kampania polska 1939 r. w materiałach archiwalnych Oddziału gdańskiego IPN* (Sekcja historyczna sympozjum „Relacje polsko-rumuńskie w historii i kulturze", Suczawa, 3–5 września 2009 r.).

D. Sokołowski, *Lech Bądkowski w świetle materiałów aparatu bezpieczeństwa PRL* (sesja naukowa „Lech Bądkowski (1920–1984) – współczesny obraz człowieka idei i czynu", Uniwersytet Gdański, 26 listopada 2009 r.).

6.6.4. OBUiAD w Katowicach

1. Działalność edukacyjna

Cykliczne (dwa razy w miesiącu) zajęcia z młodzieżą gimnazjalną i ponadgimnazjalną na terenie OBUiAD Katowice, przybliżające zasób i działalność archiwum oraz pracę archiwistów (T. Marszałek; pomocniczo G. Kołek i A. Drozdowski).

Współpraca z OBEP w Katowicach przy organizacji konferencji i wystawy pt. „Kościół a kultura niezależna" na Jasnej Górze.

2. Referaty

R. Michalski, *W kręgu Katynia. Pierwsze relacje z miejsca Zbrodni, losy świadków i dowodów rzeczowych* (wykłady dla Rodzin Katyńskich i młodzieży szkolnej w Tychach oraz dla słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku).

R. Michalski – wyjazd edukacyjny do Katynia połączony z 4 wykładami (o Katyniu i o Ponarach, wrzesień–październik).

B. Benczew, *Obozy Polenlager w powiecie raciborskim 1942–1945,* Uniwersytet Trzeciego Wieku, Racibórz.

B. Benczew, udział w sesji „20 lat po Okrągłym Stole – Nędza i okolice", zorganizowanej przez Zespół Szkół Szkolno-Gimnazjalnych w Nędzy i Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej (grudzień 2009 r.).

B. Benczew, promocja Zeszytów Historycznych *Śląsk*, organizowana przez Inkubator Organizacji Pozarządowych w Raciborzu (grudzień 2009 r.).

E. Zajchowska-Piłot, *Robert Schuman ojcem zjednoczonej Europy; Aparat bezpieczeństwa wobec związków wyznaniowych* (wykłady na KUL, styczeń i kwiecień 2009 r.), *Życie i działalność ks. Jerzego Popiełuszki* (wykład w KIK w Lublinie, luty 2009 r.).

dr R. Dziechciarz, naczelnik OBUiAD – udział w konferencji prasowej Oddziału IPN w Katowicach, 29 grudnia 2009 r.

6.6.5. OBUiAD w Krakowie

Referaty, działalność edukacyjna

M. Konieczna, D. Gorajczyk, W. Świątek – prelekcja i prezentacja materiałów archiwalnych dla: nauczycieli historii i wiedzy o społeczeństwie we współpracy z Powiatowym Centrum Edukacji w Gorlicach (3 lutego 2009 r.);

M. Konieczna, W. Świątek – prelekcje połączone z prezentacją materiałów archiwalnych dla: uczniów z Koła Młodych Miłośników Starej Wieliczki oraz Stowarzyszenia „Klub Przyjaciół Wieliczki" (5–6 marca 2009 r.); studentów zagranicznych (we współpracy z Instytutem Amerykanistyki i Studiów Polonijnych Uniwersytetu Jagiellońskiego 18 maja 2009 r.); członków Koła Naukowego Studentów Politologii Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum" (29 maja 2009 r.); przedstawicieli Urzędu Miasta Nowy Sącz oraz młodzieży ponadgimnazjalnej szkół nowosądeckich (26 czerwca 2009 r.).

W. Świątek – zwiedzanie archiwum przez przedstawicieli Muzeum PRL-u Krakowski Oddział Muzeum Historii Polski w Warszawie (9 października 2009 r.) oraz uczniów nowosądeckich liceów (26 listopada 2009 r.).

A. Kęszycka – prelekcja i prezentacja materiałów archiwalnych dla studentów Instytutu Amerykanistyki i Studiów Polonijnych Uniwersytetu Jagiellońskiego (14 grudnia 2009 r.).

6.6.6. OBUiAD w Lublinie

1. Referaty, wykłady i odczyty

L. Popek, *Zbrodnie OUN-UPA na Wołyniu 1939–1945* (wykład wygłoszony w Katolickim Stowarzyszeniu „Civitas Christiana", Lublin, 26 marca 2009 r.).

L. Popek, *Prezentacja działania środowisk społecznych i indywidualnych osób w zakresie porządkowania i urządzania miejsc pamięci narodowej na Ukrainie* (wykład na konferencji „Państwo a pamięć ofiar. Nieupamiętnione ofiary zbrodni wołyńsko-małopolskiej", zorganizowanej przez Rzecznika Praw Obywatelskich, 20 maja 2009 r.).

L. Popek, *Wołyń i Ziemia Zamojska w okresie okupacji niemieckiej* (wykład w Zespole Szkół w Tyszowcach, 8 czerwca 2009 r.).

L. Czarnecki, *Wilno i Wileńszczyzna u progu niepodległości Polski 1919 r.* (referat na konferencji poświęconej 440 rocznicy Unii Lubelskiej, 19 czerwca 2009 r.).

G. Joniec, *Powstanie oraz działalność mobilizacyjna Resortu Informacji i Propagandy w okresie PKWN. Zarys problematyki badawczej* (referat na III Sympozjum dziejów biurokracji, Siedlce, 19–20 czerwca 2009 r.).

L. Popek, *Zbrodnie OUN-UPA na Wołyniu w 1943 r.* (wykład w Prabutach, 26 czerwca 2009 r.).

L. Popek, *Zbrodnie OUN-UPA w powiecie lubomelskim w 1943 r.* (wykład na konferencji w Chełmie, 11 lipca 2009 r.).

J. Romanek, *Powstanie i działalność Batalionów Chłopskich w Obwodzie 11 Radzyń* (referat na konferencji „Wrzesień 1939 i druga wojna światowa na ziemi radzyńskiej", Radzyń Podlaski, 4 września 2009 r.).

J. Romanek, *Polityka kadrowa w KP Milicji Obywatelskiej w Łukowie w latach 1944–1946 r.* (referat na konferencji „Na straży ładu i bezpieczeństwa. Formacje milicyjno-policyjne ziem polskich od czasów najdawniejszych do współczesności", Radom, 11–13 września 2009 r.).

L. Popek, *Dzieci Wołynia – ofiary OUN-UPA 1939–1945* (wykład na konferencji w Skrobowie, 6 listopada 2009 r.).

L. Czarnecki, odczyt podczas uroczystej sesji Rady Miasta Lublina „Na Dzień Odrodzenia Ojczyzny – refleksje historyczne z chwalebnej przeszłości Rzeczypospolitej i Narodu Polskiego", 11 listopada 2009 r.

J. Romanek, *Działania UBP wobec PSL w województwie lubelskim w latach 1945–1947* (referat na konferencji „Między apologią a negacją. Wieś i ruch ludowy w latach 1944–1989", Rzeszów, 2–4 grudnia 2009 r.).

2. Popularyzacja zasobu

J. Piłat, lekcja dla nauczycieli dotycząca zasobu archiwalnego IPN (24 lutego 2009 r.), zajęcia dydaktyczne dla studentów z Kolegium Licencjackiego UMCS w Białej Podlaskiej (20 marca i 22 kwietnia 2009 r.).

„Twarze radomskiej bezpieki" - M. Krzysztofik, konsultant naukowy wystawy z 2008 r. prezentowanej w Starachowicach, Skarżysku-Kamiennej, Zwoleniu i Kozienicach.

3. Współpraca z mediami

L. Popek - udział w filmie *Zapomniane zbrodnie na Wołyniu*, reż. Maciej Wojciechowski (11 lipca 2009 r.) i w realizacji filmu o KOP „Sarny" przez TVP Lublin, reż. A. Sikorski, w cyklu *Było nie minęło*, w miejscowości Tynne na Ukrainie (27 września 2009 r.).

4. Udział w pracach Wojewódzkiego Komitetu Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa - L. Popek.

Akcja porządkowania cmentarzy na Wołyniu – we współpracy z Komendą Ochotniczych Hufców Pracy w Lublinie (Ostrówki, Luboml, Kowel, Zasmyki, Przebraże, Koszyszcze, Kostiuchnówka, 10– 14 sierpnia 2009 r.).

6.6.7. OBUiAD w Łodzi

1. Konferencje, sesje naukowe i popularnonaukowe

Druga ogólnopolska konferencja szkoleniowo-metodyczna poświęcona podsumowaniu realizacji przez pion archiwalny IPN ustawowych zadań w latach 2006–2008, planom pracy na lata 2009–2010 oraz kwestiom metodycznym związanym z funkcjonowaniem Biura „C" Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (OBUiAD Łódź, 25–26 maja 2009 r.)

Sesja popularnonaukowa „Sukces był pełny" w Instytucie Europejskim w Łodzi, współorganizowana z NSZZ „Solidarność" Ziemi Łódzkiej, 3 czerwca 2009 r.

Panel dyskusyjny „Świadomość wolności w niepodległej Polsce" w Filharmonii Łódzkiej im. A. Rubinsteina w Łodzi, poprzedzający koncert „L.U.C. 39/89. Zrozumieć Polskę", współorganizowany z Fundacją Rozwoju Kultury „Przestrzeń Wyobraźni", 22 grudnia 2009 r.

2. Udział w konferencjach i zespołach roboczych

S. Pilarski, *Rozpracowanie na terenie Łodzi środowiska osób związanych z Oddziałem II Sztabu Głównego WP* (referat podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „»Politycznie obcy!« Komunistyczny aparat represji wobec żołnierzy Wojska Polskiego" w Klubie XIII Muz w Szczecinie, 14 maja 2009 r.).

P. Perzyna, *Struktura zasobu archiwalnego cywilnych organów bezpieczeństwa państwa 1944–1990* (referat podczas drugiej ogólnopolskiej konferencji szkoleniowo-metodycznej pionu archiwalnego IPN w Łodzi, 26 maja 2009 r.).

S. Pilarski, *Wybory 4 czerwca 1989 r. w regionie łódzkim – przebieg i działania Służby Bezpieczeństwa* (referat podczas sesji popularnonaukowej „Sukces był pełny" w Instytucie Europejskim w Łodzi, 3 czerwca 2009 r.).

S. Pilarski, *Władze polskie wobec kwestii czechosłowackiej w 1939 r.* (referat podczas sesji naukowej „Militarne i polityczne aspekty udziału Polski w II wojnie światowej" w Muzeum w Tomaszowie Mazowieckim, 9 września 2009 r.).

R. Rabiega, *Władze PRL wobec NSZZ »Solidarność« 1980–1981* (referat podczas sesji popularnonaukowej „Niepokorni w kamasze – kartki z kalendarza – sierpień" w Zespole Szkół Salezjańskich w Łodzi, 12 września 2009 r.).

S. Pilarski, *Działania Służby Bezpieczeństwa w okresie przemian politycznych w latach 1989–1990* (referat w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, 27 października 2009 r.).

S. Pilarski, *Łódzka prasa oficjalna wobec procesu przemian politycznych w 1989 r.* (referat podczas konferencji naukowej „Wolne media? Środowisko dziennikarskie w 1989 roku", 20 listopada 2009 r.).

3. Działalność edukacyjna

S. Pilarski, *Geneza II wojny światowej* (wykład z cyklu „Przywrócić pamięć" w ramach zajęć organizowanych przez Tomaszowskie Stowarzyszenie Inicjatyw Kulturalnych, Tomaszów Mazowiecki, 2 marca 2009 r.).

R. Rabiega, zajęcia dla studentów historii Uniwersytetu Łódzkiego, 23 marca 2009 r.

R. Rabiega, *Stan wojenny w regionie łódzkim* (wykład dla młodzieży szkół gimnazjalnych, Tomaszów Mazowiecki, 27 marca 2009 r.).

R. Stasiak, *Ofiary zbrodni w grobach Miednoje* (wykład w ramach Klubu Historycznego im. gen. Stefana Roweckiego „Grota", Piotrków Trybunalski, 16 kwietnia 2009 r.).

S. Pilarski, *Okupacja niemiecka i sowiecka ziem polskich 1939–1945* (wykład z cyklu „Przywrócić pamięć" w ramach zajęć organizowanych przez Tomaszowskie Stowarzyszenie Inicjatyw Kulturalnych, Tomaszów Mazowiecki, 20 kwietnia 2009 r.).

S. Pilarski, *Piłsudczycy wobec kryzysu politycznego w Europie i upadku państwowości czechosłowackiej 1938–1939* (wykład dla słuchaczy Stowarzyszenia Tomaszowski Uniwersytet Trzeciego Wieku, Tomaszów Mazowiecki, 21 kwietnia 2009 r.).

S. Pilarski, *Polskie państwo podziemne 1939–1945. Powstanie warszawskie* (wykład z cyklu „Przywrócić pamięć" w ramach zajęć organizowanych przez Tomaszowskie Stowarzyszenie Inicjatyw Kulturalnych, Tomaszów Mazowiecki, 11 maja 2009 r.).

S. Pilarski, *Przyczyny i konsekwencje konfliktu polsko-czechosłowackiego w okresie międzywojennym* (wykład w ramach Klubu Historycznego im. gen. Stefana Roweckiego „Grota", Wieluń, 16 października 2009 r.).

K. Kustra, zajęcia dla uczniów Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Piotrkowie Trybunalskim, 28 października 2009 r.

R. Rabiega, *Działania aparatu bezpieczeństwa wobec Konspiracyjnego Wojska Polskiego w Piotrkowskiem* (wykład w ramach Klubu Historycznego im. gen. Stefana Roweckiego „Grota", Piotrków Trybunalski, 19 listopada 2009 r.).

M. Kopczyński, *Stan zachowania archiwaliów opoczyńskiej SB z lat 1988–1990* (Opoczno, 14 grudnia 2009 r.).

S. Pilarski, udział w panelu dyskusyjnym „Świadomość wolności w niepodległej Polsce" w Filharmonii Łódzkiej im. A. Rubinsteina w Łodzi, 22 grudnia 2009 r.

4. Współpraca z mediami

Informacje prasowe – 28 artykułów i doniesień prasowych związanych z działalnością OBUiAD IPN w Łodzi.

Audycje radiowe – M. Kopczyński, R. Rabiega i S. Pilarski – Polskie Radio Łódź (28 stycznia 2009 r., 16 i 22 grudnia 2009 r.).

Programy telewizyjne – M. Kopczyński i R. Rabiega - udział w programach TVP Łódź i TV „Toya" (28 stycznia 2009 r.) oraz Telewizji „Dolsat" w Bełchatowie (20 lutego 2009 r.); R. Rabiega - wywiad dla tomaszowskiej telewizji kablowej „Tele-Top" (27 marca 2009 r.); S. Pilarski – wywiady dla: TVP Łódź i TV „Toya" (3 czerwca 2009 r. i 16 grudnia 2009 r.).

6.6.8. OBUiAD w Poznaniu

Udział w konferencjach

P. Kabat, *Aparat bezpieczeństwa PRL wobec byłych żołnierzy Oddziału II SG na terenie województwa poznańskiego w latach 1945–1956* (referat na konferencji naukowej „Politycznie Obcy" organizowanej przez Oddział IPN w Szczecinie, 13–14 maja 2009 r.).

E. Wojcieszyk, *Ksiądz Stanisław Hartlieb i początki ruchu oazowego w archidiecezji poznańskiej w świetle materiałów aparatu represji* (konferencja naukowa „Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1970–1980", Poznań, 18 listopada 2009 r.).

6.6.9. OBUiAD w Rzeszowie

1. Referaty, wykłady

P. Szopa, *Polskie Państwo Podziemne na Rzeszowszczyźnie wobec przestępstw popełnianych na Żydach* (referat na międzynarodowej konferencji naukowej w Warszawie „Polski i żydowski ruch oporu pod okupacją niemiecką w latach 1939–1945", 23–24 marca 2009 r.).

P. Szopa, wykład poświęcony Polskiemu Państwu Podziemnemu dla uczniów Liceum Ogólnokształcącego w Strzyżowie, 17 września 2009 r.

P. Szopa, *Walka o niepodległość regionu w okresie II wojny światowej* (referat na sesji naukowej „Administracyjne, gospodarcze i kulturowe funkcje miasta w ujęciu historycznym" w Niebylcu, 17 października 2009 r.).

D. Byszuk, prezentacja działalności pionu archiwalnego IPN podczas spotkania z seniorami „Solidarności" Oświaty i Wychowania na zaproszenie Regionalnej Sekcji Emerytów i Rencistów Regionu Rzeszowskiego NSZZ „Solidarność", Rzeszów, 9 listopada 2009 r.

B. Wójcik, *Stajemy do walki o sprawiedliwość – niepodległościowe zmagania młodzieży na Rzeszowszczyźnie w latach 1944–1956* (wykład na IV Sejmiku Kultury Powiatu Strzyżowskiego, Czudec, 15 grudzień 2009 r.).

2. Warsztaty archiwalno-metodyczne

R. Witalec, warsztaty archiwalno-metodyczne dla studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego (29 maja 2009 r.).

3. Współpraca z mediami

R. Witalec, P. Szopa (12 lutego 2009 r.), P. Fornal (23 lutego 2009 r.), D. Byszuk (16 maja 2009 r.) – udział w programach TVP 3; B. Wójcik (15 października 2009 r.) – TV Kablowa Tarnobrzeg;

R. Witalec i P. Szopa (5 lutego 2009 r.), R. Witalec (12 luty i 15 maja 2009 r.), P. Fornal (20 lutego 2009 r.), J. Borowiec (22 maja i 8 czerwca 2009 r.), P. Szopa (6 i 7 czerwca, 7 września 2009 r.), B. Wójcik (5 i 26 października, 16 grudnia 2009 r.) – udział w audycjach Radia Rzeszów.

Prasa – artykuły i informacje o działalności OBUiAD ukazały się w „Nowinach", „Naszej Polsce" oraz w serwisie PAP.

6.6.10. OBUiAD w Szczecinie

1. Udział w konferencjach:

Z. Stanuch, *UB/SB wobec nauczania religii na Pomorzu Zachodnim* (wykład dla Szczecińskiego Klubu Katolickiego, 12 lutego 2009 r.).

Z. Stanuch, *Polityka władz państwowych na Pomorzu Zachodnim wobec nauczania religii w latach 1945–1961*; T. Błaszak, *Wydział IV KW MO/WUSW w Szczecinie w latach 1962–1989. Struktura, kadry, działalność* (referaty na konferencji naukowej „Polityka władz państwowych wobec Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim i ziemi lubuskiej 1945–1989", Wydział Teologiczny Uniwersytetu Szczecińskiego, 25–26 marca 2009 r.).

T. Kenar, *Refleksja nad klęską wrześniową 1939 r. w emigracyjnej publicystyce Ruchu Narodowego* (referat na konferencji naukowej „Polski rok 1939. Geneza II wojny światowej w polskiej perspektywie", Dobiegniew-Mierzęcin, 2–3 września 2009 r.).

T. Kenar, *Recepcja katolickiej nauki społecznej na łamach „Ładu". U źródeł myśli chrześcijańsko-demokratycznej w III Rzeczypospolitej* (referat na konferencji naukowej „Ideowe dziedzictwo głównych nurtów politycznych II Rzeczypospolitej w refleksji politycznej po zakończeniu II wojny światowej", Wisełka, 5–6 września 2009 r.).

T. Kenar, *Oddział wojewódzki PAX w Koszalinie w świetle dokumentów SB*; T. Błaszak, *Wydział IV KW MO/WUSW w Koszalinie w latach 1962–1989. Struktura, kadry, działalność* (referaty na konferencji naukowej „Kościół katolicki w realiach władzy komunistycznej na Pomorzu Środkowym w latach 1945–1989", Wyższe Seminarium Duchowne w Koszalinie, 7 listopada 2009 r.).

T. Kenar, *Bronisław Ziental – losy żołnierza wyklętego* (referat wygłoszony na konferencji edukacyjnej „Szczecin – historię tworzą ludzie", OBEP IPN w Szczecinie, 11 grudnia 2009 r.).

Lekcje archiwalne głównie dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych (we współpracy z pracownikiem OBEP w Szczecinie).

6.6.11. OBUiAD w Warszawie

J. Kuczyński, W. Wołłejko – współpraca z OBEP w Warszawie w przygotowaniu widowiska historycznego – rekonstrukcji zamachu na Franza Kutscherę (22 lutego 2009 r.).

6.6.12. OBUiAD we Wrocławiu

1. Wystąpienia publiczne pracowników OBUiAD

Promocja publikacji: T. Balbus, *„Jurandowcy". Powstańcy wileńscy 1944. Historia i życie codzienne 1. Brygady Wileńskiej Armii Krajowej* i *„Ojczyznę wolną racz nam wrócić Panie…". Komunistyczna bezpieka wobec kardynała Henryka Gulbinowicza w latach 1970–1990*; P. Niwiński, *Działania komunistycznego aparatu represji wobec środowisk kombatantów wileńskiej AK 1945–1980*, w Domu Kultury Polskiej w Wilnie, 3 marca 2009 r.

T. Balbus, *Życie codzienne oddziałów partyzanckich Okręgu Wileńskiego AK (1943–1944). Uwarunkowania i specyfika regionu* (wykład dla młodzieży polskich szkół średnich z Wilna oraz weteranów AK); prelekcja przed emisją filmu dokumentalnego o kard. Henryku Gulbinowiczu w Domu Kultury Polskiej w Wilnie, 3 marca 2009 r.

W trakcie wizyty w polskiej szkole średniej w Bujwidzach k. Wilna przekazanych zostało do szkolnej biblioteki kilkadziesiąt książek o historii najnowszej Polski (4 marca 2009 r.).

J.B. Dardzińska, *Wizyta w Urzędzie ds. Akt Służby Bezpieczeństwa byłej NRD tzw. Instytucie Gaucka* (referat na spotkaniu członków wrocławskiego oddziału Stowarzyszenia Archiwistów Polskich, 6 marca 2009 r.).

J.B. Dardzińska, *Zbrojne organizacje podziemne na terenie powiatu oławskiego w latach 1945–1952;* B. Kruk, *Wrocław–Oława. Powstanie pierwszej linii kolejowej na Śląsku* (referaty na konferencji „800 lat historii Oławy", Starostwo Powiatowe w Oławie, Urząd Miasta w Oławie, OBEP IPN we Wrocławiu, 12–13 marca 2009 r.).

T. Balbus, referat *Zwalczanie oddziału por. Franciszka Olszówki „Otta" przez siły Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego* oraz udział w panelu dyskusyjnym podczas konferencji naukowej „Polskie podziemie antykomunistyczne na Śląsku w latach 1945–1956", Brzeg, 17–18 czerwca 2009 r.).

K. Pawlak-Weiss, *Prezentacja najważniejszych dokumentów dotyczących Ziemi Wałbrzyskiej z okresu II wojny światowej* (XIII Panorama Wydawców, Wałbrzych, 3–4 września 2009 r.).

D. Misiejuk, *Kardynał Bolesław Kominek w świetle materiałów Służby Bezpieczeństwa* (referat, „Kardynał Bolesław Kominek – prekursor pojednania polsko-niemieckiego", Ośrodek „Pamięć i Przyszłość", Wrocław, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 22 października 2009 r.).

J.B. Dardzińska, *„Pomarańczowa Alternatywa" w świetle materiałów operacyjnych Służby Bezpieczeństwa* (referat na konferencji „Od kontrkultury do New Age", OBEP IPN we Wrocławiu – „Rok Kultury Niezależnej", 22–23 października 2009 r.).

T. Balbus, *Armia Krajowa – siły zbrojne Polskiego Państwa Podziemnego* (ogólnopolska konferencja naukowa „Żołnierze majora »Borowego«. Armia Krajowa w Małopolsce i na Podhalu", Nowy Targ–Ochotnica Górna, 27–29 listopada 2009 r.).

K. Stiel, *Wyspy wolności – działalność Duszpasterstwa Środowisk Twórczych i Klubu Inteligencji Katolickiej we Wrocławiu w latach 80-tych* (referat, *„*Kościół a Kultura Niezależna*",* Oddział IPN w Katowicach, Jasnogórska Fundacja „Pro Patria", Jasna Góra, 10 grudnia 2009 r.).

2. Popularyzacja zasobu archiwalnego

Lekcje archiwalne, przygotowywane wspólnie z OBEP dla uczniów i studentów.

6.6.13. Delegatura w Bydgoszczy

Przygotowanie materiałów do wystaw zrealizowanych w 2009 r. przez bydgoski OBEP („Wolne słowo", „Wybory czerwcowe 1989 r. Bydgoszcz-Toruń-Włocławek", „Okupacja i zbrodnie niemieckie na Kujawach i Pomorzu Południowym").

6.6.14. Delegatura w Kielcach

Konferencje, sesje naukowe i popularno-naukowe

M. Jedynak, *Kryptonim „Jedność" – rozpracowanie Środowiska Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury"-„Nurt" na Dolnym Śląsku (1957–1959)* (konferencja „Polskie podziemie antykomunistyczne na Śląsku w latach 1945–1956", Brzeg, 17–18 czerwca 2009 r.).

A. Szczerba, *Zasób archiwalny Delegatury IPN w Kielcach. Charakterystyka ogólna*; M. Jedynak, *Wpływ uroczystości pogrzebowych mjr. Jana Piwnika „Ponurego" w czerwcu 1988 r. na nastroje i postawy społeczeństwa Kielecczyzny* (konferencja „Społeczeństwo a władza. Między Wisłą a Pilicą w Polsce Ludowej (1945–1989)", Kielce, 8–9 października 2009 r.).

6.6.15. Delegatura w Olsztynie

Udział w organizacji Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie 16–19 września 2009 r. i w przygotowaniu wystaw BEP w Olsztynie.

6.6.16. Delegatura w Opolu

Współpraca organizacyjna w ogólnopolskiej wystawie „Poczta Podziemna" w ramach Roku Kultury Niezależnej 2009 r. – Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu.

Udział w konferencji popularnonaukowej „Opolszczyzna oczami bezpieki w latach 1945––1989" zorganizowanej przez Urząd Miasta Opola, 25 listopada 2009 r.

6.6.17. Delegatura w Radomiu

1. Konferencje naukowe i popularnonaukowe

Konferencja naukowa: „Społeczeństwo ziem między Wisłą a Pilicą wobec władzy w latach 1945–1989", zorganizowana 24–25 września 2009 r. w Kielcach. Referaty wygłosili pracownicy WUiAD: M. Sołtysiak, *Działania Służby Bezpieczeństwa wobec Jana Sońty „Ośki" jako przykład inwigilacji środowiska byłych żołnierzy Batalionów Chłopskich*; K. Busse, *Trzech do tysiąca. Likwidacja grupy Aleksandra Młyńskiego „Drągala" przez aparat bezpieczeństwa*.

M. Sołtysiak, *Działania Służby Bezpieczeństwa wobec Jana Sońty „Ośki" jako przykład inwigilacji środowiska byłych żołnierzy Batalionów Chłopskich* (referat na konferencji popularnonaukowej „Żołnierze Batalionów Chłopskich obwodu iłżeckiego i ich losy w powojennej Polsce", Kazanów, 28 kwietnia 2009 r.).

2. Działalność popularnonaukowa

M. Sołtysiak – autor i redaktor strony internetowej http://partyzantka-kielecczyzny.pl, poświęconej działaniom partyzanckim w latach 1939–1956 w regionie świętokrzyskim i regionie radomskim.

3. Współpraca z mediami

M. Sołtysiak – udział w realizacji filmu dokumentalnego *Ośka* w ramach serii „Z archiwum IPN" dla Oddziału TVP w Lublinie.

Współpraca w przygotowaniu filmu Joanny Grudzińskiej *KOR* (projekt wspierany przez Instytut Francuski w Warszawie oraz Przedstawicielstwo Walonia-Bruksela).

7. Biuro Edukacji Publicznej

Działalność Biura Edukacji Publicznej i jego terenowych odpowiedników zdominowana została w 2009 r. przez przypadające w tym czasie wielkie rocznice – 70-lecie wybuchu II wojny światowej i 20-lecie upadku systemu komunistycznego w Europie Środkowo-Wschodniej. Wydano z tej okazji liczne publikacje (tomy źródeł, opracowania, albumy), odbyły się konferencje naukowe i okolicznościowe sesje, zorganizowano szereg akcji edukacyjnych (wystawy, konkursy oraz po raz pierwszy – gry edukacyjne). Biuro Edukacji Publicznej wspólnie z Sekretariatem Prezesa IPN przygotowało również specjalne portale edukacyjne (www.1wrzesnia39.pl/www.17wrzesnia39.pl, www.rok1989.pl/www.year1989.pl). Obie rocznice połączył zainicjowany przez IPN „Rok Stefana Korbońskiego", w ramach którego m.in. przygotowano okolicznościową wystawę i album.

Obok działań związanych z rocznicami Biuro Edukacji Publicznej kontynuowało liczne projekty naukowe i edukacyjne. Ich materialny wyraz w 2009 r. to: 60 konferencji naukowych i popularno-naukowych, 51 nowych wystaw, ponad 180 publikacji zwartych, setki artykułów naukowych i popularno-naukowych.

Jednym z podstawowych ustawowych zadań IPN, określonych w art. 53 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, jest informowanie polskiego społeczeństwa o strukturach i metodach działania instytucji, w ramach których zostały popełnione zbrodnie nazistowskie i komunistyczne, a także o strukturach, obsadzie personalnej i sposobach działania organów aparatu represji epoki komunistycznej. Ustawodawca powierzył też IPN prowadzenie badań z zakresu najnowszej historii Polski i upowszechnianie ich wyników w postaci wydawnictw naukowych, popularnonaukowych, zbiorów dokumentów, publikacji internetowych, a także za sprawą działalności wystawienniczej i szeroko rozumianej edukacji historycznej.

W strukturze Instytutu zadania wynikające z tych zapisów realizuje przede wszystkim Biuro Edukacji Publicznej (BEP), działające w trzech kierunkach: naukowo-eksperckim, edukacyjno-wystawienniczym i wydawniczym. Znajduje to odpowiednie odbicie w jego strukturze organizacyjnej. W centrali sprawami tymi zajmują się:

- Wydział Badań Naukowych, Dokumentacji, Ekspertyz i Zbiorów Bibliotecznych;
- Wydział Edukacji Historycznej;
- Wydział Wydawnictw.

W oddziałach zaś odpowiednie referaty (w przypadku zadań naukowych i edukacyjno-wystawienniczych) i delegowani pracownicy (w przypadku działalności wydawniczej).

7.1. Działalność naukowo-badawcza

Badaniami naukowymi w IPN zajmują się przede wszystkim historycy zatrudnieni w odpowiednim wydziale w centrali BEP w Warszawie (Wydział Badań Naukowych, Dokumentacji, Ekspertyz i Zbiorów Bibliotecznych – WBNDEiZB) oraz referatach badań naukowych działających we wszystkich jedenastu Oddziałowych Biurach Edukacji Publicznej (OBEP). Ich zadania obejmują również działalność informacyjną i ekspercką, to jest opracowywanie pogłębionych notatek służbowych (ekspertyz) na potrzeby własne Instytutu (pionów prokuratorskiego, lustracyjnego i archiwalnego), a także instytucji państwowych (np. Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych czy sądów), wreszcie osób prywatnych.

7.1.1. Ogólnopolskie projekty badawcze

Aktualnie realizowane zadania BEP IPN w dziedzinie badań nad historią najnowszą Polski (także w szerszym kontekście jej relacji z sąsiadami) zostały określone w zatwierdzonym przez kierownictwo IPN i jego Kolegium planie prac na lata 2006–2010. Zostały one podzielone na szereg wieloletnich ogólnopolskich i ponadregionalnych projektów badawczych, które są realizowane przez zespoły naukowców z centrali w Warszawie i z poszczególnych oddziałów IPN. W owych pracach, poza historykami, edukatorami i archiwistami z IPN, uczestniczy także wielu badaczy, na co dzień związanych z innych ośrodkami naukowymi (uczelnie wyższe, instytuty PAN itp.). Często historycy z innych niż IPN ośrodków badawczych pełnią rolę koordynatorów i kierowników zespołów badawczych. Poszczególne ogólnopolskie projekty badawcze są omówione poniżej.

7.1.1.1. Struktura i metody działania aparatu bezpieczeństwa Polski Ludowej

Koordynator – dr Łukasz Kamiński (BEP Centrala), współpraca dr Władysław Bułhak, prof. Andrzej Paczkowski.

W aktualnej fazie celem projektu jest przygotowanie opracowań monograficznych poświęconych podstawowym strukturom operacyjnym aparatu bezpieczeństwa, zarówno centralnym, jak i regionalnym. Zakończenie obecnej fazy projektu (w postaci publikacji poszczególnych opracowań) przewidziane jest na lata 2010–2011.

Bardzo zaawansowane są m.in. prace nad dziejami wywiadu i kontrwywiadu PRL (Departamenty I i II MSW), a także pionami UB/SB zajmującymi się zwalczaniem Kościoła katolickiego i innych wyznań (Departament IV). W OBEP Kraków przygotowano do druku publikację zawierającą instrukcje pracy i inne podstawowe dokumenty normatywne pionów pomocniczych SB („B", „T" i „W") w latach 1945–1989. OBEP Kraków przygotowuje także do druku instrukcje pracy operacyjnej Wojskowej Służby Wewnętrznej (WSW), których edycji dokonał pracownik tamtejszego OBL, Bartosz Kapuściak. W polu badawczym Moniki Komanieckiej z OBEP Kraków znalazło się natomiast funkcjonowanie archiwum i ewidencji SB MSW (pion „C").

Nad projektem dotyczącym wywiadu cywilnego PRL (Departament VII MBP, Departament I KdsBP/MSW) pracuje zespół złożony z historyków z centrali BEP i OBEP Lublin (dr Władysław Bułhak, dr Sławomir Łukasiewicz). W roku 2009 prowadzone były zaawansowane kwerendy archiwalne, ukazały się też pierwsze publikacje związane z tym projektem. Jego wyniki były prezentowane na naukowych seminariach, m.in. w Warszawie, Lublinie, Pradze i Waszyngtonie.

Natomiast projekt badań nad kontrwywiadem jest prowadzony przez pracowników OBEP Warszawa. Niebawem ukaże się pierwszy z serii tomów dokumentów powstałych w ramach tego projektu, w opracowaniu i redakcji dr. Patryka Pleskota, zatytułowany *Tarcza partii i narodu. Cywilny pion kontrwywiadu Polski Ludowej w latach 1945–1956. Zarys struktur i wybór źródeł*. Znajduje się on obecnie w obróbce redakcyjnej. Dalsze prace będą dotyczyć kontroli sprawowanej przez aparat bezpieczeństwa PRL nad dyplomatami krajów zachodnich.

Prace nad „pionem kościelnym" UB/SB prowadzone są m.in. w OBEP Gdańsk i OBEP Katowice, a także w Delegaturze IPN w Bydgoszczy.

Równie istotne jak prace nad funkcjonowaniem centralnych pionów aparatu bezpieczeństwa są te odnoszące się do „regionalnej bezpieki". W roku 2010 planowana jest konferencja podsumowująca aktualny stan badań nad tą problematyką. Publicznej prezentacji wyników badań będzie towarzyszyć zbiorcza (ogólnopolska) wersja wystawy *Twarze bezpieki*. W poszczególnych oddziałach i delegaturach IPN powstało już i zostało opublikowanych kilkadziesiąt opracowań poszczególnych powiatowych i wojewódzkich Urzędów Bezpieczeństwa i Urzędów Spraw

Wewnętrznych. Z prac opublikowanych w roku sprawozdawczym należy tutaj przede wszystkim wymienić: *Fundament systemu zniewolenia. Z działalności wojewódzkich struktur Urzędu Bezpieczeństwa w Katowicach 1945–1956* (red. dr Adam Dziurok, dr Adam Dziuba – OBEP Katowice) oraz informator *Kadra bezpieki 1945–1990. Obsada stanowisk kierowniczych aparatu bezpieczeństwa w województwie śląskim/katowickim, bielskim i częstochowskim* (red. dr Wojciech Dubiański, dr Adam Dziuba, dr Adam Dziurok – OBEP Katowice). W opracowaniu są kolejne podobne tomy odnoszące się do działalności bezpieki na szczeblu wojewódzkim, m.in. w odniesieniu do Olsztyna i Lublina. W 2009 r. opublikowano też drugie – poszerzone i uzupełnione – wydanie informatora personalnego o kadrze kierowniczej aparatu bezpieczeństwa województwa krakowskiego w opracowaniu Wojciecha Frazika, dr. Filipa Musiała, Mateusza Szpytmy i dr. Michała Wenklara *Ludzie bezpieki województwa krakowskiego. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w latach 1945–1990. Informator personalny*.

Jednym z ważniejszym aktualnie realizowanych przedsięwzięć badawczych są prowadzone w oddziale białostockim prace nad trzecim z serii tomów dokumentów opisujących tworzenie aparatu bezpieczeństwa w poszczególnych makroregionach tzw. Polski lubelskiej (lata 1944––1945) pod wspólnym tytułem *Rok pierwszy*. Powstający tom będzie się odnosił do Białostocczyzny i zamykał jednocześnie serię (tomy dotyczące się do Lubelszczyzny i Rzeszowszczyzny ukazały się w latach 2004–2005).

Przygotowywane do publikacji i publikowane są też wyniki badań nad zbrodniczą działalnością tzw. Wojskowych Sądów Rejonowych (WSR), m.in. w Białymstoku, Gdańsku, Bydgoszczy i Koszalinie. Badania dotyczą głównie osób skazanych przez owe sądy na karę śmierci z przyczyn politycznych. W ramach tych prac OBEP Wrocław opublikował w 2009 r. książkę dr. hab. Krzysztofa Szwagrzyka *Kryptonim „Mordercy" (sprawa ppor. Mieczysława Bujaka). Studium prowokacji i terroru*.

W okresie sprawozdawczym, w ramach projektu, została przygotowana do druku polska wersja (poważnie rozszerzona i uzupełniona) kompendium pokazującego funkcjonowanie komunistycznego aparatu bezpieczeństwa w poszczególnych krajach Europy Środkowo-Wschodniej (red. dr Krzysztof Persak, dr Łukasz Kamiński). Ukaże się ona niebawem (w pierwszym kwartale 2010 r. pod tytułem *Czekiści. Organy bezpieczeństwa w europejskich krajach bloku sowieckiego 1944–1990*. W OBEP Warszawa powstała natomiast praca Roberta Spałka *Przeciwko swoim. Kierownictwo PZPR i MBP w poszukiwaniu „wroga wewnętrznego" 1948–1956*.

Ponadto w roku 2009 zasadniczo zostały zakończone prace nad długo oczekiwanym, bardzo obszernym tomem dokumentów *Czarna księga bezprawia* zawierającym najważniejsze tzw. normatywy (instrukcje, rozporządzenia wewnętrzne) aparatu represji z lat 1944–1956 pod redakcją i w opracowaniu dr. Bogusława Kopki, ze wstępem współautorstwa prof. Andrzeja Paczkowskiego.

7.1.1.2. Aparat bezpieczeństwa w walce z podziemiem politycznym i zbrojnym 1944–1956

Koordynator – dr Tomasz Łabuszewski, współpraca Monika Koszyńska, Kazimierz Krajewski (wszyscy OBEP Warszawa).

Pod koniec 2006 r. zainicjowano nową fazę prac badawczych, której najważniejszym elementem jest trwający obecnie projekt *Śladami zbrodni* dokumentujący miejsca zbrodni komunistycznych popełnionych w latach 1944–1956, którego wyniki prezentowane są na odpowiednim portalu internetowym (http://www.slady.ipn.gov.pl) – projekt omówiony szerzej w części sprawozdania poświęconej działalności edukacyjnej BEP.

W 2009 r. zamknięta została praca nad większością materiału objętego programem w etapie pierwszym (krajowym). Przekazanie całości planowanej publikacji (albumu) do Wydziału Wy-

dawnictw BEP nastąpi w pierwszym kwartale 2010 r. W 2010 r. album *Śladami zbrodni* powinien zostać wydany. Rozpoczęty został drugi (kresowy) etap programu „Śladami zbrodni", prace – z udziałem m.in. specjalistów w Uniwersytetu Gdańskiego na czele z dr. hab. Piotrem Niwińskim – koordynuje na szczeblu ogólnokrajowym Kazimierz Krajewski (OBEP Warszawa).

W roku 2009 ukazało się też wiele publikacji opisujących działalność podziemia po 1944 r., m.in. praca Mirosława Surdeja (OBEP Rzeszów) *Oddział partyzancki Wojciecha Lisa*. Dr Michał Wenklar (OBEP Kraków) opublikował monografię *Nie tylko WiN i PSL. Opór społeczny w powiecie tarnowskim w latach 1945–1956*. Z kolei wysiłkiem Delegatury w Kielcach powstała niewielka praca dr. Ryszarda Śmietanki-Kruszelnickiego i Marcina Sołtysiaka *Rozbicie więzienia w Kielcach w nocy z 4 na 5 sierpnia 1945 r.*

W ramach tego projektu prowadzone są także badania jednostkowe i zespołowe. Z ciekawszych projektów warto wskazać na powstającą w OBEP Lublin monografię *„Ostatni Mohikanie". Ludzie podziemia ukrywający się po 1956 r.* Podobne prace prowadzone są także w Delegaturze w Kielcach. W OBEP Warszawa powstaje tom *„W sieci". Rzecz o powojennych siatkach wywiadowczych* obejmujący 13 studiów różnych autorów (red. Mariusz Bechta), a także monografia Narodowego Zjednoczenia Wojskowego (oprac. Mariusz Bechta, Wojciech Muszyński). W tym samym oddziale trwają też prace nad tomem poświęconym podziemiu niepodległościowemu w województwie warszawskim w latach 1944–1956 (oprac. Kazimierz Krajewski, dr Tomasz Łabuszewski) i, odrębnie, studium tych samych autorów *Anatomia zdrady* poświęcone zagładzie oddziału kpt. Kazimierza Kamieńskiego „Huzara". Z kolei w OBEP w Białymstoku przygotowywane są do wydania materiały odnoszące się do tzw. obławy augustowskiej z lipca 1945.

7.1.1.3. Aparat bezpieczeństwa w walce z Kościołem i wolnością wyznania

Koordynator – dr Adam Dziurok – OBEP Katowice (w okresie sprawozdawczym).

W latach 2006–2009, w ramach drugiej fazy projektu, prowadzone były prace nad działaniami aparatu bezpieczeństwa wobec kurii biskupich i instytucji kurialnych w Polsce w latach 1945–1989. Odpowiedni tom studiów, pod redakcją dr. Adama Dziuroka, został ukończony i ukazał się w grudniu 2009 r. W trzeciej fazie projektu głównym tematem badań i działań z dziedziny edukacji historycznej będzie zaangażowanie Kościoła we wsparcie kultury niezależnej w latach osiemdziesiątych XX w.

W roku sprawozdawczym w ramach projektu ukazało się kilka zbiorów dokumentów, m.in. *Ruch pielgrzymkowy na Jasną Górę 1945–1989. Wybór dokumentów* (OBEP Katowice, red. Władysław P. Wlaźlak, Andrzej Sznajder), *Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1956–1970* (red. dr Konrad Białecki, OBEP Poznań), wreszcie trzeci tom z serii „Niezłomni" (wydawanej przez OBEP Kraków), a poświęcony działaniom aparatu bezpieczeństwa wobec ówczesnego kardynała Karola Wojtyły.

W tym samym okresie ukazało się także wiele poważnych monografii tematu: dr Łucji Marek (OBEP Katowice) *Kler to nasz wróg. Polityka władz państwowych wobec Kościoła katolickiego na terenie województwa katowickiego w latach 1956–1970*, dr. Jacka Wołoszyna (OBEP Lublin) *Walczyć o dusze młodzieży. Zmagania Związku Młodzieży Polskiej z Kościołem katolickim na Lubelszczyźnie 1948–1957*, dr. Bartłomieja Noszczaka (OBEP Warszawa) *Polityka państwa wobec Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce w okresie internowania prymasa Stefana Wyszyńskiego 1953–1956*, ks. dr. hab. Józefa Mareckiego (OBEP Kraków) *Zakony pod presją bezpieki. Aparat bezpieczeństwa wobec wspólnot zakonnych na terenie województwa krakowskiego 1944–1975*, dr Cecylii Kuty (OBEP Kraków), *„Działacze" i „Pismaki" Aparat bezpieczeństwa wobec organizacji katolików świeckich w Krakowie w latach 1957–1989* i wreszcie dr. Jacka Żurka (centrala BEP) *Ruch księży patriotów w województwie katowickim w latach 1949–1956* [druk 2008 r., zaś w obiegu pojawiła się od 2009]. Ostatnia z wymienio-

nych książek została wyróżniona w 2009 roku I nagrodą KLIO przyznawaną przez Porozumienie Wydawców Książki Historycznej.

W ramach projektu przygotowywane są obecnie (OBEP Rzeszów i Gdańsk, a także Delegatura w Bydgoszczy) publikacje: *Represje wobec Katolickich Metropolii Lwowskich w latach 1939–1947* i *Aparat bezpieczeństwa w walce z Kościołem katolickim w województwie pomorskim (bydgoskim) w latach 1945–1956. Wybór dokumentów*.

7.1.1.4. Władze PRL wobec kryzysów społecznych i opozycji demokratycznej 1956–1990

Koordynator – dr Łukasz Kamiński (BEP Centrala).

Celem pierwszego etapu, już w zasadzie zrealizowanego, było opisanie – w skali ogólnopolskiej – działalności opozycyjnej w PRL w latach 1976–1980. W efekcie ukazało się dotychczas: dwa tomy monograficzne (wznowienie książki Jana Józefa Lipskiego o KOR oraz monografia ROPCiO autorstwa dr. Grzegorza Waligóry). W ramach tego projektu w latach 2007–2008 ukazały się też zbiory dokumentów (pod red. dr. Łukasza Kamińskiego i dr. Grzegorza Waligóry) poświęcone rozpracowaniu przez SB Studenckich Komitetów Solidarności – SKS (kryptonim „Wasale") i Towarzystwa Kursów Naukowych – TKN (kryptonim „Pegaz"), w roku 2009 ci sami redaktorzy przygotowali do wydania trzeci i jak dotąd najważniejszy tom serii poświęcony rozpracowaniu Komitetu Obrony Robotników i Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR" (kryptonim „Gracze").

Do druku przygotowywany jest też podsumowujący prace w ramach tego etapu tom studiów *Opozycja w PRL. 1976–1980* pod red. dr. Łukasza Kamińskiego.

Równolegle realizowany jest projekt badawczo-dokumentacyjny poświęcony dziejom NSZZ „Solidarność". W ramach tego projektu zostanie przygotowana 5-tomowa synteza dziejów „Solidarności" i opublikowane zostanie ponad 50 tomów jej dokumentów (każdy region w dwóch tomach zawierających dokumenty własne związku i dokumenty wytworzone przez aparat władzy i represji). Ponadto ukaże się (2010 r.) przygotowywana aktualnie do druku monografia Grzegorza Majchrzaka (centrala BEP) poświęcona rozpracowaniu „Solidarności" przez SB w latach 1980–1981. Z prac prowadzonych w oddziałach wypada wymienić przygotowywany w OBEP Katowice tom *„Solidarność" śląsko-dąbrowska 1980––1981. Porozumienia-programy-uchwały. Wybór źródeł* (red. dr Jarosław Neja, dr Tomasz Kurpierz).

Odrębny status ma realizowany przez BEP IPN wspólnie ze Stowarzyszeniem „Pokolenie" projekt *Encyklopedia Solidarności*. Będzie się na nią składać 5000 biogramów działaczy opozycyjnych i związkowych z lat 1976–1989, a także 1500 haseł rzeczowych oraz szczegółowe kalendarium. Wydawnictwo ukaże się w roku 2010 z okazji 30. rocznicy Sierpnia '80.

W roku sprawozdawczym zostały też wydane przygotowane w ramach projektu książki dr. Tadeusza Ruzikowskiego *Stan wojenny w Warszawie i województwie stołecznym* (OBEP Warszawa), dr Małgorzaty Jusińskiej-Chomy *Środowiska opozycyjne na Lubelszczyźnie* (OBEP Lublin), dr. hab. Marka Wierzbickiego, *Młodzież w PRL* (Delegatura Radom), wreszcie album w opracowaniu dr. Sławomira Cenckiewicza *Gdański Grudzień '70. Rekonstrukcja. Dokumentacja. Walka z pamięcią*. W OBEP w Szczecinie powstały z kolei dwa tomy materiałów odnoszących się do wydarzeń w tym mieście w przełomowym roku 1988, *Nic tu nie jest nielegalne. Sierpień '88 w dokumentach szczecińskiej Służby Bezpieczeństwa* (red. Paweł Knap i Artur Kubaj), *Zarejestrujcie nam Solidarność. Strajk sierpniowy 1988 r. w Szczecinie* (red. A. Kubaj i dr Maciej Maciejowski), wreszcie opracowanie dr. Pawła Skubisza o mało znanym epizodzie z historii Pomorza Zachodniego *Nocna rewolta. Antysowieckie zamieszki w Szczecinie 10 grudnia 1956 r.*

Równolegle realizowane są od 2006 r. projekty badawczo-dokumentacyjne poświęcone Solidarności Walczącej i Niezależnemu Zrzeszeniu Studentów. W roku ubiegłym ukazała się praca dr Doroty Gałaszewskiej-Chilczuk poświęcona NZS na Politechnice Warszawskiej w latach 1980–1989. W OBEP Kraków do druku został złożony album poświęcony NZS w latach 1980–1989. Przygotowywana jest edycja źródeł dotyczących krakowskich struktur NZS. Prowadzone są także (OBEP Warszawa) prace nad Międzyzakładowym Robotniczym Komitetem „Solidarności" (MRKS) i próbami odbudowy w latach osiemdziesiątych niezależnego PPS.

W roku sprawozdawczym OBEP w Szczecinie wznowił klasyczną pracę Aleksandra Strokowskiego *Lista ofiar. Grudzień 1970 r. w Szczecinie*.

7.1.1.5. Aparat bezpieczeństwa wobec emigracji i Polonii

Koordynator – prof. dr hab. Krzysztof Tarka (Uniwersytet Opolski).

Celem nowej fazy projektu uruchomionej w roku 2008 jest przygotowanie obszernego tomu studiów monograficznych poświęconych różnym aspektom inwigilacji emigracji i Polonii przez komunistyczny aparat bezpieczeństwa.

W ramach projektu zostały w 2009 r. przygotowane do druku prace: dr Janusza Wróbla (OBEP Łódź) *Na rozdrożu historii. Problem repatriacji Polaków z Zachodu (1945–1949)* i dr. Sławomira Łukasiewicza (OBEP Lublin) *Trzecia Europa. Polska myśl federalistyczna w Stanach Zjednoczonych 1940–1971*, a także tom studiów *Paryż, Londyn, Monachium, Nowy Jork. Powrześniowa emigracja niepodległościowa na mapie kultury nie tylko polskiej*, (red. Violetta Wejs-Milewska i Ewa Rogalewska, OBEP Białystok).

7.1.1.6. Aparat bezpieczeństwa wobec mniejszości narodowych

Koordynator – dr Jarosław Syrnyk (OBEP Wrocław).

W ramach realizacji aktualnego etapu projektu w 2009 r. opublikowany został obszerny tom studiów poświęcony polityce władz PRL wobec mniejszości narodowych *Aparat bezpieczeństwa Polski Ludowej wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz cudzoziemców. Studia* pod red. dr. Jarosława Syrnyka.

7.1.1.7. Aparat bezpieczeństwa wobec środowisk twórczych i naukowych

Koordynator – dr Sebastian Ligarski (OBEP Szczecin).

Celem omawianego projektu badawczego jest przedstawienie miejsca, jakie zajmował aparat bezpieczeństwa w polityce władz komunistycznych w odniesieniu do trzech kluczowych środowisk: twórców kultury, naukowców i dziennikarzy. Jest on realizowany z wyjątkowo szerokim udziałem historyków spoza IPN, przede wszystkim badaczy z instytutów historycznych Uniwersytetu Warszawskiego i Uniwersytetu Jagiellońskiego, a także Instytutu Historii PAN. Koordynatorami poszczególnych podprojektów są: prof. Andrzej Chojnowski (IH UW), prof. Piotr Franaszek (IH UJ) i prof. Tadeusz Wolsza (IH PAN).

W ramach projektu przygotowane zostały i wydane po koniec 2009 r. tomy poświęcone rozpracowaniu i inwigilacji środowiska literatów *Twórczość obca nam klasowo. Aparat represji wobec środowiska literackiego 1956–1990* (red. dr Sebastian Ligarski, prof. Andrzej Chojnowski), a także pierwszy z serii tom źródeł odnoszący się do stosunku władz PRL do środowisk akademickich *Spętana akademia. Polska Akademia Nauk w dokumentach władz PRL* (red. dr Patryk Pleskot, Tadeusz Rutkowski – OBEP Warszawa).

Trwają też prace indywidualne nad książkami powstającymi w ramach tego projektu, m.in. dotyczącymi historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W OBEP Warszawa

na ukończeniu jest praca Konrada Rokickiego *Od października do marca. Aparat bezpieczeństwa wobec inteligencji twórczej w latach 1956–1968*. Z kolei w OBEP Szczecin opublikowano opracowanie dr. Pawła Szulca *Fikcja i rzeczywistość. Wybór audycji z Polskiego Radia Szczecin 1946–1989*.

7.1.1.8. Wojna i okupacja 1939–1945

Koordynacja – komisja ekspertów w składzie: prof. Tomasz Szarota (przewodniczący), dr Waldemar Grabowski (sekretarz), dr Andrzej K. Kunert, dr Andrzej Chmielarz.

W pracy nad tym projektem szeroko korzysta się z doświadczeń i dorobku badaczy z innych ośrodków naukowych, współpracujących z IPN. W jego ramach równolegle realizowanych jest kilka istotnych tematów badawczych.

Rok 2009 ogłoszony został „Rokiem Stefana Korbońskiego", ludowca, jednego z czołowych działaczy Polskiego Państwa Podziemnego, a następnie mikołajczykowskiego PSL. W ramach obchodów „Roku Korbońskiego" IPN wznowił jego głośną książkę *W imieniu Rzeczypospolitej* (w nowym opracowaniu dr. Waldemara Grabowskiego). Opublikowano także poświęcony Korbońskiemu album zawierający cenne materiały ikonograficzne i biograficzne. Koordynatorką projektu i autorką albumu jest dr Małgorzata Ptasińska-Wójcik, która przygotowała też do wydania tom korespondencji między Stefanem Korbońskim a Jerzym Giedroyciem (redaktorem paryskiej „Kultury"). W opracowaniu naukowym i redakcyjnym znajdują się jeszcze kolejny tom z serii klasycznych publikacji wybitnego ludowca (*W imieniu Kremla*), a także książka tego samego autora poświęcona stosunkom polsko-żydowskim (oprac. dr Marcin Urynowicz).

Ponadto w roku 2009 ukazały się drukiem opracowane w ramach projektu monografie: dr. Grzegorza Bębnika (OBEP Katowice) *Mikołów w początkach II wojny światowej*, dr. Tomasza Toborka (OBEP Łódź) *Edward Pfeiffer „Radwan"*, Teodora Gąsiorowskiego (OBEP Kraków) *Obwód Przeworsk SZP-ZWZ-AK 1939–1944/1945*. Z kolei w OBEP Wrocław powstał tom (w opracowaniu dr. Jerzego Kirszaka) zawierający wybór pism gen. Kazimierza Sosnkowskiego, opublikowany następnie nakładem Biblioteki Narodowej Ossolineum. Wreszcie na łamach paryskich „Zeszytów Historycznych" opublikowane zostało obszerne studium dr. Władysława Bułhaka poświęcone misji Józefa H. Retingera do kraju w 1944 r.

Dużym zainteresowaniem społecznym cieszyła się przygotowana w ramach tego projektu w latach 2006–2007 publikacja dr. Bogusława Kopki z centrali BEP *Konzentrationslager Warschau. Historia i następstwa*. W roku 2009 autor ten pracował nad wersją niemiecką swojej pracy, która ukaże się drukiem w roku 2010. Z dużym oddźwiękiem spotkała się także wydana w 2009 r. praca dr Marii Wardzyńskiej *Był rok 1939. Operacja niemieckiej policji bezpieczeństwa w Polsce. Intelligenzaktion*. Również w okresie sprawozdawczym OBEP Lublin opublikował monografię dr. Sebastiana Piątkowskiego *Więzienie niemieckie w Radomiu 1939–1945*, OBEP Rzeszów – książkę Tomasza Sudoła *Poligon Wehrmachtu Południe 1940–1944,* a OBEP Szczecin dwie książki związane z wojennymi dziejami zakładów chemicznych w Policach (autorską Pawła Knapa *Wokół akcji „Synteza". Działalność wywiadowcza Polaków wobec fabryki benzyny syntetycznej w Policach, 1941–1945* i wspomnieniową Józefa Jagodzińskiego *Bunkry na ruinach. Szkice do historii KL Stutthof – Außenlager Pölitz*, red. Paweł Knap). Z kolei w OBEP Katowice ukończono prace nad monografią *Niemiecka polityka narodowościowa w powiecie żywieckim 1939–1945. Aktion Saybusch i jej konsekwencje* (autor Mirosław Sikora) i rozpoczęto kwerendy związane z planowanym opracowaniem dotyczącym działalności Sicherheitsdienst (SD) na Górnym Śląsku w czasie wojny.

Badania w ramach tego programu prowadzone były także w OBEP Gdańsk, gdzie powstał tom *Jesień 1939 r. na Kaszubach i Kociewiu. Etap niemieckiej polityki narodowościowej* (pod redakcją dr. hab. Grzegorza Berendta). Z kolei w OBEP Poznań przygotowano do druku wspo-

mnienia prof. Stanisława Wincentego Kasznicy z lat 1939–1945. Publikacje planowane są na rok 2010.

Wspólnym wysiłkiem centrali BEP i OBEP Lublin powstał album (towarzyszący wystawie) *„A więc wojna..." Ludność cywilna we wrześniu 1939* (oprac. Paweł Rokicki, Agnieszka Rudzińska, Jacek Sawicki, Agnieszka Jaczyńska, Michał Durakiewicz).

7.1.1.9. Słownik biograficzny *Konspiracja i opór społeczny 1944–1956*

Koordynator – rotacyjnie, przedstawiciel BEP Warszawa, OBEP w Krakowie i we Wrocławiu.

W roku 2009 trwały prace nad czwartą i piątą fazą realizacji projektu (czyli odpowiednio nad tomami IV i V „Słownika"). Aktualną, czwartą fazę projektu koordynuje Kazimierz Krajewski, tom praktycznie jest zamknięty i gotowy do publikacji. Jeżeli zaś chodzi o prace nad tomem piątym, to w poszczególnych oddziałach i centrali BEP trwają prace nad kolejnymi biogramami.

7.1.1.10. Słownik dwóch okupacji

Koordynator – dr Marek Gałęzowski (współpraca: dr Andrzej Chmielarz, dr Andrzej Krzysztof Kunert, dr Waldemar Grabowski, Maciej Żuczkowski).

Program jest realizowany od 2007 r. W pierwszym etapie prac zespół (dr Andrzej Krzysztof Kunert, dr Andrzej Chmielarz, dr Waldemar Grabowski, dr Marek Gałęzowski) opracował blok biogramów czołowych działaczy Polskiego Państwa Podziemnego. Zostaną one opublikowane na specjalnie uruchomionym portalu internetowym, a także w nowym piśmie IPN poświęconym polskiej walce o wolność w latach 1918–1956. W roku 2010 roku zostaną ukończone prace nad powstającym równolegle *Raportem o stanie badań nad Polskim Państwem Podziemnym*. Raport ten pozwoli na ostateczne określenie tzw. siatki haseł *Słownika dwóch okupacji*. Po zakończeniu tych prac ukaże się jednolity, wielotomowy słownik encyklopedyczny zawierający kilka tysięcy pogłębionych haseł. Jednym z celów projektu jest określenie luk w naszej wiedzy o epoce okupacji niemieckiej i sowieckiej. Zgodnie z założeniami projektu, będą one następnie wypełniane przez powstające w IPN, a także w innych ośrodkach naukowych, opracowania monograficzne i pogłębione studia poszczególnych tematów i problemów.

7.1.1.11. Polacy ratujący Żydów, stosunki polsko-żydowskie 1939–1945

Koordynacja – dr Aleksandra Namysło (OBEP Katowice), współpraca dr hab. Grzegorz Berendt (OBEP Gdańsk), dr Marcin Urynowicz (centrala BEP).

Obecnie prace w ramach projektu prowadzone są w siedmiu oddziałach (Białystok, Lublin, Rzeszów, Kraków, Katowice, Łódź, Poznań); w dwóch zakończono już projekt (zamknięto kwerendę wytypowanych materiałów), tj. w Szczecinie i Wrocławiu. W roku 2009 jego uczestnicy kontynuowali kwerendę w zbiorach b. Komisji Badania Zbrodni przeciw Narodowi Polskiemu (i jej poprzedniczek) zarchiwizowanych przy OKŚZpNP lub archiwach IPN. Kontynuowano również kwerendę w zasobie b. GKBZpNP. Na rok 2010 przewiduje się: zakończenie kwerend w zasobach archiwów IPN, opublikowanie na stronie internetowej zweryfikowanych biogramów Polaków ratujących Żydów i przygotowanie kolejnego tomu-zbioru tekstów uczestników projektu.

W 2009 r. ukazał się tom będący efektem pierwszego etapu realizacji projektu.: *„Kto w takich czasach Żydów przechowuje?.." . Polacy niosący pomoc ludności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej* (red. dr Aleksandra Namysło). W jego ramach ukazały się ponadto: praca dr Alek-

sandry Namysło (OBEP Katowice) *Zanim nadeszła zagłada. Położenie ludności żydowskiej w Zagłębiu Dąbrowskim w okresie okupacji niemieckie*, dr. Marcina Urynowicza (centrala BEP) *Adam Czerniaków – prezes getta warszawskiego*, dr. Adama Puławskiego (OBEP Lublin) *W obliczu Zagłady. Rząd RP na Uchodźstwie, Delegatura Rządu RP na Kraj, ZWZ-AK wobec deportacji Żydów do obozów zagłady (1941–1942)*, tom studiów pod redakcją dr Edyty Czop i dr Elżbiety Rączy *Z dziejów stosunków polsko-żydowskich w XX w.*, wreszcie wersja angielska pracy Mateusza Szpytmy poświęconej tragedii rodziny Ulmów, której członkowie przypłacili życiem swój udział w ratowaniu Żydów w okresie okupacji niemieckiej w Polsce (*The risk of survival*).

Z innych wydawnictw związanych z realizacją tego projektu wypada wymienić krytyczną edycję tzw. raportu Stroopa (którego oryginał przechowywany jest w archiwum IPN) *Żydowska dzielnica mieszkaniowa w Warszawie już nie istnieje!* (pod red. dr. hab. Andrzeja Żbikowskiego, wicedyrektora Żydowskiego Instytutu Historycznego). Wysiłkiem IPN w 2009 r. została też wznowiona klasyczna praca płk. Kazimierza Iranka-Osmeckiego *Kto ratuje jedno życie*.

Ważną częścią projektu w latach 2006–2009 był podprojekt *Index Polaków zamordowanych i represjonowanych przez hitlerowców za pomoc Żydom*, stworzony we współpracy z Naczelną Dyrekcją Archiwów Państwowych, Państwowym Muzeum Auschwitz-Birkenau i Instytutem Yad Vashem. Jego celem jest zbadanie skali nazistowskich represji wobec Polaków udzielających pomocy Żydom w czasie okupacji, ustalenie ich nazwisk i biogramów. Wykonawcą projektu był najpierw Instytut Studiów Strategicznych w Krakowie, a obecnie jest tamtejszy Uniwersytet Papieski Jana Pawła II (d. Papieska Akademia Teologiczna). W związku ze zmianą zewnętrznego wykonawcy projektu prace merytoryczne w pełnej skali mogły się rozpocząć dopiero w drugiej połowie 2009 r. Koncentrowały się one na kontynuowaniu kwerend w archiwach polskich i zagranicznych, w polskiej i zagranicznej literaturze przedmiotu oraz wybranych rocznikach polskiej prasy, a także na wprowadzaniu zebranych informacji do komputerowej bazy danych

Odrębnym, specyficznym wkładem IPN w realizację projektu jest dokumentowanie miejsc kaźni i pochówku polskich Żydów, przy czym wykorzystywane są materiały powstałe w Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (i jej poprzedniczkach).

7.1.1.12. Regionalne i ponadregionalne projekty badawcze

Obok wspomnianych wyżej projektów centralnych w centrali BEP i Oddziałowych Biurach Edukacji Publicznej realizowane są regionalne i ponadregionalne projekty badawcze.

Na przykład w OBEP Warszawa od 2008 r. jest realizowany ponadregionalny projekt poświęcony represjom skierowanym przeciwko działaczom tradycyjnych polskich partii, nurtów i ugrupowań politycznych o orientacji niepodległościowej (ludowcy, socjaliści, narodowcy, chadecy, piłsudczycy).

Także w 2008 r. został uruchomiony projekt *Harcerstwo w Polsce i poza granicami kraju 1939–1990*. W jego ramach ukazał się tom pierwszy seryjnego wydawnictwo pod red. dr .hab. Marka Wierzbickiego *Studia i materiały z dziejów harcerstwa 1939–1989*.

OBEP w Rzeszowie koordynuje rozpoczęty w 2006 r. program *Osobowy wykaz ofiar konfliktu polsko-ukraińskiego 1939–1948*, w którym uczestniczą pracownicy OBEP w Gdańsku, Lublinie i Rzeszowie, delegatury IPN w Kielcach oraz historycy z innych ośrodków naukowych.

Pracownicy BEP i OBEP realizują także wiele indywidualnych projektów, których celem jest m.in. uzyskanie odpowiednich stopni i tytułów naukowych.

7.1.1.13. Publikacje naukowe pracowników BEP

Wyniki prowadzonych prac naukowych (a także prac teoretycznych z dziedziny edukacji historycznej) publikowane są w formie opracowań cząstkowych (artykuły, studia, edycje źró-

deł), syntez i monografii. Wydawane są one zarówno w pismach naukowych IPN i w formie książek publikowanych przez Wydział Wydawnictw BEP oraz oddziały, jak i w wydawnictwach zewnętrznych. Dokładniejsze omówienie poszczególnych wydawnictw znajduje się w części niniejszego sprawozdania poświęconej działalności wydawniczej IPN.

W 2009 r. pracownicy BEP opublikowali 479 prac o charakterze naukowym, a także 567 artykułów popularnonaukowych.

7.1.1.14. Dotacje celowe dla podmiotów zewnętrznych; nadzór merytoryczny nad projektami realizowanymi przez podmioty zewnętrzne (także w formie współpracy)

W roku 2009 wspierano następujące projekty naukowe i dokumentacyjne:

1. Index Polaków zamordowanych i represjonowanych przez hitlerowców za pomoc Żydom (omówiony wyżej).

2. Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką 1939–1945. Celem tego projektu jest stworzenie imiennej bazy danych obejmującej obywateli państwa polskiego, którzy utracili życie lub zostali poddani wszelkiego rodzaju represjom ze strony okupanta niemieckiego. Dotychczasowe prace, wykonywane na zlecenie i pod nadzorem IPN przez dokumentatorów z Fundacji Ośrodka KARTA, polegały na scalaniu baz danych dostępnych już i opracowanych przez inne podmioty (Archiwum Akt Nowych, Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej i Wojskowej Służby Polek, Biblioteka Narodowa, Biblioteka Jagiellońska, Centralna Biblioteka Wojskowa, Centralne Archiwum Wojskowe, Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach, Instytut Hoovera (Stanford University), Instytut Polski i Muzeum im. gen. Władysława Sikorskiego w Londynie, Instytut Zachodni, Muzeum Auschwitz-Birkenau, Muzeum Gross Rosen w Rogoźnicy, Muzeum Historii Polski, Muzeum Powstania Warszawskiego, Muzeum Więzienia Pawiak, Muzeum Wojska Polskiego, Państwowe Muzeum na Majdanku, Państwowe Muzeum Stutthof, PCK, Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, Romski Instytut Historyczny, Stała Konferencja Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie, Światowy Związek Żołnierzy AK, Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, WBBH, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Zakład Systemów Totalitarnych i Dziejów II Wojny Światowej Instytutu Historii PAN, Żydowski Instytut Historyczny). Obecnie baza centralna liczy ok. 1,5 miliona rekordów (nazwisk). Można ją przeglądać (np. poszukując danych odnośnie do losów członków swojej rodziny w okresie II wojny światowej) w Internecie (www.straty.pl). Koordynatorem prac ze strony IPN jest dr Waldemar Grabowski. Prace nadzoruje Komisja Ekspertów oraz Rada Programowa powołana przez IPN i MKiDN. W latach 2009–2011 przewidziana jest kontynuacja projektu, nowym partnerem wykonawczym jest Fundacja „Polsko-Niemieckie Pojednanie". Podsumowaniem pierwszego etapu projektu była publikacja *Polska 1939–1945. Straty osobowe i ofiary represji pod dwiema okupacjami*, pod red. prof. Tomasza Szaroty i prof. Wojciecha Materskiego. Ukazała się ona w roku sprawozdawczym nakładem IPN.

3. Indeks Represjonowanych na Wschodzie. Jest to projekt realizowany od wielu lat przez Fundację Ośrodka KARTA we współpracy przede wszystkim z rosyjskim Stowarzyszeniem „Memoriał", a także innymi partnerami w krajach bałtyckich, w Rosji, na Białorusi i Ukrainie. Decyzją Parlamentu RP projekt ten, o wielkim znaczeniu społecznym, jest wspierany przez państwo polskie m.in. w formie dotacji celowej uchwalanej corocznie w budżecie IPN. W jego ramach zbierane są i udostępniane (m.in. przez Internet i publikacje książkowe) dane o obywatelach polskich represjonowanych przez władze sowieckie w latach 1939–1959. Aktualny, trzyletni okres realizacji projektu (za lata 2006–2008) zakończył się w roku sprawozdawczym przyjęciem sprawozdania końcowego Fundacji Ośrodka KARTA przez komisję ekspertów IPN na czele z dr. Władysławem Bułhakiem. W latach 2009–2011 projekt będzie kontynuowany na

dotychczasowych zasadach przez Fundację Ośrodka KARTA, która ponownie wygrała odpowiedni konkurs ogłoszony przez IPN.

4. „Bibliografia Historii Polskiej". W latach 2007–2008 IPN zakupił i przystosował do udostępniania drogą elektroniczną (Internet) wiele roczników „Bibliografii Historii Polskiej" (www.bibliografia.ipn.gov.pl). Bibliografia ta powstaje w Pracowni Bibliografii Bieżącej IH PAN w Krakowie i jest podstawowym narzędziem pracy wszystkich badaczy zajmujących się historią Polski, a także – co nie mniej istotne – kluczową pomocą dydaktyczną w kształceniu studentów historii i nauk pokrewnych. Dotąd była ona dostępna (praktycznie jedynie w większych bibliotekach) w formie drukowanych tomów. W grudniu 2008 r. nastąpiło publiczne uruchomienie roboczej wersji internetowej wraz z wyszukiwarką, co spotkało się z entuzjastyczną reakcją całego środowiska historycznego. W latach 2009–2010 planowane jest, po usunięciu zgłaszanych przez użytkowników problemów technicznych wiążących się z udostępnianiem w Internecie bazy elektronicznej niedostosowanej pierwotnie do tego celu, uruchomienie ostatecznej wersji programu wraz z postępującą aktualizacją bazy o roczniki „Bibliografii Historii Polskiej" za lata 1970–1987 (po ich przepisaniu do postaci elektronicznej) i te aktualnie się ukazujące. Koordynacja – dr Władysław Bułhak, współpraca dr Wojciech Frazik (OBEP Kraków), dr Krzysztof Persak (BEP Centrala).

7.1.1.15. Konferencje naukowe

Międzynarodowe konferencje, sesje i kongresy naukowe organizowane przez IPN gromadzą historyków należących do światowej czołówki badaczy dziejów XX wieku. Przygotowanie tego typu wydarzeń wymaga wielkiego wysiłku organizacyjnego, a także – w praktyce – poszukiwania źródeł finansowania innych niż budżet IPN. W centrali BEP zajmuje się tym specjalny zespół koordynatorów (Anna Piekarska, dr Krzysztof Persak). Nie mniej istotne są konferencje o wymiarze krajowym organizowane przez koordynatorów odpowiednich projektów badawczych omówionych wyżej, a także przez pracowników poszczególnych OBEP. Dzięki nim popularyzowane są wyniki badań historyków IPN i innych badaczy dziejów najnowszych. Sprzyjają one także otwartej dyskusji naukowej i wyznaczaniu nowych kierunków i tematów badawczych. W okresie sprawozdawczym centrala BEP i poszczególne OBEP zorganizowały 60 konferencji naukowych, popularnonaukowych i edukacyjnych; samodzielnie i we współpracy z różnymi podmiotami społecznymi i naukowymi (wykaz w załączniku).

7.1.1.16. Współpraca międzynarodowa

W roku 2009 Biuro Edukacji Publicznej kontynuowało współpracę z instytucjami partnerskimi przede wszystkim z Republiki Czeskiej, Niemiec, Danii, Szwecji, Izraela, Słowacji, Bułgarii, Rumunii, Litwy, Łotwy, Estonii, Węgier i USA. Współpraca ta obejmowała realizację wspólnych przedsięwzięć badawczych, zagraniczne kwerendy archiwalne, udział w konferencjach naukowych z prezentacjami osiągnięć badawczych IPN, prezentację wystaw oraz organizację spotkań naukowców i edukatorów. Pogłębione informacje nt. współpracy zagranicznej BEP ujęte zostały w rozdziale – Współpraca międzynarodowa IPN.

7.1.1.17. Uroczystości rocznicowe, portale edukacyjne i inne niestandardowe działania naukowców BEP

Nie mniej istotną formą pracy naukowców BEP (połączoną z działaniem publicznym i prezentacją wyników badań naukowych) są organizowane przez BEP działania publiczne związane z kolejnymi znaczącymi rocznicami w historii Polski. W roku sprawozdawczym były

to odpowiednio: opisany wyżej rok Stefana Korbońskiego, a także rocznice początku upadku systemu komunistycznego w Europie Środkowo-Wschodniej (symboliczny czerwiec 1989) i kampanii polskiej z września 1939 r.

Pracownicy naukowi BEP i OBEP we współpracy z Sekretariatem Prezesa IPN przygotowali i prowadzą (stale uzupełniają o nowe materiały) odpowiednie portale internetowe: www.korbonski.ipn.gov.pl, www.1wrzesnia39.pl/17wrzesnia39.pl, www.rok1989.pl (ten ostatni także w języku angielskim). Działalność naukowo-edukacyjna BEP w przestrzeni wirtualnej została omówiona szerzej przy opisie działalności edukacyjnej BEP.

7.1.1.18. Współpraca ze szkołami wyższymi

IPN współpracuje z uczelniami na terenie całego kraju. Na prośbę i z udziałem przedstawicieli kadry uniwersyteckiej odbywają się pokazy, wykłady, warsztaty i prelekcje dla studentów, m.in. ze Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytetu Szczecińskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Papieskiego Uniwersytetu Jana Pawła II w Krakowie, Wyższej Szkoły Europejskiej im. J. Tischnera w Krakowie, Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach, Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum" w Krakowie, Przykarpackiego Narodowego Uniwersytetu w Iwano-Frankowsku (Ukraina) i innych uczelni. Przedsięwzięcia te przyjmują różnorodne formy, zgodne z możliwościami IPN i potrzebami naszych partnerów. Uczestniczymy również w organizowanych przez środowiska naukowe różnorodnych działaniach popularyzujących naukę. Oddziały IPN współpracują ze szkołami wyższymi na swoim terenie. Wspólnie organizowane są wystawy, konferencje naukowe, dyskusje panelowe, seminaria i warsztaty dla nauczycieli, wykłady dla studentów, naukowcy biorą udział w pracach komisji konkursów organizowanych przez BEP.

7.1.1.19. Letnia Szkoła Historii Najnowszej

Od 2007 r. Biuro Edukacji Publicznej prowadzi Letnią Szkołę Historii Najnowszej. Trzecia edycja projektu odbyła się w dniach 7–12 września 2009 r. w Lesznie k. Warszawy. Szkoła przeznaczona jest dla doktorantów i studentów starszych lat, podejmujących w swoich badaniach problematykę związaną z najnowszymi dziejami Polski. W programie szkoły znalazły się wykłady i warsztaty prowadzone przez wybitnych badaczy historii najnowszej (m.in. prof. dr hab. Antoniego Dudka, prof. dr. hab. Andrzeja Friszke, prof. dr hab. Pawła Machcewicza, dr. hab. Jana Żaryna, dr Łukasza Kamińskiego, dr Władysława Bułhaka), dyskusje, zajęcia seminaryjne oraz warsztaty (m.in. związane z wykorzystaniem w pracy badawczej akt aparatu bezpieczeństwa). Każdy z uczestników był także zobowiązany do przygotowania i zaprezentowania ok. 20-minutowego referatu na temat własnych planów badawczych lub aktualnie realizowanych prac. Referaty te zostaną opublikowane przez Biuro Edukacji Publicznej. W zajęciach uczestniczyło 19 osób reprezentujących placówki naukowe całego kraju. Kolejna edycja Szkoły Letniej planowana jest na wrzesień 2010 r.

7.2. Działalność z zakresu wystawiennictwa i edukacji historycznej

BEP IPN prowadzi swą działalność równolegle w trzech obszarach: edukacyjnym, naukowym i wydawniczym. Działalność edukacyjną prowadzi głównie Wydział Edukacji Historycznej (WEH) w centrali BEP, referaty edukacyjne w poszczególnych OBEP IPN i ich delegatury. Aktywność ta ma na celu głównie wspieranie kształcenia historycznego Polaków oraz upowszechnianie w różnych formach wiedzy o najnowszej historii Polski. Wśród oferty WEH znajdują się m.in. lekcje, wykłady, warsztaty, wystawy, prezentacje, oferty doskonalenia

zawodowego dla nauczycieli itd. W ramach tej aktywności w każdym miesiącu realizowane jest przynajmniej kilkadziesiąt (często ok. 100) inicjatyw skierowanych do szeroko pojętych środowisk szkolnych i akademickich. BEP IPN posiada także liczne propozycje skierowane do ogółu społeczeństwa.

7.2.1. Działania popularyzatorskie i edukacyjne

Wydział Edukacji Historycznej Biura Edukacji Publicznej IPN prowadzi szeroko rozumianą edukację historyczną. Jego edukatorzy współpracują ze szkołami wszystkich typów, nauczycielami, wychowawcami oraz placówkami doskonalenia zawodowego pedagogów. Organizowane i prowadzone są lekcje, wykłady, warsztaty, konwersatoria i zajęcia terenowe. Prezentowane są wystawy historyczne, a także prowadzone są związane z nimi lekcje, konwersatoria, warsztaty i wykłady. Pracownicy pionu edukacyjnego przygotowują centralne i regionalne konkursy historyczne dla uczniów, nauczycieli, studentów, a także dla innych odbiorców. W WEH BEP IPN przygotowywane są projekty edukacyjne dla uczniów, nauczycieli, studentów oraz innych adresatów. Edukatorzy IPN organizują i prowadzą różnorodne formy doskonalenia zawodowego dla nauczycieli historii, wiedzy o społeczeństwie, wiedzy o kulturze, języka polskiego i innych przedmiotów. Zajęcia merytoryczne prowadzone są również na zaproszenie innych instytucji edukacyjnych, organizacji pozarządowych i władz samorządowych. Ścisła współpraca jest nawiązana z polskimi ośrodkami edukacyjnymi oraz kulturalnymi poza granicami kraju. Praca edukacyjna jest prowadzona we współpracy z innymi instytucjami zainteresowanymi popularyzacją historii najnowszej, takimi jak radio, telewizja, prasa, samorządy lokalne, muzea, fundacje, organizacje harcerskie czy stowarzyszenia kombatanckie.

Część działalności edukatorów BEP i OBEP skierowana jest na pracę wśród żołnierzy. W ramach zajęć dla tej grupy odbiorców organizowane są m.in. wykłady, prelekcje, ekspozycje wystaw i inne działania popularyzujące wiedzę o dziejach najnowszych. Duże osiągnięcia w tej dziedzinie mają zwłaszcza odziały terenowe IPN.

Ścisła współpraca ma miejsce z placówkami muzealnymi w Polsce i poza nią. Pracownicy IPN współpracowali z kilkudziesięcioma muzeami w Polsce (m.in. z Muzeum Historii Polski, Muzeum Powstania Warszawskiego, Muzeum na Majdanku, Muzeum II Wojny Światowej, Państwowym Muzeum Auschwitz-Birkenau, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie, Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi), jak i poza jej granicami (m.in. z Instytutem i Muzeum Polskim im. gen. Sikorskiego w Londynie, Muzeum i Archiwum Polonii Węgierskiej.

7.2.1.1. Portale edukacyjne

Szczególne znaczenie w szeroko pojętych działaniach edukacyjnych i popularyzatorskich miały próby dotarcia do maksymalnie szerokiego grona odbiorców. Temu służyła akcja uruchamiania przez IPN kolejnych portali edukacyjnych. Do uruchomionych w latach 2007–2008 portali: www.13grudnia81.pl; www.marzec1968.pl; www.sierpien1980.pl; www.pilecki.ipn.gov.pl; doszły kolejne: www.popieluszko.pl, www.korbonski.ipn.gov.pl, www.1wrzesnia39.pl/17wrzesnia39.pl, www.rok1989.pl (ten ostatni także w języku angielskim).

Uruchomiono anglojęzyczną wersję portalu www.13grudnia81.pl. Wspomniane witryny internetowe od strony merytorycznej były przygotowane przez pracowników Biura Edukacji Publicznej. Samodzielnie pracownicy Sekcji Notacji i Filmów WEH przygotowali profil http://www.youtube.com/user/ipnnotacje, na którym prezentowane są najciekawsze fragmenty dokonanych notacji (zob. niżej).

7.2.1.2. Współpraca z Ministerstwem Edukacji Narodowej oraz instytucjami zajmującymi się kształceniem nauczycieli

W 2009 r. Instytut Pamięci Narodowej wszedł w skład „Koalicji na rzecz historii najnowszej w edukacji" – ciała powołanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w związku z inauguracją Roku Historii Najnowszej. Edukatorzy IPN swoje działania w znacznym stopniu włączyli w działania związane z Rokiem Historii Najnowszej. Szczególnie było to widoczne w pracy poszczególnych OBEP IPN. Na bieżąco propozycje Instytutu były prezentowane na stronie internetowej. Tam też zamieszczono wiele innych informacji o pracy edukacyjnej IPN, m.in. dotyczących opublikowanych przez IPN wydawnictw wraz z możliwością pozyskania ich kopii drogą elektroniczną. W ramach realizacji Programu Polonijnego BEP IPN nawiązano kontakty z osobami przygotowującymi w MEN propozycje podstawy programowej dla szkół polskich za granicą. Podstawa ta była prezentowana i dyskutowana podczas organizowanych przez IPN spotkań dla nauczycieli polskich pracujących za granicą.

7.2.1.3. Współpraca z nauczycielami i ośrodkami doskonalenia nauczycieli

W roku 2009 kontynuowana była szeroka współpraca z ośrodkami doskonalenia nauczycieli i ośrodkami metodycznymi w całym kraju. Jej ramy, wypracowane w ciągu ostatnich lat, pozostają stałe i wpisują się w cykl kształcenia będącego wypadkową zmian programowych w polskiej edukacji, rocznic ważnych wydarzeń historycznych a także głośnych wydarzeń kulturalnych (jak np. premiery filmów). Oddzielną grupą zainteresowaną propozycjami IPN byli nauczyciele zdobywający kolejny stopień awansu zawodowego.

Głównymi odbiorcami oferty IPN byli nauczycieli historii, wiedzy o społeczeństwie, języka polskiego, religii i innych przedmiotów. W ramach działań doskonalenia zawodowego organizowano konferencje, sesje, wykłady, warsztaty i kursy, w tym metodyczne, wśród których ważne miejsce zajmują cykle seminaryjno-warsztatowe realizowane jako ponaddwudziestogodzinne kursy doskonalenia podnoszące kwalifikacje zawodowe. W trakcie konferencji metodycznych organizowanych dla nauczycieli przez doradców metodycznych historii, wiedzy o społeczeństwie i języka polskiego regularnie pojawiają się informacje o propozycjach edukacyjnych IPN, a także promocja dotychczasowych działań.

Kontynuowano współpracę z instytucjami międzynarodowymi i zagranicznymi zajmującymi się doskonaleniem nauczycieli, m.in. z polsko-niemiecką Fundacją „Krzyżowa" czy Ministerstwem Edukacji, Młodzieży i Sportu Brandenburgii (RFN). Przygotowywane są ponadto wspólne polsko-niemieckie konferencje i warsztaty dla nauczycieli. W październiku 2009 r. OBEP IPN w Lublinie współorganizował międzynarodową konferencję naukowo- edukacyjną „Po dwudziestu latach: Demokratyczne rewolucje w Polsce, Niemczech i Czechosłowacji jako wyzwanie dla edukacji". Konferencji towarzyszyły warsztaty tematyczne oraz wyjazd studyjny do Berlina. Ze względu na prowadzone działania związane z upowszechnieniem wiedzy o Shoah edukatorzy Instytutu współpracowali z Instytutem Pamięci Męczenników i Bohaterów Holocaustu Yad Vashem.

7.2.1.4. Współpraca z samorządami

Szczególnie ważna i bogata jest współpraca BEP i OBEP IPN z samorządami wszystkich szczebli. Wspólnie organizujemy konferencje historyczne, cykle wykładów, promujemy związki z „Małą Ojczyzną" m.in. przez przybliżanie historii najnowszej. Wyróżnić w tych działaniach można propozycje skierowane do wszystkich mieszkańców oraz środowisk szkolnych znajdujących się w gestii władz lokalnych. Współpracę realizują różnorodne instytucje samorządowe, przyjmuje ona różnorodne formy. Szczególne wsparcie władz samorządowych różnego szczebla otrzymały szkoły realizujące przygotowane przez IPN projekty edukacyjne: „Opowiem

Ci o wolnej Polsce. Spotkania młodzieży ze świadkami historii", „Kamienie Pamięci. Znajdź bohatera Września", oraz konkursy regionalne. Podczas prezentacji ich wyników bardzo często uczniów wspierali organizacyjnie przedstawiciele władz lokalnych.

7.2.1.5. Działania edukacyjne skierowane do uczniów i nauczycieli

W 2009 r. centrala i oddziały BEP IPN kontynuowały różne formy działań edukacyjnych skierowane bezpośrednio do nauczycieli historii, wiedzy o społeczeństwie i języka polskiego oraz uczniów wszystkich poziomów kształcenia. Wśród propozycji dla nauczycieli znalazły się:

- konferencje edukacyjne i metodyczne (np. Historia najnowsza w zreformowanej szkole. Rok historii najnowszej w edukacji. Jak uczyć o komunizmie – obie przygotowane przez OBEP w Warszawie);
- cykle seminaryjno-warsztatowe (np. propozycje OBEP Katowice: „Źródła audio-video w nauczaniu historii Polski 1939–1989", „Oblicza cenzury PRL", „W jaki sposób realizować nową podstawę programową z historii w gimnazjum"; OBEP Lublin: „Wykorzystanie filmu fabularnego i dokumentalnego w kształceniu historycznym", „Specyfika zasobu archiwalnego IPN. Praca ze źródłem do historii najnowszej na lekcjach historii", „Wystawa jako narzędzie edukacyjne", „Polskie Państwo Podziemne jako temat kształcenia historycznego"; OBEP Gdańsk: „Opozycja antykomunistyczna w Trójmieście w latach 1970–1989");
- realizowane we wszystkich oddziałach kursy doskonalenia zawodowego przygotowujące do pracy z pakietami edukacyjnymi wydanymi przez IPN (m.in. „Stan wojenny", „Prymas Tysiąclecia", „KL Auschwitz", „Zagłada Żydów polskich w czasie II wojny światowej", „Polskie Państwo Podziemne w latach 1939–1941", „Polacy ratujący Żydów w latach II wojny światowej", „Deportacje Górnoślązaków do ZSRS w 1945 roku");
- warsztaty i lekcje przedmiotowo-metodyczne przygotowujące do prowadzenia lekcji muzealnych na podstawie eksponowanych wystaw i ekspozycji stałych (propozycja dotyczy większości eksponowanych wystaw oraz stałych ekspozycji edukacyjnych, np. „Areszt" OBEP Katowice);
- cykle tematyczne warsztatów przedmiotowo-metodycznych (m.in. „Lata 1939–1989 w obrazach – film jako źródło informacji historycznej", „PRL w literaturze", „Śladami Holokaustu i powojennej historii Żydów" (OBEP Warszawa);
- zajęcia poprzedzające seans filmu historycznego (tego typu prelekcje w 2009 r. organizowane były głównie przed filmami *Popiełuszko. Wolność jest w nas*, *Generał Nil*, *Dzieci Ireny Sendlerowej*; do nauczycieli trafiały także materiały edukacyjne przygotowane na potrzeby zajęć prowadzonych po obejrzeniu przez młodzież filmów);
- warsztaty przedmiotowo-metodyczne tematyczne (m.in. „Wrzesień 1939", „Dlaczego należy uczyć o Holokauście?" – OBEP Katowice; „Propaganda Polski Ludowej" – OBEP Łódź:, „A więc wojna …" – OBEP Szczecin; „Najnowsza historia Polski w obrazach" – OBEP Warszawa; „Nauczanie o Holokauście przez sztukę" – OBEP Kraków);
- wykłady i cykle wykładów prowadzone we wszystkich komórkach edukacyjnych Instytutu;
- wyjazdy studyjne – Auschwitz-Birkenau (OBEP Katowice), Katyń (OBEP Kraków);
- wykłady podczas zewnętrznych konferencji metodycznych dla nauczycieli;
- udział nauczycieli w sesjach naukowych organizowanych przez IPN;
- konferencje popularnonaukowe organizowane specjalnie z myślą o nauczycielach;
- zajęcia poświęcone wydarzeniem historycznym, których rocznice w sposób szczególny były obchodzone w 2009 r. (np. 20. rocznica wyborów czerwcowych, 65. Powstania Warszawskiego, 70. rocznica wybuchu II wojny światowej).

W końcu sierpnia 2009 r. do wszystkich szkół w Polsce trafiły specjalne przesyłki, zawierające ofertę edukacyjną IPN, specjalną ofertę propozycji o charakterze edukacyjnym przygotowane przez Instytut w ramach obchodów 70. rocznicy wybuchu II wojny światowej, zaproszenie do udziału w programie edukacyjnym „Opowiem Ci o wolnej Polsce". Dodatkowo szkoły gimnazjalne i ponadgimnazjalne otrzymały płytę z materiałem edukacyjnym „Wojna w filmie". Równolegle kolportowane były także wydawnictwa z regionalnymi ofertami oddziałowych biur edukacji publicznej.

Rok 2009 był kolejnym okresem realizacji Programu Polonijnego BEP IPN. Jest on skierowany do nauczycieli polonijnych oraz nauczycieli polskich pracujących poza krajem. W ramach jego realizacji nawiązano i utrzymywano szerokie kontakty z pedagogami. W lipcu 2009 r. odbyły się III Polonijne Spotkania z Historią Najnowszą – dwutygodniowy, intensywny kurs najnowszej historii Polski i nowoczesnych metod jej nauczania. W kursie wzięli udział nauczyciele z polskich placówek edukacyjnych na Białorusi, Ukrainie, Węgrzech, w Argentynie, Estonii, Francji, Grecji, Kanadzie, Łotwie, Niemczech, Rosji, Słowacji, USA i Wielkiej Brytanii. Pracownicy BEP i OBEP IPN docierali także z zajęciami poza granice kraju, m.in. do Szwecji, Grecji, na Białoruś i Ukrainę. W październiku kilkunastu nauczycieli polskich pracujących poza krajem wzięło udział szkoleniu przygotowującym do projektu „Opowiem Ci o wolnej Polsce". Szkolenia dla nauczycieli przeprowadzono także na Litwie, Węgrzech oraz w Szwecji.

Bezpośrednio do uczniów skierowano m.in. następujące propozycje:

- lekcje, warsztaty i wykłady dotyczące najważniejszych wydarzeń i zagadnień z historii najnowszej (prowadzone w siedzibach BEP i OBEP, jak również w szkołach);
- lekcje, warsztaty i wykłady dotyczące najważniejszych wydarzeń i zagadnień z regionalnej historii najnowszej (prowadzone w siedzibach BEP i OBEP, jak również w szkołach);
- lekcje, warsztaty i wykłady muzealne połączone z ekspozycją wystaw IPN prezentowanych w kilkudziesięciu miejscach w Polsce oraz w środowiskach polonijnych (prowadzone w siedzibach BEP i OBEP, jak również w szkołach);
- propozycje udziału uczniów w sesjach naukowych organizowanych przez IPN;
- propozycje kursów historii najnowszej organizowanych dla uczniów przygotowujących się do egzaminu maturalnego;
- specjalny program wycieczek historycznych dla uczniów szkół polonijnych odwiedzających Warszawę;
- przeglądy filmowe poprzedzone wprowadzającymi wykładami, a podsumowywane różnymi formami dyskusji;
- wykłady otwarte i cykle wykładów prowadzone przez historyków z BEP (w siedzibach BEP i Oddziałów IPN), a także na zaproszenie domów kultury, muzeów, klubów, stowarzyszeń i innych placówek oświatowych w całym kraju.

Spośród propozycji edukacyjnych dużym zainteresowaniem cieszyły się organizowane przez IPN spotkania ze świadkami historii (np. cykl „Świadkowie historii" – OBEP w Białymstoku; „Twarzą w twarz z historią" – OBEP w Rzeszowie).

7.2.1.6. Terenowe lekcje historii

Szczególną popularnością wśród młodzieży cieszyły się różnego rodzaju imprezy propagujące wiedzę na temat najnowszej historii Polski (np. gry miejskie, terenowe lekcje historii, konwersatoria terenowe etc.); m.in. BEP we wrześniu zorganizowało grę miejską „Szlakiem cywilnej obrony Warszawy"; OBEP Katowice: „Szlakami miejsc pamięci – Od zniewolenia do wolności 1939–1989" oraz „Szlakiem pamięci – fortyfikacje obronne na Śląsku we wrześniu

1939 roku; Delegatura Radom OBEP Lublin: rajd rowerowy „Śladami historii najnowszej"; OBEP Białystok: „Śladami obrońców miasta – w 70. rocznicę bohaterskiej obrony Białegostoku przed agresją hitlerowską 15 IX 1939 r." oraz „Śladami ofiar obławy augustowskiej"; OBEP Łódź „Śladami wojny obronnej 1939 r. nad Wartą i Widawką".

OBEP Gdańsk kontynuował działalność Historycznego Klubu Turystycznego „Tropami Solidarności". Do powyższych propozycji o charakterze ogólnym, realizowanych przez poszczególne komórki Instytutu, należy doliczyć zorganizowane działania o charakterze ogólnopolskim.

7.2.1.7. Lekcje z historii najnowszej

W 2009 r. kontynuowano program „Lekcje z historii najnowszej". Przeszkoleni przez edukatorów IPN nauczyciele prowadzili w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych cykl lekcji dotyczących najnowszych dziejów Polski („PRL – państwo totalitarne?", „Prześladowani i aparat terroru 1944–1989", „Sztuka w służbie propagandy", „Dzieje pewnego eksperymentu – gospodarka PRL"), „Z flagą narodową poprzez najnowszą historię Polski". W ramach obchodów przypadających w 2009 r. rocznic wydarzeń historycznych do powyższego zestawu dołączono nowe propozycje: „>>W samo południe<< – wybory 4 czerwca 1989 r.", „>>A więc wojna…<< – polski wrzesień 1939 r.". W ramach projektu „Lekcje z historii najnowszej" w 2009 r. w całym kraju zrealizowano łącznie 1374 lekcje.

Inną formę mają lekcje „Co kryją archiwa IPN?", które Biuro Edukacji Publicznej IPN oraz Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN zaproponowało w 2009 r. Jest to lekcja archiwalna wykorzystująca wybrane dokumenty z archiwum Instytutu. Zajęcia te zostały przygotowane w katowickim oddziale IPN, a w roku szkolnym 2009/2010 rozszerzone na cały kraj. Lekcja składa się dwóch części: w pierwszej uczniowie poznają zasady działania archiwum i proces postępowania ze zgromadzonymi tam dokumentami; druga część zajęć to analiza przykładowych dokumentów.

7.2.1.8. Wydawnictwa edukacyjne

W 2009 r. szeroko dystrybuowane było wydawnictwo multimedialne „Wojna w filmie". To kolejne z serii wydawnictw edukacyjnych przygotowywanych przez pracowników IPN cieszących się bardzo dużą popularnością. Na płycie znalazł się zbiór krótkich fragmentów kilkudziesięciu najlepszych polskich filmów fabularnych, przedstawiających najrozmaitsze aspekty II wojny światowej. Załączona do płyty broszura zawiera propozycje metodyczne ułatwiające nauczycielowi omówienie najistotniejszych wydarzeń z historii lat 1939–1945. Płyta trafiła do wszystkich polskich szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

W 2009 r. ukazały się także inne materiały edukacyjne. Pracownicy IPN przygotowali lub wzięli udział w przygotowaniu licznych publikacji, m.in. „Multimedialne wydawnictwo edukacyjne xJ." – materiały edukacyjne oparte na filmie *Popiełuszko. Wolność jest w nas* (BEP), „Generał August Emil Fieldorf >>Nil<<" – materiały edukacyjne oparte na filmie *Generał Nil* (OBEP Warszawa). Powstawały także publikacje edukacyjne innego typu, m.in., opracowanie multimedialne „Opozycja antykomunistyczna w Trójmieście w latach 1970–1989" (OBEP Gdańsk).

W związku z wprowadzaniem do szkół nowej podstawy programowej przedmiotu historia prowadzone są działania zmierzające do przygotowania szerszej niż dotychczas oferty skierowanej do uczniów szkół podstawowych.

7.2.1.9. Gry edukacyjne

Nową propozycją skierowaną do młodszych odbiorców są gry edukacyjne. Taka forma pozwala przyswajać wiedzę historyczną przy okazji dobrej zabawy. Jako pierwsze zostały przygotowane gry przypominające o rocznicy wojny obronnej 1939 r. „Awans – zostań marszałkiem Polski" oraz „Pamięć 1939". Gra „Pamięć 1939", oparta na zasadach popularnej gry „Memory" wprowadza uczniów w tematykę kampanii wrześniowej 1939 r., operując archiwalnymi zdjęciami. Dołączona do gry broszura zawiera komentarz historyczny do poszczególnych fotografii. Gra „Awans – zostań marszałkiem Polski" służy przybliżaniu polskich stopni wojskowych z 1939 r. Grając kartami z naramiennikami od szeregowca do marszałka Polski, gracze poruszają się po planszy przedstawiającej szczeble wojskowej hierarchii. Do gry dołączone są biogramy i zdjęcia uczestników kampanii wrześniowej oraz krótkie opracowanie historyczne na temat polskich stopni wojskowych w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Pracownicy WEH współpracowali także przy przygotowaniu gry „Wroniec", nawiązującej do powieści o czasach stanu wojennego Jacka Dukaja pod tym samym tytułem. Gry są wykorzystywane podczas działań edukacyjnych (lekcje, warsztaty, imprezy promujące naukę), a także stanowią nagrody w konkursach organizowanych przez IPN.

7.2.1.10. Konkursy historyczne

W marcu 2009 r. zakończył się organizowany przez WEH ogólnopolski konkurs historyczny „«Na drodze ku wolności». Społeczeństwo polskie w latach 80. Doświadczenia świadka historii". Uczestnicy konkursu poprzez dotarcie do świadków historii oraz pozostawionych przez nich świadectw (zdjęć, dokumentów, relacji, pamiętników, listów itp.) opisywali losy Polaków na tle burzliwej epoki lat osiemdziesiątych XX w. Honorowy patronat nad konkursem objął marszałek Sejmu Bronisław Komorowski, przewodniczący KK NSZZ „Solidarność" Janusz Śniadek i prezes IPN dr hab. Janusz Kurtyka.

Równolegle w całym kraju trwały edycje konkursów regionalnych organizowanych przez OBEP (m.in. OBEP Białystok: „Epoka Prymasa Tysiąclecia"; „Wrzesień 1939", „70. rocznica wybuchu II wojny światowej – polski wrzesień 1939"; OBEP Rzeszów: „Wojna w mojej pamięci. Życie codzienne w okresie II wojny światowej" „Namaluj historię dziadków"; OBEP Szczecin: „Historia nie z podręcznika. Zwykli ludzie w niezwykłych czasach").

7.2.1.11. Projekty edukacyjne

W czerwcu 2009 roku zakończyła się druga edycja projektu edukacyjnego pt. **„**Opowiem Ci o wolnej Polsce – spotkania uczniów ze świadkami historii". Był on realizowany wspólnie z Centrum Edukacji Obywatelskiej i Muzeum Powstania Warszawskiego. Celem programu było przybliżenie młodym ludziom wydarzeń związanych z najnowszą historią Polski, pokazanie, w jaki sposób w ciągu 50 lat kształtowało się społeczeństwo obywatelskie.

Realizacja projektu zakończyła się ogromnym sukcesem. Udział w projekcie zgłosiło ok. 100 szkół (zarówno z kraju, jak i z zagranicy), pełne sprawozdania z przebiegu projektu – włącznie z utrwaloną na nośnikach elektronicznych relacją świadków historii – złożyły szkoły. Wśród nich były prace powstałe na podstawie nieznanych bądź uznanych za zaginione źródeł. Relacje świadków historii, tworzące bogaty materiał źródłowy, zostaną opracowane i zarchiwizowane – najciekawsze są dostępne na stronie internetowej projektu, a także będą podstawą wydawnictwa, które ukaże się w 2010 roku. W roku szkolnym 2009/2010 realizowana jest III edycja tegoż projektu.

We wrześniu 2009 r. zainaugurowano projekt edukacyjny „Kamienie Pamięci – znajdź bohatera Września". Projekt został przygotowany w ramach obchodów 70. rocznicy września

1939 roku, aby upamiętnić bohaterskie czyny żołnierzy polskich oraz ludności cywilnej, walczących w wojnie obronnej Polski. Projekt ukierunkowany jest na odkrywanie tych śladów z przeszłości, które mogły po upływie lat ulec zatarciu w społecznej świadomości. Jego celem jest pokazanie wojny przez pryzmat losów jednostki i wydarzeń lokalnych. Rezultatem działań podjętych przez uczestników projektu ma być upamiętnienie tych postaci i upowszechnienie wiedzy na ich temat poprzez artykuły, strony internetowe, wystawy czy tablice pamiątkowe. Projekt ma charakter otwarty, a wziąć w nim udział mogły osoby indywidualne, uczniowie pod opieką nauczyciela, drużyny i zastępy harcerskie, koła naukowe, grupy rekonstrukcyjne lub koła kombatantów.

7.2.1.12. Notacje

Biuro Edukacji Publicznej IPN konsekwentnie realizuje także projekt „Notacje" – filmowe nagrania relacji świadków historii. Znajdujące się w BEP (centrali i oddziałach) zarchiwizowane i zdigitalizowane nagrania są wykorzystywane w celach naukowych i edukacyjnych. Najciekawsze materiały są publikowane jako pomoce dydaktyczne dla nauczycieli historii. Ukazują się one na płytach DVD (m.in. OBEP w Białymstoku przygotował specjalną płytę z wyborem notacji; została ona dołączona do katalogu wystawy „17 września 1939–2009. 70. rocznica sowieckiej agresji na Polskę"), historycznych vortalach internetowych IPN oraz na stronach serwisu YouTube.

Obecnie w BEP – zarówno w centrali, jak i w oddziałach – znajduje się ponad 500 relacji świadków historii. W pierwszej kolejności nagrywane są notacje osób związanych z walką o niepodległość w czasie II wojny światowej i bezpośrednio po jej zakończeniu. W kolejnych latach w coraz większym stopniu dokumentowane będą działania opozycji antykomunistycznej w PRL i przebieg kryzysów w dziejach Polski powojennej – aż do jej ostatniej dekady. Projekt „Notacje" realizują pracownicy Biura Edukacji Publicznej, a także specjalnie przeszkoleni wolontariusze.

7.2.2. Działania wystawiennicze, współpraca z mediami

7.2.2.1. Wystawy historyczne

W ofercie edukacyjnej IPN znajduje się ponad 200 wystaw popularyzujących najnowszą historię Polski. Powstają one na podstawie bogatej, często unikalnej dokumentacji fotograficznej i materiałów archiwalnych. Tematyka wystaw koncentruje się w szczególności na zbrodniach popełnionych przez okupantów na ziemiach polskich w czasie II wojny światowej, działalności polskiego podziemia niepodległościowego, protestach społecznych w PRL, historii Kościoła katolickiego, strukturze i działalności organów bezpieczeństwa PRL, a także na aktywności opozycji politycznej. Wiele wystaw związanych jest tematycznie z historią „Solidarności" i okresem stanu wojennego. Obok dużych wystaw plenerowych oferowane są mniejsze wystawy planszowe do prezentacji wewnętrznej, łatwe w transporcie i montażu. Wystawom towarzyszą foldery lub katalogi, niejednokrotnie filmy i publikacje książkowe. Elementem oferty edukacyjnej są również wykłady i lekcje „okołowystawowe" dla młodzieży szkolnej prowadzone przez pracowników IPN.

Wystawy mają charakter objazdowy i są eksponowane z dużym powodzeniem, zwłaszcza w niewielkich miejscowościach na terenie całego kraju, a także poza jego granicami. Pełen wykaz wystaw prezentowanych przez Centralę BEP i OBEP w okresie sprawozdawczym zawiera załącznik do niniejszego sprawozdania. Ekspozycje IPN udostępniane są bezpłatnie zainteresowanym placówkom kulturalnym i oświatowym.

Ekspozycje poprzedzane są szeroką akcją informacyjną, prowadzoną w lokalnych mediach i skierowaną m.in. do szkół, organizacji pozarządowych, instytucji samorządowych. Niemal wszędzie wystawy są odbierane jako ważne wydarzenia kulturalne i medialne. Często powstają przy współudziale regionalnych placówek muzealnych, organizacji kombatanckich, samorządów, szkół czy uczelni. Ekspozycje uzupełniają lekcje muzealne dla młodzieży prowadzone przez pracowników IPN (niemal każdej wystawie towarzyszy specjalnie przygotowana karta pracy umożliwiająca pracę z nią nauczycielom) oraz formy doskonalenia skierowane do nauczycieli. Na ogół otwarcia wystaw połączone są z przygotowaniem sesji naukowych, w których obok pracowników IPN biorą udział przedstawiciele środowisk naukowych i „świadkowie" historii. Wystawy IPN były prezentowane także poza granicami kraju: na Białorusi, Litwie, Węgrzech, w Belgii, Francji, Izraelu, Niemczech, USA.

W 2009 r. powstało w IPN 51 wystaw. Połowa z nich została poświęcona dwóm najważniejszym wydarzeniom: rocznicy wyborów czerwcowych (16 ekspozycji), wydarzeniom związanym z II wojną światową (10 ekspozycji). W związku z realizowanym projektem „Rok Kultury Niezależnej" przygotowano 10 ekspozycji. Równolegle przygotowywano wystawy na inne tematy, a także eksponowano wystawy z lat ubiegłych. Ich pełną listę zawiera załącznik nr 4 do niniejszego sprawozdania). Większości wystaw towarzyszyły starannie wydane katalogi, a wystawie: „>>A więc wojna!!!<< Ludność cywilna we wrześniu '39", obszerny album z unikalnymi fotografiami.

7.2.2.2. Współpraca z mediami i inne działania popularyzatorskie

Podobnie jak w latach ubiegłych pracownicy WEH BEP IPN oraz referatów edukacyjnych w oddziałach IPN prowadzili szeroką współpracę z mediami. Zakres współpracy obejmował przede wszystkim tematykę historyczną, „rocznicową", bieżące wydarzenia z pracy IPN (sesje naukowe, konferencje, wystawy itd.). Szczególnie ważne były kontakty z mediami lokalnymi i regionalnymi. Większość OBEP IPN jest zaangażowana w przygotowywanie lokalnych wkładek historycznych do prasy oraz przygotowywanie audycji radiowych i telewizyjnych propagujących wiedzę o najnowszej historii regionalnej.

Kontynuowano dotychczasową współpracę między IPN a Polskim Radiem S.A. W czerwcu 2009 r. Biuro Edukacji Publicznej po raz ósmy wzięło udział w przygotowywanym przez Polskie Radio Pikniku Naukowym w Warszawie. Ponadto należy podkreślić bieżącą współpracę pracowników całego pionu edukacyjnego IPN z programami Polskiego Radia, ogólnopolskimi stacjami komercyjnymi oraz regionalnymi rozgłośniami publicznymi i komercyjnymi. Zakres powyższej współpracy to głównie komentarze nt. ważnych rocznic historycznych, wydarzeń z dziedziny najnowszej historii Polski. Spośród zrealizowanych inicjatyw można przywołać chociażby cykl programów „Ślad Pamięci" nadawany w Polskim Radiu Rzeszów (audycje były też wydane na płytach).

Historycy z IPN byli stałymi gośćmi programów realizowanych przez TVP, TVP Historia oraz TVN Discovery Historia. Przykładem współpracy z telewizją publiczną na poziomie lokalnym był np. cykl „Śladami zbrodni"/„Śladami historii" nadawany przez TVP Szczecin.

Prasa – zarówno ogólnopolska, jak regionalna – niejednokrotnie relacjonowała tematy, poruszane przez autorów „Biuletynu Instytutu Pamięci Narodowej". Pracownicy pionu edukacyjnego IPN współpracowali w 2009 r. z wieloma tytułami ogólnopolskimi. Były to m.in. „Tygodnik Solidarność", „Gość Niedzielny", „Gazeta Polska", „Newsweek", „Tygodnik Powszechny", „Niedziela", „Wprost", „Polityka", „Nowe Państwo", a także ogólnopolskie dzienniki – „Dziennik – Gazeta Prawna", „Gazeta Wyborcza", „Nasz Dziennik", „Rzeczpospolita".

W związku z realizacją Programu Polonijnego BEP IPN informacje o projekcie, a także misji edukacyjnej Instytutu ukazały się w mediach polonijnych, m.in. w TV Polonia, Polskim

Radiu dla Zagranicy, „Tygodniku Wileńszczyzny", „Kurierze Polskim" (Minnesota), „Echu Polesia" (Brześć), „Myśli" (Toronto), „Kurierze Galicyjskim" (Stanisławów) oraz wielu polonijnych stronach internetowych.

Regularnie ukazywały się wkładki historyczne przygotowywane we współpracy z różnymi ogólnopolskimi tytułami prasowymi: „Rzeczpospolitą", „Naszym Dziennikiem", „Gościem Niedzielnym", „Polską The Times", „Tygodnikiem Powszechnym", „Nowym Państwem", „Niezależną Gazetą Polską" oraz licznymi tytułami regionalnymi i lokalnymi.

Jedną z form popularyzowania wiedzy o najnowszej historii Polski są różnego rodzaju wydawnictwa o charakterze popularnym, m.in. kalendarze. W końcu 2009 r. przygotowano kilka tego typu wydawnictw: w centrali IPN wydano dwa kalendarze: 10 lat IPN i „Absurdy PRL" – ich koncepcje oraz teksty merytoryczne przygotowano w BEP IPN, w Krakowie OBEP przygotowało kalendarz „30 lat Solidarności". Kalendarze opublikowały także OBEP w Katowicach, Szczecinie, Rzeszowie. Publikacje te trafiły do stałe współpracujących z BEP szkół, uczestników projektów edukacyjnych oraz innych podmiotów mających stały kontakt z pionem edukacyjno-naukowym IPN.

7.3. Wydział Wydawnictw

Wydział Wydawnictw zajmuje się przygotowaniem do druku wszelkich publikacji ukazujących się z logo IPN (książek, zbiorów dokumentów, relacji, czasopism itd.). Prace te obejmują każdorazowo redakcję merytoryczno-językową, korektę, redakcję techniczną, opracowanie projektu graficznego, skład komputerowy, wreszcie kontrolę etapu druku (wykonywanego przez drukarnie wyłonione w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego w trybie procedur przetargowych zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (tj. Dz. U. z 2007 r., Nr 223, poz. 1655. z późn. zm.).

W okresie sprawozdawczym wydano ze środków IPN 188 publikacji staraniem Biura Edukacji Publicznej IPN i Oddziałowych Biur Edukacji Publicznej IPN. W poszczególnych seriach centralnych ukazało się 45 książek:

- w serii „Monografie" – 12 pozycji,
- w serii „Dokumenty" – 8 pozycji,
- w serii „Konferencje" – 3 pozycje,
- w serii „Studia i materiały" – 2 pozycje,
- w serii „Kto ratuje jedno życie..." – 2 pozycje,
- w serii „Z archiwum emigracji" – 2 pozycje,
- w serii „39/89" – 1 pozycja,
- w serii „Letnia szkoła historii najnowszej" – 1 pozycja,
- w serii „Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku, nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych" – 1 pozycja,
- w serii „Materiały pomocnicze Instytutu Pamięci Narodowej" – 1 pozycja,
- w serii „Materiały edukacyjne" – 1 pozycja,
- poza seriami – 11 pozycji.

Ponadto ukazały się periodyki:

- „Pamięć i Sprawiedliwość" 1 numer,
- „Biuletynu Instytutu Pamięci Narodowej" 8 numerów, w tym 4 numery o podwójnej objętości,
- „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 1 numer,
- „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 1 numer.

Szczegółowy wykaz publikacji wydanych przez Wydział Wydawnictw i oddziały IPN znajduje się w załączniku nr 2 Aneksu.

8. Biuro Lustracyjne

W 2009 r. nastąpiła zmiana struktury organizacyjnej w celu zintensyfikowania prac na wszystkich polach działalności Biura Lustracyjnego. Podwojeniu uległa liczba decyzji kończących bieg czynności weryfikujących prawdziwość badanych oświadczeń (5473). Do sądu skierowano 79 wniosków o wszczęcie postępowań lustracyjnych oraz 10 stanowisk złożonych w trybie art. 20 ust. 5 ustawy lustracyjnej w tzw. postępowaniach autolustracyjnych. W 5363 sprawach po przeprowadzeniu czynności stwierdzono, iż brak jest podstaw do kwestionowania prawdziwości badanych oświadczeń lustracyjnych. Opublikowano łącznie informacje o 13 134 osobach we wszystkich katalogach w Biuletynie Informacji Publicznej. Pracownicy pionu lustracyjnego znacznie wspomogli realizację zadań nałożonych na pion archiwalny w związku z realizacją ustawy deubekizacyjnej.

W roku sprawozdawczym pion lustracyjny IPN-KŚZpNP kontynuował realizację zadań nakreślonych ustawą z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r., Nr 63, poz. 425 z późn. zm.), zwaną dalej ustawą lustracyjną. Przypomnieć należy, że biuro zajmuje się realizacją zadań ustawowych na pięciu głównych polach:

- przyjmowanie i rejestracja oświadczeń lustracyjnych (art. 52a pkt 1 ustawy o IPN);
- sygnalizowanie odpowiednim organom o niewywiązywaniu się z obowiązków nałożonych przez ustawę (art. 52a pkt 4 ustawy o IPN);
- opracowanie i publikacja katalogów (art. 52a pkt 6, 7 i 8 ustawy o IPN) oraz informacji w Biuletynie Informacji Publicznej IPN (art. 22 i 23 ustawy lustracyjnej);
- analiza oświadczeń lustracyjnych i zbieranie materiałów niezbędnych dla ich prawidłowej oceny, a także przygotowywanie i obsługa postępowań lustracyjnych (art. 52a pkt 3 ustawy o IPN);
- udział prokuratorów BL w charakterze oskarżycieli w postępowaniach lustracyjnych, w tym także tych wszczętych pod rządami poprzednio obowiązującej ustawy lustracyjnej na wniosek Rzecznika Interesu Publicznego i niezakończonych przed wejściem w życie ustawy z 2006 r. (art. 63a ust. 2 ustawy lustracyjnej).

W związku ze zmianą struktury organizacyjnej Biura Lustracyjnego z dniem 15 lipca 2009 r. na podstawie zarządzenia Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej nr 9/09 z dnia 15 lipca 2009 r. zmieniającego zarządzenie w sprawie Regulaminu Organizacyjnego IPN-KŚZpNP powstały: Wydział Ewidencji Oświadczeń Lustracyjnych, Sygnalizowania i Publikacji, w skład którego weszły dwie sekcje: Sekcja Ewidencji i Sygnalizowania i Sekcja Udostępniania i Publikacji, oraz Wydział Przygotowywania i Publikowania Katalogów, w skład którego weszły: Sekcja Katalogu Funkcjonariuszy, Sekcja Katalogu Osób Rozpracowywanych i Sekcja Katalogu Nomenklatury. Ponadto w strukturze Biura Lustracyjnego funkcjonuje również Wydział Przygotowania i Nadzoru nad Postępowaniami Lustracyjnymi oraz Wydział Organizacyjny.

Szczegółowe zestawienie danych dotyczących działalności Biura Lustracyjnego i podległych mu Oddziałowych Biur Lustracyjnych za rok 2009 wygląda następująco.

8.1. Wydział Ewidencji Oświadczeń Lustracyjnych, Sygnalizowania i Publikacji

Wydział liczy obecnie 22 pracowników wraz z naczelnikiem i jego zastępcą.

W Sekcji Ewidencji i Sygnalizowania zatrudnionych jest 16 pracowników, zaś w Sekcji Udostępniania i Publikacji 4 pracowników.

Należy zaznaczyć, że w terminie od 17 kwietnia 2009 r. do 31 grudnia 2009 r. 4 pracowników SEiS zostało oddelegowanych do pracy w Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN w związku z koniecznością kadrowego wsparcia zespołu realizującego zadania wynikające z ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin oraz ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej. (Dz. U. z 2009 r. Nr 24, poz. 145).

8.1.1. Zadania Sekcji Ewidencji i Sygnalizowania

8.1.1.1. Przyjmowanie oświadczeń lustracyjnych oraz informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego nadesłanych przez organy wymienione w art. 8 ustawy lustracyjnej

Wstępna ocena poprawności druku oświadczenia lustracyjnego oraz sposobu jego wypełnienia pod względem formalnym pozwalała wyselekcjonować te oświadczenia, które należało zwrócić organom je przysyłającym, ze szczegółowym wyjaśnieniem przyczyny zwrotu.

Główne przyczyny zwrotu oświadczeń lustracyjnych wynikały z faktu:

- wypełnienia oświadczenia na druku niekonstytucyjnym, tj. na druku uznanym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2007 r. sygn. akt K 2/07 za niezgodny z konstytucją;
- wypełnienia na druku niewłaściwym, tj. oznaczonym klauzulą *ściśle tajne*;
- złożenia oświadczenia w innej formie niż określona we wzorze lub wypełnienia i podpisania w zastępstwie przez inną osobę;
- wypełnienia oświadczenia w sposób uniemożliwiający stwierdzenie, jaką wiedzę przekazuje osoba je wypełniająca, tj. sprzeczne w treści (wypełniona zostaje jednocześnie część negatywna i pozytywna części A oświadczenia, bez podkreślenia właściwego);
- przekazania do BL oświadczenia bez podpisu osoby je wypełniającej;
- przekazania oświadczenia, w którym treść dotycząca ewentualnej pracy, służby bądź współpracy była przekreślona, a nie podkreślona (o czym mówi pouczenie znajdujące się we wzorze oświadczenia).

Zwrócono również oświadczenia lustracyjne osób pełniących funkcje publiczne, co do których nie zachodzi obowiązek złożenia oświadczeń lustracyjnych dotyczących faktu służby, pracy lub współpracy z organami bezpieczeństwa PRL.

W celu uniknięcia nieuprawnionego rozszerzania katalogu funkcji publicznych podlegających lustracji dyrektor Biura Lustracyjnego zwrócił się o opinię do dyrektora Departamentu Administracji Publicznej MSWiA w sprawie stanowisk, które jego zdaniem nie podlegają lustracji. Wspólne stanowisko MSWiA oraz BL wykluczyło z procedury lustracyjnej funkcję komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Rybackiej oraz granicznego lekarza weterynarii. Stanowisko to zostało następnie przekazane wojewodom.

W związku z licznymi zapytaniami w sprawie innych stanowisk, tj. państwowego wojewódzkiego, państwowego granicznego oraz państwowego powiatowego inspektora sanitarnego, dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej, a także powiatowego inspektora nadzoru budowlanego, przekazano również wojewodom opinię Biura Lustracyjnego, informując jednocześnie o tym, że ostatnie z wymienionych stanowisk (powiatowy inspektor nadzoru budowlanego) nie podlega procedurom lustracyjnym.

Ponadto dyrektor Biura Lustracyjnego przypomniał wojewodom, iż zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz.1227) stanowisko regionalnego dyrektora ochrony środowiska i jego zastępcy jest organem administracji rządowej niezespolonej na obszarze województwa, a co za tym idzie, podlega procedurze lustracyjnej.

Dyrektor BL zwrócił się pismem do szefa Służby Cywilnej o opinię w sprawie sposobu postępowania z oświadczeniami lustracyjnymi złożonymi przez osoby pełniące funkcje określone w art. 4 pkt 25 ustawy lustracyjnej w związku z wyeliminowaniem z obrotu prawnego ustawy o państwowym zasobie kadrowym i wysokich stanowiskach państwowych przy jednoczesnym braku odpowiedniej nowelizacji ustawy lustracyjnej. Do dnia 31 grudnia 2009 r. do BL nie wpłynęła odpowiedź na ww. pismo.

Kolejną kategorię oświadczeń lustracyjnych przeznaczonych do zwrotu stanowiły druki wypełnione przez osoby urodzone po dniu 31 lipca 1972 r., a więc nie objęte obowiązkiem lustracyjnym wynikającym z art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U z 2007 r. Nr 63, poz. 425 z późn. zm.).

Zwrócono również adresatom oświadczenia nadesłane bezpośrednio do Biura Lustracyjnego przez „osoby prywatne" z pouczeniem, iż ustawa lustracyjna zawiera wykaz organów zobowiązanych do wezwania do złożenia oświadczenia lustracyjnego, a następnie jego przekazania do BL.

Od września 2009 r. zaczęto na bieżąco zwracać organom nadsyłającym kolejne oświadczenia lustracyjne osób, których oświadczenia znajdują się w zasobie BL, z pouczeniem, iż osoba pełniąca funkcję publiczną, ponownie wezwana do złożenia oświadczenia lustracyjnego, powinna informację o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego.

Zwrócono również organom przysyłającym informacje o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego, które dotyczyły faktu złożenia oświadczenia wiosną 2007 r., tj. na druku zakwestionowanym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2007 r. W takich przypadkach osoba podlegająca obowiązkowi lustracyjnemu powinna złożyć oświadczenie lustracyjne według wzoru stanowiącego Załącznik Nr 1a do ustawy z dnia 7 września 2007 r. o zmianie ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 165, poz.1171).

Zwrócono także informacje o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego osób, którym wcześniej Biuro Lustracyjne zwróciło za pośrednictwem uprawnionych organów oświadczenia lustracyjne, gdyż były one złożone z tytułu pełnienia funkcji niepodlegających lustracji. W takich przypadkach poinformowano organy o potrzebie ponownego wezwania tych osób do złożenia oświadczenia lustracyjnego.

Reasumując, do 31 grudnia 2009 r. zwrócono z wyżej wymienionych przyczyn **994** oświadczenia lustracyjne oraz **226** informacji o uprzednim złożeniu oświadczeń, dotyczących łącznie 1220 osób.

Tabela 1. Zwrot oświadczeń lustracyjnych

Powód zwrotu	Liczba
SPRZECZNE W TREŚCI	216
DRUK OŚWIADCZENIA ZAKWESTIONOWANY WYROKIEM TK	296
DRUK „ŚCIŚLE TAJNE"	61
INNE (funkcje, wiek, informacje o złożeniu oświadczenia na druku niekonstytucyjnym bądź z tytułu pełnienia funkcji niepodlegającej lustracji, oświadczenia „prywatne", brak podpisu, zwrot kolejnego oświadczenia)	647
SUMA ZWROTÓW (oświadczeń lustracyjnych i informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego)	**1220**

8.1.1. 2. Numerowanie i rejestracja elektroniczna oraz weryfikacja i zatwierdzanie

Wpływającym do BL oświadczeniom lustracyjnym nadawano kolejne numery. Następnie rejestrowano w aplikacji *oświadczenie*, stanowiącej elektroniczny zapis oświadczenia.

Aplikacja *oświadczenie* zawiera pola, w których zapisywane są następujące dane z oświadczeń lustracyjnych: numer oświadczenia, pozycja art. 4 ustawy lustracyjnej, nazwisko i imię osoby składającej oświadczenie, inne nazwiska, imię ojca, numer PESEL, data urodzenia (z możliwością wyszukiwania wg daty urodzenia), miejsce urodzenia, adres, funkcja publiczna, jednostka organizacyjna BL, której ze względu na miejsce zamieszkania osoba składająca oświadczenie podlega w procesie przygotowania postępowania lustracyjnego, data wypełnienia oświadczenia, treść oświadczenia, sygnatura pisma wszczynającego sprawę przez OBL, nazwisko osoby wprowadzającej oświadczenie i data wprowadzenia, nazwisko osoby weryfikującej wprowadzone oświadczenie i data weryfikacji, uwagi.

Ponadto zwrócono się do administratora aplikacji o utworzenie nowego pola: sprawa zakończona, z możliwością wyboru pomiędzy *tak, nie* lub *pole wyłączone*, co ułatwi w przyszłym roku monitorowanie spraw w toku realizacji.

Ostatnim etapem rejestracji elektronicznej oświadczenia była jego weryfikacja pod względem poprawności wpisu i zatwierdzenie. Zatwierdzenie wpisu oznaczało, iż wyznaczeni pracownicy oddziałowych biur lustracyjnych mieli możliwość pobrania danych z aplikacji.

Do maja 2009 r. zweryfikowano i zatwierdzono w aplikacji oświadczenia, które wpłynęły w 2008 r. Tak więc od tego momentu rejestracja, weryfikacja oraz zatwierdzanie oświadczeń w aplikacji *oświadczenie* odbywały się na bieżąco.

Wymienione czynności wykonywali wszyscy pracownicy sekcji, którzy na każdym etapie prac mieli obowiązek oceny oświadczenia pod względem formalnym.

W 2009 r. do BL wpłynęło **6586** nowych oświadczeń lustracyjnych.

W sumie, w zasobie BL znajduje się **147 606** oświadczeń lustracyjnych (stan na 31 grudnia 2009 r.).

Wśród oświadczeń lustracyjnych przechowywanych w zasobie Biura Lustracyjnego znajduje się **1736** oświadczeń, w których osoby je wypełniające oświadczyły, że pracowały, pełniły służbę bądź współpracowały z organami bezpieczeństwa PRL (oświadczenia pozytywne).

8.1.1. 3. Korespondencja dotycząca innych zagadnień niż zwroty oświadczeń

SEiS prowadziła korespondencję dotyczącą udostępniania treści oświadczeń bądź ich kserokopii w związku z zapytaniami: osób prywatnych, sądów, prokuratur, gminnych i miejskich komisji wyborczych i innych.

W kwietniu 2009 r. zaczęły wpływać zapytania o treść oświadczeń lustracyjnych kandydatów w wyborach do Parlamentu Europejskiego, nadsyłane przez okręgowe komisje wyborcze. OKW w Krakowie, Łodzi oraz Wrocławiu kierowały zapytania za pośrednictwem oddziałowych biur lustracyjnych.

W sumie na zapytania ww. organów udzielono odpowiedzi dotyczących 499 osób.

8.1.1.4. Kserokopie oświadczeń lustracyjnych

Ważnym elementem pracy SEiS było wykonywanie poświadczonych za zgodność kserokopii oświadczeń lustracyjnych oraz przekazanie ich za pismem przewodnim do oddziałowych biur lustracyjnych celem podjęcia przez nie czynności w ramach przygotowania postępowań lustracyjnych. Prowadzony jest rejestr wykonanych kserokopii oświadczeń lustracyjnych.

W sumie w 2009 r. wykonano i wysłano **4690** kserokopii.

Tabela 2. Liczba wykonanych kserokopii dla poszczególnych Oddziałowych Biur Lustracyjnych

OBL	Sztuk
Białystok	387
Gdańsk	493
Katowice	514
Kraków	487
Lublin	471
Łódź	354
Poznań	386
Rzeszów	251
Szczecin	381
Warszawa	623
Wrocław	343
Suma wykonanych kserokopii	**4690**

8.1.1. 5. Sygnalizowanie

Biuro Lustracyjne IPN nie posiada kompetencji w zakresie kontrolowania wywiązywania się z obowiązku złożenia oświadczenia lustracyjnego przez osoby do tego zobligowane na mocy art. 7 ust. 1 ustawy lustracyjnej. Dysponuje jedynie oświadczeniami przekazywanymi przez organy właściwe do ich przyjmowania, wskazane w art. 8 cyt. ustawy. W świetle jej przepisów, to ww. organy wraz z podmiotami uprawnionymi do obsadzania konkretnych funkcji publicznych mają zapewnić dopełnienie obowiązku składania oświadczeń lustracyjnych przez osoby do tego zobowiązane (osoba, która nie złożyła takiego oświadczenia bądź złożyła je po terminie, nie powinna objąć funkcji publicznej, a jeżeli już ją pełni, powinna zostać jej pozbawiona).

Zgodnie z przepisami art. 52a ust. 4 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 424 ze zm.), do zadań Biura Lustracyjnego należy sygnalizowanie odpowiednim organom o niewywiązaniu się organów pozasądowych z obowiązków nałożonych przez ustawę, tj. z obowiązku odebrania i przesłania do Biura Lustracyjnego oświadczeń lustracyjnych.

W oparciu o stworzony na potrzeby sekcji wykaz organów zobowiązanych do nadesłania do BL oświadczeń lustracyjnych oraz docierające do BL sygnały na temat niezłożenia oświadczenia lustracyjnego przez osobę pełniącą funkcję publiczną dyrektor BL zwrócił się pismami informującymi o ich braku do następujących organów: Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Skarbu Państwa, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Państwowej Komisji Wyborczej, Państwowych Wyższych Szkół Zawodowych w Zamościu, Jarosławiu i Raciborzu, Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości, Podhalańskiej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Targu, Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku, Prezesa Polskiej Akademii Nauk, Starostw Powiatowych w Sanoku, Gorzowie Wlkp., Mrągowie, Strzelcach Krajeńskich, Wieliczce, Ciechanowie oraz Lęborku, Rady Miasta w Wąchocku, Krajowej Izby Radców Prawnych, Okręgowych Izb Radców Prawnych, Wojewody Wielkopolskiego, Naczelnej Rady Adwokackiej oraz Okręgowych Rad Adwokackich.

W wyniku powyższych działań do dnia 31 grudnia 2009 r. wpłynęło do BL 649 oświadczeń lustracyjnych. W części przypadków korespondencja trwa.

8.1.1. 6. Inne czynności wykonywane przez pracowników SEiS

1. Obsługa bazy PESEL w celu weryfikacji danych personalnych osób składających oświadczenia lustracyjne (4 pracowników posiada takie uprawnienia). Uzyskanie wydruku z tej bazy jest niezbędne w sytuacji braku na oświadczeniu lustracyjnym numeru PESEL, dokładnego adresu zamieszkania bądź wypełnienia oświadczenia w sposób nieczytelny.
2. Selekcjonowanie oświadczeń lustracyjnych pod kątem art. 22 ustawy lustracyjnej w związku z ustawowym obowiązkiem publikowania w BIP informacji zawartych w dokumentach organów bezpieczeństwa państwa, a dotyczących osób pełniących wskazane w ustawie funkcje publiczne. Następnie informowanie Sekcji Udostępniania i Publikacji o fakcie wpływu oświadczeń lustracyjnych tych osób.
3. Bieżące prowadzenie bazy organów przesyłających oświadczenia lustracyjne – 1 pracownik.
4. Prowadzenie bazy informacji o złożeniu oświadczenia lustracyjnego (w 2009 r. do BL wpłynęły informacje o uprzednim złożeniu oświadczenia dotyczące 1989 osób) – 1 pracownik.
5. Obsługa systemu *Kancelaria*. W sumie w systemie *Kancelaria* zarejestrowano 1225 spraw wpływających do sekcji i wychodzących z sekcji. Ponadto pracownicy SEiS wykonywali wszelkie czynności kancelaryjne związane z ekspedycją poczty, np. rejestracja pism wychodzących w systemie *Kancelaria*, kopertowanie, adresowanie korespondencji oraz przekazanie do kancelarii ogólnej IPN.
6. W październiku 2009 r., zgodnie z instrukcją kancelaryjną, rozpoczęto przygotowania do archiwizacji korespondencji, która wpłynęła do SEiS w 2007 r. Dotyczyło to w przeważającej części pism, za którymi wpłynęły do BL oświadczenia lustracyjne na drukach niekonstytucyjnych, tj. uznanych wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2007 r. sygn. akt K 2/07 za niezgodne z konstytucją. Dyrektor Biura Lustracyjnego w 2008 r. przekazał w depozyt dyrektorowi Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN całość tego typu dokumentacji spakowaną w 240 pudeł. Wobec trudności lokalowych możliwe było jedynie sukcesywne wypożyczanie pudeł z depozytu celem wyjęcia oryginałów pism i zastąpienia ich kserokopiami. Zgromadzenie wszystkich pism pozwoli na ich zarejestrowanie w systemie *Kancelaria* i przystąpienie w 2010 r. do ich archiwizacji wraz z załącznikami.

8.1.2. Zadania Sekcji Udostępniania i Publikacji

Do nadrzędnych zadań Sekcji Udostępniania i Publikacji należy publikowanie stosownych informacji na temat osób pełniących funkcje publiczne, o których mowa w art. 22 ust. 1 ustawy lustracyjnej z dnia 18 października 2006 r. – tzw. osób publicznych, a co za tym idzie, przygotowywanie kolejnych publikacji w katalogu i koordynacja prac prowadzonych wespół z oddziałowymi biurami lustracyjnymi IPN. Podział prac przedstawia się następująco: OBL przygotowują większość wpisów do katalogu (nieliczne wpisy dotyczące osób urodzonych po dniu 1 sierpnia 1972 r., które nie podlegają obowiązkowi złożenia oświadczenia, ale podlegają publikacji w BIP, a także informacje na temat posłów do Parlamentu Europejskiego, sędziów Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku, posłów i senatorów do Parlamentu RP utworzono, zweryfikowano i opublikowano w BIP siłami Biura Lustracyjnego) i weryfikują je na poziomie oddziałowym, Sekcja Udostępniania i Publikacji dokonuje ich weryfikacji centralnej bezpośrednio przed publikacją na stronie internetowej do Biuletynu Informacji Publicznej.

W 2009 r. Biuro Lustracyjne IPN we współpracy z podległymi oddziałowymi biurami lustracyjnymi przygotowało 5 publikacji katalogu art. 22 (publikacje odbyły się w dniach 6 stycz-

nia 2009 r., 26 marca 2009 r., 9 czerwca 2009 r., 16 lipca 2009 r. i 27 października 2009 r.) zawierających stosowne informacje na temat osób wcześniej niefigurujących w BIP. W kolejnych edycjach dominują wpisy dotyczące członków organów jednostek samorządu terytorialnego wymienione w pkt 20 art. 22 ustawy lustracyjnej z dnia 18 października 2006 r. W uzgodnieniu z Kolegium IPN, ze względu na znaczną liczbę osób zaliczających się do pkt 20 art. 22 ww. ustawy, ich publikacja dla BIP była przygotowywana partiami. Prace nad publikacją w BIP rekordów katalogowych dotyczących tej grupy osób rozpoczęto jeszcze w 2008 r., w styczniu 2009 r. opublikowano 512, a w całym 2009 r. łącznie 3501 wpisów odnośnie do osób wymienionych w art. 22 pkt. 20 ww. ustawy.

Tabela 3. Liczba danych o osobach opublikowanych w katalogu

		Daty publikacji w BIP				
	Funkcje publiczne	**06.01.2009**	**26.03.2009**	**09.06.2009**	**16.07.2009**	**27.10.2009**
Pkt 3	Posłowie do Sejmu RP	-	-	-	10	1
	Posłowie do Parlamentu Europejskiego	-	-	-	16	-
Pkt 5	Sędziowie Sądu Najwyższego	-	-	1	1	-
Pkt 6	Sędziowie Trybunału Konstytucyjnego	-	-	-	-	15
Pkt 7	Sędziowie NSA	-	-	-	2	2
Pkt 11	Prezes i wiceprezesi NBP	1	-	-	-	-
Pkt 12	Prezesi Wojewódzkich Sądów Administracyjnych	-	-	1	-	-
	Prezesi Sądów Apelacyjnych	-	1	-	-	-
Pkt 15	Prokuratorzy IPN	2	-	3	-	2
	Prokuratorzy Prokuratury Krajowej	-	-	-	2	-
Pkt 17	Sekretarze i Podsekretarze Stanu	2	4	4	5	5
Pkt 20	Marszałkowie województw	16	-	-	-	-
	Wicemarszałkowie województw	31	-	-	-	2
	Członkowie zarządów województw	33	-	-	-	-
	Prezydenci miast	105	1	-	-	1
	Burmistrzowie	323	422	39	-	5
	Starostowie powiatów	-	101	150	-	50
	Wicestarostowie powiatów	-	64	171	-	61
	Członkowie zarządów powiatów	-	167	340	-	322
	Wójtowie gmin	-	-	143	-	847
	Razem	**513**	**760**	**852**	**36**	**1340**

W 2009 r. łącznie opublikowano **3501** nowych rekordów katalogowych w katalogu art. 22.

Wspomnieć należy, że **29** kwerend – dotyczących posłów do Parlamentu Europejskiego, posłów do Sejmu RP i sędziów Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku – zostało wszczętych bezpośrednio przez Biuro Lustracyjne IPN. Na podstawie otrzymanych wyników kwerendy archiwalnej, opublikowano w BIP IPN **28** rekordów katalogowych (1 rekord nie został opublikowany ze względu na zgon osoby podlegającej procedurze publikacji w BIP).

Oprócz 5 opisanych wyżej publikacji miało miejsce 14 dalszych uzupełnień istniejących wpisów katalogowych. Działania polegały przede wszystkim na dopisywaniu poprawek i uzupełnień wpisów katalogowych oraz innych modyfikacji wynikających ze zmian sprawowanych funkcji publicznych w stosunku do osób, których dane zostały opublikowane już w katalogu, oraz na dopisywaniu informacji o wydanych przez prokuratorów oddziałowych biur lustracyjnych zarządzeń o pozostawieniu spraw bez dalszego biegu wobec braku wątpliwości co do prawdziwości badanych oświadczeń lustracyjnych i treści orzeczeń sądowych wydanych w przeprowadzonych postępowaniach lustracyjnych. Największa z tych publikacji miała miejsce w dniu 28 kwietnia 2009 r. i objęła 787 informacji o osobach w katalogu, w stosunku do 771 wpisów dopisano omówione powyżej informacje o treści zarządzeń prokuratorskich, a w przypadku 16 dalszych wpisów dokonano ich merytorycznych modyfikacji i drobnych poprawek.

Podczas wszystkich publikacji katalogu, obejmującego osoby pełniące funkcje wymienione w art. 22 w okresie sprawozdawczym, dopisano do rekordów **2544** informacje o zarządzeniach o pozostawieniu sprawy bez dalszego biegu. Ogólnie w Sekcji Udostępniania i Publikacji przeanalizowano ponad **2900** tego typu zarządzeń lustracyjnych.

W trakcie całego 2009 r. wycofywano również z BIP rekordy osób przestających pełnić funkcje publiczne – łącznie wycofano z BIP **91** rekordów katalogowych.

W 2009 r. kwerendy w zasobie archiwalnym IPN dotyczące osób wymienionych w pkt 20 art. 22 obowiązującej ustawy lustracyjnej były zarządzane bezpośrednio przez oddziałowe biura lustracyjne IPN wg ustalonych procedur. Uzyskany materiał archiwalny był i jest wykorzystywany przez prokuratorów OBL w prowadzonych postępowaniach lustracyjnych.

W okresie sprawozdawczym BL IPN, posługując się indywidualnymi wnioskami, zarządziło w podległych oddziałowych biurach lustracyjnych wszczęcie **31** kwerend lustracyjnych wobec 31 osób i na ich podstawie opracowanie wpisów do katalogu art. 22 (do dnia 31 grudnia 2009 r. opublikowano w BIP **20** rekordów katalogowych opracowanych na podstawie zarządzonych kwerend). Zarządzanie kwerend w tym trybie jest efektem napływających bezpośrednio (lub niekiedy za pośrednictwem Sekretariatu Prezesa IPN) do Biura Lustracyjnego IPN pisemnych informacji od właściwych organów centralnej administracji państwowej o zmianach w obsadzie stanowisk wymienionych w pkt 1–20 art. 22.

Należy tu jednak zaznaczyć, że Biuro Lustracyjne ma niewielki wpływ na terminowość wpływu tych oficjalnych pisemnych informacji. Są one niekiedy opóźnione w stosunku do zaszłych zmian personalnych lub nie zawierają dostatecznych do przeprowadzenia kwerendy danych osobowych. Są to poważne mankamenty mające znaczenie w kontekście obowiązku opublikowania informacji dotyczących osób publicznych w terminie 30 dni od dnia objęcia funkcji publicznej, jaki nakłada na Biuro Lustracyjne art. 23 obowiązującej ustawy lustracyjnej. Mając na uwadze, że otrzymywane informacje mogą być opóźnione, pracownicy Sekcji Udostępniania i Publikacji Biura Lustracyjnego IPN w miarę możliwości monitorują internetowe serwisy informacyjne i prasowe, wyszukując ewentualne potwierdzone informacje na temat zmian personalnych i danych osobowych osób pełniących funkcje publiczne wymienione w art. 22 ustawy z dnia 18 października 2006 r. Zdobyte w ten sposób dane personalne są konfrontowane z danymi z oświadczenia lustracyjnego i ewidencji elektronicznej PESEL.Net i na ich podstawie są dokonywane niezbędne uaktualnienia (wycofywanie z BIP rekordów katalogowych dotyczących osób niepełniących już funkcji publicznych i zmiany nazw sprawowanych funkcji publicznych) i uzupełnienia w katalogu art. 22 (zarządzanie kwerend i weryfikacja wpisów

katalogowych dot. osób po raz pierwszy opracowywanych dla potrzeb publikacji w BIP). Sporadycznie informacje wykorzystywane w procesie aktualizacji katalogu art. 22 są uzyskiwane dzięki wpływowi nowych oświadczeń lustracyjnych lub informacji o złożeniu oświadczenia lustracyjnego, które niestety najczęściej wpływają do Biura Lustracyjnego IPN z pewnym opóźnieniem. W efekcie informacje o nowych nominacjach i zmianach personalnych są uzyskiwane wcześniej ze środków masowego przekazu i korespondencji otrzymywanej od uprawnionych organów, tak jak zostało to opisane powyżej.

W aplikacji portalowo-katalogowej znajduje się łącznie 5622 wpisy katalogowe dotyczące art. 22 (wg stanu na dzień 31 grudnia 2009 r.).

Tabela 4. Liczba rekordów przygotowywanych i wyeksportowanych do BIP

Status w aplikacji	Liczba rekordów katalogowych
Wprowadzany	151
Do poprawy przez wprowadzającego	7
Do weryfikacji (wprowadzany)	78
W trakcie weryfikacji w Oddziale	17
Do poprawy przez weryfikatora	1
Zweryfikowany w oddziale	353
W trakcie weryfikacji w Centrali	115
Zweryfikowany w Centrali	0
Nie publikować	212
Wycofany z BIP	0
Wyeksportowany do BIP	4688

Ponadto w ramach innych systematycznych czynności służbowych w Sekcji Udostępniania i Publikacji obsługującej katalog art. 22 z Biura Lustracyjnego IPN przekazano do poszczególnych Oddziałowych Biur Lustracyjnych IPN (wg zasady pertynencji zgodnie z miejscem stałego zameldowania osób opublikowanych w katalogu art. 22) **49** kompletów uwierzytelnionych za zgodność kserokopii kwerend katalogowych, niezbędnych do przeprowadzenia procedury lustracyjnej w stosunku do osób pełniących funkcje publiczne wymienione w ustawie lustracyjnej z dn. 18 października 2006 r. W ramach współpracy z Oddziałowym Biurem Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Warszawie mającej na celu realizację przez OBUiAD IPN w Warszawie wniosków o udostępnienie informacji dotyczących osób pełniących funkcje publiczne wymienione w art. 22 obowiązującej ustawy lustracyjnej przekazano do OBUiAD IPN w Warszawie **27** kopii kwerend dotyczących osób opublikowanych w katalogu art. 22.

W trakcie rzeczonych prac dokonano blisko tysiąca sprawdzeń w systemie PESEL.Net (uprawnienia do korzystania z tego systemu posiada 4 pracowników Sekcji Udostępniania i Publikacji) oraz opracowano na użytek służbowy kilka podręcznych baz (baza przekazywanych kwerend archiwalnych, baza zarządzeń prokuratorskich i baza uwzględniająca zmiany personalne w obsadzie pkt 20 art. 22) mających ułatwić realizację czynności służbowych dotyczących aktualizacji katalogu osób pełniących funkcje publiczne wg art. 22 ust. 1 ustawy lustracyjnej .

W roku 2009 r. w związku z prowadzonymi pracami sporządzono analizę 38 jednostek archiwalnych z zasobu IPN.

Wspomnieć też należy, że w dniach 2–4 grudnia 2009 r. zorganizowano w Warszawie szkolenie dla pracowników merytorycznych pionu lustracyjnego. W ramach szkolenia przeprowadzono cykl wykładów poświęconych strukturze organizacyjnej oraz pracy i ewidencji operacyjnej wojskowych organów bezpieczeństwa PRL. Przy tej okazji omówiono również praktyczne aspekty stosowania ustawy o ochronie informacji niejawnych w bieżącej działalności pionu lustracyjnego.

W dniu 2 grudnia 2009 r. odbyło się spotkanie robocze zastępców naczelników OBL i kierownictwa pionu Ewidencji Oświadczeń Lustracyjnych, Sygnalizowania i Publikacji, na którym omówiono przygotowania do realizacji zadań ustawowych w związku z wyborami prezydenckimi i samorządowymi w 2010 r.

8.2. Wydział Przygotowywania i Publikowania Katalogów

8.2.1. Przygotowywanie i publikowanie katalogów w Biuletynie Informacji Publicznej IPN

Biuro Lustracyjne wraz z oddziałami Biura Lustracyjnego, wypełniając zadania określone zapisami w art. 52a pkt 6, 7 i 8, w art. 52aa pkt 3 oraz w art. 52b pkt 1 i 2a ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, w 2009 roku przygotowywało i publikowało katalogi tematyczne funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa, nomenklatury partyjno-państwowej PRL i osób rozpracowywanych.

W okresie od stycznia do grudnia 2009 r. Biuro Lustracyjne przygotowało łącznie 5 publikacji (w styczniu, marcu, czerwcu, lipcu i październiku), które obejmowały wraz z modyfikacjami **8758** osób (7998 nowych wpisów i 760 modyfikacji) w 3 katalogach tematycznych, oraz **4376** osób (3501 nowych wpisów i 875 modyfikacji) w wykazie osób sprawujących funkcje publiczne. Opublikowano łącznie informacje o **13 134** osobach we wszystkich katalogach. Należy zaznaczyć, że część informacji dot. poszczególnych osób publikowana była więcej niż w jednym katalogu. Modyfikacje publikacji związane były z uzupełnianiem wpisów o zarządzenia prokuratorskie, dopisywaniem opublikowanych już danych osobowych do innych katalogów oraz wprowadzaniem uzupełnień i poprawek.

Tabela 5. Liczba danych o osobach opublikowanych w poszczególnych katalogach

W katalogu funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa	4 641
W katalogu osób pełniących kierownicze stanowiska partyjne i państwowe PRL	3 545
W katalogu osób rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa państwa	572
W wykazie osób pełniących funkcje publiczne	4 376
Razem	**13 134**

Należy podkreślić, że przygotowywanie wpisów do katalogu osób rozpracowywanych oraz do wykazu osób publicznych wymaga przeprowadzenia w zasobie archiwalnym IPN pełnej kwerendy, co ma bezpośredni wpływ na ogólną liczbę publikacji. BUiAD IPN na potrzeby BL realizuje określoną porozumieniem między dwoma pionami Instytutu liczbę kwerend, które obejmują przede wszystkim dane o osobach podlegających lustracji.

Katalog nomenklatury opracowywany jest głównie na podstawie kwerend prowadzonych poza Instytutem (m.in. w Archiwum Akt Nowych i Archiwum Sejmu RP), natomiast wpisy do katalogu funkcjonariuszy przygotowywane są na podstawie zgromadzonych w zasobie archiwalnym IPN akt osobowych. W obu katalogach, z uwagi na obiektywne możliwości BUiAD, obecnie pomijana jest przy publikacji część informacji określonych w zapisie ustawowym (art.

52d ust. 1 pkt 5 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu), dotyczących zapisów ewidencyjnych, tj. informacji zawartych w dziennikach rejestracyjnych i archiwalnych, kartotekach i dokumentach o podobnym charakterze. W przyszłości katalogi będą uzupełniane o te informacje.

W związku z realizowaniem przez IPN zadań wynikających z ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin oraz ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, 5 pracowników Biura Lustracyjnego, opracowujących wpisy do katalogu funkcjonariuszy (Sekcja Katalogu Funkcjonariuszy), zostało oddelegowanych do prac związanych z przekazywaniem organowi emerytalnemu informacji o przebiegu służby wskazanych funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa, co skutkowało zmniejszeniem liczby publikacji w wymienionym katalogu.

W 2009 r. Biuro Lustracyjne oraz oddziały BL kontynuowały wysyłanie pism z prośbą o wyrażenie zgody na opublikowanie w katalogu osób rozpracowywanych. Zapytano o zgodę na publikację 765 osób, spośród tych, którzy udzielili odpowiedzi, 400 osób wyraziło zgodę, a 23 osoby odpowiedziały negatywnie. Biuro Lustracyjne prowadzi w formie arkusza Excel wykaz osób, do których Instytut zwrócił się o wyrażenie zgody na publikację.

W katalogu osób rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa PRL (art. 52a pkt 7 ustawy o IPN) w pierwszej kolejności publikowane są dane osób, które otrzymały w Instytucie Pamięci Narodowej status „pokrzywdzonego" na podstawie art. 6 ustawy o IPN (uchylonego 15 marca 2007 r. w wyniku nowelizacji ustawy) lub złożyły do Instytutu wniosek o udostępnienie dokumentów (art. 30 ustawy o IPN), oraz dane osób, wobec których Biuro Lustracyjne prowadzi sprawdzenie lustracyjne. W dalszej kolejności będą publikowane dane osób wytypowanych w oparciu o zarchiwizowane i zachowane akta operacyjne i śledcze. Następnie będą publikowane dane osób typowane na podstawie zapisów w zachowanej dokumentacji ewidencyjnej.

Z uwagi na równoczesne wykonywanie przez Biuro Lustracyjne IPN licznych zadań narzuconych przez ustawodawcę – prowadzenie sprawdzeń i przygotowywanie postępowań lustracyjnych oraz opracowywanie katalogów tematycznych i wykazu osób pełniących funkcje publiczne wymienione w ustawi – przygotowanie publikacji katalogu osób rozpracowywanych jest procesem złożonym i długotrwałym.

Wpisy do katalogów tematycznych i ww. wykazu przygotowywane są i wstępnie weryfikowane przede wszystkim w oddziałowych biurach lustracyjnych. W 2009 r. oddziałowe biura lustracyjne wprowadziły do aplikacji katalogowo-portalowej ponad 21 tys. danych o osobach. Szczegółową pracę 11 OBL przedstawia tabela 6.

Ponadto wśród działań i prac wydziałów przygotowywania i publikowania katalogów oddziałowych biur lustracyjnych wykonywanych w 2009 r. należy wymienić:

- znaczący udział w pracach IPN przy realizowaniu zadań wynikających z ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin oraz ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (z oddziałowych biur lustracyjnych w Białymstoku, Łodzi, Poznaniu, Wrocławiu, Szczecinie, Lublinie, Gdańsku, Katowicach, Krakowie i Rzeszowie delegowano po 2 osoby do weryfikowania danych funkcjonariuszy objętych przedmiotową ustawą (łącznie 20 osób), a z Oddziałowego Biura Lustracyjnego w Warszawie delegowano 4 osoby);

Tabela 6. Zestawienie liczby wpisów do aplikacji portalowo-katalogowej dokonywanych przez OBL przy przygotowywaniu publikacji katalogowej

katalogi /OBL	**Białystok**	**Gdańsk**	**Katowice**	**Kraków**	**Lublin**	**Łódź**	**Poznań**	**Rzeszów**	**Szczecin**	**Warszawa**	**Wrocław**	*razem w OBL*
katalog funkcjonariuszy												
liczba danych osobowych w trakcie opracowania w OBL	569	419	85	0	0	138	1084	56	179	5	54	2589
liczba danych osobowych zweryfikowanych w OBL i przekazanych do BL	195	160	684	62	587	350	930	199	953	814	450	5384
razem	*764*	*579*	*769*	*62*	*587*	*488*	*2014*	*255*	*1132*	*819*	*504*	*7973*
katalog osób pełniących kierownicze stanowiska partyjne i państwowe w b. PRL												
liczba danych osobowych w trakcie opracowania w OBL	1187	694	632	40	140	192	461	17	950	360	328	5001
liczba danych osobowych zweryfikowanych w OBL i przekazanych do BL	694	662	263	70	189	190	265	293	623	103	265	3617
razem	*1881*	*1356*	*895*	*110*	*329*	*382*	*726*	*310*	*1573*	*463*	*593*	*8618*
katalog rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa państwa b. PRL												
liczba danych osobowych w trakcie opracowania w OBL	111	230	79	119	50	72	57	51	18	25	27	839
liczba danych osobowych zweryfikowanych w OBL i przekazanych do BL	51	56	29	57	26	11	12	95	82	51	15	485
razem	*162*	*286*	*108*	*176*	*76*	*83*	*69*	*146*	*100*	*76*	*42*	*1324*
wykaz osób pełniących funkcje publiczne wymienione w art. 22 ustawy z dn. 18.10.2006 r.												
liczba danych osobowych w trakcie opracowania w OBL	5	32	2	75	21	10	23	3	13	5	0	189
liczba danych osobowych zweryfikowanych w OBL i przekazanych do BL	245	407	212	342	338	288	331	146	169	287	347	3112
razem	*250*	*439*	*214*	*417*	*359*	*298*	*354*	*149*	*182*	*292*	*347*	*3301*
razem we wszystkich katalogach	3057	2660	1986	765	1351	1251	3163	860	2987	1650	1486	21216

- opracowywanie schematu struktury organizacyjnej PZPR;
- rozpoczęcie prac nad wykazami skrótów i słowniczka pojęć do katalogu nomenklatury;
- analizy materiałów archiwalnych zlecone przez Biuro Lustracyjne i inne Oddziały BL;
- udział w projektach badawczych, sesjach naukowych, publikacjach i szkoleniach.

8.3. Wydział Przygotowywania Postępowań Lustracyjnych

8.3.1. Sprawy zainicjowane zgodnie z treścią art. 52a pkt 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP

W okresie sprawozdawczym zarówno praca Biura Lustracyjnego (centrali), jak i oddziałowych biur lustracyjnych skoncentrowała się na działaniach zmierzających do podnoszenia efektywności prowadzonych postępowań przygotowawczych, co widoczne jest przy zestawieniu danych statystycznych za rok 2009 i 2008. Trzeba jednak nadmienić, że istotny wpływ na tempo prowadzonych prac w tym okresie miała decyzja dyrektora Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów, zaaprobowana przez prezesa IPN-KŚZpNP, o znacznym ograniczeniu realizowanych kwerend w okresie od 1 sierpnia do 1 listopada 2009 r. Powyższe było uzasadnione koniecznością zintensyfikowania prac niezbędnych do zgromadzenia materiału do planowanej na 2010 r. publikacji IPN-KŚZpNP pod nazwą *Encyklopedia Solidarności*. Ograniczenie to dotyczyło zapytań w tzw. kwerendach wstępnych, kiedy to konieczne jest sprawdzenie we wszystkich systemach ewidencyjnych pozostających w dyspozycji BUiAD i OBUiAD, czy dana osoba występuje w dokumentach przechowywanych w archiwach Instytutu, a jeśli tak, to w jakim charakterze była rejestrowana przez organy bezpieczeństwa państwa b. PRL.

Tym samym na ten określony czas wstrzymano kierowanie przez każde z 11 oddziałowych biur lustracyjnych **raz w miesiącu** zapytań o przeprowadzenie kwerendy wstępnej w zasobach archiwalnych zarówno BUIAD, jak i OBUIAD wobec **40 osób** zamieszkałych na terenie podlegającym właściwości miejscowej biura (procedura opisana szczegółowo w sprawozdaniu za rok 2008), a kontynuowano jedynie kierowanie zapytań w tzw. kwerendach szczegółowych (zapytania o odnalezienie i udostępnienie materiałów o podanych sygnaturach lub w inny sposób uszczegółowionych). Dokonując oceny statystycznej, można jednak zauważyć wyraźny wzrost zarówno w odniesieniu do ilości wydawanych zarządzeń o pozostawieniu spraw bez biegu wobec braku wątpliwości co do prawdziwości weryfikowanych oświadczeń lustracyjnych, jak i skierowanych wniosków o wszczęcie postępowania lustracyjnego. Z całą pewnością nie odbyło się to kosztem rzetelności dokonywanych sprawdzeń, o czym może świadczyć chociażby znaczna liczba przesłuchanych świadków – na ogół funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa, ale także osób wskazanych przez lustrowanych – która wyniosła **598** osób w skali kraju. Niewątpliwie o rzetelności dokonywanych działań świadczy także znaczna liczba zapadłych wyroków sądów stwierdzających, iż lustrowana osoba złożyła niezgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne (dane dotyczące zapadłych orzeczeń podano w dalszej części sprawozdania).

Nadmienić należy także, że sytuacja ta zaistniała przy niezmienionym praktycznie stanie kadrowym prokuratorów oddziałowych biur lustracyjnych.

I tak w 2009 r. stan kadrowy prokuratorów przedstawiał się następująco:

- w OBL w Białymstoku 2 prokuratorów prowadziło 564 sprawy (214 spraw niezakończonych w 2008 r. i 350 spraw zarejestrowanych w okresie od stycznia do grudnia 2009 r.; należy zauważyć, że w biurze tym było zatrudnionych z początkiem roku 2 prokuratorów, jednak na mocy decyzji Ministra Sprawiedliwości Prokuratora Generalnego z dniem 1 kwietnia 2009 r. 1 prokurator został przywrócony na wcześniej zajmowane stanowisko w prokuraturze powszechnej, jednocześnie z dniem 1 lipca 2009 r. powołano na wolny etat nowego prokuratora), tym samym na jednego prokuratora przypadało średnio 282 sprawy;
- w OBL w Gdańsku 2 prokuratorów prowadziło 659 spraw (165 spraw niezakończonych w 2008 r. i 494 sprawy zarejestrowane w okresie od stycznia do grudnia 2009 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 329 spraw;

- w OBL w Katowicach 4 prokuratorów prowadziło 572 sprawy (86 spraw niezakończonych w 2008 r. i 486 spraw zarejestrowanych w okresie od stycznia do grudnia 2009 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało do prowadzenia 143 sprawy;
- w OBL w Krakowie 4 prokuratorów prowadziło 1066 spraw (633 sprawy niezakończone w 2008 r. i 433 sprawy zarejestrowane w okresie od stycznia do grudnia 2009 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 266 spraw;
- w OBL Lublinie 1 prokurator prowadził 629 spraw (221 spraw niezakończonych w 2008 r. i 408 spraw zarejestrowanych w okresie od stycznia do grudnia 2009 r.);
- w OBL w Łodzi 1 prokurator prowadził 665 spraw (328 spraw niezakończonych w 2008 r. i 337 spraw zarejestrowanych w okresie od stycznia do grudnia 2009 r.); nadmienić należy, że w okresie od 1 września do 1 listopada 2009 r. etat prokuratora nie był obsadzony i w związku z tym do pracy w tym oddziale byli delegowani prokuratorzy z innych oddziałów;
- w OBL w Poznaniu 1 prokurator prowadził 494 sprawy (93 sprawy niezakończone w 2008 r. i 401 spraw zarejestrowanych w okresie od stycznia do grudnia 2009 r.), nadmienić należy, że z dniem 24 września 2009 r. do pracy powrócił drugi prokurator tego oddziału po zakończonym urlopie wychowawczym i z tym dniem nastąpił podział spraw pozostających w biegu w tym biurze.
- w OBL w Rzeszowie 2 prokuratorów prowadziło 404 sprawy (166 spraw niezakończonych w 2008 r. i 238 spraw zarejestrowanych w okresie od stycznia do grudnia 2009 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadały 202 sprawy.
- w OBL w Szczecinie 2 prokuratorów prowadziło łącznie 431 spraw (58 spraw niezakończonych w 2008 r. i 373 sprawy zarejestrowane w okresie od stycznia do grudnia 2009 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 215 spraw.
- w OBL w Warszawie 3 prokuratorów prowadziło łącznie 621 spraw (164 sprawy niezakończone w roku 2008 r. i 457 spraw zarejestrowanych w okresie od stycznia do grudnia 2009 r.), tym samym średnio na prokuratora przypadało 207 spraw.
- w OBL we Wrocławiu 1 prokurator prowadził 635 spraw (324 sprawy niezakończone w 2008 r. i 311 spraw zarejestrowanych w okresie od stycznia do grudnia 2009 r.).

W okresie od 1 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2009 r. zainicjowano procedurę określoną w Zarządzeniu Prokuratora Generalnego z dnia 26 października 2007 r. w sprawie zakresu działania sekretariatów zajmujących się obsługą czynności związanych z przygotowywaniem postępowań lustracyjnych w Biurze Lustracyjnym oraz oddziałowych biurach lustracyjnych IPN-KŚZpNP (Dz. Urzęd. MS 2007 r. Nr 9 poz. 42) jako postępowanie przygotowujące postępowanie lustracyjne (odpowiednik postępowania przygotowawczego), mającą na celu weryfikację prawdziwości oświadczeń lustracyjnych w **4288** sprawach, a zakończono łącznie **5473** sprawy (liczba uwzględnia sprawy niezakończone w ubiegłym roku).

W tym wydano **5363** zarządzenia o pozostawieniu bez biegu wobec braku wątpliwości co do prawdziwości złożonych oświadczeń lustracyjnych, w **21** sprawach zarządzono o wykreśleniu spraw z repertorium jako zakończonych w inny sposób (z powodu np. podwójnego wpisu, przekazania do innej, właściwej miejscowo jednostki), skierowano **79** wniosków o wszczęcie postępowania lustracyjnego do sądu. Przedstawiono także **10** stanowisk w tzw. postępowaniach autolustracyjnych (zainicjowanych złożeniem wniosku w trybie art. 20 ust. 5 ustawy z dnia 18 października 2006 r.). Można w tym miejscu zaznaczyć, że takich wniosków w roku 2009 zostało złożonych **19**, jednak nie we wszystkich przypadkach sąd wszczął postępowanie lustracyjne, uznając, że nie zostały spełnione przesłanki z art. 20 ust. 5 ustawy lustracyjnej z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2006 r. Nr 218, poz.1592), to

jest brak było przesłanki pomówienia tej osoby publicznie o fakt pracy, służby lub współpracy z organami bezpieczeństwa państwa w tym okresie.

Na uwagę zasługuje także fakt, iż w okresie sprawozdawczym odnotowano **16** orzeczeń prawomocnych. W **4** sprawach zainicjowanych skierowaniem wniosku o wszczęcie postępowania lustracyjnego stwierdzono **niezgodność** z prawdą złożonych i analizowanych przez sąd oświadczeń lustracyjnych (J. Leszczak– radca prawny; R. Lorens – dyrektor liceum; T. Bodak – członek Zarządu Rady Powiatu, Cz. Chronowski – kandydat na posła na Sejm RP). W kolejnych **3** sprawach sąd orzekł o zgodności z prawdą złożonych oświadczeń lustracyjnych **nie podzielając** stanowiska zajmowanego przez prokuratora Biura Lustracyjnego we wnioskach o wszczęcie postępowania lustracyjnego (M. Filar – poseł na Sejm RP, M. Pawlak – poseł na Sejm RP, R. Choma – prezydent Miasta Przemyśla). W pozostałych **9** orzeczeniach sąd **podzielił** stanowisko prokuratora Biura Lustracyjnego złożone w trybie art. 20 ust. 5a ustawy lustracyjnej po przeprowadzeniu czynności weryfikujących prawdziwość złożonych oświadczeń lustracyjnych i orzekł o zgodności z prawdą tych oświadczeń.

Wspomnieć należy także, że w kolejnych **8** sprawach sądy okręgowe orzekły o niezgodności z prawdą złożonych oświadczeń lustracyjnych; w 6 z tych spraw orzeczenia zostały zaskarżone przez lustrowanego do sądu odwoławczego, w pozostałych zapowiedziano apelację lustrowanego i trwa oczekiwanie na przesłanie pisemnego uzasadnienia orzeczenia (orzeczenia nieprawomocne).

Szczegółowe zestawienie liczby spraw zainicjowanych i zakończonych z wyszczególnieniem sposobu zakończenia – przez poszczególne oddziały przedstawia poniższe zestawienie.

Tabela 7. Informacje o wpływie i załatwieniu spraw za 2009 r.

OBL	Pozostałość z poprzedniego okresu	Wpływ do Ppl	Zakończono ogółem	Sposób zakończenia			Postępowanie przed sądem I instancji			
				Skierowanie wniosku o wszczęcie postępowania lustracyjnego /stanowisko w postępowaniu autolustracyjncym	Zarządzenie o pozostawieniu sprawy bez biegu	Załatwiono w inny sposób	Wszczęte	Odmowa wszczęcia	Orzeczenie stwierdzające o zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego	Orzeczenie stwierdzające niezgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Białystok		350	414	7	400	7	4	0	1	2
Gdańsk		494	498	6	489	3	4	0	3	2
Katowice		486	408	5	401	2	1	1	0	0
Kraków		433	810	14	796	0	4	0	2	2
Lublin		408	553	2	549	2	1	0	1	1
Łódź		337	513	4	506	3	6	0	0	0
Poznań		401	419	4	414	1	0	0	2	0
Rzeszów		238	301	9	292	0	4	0	1	4
Szczecin		373	401	15	386	0	6	1	3	2
Warszawa		457	544	11	532	1	4	0	2	0
Wrocław		311	612	12	598	2	13	0	1	2
RAZEM		**4288**	**5473**	**89***	**5363**	**21**	**47**	**2**	**16**	**15**

* W liczbie tej jest 79 wniosków i 10 stanowisk w tzw. postępowaniach autolustracyjnych.

8.3.2. Sprawy przejęte po byłym urzędzie Rzecznika Interesu Publicznego

W roku sprawozdawczym kontynuowano także postępowania przejęte po byłym urzędzie Rzecznika Interesu Publicznego. Wskazać zatem należy, że w roku sprawozdawczym nadal zawieszony było bieg **6** spraw zalegających w sądach okręgowych w Łodzi, Gdańsku i Warszawie.

Sąd Okręgowy w Warszawie XVIII Wydział Karny postanowieniem z dnia 8 czerwca 2009 r. sygn. XVIII K 30/08 umorzył postępowanie lustracyjne w sprawie Włodzimierza Tomyna na podstawie art. 17§1 pkt 5 kpk. wobec śmierci lustrowanego.

Orzeczeniem z dnia 9 października 2009 r. sygn. XVIII K 285/07 Sąd Okręgowy w Warszawie XVIII Wydział Krany uznał, że lustrowany Wit M. złożył zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne. Orzeczenie powyższe jest nieprawomocne wobec złożenia w dniu 16 listopada 2009 r. apelacji prokuratora do Sądu Apelacyjnego w Warszawie.

Orzeczeniem z dnia 2 marca 2009 r. sygn. XVIII K 301/07 Sąd Okręgowy w Warszawie Wydział XVIII Karny orzekł, iż lustrowana Danuta Dąbrowska złożyła niezgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne. Od orzeczenia tego odwołała się lustrowana. Sąd Apelacyjny w Warszawie Wydział II Karny orzeczeniem z dnia 9 października 2009 r. sygn. II AKa 197/09/L, działając na podstawie art. 440 kpk, zmienił zaskarżone orzeczenie, stwierdzając, że lustrowana złożyła zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne. Orzeczenie to jest prawomocne.

W dniu 19 stycznia 2010 r. dyrektor Biura Lustracyjnego, działając na zasadzie art. 21b ust. 6 ustawy lustracyjnej z dnia 18 października 2006 r., wystąpił do Prokuratora Generalnego RP z wnioskiem o złożenie kasacji do Sądu Najwyższego w sprawie dotyczącej Danuty Dąbrowskiej.

Orzeczeniem z dnia 5 czerwca 2009 r. sygn. III K 298/08 Sąd Okręgowy we Wrocławiu Wydział III Karny orzekł, iż Ignacy Bochenek złożył zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne. Po złożeniu apelacji przez prokuratora OBL we Wrocławiu Sąd Apelacyjny we Wrocławiu Wydział II Karny orzeczeniem z dnia 1 października 2009 r. sygn. II AKa 253/09 utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie. Wyrok ten jest prawomocny.

Orzeczeniem z dnia 8 października 2008 r. sygn. XXI K 226/07 Sąd Okręgowy w Katowicach uznał, że Monika T.-S. złożyła niezgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne. Od decyzji tej odwołanie złożyli zarówno lustrowana, jak i prokurator OBL w Katowicach z uwagi na błędy proceduralne zapadłej decyzji. Orzeczeniem z dnia 5 lutego 2009 r. sygn. II AKa 417/08 Sąd Apelacyjny w Katowicach II Wydział Karny uchylił zaskarżoną decyzję, przychylając się do skargi prokuratora, i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

Podnieść też należy, iż prokuratorzy Biura Lustracyjnego (centrali) także podejmowali działania w sprawach przejętych po RIP. I tak w okresie sprawozdawczym sporządzono i skierowano do Sądu Najwyższego **4** stanowiska w przedmiocie wniosków o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem sądu. Z udziałem prokuratorów Biura Lustracyjnego rozpoznano **3** kasacje osób lustrowanych. W jednym przypadku Sąd Najwyższy oddalił kasację jako oczywiście bezzasadną, w kolejnej sprawie uchylił prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego i zwrócił sprawę temu sądowi celem uzupełnienia postępowania, w kolejnej sprawie uchylił prawomocne orzeczenie Sądu Apelacyjnego stwierdzające, że lustrowany złożył niezgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, i orzekł, że oświadczenie to odpowiadało prawdzie.

Zauważyć też należy, że Biuro Lustracyjne objęło nadzorem służbowym zarówno pozostające w biegu sprawy przejęte po RIP, jak i sprawy inicjowane przez prokuratorów na podstawie przepisów nowej ustawy lustracyjnej. W roku 2009 wszystkich spraw objętych nadzorem było **19**.

9. Budżet

Budżet Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu został określony ustawą budżetową na rok 2009 w następujących wielkościach:

Tabela 1. Dochody i wydatki IPN – KŚZpNP wg ustawy budżetowej na 2009 r. w tys. zł

Dochody budżetowe	573
Wydatki budżetowe	209 275
z tego:	
– Dotacje	1115
– Świadczenia na rzecz osób fizycznych	3070
– Wydatki bieżące	195 090
– Wydatki majątkowe	10 000

9.1. Wykonanie dochodów budżetowych

Wykonanie planu dochodów przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 2. Wykonanie dochodów IPN – KŚZpNP w 2009 r. w tys. zł

Lp.	Wyszczególnienie	§	Ustawa budżetowa na 2009 r.	Wykonanie w roku 2009
	Dział 751 - ogółem		**573,0**	**783,6**
1	Grzywny i inne kary pieniężne od osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych	0580	0	0,8
2	Wpływy ze spłat oprocentowanych pożyczek udzielonych sędziom i prokuratorom na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych	0700	386,0	347,6
3	Wpływy z usług	0830	7,0	13,2
4	Wpływy ze sprzedaży składników majątkowych	0870	11,0	3,2
5	Pozostałe odsetki	0920	72,0	71,2
6	Wpływy z różnych dochodów	0970	80,0	346,0
7	Różnice kursowe	1510	0	1,6
8	Wpływy do budżetu części zysku Gospodarstwa Pomocniczego	2380	17,0	0

W ustawie budżetowej na 2009 r. prognozowano osiągnięcie dochodów w wysokości 573,0 tys. zł. Zrealizowane dochody były wyższe o 210,6 tys. zł w stosunku do ustawy budżetowej na 2009 r. i wyniosły 783,6 tys. zł, co stanowi 136,8% prognozowanych dochodów.

Zrealizowane dochody wyszczególnione:

– w § 0580 na kwotę 0,8 tys. zł dotyczyły grzywien i innych kar pieniężnych od osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych;
– w § 0700 na kwotę 347,6 tys. zł to wpływy ze spłat pożyczek udzielonych na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych prokuratorów;
– w § 0830 na kwotę 13,2 tys. zł to wpływy z tytułu usług (wykonania kserokopii materiałów archiwalnych, wynajmu pokoju gościnnego);
– w § 0870 na kwotę 3,2 tys. zł dotyczyły wpływów ze sprzedaży składników majątkowych (broni w związku z redukcją WSO, komputerów);
– w § 0920 na kwotę 71,2 tys. zł dotyczyły wpłat odsetek od udzielonych pożyczek na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych prokuratorów;

– w § 0970 na kwotę 346,0 tys. zł dotyczyły wpłat z różnych tytułów (głównie korekty składek ZUS i obniżenia składek z tytułu ich terminowej realizacji, tzw. wynagrodzenie płatnika, z tytułu faktur korygujących niemożliwych do przewidzenia w okresie tworzenia budżetu, sprzedaży publikacji wydawanych przez Instytut, wpłat dokonanych przez pracowników za zagubione karty magnetyczne i identyfikatory, zwrotu kaucji z tytułu umowy najmu);
– w § 1510 na kwotę 1,6 tys. zł dotyczyły wpływów z tytułu różnic kursowych.

9.2. Wykonanie wydatków budżetowych

Realizacja wydatków Instytutu Pamięci Narodowej w ramach poszczególnych działów klasyfikacji budżetowej wyglądała następująco:

Dział 751 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa, w tym:
- **Rozdział 75101** – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa;
- **Rozdział 75112** – Jednostki podległe Instytutowi Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;

Dział 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, w tym:
- **Rozdział 75302** – Uposażenia prokuratorów w stanie spoczynku oraz uposażenia rodzinne.

Wielkości w obu rozdziałach działu 751 odzwierciedlają poziom wydatków poniesionych na bieżącą działalność Instytutu związaną z zatrudnieniem, kosztami utrzymania oraz realizacją zadań określonych ustawą o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Wydatki w dziale 753 dotyczą wypłaty uposażeń dla prokuratorów w stanie spoczynku. Uposażenia te są wypłacane prokuratorom, dla którym Instytut był ostatnim miejscem zatrudnienia.

W związku z uchwaleniem ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o zmianie ustawy o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw, której przepisy mają zastosowanie od dnia 1 stycznia 2009 r., a która zmieniła sposób naliczania uposażeń prokuratorów, w tym także prokuratorów w stanie spoczynku, jak również w związku z nieprzyjęciem przez Sejm RP autopoprawki do budżetu Instytutu na 2009 r. dotyczącej zwiększenia budżetu Instytutu w celu pokrycia skutków finansowych ww. ustawy, Prezes Instytutu podjął decyzję o ograniczeniu zatrudnienia prokuratorów.

Ponadto w trakcie roku budżetowego 2009, na podstawie decyzji prezesa IPN, dokonano zmiany planu finansowego i przesunięcia środków budżetowych z rozdziału 75101 do rozdziału 75112 w celu realizacji zaplanowanych zadań merytorycznych przez Oddziałowe Biura Edukacji Publicznej. Działania te dotyczyły w szczególności obchodów 70. rocznicy wybuchu II wojny światowej, Roku Kultury Niezależnej oraz wydania zaplanowanych publikacji książkowych. Przesuniecie środków zostało podyktowane znacznym ograniczeniem przez Parlament RP budżetu Instytutu na 2009 r. w stosunku do złożonego projektu. Pozostałe środki na realizację zadań merytorycznych zostały wygospodarowane przez ograniczenie zatrudnienia w Instytucie w kolejnych kwartałach roku (m. in. redukcja WSO) oraz poprzez zmianę przeznaczenia wydatków.

Strukturę wykonania wydatków budżetowych w części 13 – Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, dziale 751 i dziale 753 wg grup ekonomicznych określonych w ustawie budżetowej przedstawiono w poniższej tabeli:

Tabela 3. Wykonanie planu wydatków IPN - KŚZpNP w 2009 r. w tys. zł

Wyszczególnienie	Rok 2008	Rok 2009				
	Wykonanie	Ustawa budżetowa*	Budżet po zmianach	Wyko-nanie	5:4	5:2
					%	
1	2	3	4	5	6	7
Część 13 - ogółem	**205 669,1**	**209 275,0**	**209 275,0**	**209 032,2**	**99,9**	**101,6**
Dotacje	1215,0	1115,0	900,0	900,0	100,0	74,1
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	2213,5	3070,0	2989,2	2985,3	99,9	134,9
Wydatki bieżące	183 979,3	195 090,0	195 385,8	195 149,6	99,9	106,1
Wydatki majątkowe	18 261,3	10 000,0	10 000,0	9997,3	100,0	54,7
z kwoty ogółem sfinansowane zostały wydatki w:						
Dział 751 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	**204 682,2**	**207 815,0**	**207 815,0**	**207 573,0**	**99,9**	**101,4**
Dotacje	1215,0	1115,0	900,0	900,0	100,0	74,1
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	1226,6	1610,0	1529,2	1526,1	99,8	124,4
Wydatki bieżące	183 979,3	195 090,0	195 385,8	195 149,6	99,9	106,1
Wydatki majątkowe	18 261,3**	10 000,0	10 000,0	9997,3	100,0	54,7
w tym:						
Rozdział 75101 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa	**86 777,8**	**92 446,0**	**88 379,4**	**88 227,5**	**99,8**	**101,7**
Dotacje	1215,0	1115,0	900,0	900,0	100,0	74,1
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	734,8	958,0	876,1	874,7	99,8	119,0
Wydatki bieżące	71 852,2	80 373,0	76 783,0	76 633,9	99,8	106,7
Wydatki majątkowe	12 975,8	10 000,0	9820,3	9818,9	100,0	75,7
Rozdział 75112 – Jednostki podległe Instytutowi Pamięci Narodowej	**117 904,4**	**115 369,0**	**119 435,6**	**119 345,5**	**99,9**	**101,2**
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	491,8	652,0	653,1	651,4	99,8	132,5
Wydatki bieżące	112 127,1	114 717,0	118 602,8	118 515,7	99,9	105,7
Wydatki majątkowe	5285,5		179,7	178,4	99,3	3,4
Dział 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	**986,9**	**1460,0**	**1460,0**	**1459,2**	**99,9**	**147,9**
w tym:						
Rozdział 75302 – Uposażenia prokuratorów w stanie spoczynku oraz uposażenia rodzinne	**986,9**	**1460,0**	**1460,0**	**1459,2**	**99,9**	**147,9**

* Ustawa z dnia 17 lipca 2009 r. o zmianie ustawy budżetowej za rok 2009 (Dz. U. Nr 128, poz. 1057).
** W wykonaniu nie uwzględniono wydatków, które nie wygasły z upływem 2008 r. i przeszły do realizacji w 2009 r.

Plan wydatków budżetowych po zmianach na rok 2009 wynosił 209 275 tys. zł, z czego zrealizowane wydatki wyniosły 209 032,2 tys. zł, co stanowi 99,9 % planu.

Ponadto Instytut realizował w 2009 r. wydatki, które nie wygasły z końcem 2008 r. Zostały one ujęte w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2008 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w 2008 r. niewygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. z 2008 r. Nr 224, poz. 1478). Wydatki nie wygasające dotyczyły zadań realizowanych przez Instytut w ramach wydatków majątkowych, a mianowicie:

- dokumentacji projektowej budowy Centrum Digitalizacji IPN-KŚZpNP w Warszawie przy ul. Kłobuckiej 21;
- dokumentacji projektowej przebudowy i rozbudowy łódzkiego oddziału IPN-KŚZpNP w Łodzi przy ul. E. Orzeszkowej 31/35;
- dostawy i instalacji zintegrowanego systemu wspierającego pracę centrali, oddziałów i Gospodarstwa Pomocniczego Instytutu.

Wykonanie wydatków w poszczególnych działach według klasyfikacji budżetowej

Dział 751 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa

Wydatki Instytutu w 2009 r. zrealizowane w ramach działu 751 wyniosły 207 573,0 tys. zł, co stanowi 99,9 proc. budżetu po zmianach na 2009 r. oraz 101,4 proc. w stosunku do wykonania wydatków w 2008 r. Struktura wydatków w poszczególnych grupach ekonomicznych przedstawia się następująco:

9.2.1. Dotacje

w tys. zł

§ 2810 – dotacja celowa z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji fundacjom	400,0
§ 2820 – dotacja celowa z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji stowarzyszeniom	400,0
§ 2830 – dotacja celowa z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji pozostałym jednostkom niezaliczanym do sektora finansów publicznych	100,0

Dotacje celowe zostały przeznaczone na:

- realizację zadania publicznego „Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką" przez Fundację „Polsko-Niemieckie Pojednanie";
- realizację zadania „Encyklopedia Solidarności" przez Stowarzyszenie Pokolenie;
- realizację zadania „Indeks. Baza danych Polaków zamordowanych i represjonowanych przez hitlerowskie Niemcy i ich sojuszników za pomoc Żydom w okresie II wojny światowej" przez Papieską Akademię Teologiczną;
- na realizację zadania „Indeks osób prześladowanych (represjonowanych) przez organy państwowe ZSRR w latach 1939–1956" przez Fundację Ośrodka KARTA.

9.2.2 Świadczenia na rzecz osób fizycznych

Wykonanie w tej grupie wydatków przedstawia się następująco:

	w tys. zł
§ 3020 – nagrody i wydatki osobowe niezaliczane do wynagrodzeń	711,3
§ 3030 – różne wydatki na rzecz osób fizycznych	723,4

§ 3040 – nagrody o charakterze szczególnym niezaliczone do wynagrodzeń 4,8
§ 3250 – stypendia różne 86,6

i dotyczy:

- świadczeń wynikających z przepisów o bezpieczeństwie i higienie pracy (zakup odzieży ochronnej dla pracowników archiwów);
- zakupu umundurowania wewnętrznej służby ochrony i wypłaty ekwiwalentu za jego czyszczenie;
- zwrotu kosztów przejazdów biegłych i świadków;
- wypłaty diet dla członków Kolegium Instytutu zgodnie z rozporządzeniem prezesa Rady Ministrów z dnia 28 listopada 2002 r.;
- wynagrodzeń wypłacanych na podstawie odrębnych przepisów, w szczególności biegłym w postępowaniu dochodzeniowym, sądowym, wynagrodzenia tłumaczy przysięgłych;
- wypłaty stypendium doktorskiego lub habilitacyjnego pracownikom Instytutu.

W grupie wydatków na świadczenia na rzecz osób fizycznych nastąpił wzrost wydatków w stosunku do roku 2008 o 24,4 proc.

9.2.3. Wydatki bieżące

Największą pozycję w dziale 751 stanowią wydatki bieżące, które wzrosły w stosunku do 2008 r. o 6,1 proc. Największy udział w wydatkach stanowiły wynagrodzenia w kwocie 126 622,9 tys. zł.

Wykonanie wydatków bieżących w 2009 r. wyniosło 195 149,6 tys. zł, tj. 99,9 proc. budżetu po zmianach.

9.2.3.1. Wynagrodzenia

Wykonanie wydatków w poszczególnych paragrafach wynosi:

w tys. zł

§ 4010 – wynagrodzenia osobowe pracowników	100 836,2
§ 4030 – wynagrodzenia osobowe prokuratorów	16 937,2
§ 4040 – dodatkowe wynagrodzenie roczne	8849,5

W 2009 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Instytucie Pamięci Narodowej wyniosło łącznie z wypłatami z zakładowego funduszu nagród, z tzw. trzynastką, 5132 zł. Przeciętne wynagrodzenie osób nieobjętych mnożnikowym systemem wynagrodzeń wyniosło 4698 zł, zaś prokuratorów – 11 464 zł.

Zrealizowane zatrudnienie oraz wykorzystanie środków na wynagrodzenia prezentują dane zawarte w poniższej tabeli.

Tabela 4. Przeciętne zatrudnienie i wynagrodzenie w IPN-KŚZpNP w latach 2008 i 2009 wg Rb-70

Lp.	Wyszczególnienie	Wykonanie 2008 r.			Wykonanie 2009 r.		
		Przeciętne zatrudnienie	Wynagro-dzenie (tys. zł)	Przeciętne wynagrodzenie przypadające na 1 pracownika zatrudnionego na pełnym etacie (w zł)	Przeciętne zatrudnie-nie	Wynagro-dzenie (tys. zł)	Przeciętne wynagrodzenie przypadające na 1 pracownika zatrudnionego na pełnym etacie (w zł)
1	2	3	4	5	6	7	8
	Część 13 ogółem w tym:	2109	121 259	4791	2056	126 623	5132
1.1	Osoby nieobjęte mnożnikowym systemem wynagradzania § 4010, § 4040	1969	104 997	4444	1924	108 464	4698
1.2	Prokuratorzy § 4030, § 4040	140	16 262	9680	132	18 159	11 464

Wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w 2009 r. w porównaniu z 2008 r. wynika m. in. ze wzrostu wynagrodzeń osób nieobjętych mnożnikowym systemem wynagrodzeń o ustalony w ustawie budżetowej średnioroczny wskaźnik wzrostu w wysokości 103,5%, ze zmiany sposobu naliczania uposażeń osób objętych mnożnikowym systemem wynagrodzeń (prokuratorów) oraz ze zwiększenia liczby osób uprawnionych do otrzymania dodatkowego wynagrodzenia rocznego, tzw. trzynastki.

9.2.3.2. Honoraria

	w tys. zł
§ 4090 honoraria	244,7

Wydatki dotyczyły działań statutowych Instytutu, w głównej mierze działalności edukacyjnej prowadzonej przez Biuro Edukacji Publicznej IPN.

9.2.3.3. Wynagrodzenia bezosobowe

	w tys. zł
§ 4170 – wynagrodzenia bezosobowe	2343,3

Są to wynagrodzenia wypłacane na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło. Dotyczą przede wszystkim działalności edukacyjnej i wydawniczej oraz prowadzonych prac badawczych.

9.2.3.4. Pochodne od wynagrodzeń

Wykonanie w tej grupie wydatków wynosi:

	w tys. zł
§ 4110 – składki na ubezpieczenie społeczne	16 352,6
§ 4120 – składki na Fundusz Pracy	2549,3

Składki na ubezpieczenia społeczne i na Fundusz Pracy wyliczono przy zastosowaniu wskaźników określonych w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 późn. zm.).

9.2.3.5. Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych

tys. zł

§ 4440 – odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych 2144,9

Planowany odpis został ustalony zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tj. Dz. U. z 1996 r. Nr 70, poz. 33 z późn. zm.) Wysokość funduszu jest uzależniona od średniorocznego zatrudnienia.

9.2.3.6. Podatki i opłaty na rzecz budżetu państwa

§ 4510 – opłaty na rzecz budżetu państwa 126,4

Jest to opłata za dzierżawę wieczystą gruntu w Warszawie przy ul. Towarowej 28, gdzie znajduje się centrala Instytutu.

9.2.3.7. Podatki i opłaty na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego

w tys. zł

§ 4480 – podatek od nieruchomości 313,7
§ 4500 – pozostałe podatki na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego 0,8
§ 4520 – opłaty na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego 0,8

Ww. wydatki dotyczą zapłaty podatku od nieruchomości oraz podatku od środków transportu.

9.2.3.8. Zakup towarów i usług

Pozycja ta dotyczy zakupu towarów i usług związanych z utrzymaniem zajmowanych obiektów oraz prowadzeniem działalności statutowej.

Głównymi pozycjami wydatków w tej grupie były:

w tys. zł

§ 4400 – opłaty za administrowanie i czynsze za budynki, lokale i pomieszczenia garażowe 4714,5
§ 4300 – zakup pozostałych usług 17 243,2

Wydatki zostały poniesione głównie na:

- utrzymanie pomieszczeń biurowych i archiwów w Warszawie oraz w 11 oddziałach;
- usługi pocztowe i inne;
- wydatki związane z organizacją wystaw, konferencji, sesji;
- druk książek.

§ 4210 – zakup materiałów i wyposażenia 7011,1

Wydatkowana kwota dotyczy zakupu podstawowych materiałów biurowych, materiałów dla potrzeb archiwów (teczki, pudła itp.), materiałów związanych z działalnością edukacyjną (wystawy, konferencje itp.), prenumeraty prasy, zakupu środków czystości.

§ 4260 – zakup energii 3632,1

Wydatki obejmują opłaty za dostawę energii elektrycznej, cieplnej, gazu oraz wody.

§ 4270 – zakup usług remontowych 2726,6

Wydatki dotyczą m. in. konserwacji urządzeń, centralnego ogrzewania, instalacji wodociągowo-kanalizacyjnej, systemów zabezpieczeń elektronicznych, serwerów itp.

§ 4350 – zakup usług dostępu do sieci Internet 111,0
§ 4360 – opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych telefonii komórkowej 314,7
§ 4370 – opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych telefonii stacjonarnej 1193,5
§ 4380 – zakup usług obejmujących tłumaczenia 422,3
§ 4390 – zakup usług obejmujących wykonanie ekspertyz, analiz i opinii 59,7
§ 4280 – zakup usług zdrowotnych 109,0

Wydatki zostały poniesione na badania okresowe dla pracowników.

§ 4240 – zakup pomocy naukowych, dydaktycznych i książek 250,3

Wydatki zostały poniesione m. in. na zakup książek do biblioteki IPN.

§ 4740 – zakup materiałów papierniczych do sprzętu drukarskiego i urządzeń kserograficznych 395,3
§ 4750 – zakup akcesoriów komputerowych, w tym programów i licencji 657,6

9.2.3.9. Pozostałe wydatki

§ 4700 – szkolenia pracowników nie będących członkami korpusu służby cywilnej 304,5
§ 4430 – różne opłaty i składki 297,1

Wydatki zostały poniesione na ubezpieczenia majątkowe.

§ 4140 – wpłaty na Państwowy Fundusz Rehabilitacji osób Niepełnosprawnych 1758,1
§ 4710 – fundusz dyspozycyjny 77,4
§ 4410, § 4420 – podróże służbowe krajowe i zagraniczne 2065,3

Podstawowa część wydatków na podróże to służbowe wyjazdy prokuratorów związane z prowadzonymi śledztwami, wyjazdy archiwistów w związku z przejmowaniem akt oraz wyjazdy związane z prowadzeniem kwerend, prezentowaniem wystaw i organizowaniem sesji naukowych poza siedzibami jednostek organizacyjnych Instytutu.

§ 4450 – udzielone pożyczki na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych sędziów i prokuratorów 922,5
§ 4580 – pozostałe odsetki 3,4
§ 4610 – koszty postępowania sądowego i prokuratorskiego 176,4
§ 4950 – różnice kursowe 4,6

9.2.4. Wydatki majątkowe

Przyznane ustawą budżetową na 2009 r. dla IPN środki na wydatki majątkowe były niższe w porównaniu z przyznaną ustawą budżetową na 2008 r. o 11 330 tys. zł, tj. o 53,12%.

Wydatki majątkowe w 2009 r. zrealizowano na kwotę 9997,3 tys. zł, co stanowiło 99,9% środków przyznanych ustawą budżetową na 2009 r.

Realizacja wydatków majątkowych:

§ 6050 – wydatki inwestycyjne w 2009 r. zrealizowano na kwotę 6273,0 tys. zł, tj. 99,9% środków ujętych w planie finansowym na 2009 r.
§ 6060 – zakupy inwestycyjne zrealizowano na kwotę 3724,3 tys. zł, tj.99,9% środków ujętych w planie finansowym na 2009 r.

Tabela 5. Wydatki majątkowe IPN-KŚZpNP w 2009 r. w tys. zł

Wyszczególnienie	Rok 2008			Rok 2009			%	
	Ustawa budżetowa	Plan po zmianach	Wykonanie*)	Ustawa budżetowa	Plan po zmianach	Wykonanie	7:6	7:2
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Wydatki majątkowe ogółem	21 330	21 330	21 308,9	10 000	10 000	9997,3	99,9	46,9
Z tego :								
§ 6050	9900	9895	9887,6	6000	6273,1	6273,0	99,9	
§ 6060 w tym:	11 430	11 435	11 421,3	4000	3726,9	3724,3	99,9	
rozdz. 75101	9840	6140	6135,8	4000	3547,2	3545,9		
rozdz. 75112	1590	5295	5285,5	0	179,7	178,4		

*) Wykonanie za 2008 r. uwzględnia wydatki zrealizowane w 2009 r. z budżetu 2008 r. – wydatki niewygasające.

Tabela 6. Realizacja wydatków majątkowych w 2009 r.

LP.	NAZWA INWESTYCJI	Wydatki zrealizowane w roku 2009 (zł)	Wydatki zrealizowane w roku 2009 z budżetu roku 2008 (zł)
1	2	3	5
1	**Inwestycje pozostałe polegające na budownictwie ujęte w § 6050 w tym:**	**6 273 022,0**	**2 230 160,0**
1.1	Adaptacja pomieszczeń w budynku C na potrzeby: serwerowni – prace projektowe i realizacja, oraz pracowni reprografii – realizacja, modernizacja systemu kontroli jakości powietrza w pomieszczeniu istniejącej serwerowni 608, Warszawa, ul.Towarowa 28	3 868 789,5	
1.2	Modernizacja systemu ciepła technologicznego zasilania nagrzewnic, modernizacja systemów SSWiN, projekt organizacji ruchu, instalacja oświetlenia piwnic, Warszawa, ul. Marszałkowska 21/25	45 789,4	
1.3	Przystosowanie pomieszczeń nr 48,49,50 do wymogów czytelni akt niejawnych oraz montaż wideofonów, opracowanie koncepcji przebudowy budynku magazynowego D, Warszawa, ul. Kłobucka 21	66 665,2	
1.4	Opracowanie dokumentacji projektowej na wykonanie dodatkowych okien w sześciu pomieszczeniach biurowych na poddaszu IPN – Oddział w Poznaniu	8235,0	
1.5	Projekt i wykonanie zagospodarowania terenu. IPN - Oddział w Rzeszowie	65 184,6	
1.6	Przebudowa przyłącza energetycznego, wykonanie izolacji ścian fundamentowych, wykonanie systemu SSWIN, IPN – Oddział w Szczecinie	112 358,2	
1.7	Wykonanie badań geotechnicznych gruntu, IPN - Delegatura w Kielcach	881,9	
1.8	Przygotowanie pomieszczenia serwerowni w siedzibie delegatury, IPN – Delegatura w Bydgoszczy	40 302,3	
1.9	Opłata składki zdrowotnej do umowy na sprawowanie nadzoru inwestorskiego branży sanitarnej, IPN – Oddział w Lublinie	195,3	

1	2	3	5
1.10	Przebudowa i rozbudowa budynku przu ul. Orzeszkowej 31/35 w Łodzi – Etap I i II, IPN – Oddział w Łodzi	2 064 619,7	
1.11	Dokumentacja projektowa budowy Centrum Digitalizacji IPN-KŚZpNP, Warszawa, ul. Kłobucka 21		1 844 640,0*
1.12	Dokumentacja projektowa przebudowy i rozbudowy siedziby IPN – Oddział w Łodzi		385 520,0*
1.13	Montaż, rozbudowa i konfiguracja systemu SSWiN w Delegaturze IPN w Koszalinie – korekta faktury	0,8	
2	**Zakupy inwestycyjne, niezwiązane z budownictwem, ujęte w § 6060**	**3 724 317,2**	**817 400,0**
Rozdział 75101		3 545 889,9	
2.1	Sprzęt komputerowy	51 000,0	
2.2.	Oprogramowanie i licencje	202 549,1	817 400,0*
2.3	Pozostały sprzęt	3 292 340,8	
Rozdział 75112		178 427,2	
2.4	Sprzęt komputerowy	178 427,2	

* Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2008 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w 2008 r. nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. z 2008 r., Nr 224, poz. 1478).

Efekty rzeczowe realizowanych w 2009 r. zadań inwestycyjnych

Ciągłe poszerzanie obszarów oczekiwań grup naukowo-badawczych, również w zakresie realizowanej przez IPN misji historyczno-naukowej, wymusza na IPN wdrażanie nowych technik archiwizacji i udostępniania materiałów historycznych. W związku z powyższym działalność inwestycyjną Instytutu skupiono wokół działań służących stworzeniu warunków niezbędnych do podjęcia na szeroką skalę procesu digitalizacji zasobów archiwalnych IPN i w efekcie umożliwiających stworzenie profesjonalnej cyfrowej kopii archiwaliów. Pozwoli to w niedługim czasie na dużo sprawniejsze udostępnianie materiałów naukowych bez narażania ich na zniszczenie.

Działania realizowane w tym zakresie obejmowały:

- zakup, instalację i konfigurację biblioteki taśmowej. Dzięki tej inwestycji IPN dysponuje elementem bazowym nowoczesnej skalowalnej biblioteki taśmowej, która poprzez doposażanie jej w kolejne elementy magazynowe utworzy jednolitą bazę cyfrowych kopii zasobów archiwalnych IPN. Bardzo duża pojemność biblioteki w połączeniu ze zrealizowanymi w tym roku elementami systemu informatycznego pozwala prowadzić na szeroką skalę proces digitalizacji archiwów;
- przebudowę i adaptację części kondygnacji parteru budynku Towarowa 28 C na potrzeby nowej serwerowni. W ramach zadania przystosowano pomieszczenia do szczególnych wymagań związanych z nowym sposobem użytkowania, a w szczególności znacznie zwiększono nośność stropów, wyposażono pomieszczenie w systemy precyzyjnej kontroli jakości powietrza, wykonano nowoczesny system energetycznego zasilania urządzeń (system UPS oraz niezależny system zasilania z agregatu prądotwórczego zlokalizowanego na dachu budynku), wybudowano światłowodowe instalacje połączeń serwerowni z istniejącą serwerownią oraz pracownią reprografii, wyposażono obiekt w rakowalne szafy systemowe;
- przebudowę i adaptację II piętra budynku Centrali Towarowa 28 C na potrzeby pracowni reprografii. W ramach robót w sposób profesjonalny przystosowano i wyposażono część obiektu, gdzie stworzono technologiczny ciąg pomieszczeń (z 50-cioma miejscami stałej

pracy) i gdzie prowadzone będą wszelkie czynności niezbędne do tworzenia cyfrowych kopii zasobów archiwalnych IPN;

- zakup i wdrożenie oprogramowania wspomagającego digitalizację (Bad Arolsen);
- zakup 11 specjalistycznych skanerów umożliwiających na skalę przemysłową skanowanie kartotek, dokumentacji aktowej oraz filmów perforowanych.

Ponadto w ramach zadań inwestycyjnych w 2009 r. realizowano szereg przedsięwzięć pozwalających zapewnić właściwe warunki opracowywania i przechowywania zasobów archiwalnych IPN , a w szczególności:

- wykonano I etap robót budowlanych kompleksowej modernizacji i rozbudowy budynków siedziby IPN w Łodzi przy ul. E. Orzeszkowej 31/35. Zadanie to umożliwi rezygnację z wynajmowania pomieszczeń oraz poprawę warunków pracy poprzez stworzenie nowoczesnej i w pełni funkcjonalnej siedziby oddziału;
- zrealizowano prace związane z usunięciem zawilgocenia ściany fundamentowej budynku siedziby szczecińskiego Oddziału IPN przy ul Janickiego 30;
- zaadaptowano część pomieszczeń budynku archiwum Kłobucka 21 na potrzeby czytelni akt niejawnych;
- wyremontowano i zaadaptowano pomieszczenia na potrzeby serwerowni Delegatury IPN w Bydgoszczy przy ul. Grudziądzkiej 9/15;
- wykonano prace związane z zagospodarowaniem terenu wokół nowej siedziby rzeszowskiego Oddziału IPN przy ul Szopena 23;
- zakupiono dwa serwery dla potrzeb rozbudowy systemu informatycznego Centrali Instytutu.

Dodatkowo na potrzeby zadań realizowanych w roku 2009 oraz przygotowywanych do realizacji w latach następnych wykonano m.in. następujące dokumentacje techniczne:

- opracowano dokumentację budowlano-kosztorysową budowy nowej serwerowni IPN w budynku Towarowa 28 C. Dokumentacja ta została zatwierdzona decyzją pozwolenia na budowę nr 113/N/09 z dnia 20 kwietnia 2009 r., a zakres prac w niej ujęty został w całości zrealizowany w roku bieżącym;
- opracowano koncepcję przebudowy i adaptacji nowo pozyskanego budynku w kompleksie IPN położonym w Warszawie przy ul. Kłobuckiej 21. W oparciu o ten obiekt planowane jest zgromadzenie części struktur IPN zajmujących obecnie nieruchomości wynajmowane na rynku komercyjnym. Posłuży ona jako opis przedmiotu zamówienia przy zleceniu w roku 2010 opracowania kompletnej dokumentacji budowlano-wykonawczej;
- opracowano dokumentację przebudowy przyłącza energetycznego zasilającego siedzibę szczecińskiego Oddziału IPN przy ul. Janickiego 30. W oparciu o tę dokumentację w dniu 14 wrzesień 2009 r. IPN uzyskał decyzję pozwolenia na budowę i jeszcze w tym samym roku zrealizował prace określone projektem;
- opracowano dokumentację wykonania dodatkowych okien doświetlających pomieszczenia stałej pracy w siedzibie poznańskiego Oddziału IPN przy ul. Rolnej 45a;
- opracowano projekt zagospodarowania terenu wokół nowej siedziby rzeszowskiego Oddziału IPN przy ul Szopena 23.

W ramach „środków niewygasających z końcem roku budżetowego 2008" za łączną kwotę 3,05 mln zł kontynuowano i zakończono nw. realizacje:

- Dokumentacja projektowa budowy Centrum Digitalizacji IPN-KŚZpNP w Warszawie przy ul. Kłobuckiej 21 na kwotę 1 844 640 zł z terminem realizacji 31 marca 2009 r.
- Dokumentacja projektowa przebudowy i rozbudowy łódzkiego oddziału IPN-KŚZpNP przy ul. E. Orzeszkowej 31/35 w Łodzi na kwotę 385 520 zł z terminem realizacji 31 marca

2009 r. W oparciu o tę dokumentację w dniu 26 czerwca 2009 r. IPN uzyskał decyzję pozwolenia na budowę.

- Dostawa i instalacja zintegrowanego systemu wspierającego pracę centrali, oddziałów i Gospodarstwa Pomocniczego Instytutu na kwotę 817 400 zł z terminem realizacji 31 marca 2009 r.

Dział 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne

W tym dziale Instytut Pamięci Narodowej realizuje wydatki w ramach rozdziału 75302 – uposażenia sędziów i prokuratorów w stanie spoczynku oraz uposażenia rodzinne –
§ 3110 – świadczenia społeczne.

Plan (ustawa budżetowa) – 1310,0 tys. zł
Plan po zmianach (nowelizacja ustawy budżetowej) – 1460,0 tys. zł

W znowelizowanej ustawie budżetowej na 2009 r. dokonano na wniosek prezesa Instytutu Pamięci Narodowej przesunięcia środków budżetowych w wysokości 150 tys. zł z działu 751, rozdziału 75101, § 4010 – wynagrodzenia osobowe pracowników do działu 753, rozdziału 75302, § 311 – świadczenia społeczne.

Powyższe przesunięcie umożliwiło zabezpieczenie środków na wypłatę uposażeń dla prokuratorów w stanie spoczynku, w związku z uprzednim nieprzyjęciem przez Parlament RP autopoprawki do budżetu Instytutu na 2009 r., uwzględniającej skutki finansowe zmiany sposobu naliczania ww. uposażeń w świetle ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o zmianie ustawy o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw.

Wykonanie wydatków w dziale 753 wyniosło 1459,2 tys. zł, co stanowi 99,9 % planu po zmianach.

Liczba świadczeniobiorców wg stanu na dzień 31 grudnia 2009 r. wyniosła 16 osób.

9.3. Wykonanie wydatków niewygasających (wydatki z 2008 r.)

W 2009 r. Instytut dysponował dodatkowo środkami, które nie wygasły z upływem roku 2008 w wysokości 3 047 560 zł. Środki te zostały ujęte w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2008 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w 2008 r. nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. z 2008 r. Nr 224, poz. 1478).

Wydatki niewygasające dotyczyły zadań realizowanych przez Instytut w ramach wydatków majątkowych, a mianowicie:

– dokumentacji projektowej budowy Centrum Digitalizacji IPN-KŚZpNP w Warszawie przy ul. Kłobuckiej 21,

– dokumentacji projektowej przebudowy i rozbudowy łódzkiego oddziału IPN-KŚZpNP w Łodzi przy ul. E. Orzeszkowej 31/35,

– dostawy i instalacji zintegrowanego systemu wspierającego pracę centrali, oddziałów i Gospodarstwa Pomocniczego Instytutu.

Wydatki te zostały zrealizowane w całości.

9.4. Zatrudnienie

Według stanu na dzień 31 grudnia 2009 r. w Instytucie Pamięci Narodowej było zatrudnionych 2171 osób, co w przeliczeniu na etaty stanowi 2116,80 etatów, w tym 130 etatów prokuratorskich. W pionie śledczym Instytutu było zatrudnionych 104 prokuratorów, natomiast w pionie lustracyjnym – 26 prokuratorów.

Pracownicy Instytutu Pamięci Narodowej posiadają wysokie kwalifikacje. Instytut zatrudnia wielu specjalistów m. in. z zakresu prawa i historii.

Spośród 2171 pracowników Instytutu 1839 osób posiada wykształcenie wyższe, co stanowi 84,7% zatrudnionych, w tym 4 osoby posiadają tytuł naukowy profesora, 11 osób tytuł naukowy doktora habilitowanego i 129 osób tytuł naukowy doktora.

Największy odsetek pracowników Instytutu stanowią pracownicy zatrudnieni w ustawowych pionach IPN:

- w pionie udostępniania, tj. w Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów oraz biurach oddziałowych – 868,75 etatów, co stanowi 41,0 %;
- w pionie edukacji, tj. w Biurze Edukacji Publicznej oraz biurach oddziałowych – 284,25 etatów, co stanowi 13,4 %;
- w pionie lustracyjnym, tj. w Biurze Lustracyjnym oraz w biurach oddziałowych (łącznie z prokuratorami) – 210 etatów, co stanowi 9,9%;
- w pionie śledczym, tj. w Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i w komisjach oddziałowych (łącznie z prokuratorami) – 174,5 etatów, co stanowi 8,2%;

co daje łącznie 72,5% ogółu zatrudnionych. Pozostali pracownicy wykonują zadania z zakresu inwestycji, zamówień publicznych, BHP, ochrony obiektów, a także obsługi prawnej, informatycznej i finansowo-księgowej.

Wielkość zatrudnienia w komórkach wykonujących zadania związane z obsługą prawno-administracyjną jest uzależniona od zakresu zadań statutowych IPN.

Zadania z zakresu obsługi prawnej Instytutu wykonują prawnicy zatrudnieni w Biurze Prawnym w Centrali Instytutu oraz w referatach prawno-organizacyjnych w oddziałach IPN. Realizują oni zadania w zakresie obsługi prawnej, legislacyjnej i orzecznictwa Instytutu. Zajmują się opiniowaniem projektów umów zawieranych przez IPN z innymi podmiotami, opiniowaniem przesłanych do IPN projektów ustaw w ramach uzgodnień międzyresortowych, opracowywaniem projektów wewnętrznych aktów prawnych, w tym m. in. zarządzeń prezesa Instytutu, decyzji dyrektora generalnego, decyzji dyrektorów oddziałów i ich nowelizacji.

Pracownicy Wewnętrznej Służby Ochrony wykonują zadania w zakresie ochrony zgromadzonego zasobu archiwalnego, osób i mienia w obiektach Instytutu, konwojowania materiałów archiwalnych i wartości pieniężnych, ochrony danych osobowych i informacji niejawnych. Zajmują się również realizacją przedsięwzięć organizacyjnych i zabezpieczenia technicznego w obiektach Instytutu, realizacją zadań obronnych oraz utrzymaniem systemów zabezpieczeń przeciwpożarowych. Prowadzą także bieżący nadzór nad realizacją przepisów w zakresie ochrony przeciwpożarowej w IPN.

Pracownicy Biura Zamówień Publicznych, Mienia i Inwestycji (w oddziałach pracownicy referatów prawno-organizacyjnych) wykonują zadania z zakresu inwestycji i zamówień publicznych. Do ich obowiązków należy m. in. sporządzanie rocznego planu wydatków majątkowych, prowadzenie postępowań o udzielenie zamówienia publicznego, w tym także w trybie przetargów, gospodarowanie składnikami majątku Instytutu.

Biuro Budżetu, Finansów i Kadr zajmuje się obsługą finansowo-kadrową Instytutu. Pracownicy biura opracowują m.in. projekt budżetu Instytutu i prowadzą bieżące sprawy związane z jego realizacją, zajmują się obsługą bankową, kasową, finansową i księgową Instytutu, jak również realizują zadania w zakresie spraw wynikających ze stosunku pracy pracowników Instytutu oraz spraw związanych z ubezpieczeniami społecznymi.

Zadania z zakresu obsługi informatycznej Instytutu wykonują pracownicy Biura Organizacyjnego. Zajmują się oni m.in. administrowaniem aplikacjami informatycznymi, zarządzaniem Intranetem IPN, teleinformatycznym systemem do przetwarzania informacji niejawnych, zapewnieniem opieki serwisowej sieci rozległej i sprzętu informatycznego dla sieci lokalnej.

10. Gospodarstwo Pomocnicze IPN

Gospodarstwo Pomocnicze Instytutu Pamięci Narodowej, utworzone na podstawie zarządzenia prezesa IPN nr 7/00 z dnia 30 października 2000 r., świadczyło w zakresie sprawozdawczym odpłatne usługi (po kosztach własnych) na rzecz jednostki macierzystej w zakresie:

- gospodarowania nieruchomościami w Warszawie przy ul. Towarowej, Kłobuckiej, Chłodnej,Hrubieszowskiej i Marszałkowskiej;
- usług remontowych, konserwatorskich, porządkowych i zaopatrzeniowych;
- usług reprograficznych.

Przedmiotem działalności Gospodarstwa Pomocniczego IPN jest:

- gospodarowanie nieruchomościami pozostającymi w dyspozycji IPN;
- prowadzenie działalności wydawniczej obejmującej druk publikacji IPN oraz ich sprzedaż.

W 2009 r. Gospodarstwo Pomocnicze osiągnęło przychody ze sprzedaży publikacji w wysokości 2002 tys. zł. Sprzedaż publikacji realizowana jest przez hurtownie, księgarnie, oddziały IPN, a także punkt sprzedaży przy ul. Towarowej 28 w Warszawie. Gospodarstwo prowadzi również sprzedaż: wysyłkową publikacji IPN, poprzez księgarnię internetową www.poczytaj.pl oraz bezpośrednio do Instytutu (której kwota wyniosła 1067 tys. zł). W związku z powyższym sprzedaż książek dla podmiotów zewnętrznych opiewała na sumę 935 tys. zł.

W roku 2009 miała miejsce sprzedaż usług reprograficznych – na kwotę 241 tys. zł.

ANEKS

do Informacji o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

Spis treści

Załącznik nr 1: Informacje o śledztwach prowadzonych w 2009 r. w poszczególnych oddziałowych komisjach 5

1. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Białymstoku 5
2. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Gdańsku 14
3. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach 25
4. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie..... 30
5. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Lublinie..... 37
6. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Łodzi 45
7. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Poznaniu 52
8. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Rzeszowie ... 61
9. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Szczecinie ... 79
10. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie ... 87
11. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu we Wrocławiu 104

Załącznik Nr 2: Wydawnictwa 123

Załącznik Nr 3: Publikacje pracowników IPN 132

Załącznik nr 4: Konferencje, Sesje Naukowe i Popularnonaukowe 186

Załącznik 5: Wystawy..... 190

Załącznik nr 6: Spotkania Klubów im. gen. Stefana Roweckiego „Grota" w 2009 r. 197

ZAŁĄCZNIK NR 1: INFORMACJE O ŚLEDZTWACH PROWADZONYCH W 2009 R. W POSZCZEGÓLNYCH ODDZIAŁOWYCH KOMISJACH

1. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Białymstoku (materiał opracowany przez naczelnika Zbigniewa Kulikowskiego)

- **Wykaz spraw o szczególnym wymiarze społecznym dla obszaru działania OK w Białymstoku**

S 15/01/Zn – śledztwo w sprawie zamordowania przez kilkunastu obywateli polskich, w dniu 7 i 8 lipca 1941 r. w Radziłowie, woj. podlaskie, od 100 do 1000 osób narodowości żydowskiej. Zebrany materiał dowodowy niniejszego postępowania przygotowawczego wykazał, iż w dniu 7 lipca 1941 r. w godzinach rannych do Radziłowa, przyjechali Niemcy, którzy mieli wydać rozkaz przedstawicielom miasteczka, „oczyszczenia" miejscowości z Żydów, nakazując mieszkańcom miasteczka rozprawienie się z Żydami. Następnie grupa składająca się co najmniej z kilkunastu mieszkańców Radziłowa zgromadziła Żydów na rynku. a następnie zagnała do pustej stodoły, którą po oblaniu benzyną podpalono. Osoby uciekające z ognia zabijano przy użyciu broni palnej lub przemocą wrzucano do środka. Broń palna w postaci radzieckich karabinów została sprawcom wręczona przez Niemców. W tym samym dniu oraz w dniu następnym poszukiwano ukrywających się Żydów, których zabijano. Liczby ofiar nie można dokładnie ustalić, a w przybliżeniu szacuje się, że podczas tych zdarzeń pozbawiono życia od 100 do 1000 osób. Inspiracją, wzorcem takich działań było postępowanie żołnierzy niemieckich wobec Żydów bezpośrednio po wkroczeniu do Radziłowa. Nie można też pominąć panujących nastrojów wśród części ludności, wyrażających nieprzychylny i wrogi stosunek do Żydów, z uwagi na kolaborację części ludności żydowskiej w okresie wcześniejszym z okupantem radzieckim. W zgromadzonym materiale aktowym występują nazwiska sprawców spośród obywateli polskich uczestniczących w realizacji zbrodni w Radziłowie, przy czym ustaleni sprawcy tej zbrodni już nie żyją. Zaznaczyć należy, iż nie zgromadzono dowodów pozwalających na przedstawienie zarzutów udziału w jej popełnieniu żyjącemu sprawcy. W oparciu o analizę materiałów archiwalnych ustalono, że w Niemczech prokuratura w Hamburgu umorzyła w 1965 r. postępowanie przeciwko Hermanowi S. w sprawie zabójstwa w 1941 r. Żydów w Radziłowie. Umorzenie zapadło mimo uzyskania z Izraela protokołów przesłuchania w charakterze świadka Chai F., która po okazaniu jej zdjęć fotograficznych Hermana S. zeznała, że był on dowódcą tej akcji eksterminacyjnej. Zwrócono się do prokuratury niemieckiej o materiały z tego postępowania. Strona niemiecka nadesłała odpowiedź, że nie dysponuje aktami tego śledztwa, gdyż zostały one najprawdopodobniej zniszczone. Dodatkowo opracowano i skierowano wnioski o pomoc prawną do Niemiec i Austrii, zmierzające do przesłuchania w charakterze świadków Hermana S. i Marthy F. Strona niemiecka odmówiła przesłuchania Hermana S. z uwagi na jego stan zdrowia. Nadesłana opinia medyczna wyklucza jakikolwiek udział Hermana S. w postępowaniu karnym. Realizacja wniosku o pomoc prawną do Austrii nie doszła do skutku, gdyż zmarła Martha F., która miała dysponować informacjami o okolicznościach śmierci w Radziłowie Mosesa F. W 2004 r. wystąpiono do Izraela o międzynarodową pomocy prawną, która dotyczyła w szczególności prośby o przesłuchanie 66 świadków, bliskich ofiar mordu. Wyniki tej międzynarodowej pomocy prawnej Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Białymstoku otrzymała dopiero w dniu 3 listopada 2008 r. Nadesłane w ramach wykonanej pomocy prawnej materiały liczą około 1500 stron. Należy dokonać weryfikacji materiałów, albowiem część z nich, uzyskanych w ramach pomocy prawnej, może znajdować się już w aktach prowadzonego postępowania wskutek wcześniej wykonanych czynności procesowych. Po uzyskaniu tłumaczeń i zaznajomieniu się z całością zgromadzonego materiału dowodowego będą wykonywane dalsze czynności procesowe.

S 51/09/Zn – śledztwo w sprawie zabójstw osób cywilnych, dokonanych przez funkcjonariuszy nazistowskich w 1943 r. we wsi Krasowo-Częstki, woj. podlaskie. Zebrany materiał dowodowy wykazał, że w dniu 17 lipca 1943 r. żandarmi z posterunków niemieckiej żandarmerii w Wysokiem Mazowieckiem, Szepietowie, Czyżewie rozstrzelali we wsi Krasowo-Częstki, woj. podlaskie, 257 mieszkańców tej wsi, a ofiarami tej zbrodni były w większości kobiety i dzieci. Przedmiotowo postępowanie aktualnie znajduje się na etapie ustalania osób pokrzywdzonych, jak i sprawdzania działań wykonanych w tej sprawie przez wymiar sprawiedliwości Republiki Niemiec.

S 69/01/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych w postaci zabójstwa w lipcu 1945 r. w nieustalonym miejscu około 600 osób zatrzymanych na terenie Suwalszczyzny podczas „obławy augustowskiej" dokonanej przez wojska NKWD, przy współudziale funkcjonariuszy UB, MO oraz żołnierzy Ludowego Wojska Polskiego. Zgromadzony materiał dowodowy wykazał, że od 10 lipca 1945 r. do 25 lipca 1945 r. na terenie Suwalszczyzny została przeprowadzona przez Armię Czerwoną zakrojona na wielką skalę obława w celu wyeliminowania zbrojnego, niepodległościowego podziemia oraz w celu pacyfikacji nieprzychylnych nastrojów miejscowej ludności. Akcja była wykonywana siłami jednostek specjalnych NKWD i oddziałów Smiersz przy współpracy funkcjonariuszy UB z jednostek terenowych. Z grupy około 7000 zatrzymanych w tym okresie osób, z których część nie była związana z ruchem niepodległościowym, zaginęło około 600. Losy zaginionych osób są dotychczas nieznane, ale należy przyjąć, że zatrzymane osoby zostały zabite, a tym samym dopuszczono się zbrodni ludobójstwa. W toku śledztwa prokuratorzy zwracali się trzykrotnie o pomoc prawną do Rosji: 6 grudnia 1995 r., 24 lipca 2003 r. oraz 10 marca 2006 r. W dniu 4 stycznia 1995 r. Główna Prokuratura Wojskowa Federacji Rosyjskiej w piśmie skierowanym do Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Moskwie podała, iż w wyniku pacyfikacji terenów Polski północno-wschodniej i części terytorium obecnej Litwy zatrzymano czasowo około 7000 osób w ramach unieszkodliwiania formacji „antyradziecko nastawionej Armii Krajowej". Potwierdzono przy tym aresztowanie części osób z tej grupy przez organy Smiersz 3 Frontu Białoruskiego. Grupa ta liczyła 592 osób, których dalszy los, zgodnie z treścią wzmiankowanej informacji, jest nieznany. Dane te są w znacznej mierze zgodne z poczynionymi w toku śledztwa ustaleniami faktycznymi. Strona rosyjska w kolejnych odpowiedziach usztywniła stanowisko, twierdząc, że nie dysponuje żadnymi materiałami związanymi z losami osób zaginionych podczas obławy, i nie udostępniła żądanych w odezwach dokumentów. W ramach czynności prowadzonych w śledztwie S 69/01/Zk do chwili obecnej przesłuchano ponad 600 świadków spośród członków rodzin osób aresztowanych i ich sąsiadów będących niejednokrotnie bezpośrednimi obserwatorami zatrzymań, a także spośród osób zatrzymanych, a następnie zwolnionych, po przejściu pierwszych punktów filtracyjnych. Zakończono kwerendy materiałów archiwalnych IPN, CAW i właściwych archiwów państwowych. W dniu 30 lipca 2009 r. skierowano kolejny wniosek do Rosji o udzielenie pomocy prawnej, jak i opracowywany jest wniosek o pomoc prawną kierowany do Republiki Białoruś.

S 74/07/Zk – śledztwo przeciwko Bohdanowi M., Waldemarowi P., Gedyminowi. Z., podejrzanym o popełnienie zbrodni komunistycznych na szkodę Sławomira K., zostało wszczęte w dniu 2 stycznia 2008 r. Postępowanie zainicjowane zostało zeznaniami Sławomira K., osoby zaangażowanej w kolportaż publikacji KSS KOR i innych organizacji opozycyjnych. Sławomir K. zeznał, że po zatrzymaniu go w związku przeprowadzoną akcją rozklejenia ulotek w dniu 23 czerwca 1978 r. na terenie Giżycka funkcjonariusz MO Bohdan M. uderzył go ręką w twarz i groził mu pozbawieniem życia. Z zeznań pokrzywdzonego wynikało też, że kilkakrotnie pozbawiano go wolności oraz został niesłusznie zatrzymany i skazany przez Kolegium do Spraw Wykroczeń na karę 90 dni aresztu. Stosowanie represyjnych działań wobec Sławomira K. potwierdziły dokumenty SB KW MO w Suwałkach oznaczone jako sprawa operacyjnego rozpracowania kryptonim „Osiedle". Z materiałów tam zgromadzonych wynika, iż zarówno Sławomira K., jak i jego kolegów zatrzymywano prewencyjnie na czas nieprzekraczający

48 godzin, pod pozorem wyjaśniania różnych kryminalnych zdarzeń. Takie zatrzymania miały miejsce w Giżycku w dniu 24 maja 1980 r., kiedy to prewencyjnie pozbawiono wolności 4 osoby: Sławomira K., Henryka J., Leszka B., Andrzeja Ż., w celu uniemożliwienia im wyjazdu na spotkanie działaczy organizacji opozycyjnych w Warszawie, oraz w dniu 19 czerwca 1980 r. w Giżycku kiedy to zatrzymano 3 osoby: Sławomira K., Stanisława P., Leszka B., w celu uniemożliwienia tym razem wyjazdu na spotkanie członków wolnych związków zawodowych w Gdańsku. Przejęte przez IPN materiały pozwoliły nie tylko na ujawnienie okoliczności stosowania represyjnych działań SB, a także pozwoliły na wskazanie, że odpowiedzialni za ich zrealizowanie byli naczelnik Wydziału III KW MO w Suwałkach, Gedymin Z, i pracownik operacyjny tego wydziału, Waldemar P. W dokumentacji sprawy operacyjnego rozpracowania kryptonim „Osiedle" znalazły się też dokumenty wskazujące, że to Waldemar P. przy pomocy tajnego współpracownika usiłował w dniu 1 marca 1979 r. sprowokować zakłócenie porządku publicznego przez Sławomira K., w celu niedopuszczenia przywiezienia z Gdańska materiałów KSS KOR i SKS. W wyniku zaplanowanej „kombinacji operacyjnej" niezwłocznie zatrzymano i skazano Sławomira K. w trybie doraźnym na zastępczą karę 90 dni aresztu. Opisane działania były działaniami niezgodnymi z ówczesnym prawem, albowiem w tym czasie organy państwowe miały obowiązek zapobiegać czynom zabronionym, a nie wywoływać ich, nawet w wyniku stosowania kombinacji operacyjnych. Funkcjonariusze Milicji Obywatelskiej i Służby Bezpieczeństwa w tym czasie nie mieli też uprawnień do zastosowania zatrzymania prewencyjnego. Podejrzani Bohdan M., Gedymin Z., Waldemar P. nie przyznali się do popełnienia zarzucanych im zbrodni komunistycznych. Śledztwo przeciwko nim zakończono skierowaniem aktu oskarżenia do sądu, który został opisany w dalszej części Aneksu.

S 49/08/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej polegającej na przekroczeniu uprawnień przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa MSW przez podrabianie w celu użycia za autentyczne w okresie od 1982 r. do 1983 r. w nieustalonym miejscu dokumentów dotyczących rzekomej współpracy Lecha W. z organami resortu spraw wewnętrznych PRL, przedłożonych następnie Komitetowi Pokojowej Nagrody Nobla w Oslo w Norwegii, w celu uniemożliwienia pokrzywdzonemu otrzymania tego wyróżnienia, oraz w sprawie zbrodni komunistycznej polegającej na przekroczeniu uprawnień przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa MSW i wytworzeniu w 1982 r. w nieustalonym miejscu nieprawdziwego co do treści nagrania rozmowy Lecha W. z bratem Stanisławem W. dotyczącej konfliktu Lecha W. z hierarchią Kościoła katolickiego oraz zadysponowania w interesie prywatnym poza granicami Polski zebranej z różnych źródeł kwoty około 1 000 000 USD. W toku niniejszego postępowania przygotowawczego, które zostało przekazane do OKŚZpNP w Białymstoku z OKŚZpNP w Gdańsku, przesłuchano już większość świadków, uzyskano materiały realizowane w ramach pomocy prawnej w Królestwie Norwegii. Obecnie przesłuchiwani są pozostali świadkowie posiadający wiedzę o tych wydarzeniach.

S 3/08/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych polegających na fizycznym i psychicznym znęcaniu się nad działaczami opozycyjnymi, członkami NSZZ „Solidarność", w okresie od listopada 1982 r. do lutego 1983 r. przez żołnierzy zawodowych Ludowego Wojska Polskiego w jednostce wojskowej nr 3466 w Czerwonym Borze przez zmuszanie pokrzywdzonych do przebywania w niedostatecznie ogrzewanych pomieszczeniach, wykonywania ciężkich prac i ćwiczeń wojskowych w warunkach stanowiących zagrożenie dla stanu ich zdrowia, znieważanie, kierowanie gróźb karalnych, co stanowiło represję wobec pokrzywdzonych. Przedmiotowe postępowanie zainicjowały zeznania świadka Waldemara Z., jednego z założycieli NSZZ „Solidarność" Centrali Pomorskiej Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w Szczecinie, który podał, że w listopadzie 1982 r. skierowany został przez WKU w Szczecinie do odbycia ćwiczeń wojskowych. Po przybyciu na miejsce zorientował się, iż wraz z nim osadzono w obozie około 400 mężczyzn, którzy tak jak on byli działaczami „Solidarności" z różnych stron Polski, głównie z dawnych województw gdańskiego, szczecińskiego, lubelskiego, krakowskiego, rzeszowskiego. Część mężczyzn nie kwalifikowała się całkowicie

do tego rodzaju służby z uwagi na zły stan zdrowia i wiek, a nadto niektórzy osadzeni poruszali się o kulach i laskach. Warunki bytowo-socjalne w obozie były złe. Działaczy osadzono w nieogrzewanych barakach zrobionych z wagonów towarowych. Waldemar Z. wielokrotnie podczas pobytu przesłuchiwany był przez prokuratora wojskowego. Osadzeni byli szykanowani przez nadzorujących ich żołnierzy zawodowych przez urządzanie marszobiegów, żołnierze zawodowi nadto wyzywali pokrzywdzonych słowami wulgarnymi, jak i grozili pokrzywdzonym pobiciem. W toku postępowania przeprowadzono kwerendy materiałów archiwalnych dotyczących przedmiotowej jednostki wojskowej. Zapoznano się także z dostępnymi publikacjami prasowymi na temat obozów przygotowanych dla opozycjonistów. Na podstawie analizy dostępnych akt ustalono dane osobowe i adresy niektórych działaczy opozycyjnych, którzy przebywali wówczas w przedmiotowej jednostce. Przesłuchano w charakterze świadków Władysława K., Marka Z., Zdzisława D., Roberta G., Andrzeja K., Józefa S. Zabezpieczono od nich w formie kserokopii dokumentację dotyczącą sprawy. Planowane jest kontynuowanie przesłuchań ustalonych świadków oraz dalsze kwerendy w celu poszukiwania materiałów dotyczących przedmiotu śledztwa.

- **Wykaz postępowań zakończonych w 2009 r. skierowaniem aktu oskarżenia**

S 16/07/Zk – w dniu 28 stycznia 2009 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Suwałkach akt oskarżenia przeciwko Arkadiuszowi W., w którym zarzucono mu, że w dniu 14 lipca 1950 r. w Suwałkach, będąc funkcjonariuszem Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Suwałkach, dopuścił się przekroczenia władzy w ten sposób, że pełniąc obowiązki fotografa tego urzędu, w trakcie pobierania odcisków palców Romualdowi D., podejrzanemu wówczas o udzielenie pomocy zbrojnej oddziałowi „Wolność i Niezawisłość", stosował przemoc przez ściskanie między drzwiami a futryną drzwi palców prawej ręki Romualda D., co doprowadziło do pęknięcia skóry palców, tj. o czyn z art. 286 § 1 kk z 1932 r. i z art. 239 § 1 kk z 1932 r. w zw. z art. 36 kk z 1932 r. w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w zw. z art. 4 § 1 kk. Opis zapadłego orzeczenia w części dotyczącej wydanych wyroków.

S 74/07/Zk – w dniu 30 czerwca 2009 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Giżycku akt oskarżenia przeciwko:

1) Bohdanowi M. oskarżonemu o to, że w dniu 6 lipca 1978 r. w Giżycku, jako funkcjonariusz państwa komunistycznego, będąc zatrudniony w Komendzie Powiatowej MO w Giżycku, w trakcie czynności służbowej przekroczył uprawnienia, grożąc Sławomirowi K. pozbawieniem życia przez utopienie, oraz użył przemocy, uderzając go ręką w twarz w celu zmuszenia go do ujawnienia informacji o działalności antykomunistycznej i jej zaniechania, co stanowiło represję na jego szkodę, tj. o przestępstwo z art. 231§1 kk w zb. z art. 191§1 kk w zw. z art. 2 ust.1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej; w dniu 1 marca 1979 r. w Giżycku, jako funkcjonariusz państwa komunistycznego, będąc zatrudniony w KP MO w Giżycku, przekroczył uprawnienia służbowe w ten sposób, iż wspólnie z innymi uczestniczył w realizacji niedozwolonej prawnie czynności, określonej jako kombinacja operacyjna, przygotowanej przez funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa WP, a mającej polegać na spowodowaniu zakłócenia porządku publicznego przez Sławomira K., a następnie jego zatrzymaniu i ukaraniu w trybie doraźnym przez Kolegium do Spraw Wykroczeń przy Urzędzie Miejskim w Giżycku, w celu utrudnienia mu wyjazdu do Gdańska po odbiór publikacji organizacji opozycyjnych, co stanowiło represję na szkodę Sławomira K.;
2) Waldemarowi P. oskarżonemu o to, że w dniu 1 marca 1979 r. w Giżycku, jako funkcjonariusz państwa komunistycznego, będąc zatrudniony w Wydziale III Służby Bezpieczeństwa Komendy Wojewódzkiej MO w Suwałkach, przekroczył uprawnienia służbowe w ten sposób, iż zorganizował i wspólnie z innymi zrealizował niedozwolone prawnie czynności zmierzające do spowodowania zakłócenia porządku publicznego przez Sławomira K.,

a następnie zatrzymania go przez funkcjonariuszy MO i ukarania w trybie doraźnym przez Kolegium do Spraw Wykroczeń przy Urzędzie Miejskim w Giżycku, w celu utrudnienia mu wyjazdu do Gdańska po odbiór publikacji organizacji opozycyjnych, co stanowiło represję na szkodę Sławomira K., tj. o przestępstwo z art. 231§1kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej, a nadto tegoż Waldemara P. i Gedymina Z. o to, że w dniu 24 maja 1980 r. w Giżycku jako funkcjonariusze państwa komunistycznego zatrudnieni w Wydziale III SB KW MO w Suwałkach przekroczyli uprawnienia służbowe w ten sposób, iż działając wspólnie i przy udziale innych funkcjonariuszy, bezprawnie pozbawili wolności Sławomira K, dokonując niedozwolonego zatrzymania prewencyjnego na czas nieprzekraczający 48 godzin, wcelu uniemożliwienia mu wyjazdu na spotkanie działaczy organizacji opozycyjnych w dniu 25 maja 1980 r. w Warszawie, co stanowiło represję na jego szkodę, tj. o przestępstwo z art. 189§1 kk w zb. z art. 231§1kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej.

- **Wykaz postępowań zakończonych w 2009 r. wydaniem chociażby nieprawomocnego orzeczenia**

S 20/03/Zn – śledztwo w sprawie przekroczenia władzy w dniu 7 sierpnia 1950 r. przez Arkadiusza W., funkcjonariusza Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Suwałkach, na szkodę Józefa W. w ten sposób, że pełniąc obowiązki fotografa tego urzędu i wykonując zdjęcia Józefowi W., wówczas podejrzewanemu o współpracę z oddziałem Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość", kilkakrotnie uderzył pokrzywdzonego pięścią w twarz, powodując jego upadek ze stołka, a następnie kilka razy kopnął leżącego, tj. o popełnienie przestępstwa z art. 286 § 1 kk z 1932 r. w zb. z art. 239 § 1 kk z 1932 r. w zw. z art. 36 kk z 1932 r. w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w zw. z art. 4 § 1 kk.

Akt oskarżenia skierowano do sądu w dniu 7 sierpnia 2003 r. Postanowieniem z dnia 14 maja 2003 r. Arkadiuszowi W. zarzucono to, że w dniu 7 sierpnia 1950 r. w Suwałkach jako funkcjonariusz Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Suwałkach dopuścił się przekroczenia władzy na szkodę Józefa W. w ten sposób, że pełniąc obowiązki fotografa tego urzędu i wykonując zdjęcia Józefowi W., wówczas podejrzewanemu o współpracę z oddziałem Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość", kilkakrotnie uderzył pokrzywdzonego pięścią w twarz, powodując jego upadek ze stołka, a następnie kilka razy kopnął leżącego, tj. o popełnienie przestępstwa z art. 286 § 1 kk z 1932 r. w zb. z art. 239 § 1 kk z 1932 r. w zw. z art. 36 kk z 1932 r. w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w zw. z art. 4 § 1 kk. Sąd Rejonowy w Suwałkach w dniu 3 lutego 2009 r. (II Ko 74/08) na podstawie art. 17 par. 1 pkt. 11 kpk. oraz art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii (Dz. U. Nr 64 z 1989 r., poz. 390) postępowanie karne wobec Arkadiusza W. umorzył.

S 16/07/Zk – śledztwo w sprawie dopuszczenia się przekroczenia władzy przez stosowanie przemocy fizycznej wobec zatrzymanego Romualda D., tj. o czyn z art. 286 par. 1 kk z 1932 r. i inne. Postanowieniem z dnia 18 marca 2004 r. Arkadiuszowi W. zarzucono to, że w dniu 14 lipca 1950 r. w Suwałkach, będąc funkcjonariuszem Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Suwałkach, dopuścił się przekroczenia władzy na szkodę Romualda D. w ten sposób, że pełniąc wtedy obowiązki fotografa tego Urzędu i wykonując z tego tytułu zdjęcia oraz pobierając odciski palców, podejrzanemu wówczas o udzielanie pomocy zbrojnemu oddziałowi Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość" pod dowództwem Piotra B., Arkadiusz W. stosował w trakcie czynności służbowych wobec podejrzanego przemoc w postaci ściskania między drzwiami a framugą drzwi palców jego prawej ręki, co doprowadziło do przecięcia skóry na palcach, tj. o przestępstwo z art. 286 § 1 kk w zb. z art. 239 § 1 kk w zw. z art. 36 kk z dnia 11 lipca 1932 r. w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w zw. z art. 4 § 1 kk

Postanowieniem z dnia 25 marca 2009 r. Sąd Rejonowy w Suwałkach zastosował wobec oskarżonego amnestię na zasadzie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii.

S 52/08/Zk – śledztwo w sprawie przestępstw popełnionych przez byłego funkcjonariusza Powiatowego Urzędu Publicznego w Białymstoku, Anatola G., wobec zatrzymanych Mieczysława Cz. i Franciszka B., tj. o czyn z art. 286 par. 1 kk z 1932 r. Postanowieniem z dnia 14 grudnia 2007 r. Anatolowi G. zarzucono, że:

- w styczniu i lutym 1950 r. w Białymstoku jako funkcjonariusz Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego, podczas i w związku z urzędowaniem, działając wspólnie i porozumieniu z innymi funkcjonariuszami, przekroczył swoją władzę wobec aresztowanego Mieczysława Cz. w ten sposób, że w celu zmuszenia wyżej wymienionego do składnia określonej treści wyjaśnień w trakcie przesłuchań znęcał się fizycznie i moralnie nad pozbawionym wolności Mieczysławem Cz., osobą bezradną, pozostającą w stosunku zależności od niego, wielokrotnie uderzając go gumowym kablem w różne części ciała, trzymając za włosy, uderzał głową przesłuchiwanego o podłogę, przez co działał na szkodę interesu publicznego, jakim jest prawidłowy tok postępowań karnych, oraz na szkodę Mieczysława Cz., tj. popełnienia przestępstwa przewidzianego w art. 286 § 1 kk z 1932 r. w zb. z art. 246 kk z 1932 r. w zb. z art. 251 kk z 1932 r. w zw. z art. 291 kk z 1932 r. i w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;
- w styczniu i lutym 1950 r. w Białymstoku jako funkcjonariusz Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego, podczas i w związku z urzędowaniem, działając wspólnie i porozumieniu z innymi funkcjonariuszami, przekroczył swoją władzę wobec aresztowanego Franciszka B. w ten sposób, że w celu zmuszenia wyżej wymienionego do składnia określonej treści wyjaśnień w trakcie przesłuchań znęcał się fizycznie i moralnie nad pozbawionym wolności Franciszkiem B, osobą bezradną, pozostającą w stosunku zależności od niego, bijąc go wielokrotnie różnymi przedmiotami, przez co działał na szkodę interesu publicznego, jakim jest prawidłowy tok postępowań karnych, oraz na szkodę Franciszka B., tj. popełnienia przestępstwa przewidzianego w art. 286 § 1 kk z 1932 r. w zb. z art. 246 kk z 1932 r. w zb. z art. 251 kk z 1932 r. w zw. z art. 291 kk z 1932 r. i w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Postanowieniem z dnia 5 czerwca 2009 r. Sąd Rejonowy w Białymstoku uznał go winnym zarzucanych mu czynów na mocy art. 61 par. 1 i 2 kk z 1932 r. i wykonanie orzeczonej kary 2 lat pozbawienia wolności warunkowo zawiesił na okres próby wynoszący 2 lata, zaś w pkt 2 uniewinnił go. Sąd Okręgowy w Białymstoku VIII Wydział Karny Odwoławczy (VIII Ko 702/09) w dniu 20 listopada 2009 r. na skutek apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonego w dniu 22 lipca 2009 r. od wyr. Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 5 czerwca 2009 r. zaskarżony wyrok utrzymał w mocy, uznając apelację za bezzasadną.

- **Wykaz spraw wszczętych przez prokuratorów OK w Białymstoku w okresie od września 2000 r. do 31 grudnia 2004 r., a niezakończonych do dnia 31 grudnia 2009 r.**

Zbrodnie komunistyczne

S 21/00/Zk – w sprawie zbrodni zabójstw popełnionych przez funkcjonariuszy WUBP i PUBP w Białymstoku oraz strażników z białostockiego więzienia w Białymstoku w okresie od końca lipca 1944 r. do października 1956 r. w Białymstoku, woj. podlaskie, nad bezprawnie zatrzymanymi członkami polskich organizacji niepodległościowych oraz stosowania przestępczych metod śledczych przez tych funkcjonariuszy. Zebrany materiał dowodowy wykazał, iż w Białymstoku, funkcjonariusze UB oraz strażnicy więzienni dokonali szeregu zabójstw zatrzymanych członków polskich organizacji niepodległościowych. Oprócz tego w Białymstoku podczas prowadzenia w tym czasie śledztw wobec zatrzymanych funkcjonariusze UB stosowali

tortury fizyczne i psychiczne. Takie działanie funkcjonariuszy państwa komunistycznego miało na celu bezwzględne zlikwidowanie wszystkich działających na terenie woj. białostockiego, polskich organizacji niepodległościowych.

S 22/00/Zk – w sprawie śmierci Józefa B. w lipcu 1946 r. w następstwie pobicia i innych przestępstw popełnionych przez funkcjonariuszy PUBP w Sokółce. Materia śledztwa oprócz czynu wskazanego powyżej obejmuje sprawy dotyczące stosowania przez funkcjonariuszy PUBP w Sokółce w okresie od 1944 r. do 1956 r. przestępczych metod śledczych wobec innych osób zatrzymanych. W toku śledztwa w oparciu o zeznania świadków ustalono, że Józef B. został zatrzymany w dniu 22 lipca 1946 r. w trakcie obławy przeprowadzonej we wsi Bachmatówka przez funkcjonariuszy PUBP w Sokółce. Następnie w trakcie przesłuchań Józef B. był wielokrotnie bity i zmarł w wyniku doznanych ran po upływie dwóch tygodni od zatrzymania.

S 32/00/Zk – w sprawie przesiedleń ludności cywilnej okupowanego obszaru regionu białostockiego na tereny Związku Radzieckiego w okresie od 1939 r. do 1941 r. przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego. Zebrany materiał dowodowy wykazał, iż podczas okupacji przez ZSRR w okresie od końca września 1939 r. do połowy czerwca 1941 r. terenów dawnego woj. białostockiego funkcjonariusze państwa radzieckiego przeprowadzili trzy deportacje około 100 000 obywateli polskich na teren Syberii i Kazachstanu. Deportowano całe rodziny wraz z dziećmi, które następnie osadzano w obozach pracy, kołchozach, gdzie traktowano je jako niewolniczą siłę roboczą. Osoby przeznaczone do deportacji najpierw były w swoich miejscach zamieszkania aresztowane przez funkcjonariuszy NKWD, którzy następnie przewozili aresztowane osoby do najbliższych stacji kolejowych, gdzie wpychano aresztantów do wagonów towarowych i w warunkach zagrażających życiu i zdrowiu przewożono pokrzywdzonych transportami kolejowymi, trwającymi kilka tygodni, na tereny Syberii lub Kazachstanu. Podczas tych transportów oraz pobytu na zesłaniu zginęło kilkadziesiąt tysięcy osób.

S 30/01/Zk – w sprawie przekroczenia władzy w okresie od 1945 r. do 1952 r. przez funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Suwałkach polegającego na stosowaniu przemocy, gróźb karalnych i innych represji wobec osób przesłuchiwanych przez tych funkcjonariuszy. W tym śledztwie jednoznacznie stwierdzono, że funkcjonariusze UB wobec zatrzymanych na terenie pow. suwalskiego, woj. podlaskie, członków polskich organizacji niepodległościowych stosowali tortury fizyczne i psychiczne, mordowali osoby zatrzymane, co łącznie miało na celu zaprowadzenie na tym terenie terrorem stalinowskiego systemu komunistycznego.

S 65/01/Zk – w sprawie przekroczenia władzy przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku wobec Mieczysława Cz. i innych osób zatrzymanych w styczniu 1950 r. we wsi Klesze Chobotki, woj. podlaskie, w związku z likwidacją oddziału WiN, dowodzonego przez Gabriela O., ps. „Dzięcioł". Zatrzymane osoby zostały następnie poddane torturom fizycznym oraz psychicznym i po spreparowanych wyrokach osadzone w więzieniach w całej Polsce.

S 69/01/Zk – w sprawie zbrodni komunistycznych w postaci zabójstwa w lipcu 1945 r. w nieustalonym miejscu około 600 osób zatrzymanych na terenie Suwalszczyzny podczas „obławy augustowskiej" dokonanej przez wojska NKWD przy współudziale funkcjonariuszy UB, MO oraz żołnierzy Ludowego Wojska Polskiego. W tym postępowaniu przygotowawczym ustalono, że w lipcu 1945 r. na terenie powiatu suwalskiego i augustowskiego funkcjonariusze NKWD, żołnierze Armii Czerwonej, żołnierze Wojska Polskiego zatrzymali około 7000 osób podejrzanych o działalność w polskich organizacjach niepodległościowych i następnie spośród tych osób, około 600 zatrzymanych zostało wywiezionych w rejonie Grodna lub do innego miejsca na terenie ZSRR. Zatrzymane osoby zostały następnie rozstrzelane przez funkcjonariuszy państwa radzieckiego. Przedmiotowe śledztwo opisane zostało szerzej w części sprawozdania dot. spraw o szczególnym wymiarze społecznym.

S 81/01/Zk – w sprawie bezprawnych pozbawień wolności połączonych ze stosowaniem niedozwolonych metod śledczych i innych zbrodni popełnionych przez funkcjonariuszy UB w Olsztynie w okresie od 1945 r. do 31 grudnia 1956 r. W aktach sprawy znajdują się m.in. dziesiątki protokołów przesłuchań w charakterze świadków osób pokrzywdzonych, które przebywały w areszcie WUBP w Olsztynie, gdzie przeprowadzono z ich udziałem śledztwa. Osoby te spotykały się głównie z zarzutami przynależności do organizacji wrogich państwu, udzielania pomocy członkom takich organizacji, prowadzenia innej działalności zagrażającej panującemu wówczas ustrojowi. W wielu przypadkach pokrywało się to z prawdą, jednak część osób zaprzeczyła, by taką działalność prowadziła. Wspólny element relacji większości świadków to stosowane wówczas przez funkcjonariuszy UB metody śledcze polegające na zadawaniu rozmyślnych cierpień fizycznych i psychicznych w celu uzyskania pożądanych przez nich informacji. Wielokrotnie opisywano wypadki pobicia przesłuchanych rękami, kopania, uderzania różnymi przedmiotami, np. ciężką okutą linijką, pałką, kastetem, sprężyną, kolbą pistoletu, przypalania, wyrywania paznokci, przyciskania rąk drzwiami metalowej szafy, wbijania gwoździ pod paznokcie i inne.

S 89/01/Zk – w sprawie zaistniałych w okresie od lutego 1950 r. do grudnia 1950 r. aresztowań, a następnie stosowania niedozwolonych metod śledczych przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Olsztynie wobec członków Harcerskiej Organizacji Podziemnej. Ze zgromadzonych materiałów wynika, że organizacja ta była jedną z wielu działających w tym czasie na terenie kraju organizacji niepodległościowych. W sprawie występuje szereg pokrzywdzonych, wobec których funkcjonariusze UB znęcali się fizycznie i psychicznie. Niektórych członków Harcerskiej Organizacji Podziemnej skazano następnie na długoletnie kary więzienia. W sprawie prowadzone jest poszukiwanie materiałów archiwalnych i osób mających wiadomości dot. przedmiotowego śledztwa.

S 30/02/Zk – w sprawie pozbawienia wolności, zabójstw oraz przesiedleń na teren ZSRR w latach 1944–1956 Polaków na Grodzieńszczyźnie. W tym postępowaniu przygotowawczym ustalono, że po zajęciu w 1944 r. terenu pow. grodzieńskiego, przedwojennego woj. białostockiego, funkcjonariusze państwa radzieckiego, aresztowali kilka tysięcy osób narodowości polskiej i te osoby zostały deportowane na teren Kazachstanu i Syberii, a działanie funkcjonariuszy państwa radzieckiego miało na celu oczyszczenie terenu powiatu grodzieńskiego z członków i sympatyków polskich organizacji niepodległościowych.

S 43/02/Zk – w sprawie zbrodni zabójstw cywilnych obywateli polskich, dokonanych w okresie od dnia 22 czerwca 1941 r. przez żołnierzy Armii Czerwonej i funkcjonariuszy NKWD w Białymstoku i okolicznych miejscowościach. Zebrany materiał dowodowy tego postępowania przygotowawczego jednoznacznie wykazał, że w okresie od 22 czerwca 1944 r. żołnierze Armii Czerwonej i funkcjonariusze NKWD, wycofując się z terenu zagarniętego w 1939 r. woj. białostockiego, dopuścili się licznych zabójstw ludności cywilnej Białegostoku i innych miast tego województwa. Żołnierze Armii Czerwonej, opuszczając w tym czasie Białystok, strzelali do bezbronnych cywilów, strzelali do kolejarzy kierujących ruchem pociągów ze stacji kolejowej Białystok, zabijali księży katolickich. Między innymi, zabity został wtedy ks. Ołdziejewski, żołnierze Armii Czerwonej pozbawili go życia w ten sposób, że wyłupili mu oczy, przekłuli go bagnetami.

S 44/02/Zk – w sprawie deportacji w głąb ZSRR obywateli polskich z terenu powojennego woj. białostockiego, a więc bez terenów powiatów grodzieńskiego i wołkowyckiego, prowadzonych w okresie 1944–1945 przez funkcjonariuszy NKWD. W tym postępowaniu przygotowawczym ustalono, iż po zajęciu w 1944 r. terenów powiatów łomżyńskiego, białostockiego, suwalskiego, augustowskiego, funkcjonariusze państwa radzieckiego aresztowali kilka tysięcy osób narodowości polskiej, które następnie deportowano na teren Kazachstanu i Syberii. Powyższe działanie funkcjonariuszy państwa radzieckiego miało na celu oczyszczenie terenu

powiatów łomżyńskiego, białostockiego, suwalskiego, augustowskiego z członków i sympatyków polskich organizacji niepodległościowych.

S 46/02/Zk – w sprawie zabójstw działaczy i członków organizacji niepodległościowych dokonanych w latach 1944–1956 przez funkcjonariuszy PUBP w Bielsku Podlaskim. W tym śledztwie jednoznacznie stwierdzono, że funkcjonariusze UB wobec zatrzymanych na terenie pow. bielsko-podlaskiego, woj. podlaskie, członków polskich organizacji niepodległościowych stosowali tortury fizyczne i psychiczne, mordowali osoby zatrzymane.

S 47/02/Zk – w sprawie zabójstwa członka organizacji niepodległościowej, o nieustalonych personaliach, dokonanego w 1945 r. przez funkcjonariuszy PUBP w Wysokiem Mazowieckim, woj. podlaskie, oraz stosowaniu przez nich przestępczych metod śledczych wobec osób zatrzymanych w latach 1945–1950. Zebrany materiał dowodowy wykazał, że w okresie od 1945 r. do 1956 r. funkcjonariusze UB na terenie pow. wysokomazowieckiego, woj. podlaskie, stosowali tortury fizyczne i psychiczne wobec zatrzymanych członków polskich organizacji niepodległościowych. W tych przestępczych metodach śledczych uczestniczyli również funkcjonariusze MO i funkcjonariusze NKWD.

S 49/02/Zk – w sprawie bezprawnych pozbawień wolności, połączonych ze znęcaniem się nad osobami należącymi do Narodowych Sił Zbrojnych, i innych zbrodni popełnionych w latach 1945–1946 w Łomży przez funkcjonariuszy PUBP w Łomży. W tym śledztwie wykazano, że funkcjonariusze UB, funkcjonariusze MO, funkcjonariusze NKWD przez okres od 1945 r. do 1956 r. wręcz pacyfikowali teren pow. łomżyńskiego, gdzie bardzo dużo było polskich organizacji niepodległościowych. Oprawcy wobec zatrzymanych osób stosowali tortury fizyczne i psychiczne, doprowadzając często do śmierci pokrzywdzonych. Te działania miały jednoznacznie na celu zastraszenie bardzo patriotycznego społeczeństwa zamieszkującego te tereny.

51/04/Zk – w spawie przekroczenia władzy w 1946 r. w Suwałkach przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego wobec zatrzymanego Czesława M. i innych osób. Zebrany materiał dowodowy wykazał, że funkcjonariusze UB w 1946 r. rozbili organizację niepodległościową, zatrzymali jej członka Czesława M. i inne osoby. Następnie zatrzymane osoby zostały osadzone w areszcie w Suwałkach, gdzie były torturowane w celu wymuszenia od nich wydania innych członków organizacji. Śledztwo dotyczy także innych przestępstw funkcjonariuszy UB podczas zatrzymywania członków polskich organizacji niepodległościowych.

Zbrodnie nazistowskie

S 15/01/Zn – w sprawie wzięcia udziału w dniach 7 i 8 lipca 1941 r. w Radziłowie, powiat łomżyński, województwo podlaskie, przez część mieszkańców Radziłowa, działających na polecenie funkcjonariuszy państwa niemieckiego, w zabójstwie około 800 osób narodowości żydowskiej. Zebrany materiał postępowania przygotowawczego wykazał, że w lipcu 1941 r. w Radziłowie żołnierze niemieckich sił porządkowych zlecili mieszkańcom Radziłowa, woj. podlaskie, uczestnictwo w mordowaniu osób narodowości żydowskiej. Niemcy wręczyli tym mieszkańcom Radziłowa rosyjskie karabiny, jak i pilnowali, czy mieszkańcy uczestniczą w pogromie Żydów.

S 52/04/Zn – w sprawie zabójstw obywateli polskich, obywateli ZSRR i innych osób, dokonanych przez funkcjonariuszy niemieckiego aparatu okupacyjnego w okresie od czerwca 1941 r. do stycznia 1945 r. w Grajewie i innych miejscowościach pow. grajewskiego, oraz usiłowania dokonania od czerwca 1941 r. do stycznia 1945 r. w Grajewie i innych miejscowościach pow. grajewskiego zabójstw obywateli polskich, obywateli ZSRR i innych osób. Zebrany materiał dowodowy tego śledztwa jednoznacznie wykazał, że żandarmi z posterunku

żandarmerii niemieckiej, żołnierze niemieccy, funkcjonariusze gestapo w okresie okupacji powiatu grajewskiego dopuścili się licznych morderstw osób cywilnych, jeńców wojennych, dokonując szeregu egzekucji w lesie Kosówka koło Bogusz lub w Grajewie. Ostatnie masowe egzekucje, jak i pojedyncze morderstwa osób z tych terenów były dokonywane przez żandarmów niemieckich, funkcjonariuszy gestapo i żołnierzy niemieckich jeszcze w styczniu 1945 r. podczas ucieczki przed Armią Czerwoną.

2. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Gdańsku (materiał opracowany przez naczelnika Macieja Schulza)

- **Wykaz spraw o szczególnym wymiarze społecznym dla obszaru działania OK w Gdańsku**

S 25/01/Zk – w sprawie masowych deportacji obywateli polskich w okresie od końca stycznia 1945 r. do 1947 r. z powiatów: bydgoskiego, toruńskiego, grudziądzkiego, świeckiego, nowomiejskiego, brodnickiego, wąbrzeskiego, rypińskiego, lipnowskiego, chełmskiego, chojnickiego, tucholskiego i sępoleńskiego. Ujawniono, iż łącznie wywieziono ponad 12 000 mieszkańców tej części Pomorza i Kujaw. Działania te stanowiły represję wobec tej grupy ludności i poważne prześladowania z powodu przynależności do określonej grupy narodowościowej, a polegające na osadzeniu w obozach pracy na terenie byłego ZSRR w celu zmuszenia do niewolniczej pracy połączonej ze szczególnym udręczeniem. Deportacje przeprowadzono na podstawie decyzji wydanych przez Państwowy Komitet Obrony ZSRR, a realizowano przez funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa komunistycznego. W toku przeprowadzonego postępowania zebrano materiał dowodowy w postaci zeznań osób deportowanych, a w przypadku ich śmierci – osób najbliższych, oględzin zachowanych materiałów archiwalnych z zasobów archiwów państwowych w Bydgoszczy, Toruniu, Olsztynie, Centralnego Archiwum Wojskowego w Warszawie, IPN Delegatury w Bydgoszczy, akt postępowań sądowych w sprawach o uznanie za zmarłych lub stwierdzenie zgonów wydanych przez sądy z terenu objętego przedmiotem śledztwa, danych uzyskanych ze Związku Sybiraków dotyczących członków związku, materiałów archiwalnych w postaci decyzji, zarządzeń i porozumień wydawanych przez władze polskie i radzieckie, a regulujących kwestie prawne związane z deportacją, uzyskanych z archiwów rosyjskich, Centralnego Archiwum Wojskowego oraz na podstawie zbioru „Dokumenty i materiały do historii stosunków polsko-radzieckich. Materiały archiwalne", wykorzystano też opracowania historyczne na ten temat. W czasie trwania śledztwa dwukrotnie za pośrednictwem lokalnej prasy i Ośrodka TVP w Bydgoszczy nadane zostały komunikaty informujące o prowadzonym postępowaniu, w wyniku których zgłosili się kolejni świadkowie. Przygotowaniem akcji deportacji ludności cywilnej zajmowały się struktury NKWD w postaci Zarządu do Spraw Jeńców Wojennych NKWD ZSRR. Ta jednostka organizacyjna od chwili powstania zajmowała się tworzeniem obozów dla jeńców i ich dozorowaniem. Władze radzieckie wykorzystywały dokumenty wytworzone przez okupanta niemieckiego, dane uzyskane od mieszkańców lub posiadane już przez NKWD w celu wytypowania przeznaczonych do deportacji. Na tej podstawie wielokrotnie (choć nie zawsze) tworzone były imienne listy. Często zatrzymanie deportowanych było kwestią przypadku. Dochodziło do nich w różny sposób: po formalnych, imiennych wezwaniach do stawiennictwa w komendanturze lub pod pretekstem zebrań wiejskich albo w wyniku przeszukań w miejscach zamieszkania czy nawet obław – łapanek w określonej części miasta lub wsi. Najczęściej po zatrzymaniu delikwenci byli poddani przesłuchaniom zmierzającym do ustalenia ich powiązań z okupantem niemieckim, czy to rzeczywistych (np. służba w wojsku niemieckim), czy też domniemanych (członkostwo w organizacjach młodzieżowych itp.), ale także udział w ruchu oporu w czasie okupacji. Następnie rozdzielani byli na grupy i osadzani na dzień lub kilka dni w różnych, czasem przypadkowych miejscach

(kościoły, piwnice domów, stodoły, gmachy urzędowe, szkoły). Stamtąd pieszo lub rzadziej samochodami przewożeni byli do kolejnych punktów zbiorczych, skąd w kolumnach pod konwojem uzbrojonych funkcjonariuszy NKWD maszerowali przez co najmniej kilkanaście dni do obozów przejściowych w Działdowie, Ciechanowie, Poznaniu lub Rembertowie, gdzie po kilkunastodniowym pobycie byli transportowani wagonami bydlęcymi do obozów pracy na terenie ZSRR. Osadzeni byli w łagrach, pod dozorem, bez zapewnienia podstawowych warunków sanitarnych, bytowych i żywieniowych, wykorzystywani do niewolniczej pracy w kopalniach, zakładach metalurgicznych, przy wyrębie lasu, zakładaniu podkładów kolejowych, w pracy na roli w kołchozach. Na skutek interwencji polskich władz powrót deportowanych rozpoczął się jesienią 1945 r., choć ujawniono jednostkowe przypadki powrotów jeszcze w 1947 r. Śledztwo zostało zakończone postanowieniem o jego umorzeniu z powodu śmierci sprawców – członków PKO ZSRR i niewykrycia innych współsprawców przestępstwa.

S 74/03/Zn – śledztwo w sprawie zabójstw Polaków i Żydów na terenie Włocławka w latach okupacji niemieckiej. Przed wybuchem II wojny światowej ludność Włocławka liczyła około 70 000 mieszkańców, w tym około 12 000 osób narodowości żydowskiej. Pierwszy ich pogrom nastąpił w dniu 22 września 1939 r., gdy do miasta wkroczył Oddział SS Totenkopf Standarte Brandenburg. Spalono wówczas dwie synagogi, aresztowano i zamordowano nieznaną liczbę Żydów. Do końca 1939 r. zabito lub wywieziono do obozów koncentracyjnych i gett na terenie Generalnej Guberni około 6000 Żydów. W 1940 r. utworzono getto na terenie dzielnicy Rakutówek, które istniało do 1942 r., kiedy spaleniem tej dzielnicy zakończono realizację zaplanowanej akcji wysiedlenia z miasta do obozów koncentracyjnych wszystkich osób narodowości żydowskiej. Wcześniej, bo jeszcze w 1939 r., Żydów pozbawiono środków finansowych, nakładając na gminę trzy kontrybucje w znaczących kwotach, łącznie prawie 500 tys. zł., pod groźbą pozbawienia życia zakładników. Na terenie getta funkcjonariusze niemieccy dopuścili się co najmniej kilkunastu zabójstw, a stworzone warunki bytowe obliczone były na biologiczne wyniszczenie osób narodowości żydowskiej. Przedmiotem tego postępowania były również zbrodnie popełnione podczas pacyfikacji Grzywna, dzielnicy Włocławka zamieszkałej przez biedotę i wiele osób o poglądach lewicowych. Akcję przeprowadzono rankiem w dniu 1 grudnia 1939 r. Niemieckie oddziały policyjne i wojskowe otoczyły teren dzielnicy. Wszystkich mieszkańców wyrzucono z domów. Część z nich przygotowanym transportem kolejowym wysiedlono, a kilkadziesiąt osób wywieziono w pobliskie lasy i tam rozstrzelano. Grzywno liczące przed wojną około 6000 mieszkańców doszczętnie spalono, a zgliszcza zaorano. Z akcji wysiedlenia mieszkańców Grzywna i spalenia dzielnicy Niemcy sporządzili dokumentację fotograficzną. Wcześniej, bo w październiku 1939 r., równolegle z działaniami skierowanymi przeciwko ludności żydowskiej Włocławka zaczęto realizację działań eksterminacyjnych wobec inteligencji polskiej. Uwięziono 50 najbardziej znaczących mieszkańców Włocławka, w tym prezydenta miasta Witolda Mystkowskiego, których następnie zamordowano w lesie widuńskim. W dniu 18 października 1939 r. aresztowano kolejne 119 osób – nauczycieli, duchownych, aptekarzy, adwokatów, notariuszy, leśników, urzędników, oficerów i lekarzy. Część z nich zamordowano w okolicznych lasach, a resztę wywieziono do obozów koncentracyjnych w Dachau, Mauthausen i innych oraz do obozu pracy w Rudau koło Królewca. W toku trwającego postępowania ustalono osoby odpowiedzialne za masowe wysiedlenia, utworzenie getta, zabójstwa dokonane podczas pacyfikacji Grzywna, zabójstwa Żydów dokonane w dniu 22 września 1939 r.

Śledztwo zostało zakończone w 2009 r. z uwagi na ujawnienie okoliczności zbrodni, jakich dopuszczono się podczas okupacji Włocławka, oraz ustalenie, że sprawcy tych przestępstw nie żyją lub zostali osądzeni, lub też nie zostali wykryci.

S 50/08/Zi – śledztwo przeciwko Jerzemu R. podejrzanemu o to, że w okresie od 7 listopada 2007 r. do 11 czerwca 2009 r. na internetowych forach dyskusyjnych: www.prawda2info oraz www.polskawalcząca.com, publicznie i wbrew powszechnie uznanym faktom zaprzeczał

zbrodni nazistowskiej holocaustu w ten sposób, że negował przestępcze działania nazistów stanowiące zbrodnię ludobójstwa zmierzające do eksterminacji ludności narodowości żydowskiej, w tym w szczególności zaprzeczał istnieniu komór gazowych wykorzystywanych do tego celu w hitlerowskich obozach zagłady oraz znacznie zaniżał ustaloną liczbę ofiar. Na wskazanych wyżej stronach internetowych umieścił on ogromną ilość postów, również w języku angielskim, w tym publikacje innych osób, które opatrywał swoim tendencyjnym komentarzem. Na podstawie analizy ich treści wykryto sprawcę i zgromadzono dowody dające podstawę do przedstawienia mu zarzutu. Ustalono, że zamieszkuje on na stałe w Australii. Sprawca posiada polskie obywatelstwo, zatem zwrócono się do konsula RP w Sydney o wykonanie czynności procesowych z jego udziałem: ogłoszenie postanowienia o przestawieniu zarzutu i przesłuchanie w charakterze podejrzanego, które jednak nie zostały wykonane z uwagi na niestawiennictwo podejrzanego. Nadto trwają czynności zmierzające do ustalenia tożsamości administratora strony internetowej, na której podejrzany Jerzy R. umieszcza posty o przestępczej treści.

S 85/08/Zk – w sprawie przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego polegającego na stosowaniu represji przez powołanie około 350 działaczy opozycji, a głównie członków NSZZ „Solidarność", do odbycia ćwiczeń wojskowych w Chełmnie w okresie od 4 listopada 1982 r. do 3 lutego 1983 r. Celem tych przestępczych działań było odizolowanie rezerwistów od ich zakładów pracy. Działanie to można uznać za swoistą formę internowania – pozbawienia wolności, a nie za działanie na rzecz obronności kraju. Dodatkowo pokrzywdzeni w ramach służby w 9. pomorskim pułku pontonowym zostali poddani ciężkim ćwiczeniom w warunkach poligonowych. Dodać należy, iż osoby te zostały skoszarowane zimą w spartańskich warunkach w namiotach, co, biorąc pod uwagę ich wiek i stan zdrowia części z nich, było dodatkową uciążliwością. Proces typowania „powołanych rezerwistów" był prowadzony przez organy wojskowe w ścisłym współdziałaniu z organami MSW. To na podstawie informacji SB wybierane były osoby podejrzewane o działalność opozycyjną – głównie zatrudnieni w dużych zakładach pracy usytuowanych na terenie Pomorskiego Okręgu Wojskowego. Proces rekrutacji zainicjowany przez jednostki KW MO był kontynuowany przez właściwe terytorialnie Wojskowe Komendy Uzupełnień, WSW i Wojewódzkie Sztaby Wojskowe na podstawie odpowiednich procedur ustalonych przez rozkazy i zarządzenia MON, Sztabu Generalnego i dowódcy POW. W toku śledztwa przesłuchano już ponad 200 świadków – głównie pokrzywdzonych, ale również byłych funkcjonariuszy i żołnierzy zawodowych, w tym spośród kadry wyżej wymienionej jednostki, oraz zabezpieczono bogatą dokumentację archiwalną. Trwają czynności celem ujawnienia wszystkich istotnych okoliczności tego zdarzenia.

S 5/09/Zi – w sprawie śmierci osób na początku 1945 r., których szczątki odkryto w zbiorowej mogile przy ul. Solnej w Malborku. Prace ekshumacyjne trwały ponad 5 miesięcy, w ich wyniku odkopano szczątki około 2116 zmarłych. Na podstawie oględzin szczątków ludzkich ustalono, iż w masowym grobie pochowano zwłoki 1001 kobiet, 377 dzieci i 381 mężczyzn, a co do reszty brak było możliwości określenia ich płci i wieku. W trakcie prowadzonych prac ziemnych nie ujawniono praktycznie żadnych przedmiotów mogących pochodzić od zmarłych i pomocnych przy ich identyfikacji. Natomiast odkopano znaczne ilości kości zwierzęcych. Z zebranego materiału dowodowego w sprawie wynika, iż zbiorowa mogiła powstała po zakończeniu walk o Malbork na przełomie marca i kwietnia 1945 r. Radziecka komendantura prowadziła akcję mającą na celu oczyszczenie miasta z ogromnej ilości trupów osób cywilnych (mieszkańców i uciekinierów z Prus Wschodnich) zabitych – zmarłych z różnych przyczyn, celem jego uporządkowania i uniknięcia eskalacji epidemii tyfusu. Przeprowadzono ją przy użyciu ludności cywilnej i jeńców wojennych. Ciała żołnierzy obu walczących stron były chowane w innych miejscach. Biorąc pod uwagę, od ilu osób pochodziły odkopane szczątki, trzeba stwierdzic, że od kilkudziesięciu lat na terenie kraju nie odkryto tak wielkiej, nieznanej dotąd zbiorowej mogiły. Ta wersja zdarzeń między innymi znalazła swoje potwierdzenie w ustaleniach biegłego z zakresu archeologii, który sporządził opinię zawierającą informacje dotyczące historii tego fragmentu miasta, gdzie usytuowany był masowy grób, ukształtowania terenu,

zabudowy, przedstawienia w ikonografii i na starych mapach oraz w relacjach – wspomnieniach i literaturze historycznej. Równocześnie uczestniczył on w prowadzonej ekshumacji, dokumentując jej przebieg. Następnie brał udział razem z biegłym z zakresu medycyny sądowej i antropologiem, przedstawicielem Narodowego Związku Niemieckiej Opieki nad Grobami Wojennymi, w oględzinach szczątków, ich identyfikacji grupowej i liczeniu zwłok. W chwili obecnej zakończono już proces gromadzenia dokumentów i przesłuchania świadków, w tym w drodze zagranicznej pomocy prawnej na terenie Niemiec. Do dnia dzisiejszego nie otrzymano jeszcze informacji od władz rosyjskich, czy w tamtejszych archiwach zachowały się dokumenty radzieckiej komendantury miasta dotyczące powstania wyżej opisanej mogiły.

S 39/09/Zk – w sprawie stosowania represji we wrześniu 1982 r. w Słupsku przez funkcjonariuszy SB i MO wobec adwokat Anny B.-S. przez przekroczenie uprawnień, tworzenie fałszywych dowodów z zeznań i oświadczeń świadków celem skierowania przeciwko niej ścigania o wykroczenie polegające na wzięciu udziału w manifestacji w Słupsku w dniu 31 sierpnia 1982 r. Postępowanie dotyczy zdarzeń o skomplikowanym i wielowątkowym stanie faktycznym. Zabezpieczono obszerny materiał archiwalny potwierdzający zaistnienie czynów będących przedmiotem śledztwa, natomiast nie żyją główni świadkowie oskarżający pokrzywdzoną w 1982 r. W toku czynności ujawniono inne fakty i okoliczności dotyczące kolejnych represji SB wobec adwokat Anny B.-S., będące przedmiotem dalszego postępowania. Ustalono, iż w ramach prowadzonych czynności operacyjnych organa bezpieczeństwa stosowały dezinformację polegającą na kojarzeniu nazwiska pokrzywdzonej z tajnym współpracownikiem o pseudonimie „Caryca". W ramach kombinacji operacyjnej wysłano odpowiednio przygotowane anonimy, które miały na celu skompromitowanie adwokat Anny B.-S. (figurantki rozpracowania) w jej otoczeniu jako współpracownika SB. Tym samym chciano „wyeliminować", zdyskredytować ją jako obrończynię w procesach działaczy opozycji. Materiały tej kombinacji operacyjnej posłużyły nawet następnie do celów szkoleniowych. Działania te opisał funkcjonariusz SB ze Słupska w pracy dyplomowej obronionej w 1986 r. w Wyższej Szkole Oficerskiej im. F. Dzierżyńskiego w Legionowie.

- **Wykaz postępowań zakończonych w 2009 r. skierowaniem aktu oskarżenia**

S 134/06/Zk – w dniu 22 czerwca 2009 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Gdańsku akt oskarżenia przeciwko byłym funkcjonariuszom WUBP w Gdańsku, Janowi F., Kazimierzowi H. i Tadeuszowi P. Oskarżeni jako oficerowie śledczy, prowadząc w latach 1953–1954 śledztwa przeciwko członkom tajnej organizacji niepodległościowej „Szczerb", działając wspólnie i w porozumieniu (również z innymi nieujawnionymi funkcjonariuszami), stosowali wobec nich przestępcze metody śledcze, głównie podczas wielogodzinnych, trwających bez przerwy, w różnych porach dnia i nocy, przesłuchań. Celem działania oskarżonych było uzyskanie wyjaśnień dotyczących działalności organizacji i przyznania się przesłuchiwanych do popełnienia zarzucanych im przestępstw. W sposób szczególnie okrutny traktowane były należące do tej organizacji kobiety. Janowi F., Kazimierzowi H. i Tadeuszowi P. zarzucono w akcie oskarżenia popełnienie czynów polegających na fizycznym i psychicznym znęcaniu się nad osobami pokrzywdzonymi w sprawie przez bicie rękoma po twarzy, dopuszczenie do pobicia pokrzywdzonego przez innego nieustalonego funkcjonariusza prętem metalowym po głowie, zmuszanie do siedzenia na nodze odwróconego stołka, uniemożliwianie załatwiania potrzeb fizjologicznych, spowodowanie osadzenia w karcerze, grożenie wieloletnim pozbawieniem wolności, grożenie pobiciem, połamaniem palców u rąk, grożenie aresztowaniem rodziców lub małoletniego rodzeństwa pokrzywdzonych, używanie wobec pokrzywdzonych słów wulgarnych, powszechnie uznanych za obelżywe. Czynów tych oskarżeni dopuścili się wobec pokrzywdzonych: Heleny B., Alicji B., Bronisława Sz., Zbigniewa S., Tadeusza M., Adama L. i Czesława B. Pokrzywdzeni tym nieludzkim traktowaniem zostali doprowadzeni do załamania fizycznego i psychicznego. W następstwie znęcania się Czesław B. doznał załamania psychicznego w postaci wystąpienia u niego psychozy sytuacyjnej – zespołu kataleptycznego. Część skazanych członków organizacji „Szczerb" już nie żyje i gdyby

nie to, najprawdopodobniej lista oskarżonych i zarzutów zawartych w akcie oskarżenia byłaby dłuższa.

Sprawa pozostaje na etapie postępowania sądowego.

S 33/08/Zk – w dniu 21 maja 2009 r. skierowano akt oskarżenia do Sądu Rejonowego w Gdańsku przeciwko Janowi F., byłemu funkcjonariuszowi UBP. Został on oskarżony o to, że w okresie od dnia 18 grudnia 1953 r. do dnia 27 marca 1954 r. w Gdańsku jako funkcjonariusz państwa komunistycznego – starszy oficer śledczy sekcji I Wydziału Śledczego WUBP w Gdańsku – w toku prowadzonego postępowania przygotowawczego przeciwko Stanisławowi R., w celu uzyskania od niego określonych wyjaśnień, w szczególności związanych z jego kontaktami z oficerami służb wywiadowczych polskiego rządu emigracyjnego w Londynie, postawionymi mu zadaniami po jego przyjeździe do Polski i przyznania się przez niego do popełnienia zarzucanego mu przestępstwa działania na szkodę państwa polskiego przez przekazywanie osobom trzecim wiadomości stanowiących tajemnicę państwową i wojskową, stosował przemoc i groźby bezprawne oraz znęcał się fizycznie i psychicznie nad pokrzywdzonym. Oskarżony prowadził w różnych porach dnia i nocy wielogodzinne przesłuchania, bez przerwy na odpoczynek i sen, doprowadzając pokrzywdzonego do wyczerpania fizycznego i wielokrotnej utraty świadomości, bił go w czasie tych przesłuchań pięściami po głowie i kopał po nogach oraz groził, w wypadku niezłożenia wyczerpujących wyjaśnień, spowodowaniem negatywnych konsekwencji wobec członków jego rodziny, a nadto wielokrotnie groził mu pozbawieniem życia oraz wyzywał słowami uznanymi powszechnie za obelżywe. Pokrzywdzony został zatrzymany na terenie NRD podczas próby nielegalnego przekroczenia granicy wracając z misji na terenie Polski i przekazany polskim organom bezpieczeństwa. Sprawa pozostaje na etapie postępowania sądowego.

S 59/08/Zk – w dniu 12 marca 2009 r. skierowano akt oskarżenia do Sądu Rejonowego w Chełmnie przeciwko Tadeuszowi W., byłemu funkcjonariuszowi SB. Oskarżonemu przedstawiono zarzut, że w okresie od 28 sierpnia 1985 r. do 12 sierpnia 1988 r. w Chełmnie, działając w warunkach przestępstwa ciągłego jako funkcjonariusz publiczny państwa komunistycznego, pełniąc służbę w Grupie IV SB RUSW w Chełmnie, dopuścił się zbrodni komunistycznej polegającej na poświadczeniu nieprawdy w dokumentach co do okoliczności mających znaczenie prawne. Najpierw w dniu 28 sierpnia 1985 r. w kwestionariuszu ewidencyjnym w części III rezultat pozyskania i raporcie z przebiegu pozyskania tajnego współpracownika odnotował, iż rzekomo uzyskał zgodę na współpracę w sposób tajny z SB od ks. Józefa W. i nadał mu pseudonim „Amator I", co stanowiło podstawę do dokonania rejestracji wyżej wymienionego pokrzywdzonego w ewidencji operacyjnej tajnych współpracowników prowadzonej przez jednostki SB Biuro „C" MSW w Warszawie i Wydział „C" WUSW w Toruniu. Następnie aż 34 razy dokumentował rzekome uzyskanie wiadomości operacyjnych od źródła o pseudonimie „Amator I", sporządzając fikcyjne notatki. Postępowanie sądowe zostało zakończone – opis zapadłego orzeczenia w części dotyczącej wydanych wyroków.

S 60/08/Zk – w dniu 7 maja 2009 r. skierowano akt oskarżenia do Sądu Rejonowego w Toruniu przeciwko Henrykowi S. i Ryszardowi N., byłym funkcjonariuszom SB. Oskarżono ich o to, że w dniu 27 stycznia 1988 r. w Toruniu, działając wspólnie i w porozumieniu, jako funkcjonariusze publiczni państwa komunistycznego, pełniąc służbę – jeden w Wydziale V SB, a drugi w Wydziale Śledczym SB WUSW w Toruniu – dopuścili się zbrodni komunistycznej polegającej na stosowaniu represji w postaci znęcania się psychicznego w czasie przesłuchiwania w charakterze sprawcy wykroczenia Kazimierza K. w ten sposób, iż w trakcie tej czynności nie umożliwili mu swobodnej wypowiedzi, lecz grozili pozbawieniem wolności, krzyczeli, wymachiwali rękoma, wzbudzając u pokrzywdzonego obawę, że zostanie pobity, zachowywali się agresywnie, znieważali oraz wyzywali słowami wulgarnymi, powszechnie uznanymi za obelżywe, w celu wywarcia wpływu na czynności przesłuchiwanego i wymuszenia udzielenia informacji dotyczących jego działalności w NSZZ „Solidarność" oraz innych osób zaanga-

żowanych w jej podziemnych strukturach, w tym informacji dotyczących druku i kolportażu książek i prasy niezależnej.

Postępowanie sądowe zostało zakończone – opis zapadłego orzeczenia w części dotyczącej wydanych wyroków.

S 100/08/Zk – w dniu 8 września 2009 r. skierowano akt oskarżenia do Sądu Rejonowego w Nakle n. Notecią przeciwko Stanisławowi B., funkcjonariuszowi SB. Oskarżono go o to, że w okresie od 20 grudnia 1981 r. do 31 stycznia 1982 r. w Potulicach i Toruniu, działając jako funkcjonariusz publiczny państwa komunistycznego, pełniąc służbę w Wydziałach IIIA i V SB KW MO w Toruniu, znęcał się psychicznie w toku co najmniej trzech przesłuchań nad internowanym Tomaszem N. w ten sposób, iż w trakcie tych czynności groził mu, oświadczając, że jego sytuacja jest bez wyjścia i nie jest już nikomu potrzebny, a następnie wyjął z kabury pistolet i pozostawił broń na stole w celi ZK w Potulicach, którą opuścił, nakłaniając w ten sposób pokrzywdzonego do popełnienia samobójstwa lub czynnej napaści na funkcjonariusza, czym wywoływał u pokrzywdzonego lęk, że zostanie pobity lub użyta zostanie wobec niego broń palna. Dodatkowo wykorzystywał stan załamania pokrzywdzonego, spowodowany śmiertelną chorobą ojca oraz pobytem w szpitalu na skutek zagrożonej ciąży żony, w celu zmuszenia internowanego do podpisania oświadczenia o przestrzeganiu przepisów stanu wojennego i uzyskania informacji dotyczących jego działalności w NSZZ „Solidarność" oraz innych osób zaangażowanych w działalność związkową.

Postępowanie sądowe zostało zawieszone do czasu rozstrzygnięcia kwestii przedawnienia ścigania zbrodni komunistycznych przez Trybunał Konstytucyjny.

S 1/09/Zk – w dniu 14 kwietnia 2009 r. skierowano akt oskarżenia do Sądu Rejonowego w Bydgoszczy przeciwko Ryszardowi L., byłemu funkcjonariuszowi SB. Oskarżonemu przedstawiono zarzuty, że pełniąc służbę w Wydziale III SB KW MO w Toruniu, dopuścił się dwóch zbrodni komunistycznych na szkodę dwóch działaczek opozycji. W okresie od 28 grudnia 1981 r. do końca lutego 1982 r. w Bydgoszczy i Gołdapi, w czasie wykonywania czynności służbowych w Zakładzie Karnym Bydgoszcz-Fordon i Ośrodku Odosobnienia w Gołdapi znęcał się nad internowaną Ewą Marią J. psychicznie w ten sposób, iż groził jej, że nie zobaczy już więcej syna, że chory mąż zostanie umieszczony w takim szpitalu, z którego nie będzie mógł wyjść, że ona zostanie wyrzucona z pracy, w celu zmuszenia do podpisania deklaracji lojalności wobec ówczesnej władzy i uzyskania informacji dotyczących jej działalności w NSZZ „Solidarność" oraz osób zaangażowanych w tę działalność. Pod koniec lutego 1982 r. w Gołdapi w czasie wykonywania czynności w sprawie postępowania o internowaniu z Henryką K.-C. znęcał się nad nią psychicznie w ten sposób, iż w trakcie przesłuchania zmuszał pokrzywdzoną do wyjazdu z Polski, a przy stanowczej jej odmowie groził długotrwałym internowaniem, pozbawieniem wolności oraz bliżej nieokreślonymi kłopotami, w celu wywarcia wpływu na jej decyzję, twierdząc, iż dla takich jak ona nie ma miejsca w Polsce.

Postępowanie sądowe zostało zakończone – opis wydanego orzeczenia w części dotyczącej wydanych wyroków.

S 2/09/Zk – w dniu 28 lipca 2009 r. skierowano akt oskarżenia do Sądu Rejonowego w Toruniu przeciwko Lechowi R., byłemu funkcjonariuszowi SB. Został on oskarżony o popełnienie dwóch zbrodni komunistycznych, że działając jako funkcjonariusz publiczny Wydziału V SB KW MO w Toruniu, wspólnie i w porozumieniu z innymi funkcjonariuszami, znęcał się psychicznie nad zatrzymanymi działaczami NSZZ „Solidarność", chcąc zmusić ich do ujawnienia informacji o prowadzonej działalności opozycyjnej. W okresie od 28 lipca 1982 r. do końca grudnia 1986 r. w Toruniu stosował represje wobec Ryszarda Stanisława M., podczas wielogodzinnych przesłuchań nie pozwolił mu jeść i pić, groził pozbawieniem wolności, wyrzuceniem z pracy oraz znieważał słowami powszechnie uznanymi za obelżywe. Natomiast w dniu 1 maja 1982 r. w Toruniu podczas przesłuchania Kazimierza Andrzeja M. groził mu wieloletnim pozbawieniem wolności, znieważał słowami powszechnie uznanymi za obelżywe,

uniemożliwił swobodną wypowiedź i zaniechał sporządzenia protokołu z tej czynności. Termin rozprawy nie został jeszcze wyznaczony przez sąd.

S 62/09/Zk – w dniu 22 września 2009 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Kwidzynie akt oskarżenia przeciwko Czesławowi Sz., byłemu funkcjonariuszowi SW. Jest on oskarżony o to, że w dniu 14 sierpnia 1982 r. w Kwidzynie jako funkcjonariusz SW po zakończonej akcji pacyfikacji protestu internowanych na terenie miejscowego ośrodka odosobnienia stosował represje wobec osób internowanych w ten sposób, że wspólnie i w porozumieniu z innymi funkcjonariuszami wziął udział w pobiciu Tadeusza W., uderzając go dwukrotnie pałką gumową w lewe ramię, czym spowodował u niego stłuczenie ramienia lewego skutkujące rozstrojem zdrowia trwającym nie dłużej niż 7 dni.

Sąd umorzył postępowanie wobec przedawnienia ścigania postanowieniem z dnia 18 stycznia 2010 r. Orzeczenie to nie jest prawomocne i zostanie zaskarżone przez prokuratora.

- **Wykaz postępowań zakończonych w 2009 r. wydaniem chociażby nieprawomocnego orzeczenia**

S 71/05/Zk - w sprawie przeciwko Czesławowi K., byłemu ministrowi spraw wewnętrznych skierowano akt oskarżenia do Sądu Rejonowego dla Warszawy–Mokotowa w dniu 30 listopada 2007 r. Został on oskarżony o to, że w dniu 13 maja 1985 r. w Warszawie działając jako funkcjonariusz publiczny państwa komunistycznego, będąc ministrem spraw wewnętrznych, dopuścił się zbrodni komunistycznej polegającej na stosowaniu represji w postaci dyskryminacji wyznaniowej w ten sposób, że przekraczając swoje uprawnienia, bezprawnie zwolnił z pracy sierż. Tadeusza M. z WUSW w Bydgoszczy z uwagi na ważny interes służby, którym było zawarcie przez niego ślubu kościelnego oraz posiadanie w rodzinie trzech księży katolickich, w tym jednego w krajach kapitalistycznych, działając tym samym na szkodę pokrzywdzonego.

Dnia 20 lipca 2009 r. Sąd Okręgowy w Warszawie (który przejął sprawę do dalszego prowadzenia) uznał Czesława K. winnym popełnienia zarzuconego mu przestępstwa i wyrokiem umorzył postępowanie sądowe na mocy amnestii. Orzeczenie to jest prawomocne.

S 1/07/Zk – w dniu 10 grudnia 2008 r. do Wojskowego Sądu Garnizonowego w Bydgoszczy skierowano akt oskarżenia przeciwko Jerzemu S., byłemu funkcjonariuszowi Informacji Wojskowej. Został on oskarżony o to, że w nocy z 7 na 8 stycznia 1947 r. w Bydgoszczy, działając jako funkcjonariusz publiczny państwa komunistycznego, pełniąc służbę w Okręgowym Zarządzie Informacji Wojskowej w Bydgoszczy w stopniu porucznika, wspólnie i w porozumieniu z nieżyjącym ustalonym oraz innymi nieustalonymi funkcjonariuszami Informacji Wojskowej, dopuścił się zbrodni komunistycznej w postaci znieważenia zwłok kanoniera Józefa D. w ten sposób, że po jego śmierci w celi Aresztu Informacji WP w Bydgoszczy ciało zmarłego wywieźli poza miasto do lasu i owinięte w płótno nasycone benzyną spalili, oraz o to, że w dniu 7 stycznia 1947 r. w Bydgoszczy poświadczył nieprawdę co do okoliczności mających znaczenie prawne w postanowieniu o umorzeniu śledztwa numer 82/46, co do faktu zwolnienia kanoniera Józefa D. z Aresztu Informacji WP w Bydgoszczy w sytuacji, gdy pokrzywdzony w dniu 6 stycznia 1947 r. już nie żył. Józef D. został zatrzymany jako podejrzany o antypaństwową działalność, najprawdopodobniej za przynależność do AK w czasie II wojny światowej. Po osadzeniu w areszcie został poddany śledztwu, podczas którego zmarł w nieujawnionych okolicznościach. Funkcjonariusze Informacji Wojskowej chcieli ukryć ten fakt, dlatego usiłowali spalić ciało zmarłego i udokumentować jego rzekome wcześniejsze zwolnienie z aresztu. Postanowieniem Wojskowego Sądu Garnizonowego w Bydgoszczy z dnia 23 marca 2009 r. umorzono postępowanie sądowe z uwagi na śmierć oskarżonego.

S 59/08/Zk – w sprawie przeciwko Tadeuszowi W., byłemu funkcjonariuszowi SB RUSW w Chełmnie – opis zarzutów w części dotyczącej aktów oskarżenia.

Sąd Rejonowy w Chełmnie postanowieniem z dnia 1 października 2009 r. umorzył na mocy amnestii postępowanie przeciwko oskarżonemu, który przyznał się do popełnienia zarzucanego mu przestępstwa, złożył wyczerpujące wyjaśnienia i wyraził czynny żal. Orzeczenie to jest prawomocne.

S 60/08/Zk – w sprawie przeciwko Henrykowi S. i Ryszardowi N., byłym funkcjonariuszom SB WUSW w Toruniu – opis zarzutów w części dotyczącej aktów oskarżenia.

Postanowieniem z dnia 4 czerwca 2009 r. Sąd Rejonowy w Toruniu umorzył postępowanie z uwagi na przedawnienie ścigania. Orzeczenie to nie jest prawomocne, albowiem dnia 18 czerwca 2009 r. prokurator wniósł zażalenie do Sądu Okręgowego w Toruniu. Środek odwoławczy nie został jeszcze rozpoznany przez sąd II instancji.

S 99/08/Zk – w sprawie przeciwko Zbigniewowi M., byłemu funkcjonariuszowi Wydziału III SB WUSW w Toruniu, skierowano wniosek o umorzenie postępowania na mocy amnestii do Sądu Rejonowego w Toruniu w dniu 4 grudnia 2009 r. Został on oskarżony o to, że w latach 1983–1984 w Toruniu stosował represje, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi dwoma funkcjonariuszami, wobec Jacka K., działacza opozycji demokratycznej, a polegające na użyciu przemocy i groźby bezprawnej przez wywiezienie do lasu i straszenie użyciem pistoletu w celu wywarcia wpływu na pokrzywdzonego.

W dniu 22 grudnia 2009 r. Sąd Rejonowy w Toruniu postanowieniem umorzył postępowanie z uwagi na przedawnienie ścigania. Orzeczenie to nie jest prawomocne, albowiem prokurator skierował w tej sprawie zażalenie do Sądu Okręgowego w Toruniu, które jeszcze nie zostało rozpoznane.

S 1/09/Zk – w sprawie przeciwko Ryszardowi L., byłemu funkcjonariuszowi SB WUSW w Toruniu – opis zarzutów w części dotyczącej aktów oskarżenia.

Sąd Rejonowy w Bydgoszczy wyrokiem z dnia 21 maja 2009 r. skazał oskarżonego za pierwsze z zarzuconych mu przestępstw na karę 1 roku pozbawienia wolności, z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 2 lat, natomiast co do drugiego czynu umorzył postępowanie na mocy amnestii. Orzeczenie to jest prawomocne.

- **Wykaz spraw wszczętych przez prokuratorów OK w Gdańsku w okresie od września 2000 r. do 31 grudnia 2004 r., a niezakończonych do dnia 31 grudnia 2009 r.**

Zbrodnie komunistyczne

S 7/00/Zk – w sprawie fizycznego i psychicznego znęcania się w latach 1945–1956 w Gdyni celem uzyskania określonych zeznań i wyjaśnień oraz innych zbrodni popełnionych na szkodę marynarzy, podoficerów i oficerów Marynarki Wojennej przez funkcjonariuszy Okręgowego Zarządu IW Nr 8 w Gdyni. Śledztwo dotyczy szeregu zbrodni komunistycznych popełnionych na szkodę kilkuset osób, a lista typowanych sprawców przestępstw obejmuje kilkadziesiąt nazwisk. W jej ramach poddano analizie, na podstawie zapisów w kontrolkach, rejestrach i repertoriach OZIW Nr 8, Sądu Marynarki Wojennej i Prokuratury Marynarki Wojennej, zachowane akta postępowań karnych przeciwko osobom podejrzanym o popełnienie przestępstw politycznych – działanie na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego oraz przesłuchano ujawnionych pokrzywdzonych. Wspomnieć należy, iż w przeciwieństwie do innych rodzajów sił zbrojnych zdecydowana większość oficerów i podoficerów zawodowych Marynarki Wojennej pełniła służbę jeszcze w II Rzeczypospolitej. Tym samym byli oni traktowani ze szczególną nieufnością przez organa bezpieczeństwa państwa komunistycznego i w sposób drastyczny ścigany był jakikolwiek sprzeciw lub akt krytyki z ich strony wobec polityki ówczesnych władz. Co do części czynów wyłączono materiały do odrębnych postępowań, które zakończono już wydaniem decyzji merytorycznych, w tym również skierowaniem aktów oskarżenia. Do wykonania pozostały jeszcze czynności będące kolejną próbą wykrycia sprawców i ujawnienie

pozostałych istotnych okoliczności zbrodni. W szczególności będą one polegały na okazaniu uzyskanych ostatnio kolejnych fotografii typowanych podejrzewanych oficerów śledczych i innych funkcjonariuszy Informacji Wojskowej żyjącym jeszcze pokrzywdzonym.

S 15/00/Zk – w sprawie masowych deportacji w okresie od lutego do kwietnia 1945 r. z terenu Pomorza Gdańskiego ludności polskiej w głąb terytorium b. ZSRR. Po zajęciu tych terenów przez wojska radzieckie funkcjonariusze organów NKWD, czasami przy udziale polskiej milicji, dokonywali zatrzymań Polaków – mężczyzn i młodzieży (zarówno dziewcząt, jak i chłopców). Kryteria, którymi się kierowano, były różne, ale w szczególności wybierano osoby walczące z okupantem, podejrzewane o współpracę z ruchem oporu lub o niechętny stosunek do państwa radzieckiego. Często jednak dobór deportowanych był kwestią przypadku lub następował przez masowe aresztowania, łapanki lub przy użyciu podstępu, np. wezwanie do robót publicznych – pomocy armii radzieckiej, odbudowy ze zniszczeń wojennych. Najpierw zatrzymani byli osadzani w obozach filtracyjnych, gdzie dokonywano ich selekcji i skąd kierowano głównie do obozów w Grudziądzu i Działdowie. Tam były formowane transporty kolejowe, które trafiały do azjatyckiej części ZSRR, ale także do obozu w Szawlach na terenie Litwy. Deportowani osadzani byli w obozach i zmuszani do niewolniczej pracy przeważnie w kopalniach i w tajdze przy wyrębie drzew. Ujawniono, iż w ten sposób wywieziono co najmniej 3000 osób. Dodać należy do tego nieznaną dokładnie liczbę (najprawdopodobniej setki) pokrzywdzonych, którzy zmarli wskutek chorób i złego traktowania w obozach przejściowych. Pierwsi zesłani wrócili do kraju we wrześniu 1945 r., a następni w kilku kolejnych latach. Część deportowanych jednak zmarła na zesłaniu lub los ich jest nieznany. W toku śledztwa przesłuchano około 250 świadków i przeprowadzono kwerendy w Centralnym Archiwum Wojskowym, Archiwum Akt Nowych, Archiwum Miasta Stołecznego Warszawy, archiwach państwowych i Litewskim Archiwum Specjalnym. Szczególnie długotrwałe są oględziny zachowanych akt spraw „Zg" dotyczących stwierdzenia zgonu osób zmarłych w trakcie deportacji, a zwłaszcza w obozach przejściowych w Polsce i obozach pracy na terenie b. ZSRR. Zebrane relacje pokrzywdzonych stanowią bezcenny dowód ogromu cierpień, jakich doznali zesłani. Postępowanie znajduje się w końcowym stadium. Niewątpliwie duża liczba pokrzywdzonych i trudności w dotarciu (weryfikacji danych) do świadków i dokumentów miały wpływ na czas trwania śledztwa.

S 94/01/Zk – w sprawie zbrodni popełnionych od lipca 1944 r. do 1956 r. w Wilnie i na terenie b. woj. wileńskiego na żołnierzach AK i współpracujących z nimi osobach cywilnych, w związku z operacją „Ostra Brama", przez funkcjonariuszy NKWD. Śledztwo dotyczy zabójstw, bezprawnego pozbawienia wolności, fizycznego i psychicznego znęcania się i innych przestępstw. Zostały one popełnione w większości bezpośrednio po zajęciu tych terenów przez armię radziecką wobec rozbrojonych podstępem lub przemocą członków polskiego podziemia. Następnie ujawniane są okoliczności zatrzymania około 8000 żołnierzy AK, którzy zostali wywiezieni do Kaługi i przymusowo wcieleni do 361 zapasowego pułku piechoty armii sowieckiej. Tam wobec odmowy złożenia przysięgi wojskowej zostali skierowani do prac przy wyrębie tajgi.

W toku postępowania przesłuchano około 400 świadków, a także przeprowadzono kwerendy w Centralnym Archiwum Wojskowym, Archiwum Akt Nowych, Archiwum Miasta Stołecznego Warszawy, BUIAD IPN i innych. Dodatkowo uzyskano informacje z Ośrodka KARTA i dokonano oględzin szeregu akt spraw odszkodowawczych. Trudności w prowadzeniu tego postępowania są spotęgowane przez brak dostępu do archiwów rosyjskich. Na czas trwania śledztwa wpływ ma duża liczba pokrzywdzonych i ilość ujawnionych dokumentów. Sprawa znajduje się w końcowym stadium.

S 97/01/Zk – w sprawie zbrodni popełnionych od lipca 1944 r. do 1956 r. na terenie b. województwa wileńskiego na obywatelach polskich przez funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa ZSRR. Po zajęciu tych terenów przez władze radzieckie ludność polska została poddana licznym represjom. Ofiarami zostały głównie osoby podejrzewane o działalność niepodległościo-

wą w ramach ruchu oporu, uznane za wrogie ustrojowi komunistycznemu, obce klasowo itp. Miały one postać masowych zsyłek – wywózek (często całych rodzin) w głąb terytorium ZSRR, bezprawnego pozbawiania wolności, fizycznego i psychicznego znęcania się w trakcie postępowań karnych, przymusowego wcielania do armii, konfiskaty majątku itp. W toku śledztwa przesłuchano ponad 500 świadków, przeprowadzono kwerendy i uzyskano dokumenty z BU-IAD IPN, Archiwum Akt Nowych, Fundacji Ośrodka KARTA, Biura Informacji i Poszukiwań PCK i innych, a także dokonano oględzin akt szeregu sądowych spraw odszkodowawczych. W ich wyniku zgromadzono bogaty materiał dowodowy w postaci szczegółowych zeznań, relacji, wspomnień ilustrowanych licznymi dokumentami. W ten sposób utrwalono nieznane losy wielu pokrzywdzonych i ogrom cierpień, jakich doznali od reżimu komunistycznego tylko za to, że byli Polakami. Wielowątkowość sprawy, liczba pokrzywdzonych oraz konieczność wyjaśnienia wszystkich nieznanych okoliczności tych zdarzeń wpłynęły na czas trwania postępowania.

S 3/02/Zk – śledztwo w sprawie deportacji obywateli polskich z terenów b. woj. wileńskiego w głąb terytorium ZSRR oraz innych represji funkcjonariuszy sowieckiego aparatu bezpieczeństwa zmierzających do eksterminacji tej części narodu polskiego w okresie od 17 września 1939 r. do czerwca 1941 r. W toku prowadzonego postępowania ujawniono, iż z reguły wywózce podlegały całe rodziny. Najczęściej jednak mężczyźni byli wcześniej aresztowani, a więc wywożono kobiety, starców i dzieci. Musieli oni pozostawić prawie cały swój majątek, a następnie byli „ładowani" do bydlęcych wagonów i pod zbrojną eskortą transportowani do azjatyckiej części ZSRR. „Podróż" trwała często kilkadziesiąt dni. Odbywała się w bardzo ciężkich warunkach - w tłoku, bez jedzenia i picia, bez ogrzewania, bez jakiejkolwiek opieki medycznej i w okropnych warunkach sanitarnych. Wielu starców i wiele dzieci nie przeżyło tej drogi. Deportacji podlegały osoby uznane za wrogie wobec państwa sowieckiego, głównie urzędnicy państwowi, wojskowi, policjanci, leśnicy, osadnicy wojskowi, właściciele majątków ziemskich, bogaci rolnicy i członkowie ich rodzin. Ponadto w wypadku zatrzymania kogokolwiek za udział w ruchu oporu lub odmowę służby w armii radzieckiej deportowano jego rodzinę. W miejscu zesłania deportowani byli zmuszani do niewolniczej pracy, cierpieli z głodu, chłodu, często żyli w ziemiankach i umierali z powodu epidemii i braku opieki medycznej. Ujawniane są również okoliczności przestępczego prowadzenia śledztw wobec osób podejrzanych o przestępstwa polityczne, gdzie nagminne były przypadki stosowania przymusu fizycznego w formie różnego rodzaju wymyślnych tortur i bicia oraz przymusu psychicznego, bezprawnego pozbawiania majątku osób represjonowanych, przypadków zabójstw pokrzywdzonych poddanych represjom w wyniku wykonania orzeczonych wyroków śmierci, podczas prób ucieczki z transportu lub miejsca zsyłki. Dotychczas w sprawie przesłuchano blisko 900 świadków. Ich zeznania, wspomnienia i relacje stanowią bogate źródło nieznanej dotąd wiedzy o tych zbrodniach. Tym bardziej iż często nigdy wcześniej swoich przeżyć nie dokumentowali. Pozyskano ekspertyzę historyczną z Wydziału Ekspertyz i Opracowań Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. W wyniku kwerendy przeprowadzonej w Archiwum Akt Nowych – w zasobie pochodzącym z Instytutu Hoovera, „Kolekcji Andersa" oraz tzw. mikrofilmów aleksandryjskich, zawierających informacje o działaniach wojennych za okres 1939–1941 na Wileńszczyźnie – pozyskano kopie części kwestionariuszy osób internowanych na Litwie i uwięzionych w ZSRR. Dokonano analizy pozyskanych publikacji naukowo-historycznych dotyczących przedmiotu śledztwa. Wystosowano prośby do związków i organizacji kombatanckich w kraju. Zwrócono się do lokalnej prasy i innych mediów, również do redakcji tygodników wileńskich „Przyjaźń" i „Magazyn Wileński", o opublikowanie apelu o poszukiwaniu świadków. Dodatkowo pozyskano z Litewskiego Archiwum Specjalnego, Wydziału Ewidencji, Przechowywania Dokumentów i Informacji w Wilnie wykaz zbiorów i odpisów Litewskiego Archiwum Akt Specjalnych, a następnie dokonano kwerendy archiwalnej w tym archiwum. Wystąpiono do Instytutu Polskiego i Muzeum im. Gen. Sikorskiego w Londynie, Polskiego Ośrodka Społeczno Kulturalnego Biblioteka Polska w Londynie, Studium Polski Podziemnej w Londynie, uzyskano przydatne w śledztwie dokumenty m.in.

kopie raportów sytuacyjnych dotyczących deportacji ludności polskiej z terenów pod okupacją sowiecką. Zwrócono się także o pomoc w śledztwie do Centrum Badania Ludobójstwa i Oporu Ludności Litwy. Dokonano kwerend w Centralnym Archiwum Wojskowym (zapoznano się z Inwentarzem Kolekcji Wojskowej Komisji Archiwalnej sygn.VIII.800-VIII.811, inwentarzem zespołu Kolekcji Wojskowej Komisji Archiwalnej, gdzie znajdują się podzespoły zawierające dokumentację będącą przedmiotem niniejszego śledztwa), Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Wrocławiu, Zakładzie Rękopisów Dział Zbiorów Specjalnych Biblioteki Narodowej w Warszawie, Archiwum Państwowym Miasta Stołecznego Warszawy. Dokonano oględzin akt odszkodowawczych z wniosków osób represjonowanych przez sowieckie organy bezpieczeństwa w związku z działalnością na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego nadesłanych z sądów z terenu kraju.

S 17/04/Zk – śledztwo w sprawie bezprawnego pozbawienia wolności, pobić, fizycznego i psychicznego znęcania się przez funkcjonariuszy MO i SW nad osobami zatrzymanymi na terenie Elbląga pod zarzutem brania udziału w strajkami i manifestach ludności w dniach od 16 do 23 grudnia 1970 r. Wydarzenia związane z protestem ludności Wybrzeża w grudniu 1970 r. miały miejsce także na terenie tego miasta. Tutaj również użyto broni palnej. Oddziały MO i wojska dokonały pacyfikacji masowych wystąpień ludności. Zatrzymano kilkuset demonstrantów. Regułą było, iż wobec nich stosowano przymus fizyczny i bito ich rękami oraz pałkami zarówno bezpośrednio po zatrzymaniu, jak i na terenie komisariatów milicji oraz podczas osadzania w areszcie śledczym lub więzieniu. W toku postępowania zgromadzono i poddano analizie szeroki materiał archiwalny dotyczący wydarzeń w grudniu 1970 r. w Elblągu z zasobów IPN, Archiwum Państwowego, prokuratury, sądu oraz źródeł prywatnych, mając na celu ustalenie wszystkich osób pokrzywdzonych, okoliczności poszczególnych zdarzeń o znamionach przestępstw, udokumentowanie faktów zatrzymań, odniesionych obrażeń itp., a także wykrycie sprawców badanych zbrodni komunistycznych. Ustalono 404 nazwiska osób zatrzymanych w grudniu 1970 r. na terenie Elbląga. Zweryfikowano ich dane osobowe i przesłuchano 265 świadków zamieszkałych na terenie Polski i za granicą. Część pokrzywdzonych już nie żyje, a co do części z nich nie można ustalić miejsca ich pobytu.

Wytypowano 85 funkcjonariuszy MO i SW jako sprawców przestępstw popełnionych na szkodę zatrzymanych. Aktualnie prowadzone są czynności okazania fotografii i weryfikacji zeznań świadków zmierzające do przedstawienia zarzutów konkretnym osobom.

Zbrodnie nazistowskie

S 22/00/Zn – w sprawie masowych deportacji od 11 października 1939 r. do marca 1942 r. polskich mieszkańców Gdyni przez okupacyjne władze niemieckie. Wysiedleniem objęto około 70 000 osób. Celem ich było stworzenie miejsca dla niemieckich osadników i pozbycie się niepewnej polskiej ludności w mieście, gdzie miała być utworzona jedna z najważniejszych baz Kriegsmarine. Na podstawie list proskrypcyjnych typowano tych Polaków, którzy musieli w trybie natychmiastowym zostawić cały swój majątek (mogli zabrać tylko podręczny bagaż) i byli wywożeni głównie transportami kolejowymi w bydlęcych wagonach na terytorium Generalnego Gubernatorstwa. Pozostawiono tylko małą część polskich mieszkańców miasta znających język niemiecki, uznanych za niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania miasta, portu i stoczni, ale oni zostali przesiedleni do peryferyjnych dzielnic lub pobliskich miejscowości. Śledztwo zostało zainicjowane zawiadomieniem złożonym przez Stowarzyszenie Gdynian Wysiedlonych, do którego załączono listę 258 pokrzywdzonych (członków Stowarzyszenia). Później wpłynęły kolejne wykazy i większość tych osób została juz przesłuchana w charakterze świadków. Dodatkowo przeprowadzono wiele kwerend archiwalnych ujawniając liczne dokumenty dotyczące zbrodni, w tym między innymi w Archiwum Akt Nowych, Archiwum Muzeum Stutthof w Sztutowie, archiwach państwowych w Gdańsku, Bydgoszczy, Kielcach, Krakowie i Lublinie oraz Bibliotece PAN w Gdańsku, Bundesarchiv w Berlinie, Fundacji Archiwum i Muzeum Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek w Toruniu, Muzeum Miasta Gdyni, Muzeum Tradycji

Niepodległościowych w Łodzi i Narodowym Archiwum Cyfrowym w Warszawie. Szczególnie cenne okazały się materiały ujawnione w Bundesarchiv, nieznane dotąd polskim historykom, w tym księgi wieczyste miasta Gdyni z czasów II wojny światowej i dokumenty dotyczące poszczególnych transportów niemieckiej Centrali Przesiedleńczej. Dzięki współpracy z Urzędem Miasta Gdyni i Stowarzyszeniem Gdynian Wysiedlonych wyniki postępowania są corocznie przedstawiane podczas kolejnych konferencji naukowych, a także zostały udostępnione do rocznicowej wystawy zorganizowanej przez Muzeum Miasta Gdyni.

S 128/04/Zn – w sprawie zbrodni zabójstw osób narodowości polskiej dokonanych w okresie od lutego 1940 r. do 18 lipca 1943 r. w Toruniu w obozie „Szmalcówka" przez funkcjonariuszy okupanta niemieckiego wchodzących w skład jego załogi. W toku śledztwa ujawniono, iż obóz został utworzony w budynkach nieczynnej fabryki smalcu przy ul. Grudziądzkiej i stąd wzięła się jego potoczna nazwa. Początkowo funkcjonował jako obóz przesiedleńczy podległy Centrali Przesiedleńczej w Gdańsku, a od września 1942 r. jako filia Obozu Pracy w Potulicach. Osadzano w nim głównie wysiedlonych gospodarzy, rolników z terenu Okręgu Gdańsk–Prusy Zachodnie wraz z ich rodzinami. Tam dokonywano ich segregacji. Osoby uznane za rasowo nadające się do zniemczenia kierowano do obozów w Jabłonowie Pomorskim i Nowym Mieście Lubawskim, a pozostałych, w tym tych, którzy odmówili zmiany narodowości, wysyłano na roboty przymusowe do Niemiec lub do obozów koncentracyjnych. Na skutek ciężkich warunków bytowych, złych warunków sanitarnych, głodu, chorób, pozbawienia opieki medycznej, pracy ponad siły, bicia i stosowania innych form przymusu oraz zabójstw zmarło około 500 osadzonych. Dane personalne większości z nich nie zachowały się. Ujawniono jednak około 100 pokrzywdzonych lub ich najbliższych, których przesłuchano w charakterze świadków. Przeprowadzono kwerendy w zasobach archiwalnych IPN i archiwach państwowych, poszukując istotnych dokumentów dla przedmiotu śledztwa. Po wykonaniu wszystkich czynności na terenie kraju skierowano do Centrali w Ludwigsburgu wniosek o pomoc prawną w celu ustalenia pełnych danych osobowych komendantów obozu, jak i członków jego załogi. Po uzyskaniu materiałów z wykonanej pomocy prawnej zostanie podjęta decyzja merytoryczna w tej sprawie.

3. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach (materiał opracowany przez naczelnika Ewę Koj)

- **Wykaz spraw o szczególnym wymiarze społecznym dla obszaru działania OK w Katowicach**

S 2/04/Zk – w sprawie:

1) zbrodni wojennej stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, popełnionej przez naruszenie prawa międzynarodowego, polegającej na dokonaniu w okresie od 24 stycznia do 15 marca 1945 r. na terenie miasta i pow. Gliwice zabójstw nie mniej niż 500 osób spośród ludności cywilnej przez żołnierzy Armii Czerwonej;
2) zbrodni wojennej stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, popełnionej przez naruszenie prawa międzynarodowego, polegającej na dokonaniu w okresie od 24 stycznia do 6 lutego 1945 r. na terenie miasta i pow. Gliwice zgwałcenia bliżej nieustalonej liczby kobiet przez żołnierzy Armii Czerwonej;
3) zbrodni wojennej stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, polegającej na dokonaniu zabójstwa przez zastrzelenie przez żołnierzy Armii Czerwonej w dniu 26 stycznia 1945 r. w Zabrzu – Maciejowie Józefa S.;
4) zbrodni wojennej stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, polegającej na dokonaniu zabójstwa przez zastrzelenie przez żołnierzy Armii Czerwonej w dniu 10 maja 1945 r. w Gliwicach Tadeusza G.

Śledztwo umorzono postanowieniem z dnia 30 czerwca 2009 r. wobec niewykrycia sprawców zbrodni.

S 135/08/Zk – w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na sprowadzeniu niebezpieczeństwa katastrofy w komunikacji powietrznej w dniu 4 lipca 1943 r. w Gibraltarze w celu pozbawienia życia premiera i Naczelnego Wodza Sił Zbrojnych RP, generała Władysława Sikorskiego, przez co doszło do katastrofy samolotu „Liberator" Mk II nr ew. AL 523 należącego do 511 dywizjonu brytyjskich Królewskich Sił Powietrznych, w wyniku czego śmierć ponieśli generał Władysław Sikorski i towarzyszący mu obywatele RP: Zofia Leśniowska, gen. bryg. Tadeusz Klimecki, płk dypl. Andrzej Marecki, por. mar. Józef Ponikiewski, Adam Kułakowski oraz Jan Gralewski. W toku przeprowadzonych czynności poczyniono następujące ustalenia faktyczne. Jedynym oficjalnym dokumentem, ustalającym okoliczności śmierci generała Władysława Sikorskiego w dniu 4 lipca 1943 r. w Gibraltarze, jest komunikat brytyjskiego Ministerstwa Lotnictwa wydany na podstawie raportu z prac komisji badania wypadków lotniczych, nadzorowanej przez dowódcę RAF Coastall Command Air Marshall Johna Slessora, badającej sprawę wypadku samolotu typu Consolidated RLB-30B „Liberator" Mk II nr ew. AL 523 należącego do 511 RAF squadron. Komisja ta zakończyła prace w dniu 11 sierpnia 1943 r., komunikat zaś Ministerstwa Lotnictwa przekazano w dniu 1 września 1943 r. ambasadorowi hr. Raczyńskiemu. Zgodnie z jego treścią, przyczyną wypadku, w którym zginął generał Władysław Sikorski wraz z towarzyszącymi mu osobami, było zablokowanie sterów wysokości samolotu zaistniałe z przyczyn niemożliwych do ustalenia. Raport stanowczo wykluczył możliwość sabotażu jako przyczyny wypadku, choć nie podał żadnych okoliczności, które prowadziły do takiego wniosku. W dniu 3 września 1943 r. na posiedzeniu Rady Ministrów Rządu RP na uchodźstwie zdecydowano o odrzuceniu treści komunikatu. Oficjalny komunikat brytyjskiego Ministerstwa Lotnictwa wydany w dniu 21 września 1943 r. był praktycznie powtórzeniem pierwotnego tekstu, bez uwzględnienia zastrzeżeń komisji Inspektoratu Polskich Sił Powietrznych. W związku z niedostępnością materiałów brytyjskiej komisji powypadkowej, nieprzeprowadzeniem dokładnych oględzin zwłok oraz brakiem wskazania, co legło u podstaw wykluczenia sabotażu, śmierć generała Władysława Sikorskiego pozostaje jedną z tajemnic XX wieku i zarazem przedmiotem licznych publikacji wskazujących na popełnienie w związku z nią zbrodni.

Spośród wielu czynności wykonanych (przesłuchania świadków, gromadzenie dokumentów) w niniejszym śledztwie za najistotniejszą uznać należy przeprowadzoną po ekshumacji sądowo-lekarską sekcję zwłok generała Sikorskiego, której wstępne ustalenia wykazały istnienie licznych obrażeń ciała, których charakter jest typowy dla katastrofy lotniczej.

W śledztwie tym oprócz oględzin zewnętrznych i wewnętrznych zwłok zlecono następujące ekspertyzy: badania genetyczne, badania histopatologiczne, badania toksykologiczne na obecność trucizn organicznych i nieorganicznych, okrzemek, badania mikrobiologiczne próbek materiałów, badania kryminalistyczne odzieży i materiałów, badania dendrologiczne, badania antropologiczne oraz rekonstrukcję wyglądu twarzy.

S 187/08/Zk – w sprawie zbrodni komunistycznych, popełnionych w okresie od maja 1946 r. do stycznia 1947 r. na terenie woj. śląsko-dąbrowskiego, polegających na przekroczeniu uprawnień służbowych przez funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Katowicach przez podjęcie działań w postaci inwigilacji struktur terenowych Polskiego Stronnictwa Ludowego, zatrzymywania i aresztowania ich członków, dokonywania rewizji w zajmowanych przez nich lokalach, utrudniania zgromadzeń poprzedzających głosowanie w referendum i wyborach, niedopuszczenia przedstawicieli Polskiego Stronnictwa Ludowego do udziału w pracach obwodowych i okręgowych komisji wyborczych celem wywarcia wpływu na sposób głosowania, w tym na powstrzymanie się od głosowania, a tym samym na wynik referendum przeprowadzonego w dniu 30 czerwca 1946 r., oraz wyborów do Sejmu Ustawodawczego przeprowadzonych w dniu 19 stycznia 1947 r.

Obecnie przeprowadzane są oględziny materiałów archiwalnych (głównie sprawozdania PUPB), z których wynika, iż funkcjonariusze UB podejmowali liczne działania (inwigilacja,

aresztowania, przeszukania, manipulowanie składem komisji wyborczych) mające na celu wywarcie wpływu na wyniki głosowania w wyborach i referendum.

S 12/06/Zk – w sprawie udziału funkcjonariuszy państw komunistycznych w związku przestępczym o charakterze zbrojnym, m.in. w celu pozbawienia życia Karola Wojtyły, a także kierowania przez funkcjonariuszy państw komunistycznych wykonaniem przy użyciu broni palnej usiłowania zabójstwa Karola Wojtyły oraz udziału funkcjonariuszy państw komunistycznych w związku przestępczym mającym na celu wpływanie na świadka i organy sądowe. Dotychczas w toku postępowania zgromadzono obszerny materiał dowodowy zawierający się w ponad 120 tomach akt. Jak dotąd prowadzona jest kwerenda w zasobach archiwalnych Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Warszawie, obejmująca materiały wytworzone w toku pracy komórek organizacyjnych MSW i MON PRL. Nadto sukcesywnie przesłuchiwani są świadkowie, głównie spośród funkcjonariuszy departamentów IV i I MSW PRL oraz spośród żołnierzy WSW i Zarządu II Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Do tej pory zrealizowano także międzynarodowe pomoce prawne do Niemiec, Holandii, Ukrainy, Bułgarii, Turcji i Włoch. W chwili obecnej przetłumaczono w całości z języka włoskiego na język polski około 4000 kart z wyjaśnieniami, jakie składali w toku postępowań karnych prowadzonych we Włoszech oskarżeni Mehmet Ali Agca, Omer Bagci, Sergiei Ivanov Antonov i Musa Serdar Celebi.

S 51/09/Zn - w sprawie popełnienia w latach 1939–1945 na terenie Częstochowy zbrodni wojennych stanowiących ludobójstwo, polegających na poddaniu nieludzkiemu traktowaniu przez funkcjonariuszy państwa niemieckiego w trakcie transportu koleją jeńców wojennych oraz ludności cywilnej, w wyniku czego nieustalona liczba spośród tych osób poniosła śmierć w trakcie tego transportu, a ich zwłoki zostały pochowane na stacji kolejowej Częstochowa Stradom. W toku prowadzonego śledztwa pozyskano informację, iż na terenie byłej stacji PKP Stradom (w chwili obecnej Częstochowa Stradom) w czasie II wojny światowej stacjonujący w nieopodal położonych koszarach wojskowych żołnierze niemieccy, przy udziale ludności cywilnej, na terenie tej stacji pochowali w masowych grobach kilkaset zwłok jeńców polskich, rosyjskich, powstańców warszawskich oraz członków polskiego ruchu oporu, którzy zmarli podczas transportu kolejowego. Celem zweryfikowania tej informacji (z udziałem archeologów z Oddziału Katowickiego Stowarzyszenia Naukowego Archeologów Polskich, przedstawicieli PKP, biegłego z Zakładu Medycyny Sądowej CM UJ w Krakowie, przedstawiciela Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Częstochowie oraz żołnierzy 6 Brygady Desantowo-Szturmowej w Krakowie) w typowanym miejscu ukrycia masowego grobu na terenie stacji kolejowej Częstochowa Stradom, w terenie o wymiarach 20m x 50m przeprowadzono czynności procesowe w postaci jego oględzin, dokonania odwiertów geologicznych oraz sondażowych wkopów w celu wstępnego ustalenia rozmiarów odkrytego masowego grobu i ewentualnie ustalenia rzeczywistej liczby spoczywających w nim zwłok – ofiar opisanej powyżej zbrodni wojennej. W trakcie tych czynności ujawniono 3 doły śmierci i odsłonięto 8 szkieletów zwłok, których stan zachowania tkanki kostnej, zdaniem biegłego z zakresu medycyny sądowej, wskazywał, że od śmierci osób, do których należały, upłynęło co najmniej kilkadziesiąt lat. Część zwłok leżała równolegle do siebie, z chaotycznym ułożeniem kończyn, co sugeruje, że ciała te zostały wrzucone do dołu śmierci planowo w sposób bezwładny. Biorąc pod uwagę wyniki opisanych powyżej czynności, a w szczególności ujawnienie w sondażowym dołach 8 szkieletów ludzkich złożonych w tym miejscu w opisany powyżej sposób, stwierdzić należy, iż zgodnie z dotychczasowymi ustaleniami śledztwa w miejscu tym złożone zostały w czasie II wojny światowej ludzkie zwłoki, nawet w liczbie kilkudziesięciu – według dotychczasowych ustaleń śledztwa, liczba ta może sięgnąć 100 – osób cywilnych i jeńców wojennych, poddanych przez funkcjonariuszy państwa niemieckiego nieludzkiemu traktowaniu ich w trakcie transportu koleją. Mając powyższe na uwadze, a w szczególności konieczność wyjaśnienia okoliczności sprawy i prawidłowe ukierunkowanie jego dalszego biegu, w śledztwie zachodzi na jego obecnym etapie bezwzględna konieczność dokonania eksploracji wskazanego powyżej terenu o powierzchni 20m x 50m na miejscu ujawnionej zbrodni wojennej w drodze usunięcia

wierzchnich warstw gleby i ekshumacji wskazanych powyżej szkieletów ludzkich i poszukiwania miejsc złożenia kolejnych.

S 81/07/Zn - śledztwo w sprawie zbrodni wojennej, będącej zbrodnią przeciwko ludzkości, popełnionej przez funkcjonariuszy gestapo i SS, polegającej na zabójstwach, poddawaniu torturom, okrutnemu i nieludzkiemu traktowaniu więźniów podobozów KL Auschwitz–Gleiwitz I, II, III, IV. Ze względu na stale rosnące zapotrzebowanie niemieckiego przemysłu na siłę roboczą na Górnym Śląsku, na terenie Gliwic utworzono cztery podobozy oświęcimskie: I przy przedsiębiorstwie kolejowym Wagenwerk, II przy fabryce sadzy Gasrusswerke, III przy stalowni gliwickiej Oberhütten-Sthal Presswerk, IV przy koszarach Keithkaserne i Schlagetterkaserne. Wśród więźniów podobozów gliwickich przeważali Polacy, Rosjanie i Żydzi z różnych części Europy, w fabryce sadzy pracowały głównie kobiety. Warunki mieszkalne w tych podobozach były nieco lepsze niż w Oświęcimiu, natomiast wyżywienie znacznie gorsze. Więźniów chorych i niezdolnych do pracy wywożono z powrotem do obozu w Oświęcimiu. Postępowanie SS-manów wobec więźniów było brutalne, za najmniejsze wykroczenie lub bez powodu bili więźniów, zmuszali do karnych ćwiczeń.

Śledztwo zostało umorzone – w stosunku do sprawców kierowniczych, podżegaczy i pomocników – wobec stwierdzenia, iż postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocne zakończone, w stosunku do pozostałych sprawców – wobec ich nie wykrycia.

- **Wykaz postępowań zakończonych 2009 r. skierowaniem aktu oskarżenia**

S 23/07/Zk - 22 grudnia 2009 r. skierowano do Sądu Okręgowego w Katowicach akt oskarżenia przeciwko Tadeuszowi D. oskarżonemu o to, że w dniu 27 stycznia 1982 r. w Sosnowcu, będąc funkcjonariuszem Milicji Obywatelskiej, a więc funkcjonariuszem państwa komunistycznego, dopuścił się zbrodni komunistycznej podczas czynności zatrzymania Ryszarda A., przekraczając przysługujące mu uprawnienia w zakresie stosowania broni palnej, w wyniku czego, działając z zamiarem zabójstwa, oddał strzały w głowę osoby zatrzymywanej z bardzo bliskiej odległości, powodując postrzał czaszki z raną wlotową w lewej okolicy podpotylicznej i z kanałem postrzałowym uszkadzającym lewą półkulę móżdżku i lewy płat skroniowy z raną wylotową w lewej okolicy ciemieniowo-czołowej, co skutkowało zgonem Ryszarda A., tj. o czyn z art. 148 § 1 kk z 1969 r. w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

S 17/06/Zk – 16 stycznia 2009 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Rybniku akt oskarżenia przeciwko Marianowi K. oskarżonemu o to, że w okresie od 30 grudnia 1981 r. do 18 stycznia 1982 r. w Rybniku-Niedobczycach, pełniąc funkcję dyrektora naczelnego Rybnickich Zakładów Naprawczych Przemysłu Węglowego w Rybniku-Niedobczycach i będąc tym samym funkcjonariuszem państwa komunistycznego, przekroczył swoje uprawnienia, działając na szkodę interesu prywatnego w ten sposób, że złośliwie naruszając prawa pracownicze, rozwiązał, bez wymaganej przepisami zgody organu nadrzędnego oraz bez jakichkolwiek podstaw w postaci stwierdzenia utraty zdolności do wykonywania zatrudnienia lub osiągnięcia określonego wieku, umowy o pracę co najmniej z 21 pracownikami, co stanowiło represję za działalność tych osób w NSZZ „Solidarność" oraz zorganizowanie przez nich zbiórki pieniędzy na pomoc dla powodzian w Płocku, tj. o czyn z art. 231 § 1 kk i art. 218 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk i art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Sprawa pozostaje na etapie postępowania sądowego.

- **Wykaz postępowań zakończonych w 2009 r. wydaniem chociażby nieprawomocnego orzeczenia**

S 101/04/Zk – w dniu 16 kwietnia 2007 r. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach skierowała do Sądu Okręgowego w Warszawie akt oskarżenia przeciwko Tadeuszowi S. i 8 innym oskarżonym.

Tadeusz S. został oskarżony o to, że w dniu 13 grudnia 1981 r. w Warszawie, będąc funkcjonariuszem państwa komunistycznego, dopuścił się zbrodni komunistycznej w ten sposób, że jako podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości chcąc, aby członkowie Rady Państwa podjęli działanie na szkodę interesu publicznego i prywatnego, nakłaniał ich do przekroczenia przysługujących im uprawnień przez uchwalenie w czasie trwania sesji Sejmu PRL, wbrew treści art. 31 ust. 1 konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 22 lipca 1952 r., dekretów z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym „o przekazaniu do właściwości sądów wojskowych spraw o niektóre przestępstwa oraz o zmianie ustroju sądów wojskowych i wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w czasie obowiązywania stanu wojennego", „o postępowaniach szczególnych w sprawach o przestępstwa i wykroczenia w czasie obowiązywania stanu wojennego", „o przebaczeniu i puszczeniu w niepamięć niektórych przestępstw i wykroczeń" oraz podjęcia uchwały z dnia 12 grudnia 1981 r. „w sprawie wprowadzenia stanu wojennego ze względu na bezpieczeństwo państwa".

W dniu 5 grudnia 2008 r. Sąd Okręgowy w Warszawie – wobec oświadczenia oskarżonego Tadeusza S. złożonego na rozprawie w dniu 12 września 2008 r., iż jest on sędzią w stanie spoczynku, oraz braku w aktach sprawy dokumentacji potwierdzającej tę okoliczność, a także braku dokumentacji dotyczącej wystąpienia przez prokuratora ze stosownym wnioskiem do właściwego sądu dyscyplinarnego o uchylenie ww. immunitetu i ewentualnie rozstrzygnięcia sądu dyscyplinarnego w tym przedmiocie – wyłączył sprawę oskarżonego Tadeusza S. do odrębnego rozpoznania celem skierowania na posiedzenie i podjęcie stosownej decyzji merytorycznej.

Postanowieniem z dnia 5 lutego 2009 r. sygn. VIII K405/08 Sąd Okręgowy w Warszawie umorzył postępowanie wobec oskarżonego Tadeusza S. wobec braku wymaganego zezwolenia sądu dyscyplinarnego na ściganie.

- **Wykaz spraw wszczętych przez prokuratorów OK w Katowicach w okresie od września 2000 r. do 31 grudnia 2004 r., a niezakończonych do dnia 31 grudnia 2009 r.**

Zbrodnie komunistyczne

S 74/01/Zk – w sprawie zbrodni komunistycznej, stanowiącej zbrodnię zabójstwa, dokonanej jesienią 1946 r. w okolicach Łambinowic przez funkcjonariuszy b. Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego na członkach Narodowych Sił Zbrojnych ze zgrupowania „Bartek" z rejonu Podbeskidzia. W latach 1945–1947 na Podbeskidziu działało duże (ok. 300 osób) ugrupowanie NSZ pod dowództwem Henryka Flamego ps. „Bartek". W 1946 r. MBP podjęło działania mające na celu wprowadzenie do tego zgrupowania agentów oraz doprowadzenie do jego rozpracowania i likwidacji. W ramach przyjętego „Planu Likwidacji B" pod pretekstem zorganizowania wyjazdu na Ziemie Zachodnie w trzech transportach wywieziono i zamordowano ok. 200 uzbrojonych członków NSZ. Zakwaterowano ich na nocleg w baraku w okolicach Łambinowic, do posiłku podano środek nasenny, a następnie wrzucono granaty ogłuszające. Ogłuszonych rozbierano, prowadzono nad wcześniej wykopany dół i tam strzałem w tył głowy pozbawiano życia.

S 104/04/Zk – w sprawie zbrodni wojennej stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, polegającej na zabójstwie w okresie od 30 marca do 5 kwietnia 1945 r. na terenie Raciborza przez żołnierzy radzieckich co najmniej 31 osób spośród ludności cywilnej obszaru, na którym toczyły się działania wojenne. Jak ustalono, w tym okresie podczas prowadzonych na tym terenie działań wojennych żołnierze radzieccy dopuścili się zabójstw co najmniej 31 osób

– mieszkańców Raciborza, a nadto dokonali w stosunku do ludności cywilnej kradzieży mienia i gwałtów. Przy czym liczba ta zwiększyła się od wszczęcia śledztwa na skutek poczynionych w jego toku ustaleń.

S 115/04/Zk – w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na przekroczeniu uprawnień w okresie 14–23 grudnia 1981 r. w Dąbrowie Górniczej przez funkcjonariuszy ZOMO w trakcie pacyfikacji akcji strajkowej w Hucie „Katowice", w czasie której wobec strajkujących pracowników tej huty podczas ich zatrzymania stosowano przymus fizyczny w postaci zmuszania ich do przechodzenia przez tzw. ścieżkę zdrowia, w trakcie której w utworzonym przez funkcjonariuszy ZOMO szpalerze byli oni bici pałkami służbowymi po całym ciele. Po ogłoszeniu stanu wojennego w dniu 13 grudnia 1981 r. na znak protestu członkowie NSZZ „Solidarność" przystąpili do akcji protestacyjnej, która przyjęła formę strajku okupacyjnego. Strajk ten trwał 13 dni, to jest do wtargnięcia na teren Huty „Katowice" oddziałów ZOMO, które przy użyciu wyposażenia służącego do stosowania przymusu bezpośredniego oraz gazu przerwały tę akcję protestacyjną i zatrzymały wszystkich uczestników strajku. W trakcie tej akcji funkcjonariusze ZOMO dokonali pobicia przy użyciu pałek służbowych niektórych strajkujących pracowników huty. Nadto podczas wyprowadzania strajkujących z terenu huty funkcjonariusze ZOMO utworzyli szpaler i nakazali przechodzić nim strajkującym, których w jednostkowych przypadkach uderzali służbowymi pałkami.

Zbrodnie nazistowskie

S 47/02/Zn – w sprawie zbrodni wojennej, stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, polegającej na bezprawnym pozbawieniu wolności około 30 tysięcy osób w okresie od lutego 1942 r. do maja 1945 r. w obozach dla ludności polskiej, zwanych Polenlagrami, oraz w sprawie zbrodni wojennej, stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, popełnionej przez naruszenie prawa międzynarodowego przez przedstawicieli władzy państwa niemieckiego, a polegającej na pozbawianiu wolności i zmuszaniu do wykonywania pracy przymusowej na rzecz okupanta niemieckiego w rolniczych i przemysłowych jednostkach produkcyjnych oraz u osób prywatnych na terenie III Rzeszy.

4. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie (materiał opracowany przez naczelnika Piotra Piątka)

- **Wykaz spraw o szczególnym wymiarze społecznym dla obszaru działania OK w Krakowie**

S 33/08/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni wojennej, stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości i będącej ludobójstwem, popełnionej w bliżej nieustalonym dniu pod koniec 1943 r. lub na początku 1944 r. w Krakowie przez funkcjonariuszy III Rzeszy, którzy naruszając prawo międzynarodowe, dokonali zabójstwa przez rozstrzelanie około 40 funkcjonariuszy Policji Polskiej Generalnego Gubernatorstwa, tzw. policji granatowej, i zarazem członków Armii Krajowej, tj. o czyn z art. 123 § 1 pkt 3 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. W toku prowadzonego śledztwa zgromadzono obecnie wystarczający materiał procesowy w postaci zeznań świadków oraz dokumentacji bibliograficznej potwierdzający, iż na przełomie 1943 r. i 1944 r. w Krakowie doszło do zorganizowanej akcji władz niemieckich polegającej na aresztowaniu około 40 funkcjonariuszy Policji Polskiej Generalnego Gubernatorstwa - tzw. policji granatowej, którzy w szeregach tej formacji zawiązali struktury konspiracyjne podporządkowane kierownictwu Armii Krajowej. Aresztowani zostali następnie rozstrzelani przez okupanta w Krakowie, na tzw. Krzemionkach. Do chwili obecnej nie są znane losy pomordowanych, ich

personalia, a zwłaszcza miejsce pochowania ciał. Prowadzone śledztwo zmierza do wyjaśnienia wszystkich okoliczności popełnienia tej zbrodni. W jego toku weryfikowane są także inne pojawiające się wątki, jak np. ten, iż powodem aresztowania grupy oficerów policji granatowej wiosną 1944 r. była odmowa wymienionych na niemiecką propozycję wyjazdu wraz z innymi formacjami do Bułgarii w celach pacyfikacyjnych. Podobne informacje były także powtarzane w innych dokumentach z tego okresu, choć jako miejsce docelowe wysłania funkcjonariuszy policji granatowej wskazuje się bliżej nieokreślony odcinek frontu wschodniego. Okoliczności te wynikają z odnalezionych dokumentów przechowywanych w Archiwum Akt Nowych w Warszawie, a pochodzą z byłego archiwum Zakładu Historii Partii, Delegatury Rządu na Kraj i archiwum Armii Krajowej. Niezależnie prowadzona kwerenda w Archiwum Państwowym w Krakowie, w zespole akt Sądu Grodzkiego, doprowadziła także do ujawnienia kolejnych dokumentów opisujących okoliczności zatrzymania i śmierci Wojciecha F., Ludwika D. oraz Franciszka E., a nadto innych, takich jak kopie wniosków o uznanie za zmarłych, protokoły z postępowań administracyjnych dot. uznania za zmarłych wymienionych osób, zawierające szereg zeznań świadków, oraz innych dokumentów zgromadzonych przez sąd w trakcie postępowań (kopie rozkazów, zaświadczeń itp.) Materiały te stworzyły możliwość poszukiwania świadków w sprawie i tak trwają obecnie ustalenia odnośnie do konkretnych osób. Niezależnie od powyższych dokumentów w podanej instytucji archiwalnej odnaleziono także inną grupę dokumentów w postaci podań o pracę policjantów, życiorysów, zaświadczeń z odbytych kursów i szkoleń, listy płac, dokumenty o karach dyscyplinarnych, dot. stanu zdrowia i inne. Na podstawie wymienionych dokumentów można stworzyć listę policjantów, których dokumenty zachowały się w archiwum. Wytypowana zostanie zwłaszcza grupa osób, która zakończyła pracę w granatowej policji nie później niż 5 września 1944 r., co będzie podstawą do późniejszych działań w niniejszej sprawie.

S 33/01/Zk – śledztwo w sprawie prowokacyjnej działalności organów bezpieczeństwa państwa w okresie od kwietnia 1948 r. do grudnia 1952 r. na terenie całego kraju, polegającej na podejmowaniu podstępnych zabiegów i tworzeniu fałszywych dowodów wobec członków i sympatyków Zrzeszenia WiN, zmierzających do skierowania ścigania przeciwko wymienionym osobom, tj. o czyn z art. 235 kk. w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Wskazane postępowanie przygotowawcze obejmuje okoliczności przestępnych działań podejmowanych w okresie od 1948 do 1952 r. przez funkcjonariuszy Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w ramach sprawy agenturalnego rozpracowania o kryptonimie „Cezary". Wskazane działania operacyjne polegały na stworzeniu legendowego V zarządu WiN i prowadzeniu prowokacyjnych czynności wobec kilkuset osób uważanych za przeciwników ówczesnego ustroju politycznego, w tym byłych żołnierzy AK oraz działaczy WiN. Czynności te skutkowały między innymi skazaniem w procesach karnych ponad 200 osób. W toku przedmiotowego śledztwa kontynuowane są czynności, polegające na przesłuchiwaniu świadków omawianych działań, a także na oględzinach liczących 212 tomów akt archiwalnych, dotyczących wymienionej sprawy. Omawiane postępowanie obejmuje co najmniej 200 pokrzywdzonych, w odniesieniu do których realizowane były przestępne działania, stanowiące przedmiot niniejszego śledztwa.

S 35/08/Zk – śledztwo dotyczy śmiertelnego pobicia Stanisława Pyjasa w dniu 7 maja 1977 r. w Krakowie, tj. czyn z art. 158 § 3 kk z 1969 r. w zw. z art. 2 ust 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Prowadzone było ono pierwotnie przez Prokuraturę Okręgową w Krakowie, po czym prawomocnie umorzone, wobec niewykrycia sprawcy tego czynu. Na skutek wystąpienia przesłanek, dla dokonania subsumcji tego czynu w kategoriach zbrodni komunistycznej, sprawa ta została podjęta na nowo w dniu 7 maja 2008 r., po czym przejęta do dalszego prowadzenia przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie w dniu 21 maja 2008 r. W głównym wątku sprawa niniejsza w dalszym ciągu koncentruje się

na działaniach, zmierzających do odtworzenia ostatnich godzin życia Stanisława Pyjasa, aż do nocy z 6/7 maja 1977 r. Dotychczasowe ustalenia śledcze dają umocowanie tezie, że za badaną zbrodnią mogą stać funkcjonariusze byłej Służby Bezpieczeństwa w Krakowie. Stąd też prowadzone działania śledcze zmierzają do jej weryfikacji przez analizę obszernej dokumentacji pozyskanej z zasobów archiwalnych OBUiAD w Krakowie i BUiAD w Warszawie. Pomocną rolę dla ustalenia kręgu osób, które mogą posiadać wiedzę dowodowo doniosłą dla sprawy, a które od 1977 r. nie zostały nigdy przesłuchane, odegrała w szczególności emisja na antenie Telewizji TVN filmu dokumentalnego pt. *Trzech kumpli*, autorstwa Ewy Stankiewicz i Anny Ferenc. Tutejsza Komisja oczekuje obecnie na przekazanie całości materiału „roboczego", niewykorzystanego w ostatecznej wersji tego dokumentu, co w znaczący sposób przyczyni się z jednej strony, do poszerzenia podmiotowego kręgu osób, które powinny zostać przesłuchane w dalszym toku prowadzonego postępowania, z drugiej zaś do podjęcia decyzji o potrzebie wykonania uzupełniających czynności procesowych z udziałem osób w przeszłości przesłuchanych w toku niniejszej sprawy. Z uwagi na ugruntowane w następstwie obszernych przesłuchań biegłych wątpliwości i niejasności w odniesieniu do rzetelności opinii sądowo-lekarskiej, pierwotnie wydanej w sprawie przez krakowski zespół biegłych z Zakładu Medycyny Sądowej w Krakowie, których w całości nie zdołała usunąć opinia biegłych z AM w Katowicach. Tutejsza Komisja zmierza też do uzyskania trzeciej opinii sądowo-lekarskiej, odnoszącej się do określenia rodzaju, rozległości i charakteru obrażeń, jakich doznał Stanisław Pyjas, a nade wszystko formułującej wnioski w przedmiocie określenia przyczyn jego śmiertelnego zejścia. Kontynuowany jest także wątek, związany z działaniami, leżącymi po stronie organów procesowych tudzież biegłych, odpowiednio nadzorujących i opiniujących w toku pierwszego śledztwa w niniejszej sprawie o sygn. akt II Ds 32/77, prowadzonego w okresie od 7 maja do 15 września 1977 r. przez Prokuraturę Wojewódzką w Krakowie, rzutujących na bezpowrotną utratę dowodów tudzież ich zafałszowanie, niwecące ostatecznie możliwość efektywnego ustalenia sprawców zbrodni komunistycznej, popełnionej na osobie Stanisława Pyjasa. W tym zakresie prowadzono przesłuchania kolejnych świadków oraz kontynuowano analizę materiałów archiwalnych, pozyskanych z zasobów IPN i innych instytucji.

S 97/05/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na bezprawnym pozbawieniu wolności od 13 grudnia 1981 r. do listopada 1982 r. w Nowym Sączu i innych miejscowościach b. woj. nowosądeckiego oraz Załężu k. Rzeszowa, a także w Kielcach, Łupkowie, Nisku i Gołdapii, 77 osób, w tym działaczy NSZZ „Solidarność", na podstawie decyzji o ich internowaniu, wydanych przez Komendanta Wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej w Nowym Sączu, tj. o czyn z art. 189 § 2 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Do chwili obecnej przeprowadzono czynności procesowe z udziałem 61 osób pokrzywdzonych, reprezentujących przedstawicieli ówczesnej opozycji demokratycznej, w tym głównie działaczy związkowych NSZZ „Solidarność". Zgromadzono także i zapoznano się z materiałami archiwalnymi, w tym z teczkami 73 osób internowanych. Na podstawie danych z właściwych urzędów stanu cywilnego stwierdzono zgony 10 osób spośród ówcześnie internowanych. Na podstawie informacji, uzyskanych z Oddziałowego Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Krakowie, przeprowadzono oględziny dostępnych materiałów archiwalnych, dotyczących osób internowanych z woj. nowosądeckiego, w tym w zakresie dotyczącym czynności podejmowanych przez Służbę Bezpieczeństwa w okresie poprzedzającym wprowadzenie stanu wojennego, jak i czynności przedsiębranych wobec internowanych po jego wprowadzeniu, a także działalności operacyjnej, prowadzonej w ośrodkach odosobnienia. Powyższe oględziny pozwoliły na uzyskanie odpisów dokumentów, mających znaczenie dla ustaleń podejmowanych w niniejszym śledztwie. Nadto zwrócono się do biegłego z zakresu badań porównawczych pisma ręcznego o wykonanie opinii, mającej na celu zbadanie autentyczności podpisów, widniejących m.in. na zabezpieczonych oryginałach decyzji o internowaniu, i ustalenie ich autora. W ramach kontynuowanego śledztwa realizowane są zaplanowane przesłuchania pokrzywdzonych, a w oparciu o treść uzyskanych zeznań gromadzony jest stosowny materiał dowodowy, pocho-

dzący ze źródeł osobowych i rzeczowych. Przeprowadzenie tych czynności pozwoli na dokonanie ocen co do zakresu i charakteru odpowiedzialności karnej osób podejmujących decyzje o pozbawieniu wolności pokrzywdzonych objętych zakresem podmiotowym niniejszej sprawy.

S 7/07/Zk – śledztwo prowadzone w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na pobiciu kilkunastu demonstrantów - działaczy opozycyjnych w szczególności Konfederacji Polski Niepodległej, NSZZ „Solidarność", Niepodległościowego Ruchu Robotniczego i innych w dniu 3 maja 1987 r. w czasie manifestacji po mszy św. w Katedrze na Wawelu w Krakowie przez funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Krakowie, tj. o czyn z art. 158§ 1 kk z 1969r. w zw. z art.2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Przedmiotem śledztwa jest przede wszystkim ustalenie wszystkich pokrzywdzonych oraz wszystkich funkcjonariuszy WUSW w Krakowie, którzy brali udział w pobiciu demonstrantów , a także ustalenie, czy do pobicia doszło na zlecenie kierownictwa WUSW, a przy tym wyjaśnienie, czy w WUSW Kraków działała nieformalna grupa tzw. II szereg złożona z funkcjonariuszy WUSW Kraków, w tym milicjantów plutonu specjalnego ZOMO, której zadaniem miało być rozbijanie manifestacji organizowanych na terenie Krakowa. W toku śledztwa na podstawie zebranego obszernego materiału dowodowego w postaci zeznań świadków, zebranej dokumentacji oraz okazań filmów i zdjęć ustalono, iż rzeczywiście wyselekcjonowana grupa funkcjonariuszy plutonu specjalnego ZOMO i funkcjonariuszy wydziałów kryminalnych ubrana w cywilne ubrania znajdowała się w przedniej części pochodu prowadzonego w dniu 3 maja 1987 r. po mszy św. w Katedrze na Wawelu i rozbiła go, bijąc i zatrzymując organizatorów i osoby prowadzące ten pochód. W toku postępowania przedstawiono 7 funkcjonariuszom WUSW Kraków: Tomaszowi W., Kazimierzowi L. i Andrzejowi C. oraz Kazimierzowi Z., Krzysztofowi H., Ryszardowi R. i Janowi D., zarzuty udziału w pobiciu tych demonstrantów. Odnośnie do podejrzanych Kazimierza L., Andrzeja C., Kazimierza Z., Krzysztofa H., Ryszarda R. i Jana D. wyłączono do odrębnego śledztwa materiały, które zarejestrowano pod sygnaturą S 60/09/Zk, a następnie skierowano w dniu 22 grudnia 2009 r. akt oskarżenia do Sądu Rejonowego dla Krakowa Śródmieścia.

S 8/07/Zk – śledztwo w sprawie bezprawnego pozbawienia wolności Agaty M.-B. oraz Ryszarda M. w dniu 2 maja 1985 r. w Krakowie, dokonanego przez funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Krakowie mimo braku podstaw faktycznych oraz prawnych dla przeprowadzenia tych czynności, tj. o czyn z art. 189 § 1 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. W wyniku podjętych w tym zakresie ustaleń oraz przeprowadzonych czynności ustalono okoliczności dokonanych zatrzymań, co w konsekwencji dało podstawę do przedstawienia 3 byłym funkcjonariuszom SB w Krakowie: Ryszardowi C., Antoniemu K., Andrzejowi S., zarzutu popełnienia opisanych przestępstw. Zebrane w sprawie dowody, a w szczególności zeznania złożone przez pokrzywdzonych oraz świadków zdarzenia, a także uzyskane materiały archiwalne, pozwoliły na przypisanie wymienionym sprawstwa w zakresie zarzuconych im czynów i skierowanie aktu oskarżenia do Sądu Rejonowego dla Krakowa Śródmieścia w Krakowie. Po przeprowadzeniu postępowania sądowego wyrokiem z dnia 29 czerwca 2009 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa Śródmieścia (sygnatura akt XIV K 661/08/S) sprawę przeciwko Ryszardowi C., Antoniemu K. i Andrzejowi S. umorzył. Podstawą wydania takiego orzeczenia była ustawa z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii (Dz. U. z 1989 r. Nr 64, poz. 390). W chwili obecnej w wyniku wniesienia apelacji przez strony procesowe sprawa zawisła przed sądem odwoławczym.

- **Wykaz postępowań zakończonych 2009 r. skierowaniem aktu oskarżenia**

S 42/08/Zk – akt oskarżenia skierowano przeciwko Henrykowi C. w dniu 23 marca 2009 r. o to, że:

1) w okresie od 29 kwietnia 1950 r. do dnia 3 czerwca 1950 r. w Krakowie, będąc urzędnikiem–funkcjonariuszem Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie, popełnił zbrodnię komunistyczną oraz przeciwko ludzkości przez to, iż działając wspólnie z innymi nieustalonymi funkcjonariuszami, przekraczał swoją władzę i znęcał się fizycznie i moralnie nad pozbawionym wolności Józefem L. przez bicie go, wkładanie stalówki pióra pod paznokcie, deptanie po paznokciach u nóg, zmuszanie do wielokrotnego powtarzania ćwiczeń fizycznych przysiadów i tzw. żabek, oraz wyzywanie wymienionego słowami wulgarnymi w celu zmuszenia go do składania określonych wyjaśnień, a przy tym uderzając go trzymanym w ręce pistoletem w twarz, spowodował u niego obrażenia ciała w postaci złamania szczęki, które naruszyły czynności narządów jego ciała na przeciąg 20 dni, tj. o czyn z art. 246 § 1 kk z 1932 r., art. 236 § 1a kk z 1932 r., art. 251 kk w zw. z art. 291 kk z 1932 r. i art. 286 § 1 kk w zw. z art.2 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;
2) w okresie od 8 maja 1950 r. do dnia 3 czerwca 1950 r. w Krakowie, będąc urzędnikiem–funkcjonariuszem Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie, popełnił zbrodnię komunistyczną oraz przeciwko ludzkości przez to, iż działając wspólnie z innymi nieustalonymi funkcjonariuszami, przekraczał swoją władzę i znęcał się fizycznie i moralnie nad pozbawionym wolności Władysławem G., w szczególności przez bicie go ręką po twarzy, grożenie wymienionemu długotrwałym pozbawieniem wolności, a nawet wyrokiem śmierci, wyzywanie wymienionego słowami wulgarnymi, w celu zmuszenia go do składania określonych wyjaśnień, tj. o czyn z art. 246 § 1 kk z 1932 r., art. 251 kk z 1932 r.,w zw. z art. 291 kk z 1932 r. i art. 286 § 1 kk z 1932 r. oraz w zw. z art. 2 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;
3) w dniu 3 czerwca 1950 r. w Krakowie, będąc urzędnikiem–funkcjonariuszem Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie, popełnił zbrodnię komunistyczną oraz przeciwko ludzkości przez to, że przekroczył swoją władzę i nie dopełnił swych obowiązków, i nie dokonał zaznajomienia podejrzanego Władysława G. z aktami o sygnaturze Pr. II. 108/50 Wojskowej Prokuratury Rejonowej, jednocześnie poświadczając nieprawdę w protokole zaznajomienia z dnia 3 czerwca 1950 r. przez stwierdzenie, że zaznajomił podejrzanego Władysław G. z aktami tej sprawy od karty pierwszej do sto pięćdziesiątej szóstej, tj. o czyn z art. 286 § 1 kk z 1932 r. i art. 287 § 1 kk z 1932 r. w zw. z art. 2 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Sąd Rejonowy dla Krakowa Krowodrzy w Krakowie sygn. akt IIK 361/09/K postanowieniem z dnia 12 listopada 2009 r. zawiesił postępowanie. W dniu 26 listopada 2009 r. prokurator wniósł zażalenie na postanowienie sądu I instancji.

Sąd Okręgowy w Krakowie sygn. akt IV Kz 1058/09 postanowieniem z dnia 13 stycznia 2010 r. uchylił postanowienie o zawieszeniu postępowania i przekazał do sądu I instancji celem kontynuowania postępowania.

S 60/09/Zk – akt oskarżenia z dniu 22 grudnia 2009 r. przeciwko Kazimierzowi L., Andrzejowi C., Ryszardowi R., Krzysztofowi H., Kazimierzowi Z. i Janowi D. o to, że w dniu 3 maja 1987 r. w Krakowie, będąc funkcjonariuszami Milicji Obywatelskiej Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Krakowie, a tym samym będąc funkcjonariuszem państwa komunistycznego, działając wspólnie i w porozumieniu z i innymi funkcjonariuszami Milicji Obywatelskiej, dopuścili się zbrodni komunistycznej w ten sposób że, wzięli udział w pobiciu uczestników manifestacji patriotycznej na Wawelu, w tym Zbigniewa R., Iwy S., Pawła S., Agaty M.-B., Ryszarda B., Zbigniewa B., Mieczysława P., Mariusza K., Macieja G., Jacka S., Petroneli W. i Stanisława S., narażając ich na bezpośrednie niebezpieczeństwo doznania ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia, w wyniku czego Zbigniew R. doznał złamania lewego ramienia, żuchwy bez przemieszczenia, żebra IX lewego, oderwania kostki

bocznej podudzia prawego, które to obrażenia naruszyły czynności narządów ciała na czas powyżej 7 dni, a nadto Iwa S. doznała obrażeń ciała w postaci stłuczenia głowy i otarcia naskórka na kolanach, a Paweł S. doznał złamania kości nosa bez przemieszczenia, które to obrażenia naruszyły czynności narządów ciała u wymienionych na czas poniżej 7 dni, natomiast pozostałe osoby doznały obrażeń naruszających ich nietykalność cielesną, tj. o czyn z art. 158 § 1 kk z 1969 r. w zw. z art.2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

- **Wykaz postępowań zakończonych w 2009 r. wydaniem chociażby nieprawomocnego orzeczenia**

S 104/05/Zk – akt oskarżenia skierowany w dniu 18 stycznia 2007 r. przeciwko Janowi C. o to, że między 16 maja 1982 r. a 30 sierpnia 1982 r. w Końskich, dat bliżej nieustalonych, jako funkcjonariusz państwa komunistycznego – starszy inspektor Wydziału V Służby Bezpieczeństwa Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Kielcach, działając w ramach przestępstwa ciągłego, przekroczył swe uprawnienia w ten sposób, że dwukrotnie groził przebywającemu w budynku Komendy MO w Końskich działaczowi NSZZ „Solidarność" PSS Końskie, Stanisławowi Ś., zabójstwem, a groźby te, z uwagi na okoliczności zdarzenia, wzbudziły w zagrożonym uzasadnioną obawę, że zostaną spełnione, tj. o czyn z art. 246 § 1 kk i art. 166 kk w zw. z art. 10 § 2 kk i art. 58 kk z 1969 r. w zw. z art. 2 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. I wyrok – sygn. II K 19/07 SR Końskie z 20 lipca 2007 r. – skazujący na 1 rok 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem na 3 lata; 1600 zł grzywny oraz koszty postępowania. Od tego wyr. wniesiono apelację: prokuratora w dniu 24 września 2007 r. i obrońcy oskarżonego w dniu 21 września 2007 r. Wynik apelacji: uchylenie wyr. I instancji i przekazanie sprawy do Sądu Rejonowego w Końskich celem ponownego rozpoznania – wyrok Sądu Okręgowego w Kielcach – sygn. Akt IX Ka 2800/07 z dnia 28 kwietnia 2008 r. II wyrok – sygn. II K 88/08 Sądu Rejonowego w Końskich z 20 listopada 2008 r. uniewinniający Jana C. Od tego wyroku została wniesiona apelacja prokuratora w dniu 28 stycznia 2009 r. Wynik apelacji: wyrok Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 8 października 2009 r. sygn. akt IX Ka 355/09 utrzymujący w mocy wyrok sądu I instancji.

S 8/07/Zk – akt oskarżenia z dnia 8 lipca 2008 r. przeciwko Ryszardowi C., Antoniemu K., Andrzejowi S. o to, że w dniu 2 maja 1985 r. w Krakowie, działając wspólnie i w porozumieniu, będąc funkcjonariuszami Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Krakowie i tym samym funkcjonariuszami państwa komunistycznego, wraz z innymi nieustalonymi osobami dopuścili się bezprawnego pozbawienia wolności Agaty M. oraz Ryszarda M. w ten sposób, że mimo braku podstaw faktycznych oraz prawnych dokonali zatrzymania wyżej wymienionych i osadzenia w aresztach ww. urzędu, tj. o czyn z art.189 § 1 kk w zw. z ar. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. Nr. 63, poz. 424 z późn. zm.). XIV K 661/08/S Sąd Rejonowy dla Krakowa Śródmieścia wyrokiem z dnia 29 czerwca 2009 r. umorzył postępowanie przeciwko Ryszardowi C., Antoniemu K. i Andrzejowi S. na zasadzie ustawy o amnestii, kosztami pomocy prawnej adwokata 2005,68 zł obciążył Skarb Państwa, a kosztami postępowania Skarb Państwa. W dniu 12 października 2009 r. prokurator wniósł apelację od wyr. sądu I instancji. Sprawa jest na etapie postępowania odwoławczego.

- **Wykaz spraw wszczętych przez prokuratorów OK w Krakowie w okresie od września 2000 r. do 31 grudnia 2004 r., a niezakończonych do dnia 31 grudnia 2009 r.**

Zbrodnie komunistyczne

S 2/00/Zk – w sprawie zabójstw, bezprawnych pozbawień wolności oraz znęcania się fizycznego i moralnego nad zatrzymanymi i pozbawionymi wolności przez funkcjonariuszy

Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie, Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie, Miejskiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie, Urzędu Bezpieczeństwa w Krakowie Nowej Hucie i Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Myślenicach w latach 1945–1956, tj. o czyn z art. 225 § 1 kk., art. 236 § 1 kk, art. 246, art. 248 § 2 kk , art. 251, art. 286 § 1 kk w zw z art. 291 kodeksu karnego z 1932r (Dz. U. Nr 60 poz. 571 z późn. zm.) w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (tekst jednolity Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 424 z późn. zm.).

S 13/00/Zk – w sprawie zbrodniczej działalności funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Nowym Sączu w latach 1945–1956, tj. o czyn art. 225 § 1 kk, art. 286 § 1 kk, art. 248 § 2 kk, art. 251 kk w zw. z art. 291 kk z 1932 r. i in.

S 23/00/Zk – w sprawie zbrodni sowieckich popełnionych przez NKWD, deportacji Polaków, mieszkańców b. woj. tarnopolskiego, w głąb terytorium ZSRR w czerwcu 1941, maju i czerwcu 1940 r., 13 kwietnia 1940 r., 10 lutego 1940 r. oraz w czerwcu 1941 r., tj. o czyn art. 225 § 1 kk z 1932 r. i in.

S 1/01/Zk – w sprawie zbrodniczej działalności funkcjonariuszy byłego Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Brzesku w latach 1945–1956, tj. o czyn z art. 225 § 1 kk z 1932 r., art. 251 kk z 1932 r., art. 236 § 1 kk z 1932 r., art. 246 kk z 1932 r., art. 286 § 1 kk z 1932 r. w zw. z art. 291 kk z 1932 r. w zw. z art. 2 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

S 5/01/Zk – zbrodniczej działalności funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Limanowej w latach 1945–1956, tj. o czyn z art. 225 § 1 kk, art. 246 kk, art. 248 § 2 kk, art. 236 § 1 kk , art. 251 kk, art. 286 § 1 kk w zw. z art. 291 kk z dnia 11 sierpnia1932 r.

S 22/01/Zk – spowodowania trwałego kalectwa oraz choroby zagrażającej życiu wielu osób, uczestników manifestacji przeciwko próbie usunięcia krzyża w kwietniu 1960 r. w Krakowie Nowej Hucie przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa, Milicji Obywatelskiej i Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej, tj. o czyn z art. 235 § 1 pkt „b" kk z 1932 r. w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

S 28/01/Zk – zbrodniczej działalności funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Nowym Targu i Zakopanem w latach 1945–1956, tj. o czyn z art. 246 kk, art. 248 § 2 kk, art. 23 § 1 kk, art. 251 kk, art. 286 § 1 kk w zw. z art. 291 kk z dnia 11 lipca 1932 r.

S 30/01/Zk – zbrodniczej działalności funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Miechowie w latach 1945–1956, tj. o czyn z art. 286 § 1 kk z 1932 r. i in.

S 33/01/Zk – prowokacyjnej działalności organów bezpieczeństwa na terenie całej Polski, polegającej na tworzeniu fałszywych dowodów wobec członków i sympatyków Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość", tj. o czyn. z art. 235 kk z 1997 r.

S 47/01/Zk – w sprawie deportacji aresztowanych przez funkcjonariuszy UBP i NKWD polskich działaczy niepodległościowych, w szczególności żołnierzy Armii Krajowej, w latach 1945–1946 na terytorium byłego ZSRR, tj. o czyn z art. 248 § 2 kk z 1932 r.

Zbrodnie nazistowskie

S 50/03/Zn – w sprawie zbrodni ludobójstwa popełnionej 28 lutego 1944 r. przez funkcjonariuszy SS „Galizien" i nacjonalistów ukraińskich na Polakach mieszkańcach Huty Pieniackiej, tj. o czyn z art. 1 pkt. 1 dekretu z dnia 31 sierpnia1944 r.

S 21/04/Zn – w sprawie zbrodni popełnionych przez funkcjonariuszy żandarmerii w Dąbrowie Tarnowskiej w czasie okupacji niemieckiej.

S 113/04/Zn – w sprawie SS – Sturmbannfuhrera i Regierrungsrata dr. Jakoba Seinsche, byłego dyrektora niemieckiej policji kryminalnej w Krakowie, który pełniąc wymienione funkcje, w okresie od 1940 r. do połowy 1944 r. dopuścił się szeregu zbrodni przeciwko ludzkości na szkodę obywateli polskich narodowości żydowskiej, w szczególności przez orzekanie wyroków śmierci, które następnie wykonywano w masowych, publicznych egzekucjach.

S 121/04/Zn – w sprawie zbrodni popełnionych w latach 1941–1944 w miejscowościach Stara Wieś, Krościenko, Tylmanowa przez gestapo w Zakopanem i Szczawnicy przy udziale innych formacji niemieckich, tj. o czyn 118 kk z 1997 r. i art. 3 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

S 127/04/Zn - w sprawie zbrodni popełnionych w latach 1943–1945 przez gestapo w Nowym Sączu.

5. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Lublinie (materiał opracowany przez naczelnika Jacka Nowakowskiego)

- **Wykaz spraw o szczególnym wymiarze społecznym dla obszaru działania OK w Lublinie**

S 50/05/Zn – śledztwo podjęte z zawieszenia 5 września 2005 r. w sprawie całokształtu zbrodni hitlerowskich popełnionych w latach 1941–1944 w obozie koncentracyjnym na Majdanku w Lublinie, polegających w szczególności na dokonywaniu masowych i indywidualnych zabójstw, jak też na stosowaniu wszelkich innych metod i sposobów zagłady osadzonych w tym obozie więźniów różnych narodowości.

W śledztwie wykonywane są czynności ukierunkowane na ustalenie kolejnych źródeł dowodowych, mogących doprowadzić do wyjaśnienia rozmiaru zbrodni popełnionych przez okupanta niemieckiego, w tym do wskazania rzeczywistej liczby osób poddanych zagładzie.

S 62/07/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa popełnionej w czasie II wojny światowej w Polsce, na terenie Zamojszczyzny, przez okupanta niemieckiego na ludności cywilnej okupowanego obszaru w ten sposób, że funkcjonariusze niemieccy dopuścili się czynów nieludzkich pod postacią powszechnego na tym terenie, przymusowego odbierania dzieci polskich ich rodzicom i ich deportacji, częściowo do Niemiec w celu germanizacji, a częściowo (w ramach niemieckiego planu germanizacji ziemi zamojskiej) do tzw. obozów przejściowych w celu wyniszczenia.

W toku postępowania systematycznie ustalane są żyjące osoby pokrzywdzone, które następnie są przesłuchiwane. Łącznie przesłuchano około 250 takich świadków. Czynności te są kontynuowane.

S 27/08/Zn – śledztwo wszczęte 30 czerwca 2008 r. w sprawie zbrodni przeciwko ludzkości, polegającej na zabójstwie nieustalonej bliżej liczby osób narodowości żydowskiej, dokonywanych wiosną 1942 r. w trakcie likwidacji getta dla ludności żydowskiej w Lublinie.

W toku śledztwa uzyskano dane potwierdzające przeprowadzenie przez okupanta niemieckiego, w dwóch fazach, akcji likwidacji getta, podczas której w pobliskich obozach zagłady śmierć poniosło minimum 30 000 lubelskich Żydów. Nadto podczas wysiedlania na ulicach Starego Miasta w Lublinie zginęło kilkaset osób. W trakcie likwidacji getta w kwietniu 1942 r. przewieziono i zamordowano na terenie kopalni piachu położonej w pobliżu ul. Łęczyńskiej w Lublinie nie mniej niż 30 nieustalonych bliżej dzieci żydowskich z ochronki.

S 14/00/Zk – śledztwo podjęte z zawieszenia 9 listopada 2000 r. w sprawie zbrodni komunistycznych, polegających na bezprawnym pozbawieniu wolności ze szczególnym udręczeniem bliżej nieokreślonej liczby żołnierzy Armii Krajowej, a następnie pozbawianiu ich życia przez rozstrzelanie w wykonaniu wyroków skazujących na karę śmierci, orzekanych wobec nich przez Sąd Wojskowy II Armii Wojska Polskiego, w okresie 1944–1945 r. w Kąkolewnicy, woj. lubelskie.

Do przedmiotowego śledztwa włączono materiały dotyczące rozstrzelania w 1944 r. w Trzebieszowie, na terenie lasu o nazwie „Kania", około 200 żołnierzy Wojska Polskiego, w wykonaniu kar śmierci orzekanych wobec nich za dezercję przez Sąd Wojskowy II Armii Wojska Polskiego, oraz materiały w zakresie postępowania prowadzonego na przełomie lat 1944–1945 przeciwko Janowi N., rozstrzelanemu w 1945 r. w związku z wykonaniem wyroku śmierci orzeczonego przez ten Sąd.

Na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego konieczne stanie się występowanie do właściwych sądów z wnioskiem o ustalenie czy kwestionowane wyroki Sądu Wojskowego II Armii Wojska Polskiego unieważniono na wniosek osób uprawnionych. W przypadku ustalenia, iż wyroków nie unieważniono, konieczne będzie występowanie do sądów o ich unieważnienie. Następnie możliwe będzie zakończenie śledztwa w niniejszej sprawie.

S 140/01/Zk – śledztwo podjęte z zawieszenia 31 października 2001 r. w sprawie sprowadzenia niebezpieczeństwa powszechnego dla życia i zdrowia ludzkiego oraz w znacznych rozmiarach dla mienia przez funkcjonariuszy Komisariatu MO w Puławach oraz PUBP w Puławach w dniu 2 maja 1946 r. w miejscowości Zarzeka i Wąwolnica.

W toku śledztwa ustalono, że napastnicy, używając broni palnej z amunicją zapalającą, a także podkładając ogień, podpalili budynki mieszkalne i gospodarcze, powodując pożar w następstwie którego spaleniu uległy zabudowania co najmniej 101 gospodarstw. Zniszczeniu uległo prawie 90% zabudowań Wąwolnicy i Zarzeki. W wyniku odniesionych obrażeń co najmniej 4 osoby zmarły, a wiele innych uległo poparzeniom. Na podstawie zachowanej dokumentacji archiwalnej stwierdzono, że przyczyną akcji pacyfikacyjnej była współpraca mieszkańców Wąwolnicy z oddziałami AK-WiN oraz ich bojkot obchodów święta 1 Maja.

W dniu 3 sierpnia 2009 r. śledztwo umorzono z powodu śmierci ustalonego sprawcy oraz wobec niewykrycia pozostałych współsprawców zbrodni.

S 5/04/Zk – śledztwo w sprawie fizycznego i psychicznego znęcania się przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego nad uczestnikami protestu społecznego 25 czerwca 1976 r. w Radomiu. Postępowanie zostało przejęte 19 stycznia 2004 r. z Prokuratury Okręgowej w Radomiu po zwróceniu tej sprawy przez Sąd Okręgowy w Radomiu celem uzupełnienia.

Bezpośrednio po proteście społecznym, mającym miejsce 25 czerwca 1976 r. w Radomiu, funkcjonariusze MO zatrzymali łącznie co najmniej 605 osób, głównie pod zarzutem uczestniczenia w proteście. Powszechnie przy doprowadzaniu do jednostek MO jak i przy transportowaniu zatrzymanych funkcjonariusze – głównie ZOMO, lecz także Służby Więziennej i MO – ustawieni w długich szpalerach bili pałkami i kopali zatrzymanych, co zostało określone terminem „ścieżki zdrowia". Zatrzymani przebywali w przepełnionych celach, nie umożliwiano im kontaktów z lekarzami, poniżano ich, każąc klękać przed funkcjonariuszami i strzygąc w szpecący sposób włosy na głowie.

Spośród zatrzymanych co do 245 osób skierowano w trybie przyśpieszonym wnioski o ukaranie, co do 51 osób skierowano do sądu akty oskarżenia w trybie przyśpieszonym, 39 osób przekazano Sądowi Rodzinnemu i Nieletnich, 138 osób tymczasowo aresztowano do postępowań przygotowawczych, a jedynie niewielka liczba zatrzymanych została zwolniona z braku dowodów winy. Część osób po upływie 48 godzin od zatrzymania nadal pozbawiona była wolności.

W toku śledztwa na szeroką skalę prowadzi się poszukiwania materiałów archiwalnych dotyczących wydarzeń Czerwca ’76, a następnie przeprowadza się ich oględziny. W postępowaniu przesłuchuje się pokrzywdzonych, świadków, przeprowadza wizje lokalne, dokonuje oględzin miejsc.

Do chwili obecnej do sądów w Radomiu i Szydłowcu skierowano 5 aktów oskarżenia przeciwko 34 b. funkcjonariuszom MO oskarżonym o znęcanie się i pobicie w tzw. ścieżkach zdrowia osób zatrzymanych w związku z protestem społecznym.

S 23/06/Zk – w dniu 9 czerwca 2006 r. skierowano przeciwko Janowi D. akt oskarżenia do Sądu Okręgowego w Radomiu. Oskarżonemu zarzucono popełnienie dwóch zbrodni komunistycznych, polegających na znęcaniu się oraz pobiciu pokrzywdzonych.

Wyrokiem z 31 października 2007 r. na podstawie ustawy z 7 grudnia 1989 r. o amnestii sąd umorzył wobec oskarżonego postępowanie.

Wskutek wniesienia apelacji z 24 kwietnia 2008 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie uchylił i w części zmienił zaskarżone orzeczenie. Sąd Apelacyjny wskazał konstrukcję prawną, zakładającą przedawnienie ścigania jednego z przypisanych Janowi D. czynów. Od orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Lublinie wniesiono do Sądu Najwyższego nadzwyczajny środek zaskarżenia w postaci kasacji. Sąd Najwyższy nie zajął jeszcze stanowiska.

S 63/07/Zk – w dniu 16 czerwca 2007 r. skierowano przeciwko Stefanowi S. akt oskarżenia do Sądu Rejonowego w Radomiu.

Wyrokiem z 6 września 2007 r. oskarżony został uznany winnym znęcania się nad pokrzywdzonymi i wymierzono mu karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 5 lat próby. 10 marca 2008 r. Sąd Okręgowy w Radomiu, po rozpoznaniu apelacji oskarżonego, zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, iż uznał, że zachowanie Stefana S. wyczerpywało jedynie znamiona przestępstwa pobicia, i wyeliminował z opisu czynu znęcanie się oraz wymierzył karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania orzeczonej kary na okres 3 lat próby.

Z uwagi na nieuwzględnienie przy wymiarze kary przepisów ustawy z 7 grudnia 1989 r. o amnestii, obligującej sąd orzekający do umorzenia tego postępowania, w tym zakresie wniesiono do Sądu Najwyższego nadzwyczajny środek zaskarżenia w postaci kasacji.

Sąd Najwyższy 4 marca 2009 r. umorzył postępowanie z uwagi na przedawnienie.

S 100/07/Zk – w dniu 10 listopada 2007 r. skierowano przeciwko Marianowi F. akt oskarżenia do Sądu Rejonowego w Radomiu. Wyrokiem z 17 września 2008 r. oskarżony został uznany winnym znęcania się nad pokrzywdzonymi i wymierzono mu karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 5 lat próby. Wyrok jest prawomocny.

S 129/07/Zk – w dniu 30 listopada 2007 r. skierowano przeciwko Januszowi N. akt oskarżenia do Sądu Okręgowego w Radomiu. Wyrokiem z 25 czerwca 2008 r. oskarżony został uznany winnym jedynie przestępstwa pobicia i wyeliminowano z opisu i z kwalifikacji prawnej czynu znamiona przestępstwa znęcania się oraz na podstawie ustawy z 7 grudnia 1989 r. o amnestii umorzono wobec oskarżonego postępowanie. W skutek wniesienia apelacji od wyr. 25 listopada 2008 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie uchylił zaskarżone orzeczenie i wskazał konstrukcję prawną zakładającą przedawnienie ścigania czynu przypisanego oskarżonemu oraz umorzył postępowanie.

S 24/08/Zk – w dniu 23 kwietnia 2008 r. skierowano przeciwko Zdzisławowi B. i innym, łącznie 30 b. funkcjonariuszom ZOMO Lublin, akt oskarżenia, zarzucając im znęcanie się nad pokrzywdzonymi przez wzięcie udziału w tzw. ścieżce zdrowia w budynku Komisariatu MO w Szydłowcu k. Radomia. Sąd Okręgowy w Radomiu 5 listopada 2008 r. rozpoczął przewód sądowy. Sprawa pozostaje na etapie postępowania sądowego.

S 44/05/Zk – śledztwo wszczęte 1 grudnia 2005 r. w sprawie zbrodni komunistycznych, polegających na bezprawnym pozbawieniu wolności w okresie od 12 grudnia 1981 r. do początku 1983 r. w Lublinie i innych miejscowościach b. woj. lubelskiego bliżej nieokreślonej liczby osób w związku z realizacją decyzji b. komendanta wojewódzkiego MO w Lublinie, wydanych bez podstawy prawnej, co było przejawem represji wobec przeciwników politycznych i stanowiło przestępstwo według polskiej ustawy karnej wówczas obowiązującej.

W toku śledztwa zapoznano się z materiałami archiwalnymi wytypowanymi przez archiwa IPN. Ustalono dane personalne osób internowanych na terenie b. województwa lubelskiego. Następnie ustalono adresy zamieszkania ujętych w wykazie osób internowanych, po czym podjęto czynności procesowe z ich udziałem. Zabezpieczono procesowo teczki osobowe funkcjonariuszy biorących udział w zatrzymywaniu pokrzywdzonych oraz członków wojewódzkich sztabów „Operacji Lato 80" i „Jodła". Aktualnie kontynuowane są czynności procesowe, zmierzające do wyjaśnienia wszystkich okoliczności zdarzeń.

S 1/00/Zi – śledztwo podjęte z zawieszenia 27 listopada 2000 r. w sprawie zbrodni ludobójstwa, popełnionych na terenie woj. wołyńskiego w latach 1939–1945 przez nacjonalistów ukraińskich, a w szczególności dopuszczenia się zabójstw kilkudziesięciu tysięcy mężczyzn, kobiet i dzieci narodowości polskiej, znęcania się fizycznego i psychicznego nad członkami polskiej grupy narodowej, zniszczenia lub kradzieży ich mienia oraz stosowania innych represji i czynów nieludzkich w celu stworzenia warunków życia grożących im biologicznym wyniszczeniem bądź zmuszających do opuszczenia swoich siedzib i ucieczki z terenów woj. wołyńskiego.

W toku śledztwa ustalono, iż na Wołyniu zamordowanych zostało około 60, a nawet 80 tysięcy osób narodowości polskiej. Dziesiątki tysięcy, którym udało się przeżyć zostało zmuszonych do ucieczki i pozostawienia całego dorobku życia, a nawet pokoleń. Duża część tych osób trafiła następnie na roboty do Niemiec. Akcja nacjonalistów ukraińskich objęła setki miejscowości na terenie województwa wołyńskiego. Pacyfikowano i napadano, zdarzało się, że wielokrotnie, nie tylko większe skupiska Polaków, ale także pojedyncze rodziny, zagrody czy też grupy Polaków przemieszczających się po ziemi wołyńskiej.

Aktualnie kontynuowane są przesłuchania świadków oraz rozległe kwerendy materiałów archiwalnych, między innymi w celu odnalezienia rozkazu bądź uchwały, które w sposób jednoznaczny wskazywałyby na podjęcie decyzji o eksterminacji osób narodowości polskiej.

Nadto poddano tłumaczeniu materiały archiwalne uzyskane od ukraińskich organów wymiaru sprawiedliwości w wyniku realizacji wniosku o wykonanie międzynarodowej pomocy prawnej.

● Wykaz spraw postępowań zakończonych 2009 r. skierowaniem aktu oskarżenia

S 49/08/Zk – w dniu 20 maja 2009 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Hrubieszowie akt oskarżenia przeciwko Janowi K., którego oskarżono o to, że:

1) w okresie od 17 kwietnia 1952 r. do 13 lipca 1952 r. w Hrubieszowie, woj. lubelskie, będąc funkcjonariuszem państwa komunistycznego, oficerem śledczym PUBP w Hrubieszowie, przekraczając swoje uprawnienia w celu uzyskania określonej treści wyjaśnień, znęcał się fizycznie i psychicznie nad pozostającym w przemijającym stosunku zależności Mieczysławem K., zatrzymanym w ramach toczącego się postępowania karnego Nr 40/52 prowadzonego przez PUBP w Hrubieszowie, w ten sposób, że kilkakrotnie podczas wielogodzinnych czynności z udziałem pokrzywdzonego bił go pięściami po ciele, wyzywał słowami powszechnie uważanymi za obraźliwe, oraz daty bliżej nieustalonej

w lipcu 1952 r., bijąc rękoma w twarz, spowodował u niego obrażenia ciała w postaci złamania kości nosowej, które to obrażenia naruszyły czynności narządu ciała pokrzywdzonego na czas poniżej dni 7, przy czym czyn ten, polegający na stosowaniu represji, nosił charakter poważnego prześladowania z powodu przynależności pokrzywdzonego do nielegalnej organizacji „Wolność i Niezawisłość" podlegającej wówczas „Dowództwu Armii Podziemia", tj. o czyn z art. 246 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z 11 lipca 1932 r. kodeks karny (Dz. U. z 1932 r., Nr 60, poz. 571 z późn. zm.) w zw. z art. 291 kk z 1932 r. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;

2) daty bliżej nieustalonej w okresie od 15 grudnia 1951 r. do 14 lutego 1952 r. w Hrubieszowie, woj. lubelskie, będąc funkcjonariuszem państwa komunistycznego, oficerem śledczym PUBP w Hrubieszowie, przekraczając swoje uprawnienia, znęcał się fizycznie i psychicznie nad pozostającym w przemijającym stosunku zależności Mieczysławem P., zatrzymanym w ramach toczącego się postępowania karnego Nr 145/51 prowadzonego przez PUBP w Hrubieszowie, w ten sposób, że wielokrotnie bił go gumową rurą po ciele, wyzywał słowami powszechnie uważanymi za obraźliwe, przy czym czyn ten, polegający na stosowaniu represji, nosił charakter poważnego prześladowania z powodu przynależności pokrzywdzonego do nielegalnej organizacji „Wolność i Niezawisłość" podlegającej wówczas „Dowództwu Armii Podziemia", tj. o czyn z art. 246 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z 11 lipca 1932 r. kodeks karny (Dz. U. z 1932 r., Nr 60, poz. 571 z późn. zm.) w zw. z art. 291 kk z 1932 r. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Obecnie sprawa pozostaje w toku.

S 50/06/Zk – w dniu 9 sierpnia 2009 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Hrubieszowie akt oskarżenia przeciwko Janowi K., którego oskarżono o to, że:

1) w okresie od 27 sierpnia 1950 r. do 27 listopada 1950 r. w Hrubieszowie, woj. lubelskie, jako funkcjonariusz państwa komunistycznego – wartownik PUBP w Hrubieszowie, przekraczając swoje uprawnienia, znęcał się fizycznie i moralnie nad pozostającym w przemijającym stosunku zależności, bezbronnym zatrzymanym i aresztowanym do sprawy Sr 702/50 Tadeuszem K. w ten sposób, że podczas doprowadzania z celi na czynności przesłuchania z udziałem pokrzywdzonego i odprowadzania, zachowując się agresywnie, wielokrotnie bił go rękami po głowie i plecach, kopał po całym ciele oraz kłuł szpilkami w ciało, przy czym czyn ten polegał na stosowaniu represji i nosił charakter poważnego prześladowania z powodów przynależności pokrzywdzonego do nielegalnej wówczas organizacji niepodległościowej o nazwie „Podziemna Organizacja Młodzieży Polskiej", tj. o czyn z art. 246 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z 11 lipca 1932 r. kodeks karny (Dz. U. z 1932 r., Nr 60, poz. 571 z późn. zm.) w zw. z art. 291 kk z 1932 r. w zw. z art. 2 ust.1 i art. 3 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;
2) w okresie od 29 sierpnia 1950 r. do dnia nieustalonego w grudniu 1950 r. w Hrubieszowie, woj. lubelskie, jako funkcjonariusz państwa komunistycznego – wartownik PUBP w Hrubieszowie, przekraczając swoje uprawnienia, znęcał się fizycznie i moralnie nad pozostającym w przemijającym stosunku zależności, bezbronnym zatrzymanym i aresztowanym do sprawy Sr 705/50 Zygmuntem U., w ten sposób, że podczas prowadzonych przez innych funkcjonariuszy czynności przesłuchania z udziałem pokrzywdzonego, zachowując się agresywnie, wielokrotnie bił go rękami po głowie, kopał po całym ciele, a także polecał wykonywać tzw. żabki oraz używał wobec niego słów wulgarnych i obelżywych, przy czym czyn ten polegał na stosowaniu represji i nosił charakter poważnego prześladowania z powodów przynależności pokrzywdzonego do nielegalnej wówczas organizacji niepodległościowej o nazwie „Podziemna Organizacja Młodzieży Polskiej", tj. o czyn z art. 246 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z 11 lipca 1932 r. (Dz. U.

z 1932 r., Nr 60, poz. 571 z późn. zm.) w zw. z art. 291 kk z 1932 r. w zw. z art. 2 ust.1 i art. 3 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

Wyrokiem z 10 listopada 2009 r. sąd uznał Jana K. winnym zarzucanych mu czynów i skazał na karę łączną 3 lat pozbawienia wolności. Wyrok nie jest prawomocny.

- **Wykaz postępowań zakończonych w 2009 r. wydaniem chociażby nieprawomocnego orzeczenia**

S 185/01/Zk – w dniu 26 sierpnia 2008 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Lublinie akt oskarżenia przeciwko Zdzisławowi N. Postanowieniem z 25 lutego 2009 r. Sąd Rejonowy w Lublinie wystąpił do Sądu Okręgowego w Lublinie o przekazanie sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu, tj. Sądowi Rejonowemu dla Łodzi Śródmieścia, bowiem większość osób, które należało wezwać na rozprawę, zamieszkuje blisko tego sądu, a z dala od Sądu Rejonowego w Lublinie (Zdzisław N. mieszka również w Łodzi).

Postanowieniem z 5 marca 2009 r. Sąd Okręgowy w Lublinie przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Olsztynie, wskazując, iż większość świadków (3) zamieszkuje – według aktu oskarżenia – w okręgu Sądu Rejonowego w Olsztynie.

Wyrokiem z 3 czerwca 2009 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie uznał Zdzisława N. za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu, polegającego na tym, że w okresie od 21 czerwca 1945 r. do dnia dokładnie nieustalonego, nie później jednak niż 25 czerwca 1945 r., w Lublinie jako funkcjonariusz państwa komunistycznego – oficer śledczy WUBP w Lublinie, przekraczając swoje uprawnienia i nie dopełniając obowiązków, bezprawnie pozbawił wolności Wincentego G. w ten sposób, że w dniu 21 czerwca 1945 r. wydał postanowienie o obraniu wobec niego środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania w sytuacji, gdy wymieniony był bezprawnie, tj. bez decyzji właściwych organów wymiaru sprawiedliwości i bez przedstawienia mu zarzutów, przetrzymywany od 5 czerwca 1945 r., wobec czego na gruncie ówcześnie obowiązujących przepisów należało go zwolnić, przy czym czyn ten nosi charakter poważnego prześladowania z powodu przynależności pokrzywdzonego do organizacji AK-WiN i za to, na podstawie art. 248 § 1 w zw. z art. 291 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z 11 lipca 1932 r. kodeks karny w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, opierając wymiar kary o art. 248 § 1 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z 11 lipca 1932 r., kodeks karny, skazał go na karę 1 roku więzienia, na podstawie art. 61 § 1 i 2 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z 11 lipca 1932 r. kodeks karny wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności warunkowo zawiesił oskarżonemu na czas 3 lat. Nadto sąd na podstawie art. 624 § 1 kpk zwolnił oskarżonego od zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych w całości.

Wyrok stał się prawomocny.

S 50/06/Zk – w dniu 5 sierpnia 2009 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Hrubieszowie akt oskarżenia przeciwko Janowi K. oskarżonemu o to , że w okresie od 27 sierpnia 1950 r. do grudnia 1950 r. w Hrubieszowie, woj. lubelskie, jako funkcjonariusz państwa komunistycznego – wartownik PUBP w Hrubieszowie przekroczył swoje upranienia w ten sposób, że znęcał się fizycznie i psychicznie nad pozbawionymi wolności Tadeuszem K. i Zygmuntem U., członkami nielegalnej wówczas organizacji niepodległościowej o nazwie „Podziemna Organizacja Młodzieży Polskiej".

Po przeprowadzeniu przewodu sądowego Sąd Rejonowy w Hrubieszowie wyrokiem z 10 listopada 2009 r. uznał Jana K. za winnego dokonania zarzucanych mu czynów wyczerpujących dyspozycję art. 246 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z 11 lipca 1932 r. kodeks karny w zw. z art. 291 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z 11 lipca 1932 r. kodeks karny w zw. z art. 2 ust. l i art.3 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i za czyn z pkt I na

podstawie art. 246 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z 11 lipca 1932 r. kodeks karny w zw. z art. 2 ust. l i art. 3 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu" w zw. z art. 4 § 1 kk z 1997 r. skazał go na karę 2 lat więzienia; za czyn z pkt. II na podstawie art. 246 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z 11 lipca 1932 r. kodeks karny w zw. z art. 2 ust. l i art. 3 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w zw. z art. 4 § 1 kk z 1997 r. skazał go na karę 2 lat więzienia; na podstawie art. 31 § 1 i § 2 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z 11 lipca 1932 r. kodeks karny w zw. z art. 4 § 1 kk z 1997 r. połączył orzeczone kary więzienia i jako karę łączną orzekł 3 lata więzienia; zwolnił oskarżonego od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych.

Oskarżony i jego obrońca złożyli zażalenie od powyższego wyroku.

Wyrok nie jest prawomocny.

- **Wykaz spraw wszczętych przez prokuratorów OK w Lublinie w okresie od września 2000 r. do 31 grudnia 2004 r., a niezakończonych do dnia 31 grudnia 2009 r.**

Zbrodnie komunistyczne

S 14/00/Zk – w sprawie zbrodni komunistycznych, polegających na bezprawnym pozbawieniu wolności, ze szczególnym udręczeniem, bliżej nieokreślonej liczby żołnierzy Armii Krajowej, a następnie pozbawianiu ich życia przez rozstrzelanie w wykonaniu wyroków skazujących na karę śmierci, orzekanych wobec nich przez Sąd Wojskowy II Armii Wojska Polskiego, w okresie 1944–1945 r., w Kąkolewnicy, woj. lubelskie.

S 21/00/Zk – w sprawie zbrodni komunistycznych, polegających na zabójstwach w okresie od lipca 1944 r. do jesieni 1956 r. w Lublinie i na terenie woj. lubelskiego żołnierzy AK i członków innych organizacji niepodległościowych, dokonanych przez żołnierzy NKWD i funkcjonariuszy UB, w szczególności zabójstw popełnionych w więzieniu na Zamku w Lublinie.

S 106/01/Zk – w sprawie zbrodni komunistycznych, polegających na zabójstwach działaczy PSL, do których doszło w 1945 r. na terenie b. województw lubelskiego, bialskopodlaskiego, chełmskiego, siedleckiego i zamojskiego.

S 129/01/Zk – w sprawie zbrodni komunistycznych, polegających na zabójstwach żołnierzy AK i innych osób cywilnych, dokonanych 19 i 20 października 1944 r. w Choinach, Krzczonowie i innych miejscowościach woj. lubelskiego przez funkcjonariuszy batalionu Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego dowodzonego przez Grzegorza K.

S 142/01/Zk – w sprawie zbrodni komunistycznych, polegających na zabójstwie żołnierza AK, Franciszka J., do którego doszło w kwietniu 1945 r. w Chełmie, woj. lubelskie, oraz w sprawie bezprawnego pozbawienia wolności i stosowania niedozwolonych metod śledczych wobec dwóch żołnierzy AK w okresie 1944–1945 r. w Chełmie, woj. lubelskie, przy czym czynów tych dopuścili się funkcjonariusze PUBP w Chełmie.

S 145/01/Zk – w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na zabójstwie członka organizacji podziemnej Narodowego Zjednoczenia Wojskowego, Eugeniusza W., dokonanym 29 września 1950 r. we wsi Borychów k. Sokołowa Podlaskiego, woj. lubelskie, przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego.

S 5/04/Zk – w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na znęcaniu się fizycznym i psychicznym przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego nad uczestnikami protestu społecznego, do którego doszło 25 czerwca 1976 r. w Radomiu.

S 13/04/Zk – w sprawie zbrodni komunistycznych, polegających na podjęciu bezprawnych działań przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego w okresie od 3 lipca 1949 r. do daty bliżej nieustalonej 1949 r. w Lublinie wobec osób biorących udział w zgromadzeniach pod katedrą w związku z zaistnieniem w niedzielę 3 lipca 1949 r. tzw. cudu w katedrze, czyli na bezpodstawnym zatrzymywaniu, stosowaniu represji i naruszaniu wolności wyznania wyznawców religii katolickiej.

S 39/04/Zk – w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na bezprawnym pozbawieniu wolności Aleksandra L. na podstawie decyzji komendanta wojewódzkiego MO w Lublinie, do którego doszło 13 stycznia 1982 r. i w dniach następnych w Lublinie.

S 139/04/Zk – w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na przekroczeniu uprawnień przez nieustalonych funkcjonariuszy państwa komunistycznego, wchodzących w skład oddziałów ZOMO, MO i wojska, pacyfikujących w nocy 16/17 grudnia 1981 r. strajk w Lubelskich Zakładach Naprawy Samochodów w Lublinie, którzy przy użyciu pałek brali udział w pobiciu Mariana F. i Ryszarda B. oraz innych uczestników strajku opuszczających zakład pracy po przerwanym proteście.

Zbrodnie nazistowskie

S 52/03/Zn – w sprawie zbrodni nazistowskich, polegających na zabójstwach mieszkańców wsi Borów, Wólka Szczecka, Szczecyn, Łążek Zaklikowski i Łążek Chwiałkowski koło Kraśnika, woj. lubelskie, dokonanych 2 lutego 1944 r. przez jednostki policji i wojska niemieckiego.

S 112/04/Zn – w sprawie całokształtu zbrodni nazistowskich, popełnionych przez funkcjonariuszy SIPO i SD na obywatelach polskich, do których doszło w więzieniu na Zamku w Lublinie w latach 1939–1944.

S 133/04/Zn – w sprawie zbrodni nazistowskich, polegających na zabójstwach około 60 osób spośród ludności cywilnej obszaru okupowanego, w tym członków rodziny W., w okresie od 12 do 15 października 1942 r. w Radomiu i w miejscowości Rożki, woj. mazowieckie, przez funkcjonariuszy państwa niemieckiego.

Zbrodnie inne

S 1/00/Zi – w sprawie zbrodni ludobójstwa popełnionych na terenie woj. wołyńskiego, w latach 1939–1945 przez nacjonalistów ukraińskich, a w szczególności dopuszczenia się zabójstw kilkudziesięciu tysięcy mężczyzn, kobiet i dzieci narodowości polskiej, znęcania się fizycznego, psychicznego nad członkami ww. grupy narodowej, zniszczenia lub kradzieży ich mienia oraz stosowania innych represji i czynów nieludzkich w celu stworzenia warunków życia grożących im biologicznym wyniszczeniem bądź zmuszających do opuszczenia swoich siedzib i ucieczki z terenów województwa wołyńskiego.

S 42/03/Zi – w sprawie zabójstwa 30 członków Gwardii Ludowej, dokonanego 9 sierpnia 1943 r. w okolicy miejscowości Borów, woj. lubelskie, przez oddziały Narodowych Sił Zbrojnych.

6. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Łodzi
(materiał opracowany przez naczelnik Annę Gałkiewicz)

- **Wykaz spraw o szczególnym wymiarze społecznym dla obszaru działania OK w Łodzi**

S 2/02/Zk – śledztwo wszczęte w dniu 10 stycznia 2002 r. w sprawie zbrodni komunistycznej, będącej jednocześnie zbrodnią przeciwko ludzkości, polegającej na przeprowadzonej na podstawie decyzji władz państwowych i partyjnych ZSRR wieloletniej deportacji połączonej ze szczególnym udręczeniem, w okresie od dnia 10 lutego 1940 r. do dnia 6 lipca 1945 r., nie mniej niż 102 357 obywateli polskich z dawnego woj. nowogródzkiego. Pokrzywdzonymi byli obywatele polscy o różnym wykształceniu i zawodzie. W toku śledztwa ustalono i przesłuchano w charakterze świadków 883 pokrzywdzonych, którzy byli od dnia 10 lutego 1940 r. do dnia 21 czerwca 1941 r. wraz z rodzinami deportowani w głąb ZSRR. Do akt załączono dokumenty zawierające decyzje władz radzieckich w zakresie przesiedleń obywateli polskich z terenu woj. nowogródzkiego. Należy podkreślić, że zsyłki i związane z nimi roboty przymusowe nie były karą przewidzianą w kodeksie karnym ZSRR, w związku z tym represje, jakim poddano niepożądane w danym okresie grupy społeczne czy narodowościowe, należy traktować wyłącznie w kategoriach politycznych. Po zbrojnym ataku ZSRR na ziemie polskie i formalnej ich aneksji (1–2 listopada 1939 r.) głównym zadaniem stojącym przed aparatem bezpieczeństwa było zaprowadzenie ustroju sowieckiego i „oczyszczenie" terenu z „wrogiego elementu". Na podstawie zebranego w śledztwie materiału dowodowego ustalono dane personalne trzynastu przedstawicieli władz państwowych i partyjnych ZSRR, którzy byli odpowiedzialni za podjęcie decyzji o bezprawnych masowych deportacjach obywateli polskich.

Wszyscy ustaleni sprawcy zbrodni już nie żyją. Śledztwo umorzono 19 marca 2009 r. wobec śmierci sprawców i niewykrycia pozostałych współsprawców. Postanowienie o umorzeniu postępowania jest prawomocne.

S 57/05/Zk – śledztwo wszczęte w dniu 14 lutego 2006 r. w sprawie bezprawnego pozbawienia wolności 236 osób z Łodzi i b. woj. miejskiego łódzkiego w okresie od dnia 12 grudnia 1981 r. do maja 1982 r., dokonanego przez realizację bezprawnych decyzji o internowaniu pokrzywdzonych, wydawanych przez komendanta wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej w Łodzi, co stanowiło akt represji wobec osób uznawanych za przeciwników panującego wówczas w Polsce systemu społeczno-politycznego. Internowanych osadzano w więzieniach w Łęczycy, Łowiczu i Kwidzyniu. Wszystkie poddane analizie decyzje o internowaniu były obiektywnie bezprawne, albowiem komendant wojewódzki MO w Łodzi lub jego zastępca wydawali je na podstawie nieistniejącego dekretu z 12 grudnia 1981 r. o ochronie bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego w czasie obowiązywania stanu wojennego. W ramach prowadzonego śledztwa odnaleziono i poddano oględzinom kilkanaście tomów dokumentów osób internowanych z Łodzi i województwa miejskiego łódzkiego. W toku śledztwa przesłuchano dotychczas 107 pokrzywdzonych i nadal przesłuchiwani są kolejni internowani. Poza wyżej wymienionym śledztwem prowadzone są również postępowania dotyczące internowania 208 działaczy opozycji z terenów ówczesnych województw: sieradzkiego, kaliskiego, piotrkowskiego i skierniewickiego, w których przesłuchano dotychczas łącznie 138 pokrzywdzonych.

W oparciu o zeznania pokrzywdzonych oraz analizę materiałów archiwalnych ujawniane są kolejne przypadki zbrodni komunistycznych, polegających m.in. na stosowaniu wobec internowanych przemocy w ośrodkach odosobnienia, gróźb bezprawnych w celu zmuszenia ich do podpisania tzw. deklaracji lojalności lub podjęcia współpracy ze Służbą Bezpieczeństwa, stosowaniu represji wobec osób udzielających pomocy internowanym. Materiały w tych sprawach sukcesywnie wyłączane są do odrębnych postępowań. Wskazać można np. na takie postępowania jak: S 26/09/Zk – w sprawie pobicia przez funkcjonariuszy Służby Więziennej Alfreda M., działacza NSZZ „Solidarność", w styczniu 1982 r. podczas pobytu internowanego w Ośrodku Odosobnienia w Zakładzie Karnym w Łowiczu i S 72/09/Zk – w sprawie zbrodni

komunistycznej, polegającej na przekroczeniu swoich uprawnień przez funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa, który w dniu 4 czerwca 1982 r. w Łodzi znęcał się fizycznie i psychicznie nad Andrzejem N., założycielem NSZZ „Solidarność" w Zakładzie Polanil w Łodzi, w ten sposób, że bił go, uderzając głową o ścianę oraz groził mu zabójstwem celem uzyskania od niego określonych informacji.

S 64/07/Zk – śledztwo przeciwko Janowi B. i Bogdanowi K., byłym funkcjonariuszom SB KW MO w Kaliszu, podejrzanym o znęcanie się na przełomie lipca i sierpnia 1982 r. w Kaliszu nad Fabianem K., członkiem NSZZ „Solidarność". W toku śledztwa ustalono, że funkcjonariusze ci latem 1982 r. zatrzymali na ulicy wracającego z pracy pokrzywdzonego i samochodem służbowym wywieźli go w głąb lasów gołuchowskich. Używając broni palnej, grozili mu pozbawieniem życia. Następnie zawieźli go do siedziby KW MO w Kaliszu, gdzie kontynuowali groźby. Wychodząc z pokoju, pozostawiali na biurku naładowaną broń palną, sugerując tym samym, że sytuacja pokrzywdzonego jest tak beznadziejna, iż powinien on popełnić samobójstwo. Następnie zimą 1983 r. Fabian K. został wezwany na rozmowę do siedziby SB w Kaliszu. Ci sami funkcjonariusze wywieźli pokrzywdzonego samochodem służbowym do oddalonego kilkanaście kilometrów od Kalisza Szczypiorna i bez słowa pozostawili go samego. Funkcjonariusze chcieli zastraszyć pokrzywdzonego i nakłonić go do współpracy, a zwłaszcza uzyskać informacje odnośnie do osób wytwarzających w Kaliszu ulotki.

W dniu 17 kwietnia 2009 r. skierowano przeciwko Janowi B. i Bogdanowi K. akt oskarżenia do Sądu Rejonowego w Kaliszu, oskarżając ich o popełnienie zbrodni komunistycznych, polegających na znęcaniu się psychicznym nad pokrzywdzonym i dwukrotnym bezprawnym pozbawieniu go wolności.

S 67/08/Zk – śledztwo przeciwko Kazimierzowi G., członkowi wojewódzkiej komisji weryfikacyjnej dziennikarzy prasowych, podejrzanemu o to, że w dniu 23 stycznia 1982 r. w Łodzi wspólnie z innymi członkami tejże komisji (których sprawa aktualnie toczy się przed Sądem Rejonowym w Łodzi) udzielił pomocy dyrektorowi Łódzkiego Wydawnictwa Prasowego RSW „Prasa-Książka-Ruch", Piotrowi S., oraz prezesowi Zarządu Głównego RSW „Prasa-Książka-Ruch", Zdzisławowi A., do przekroczenia uprawnień polegających na złośliwym naruszeniu praw pracowniczych przez rozwiązanie stosunku pracy z co najmniej 8 dziennikarzami prasowymi. Podstawą rozwiązania umów o pracę były wydawane z przyczyn politycznych przez członków komisji weryfikacyjnych negatywne opinie co do możliwości dalszej pracy tych osób w miejscu dotychczasowego zatrudnienia oraz w ogóle w zawodzie dziennikarza. W oparciu o zgromadzony materiał dowodowy w dniu 17 czerwca 2009 r. przedstawiono Kazimierzowi G. zarzut popełnienia opisanej wyżej zbrodni komunistycznej. W toku śledztwa podejrzany nie przyznał się do popełnienia zarzucanego mu przestępstwa, umniejszając swoją rolę w pracach komisji weryfikacyjnej łódzkich dziennikarzy prasowych.

W dniu 2 października 2009 r. skierowano do Sądu Rejonowego dla Łodzi Śródmieścia IV Wydz. Karny wniosek o umorzenie postępowania karnego wobec Kazimierza G. na podstawie ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii.

S 31/09/Zk – śledztwo wszczęte w dniu 19 maja 2009 r. w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na przekroczeniu swoich uprawnień przez dwóch funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa, którzy w dniu 1 maja 1982 r. w Łodzi stosowali represje wobec Romana J. przez znęcanie się fizyczne, polegające na biciu pokrzywdzonego pięściami po twarzy i żebrach celem uzyskania od niego zgody na podjęcie współpracy ze Służbą Bezpieczeństwa. Pokrzywdzony Roman J. był członkiem Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" w Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym w Łodzi. W dniu 11 maja 1982 r. stawił się na wezwanie do Komendy Wojewódzkiej MO w Łodzi, gdzie dwaj funkcjonariusze SB usiłowali namówić go do współpracy, a wobec zdecydowanej odmowy pobili go pięściami po twarzy i żebrach. Na skutek pobicia pokrzywdzony doznał obrażeń ciała w postaci złamania jednego z żeber. Po odmowie współpracy ze Służbą Bezpieczeństwa Roman J. został internowany i był pozbawiony wolności

w Zakładzie Karnym w Łowiczu od 11 maja 1982 r. do 23 lipca 1982 r. W toku postępowania przeprowadzono m.in. oględziny archiwalnych dokumentów SB dotyczących Romana J. oraz powołano biegłego z zakresu medycyny sądowej w celu stwierdzenia, na podstawie akt sprawy oraz badania sądowo-lekarskiego pokrzywdzonego, rodzaju i stopnia obrażeń ciała, jakich doznał on w dniu 11 maja 1982 r. w wyniku przemocy użytej wobec niego przez funkcjonariuszy SB, a w szczególności stwierdzenia, czy i które z doznanych przez pokrzywdzonego obrażeń ciała naruszyły czynności narządu ciała na czas powyżej 7 dni (opinia biegłego nie została jeszcze sporządzona). Ponadto w ramach śledztwa są przeprowadzane oględziny akt byłych funkcjonariuszy SB, których zdjęcia będą w dalszym toku postępowania okazywane pokrzywdzonemu celem ustalenia sprawców przestępstwa.

S 76/01/Zn – śledztwo podjęte w dniu 28 grudnia 2001 r. w sprawie masowych zabójstw obywateli polskich, mieszkańców wsi i osad położonych w rejonie Puszczy Nalibockiej, woj. nowogródzkie, dokonanych w lipcu i sierpniu 1943 r. przez funkcjonariuszy gestapo, żandarmerii i policji niemieckiej oraz funkcjonariuszy policji innych narodowości, którzy wstąpili do służby w policji niemieckiej, w ramach antypartyzanckiej operacji wojskowej pod kryptonimem „Hermann". Przedmiotem postępowania były zbrodnie popełnione przez członków różnych formacji niemieckich, biorących udział w antypartyzanckiej operacji wojskowej, podjętej przez niemieckie władze okupacyjne w celu zlikwidowania partyzanckich oddziałów leśnych, stacjonujących w Puszczy Nalibockiej, oraz odcięcia tych oddziałów od źródeł zaopatrzenia. Przeprowadzona przez Niemców operacja polegała na spacyfikowaniu ok. 60 wsi, osad, kolonii i folwarków położonych na obrzeżach puszczy. Pacyfikacją objęto gminy Derewno, Naliboki i Rubieżewicze, znajdujące się na terenie pow. Stołpce, oraz gminy Pierszaje i Iwieniec pow. Wołożyn. W większości wiosek mieszkańcy w przeciągu kilkunastu minut musieli opuścić swe gospodarstwa. Wysiedlonych grupowano w jednym miejscu, zwykle na obrzeżach miejscowości, gdzie formowane były kolumny piesze bądź złożone z furmanek, które pod eskortą prowadzone były do najbliższych stacji kolejowych. Stąd mieszkańcy spacyfikowanych miejscowości pociągami towarowymi wywożeni byli w głąb Rzeszy na roboty przymusowe. Łącznie do pracy przymusowej do Niemiec wywieziono kilka tysięcy osób. Zabudowania palono, łącznie ze zbożem pozostałym na polach, natomiast żywy inwentarz dostarczany na wyznaczone miejsca zbiórek był zabierany przez Niemców. Swoje mienie utraciło tysiące osób. Tym działaniom w wielu przypadkach towarzyszyły zarówno masowe zbrodnie ludobójstwa (m.in. spalono żywcem w stodole w Łapicach około 150 osób, w cerkwi we wsi Dory w ten sam sposób zabito także ponad 100 osób), jak również pojedyncze rozstrzeliwania tych mieszkańców pacyfikowanych wsi, których podejrzewano o wspieranie miejscowych oddziałów ruchu oporu i udzielanie im pomocy. W trakcie akcji wysiedleńczej rozstrzeliwano również z reguły osoby, które z racji kalectwa, wieku czy choroby nie mogły opuścić swych domostw lub które ze wskazanych powodów byłyby uciążliwe w transporcie. Niejednokrotnie osoby takie pozostawiano w płonących budynkach, skąd nie miały drogi ucieczki. Z uwagi na masowość zbrodni, rozproszenie poszczególnych zabójstw na znacznym obszarze i trudności w dotarciu do świadków tych zdarzeń precyzyjne ustalenie liczby zabitych osób cywilnych w czasie działań pacyfikacyjnych nie było możliwe. Ustalenia poczynione w toku śledztwa wskazują, że pacyfikacje poszczególnych miejscowości były przeprowadzane zarówno przez oddziały SS, gestapo, niemiecką policję, żołnierzy Wehrmachtu, jak również jednostki cudzoziemskie (w tym Litwinów, Łotyszy, Ukraińców i Białorusinów), tworzone na zapleczu frontu wschodniego, podlegające wprost wojskowym i policyjnym dowódcom terytorialnym, którym przydzielano do wykonania poszczególne akcje zbrojne. W toku prowadzonego postępowania ustalono w sposób dość precyzyjny zakres terytorialny operacji „Hermann", jej strategiczne przyczyny, sposoby jej przeprowadzania, przyczyny i okoliczności masowych mordów, jak i pojedynczych zabójstw mieszkańców, modus operandi sprawców dokonujących tych zbrodni, jak również skutki tej operacji.

Niemożliwe okazało się natomiast ustalenie indywidualnych sprawców odpowiedzialnych za poszczególne zbrodnie, stanowiące przedmiot niniejszego postępowania. Z tego powodu

śledztwo zostało umorzone postanowieniem z dnia 16 lutego 2009 r. Postanowienie to jest prawomocne.

S 25/08/Zn – śledztwo wszczęte w dniu 25 maja 2008 r. w sprawie zabójstwa 40 mężczyzn jesienią 1939 r. w Łodzi przez nieustalonych funkcjonariuszy niemieckich. Postępowanie wszczęto w oparciu o informacje przekazane przez Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego, z których wynikało, iż podczas badań archeologiczno-ekshumacyjnych przeprowadzonych w dniach 13–21 maja 2008 r. na wojskowym poligonie Łódź Brus ujawniono szczątki ofiar zbrodni dokonanej przez Niemców. Badania antropologiczne szczątków ludzkich wykazały, iż w odkrytej jamie grobowej znajdowały się szkielety 40 mężczyzn w wieku między 20 a 55 rokiem życia. Na większości czaszek stwierdzono obrażenia postrzałowe z broni palnej. Pozostałe nosiły ślady uszkodzeń, które można wiązać z postrzałami bądź ich stan uniemożliwiał dokonanie odpowiednich obserwacji. Lokalizacja otworów wlotowych wskazywała na systematyczny sposób rozstrzeliwania ofiar. Podczas prac ekshumacyjnych przeprowadzanych w zbiorowej mogile ujawniono szereg przedmiotów, w tym obrączki z wygrawerowanymi inicjałami, imionami oraz datami a także portfele z monogramami. W toku prowadzonego śledztwa przeprowadzono żmudne poszukiwania dokumentów odnoszących się do przedmiotu postępowania w Archiwum Państwowym w Łodzi, Urzędzie Stanu Cywilnego w Łodzi oraz zasobach archiwalnych IPN. Przesłuchano wielu świadków. Nadto zlecono i przeprowadzono ekspertyzy kryminalistyczne w zakresie mechanoskopii, broni i balistyki oraz badań dokumentów. Na podstawie dotychczas zgromadzonego materiału dowodowego ustalono dane 5 spośród 40 ofiar zbrodni. Wśród zidentyfikowanych ofiar są między innymi: dziennikarz, poseł i dyrektor administracyjny w zakładach włókienniczych Scheiblera i Grohmanna oraz adwokat. W toku prowadzonego śledztwa niektórzy z członków rodzin zamordowanych uzyskali informacje o losach zidentyfikowanych ofiar zbrodni, o których od dnia zatrzymania w 1939 r. nie było żadnej wiadomości i odebrali pamiątki rodzinne w postaci obrączek odnalezionych w mogile zbiorowej na poligonie Łódź Brus. W odniesieniu do pozostałych ofiar wytypowano nazwiska 35 osób, które mogły zostać stracone przez okupanta w dniu 12 listopada 1939 r.; tę datę przyjęto jako najbardziej prawdopodobną dla dokonania przedmiotowej zbrodni. Sprawa w toku. W sierpniu 2009 r. ujawnione na Brusie szkielety przekazano przedstawicielom władz miasta. Uroczysty pochówek ofiar odbył się 1 września 2009 r.

- **Wykaz postępowań zakończonych 2009 r. skierowaniem aktu oskarżenia**

S 64/07/Zk – w dniu 17 kwietnia 2009 r. prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Łodzi skierował do Sądu Rejonowego w Kaliszu, akt oskarżenia przeciwko Janowi B. i Bogdanowi K., funkcjonariuszom Służby Bezpieczeństwa Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Kaliszu, oskarżając ich o popełnienie trzech zbrodni komunistycznych na szkodę działacza NSZZ „Solidarność" Fabiana K. Pierwszy z czynów to przestępstwo polegające na fizycznym znęcaniu się nad pokrzywdzonym w nieustalonym dniu lipca lub sierpnia 1982 r. w Kaliszu w ten sposób, że po uprzednim zatrzymaniu na ulicy i wywiezieniu go w głąb lasów gołuchowskich, używając broni palnej, Jan B. i Bogdan K. grozili mu pozbawieniem życia, a groźba ta wzbudziła u pokrzywdzonego uzasadnioną obawę, że zostanie spełniona, a następnie groźby te kontynuowali po przewiezieniu do KW MO w Kaliszu, nakłaniając pokrzywdzonego do popełnienia samobójstwa, tj. o stanowiące zbrodnię komunistyczną przestępstwo z art. 184 § 1 kk z 1969 r. w związku z art. 4 § 1 kk w związku z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN–KŚZpNP. Ponadto w nieustalonym dniu lipca lub sierpnia 1982 r. w Kaliszu jako funkcjonariusze SB KW MO w Kaliszu Jan B. i Bogdan K., będąc funkcjonariuszami państwa komunistycznego, działając wspólnie i w porozumieniu, stosowali represje wobec Fabiana K., pozbawiając go wolności w ten sposób, że zabrali pokrzywdzonego samochodem osobowym marki fiat 125p z ulicy, a następnie wywieźli w głąb lasów gołuchowskich, tj. o czyn z art. 165 § 1 kk z 1969 r. w związku z ok. 4 § 1 kk w związku z ok. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. IPN–KŚZpNP. Ostatni z czynów, o które oskar-

żeni zostali Jan B. i Bogdan K., to również przestępstwo z ok. 165 § 1 kk z 1969 r. w związku z ok. 4 § 1 kk w związku z ok. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN–KŚZpNP polegające na tym, że w nieustalonym dniu listopada lub grudnia 1983 r. lub 1984 r. w Kaliszu jako funkcjonariusze państwa komunistycznego, działając wspólnie i w porozumieniu oraz z innym dotychczas nieustalonym z nazwiska funkcjonariuszem SB KW MO w Kaliszu, co do którego wyłączono materiał dowodowy do odrębnego postępowania, stosowali represje wobec Fabiana K., pozbawiając go wolności w ten sposób, że zabrali go samochodem osobowym marki fiat 125p z terenu komendy, a następnie wywieźli do Szczypiorna. Sprawa w toku postępowania sądowego.

S 67/08/Zk – wniosek o umorzenie postępowania karnego na podstawie ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii, skierowany do Sądu Rejonowego dla Łodzi Śródmieście w Łodzi w dniu 2 października 2009 r. przeciwko Kazimierzowi G. podejrzanemu o to, że w dniu 23 stycznia 1982 r. w Łodzi, działając z góry powziętym zamiarem, będąc oficerem zawodowym Wojska Polskiego i tym samym funkcjonariuszem państwa komunistycznego, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi członkami wojewódzkiej komisji weryfikacyjnej dziennikarzy prasowych, odpowiadającymi w odrębnym postępowaniu karnym: Mieczysławem K. – pełnomocnikiem KC PZPR do spraw Propagandy i Informacji, Andrzejem H. – sekretarzem Komitetu Łódzkiego PZPR, Zdzisławem K. – funkcjonariuszem SB KW MO w Łodzi, Mieczysławem K. – oficerem zawodowym Wojska Polskiego i Marią J.– dyrektorem Okręgowego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk, udzielił pomocy dyrektorowi Łódzkiego Wydawnictwa Prasowego Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa-Książka-Ruch" Piotrowi S. oraz prezesowi Zarządu Głównego Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa-Książka-Ruch" Zdzisławowi A. do przekroczenia uprawnień przez stosowanie represji stanowiącej przestępstwo złośliwego naruszenia praw pracowniczych, polegającego na rozwiązaniu stosunku pracy wobec co najmniej 8 dziennikarzy prasowych, w tym Tomasza J., Ignacego Gustawa R., Iwony Ś.-K., Mariana M., Jerzego K., Jacka I., Konrada T. i Lucyny H., przez wydanie z przyczyn politycznych negatywnych opinii co do możliwości dalszej pracy tych osób w miejscu dotychczasowego zatrudnienia oraz w ogóle w zawodzie dziennikarza, dopuszczając się tym samym zbrodni komunistycznej, tj. o czyn z art. 18 § 3 kk w związku z ok. 218 § 1 kk i ok. 231 § 1 kk w związku z ok. 11 § 2 kk w zw. z ok. 12 kk w związku z ok. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN–KŚZpNP. Sporządzenie wniosku o amnestię oznacza, iż w sprawie zgromadzono taki materiał dowodowy, który pozwoliłby skierować przeciwko Kazimierzowi G. akt oskarżenia. Wniosek o amnestię, zgodnie z cytowaną wyżej ustawą, składa się, gdy orzeczona kara nie przekraczałaby 2 lat pozbawienia wolności. Przestępstwo zarzucane Kazimierzowi G. zagrożone jest karą do 3 lat pozbawienia wolności. Sprawa pozostaje na etapie postępowania sądowego. Nie wyznaczono jeszcze terminu posiedzenia.

- **Wykaz postępowań zakończonych w 2009 r. wydaniem chociażby nieprawomocnego orzeczenia**

W 2009 r. żadne z postępowań wcześniej zakończonych skierowaniem do sądów aktu oskarżenia przez OK w Łodzi nie zakończyło się wydaniem choćby nieprawomocnego orzeczenia.

- **Wykaz spraw wszczętych przez prokuratorów OK w Łodzi w okresie od września 2000 r. do 31 grudnia 2004 r., a niezakończonych do dnia 31 grudnia 2009 r.**

Zbrodnie komunistyczne

S 5/00/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych w latach 1945–1953 przez funkcjonariuszy byłego PUBP w Wieluniu, polegających na bezprawnym pozbawieniu wolności, stosowaniu tortur fizycznych i psychicznych, powodowaniu obrażeń ciała, wymuszaniu składania nieprawdziwych zeznań oraz dokonywaniu zabójstw. Pokrzywdzonymi są w większości

żołnierze Konspiracyjnego Wojska Polskiego oraz miejscowa ludność udzielająca pomocy żołnierzom KWP. Śledztwo kompleksowe, z akt postępowania systematycznie wyłączane są poszczególne wątki, w których zapadają orzeczenia kończące postępowania. M. in. w ramach jednego z wyłączonych wątków do Sądu Rejonowego w Wieluniu skierowano akt oskarżenia przeciwko Tadeuszowi R. funkcjonariuszowi PUBP w tym mieście. Wyrokiem z dnia 24 lipca 2002 r. Tadeusz R. został skazany za znęcanie się nad osadzonymi w areszcie tegoż urzędu na karę 2 lat pozbawienia wolności.

S 6/00/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych w okresie od 1945 r. do 31 grudnia 1956 r. przez funkcjonariuszy PUBP w Ostrowie Wielkopolskim, polegających na prześladowaniu Jana S., Stanisława P., Jana S. i innych osób z powodu ich przynależności do grupy politycznej o przekonaniach odmiennych od reprezentowanych przez władze państwa komunistycznego poprzez pozbawienie ich wolności i torturowanie uwięzionych, w wyniku czego doznali oni poważnych uszkodzeń ciała lub rozstrojów zdrowia psychicznego. Postępowanie wielotomowe, na końcowym etapie.

S 11/00/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych przez funkcjonariuszy PUBP w Sieradzu w latach 1945–1956, polegających na bezprawnych aresztowaniach, przesłuchaniach połączonych ze szczególnym udręczeniem, pozbawieniu życia uwięzionych lub zatrzymanych w związku z zarzutem przynależności do antykomunistycznych organizacji politycznych bądź podejrzeniem udzielania pomocy tym organizacjom. Z akt sukcesywnie wyłączane są kolejne wątki postępowania i w tym zakresie wydawane są decyzje kończące postępowania.

S 13/01/Zk – śledztwo w sprawie zabójstwa w dniu 23 stycznia 1944 r. przez partyzantów sowieckich z Puszczy Rudnickiej kilkudziesięciu mieszkańców wsi Koniuchy pow. Lida, woj. nowogródzkie. Śledztwo w fazie końcowej. W toku postępowania kierowano wnioski o pomoc prawną do Republiki Litewskiej (trzykrotnie), Republiki Białoruś, Federacji Rosyjskiej, Kanady i Izraela. Aktualnie oczekuje się na realizację wniosku o zagraniczną pomoc prawną skierowanego do Prokuratury Obwodowej Rejonu Sołeczniki, która również prowadzi postępowanie w tej sprawie.

S 17/01/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych przez partyzantów sowieckich w latach 1941–1944 na żołnierzach Armii Krajowej i ludności cywilnej, mieszkańcach powiatów Stołpce i Wołożyn, woj. nowogródzkie. Śledztwo kompleksowe, wielotomowe. Przedmiotem postępowania są zabójstwa pojedynczych osób, a także ataki partyzantów sowieckich na poszczególne miejscowości i zabójstwa większej liczby osób, m. in.: zabójstwa 8 maja 1943 r. na ponad 120 mieszkańców Naliboki, pow. Stołpce; zabójstwa w maju 1943 r. w Kamieniu, pow. Wołożyn ponad 20 osób; rozstrzelania w grudniu 1943 r. 10 osób we wsi Derewno, pow. Stołpce; zabójstwa jesienią 1943 r. 6 – 7 osób we wsi Borowikowszczyzna; zabójstwa w grudniu 1943 r. w pobliżu jeziora Kromań, w trakcie rozbrajania oddziału AK-Batalion Stołpecki nieustalonej liczy partyzantów. Przedmiotem śledztwa są również pojedyncze zabójstwa.

S 73/01/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych przez funkcjonariuszy NKWD w latach 1944–1956 wobec obywateli polskich, mieszkańców woj. nowogródzkiego: żołnierzy AK i osób cywilnych, polegających na zabójstwach, fizycznym i moralnym znęcaniu się, bezprawnym pozbawianiu wolności, połączonym ze szczególnym udręczeniem i z oddaniem we władztwo obcego państwa. Kompleksowe postępowanie obejmuje ogół zbrodni popełnionych przez funkcjonariuszy stalinowskiego aparatu terroru na mieszkańcach województwa nowogródzkiego. Ostatnio sukcesywnie przesłuchiwani są byli żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie i członkowie ich rodzin, którzy zostali deportowani w głąb ZSRR z terenu woj. nowogródzkiego. Listę tych osób uzyskano w toku śledztwa. Przesłuchania świadków-pokrzywdzonych odbywają się w porządku alfabetycznym. W ostatnim okresie śledztwa trwają przesłuchania pokrzywdzonych, których nazwiska, zaczynają się na literę „P” i „R”.

Zbrodnie nazistowskie

S 1/00/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych w latach 1942–1944 przez funkcjonariuszy policji niemieckiej i białoruskiej, członków załogi obozu w Kołdyczewie k. Baranowicz, woj. nowogródzkie, na więźniach tego obozu. Śledztwo kompleksowe i wielotomowe. Obóz w Kołdyczewie od początku stał się obozem zagłady. Ocenia się, że w obozie zginęło około 22 tys. osób. Dokumentacja obozowa nie zachowała się. W toku śledztwa przesłuchano w charakterze świadków przede wszystkim bliskich ofiar i nielicznych więźniów obozu, którzy przeżyli. Dokonano oględzin szeregu akt dotyczących prowadzonych po wojnie postępowań karnych przeciwko strażnikom obozu oraz funkcjonariuszom SD z placówki w Baranowiczach, której podlegał obóz w Kołdyczewie. Na tej podstawie ustalono część nazwisk ofiar, jak i strażników obozowych. Śledztwo w fazie końcowej. W listopadzie 2007 r. powołano Stowarzyszenie Rodzin Kołdyczewskich. Pismo w tej sprawie do Oddziałowej Komisji w Łodzi skierował jego prezes. W czasie przesłuchania w charakterze świadka okazał on listę członków stowarzyszenia. Aktualnie przesłuchiwani są ostatni członkowie stowarzyszenia, których bliscy zginęli w obozie, a których danych nie ujawniono wcześniej w toku śledztwa.

S 2/00/Zn – śledztwo w sprawie aresztowania i zabójstwa w latach 1942–1943 na terenie woj. nowogródzkiego kilkuset obywateli polskich przez funkcjonariuszy hitlerowskiej policji bezpieczeństwa i policji białoruskiej. Śledztwo kompleksowe, wielowątkowe dotyczy szeregu masowych egzekucji, m. in. w dniu 13 lipca 1942 r. w Baranowiczach rozstrzelano ok. 300 osób; w lipcu 1942 r. w miejscowości Snów rozstrzelano 10 osób; w dniu 5 sierpnia 1942 r. w lesie Hajki koło Malewa rozstrzelano kilkadziesiąt osób; w grudniu 1942 r. na tzw. Górce Pietralewickiej koło Słonimia rozstrzelano kilkadziesiąt osób, w tym księży i siostry z zakonu niepokalanek; w dniu 10 marca 1943 r. w Lidzie rozstrzelano 15 zakładników. Niezależnie od tych ustaleń przedmiotem śledztwa są także pojedyncze egzekucje. W śledztwie kilkakrotnie zwracano się do Centrali Krajowych Zarządów Wymiaru Sprawiedliwości do Badania Zbrodni Narodowosocjalistycznych w Ludwigsburgu z prośbą o nadesłanie orzeczeń prokuratur i wyroków sądów niemieckich, dotyczących tych zbrodni.

Aktualnie zgromadzony materiał poddany zostanie analizie pod kątem możliwości zakończenia postępowania.

S 52/01/Zn – śledztwo w sprawie masowych zabójstw obywateli polskich narodowości żydowskiej dokonanych w okresie od czerwca 1941 r. do lipca 1944 r. przez jednostki policji hitlerowskiej i współpracujące z Niemcami formacje policji białoruskiej, litewskiej i łotewskiej na obszarze woj. nowogródzkiego, m. in. w Lidzie, Nowogródku, Wołożynie, Słominie, Werenowie, Dereczynie i wielu innych miejscowościach. Postępowanie kompleksowe oraz wielotomowe.

Aktualnie trwa analiza całości zgromadzonych materiałów dowodowych w celu zbadania celowości kontynuowania postępowania i możliwości wydania decyzji kończącej postępowanie w sprawie.

S 10/04/Zn – śledztwo w sprawie bombardowania przez Luftwaffe miasta Wielunia w dniu 1 września 1939 r., w wyniku którego zginęło kilkuset Polaków i Żydów. W efekcie 3 bombardowań bezbronnego miasta, w którym nie stacjonowały żadne jednostki wojskowe, zginęło co najmniej 600 osób, w tym 32 pacjentów miejscowego szpitala. Zniszczeniu uległo co najmniej 70 % zabudowań, w tym wiele zabytków.

Aktualnie oczekuje się na realizację wniosku skierowanego do Centrali w Ludwigsburgu, zawierającego prośbę o udzielenie informacji o dalszych losach lotników niemieckich, którzy brali udział w bombardowaniu miasta (ich aktualnych adresów, dat zgonów).

S 19/04/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych przez hitlerowców w latach 1940–1943 w obozie przesiedleńczym w Konstantynowie k. Łodzi. Do obozu przesiedlano mieszkańców Wielkopolski, Pomorza i centralnej Polski. Przez obóz przeszło około 30 000 osób.

Zginęło ponad 600 osób, w tym dużo dzieci i młodzieży. Postępowanie na końcowym etapie, przesłuchiwani są ostatni świadkowie.

W toku śledztwa opracowano listę zawierającą dane 695 osób zmarłych w obozie, którą przekazano burmistrzowi Konstantynowa Łódzkiego oraz prezesowi Społecznego Komitetu ds. Budowy Pomnika Polskich Ofiar Niemieckiego Obozu w Konstantynowie. Odsłonięcie obelisku z tablicami zawierającymi nazwiska zmarłych w obozie nastąpi w 2010 r.

7. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Poznaniu (materiał opracowany przez naczelnika Józefa Krenza)

- **Wykaz spraw o szczególnym wymiarze społecznym dla obszaru działania OK w Poznaniu**

S 23/00/Zk – śledztwo w sprawie przestępczych czynów funkcjonariuszy państwa komunistycznego, sprowadzających się m.in. do pozbawienia życia szeregu osób, spowodowania obrażeń ciała i bezprawnego pozbawienia wolności podczas tzw. wydarzeń poznańskich mających miejsce w dniach 28–29 czerwca 1956 r. Postępowanie podjęto z zawieszenia w dniu 22 listopada 2000 r. Nawet bardzo ostrożne wnioski wynikłe z zebranego materiału obligują do przyjęcia, że liczbę osób pokrzywdzonych w rozumieniu kodeksu postępowania karnego (zabici, ranni, zatrzymani, aresztowani, osoby, które bito i nad którymi znęcano się po zatrzymaniu i w trakcie przesłuchań) szacować należy na ponad 1319. Składa się na nią: 50 zabitych osób cywilnych (na ogólną liczbę 58 zabitych), prawdopodobnie co najmniej 523 rannych osób cywilnych (na ogólną liczbę co najmniej 573 rannych) oraz minimum 746 zatrzymanych i aresztowanych. Liczby te, szczególnie w zakresie osób zatrzymanych, aresztowanych i rannych (przyjęte na podstawie analizowanych materiałów archiwalnych) muszą być oczywiście w trakcie śledztwa zweryfikowane. Zauważyć przy tym trzeba, że czyny polegające na przestępczym traktowaniu zatrzymanych, aresztowanych czy też przesłuchiwanych popełniano jeszcze długo po 28 czerwca 1956 r.

Do dziś przesłuchano w charakterze świadków ponad 950 osób, będących nie tylko pokrzywdzonymi lub ich najbliższymi (w przypadku śmierci tych pierwszych), ale i uczestnikami wydarzeń, tak po stronie demonstrantów, jak i szeroko rozumianego aparatu państwowego.

Choćby powyższe wskazuje na skalę przedmiotu niniejszego postępowania, która wydaje się bezprecedensowa.

Przedmiotowe śledztwo to nie tylko szereg przesłuchań świadków i analiz dokumentów archiwalnych. W drugiej połowie 2006 r. wykonano czynności ekshumacyjne i badania sondażowe odpowiednio w Leszkowie k. Piły (cmentarz wojenny żołnierzy radzieckich i polskich z 1945 r.) i w Biedrusku (pobliski las). Nie potwierdziły one jednak hipotez, wynikłych m.in. z zeznań świadków, o usytuowaniu tam grobów nieznanych do tej pory ofiar wydarzeń, a w szczególności żołnierzy, którzy odmówili strzelania do demonstrantów.

W zakresie głównego wątku śledztwa, jakim muszą być ofiary śmiertelne wydarzeń, ustalono, że na dziś przyjąć trzeba, iż w ich trakcie oraz w związku z doznanymi wtedy obrażeniami straciło życie 58 osób. Na tę liczbę składa się 50 osób cywilnych, 4 żołnierzy (w tym 1 żołnierz KBW, 1 podchorąży Oficerskiej Szkoły Wojsk Pancernych i Zmechanizowanych w Poznaniu, 1 żołnierz służby czynnej i 1 żołnierz zawodowy), 1 milicjant i 3 funkcjonariuszy UB. Liczbę tę ustalono po wykonaniu szeregu czynności procesowych weryfikujących zawarte w różnych źródłach informacje o ofiarach śmiertelnych.

Jak pokazują wyniki niniejszego śledztwa, nie musi ono mieć jedynie wymiaru historycznego. W trakcie postępowania Marianowi S., byłemu funkcjonariuszowi MO, postawiono zarzut, że w okresie od 30 czerwca 1956 r. do 4 lipca 1956 r. w Poznaniu, jako funkcjonariusz Komendy Dzielnicowej Milicji Obywatelskiej Poznań Jeżyce, przekraczając swą władzę przysługującą funkcjonariuszowi na stanowisku starszego referenta sekcji operacyjnej ww. jednost-

ki MO, w celu wymuszenia na Marianie K. – pozbawionym wolności w związku z udziałem w tzw. wydarzeniach poznańskich i osadzonym w areszcie ww. jednostki MO – przyznania się do popełnienia zarzucanych mu czynów i złożenia określonych wyjaśnień znęcał się fizycznie i moralnie nad nim w ten sposób, że groził mu pozbawieniem życia przy użyciu pistoletu i uderzył go nim kilkakrotnie w głowę, a następnie, wspólnie i w porozumieniu z innymi nieustalonymi funkcjonariuszami MO, bił go rękoma i pałką po całym ciele, popełniając w ten sposób zbrodnię komunistyczną na szkodę wyżej wymienionego pokrzywdzonego w formie stosowania represji polegających na naruszeniu prawa do nietykalności cielesnej i prawa do humanitarnego traktowania w trakcie pozbawienia wolności. Po wyłączeniu tej sprawy do odrębnego postępowania skierowano przeciwko Marianowi S. akt oskarżenia do Sądu Rejonowego Poznań Grunwald Jeżyce.

Wyrokiem z dnia 21 kwietnia 2009 r. Mariana S. uznano winnym zarzucanego mu czynu i wymierzono mu karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, zawieszając jej wykonanie na okres lat 2. Wyrok ten jest prawomocny. Choć zapadł on w jednostkowej sprawie, uznać go należy za symboliczny, gdyż jak wynika z poczynionych ustaleń, prawdopodobnie nad co najmniej połową osób pozbawionych w jakiejkolwiek formie wolności znęcano się, bądź je bito.

Aktualnie głównym nurtem postępowania są czynności związane z przesłuchiwaniem osób rannych podczas wydarzeń lub ich najbliższych (o ile osoby pokrzywdzone już nie żyją) i wyjaśnianiem tej części przedmiotu śledztwa.

S 17/06/Zk – śledztwo wszczęte w dniu 10 lipca 2006 r. w sprawie dokonanych w grudniu 1981 r. bezprawnych internowań działaczy „Solidarności" z terenu woj. zielonogórskiego na podstawie decyzji komendanta wojewódzkiego MO w Zielonej Górze, Postępowanie ma na celu wyjaśnienie okoliczności bezprawnego internowania działaczy opozycyjnych na terenie byłego województwa zielonogórskiego oraz ustalenie funkcjonariuszy odpowiedzialnych za te czyny. W toku śledztwa ustalono, że na terenie ówczesnego województwa zielonogórskiego internowano łącznie 45 osób. W ramach prowadzonego śledztwa odnaleziono i poddano oględzinom kilkadziesiąt tomów akt dotyczących osób internowanych na tym terenie oraz przesłuchano większość pokrzywdzonych lub – w przypadku ich śmierci – osoby dla nich najbliższe. Obecnie dokonuje się przeglądów akt dotyczących przygotowań do wprowadzenia stanu wojennego, przebiegu akcji internowań oraz przybliżających okoliczności tych zdarzeń.

Kolejne śledztwa o sygnaturach S 123/04/Zk, S 4/05/Zk, S 9/05/Zk, S 16/06/Zk są prowadzone w sprawie bezprawnego pozbawienia wolności osób internowanych w okresie od 13 grudnia 1981 r. do 18 grudnia 1981 r na mocy decyzji komendantów wojewódzkich MO w Lesznie, Poznaniu, Koninie i Pile. Ze spraw tych dokonano wyłączeń do odrębnych postępowań materiały dotyczące popełnienia innych zbrodni komunistycznych na szkodę działaczy podziemnej „Solidarności".

S 50/08/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej popełnionej w okresie od kwietnia 1982 r. do kwietnia 1983 r. w Gorzowie Wielkopolskim i Zielonej Górze przez prokuratorów Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w trakcie postępowania przygotowawczego Pg.Sl-II-47/82 oraz przez sędziów Wojskowego Sądu Garnizonowego w toku postępowania sądowego Sg.W 146/82 przeciwko członkom opozycyjnej grupy „JAH", przez pozbawienie wolności oraz podżeganie do pozbawienia wolności członków tej grupy: Andrzeja T., Zbigniewa W., Krzysztofa M. i Henryka W., które to działania były formą represji i wyrazem walki politycznej z osobami o odmiennych zapatrywaniach ideologicznych.

Z zebranych materiałów, w tym akt głównych sprawy karnej prowadzonej przeciwko działaczom opozycji politycznej przed Wojskowym Sądem Garnizonowym w Zielonej Górze, oznaczonej sygnaturą Sg.W 146/82, oraz z dokumentacji z postępowania przygotowawczego wynika, że pokrzywdzeni zostali zatrzymani pod zarzutem sporządzania, przechowywania i kolportażu ulotek zawierających fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój publiczny lub rozruchy, t.j. o przestępstwo z art. 48 ust. 2, 3 i 4 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym. W ramach śledztwa, prowadzonego w trybie doraźnym przez Wojskową Prokuraturę Garnizonową w Zielonej Górze, wskazana grupa osób została tymczasowo aresztowana i postawiona

w stan oskarżenia. W wyniku procesu prowadzonego przed Wojskowym Sądem Garnizonowym w Zielonej Górze zostali oni skazani na bezwzględne kary pozbawienia wolności.

Sąd Najwyższy w dniu 10 stycznia 1997 r. po rozpoznaniu kasacji wniesionej przez prokuratora generalnego zmienił wyrok wydany wobec pokrzywdzonych, uniewinniając ich od zarzucanych im czynów. W uzasadnieniu Sąd Najwyższy wskazuje na bezpodstawność skazania wymienionych wyżej osób.

Śledztwo jest obecnie na zaawansowanym etapie.

S 75/08/Zk – śledztwo przeciwko Konradowi K., byłemu strażnikowi więziennemu Centralnego Więzienia we Wronkach.

Materiały procesowe, stanowiące podstawę do przeprowadzenia czynności w powyższej sprawie, wyłączono w dniu 2 grudnia 2008 r. z kompleksowego śledztwa S 24/00/Zk w sprawie zbrodni popełnionych na więźniach Centralnego Więzienia we Wronkach w latach 1945–1956, w tym m.in. fizycznego i psychicznego znęcania się nad nimi, spowodowania śmierci bliżej nieustalonej liczby więźniów, przekroczenia lub niedopełnienia obowiązków służbowych przez funkcjonariuszy tamtejszej Służby Więziennej.

W wyniku przeprowadzonego postępowania zebrano materiał dowodowy, który dostarczył podstaw do przedstawienia Konradowi K. zarzutu popełnienia 4 czynów fizycznego znęcania się nad pokrzywdzonymi, członkami podziemnych organizacji niepodległościowych, odbywającymi w więzieniu we Wronkach kary pozbawienia wolności.

Konradowi K. zarzucono, że w okresie od 22 czerwca 1948 r. do 15 listopada 1949 r., daty dokładnej nie ustalono, we Wronkach, jako funkcjonariusz Służby Więziennej tamtejszego Centralnego Więzienia, przekraczając swoje uprawnienia przysługujące funkcjonariuszowi na stanowisku strażnika więziennego, znęcał się fizycznie nad więźniem ww. więzienia Tadeuszem C., odbywającym karę więzienia za działalność niepodległościową w organizacji Wolność i Niezawisłość w ten sposób, że bił go po całym ciele oraz zmuszał do długotrwałego biegania połączonego z koniecznością wielokrotnego upadania i podnoszenia się, na skutek czego doprowadzał go do fizycznego wyczerpania, popełniając w ten sposób na jego szkodę zbrodnię komunistyczną w formie stosowania represji polegającej na naruszeniu prawa do nietykalności cielesnej i prawa do humanitarnego traktowania w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności. Nadto Kanradowi K. zarzucono, że w okresie od 29 listopada 1950 r. do 9 listopada 1951 r., daty dokładnej nie ustalono, we Wronkach, jako funkcjonariusz Służby Więziennej tamtejszego Centralnego Więzienia, przekraczając swoje uprawnienia przysługujące funkcjonariuszowi na stanowisku strażnika więziennego, znęcał się fizycznie nad więźniem ww. więzienia Lesławem P., odbywającym karę więzienia za działalność niepodległościową w organizacji Orlęta w ten sposób, że zmuszał go do wykonywania wyczerpujących ćwiczeń fizycznych w postaci „żabek", w trakcie których kopał go po całym ciele oraz umieścił nago w betonowym pomieszczeniu, tzw. karcu, gdzie polewano go zimną wodą, na skutek czego doprowadził go do fizycznego wyczerpania, popełniając w ten sposób na jego szkodę zbrodnię komunistyczną w formie stosowania represji polegającej na naruszeniu prawa do nietykalności cielesnej i prawa do humanitarnego traktowania w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności. Konrada K. oskarżono również, że w okresie od 10 maja 1951 r. do 16 stycznia 1954 r., daty dokładnej nie ustalono, we Wronkach, jako funkcjonariusz Służby Więziennej tamtejszego Centralnego Więzienia, przekraczając swoje uprawnienia przysługujące funkcjonariuszowi na stanowisku strażnika więziennego, działając wspólnie i w porozumieniu z dwoma innymi nieustalonymi strażnikami, znęcał się fizycznie nad więźniem ww. więzienia Józefem J., odbywającym karę więzienia za działalność niepodległościową w organizacji Konspiracyjne Wojsko Polskie w ten sposób, że bił go drewnianym młotkiem oraz kopał po całym ciele, doprowadzając go do utraty przytomności oraz umieścił nago w betonowym pomieszczeniu, tzw. karcu, gdzie polewano go zimną wodą, na skutek czego doprowadził go do fizycznego wyczerpania, popełniając w ten sposób na jego szkodę zbrodnię komunistyczną w formie stosowania represji polegającej na naruszeniu prawa do nietykalności cielesnej i prawa do humanitarnego traktowania w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności. Ostatni czyn, który zarzucono ww. polegał, na tym, że

w dniu 29 listopada 1950 r. we Wronkach, jako funkcjonariusz Służby Więziennej tamtejszego Centralnego Więzienia, przekraczając swoje uprawnienia przysługujące funkcjonariuszowi na stanowisku strażnika więziennego, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi nieustalonymi strażnikami, znęcał się fizycznie nad więźniem ww. więzienia Konradem G., odbywającym karę więzienia za działalność niepodległościową w organizacji Narodowe Siły Zbrojne w ten sposób, że przy przyjęciu do więzienia zmuszał go do biegania wśród szpaleru strażników więziennych, bijąc go i kopiąc w tym czasie po całym ciele, na skutek czego doprowadził go do fizycznego wyczerpania, popełniając w ten sposób na jego szkodę zbrodnię komunistyczną w formie stosowania represji polegającej na naruszeniu prawa do nietykalności cielesnej i prawa do humanitarnego traktowania w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności.

Akt oskarżenia przeciwko Konradowi K. skierowano w dniu 9 listopada 2009 r. do Sądu Rejonowego w Szamotułach. Do chwili obecnej sąd nie wyznaczył terminu pierwszej rozprawy.

S 91/07/Zn – śledztwo w sprawie egzekucji 107 Polaków, mającej miejsce w dniu 8 grudnia 1939 r. w lesie usytuowanym w pobliżu miejscowości Bukowiec na terenie pow. wągrowieckiego, dokonanej przez funkcjonariuszy SS i policję niemiecką.

W wyniku przeprowadzonych czynności śledczych ustalono, że ofiarami przedmiotowej egzekucji byli m.in. Polacy, którzy przed wojną byli aktywnymi działaczami społecznymi, byłymi powstańcami wielkopolskimi lub uczestniczyli w kampanii wrześniowej, np. w ramach cywilnej obrony Kłecka. Wszystkich rozstrzelanych w dniu 8 grudnia 1939 r. zabrano z więzienia w Wągrowcu.

Egzekucja nie była poprzedzona żadnym postępowaniem sądowym, a miała na celu planową eksterminację najniebezpieczniejszych, zdaniem okupanta, Polaków oraz sterroryzowanie społeczeństwa polskiego. Jak do tej pory, udało się ustalić nazwiska 36 osób, które mogły być ofiarami przedmiotowej zbrodni. Aktualnie trwają końcowe czynności mające na celu ustalenie i przesłuchanie osób najbliższych dla zamordowanych oraz zweryfikowanie ustalonych nazwisk ofiar egzekucji.

S 52/09/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa polegającej na zamordowaniu w dniu 11 listopada 1939 r. w Wolsztynie Bielniku przez działających w celu wyniszczenia osób narodowości polskiej i idących na rękę władzom państwa niemieckiego członków Einsatzkommando 14/VI dowodzonego przez SS-Sturmbannführera Gerharda F. 11 obywateli polskich, mieszkańców Wolsztyna i okolic. Śledztwo podjęte z zawieszenia w dniu 17 września 2009 r. W toku śledztwa ustalono, iż w celu zastraszenia społeczeństwa polskiego w okresie od września do listopada 1939 r. niemieckie władze okupacyjne rozpoczęły zatrzymywanie obywateli polskich, którzy przed wojną znani byli ze swojej antyhitlerowskiej postawy i działali w patriotycznych organizacjach, oraz przedstawicieli inteligencji, lekarzy, kupców, duchownych. Aresztowania objęły również ludność z Wolsztyna i okolic. Spośród wielu aresztowanych w dniu 11 listopada 1939 r. w lasach w podwolsztyńskim Bielniku rozstrzelano 11 obywateli polskich. Z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, iż zamordowani Polacy nie popełnili żadnego przestępstwa, za które mogliby ponieść konsekwencje. Wobec tych osób nie przeprowadzono żadnego prawdziwego postępowania sądowego, nie wydano wobec nich wyroków, a jedyną podstawą do pozbawienia ich życia był fakt, iż byli Polakami. Obecnie przesłuchiwani są świadkowie członkowie rodzin pomordowanych oraz gromadzona jest dokumentacja dotycząca zarówno pokrzywdzonych, jak i sprawców.

- **Wykaz postępowań zakończonych w 2009 r. skierowaniem aktu oskarżenia**

S 75/08/Zk – śledztwo przeciwko Konradowi K., byłemu strażnikowi więziennemu Centralnego Więzienia we Wronkach. Przedmiotowe śledztwo zostało szerzej opisane w części sprawozdania dot. spraw o szczególnym charakterze.

Akt oskarżenia przeciwko Konradowi K. skierowano w dniu 9 listopada 2009 r. do Sądu Rejonowego w Szamotułach. Do chwili obecnej sąd nie wyznaczył terminu pierwszej rozprawy.

- **Wykaz postępowań zakończonych w 2009 r. wydaniem chociażby nieprawomocnego orzeczenia**

S 51/06/Zk – w sprawie mającego miejsce w okresie od lipca 1948 r. do lipca 1950 r. w Poznaniu fizycznego i psychicznego znęcania się nad Kazimierzem S., Wiktorem K. i innymi członkami podziemnej organizacji niepodległościowej Armia Krajowa Zawisza, działającej na terenie Gostynia i okolic, przez funkcjonariuszy tamtejszego Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego, którzy znęcali się nad nimi w ten sposób, że bili ich i kopali po całym ciele, popełniając w ten sposób zbrodnię komunistyczną na szkodę ww. pokrzywdzonych.

W dniu 23 czerwca 2008 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Poznaniu akt oskarżenia przeciwko Ryszardowi Z. o przestępstwa z art. 231 § 1 kk i art. 247 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk i art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Ryszarda Z. oskarżono o to, że w okresie od 26 styczniu 1950 r. do 30 stycznia 1950 r. w Poznaniu, jako funkcjonariusz tamtejszego Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego, przekraczając swoje uprawnienia przysługujące funkcjonariuszowi na stanowisku referenta śledczego wykonującemu czynności procesowe w toku śledztwa prowadzonego przeciwko pozbawionemu wolności Kazimierzowi S., członkowi podziemnej organizacji Armia Krajowa Zawisza, działającej na terenie Krobi i okolic, w celu uzyskania określonych wyjaśnień znęcał się fizycznie nad wyżej wymienionym pokrzywdzonym w ten sposób, że przesłuchując go w charakterze podejrzanego, co najmniej dwukrotnie zmuszał go do długotrwałego opierania się w pozycji stojącej o ścianę z wysuniętymi do tyłu nogami, na skutek czego doprowadzał go do utraty przytomności z powodu fizycznego wyczerpania, popełniając w ten sposób na jego szkodę zbrodnię komunistyczną w formie stosowania represji polegającej na naruszeniu prawa do nietykalności cielesnej i prawa do humanitarnego traktowania w trakcie prowadzonego śledztwa i pozbawienia wolności. Nadto Ryszarda Z. oskarżono o to, że w dniu 31 stycznia 1950 r. w Poznaniu, jako funkcjonariusz tamtejszego Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego, przekraczając swoje uprawnienia przysługujące funkcjonariuszowi na stanowisku referenta śledczego wykonującemu czynności procesowe w toku śledztwa prowadzonego przeciwko pozbawionemu wolności Wiktorowi K., członkowi podziemnej organizacji Armia Krajowa Zawisza, działającej na terenie Krobi i okolic, w celu uzyskania określonych wyjaśnień znęcał się fizycznie nad wyżej wymienionym pokrzywdzonym w ten sposób, że przesłuchując go w charakterze podejrzanego, zmuszał go do wykonywania długotrwałych ćwiczeń fizycznych w postaci przysiadów, w trakcie których wielokrotnie uderzał jego głową o ścianę, powodując tym u niego krwawienie z nosa, popełniając w ten sposób na jego szkodę zbrodnię komunistyczną w formie stosowania represji, polegającej na naruszeniu prawa do nietykalności cielesnej i prawa do humanitarnego traktowania w trakcie prowadzonego śledztwa i pozbawienia wolności.

Wyrokiem Sądu Rejonowego Poznań-Stare Miasto z dnia 30 stycznia 2009 r., sygn. III K 1340/08, uznano oskarżonego Ryszarda Z. za winnego zarzucanych mu czynów popełnionych w sposób wyżej opisany, z tą zmianą, że wyeliminowano z ich opisu to, że przekraczał swoje uprawnienia przysługujące wykonującemu czynności procesowe, i wymierzono mu karę łączną 1 roku i 2 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono na okres 3 lat tytułem próby.

Od powyższego wyroku w dniu 27 lutego 2009 r. apelację złożył obrońca oskarżonego. W dniu 12 maja 2009 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu uznał wyżej wymienioną apelację za oczywiście bezzasadną i utrzymał powyższy wyrok w mocy.

S 58/06/Zk –śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej popełnionej w okresie od stycznia 1982 r. do 1986 r. w Koninie przez funkcjonariuszy Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Koninie, a następnie Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Koninie, polegającej na fizycznym i psychicznym znęcaniu się nad Grzegorzem M. i Kazimierzem B.

W dniu 19 października 2007 r. do Sądu Rejonowego w Koninie skierowano akt oskarżenia przeciwko Romanowi K. o przestępstwa z art. 184 § 1 kk z 1969 r. w zw. z art. 2 pkt 1 ustawy

z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Romana K. oskarżono o to, że w okresie od dnia 13 grudnia 1981 r. do maja 1982 r. we Włocławku, jako funkcjonariusz Wydziału III Służby Bezpieczeństwa Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Koninie, znęcał się psychicznie nad pozbawionym wolności i osadzonym w Ośrodku Odosobnienia we Włocławku Kazimierzem B. w ten sposób, że groził mu pozbawieniem prawa wykonywania zawodu lekarza oraz negatywnymi konsekwencjami dla jego rodziny, a nadto nakłaniał go do opuszczenia kraju, popełniając w ten sposób zbrodnię komunistyczną na szkodę ww. pokrzywdzonego. Nadto Romana K. oskarżono o to, że w okresie od kwietnia 1982 r. do 1986 r. we Włocławku i w Koninie, jako funkcjonariusz Wydziału III Służby Bezpieczeństwa Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Koninie, a następnie Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Koninie, działając wspólnie i w porozumieniu z innym nieustalonym funkcjonariuszem, znęcał się psychicznie nad Grzegorzem M. w ten sposób, że w trakcie internowania, zatrzymań oraz tzw. rozmów profilaktycznych związanych z prowadzoną przez niego działalnością niepodległościową groził pokrzywdzonemu zgwałceniem jego przyjaciółki, pozbawieniem wolności i wyrzuceniem ze studiów oraz negatywnymi konsekwencjami dla jego rodziny, a nadto znieważał go słowami obraźliwymi i wulgarnymi, drwił z jego religijności oraz nakłaniał do opuszczenia kraju, popełniając w ten sposób zbrodnię komunistyczną na szkodę ww. pokrzywdzonego.

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Koninie wydanym w dniu 14 kwietnia 2009 r., sygn. II K 421/07 Roman K., uznany został winnym zarzucanych mu czynów popełnionych w sposób wyżej opisany, z tą zmianą, że przyjęto, iż znęcanie się nad pokrzywdzonym Grzegorzem Musidlakiem trwało do 1985 r.

Sąd wymierzył oskarżonemu karę łączną 10 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 2 lat próby. Powyższy wyrok jest prawomocny.

S 78/07/Zk – śledztwo w sprawie przeciwko Marianowi Sz. podejrzanemu o czyn z art. 286 § 1 i art. 246 w zw. z art. 36 kk z 1932 r. w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W dniu 10 grudnia 2007 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Poznaniu akt oskarżenia przeciwko Marianowi Sz.

Oskarżono go o to, że w okresie od 2 lipca 1956 r. do 4 lipca 1956 r. w Poznaniu, jako funkcjonariusz Komendy Dzielnicowej Milicji Obywatelskiej Poznań Jeżyce, przekraczając swą władzę przysługującą mu jako funkcjonariuszowi na stanowisku starszego referenta sekcji operacyjnej ww. jednostki MO, w celu wymuszenia na Marianie K. – pozbawionym wolności w związku z udziałem w tzw. wydarzeniach poznańskich i osadzonym w areszcie w.w jednostki MO – przyznania się do popełnienia zarzucanych mu czynów i złożenia określonych wyjaśnień, znęcał się fizycznie i moralnie nad wyżej wymienionym w ten sposób, że groził mu pozbawieniem życia przy użyciu pistoletu i uderzył go nim kilkakrotnie w głowę, a następnie, wspólnie i w porozumieniu z innymi nieustalonymi funkcjonariuszami MO, bił go rękoma i pałką po całym ciele, popełniając w ten sposób zbrodnię komunistyczną na szkodę wyżej wymienionego pokrzywdzonego w formie stosowania represji polegających na naruszeniu prawa do nietykalności cielesnej i prawa do humanitarnego traktowania w trakcie pozbawienia wolności, tj. o czyny określone w art. 286 § 1 i art. 246 w zw. z art. 36 kodeksu karnego - rozporządzenie prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. (Dz. U. Nr 60, poz. 571 z 1932 r. z późniejszymi zmianami) i w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Poznaniu z dnia 21 kwietnia 2009 r. oskarżonego Mariana Sz. uznano za winnego popełnienia wyżej opisanego czynu i wymierzono karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Wykonanie wymierzonej oskarżonemu Marianowi Sz. kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszono na okres 2 lat tytułem próby. Wyrok jest prawomocny.

- **Wykaz spraw wszczętych przez prokuratorów OK w Poznaniu w okresie od września 2000 r. do 31 grudnia 2004 r., a niezakończonych do dnia 31 grudnia 2009 r**.

Zbrodnie komunistyczne

S 12/00/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych na więźniach Centralnego Więzienia w Rawiczu w latach 1945–1956, podjęte z zawieszenia 27 października 2000 r. Na podstawie zebranych dowodów ustalono, że funkcjonariusze Służby Więziennej w Rawiczu znęcali się nad więźniami fizycznie i psychicznie. Często już w momencie przyjazdu do więzienia funkcjonariusze urządzali nowo przybyłym więźniom tzw. ścieżkę zdrowia, polegającą na przepędzaniu więźniów przez szpaler funkcjonariuszy, którzy pięściami, pałkami, kluczami bili przebiegających przez niego więźniów. Funkcjonariusze Centralnego Więzienia w Rawiczu stosowali przemoc fizyczną wobec więźniów, bijąc ich i kopiąc po całym ciele. Osoby osadzone były znieważane, a nadto kierowano pod ich adresem groźby zabójstwa i pobicia. Nadto bez powodu lub za drobne przewinienia o charakterze dyscyplinarnym więźniowie osadzani byli w karcerze. Złe warunki pobytu, niedostateczne wyżywienie oraz znęcanie się nad więźniami były powodem dużej śmiertelności wśród osadzonych. W toku śledztwa ustalane są okoliczności śmierci więźniów na skutek bicia i torturowania przez funkcjonariuszy SW w Rawiczu, a także z powodu złego wyżywienia, zimna i chorób. Wyjaśniane są wątki fizycznego i psychicznego znęcania się nad pokrzywdzonymi w toku prowadzonych wcześniej przeciwko nim postępowań przygotowawczych.

S 23/00/Zk – śledztwo w sprawie przestępczych czynów funkcjonariuszy państwa komunistycznego, sprowadzających się między innymi do pozbawienia życia szeregu osób, spowodowania obrażeń ciała i bezprawnych pozbawień wolności podczas tzw. wydarzeń poznańskich mających miejsce w dniach 28–29 czerwca 1956 r.

Aktualnie głównym nurtem postępowania są czynności związane z przesłuchiwaniem osób rannych podczas wydarzeń lub ich najbliższych (o ile osoby pokrzywdzone już nie żyją) i wyjaśnianiem tej części przedmiotu śledztwa.

S 29/04/Zk – śledztwo w sprawie stosowania przez funkcjonariuszy PRL od 30 maja 1960 r. represji oraz ograniczeń w przysługujących prawach wobec mieszkańców Zielonej Góry i pow. zielonogórskiego w związku z wyznaniem i praktykowaniem wiary katolickiej oraz wobec uczestników wydarzeń, jakie miały wówczas miejsce pod Domem Katolickim w Zielonej Górze, tj. o przestępstwo określone w art. 194 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Śledztwo wszczęto w dniu 30 lipca 2004 r. Z materiałów postępowania wynika, że podłożem wydarzeń, które miały miejsce w dniu 30 maja 1960 r. pod Domem Katolickim w Zielonej Górze, były narastające stopniowo po „odwilży" z 1956 r. działania represyjne ówczesnych władz wymierzone w Kościół katolicki oraz konflikt lokalny elit rządzących z proboszczem w Zielonej Górze, Kazimierzem M., związany z jego aktywną działalnością społeczną i duszpasterską.

W 1959 r. władze lokalne zaplanowały, że pomieszczenia użytkowane dotąd przez księży z parafii św. Jadwigi należy przeznaczyć dla świeckich organizacji społecznych (m. in. dla Zielonogórskiej Orkiestry Symfonicznej).

Termin eksmisji wyznaczono początkowo na sobotę 28 maja 1960 r., ale ostatecznie przesunięto o 2 dni, zakładając, że poniedziałek będzie dniem bardziej sprzyjającym przeprowadzeniu kontrowersyjnej operacji. Podczas niedzielnych mszy ks. Kazimierz M. poinformował wiernych o zamiarach administracji, co wyraźnie zelektryzowało napiętą już atmosferę. Zebrany przed budynkiem tłum nie wpuścił do środka urzędników mających dokonać eksmisji. Doprowadziło to do gwałtownych starć z milicją i ZOMO, które trwały przez cały dzień. Rozbijanie pomniejszych grup demonstrantów zakończono o godzinie 21, a całkowity spokój zapanował około godziny później.

O zażartości walk świadczy fakt, iż w starciach obrażenia odniosło 160 funkcjonariuszy, liczba zaś poszkodowanych po stronie demonstrantów nie jest znana. Spłonęły dwa samochody ciężarowe GAZ-51.

Za udział w zajściach zatrzymano 222 osoby, z których ponad połowę postawiono przed sądem, pozostałych zaś przed kolegium. Wyroki sięgały 5 lat więzienia. Śledztwo zmierza do ustalenia osób pokrzywdzonych i wytypowania sprawców wskazanej na wstępie zbrodni komunistycznej.

S 123/04/Zk – śledztwo w sprawie dokonanych w grudniu 1981 r. bezprawnych internowań działaczy „Solidarności" z terenu woj. leszczyńskiego na podstawie decyzji komendanta wojewódzkiego MO w Lesznie.

Śledztwo wszczęto w dniu 17 marca 2005 r. Sprawa zainicjowana zawiadomieniem Bronisława L. dot. dokonanego przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego w grudniu 1981 r. bezprawnego pozbawienia wolności osób związanych ze środowiskiem „Solidarności" z terenu woj. leszczyńskiego i umieszczenia ich w ośrodkach odosobnienia.

W toku śledztwa ustalono, że nocą z 12 na 13 grudnia 1981 r., w związku z wprowadzeniem stanu wojennego, w ramach przygotowanej zawczasu akcji „Jodła", funkcjonariusze SB i MO, realizując decyzje komendanta wojewódzkiego MO w Lesznie, rozpoczęli zatrzymania aktywnych w środowisku „Solidarności" działaczy opozycyjnych. Większość zatrzymań zrealizowano już pierwszej nocy, przed wejściem w życie przepisów legalizujących podjęte działania. Działaczy przetrzymywano początkowo w więzieniu w Ostrowie, następnie zaś w ośrodku odosobnienia w Głogowie. Kobiety przetransportowano do Gołdapi. Rygor, we wstępnym okresie typowo więzienny, wynikający z regulaminu dla tymczasowo aresztowanych, z biegiem czasu zelżał, nie stwierdzono przypadków znęcania się fizycznego i szykan, z wyjątkiem dolegliwości wywołanej samym faktem pozbawienia wolności wraz ze wszystkimi tego konsekwencjami. Zwolnienia odbywały się sukcesywnie przez niemal cały rok 1982, uzależnione były od stanu zdrowia internowanych i postrzegania ich przez decydujący w tych kwestiach aparat SB.

Śledztwo zmierza do uzyskania dokumentacji mogącej świadczyć o przestępczym charakterze akcji internowań i przybliżającej okoliczności tych zdarzeń oraz do ustalenia odpowiedzialności osoby wydającej nielegalne decyzje.

Zbrodnie nazistowskie

S 4/00/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych w latach 1939–1945 wobec polskich robotników przymusowych na terenie byłej III Rzeszy. Śledztwo podjęto z zawieszenia 8 listopada 2000 r.

Zatrudnionych w III Rzeszy polskich robotników przymusowych poddano policyjnemu orzecznictwu sądowemu. Wprowadzono reguły tzw. potraktowania szczególnego (Sonderbehandlung), które zezwalały policji niemieckiej na szybkie uśmiercanie poszczególnych osób, a nawet całych grup ludzi, w warunkach stwierdzenia poważnego zagrożenia dla bezpieczeństwa Rzeszy. Na tej podstawie zamordowano wielu obywateli polskich za samowolne zrywanie stosunków pracy, utrzymywanie intymnych stosunków z obywatelami Niemiec oraz inne drobne wykroczenia. Dokładnych danych o liczbie wyroków śmierci do chwili obecnej nie uzyskano. Postępowanie ma charakter kompleksowy i wielowątkowy. W toku postępowania zgromadzono obszerny materiał dowodowy w postaci zeznań wielu świadków, oględzin akt archiwalnych i dokumentów uzyskanych w wyniku przeprowadzenia zakrojonych na szeroką skalę kwerend archiwalnych. Na ich podstawie ustalane są dane dotyczące podstaw aresztowania polskich robotników przymusowych, procedury postępowania ze skazanymi na śmierć. W toku śledztwa kierowane są wnioski o udzielenie pomocy prawnej w sprawie karnej do właściwych prokuratur Republiki Federalnej Niemiec oraz Centrali w Ludwigsburgu. W chwili obecnej kontynuowane są kwerendy w archiwach oraz dokonywana jest analiza zgromadzonych dokumentów.

S 6/01/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych przez funkcjonariuszy SS i gestapo w latach 1939–1944 w Forcie VII w Poznaniu. Śledztwo podjęte z zawieszenia w dniu 21 lutego 2001 r. Postępowanie ma charakter kompleksowy i wielowątkowy. W wyniku dotychczas przeprowadzonych czynności procesowych ustalono, że w więzieniu policyjnym Fort VII w Poznaniu zostało zamordowanych ponad 5000 osób. Dane dotyczące ofiar są jednak znikome, z uwagi na zniszczenie przez Niemców większości dokumentacji podczas likwidacji obozu. Na podstawie relacji przesłuchiwanych świadków oraz zabezpieczonych dokumentów uzupełniano istniejącą listę dotychczas ustalonych nazwisk ofiar zamordowanych w Forcie VII oraz wiedzę na temat bardzo ciężkich warunków, w jakich przebywali więzieni w Forcie VII, a także okoliczności popełnionych tam zbrodni oraz ich sprawców. Obecnie kontynuowane jest ustalenie adresów żyjących byłych więźniów Fortu VII bądź ich najbliższych krewnych. Równolegle nawiązano współpracę z organizacjami kombatanckimi, które przekazują tutejszej komisji informacje o żyjących byłych więźniach Fortu VII. Zeznania przesłuchanych w toku śledztwa świadków dostarczają coraz więcej szczegółów pozwalających na odtworzenie warunków, w jakich przebywali osadzeni w Forcie VII więźniowie. Na podstawie ich zeznań oraz zabezpieczonych dokumentów sporządzono listy dotychczas ustalonych ofiar zamordowanych w Forcie VII, jak również listę funkcjonariuszy gestapo i SS, którzy dopuścili się w nim zbrodni ludobójstwa.

S 71/03/Zn – śledztwo w sprawie zamordowania w dniu 8 lipca 1943 r. w Dreźnie Bohdana W., Józefa S., Władysława K., Władysława M., Sabiny M., Antoniego M., Józefa Ś. i Jana K. w wyniku wydania wyr. przez niemiecki Wyższy Sąd Krajowy w Poznaniu (Strafsenat des Oberlandesgerichts in Posen) w dniu 31 maja 1943 r. na sesji wyjazdowej w Budziszynie w sprawie 2 J 168.42(18). Śledztwo wszczęto postanowieniem z dnia 5 stycznia 2004 r.

Na podstawie zebranych dowodów ustalono, że Bohdan W., Józef S., Władysław K., Władysław M., Sabina M., Antoni M., Józef Ś. i Jan K. bezprawnym wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Poznaniu skazani zostali za przygotowanie zdrady stanu na karę śmierci. Karę wykonano w dniu 8 lipca 1943 r. w Dreźnie. W toku śledztwa zwrócono się do Centrali Ścigania Zbrodni Nazistowskich w Ludwigsburgu o ustalenie danych personalnych oraz adresów względnie informacji o zgonie osób odpowiedzialnych za zbrodnię sądową oraz funkcjonariuszy gestapo, którzy znęcali się nad pokrzywdzonymi w toku prowadzonego przeciwko nim śledztwa.

S 27/04/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa dokonanej przez funkcjonariuszy III Rzeszy, a polegającej na bezzasadnym skazaniu 35 osób narodowości polskiej przez Sąd Specjalny w Poznaniu w trakcie postępowania Sd 4 Js 115/40, Sd 4 KLs 284/40 wyrokiem z dnia 3 grudnia 1940 r. na kary śmierci oraz kary więzienia. Śledztwo wszczęto postanowieniem z dnia 16 lipca 2004 r.

Z dotychczasowych ustaleń wynika, że 38 osób narodowości polskiej oskarżono o ciężkie naruszenia pokoju w kraju. Wyrokiem z dnia 3 grudnia 1940 r. Sąd Specjalny w Poznaniu skazał spośród nich 10 osób na kary śmierci, 25 osób na kary więzienia w wymiarze od 2 do 15 lat. W sprawie tej korzystano z międzynarodowej pomocy prawnej Centrali Ścigania Zbrodni Nazistowskich w Ludwigsburgu i Prokuratury Krajowej w Berlinie.

S 116/04/Zn – w sprawie zbrodni ludobójstwa dokonanej przez funkcjonariuszy III Rzeszy, a polegającej na bezzasadnym skazaniu 33 osób narodowości polskiej na kary śmierci oraz kary więzienia przez Wyższy Sąd Krajowy w Poznaniu na sesji wyjazdowej w Lipsku wyrokiem z dnia 27 stycznia 1943 r. Śledztwo wszczęto postanowieniem z dnia 16 lutego 2005 r.

Z dotychczasowych ustaleń wynika, że 33 osoby narodowości polskiej zostały oskarżone o przygotowanie zdrady stanu. Dziewięć osób Wyższy Sąd Krajowy w Poznaniu na sesji wyjazdowej w Lipsku wyrokiem z dnia 27 stycznia 1943 r. skazał na kary śmierci a pozostałe na kary więzienia w wysokości od 1 roku do 8 lat.

W sprawie tej zwrócono się do Centrali Ścigania Zbrodni Nazistowskich w Ludwigsburgu o udzielenie międzynarodowej pomocy prawnej.

8. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Rzeszowie (materiał opracowany przez naczelnika Grzegorza Malisiewicza)

- **Wykaz spraw o szczególnym wymiarze społecznym dla obszaru działania OK w Rzeszowie**

S 19/03/Zk – śledztwo wszczęte 20 maja 2003 r. w sprawie zbrodni przeciwko ludzkości stanowiącej zbrodnię komunistyczną popełnionej lub co najmniej tolerowanej w okresie od 17 września 1939 r. do końca 1951 r. na terenie b. pow. Lwów przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego i co najmniej tolerowanej przez członków Biura Politycznego KC WKP(b) oraz funkcjonariuszy komunistycznych innych organów byłego ZSRR, a polegającej na wydawaniu przepisów prawnych, instrukcji, zarządzeń, rozkazów i poleceń tworzących warunki umożliwiające przesiedlenia obywateli narodowości polskiej, zabójstwa, powodowanie poważnych uszkodzeń ciała i rozstroju zdrowia psychicznego, pozbawianie wolności, pozbawianie prawa do niezawisłego i bezstronnego sądu, rozmyślnego tworzenia warunków życia obliczonych na spowodowanie całkowitego lub częściowego wyniszczenia fizycznego m.in. przez zmuszanie do wykonywania ciężkiej pracy fizycznej w obozach przy głodowych racjach żywnościowych, odmowę opieki lekarskiej, stosowanie kar cielesnych, w wyniku czego dokonano zabójstw ze szczególnym okrucieństwem, aresztowań i deportacji co najmniej 442 obywateli polskich. W toku śledztwa ustalono, że 5 grudnia 1939 r. Rada Komisarzy Ludowych Związku SRR uchwałą nr 2010-558ss zatwierdziła propozycje Ludowego Komisariatu Spraw Wewnętrznych Związku SRR o wysiedleniu wszystkich zamieszkałych na zachodniej Białorusi i zachodniej Ukrainie osadników wraz z rodzinami i wykorzystaniu ich przy wyrębach lasów będących w gestii Ludowego Komisariatu Przemysłu Drzewnego ZSRR. W 1940 r. przeprowadzone zostały trzy duże akcje deportacyjne. Pierwsza deportacja obejmowała osadników wojskowych, jak i cywilnych oraz leśników i rozpoczęta została w dniu 10 lutego 1940 r. Druga deportacja przeprowadzona została w dniu 13 kwietnia 1940 r. i dotknęła głównie jeńców wojennych obozów specjalnych Kozielska, Starobielska i Ostaszkowa oraz rodziny więźniów politycznych z więzień zachodniej Ukrainy. W tym okresie deportowano również rodziny wojskowych zbiegłych za granicę. 29 czerwca 1940 r. rozpoczęła się trzecia deportacja obejmująca głównie uciekinierów z terenów Polski okupowanych przez Niemców. Ponadto deportacje pojedynczych rodzin miały miejsce do początku lat pięćdziesiątych. Oprócz wspomnianych wcześniej trzech zorganizowanych akcji deportacyjnych deportacje przeprowadzono w styczniu i czerwcu 1940 r., w maju 1941 r., październiku 1944 r. i styczniu 1945 r. Dotknęły one głównie rodziny członków Armii Krajowej i działaczy innych organizacji niepodległościowych aresztowanych wcześniej przez NKWD. Po zakończeniu wojny pojedyncze rodziny polskie wywożono na Syberię i do Kazachstanu. Ponadto dwie duże deportacje rodzin polskich przeprowadzono w okresie od kwietnia do października 1950 r. i od lutego do kwietnia 1951 r.

Po zajęciu okupowanych terenów Rosjanie rozpoczęli masowe aresztowania osób zaangażowanych w działalność niepodległościową, ze szczególnym nasileniem represji skierowanych przeciwko Armii Krajowej. Pierwsza fala aresztowań miała miejsce w okresie od września 1939 r. do czerwca 1941 r., natomiast druga od marca 1944 r. do jesieni 1947 r. Osoby aresztowane osadzano w budynkach NKWD. W trakcie wielogodzinnych przesłuchań były bite i torturowane. Przetrzymywane w wieloosobowych celach, bez żadnych środków higieny, upokarzane, o głodowych racjach żywnościowych, po kilkumiesięcznych śledztwach, na podstawie sfingowanych procesów otrzymywały wieloletnie kary pozbawienia wolności. Część aresztowanych mimo prowadzonego śledztwa nie miała żadnego procesu. A następnie skazani w bydlęcych wagonach wysyłani byli do kopalni, budowy kolei, pracy w tajdze i na Syberii. Wielu z wycieńczenia i głodu zmarło.

Śledztwo w tej sprawie umorzono 3 marca 2009 r. wobec śmierci ujawnionych sprawców oraz wobec niewykrycia sprawców, których danych personalnych nie ustalono.

S 6/06/Zk – śledztwo podjęte z zawieszenia 23 stycznia 2006 r. w sprawie:

I. zbrodni komunistycznych będących jednocześnie zbrodniami przeciwko ludzkości, polegających na dokonaniu 23 czerwca 1941 r. w więzieniu w Dobromilu, b. woj. lwowskie, przez funkcjonariuszy NKWD zabójstw około 70 więźniów sprowadzonych z więzienia w Przemyślu, których pozbawiono życia, zadając im uderzenia młotem w głowy;

II. zbrodni komunistycznych będących jednocześnie zbrodniami przeciwko ludzkości, polegających na dokonaniu w nocy z 26 na 27 czerwca 1941 r. w Lacku, b. woj. lwowskie, przez funkcjonariuszy NKWD zabójstw z broni palnej oraz przy użyciu młotków do tłuczenia kamieni kilkuset więźniów sprowadzonych z więzienia w Przemyślu, aresztu w Mościskach i innych osób, a w tym: Władysława G., Feliksa G., Augusta S., Franciszka L., Waleriana K., Tadeusza Rz., Władysława B., Aleksandra J., Tadeusza J., Jana B., Antoniego P., Jana R., Antoniego S., Teofila P., Karola Z., Józefa W., Jakuba S., Antoniego Z., Ludwika Sz., Bolesława M., mężczyzn o nazwisku W. i H. oraz Jana G., Kazimierza P., Mariana A., Tadeusza A., Stanisława Sz. i mężczyzny o nazwisku P., a także więźniów obozu w Nowym Mieście;

III. zbrodni komunistycznych będących jednocześnie zbrodniami przeciwko ludzkości, polegających na dokonaniu w nocy z 26 na 27 czerwca 1941 r. w więzieniu w Dobromilu, b. woj. lwowskie, przez oficera operacyjnego Rejonowego Oddziału NKWD w Dobromile, Aleksandra M., i innych funkcjonariuszy NKWD zabójstw z broni palnej oraz przy użyciu tępych narzędzi więźniów w liczbie od około 120 do około 180, a w tym Kazimierza K., mężczyzny o nazwisku T., Bolesława R., Michała Z., mężczyzny o nazwisku K. i mężczyzny o nazwisku J.;

IV. zbrodni komunistycznej będącej jednocześnie zbrodnią przeciwko ludzkości, polegającej na usiłowaniu w nocy z 26 na 27 czerwca 1941 r. w więzieniu w Dobromilu dokonania zabójstwa Józefa K. przez funkcjonariusza NKWD przez oddanie do niego strzału z broni palnej w górną część czaszki;

V. zbrodni komunistycznej będącej jednocześnie zbrodnią przeciwko ludzkości, polegającej na usiłowaniu w nocy z 26 na 27 czerwca 1941 r. w więzieniu w Dobromilu dokonania zabójstwa Władysława O. przez funkcjonariusza NKWD przez oddanie do niego strzału z broni palnej w nogę;

VI. zbrodni komunistycznej będącej jednocześnie zbrodnią przeciwko ludzkości, polegającej na usiłowaniu w nocy z 26 na 27 czerwca 1941 r. w więzieniu w Dobromilu dokonania zabójstwa Stanisława P. przez funkcjonariusza NKWD przez zadanie mu uderzenia młotem w głowę, w wyniku czego doznał on ciężkiego uszkodzenia ciała w postaci utraty słuchu i mowy;

VII. zbrodni komunistycznej będącej jednocześnie zbrodnią przeciwko ludzkości, polegającej na usiłowaniu w nocy z 26 na 27 czerwca 1941 r. w więzieniu w Dobromilu dokonania zabójstwa mężczyzny o nazwisku S. przez funkcjonariusza NKWD;

VIII. zbrodni komunistycznej będącej jednocześnie zbrodnią przeciwko ludzkości, polegającej na usiłowaniu w nocy z 26 na 27 czerwca 1941 r. w więzieniu w Dobromilu dokonania zabójstwa mężczyzny o nazwisku G. przez funkcjonariusza NKWD.

Po dokonaniu napaści Niemiec hitlerowskich na ZSRR rozpoczęto ewakuację więzienia znajdującego się w części Przemyśla okupowanej przez wojska sowieckie. 23 czerwca 1941 r. z więzienia w Przemyślu przewieziono trzema samochodami ciężarowymi do więzienia w Dobromilu grupę więźniów liczącą około 70 osób. Zostali oni umieszczeni na dziedzińcu więziennym. Więźniowie ci zostali zamordowani na terenie tego więzienia przez funkcjonariuszy NKWD, którzy pozbawiając ich życia, uderzali młotem w ich głowy. Zwłoki tych osób przewieziono następnie samochodem ciężarowym do warzelni soli o nazwie „Salina" znajdującej się w miejscowości Lacko. Tam wrzucono je do nieczynnego szybu. Pozostałych więźniów przebywających w więzieniu w Przemyślu podzielono na dwie kolumny ewakuacyjne. Obie te grupy składały się z kilkuset więźniów. Pierwsza kolumna została skierowana pieszo w stronę Dobromila. Kolumnę tę doprowadzono do warzelni soli znajdującej się w Lacku. Następnie w nocy z 26 na 27 czerwca 1941 r. na terenie tej warzelni soli funkcjonariusze NKWD zamor-

dowali więźniów sprowadzonych z Przemyśla. Osoby te zabijano zarówno przy użyciu broni palnej, jak też przez uderzanie ich młotkami do tłuczenia kamieni. Na terenie warzelni soli „Salina" zamordowano również więźniów sprowadzonych z aresztu w Mościskach oraz z obozu w Nowym Mieście. Zwłoki tych osób wrzucono do jednego z nieczynnych szybów, a część z nich zakopano w zbiorowej mogile na terenie warzelni. Druga kolumna więźniów sformowana w Przemyślu została skierowana na wschód w stronę Medyki. Grupa ta została rozproszona po napotkaniu wojsk niemieckich. Tej samej nocy na terenie więzienia w Dobromilu funkcjonariusze NKWD dokonali również przy użyciu broni palnej oraz tępych narzędzi zabójstw znajdujących się tam więźniów w liczbie od około 120 do około 180. 27 czerwca 1941 r. po wkroczeniu do Dobromila wojsk niemieckich mieszkańcy tego miasta udali się do miejscowego więzienia w celu odnalezienia swoich krewnych i znajomych, aresztowanych przez NKWD. Na korytarzu i schodach więzienia znajdowały się liczne ślady krwi. W jednej z cel na piętrze znaleziono zakrwawione zwłoki dwóch kobiet. Przed schodami prowadzącymi do piwnicy leżały zwłoki trzech mężczyzn. Na dziedzińcu więziennym, ogrodzonym murem i przyległym do budynku więzienia, na środku placu znajdował się wykopany dół o wymiarach około 4x4 m wypełniony ciałami pomordowanych więźniów. Po zajęciu Dobromila przez wojska niemieckie okupanci zapędzili osoby narodowości żydowskiej do wydobywania zwłok, początkowo na terenie więzienia w Dobromilu, a następnie w warzelni soli „Salina" znajdującej się w Lacku. Wśród zamordowanych w więzieniu mieszkańcy Dobromila i okolic rozpoznawali swoich bliskich. Zwłoki rozpoznane przez członków rodzin zostały pochowane indywidualnie, pozostałe pochowano w zbiorowych mogiłach na cmentarzu w Dobromilu, a także w zbiorowym grobie w pobliżu warzelni soli w Lacku. Analiza zgromadzonego materiału dowodowego doprowadziła do wniosku, że zabójstwa więźniów dokonane w więzieniu w Dobromilu oraz w warzelni soli w Lacku, a także usiłowanie zabójstw niektórych więźniów przebywających w więzieniu w Dobromilu zawierały znamiona zbrodni komunistycznych. Zabójstw tych dokonali funkcjonariusze NKWD, będący niewątpliwie funkcjonariuszami państwa komunistycznego. Jak wynika z ustaleń śledztwa, osoby zamordowane w więzieniu w Dobromilu oraz w warzelni soli w Lacku nie zostały skazane na karę śmierci w wyniku przeprowadzonego przewodu sądowego. Zabójstwa tych osób stanowią zatem czyny polegające na naruszaniu praw człowieka. Zbrodnie potraktowano również jako zbrodnie przeciwko ludzkości. Biorąc bowiem pod uwagę znaczną liczbę zabitych osób, jak również fakt, że osoby te były obywatelami polskimi należy uznać, że ich zabójstw dokonano w zamiarze zniszczenia przynajmniej części grup narodowych zamieszkujących obszar państwa polskiego.

Nalezy dodać, że dokonane w toku śledztwa czynności doprowadziły do ustalenia, że oficer operacyjny Rejonowego Oddziału NKWD w Dobromilu, Aleksander Iwanowycz M., który brał udział w zabójstwach więźniów na terenie więzienia w Dobromilu, w chwili obecnie nie żyje.

W związku związku powyższym w dniu 6 kwietnia 2009 r. śledztwo w części dotyczącej udziału Aleksandra M. w zabójstwach więźniów więzienia w Dobromilu w nocy z 26 na 27 czerwca 1941 r. zostało umorzone wobec śmierci sprawcy.

Zebrany w toku śledztwa materiał dowodowy nie pozwolił na ustalenie pozostałych sprawców wyżej opisanych zbrodni, w związku z powyższym śledztwo zostało umorzone wobec niewykrycia sprawców.

S 27/08/Zk – śledztwo wszczęte 1 kwietnia 2008 r. w sprawie zbrodni komunistycznej popełnionej przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego w Rzeszowie, w bliżej nieustalonym czasie 1988 r., na szkodę Urszuli S., a polegającej na poświadczeniu nieprawdy co do okoliczności mających znaczenie prawne przez funkcjonariuszy SB w dokumentach przez nich wytworzonych. W toku prowadzonego śledztwa przesłuchano Urszulę S., która zeznała, iż w czasie pracy w Meblarskich Zakładach Wytwórczo-Usługowych Spółdzielnia Pracy w Rzeszowie jej przełożony złożył wniosek o dopuszczenie jej do informacji stanowiących tajemnicę państwową. W związku z tym wnioskiem została wezwana do Rejonowego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Rzeszowie, gdzie rozmawiała z funkcjonariuszem Referatu V tego urzędu, Januszem B. Pismem z dnia 28 czerwca 1988 r. prezes Zarządu Meblarskich Zakładów Wy-

twórczo-Usługowych Spółdzielnia Pracy w Rzeszowie zwrócił się do Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Rzeszowie Wydział ds. Koordynacji Ochrony Tajemnicy z wnioskiem w sprawie uzgodnienia kandydatów do wykonywania prac o ochronie tajemnicy państwowej. Wśród kandydatów znalazła się Urszula S. Pismo to zostało zarejestrowane w RUSW w Rzeszowie 30 czerwca 1988 r. Na załączonym do pisma wniosku dotyczącym Urszuli S. znalazła się adnotacja sporządzona przez Janusza B. o treści: „Służba Bezpieczeństwa RUSW nie wnosi zastrzeżeń odnośnie dopuszczenia ww. do prac stanowiących tajemnicę państwową", zatwierdzona przez zastępcę szefa RUSW ds. SB, Stanisława D. Jak wynika z zachowanych w Oddziałowym Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Rzeszowie dokumentów, inny funkcjonariusz SB, Tadeusz G., wypełnił kartę personalną na nazwisko Urszuli S., rejestrując ją jako „kontakt operacyjny". Rejestrację tę zatwierdził Antoni Cz. w zastępstwie zastępcy szefa RUSW ds. SB w Rzeszowie. W toku śledztwa przesłuchano Antoniego Cz., który w 1988 r. pełnił obowiązki zastępcy szefa RUSW ds. SB w Rzeszowie. Po okazaniu mu dokumentów dotyczących Urszuli S. zwrócił on uwagę, iż została ona zarejestrowana jako kandydat na „kontakt operacyjny", a nie jako „kontakt operacyjny". Rejestracja taka mogła odbyć się bez wiedzy osoby zainteresowanej, w oparciu o dokumenty wytworzone przez innego funkcjonariusza. W ten sposób funkcjonariusz rejestrujący kandydata na „kontakt operacyjny" zapewniał sobie wyłączność na prowadzenie z taką osobą rozmów w przyszłości. Zdaniem świadka sam fakt rejestracji był zatem dokonany prawidłowo, nie wynika zaś z niego, iż Urszula S. współpracowała z organami SB.

Śledztwo w tej sprawie umorzono 9 marca 2009 r. wobec niestwierdzenia przestępstwa. Analizując zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, stwierdzono bowiem, że nie dostarczył on podstaw do przyjęcia, iż funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa w wytworzonych przez siebie dokumentach poświadczyli nieprawdę. Urszulę S. zarejestrowano jako kandydata na „kontakt operacyjny" – zgodnie z obowiązującymi przepisami – choć nie miała ona świadomości tego faktu. Nie była też tajnym współpracownikiem ani pomocnikiem przy operacyjnym zdobywaniu informacji w rozumieniu art. 3a ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów.

S 73/09/Zn – śledztwo w sprawie:

1) zbrodni nazistowskiej, stanowiącej jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, a polegającej na zabójstwie 9 obywateli polskich o nieustalonej tożsamości w końcu lipca 1940 r. w nieustalonym miejscu na terenie pow. rzeszowskiego przez funkcjonariuszy państwa niemieckiego, w tym ustalonych: Ernsta S., Wernera H. i Willego P.;
2) zbrodni nazistowskiej, stanowiącej jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, a polegającej na zabójstwie co najmniej 10 obywateli polskich o nieustalonej tożsamości we wrześniu 1940 r. w nieustalonym miejscu na terenie pow. rzeszowskiego przez funkcjonariuszy państwa niemieckiego, w tym ustalonego Willego K.;
3) zbrodni nazistowskiej, stanowiącej jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, a polegającej na zabójstwie 25 obywateli polskich o nieustalonej tożsamości w sierpniu i październiku 1940 r. w nieustalonym miejscu na terenie pow. rzeszowskiego przez funkcjonariuszy państwa niemieckiego, w tym ustalonych Emila D., Erwina L. i Maxa W.;
4) zbrodni nazistowskiej, stanowiącej jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, a polegającej na zabójstwie około 5–6 osób, w tym jednej kobiety, o nieustalonej tożsamości, w nieustalonym miejscu na terenie pow. rzeszowskiego w okresie jesiennym 1940 r. przez funkcjonariuszy państwa niemieckiego, w tym ustalonych Augusta K. i Willego Z.;
5) zbrodni nazistowskiej, stanowiącej jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, a polegającej na wydaniu co najmniej 49 wyroków śmierci wobec obywateli polskich o nieustalonej tożsamości w okresie od lipca 1940 r. do października 1940 r. w Rzeszowie przez Maxa D., przewodniczącego Sądu Doraźnego w Rzeszowie.

W oparciu o uzyskane z byłej prokuratury byłego ZSRR protokoły przesłuchania Ernsta S., b. jeńca wojennego, który w dniu 28 listopada 1945 r. złożył zeznania dotyczące ww. zbrodni

popełnionych przez hitlerowców, a także o zeznania złożone przez Maxa D., Willego K. i Emila D., w trakcie śledztwa prowadzonego przez prokuraturę w Monachium ustalono sprawców tych zbrodni, jak również fakt.

Śledztwo prowadzone w tej sprawie umorzono 2 listopada 2009 r. wobec śmierci ustalonych sprawców zbrodni oraz wobec niewykrycia pozostałych sprawców.

Zbrodnie inne

S 68/09/Zi – śledztwo w sprawie:

1) zbrodni ludobójstwa dokonanej przez nacjonalistów ukraińskich, polegającej na zabójstwie Antoniego Sz. i usiłowaniu zabójstwa Franciszka W. w dniu 30 listopada 1943 r. w Rudce, pow. Lubaczów;
2) zbrodni ludobójstwa dokonanej przez nacjonalistów ukraińskich, polegającej na zabójstwie Marcina M. w dniu 22 grudnia 1943 r. w Rudce, pow. Lubaczów;
3) zbrodni ludobójstwa dokonanej przez nacjonalistów ukraińskich, polegającej na zabójstwie w dniu 19 kwietnia 1944 r. w Rudce pow. Lubaczów, mieszkańców wsi, a wśród nich: Józefa B., Ludwika B., Jana B., Stanisława B., Jakuba Ch., Jana G., Andrzeja D., Bazylego K., Michała K., Jana K., Marcina K., Michała K., Izydora K., Dominika M., Marcina M., Józefa M., Anny M. i trojga dzieci o nazwisku M. o nieustalonych imionach, Rozalii M., Jana P., Józefa P., Macieja P., Michała P., Franciszka P., Mieczysława P., Bronisława S., Józefa S., Marcina Sz., Michała Sz., Pawła Sz., Stanisława Sz., Izydora W., Katarzyny W., Andrzeja W., Adama W., Józefa W., Marcina W., Stanisława W., Elżbiety W., Eugeniusza W., Stefanii W., Weroniki W., Tomasza W. i Macieja Z., i usiłowaniu zabójstwa Józefy W., Zyty W., Stanisława M., Anieli W. i Jana B.;
4) zbrodni ludobójstwa dokonanej przez nacjonalistów ukraińskich, polegającej na zabójstwie Adama Ch., mieszkańca wsi Rudka, pow. Lubaczów, w bliżej nieustalonym miejscu, wiosną 1944 r.

Materiały dotyczące tych zdarzeń wyłączono 2 września 2009 r. z akt wielowątkowego śledztwa sygn. S 45/02/Zi w sprawie zbrodni popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich w latach 1943–1947 na terenie pow. lubaczowskiego na szkodę obywateli polskich narodowości polskiej i ukraińskiej, w wyniku których śmierć poniosła nieustalona bliżej liczba osób. W oparciu o zgromadzony materiał dowodowy ustalono, że wieś Rudka położona w pow. Lubaczów, gminie Horyniec, licząca ponad 70 numerów, zamieszkiwana była w większości przez ludność narodowości polskiej, co stanowiło ewenement na tamtejszym terenie. W toku śledztwa ustalono, że 30 listopada 1943 r. w Rudce nacjonaliści ukraińscy zastrzelili Antoniego Sz. oraz spowodowali rany nosa i ucha Franciszka W. Ponadto 22 grudnia 1943 r. w okolicy Nowego Sioła mężczyźni posługujący się językiem ukraińskim uprowadzili Marcina M. powracającego do Rudki. Jego ciało, odnalezione niebawem, nosiło ślady tortur. W dniu 19 kwietnia 1944 r. o świcie, tuż po rozejściu się do domów mieszkańców pełniących nocną wartę, wieś została okrążona, a do jej centrum wjechały furmanki z mężczyznami w niemieckich mundurach, a także ubranymi po cywilnemu. Zażądali od sołtysa o nazwisku K. zwołania zebrania pod pretekstem odebrania od mieszkańców broni. Jednocześnie zastrzeleni zostali w obecności rodzin mieszkający w pobliżu mężczyźni. Sprawcy podpalali zabudowania. Wkrótce więc drewniane, kryte słomą budynki stanęły w ogniu. Napastnicy wrzucali do piwnic i schronów granaty, oddawali do ich wnętrza strzały z broni palnej i jednoczesnie zamykali od zewnątrz drzwi, wiedząc, że w pomieszczeniach tych przebywają mężczyźni, kobiety i dzieci. Mieszkańcy pozbawiani byli życia również w jarze, w którym schroniła się część ludności. Po oddaleniu się napastników do zrujnowanej wsi przybyło niemieckie wojsko, które odjechało po przeprowadzonym rekonesansie. Pozbawieni dorobku życia mieszkańcy opuścili spaloną doszczętnie wieś, która nie została już odbudowana. Po kilku tygodniach do Rudki udali się młodzi mężczyźni Paweł M. i Adam Ch. w celu zabrania przedmiotów niezbędnych do życia. Na terenie Rudki zostali zaatakowani przez uzbrojonych Ukraińców, którzy ujęli Adama Ch., związali mu ręce, przypięli do konia i uprowadzili w kierunku wsi zamieszkiwanej przez Ukraińców. Jego losy pozostają

nieznane. Główną siłą uderzeniową stanowił organizowany w Gorajcu, pow. Lubaczów, oddział zbrojny dowodzony przez Jana Sz. „Żeleźniaka". Jego trzonem była kilkudziesięcioosobowa grupa policjantów ukraińskich, którzy wraz z Janem Sz. zdezerterowali z Rawy Ruskiej. Wśród napastników byli Jan Sz. ps. „Szum", Teodor B. ps. „Bałaj" i nieustalony z imienia i nazwiska noszący ps. „Gonta", a także Grzegorz M. ps. „Kalinowicz". Pozostali napastnicy rekrutowali się z siatki cywilnej Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów z Gorajca, a także z mieszkańców okolicznych wsi narodowości ukraińskiej. W kilku przypadkach mieszkańcy Rudki rozpoznali wśród napastników Ukraińców mieszkających w sąsiadujących z Rudką wsiach. Tożsamości ich nie zdołano jednak ustalić.

Wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Rzeszowie Ośrodek Zamiejscowy w Przemyślu z dnia 24 czerwca 1960 r., sygn. VII K 21/60, Jan Sz. „Żeleźniak" uznany został za winnego między innymi tego, że idąc na rękę władzy państwa niemieckiego zorganizował oddział UPA, którym bezpośrednio dowodząc, wziął udział w zabójstwach ludności polskiej, w szczególności we wsiach Gorajec, Chotylub, Cieszanów, Kowalówka i Rudka, gdzie w dniu 19 kwietnia 1944 r., kierując bezpośrednio napadem na Rudkę, uczestniczył w zabójstwie około 75 osób. Na podstawie literatury ustalono Jan Sz. „Szum" zginął we wrześniu 1947 r., Teodor B. „Bałaj" zginął maju 1946 r., N.N. „Gonta" zginął w czerwcu 1947 r., a Grzegorz M. „Kalinowicz" skazany został na karę śmierci, którą wykonano. Zdarzenia będące przedmiotem śledztwa uznano za zbrodnie ludobójstwa, skoro nie były one dziełem spontanicznym, ataków dokonywały zorganizowane formacje militarne, zaś przebieg zdarzeń, ich planowość, systematyczność, rozmiary i skutki wskazują, że ich celem było spowodowanie bezpowrotnego opuszczenia tych terenów przez ludność narodowości polskiej. Cel ten o charakterze politycznym realizowany przez formacje zbrojne nakreślony został przez kierownictwo OUN-UPA. Przeprowadzone czynności nie ujawniły sprawców zabójstwa Antoniego Sz., usiłowania zabójstwa Franciszka W., zabójstwa Marcina M. i Adama Ch.

Postanowieniem z dnia 7 września 2009 r. umorzono śledztwo w punkcie 1, 2 i 4 wobec niewykrycia sprawców przestępstwa, w punkcie 3 w stosunku do Jana Sz. „Żeleźniaka" wobec stwierdzenia, że postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończone, w stosunku do Jana Sz. „Szuma", Teodora B. i Grzegorza M. wobec śmierci sprawców oraz wobec niewykrycia pozostałych sprawców.

- **Wykaz postępowań zakończonych w 2009 r. skierowaniem aktu oskarżenia**

S 66/08/Zk – w dniu 19 listopada 2009 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Krośnie akt oskarżenia przeciwko b. funkcjonariuszowi PUBP w Jaśle i PUBP w Krośnie Franciszkowi P. o dopuszczenie się w okresie kilku dni, najprawdopodobniej poczynając od 17 listopada 1945 r., w Szerzynach, woj. małopolskie, podczas i w związku z urzędowaniem, wspólnie i w porozumieniu z innym nieżyjącym już funkcjonariuszem PUBP w Jaśle, którego sprawę umorzono z powodu jego śmierci, zbrodni komunistycznej, będącej jednocześnie zbrodnią przeciwko ludzkości, polegającej na przekroczeniu swej władzy, w celu wymuszenia na Stanisławie G., pozbawionym wolności i przetrzymywanym w areszcie Posterunku MO w Szerzynach, złożenia określonych wyjaśnień i przyznania się do popełnienia zarzucanych mu czynów przez fizyczne i moralne znęcanie się nad tą osobą. Franciszkowi P. zarzucono również dopuszczenie się w drugiej połowie 1946 r. w Łękach Dukielskich, pow. krośnieński, woj. podkarpackie, podczas i w związku z urzędowaniem zbrodni komunistycznej, będącej jednocześnie zbrodnią przeciwko ludzkości, polegającej na przekroczeniu swej władzy przez zmuszanie przemocą Emilii K., by powiedziała, gdzie ukrywa się jej brat Józef K., i zaprowadziła go i towarzyszących mu funkcjonariuszy UB w to miejsce.

S 1/09/Zk – w dniu 5 lutego 2009 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Leżajsku akt oskarżenia przeciwko byłemu funkcjonariuszowi Komendy Wojewódzkiej MO w Rzeszowie, Józefowi G., o dopuszczenie się 15 października 1946 r. w Giedlarowej, woj. podkarpackie, wspólnie i w porozumieniu z nieustalonymi co do liczby i tożsamości funkcjonariuszami Mi-

licji Obywatelskiej, podczas i w związku z urzędowaniem dwóch zbrodni komunistycznych, będących jednocześnie zbrodniami przeciwko ludzkości, polegających na przekroczeniu swej władzy przez fizyczne i moralne znęcanie się nad Józefem R. i Józefem K. w celu wymuszenia na Józefie R. wydania broni oraz wymuszenia na Józefie K. podania pseudonimu konspiracyjnego Józefa R., a także przez wzięcie udziału w pobiciu tych osób przy użyciu niebezpiecznego narzędzia w postaci karabinów, w wyniku czego Józef K. doznał trwałego kalectwa w postaci utraty słuchu w lewym uchu.

S 45/09/Zk – w dniu 1 lipca 2009 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Łańcucie akt oskarżenia przeciwko byłemu funkcjonariuszowi PUBP w Łańcucie, Janowi K., o dopuszczenie się w okresach od 27 stycznia 1951 r. do 18 kwietnia 1951 r. i od 29 stycznia 1951 r. do kwietnia 1951 r. w Łańcucie, woj. podkarpackie, wspólnie i w porozumieniu z innymi funkcjonariuszami tego urzędu, zbrodni komunistycznych będących jednocześnie zbrodniami przeciwko ludzkości, polegających na przekroczeniu swoich uprawnień przez fizyczne i moralne znęcanie się nad pozbawionych wolności i przetrzymywanymi w areszcie tego urzędu Jerzym N., Emilu K. i Stanisławie P. w celu wymuszenia:

- przyznania się do popełnienia zarzucanych im czynów i złożenia określonych wyjaśnień dotyczących nielegalnej organizacji młodzieżowej o nazwie „ Orlęta”;
- wydania ich kolegów, którzy należeli do tej organizacji.

- **Wykaz postępowań zakończonych w 2009 r. wydaniem chociażby nieprawomocnego orzeczenia**

S 57/04/Zk w dniu 12 września 2007 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Przemyślu akt oskarżenia przeciwko Jozefowi K.

Wyrokiem z dnia 28 grudnia 2009 r. Sąd Rejonowy w Przemyślu (z sygn. akt II K 304/09) umorzył na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy z 7 grudnia 1989 r. o amnestii (Dz. U. Nr 64, poz. 390) postępowanie karne przeciwko Józefowi K. oskarżonemu o dopuszczenie się 12 grudnia 1981 r. w Przemyślu, woj. podkarpackie, zbrodni komunistycznej, polegającej na przekroczeniu swoich uprawnień wynikających z pełnienia służby na stanowisku komendanta wojewódzkiego MO w Przemyślu i działaniu na szkodę Waldemara M., przez wydanie decyzji nr 66/81 o jego internowaniu, wskazując jako podstawę prawną tej decyzji art. 42 dekretu z 12 grudnia 1981 r. o ochronie bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego w czasie obowiązywania stanu wojennego, który nigdy nie został uchwalony oraz wydanie nakazu zatrzymania i doprowadzenia Waldemara M. do Ośrodka Odosobnienia w Nowej Wsi, co spowodowało bezprawne pozbawienie wolności tej osoby w okresie od 13 grudnia 1981 r. do 11 października 1982 r. w Komendzie Miejskiej MO w Jarosławiu, w Komendzie Wojewódzkiej MO w Przemyślu, w Ośrodku Odosobnienia w Uhercach, w Ośrodku Odosobnienia w Łupkowie i w Ośrodku Odosobnienia w Rzeszowie. Sąd obciążył również częściowo Józefa K. kosztami sądowymi. W ustnym uzasadnieniu wyryroku sąd stwierdził, iż w jego ocenie wina oskarżonego Józefa K. nie budzi wątpliwości. Oskarżony, wydając decyzję o internowaniu Waldemara M., podjął ją w oparciu o akt prawny, który nigdy nie został uchwalony przez żaden organ. Jednocześnie oskarżony, posiadając wykształcenie prawnicze, był świadomy, iż nie miał wtedy żadnych uprawnień do pozbawienia wolności Waldemara M. Niemniej jednak – jak stwierdził sąd – jego ustalenia wskazują na to, iż za czyn zarzucony oskarżonemu należy wymierzyć karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Nie ma jednak takiej możliwości, biorąc pod uwagę przepis art. 1 ust. 1 ustawy z 7 grudnia 1989 r. o amnestii, zgodnie z którym jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że w wypadku przestępstwa umyślnego kara pozbawienia wolności nie przekroczyłaby lat 2, postępowanie karne umarza się. Wyrok ten jest nieprawomocny.

S 66/04/Zk - w dniu 27 kwietnia 2005 r. skierowano do Sądu Okręgowego w Krośnie akt oskarżenia przeciwko Jerzemu R. Wyrokiem z dnia 22 września 2009 r. Sąd Okręgowy w War-

szawie (sygn. akt VIII K 18/08) uznał byłego funkcjonariusza Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krośnie, Jerzego R., za winnego dopuszczenia się 18 lipca 1946 r. w Odrzykoniu, pow. krośnieński, woj. podkarpackie, zabójstwa Władysława U., do którego oddał z najbliższej odległości co najmniej dwa strzały z krótkiej broni palnej, wiedząc, że jest on członkiem organizacji niepodległościowej.

Sąd uznał również oskarżonego Jerzego R. za winnego dopuszczenia się 15 października 1946 r. w Krośnie, woj. podkarpackie, w czasie pełnienia służby w miejscowym Powiatowym Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego wspólnie i w porozumieniu z innymi funkcjonariuszami zbrodni komunistycznej, polegającej na tym, że przekraczając swoje uprawnienia w celu wymuszenia na Franciszku R. pozbawionym wolności i przetrzymywanym w areszcie tego Urzędu złożenia określonych wyjaśnień i przyznania się do stawianych mu zarzutów, znęcał się nad nim fizycznie i moralnie, wielokrotnie znieważając i obrażając słowami wulgarnymi, powszechnie uważanymi za obraźliwe, zmuszając go do określonego zachowania, tj. zakładając maskę gazową z zatkanym pochłaniaczem oraz wielokrotnie bijąc.

Uznając Jerzego R. za winnego popełnienia tych czynów sąd wymierzył mu za pierwszy z nich karę 8 lat pozbawienia wolności, zaś za drugi z nich karę 2 lat pozbawienia wolności. Sąd wymierzył oskarżonemu karę łączną 8 lat pozbawienia wolności. Ponadto sąd zwolnił oskarżonego w całości od zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych. Wyrok ten jest nieprawomocny.

S 64/08/Zk – w dniu 25 czerwca 2008 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Gorlicach akt oskarżenia przeciwko Mieczysławowi G.

Wyrokiem z dnia 15 stycznia 2009 r. Sąd Rejonowy w Gorlicach (sygn. akt II K 53/08) uznał byłego funkcjonariusza Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Gorlicach, Mieczysława G., za winnego popełnienia w okresie od 18 maja 1946 r. do sierpnia 1946 r. w Gorlicach woj. małopolskie, wspólnie i w porozumieniu z nieustalonymi co do tożsamości i liczby funkcjonariuszami tegoż urzędu podczas i w związku z urzędowaniem 6 zbrodni komunistycznych, będących jednocześnie zbrodniami przeciwko ludzkości, polegających na przekroczeniu swej władzy przez fizyczne i moralne znęcanie się nad pozbawionymi wolności i przetrzymywanymi w areszcie tego urzędu Janem M., Józefem Ś., Władysławem B., Kazimierzem K., Ignacym K. i Ludwikiem D. w celu wymuszenia na nich złożenia określonych wyjaśnień i przyznania się do popełnienia zarzucanych im czynów. Oskarżonemu przypisano również dopuszczenie się w okresie od 18 maja 1946 r. do 4 czerwca 1946 r. w Gorlicach, woj. małopolskie, podczas i w związku z urzędowaniem dwóch zbrodni komunistycznych, będących jednocześnie zbrodniami przeciwko ludzkości, polegających na przekroczeniu swej władzy przez bezprawne pozbawienie wolności Kazimierza K. i Ignacego K., bez postanowienia o tymczasowym aresztowaniu stosownego organu, czyli prokuratora bądź sądu, przez okres 14 dni. Uznając Mieczysława G. za winnego popełnienia tych czynów, sąd skazał go za pierwszy z nich na karę 1 roku i 6 miesięcy więzienia, za drugi, piąty i szósty czyn na kary po 1 roku więzienia, za trzeci i czwarty czyn na kary po 2 lata więzienia oraz za siódmy i ósmy czyn na kary po 8 miesięcy więzienia. Sąd wymierzył oskarżonemu łączną karę 2 lat więzienia, warunkowo zawieszając jej wykonanie na okres próby trwający 3 lata. Sąd zasądził również od oskarżonego koszty sądowe. Wyrok ten jest nieprawomocny.

S 1/09/Zk – w dniu 5 lutego 2009 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Leżajsku akt oskarżenia przeciwko Jozefowi R.

Wyrokiem z 11 września 2009 r. Sąd Rejonowy w Leżajsku (sygn. akt II K 48/09) uznał byłego funkcjonariusza Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Rzeszowie, Józefa G., za winnego dopuszczenia się 15 października 1946 r. w Giedlarowej woj. podkarpackie, wspólnie i w porozumieniu z nieustalonymi co do liczby i tożsamości funkcjonariuszami Milicji Obywatelskiej, podczas i w związku z urzędowaniem – dwóch zbrodni komunistycznych, będących jednocześnie zbrodniami przeciwko ludzkości, polegających na przekroczeniu swojej władzy przez fizyczne i moralne znęcanie się nad Józefem R. i Józefem K. w celu wymuszenia

na Józefie R. wydania broni oraz wymuszenia na Józefie K. podania pseudonimu konspiracyjnego Józefa R., a także przez wzięcie udziału w pobiciu tych osób przy użyciu niebezpiecznego narzędzia w postaci karabinów, w wyniku czego Józef K. doznał trwałego kalectwa w postaci utraty słuchu w lewym uchu. Sąd, uznając Józefa G. za winnego popełnienia tych czynów, skazał go za każdy z nich na kary po 2 lata więzienia. Sąd wymierzył oskarżonemu łączną karę 2 lat więzienia, warunkowo zawieszając jej wykonanie na okres próby trwający 5 lat. Sąd zasądził również od oskarżonego koszty sądowe. Wyrok ten został zaskarżony przez obrońcę oskarżonego, przy czym został on utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w Rzeszowie 16 grudnia 2009 r.

S 25/08/Zk – w dniu 13 sierpnia 2008 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Tarnobrzegu akt oskarżenia przeciwko Janowi Z.

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Tarnobrzegu z 15 września 2009 r. (sygn. akt II K 47/09) uznano za niewinnego byłego funkcjonariusza Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Tarnobrzegu, Jana Z., dopuszczenia się 25 czerwca 1953 r. w trakcie podróży z Sobowa do Tarnobrzega, woj. podkarpackie, wspólnie i w porozumieniu z nieustalonymi co do liczby i tożsamości funkcjonariuszami tego urzędu zbrodni komunistycznej, będącej jednocześnie zbrodnią przeciwko ludzkości, polegającej na przekroczeniu swoich uprawnień przez fizyczne i moralne znęcanie się nad zatrzymanym Bronisławem Z. w celu wymuszenia na nim informacji o ukrywających się przed urzędem bezpieczeństwa kolegach. Orzeczenie to zaskarżył prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Rzeszowie. Wyrokiem z 21 grudnia 2009 r. sygn. akt II 1Ka 231/09 Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu uchylił wyrok Sądu Rejonowego w Tarnobrzegu z 15 września 2009 r. sygn. akt II K 47/09 uniewinniający Jana Z. i przekazał tę sprawę sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

- **Wykaz spraw wszczętych przez prokuratorów OK w Rzeszowie w okresie od września 2000 r. do 31 grudnia 2004 r., a niezakończonych do dnia 31 grudnia 2009 r.**

Zbrodnie komunistyczne

S 4/00/Zk – śledztwo podjęte z zawieszenia 27 października 2000 r. w sprawie zabójstw sądowych dokonanych w okresie od 17 października 1944 r. do 27 października 1944 r. w Rzeszowie przez wydanie przez Najwyższy Sąd Wojskowy i Trybunał Wojskowy I-go Frontu Ukraińskiego wyroków śmierci wobec żołnierzy AK oraz wykonanie tych orzeczeń. W toku tego postępowania wykonywano czynności procesowe polegające na protokolarnych analizach akt spraw b. Najwyższego Sądu Wojskowego, w których zapadły wyroki skazujące na kary śmierci żołnierzy Armii Krajowej we wskazanym wyżej okresie. Przesłuchiwano w charakterze świadków najbliższych krewnych skazanych, gromadzono również informacje o przebiegu służby funkcjonariuszy państwa komunistycznego, którzy uczestniczyli w śledztwach prowadzonych przeciwko tym osobom. W 2009 r. zgromadzono kserokopie informacji o przebiegu służby 19 byłych funkcjonariuszy UBP, 6 byłych funkcjonariuszy MO i 2 byłych sędziów Wojskowego Sądu Garnizonowego w Rzeszowie. Uzyskano również kserokopie kart ewidencyjnych 11 byłych funkcjonariuszy UBP i 5 byłych funkcjonariuszy MO. Dokonano także oględzin akt osobowych 2 byłych prokuratorów Naczelnej Prokuratury Wojskowej i 3 byłych sędziów Najwyaszego Sądu Wojskowego. Działania te są kontynuowane. Od podjęcia tego śledztwa do chwili obecnej z akt postępowania przygotowawczego wyłączono materiały odnoszące się do 14 wątków i postępowania w tym zakresie zakończono wydaniem decyzji merytorycznych.

S 6/00/Zk – śledztwo podjęte z zawieszenia 9 listopada 2000 r. w sprawie zbrodniczej działalności funkcjonariuszy Informacji Wojska Polskiego w latach 1944–1956 w Rzeszowie, tj. o czyny z art. 251 kk z 1932 r. Przedmiotem tego postępowania jest stosowanie środków przymusu fizycznego i psychicznego przez funkcjonariuszy Informacji Wojska Polskiego oraz Bezpieczeństwa Publicznego w toku śledztw prowadzonych przeciwko osobom skazanym

następnie przez b. Wojskowy Sąd Rejonowy w Rzeszowie. W ramach śledztwa prowadzono działania polegające na dokonywaniu protokolarnych analiz akt spraw b. Wojskowego Sądu Rejonowego w Rzeszowie w celu ustalenia danych personalnych funkcjonariuszy uczestniczących w śledztwach prowadzonych przeciwko osobom, wobec których stosowano przymus fizyczny i psychiczny. Gromadzono również informacje o przebiegu służby poszczególnych funkcjonariuszy. Ponadto przesłuchiwano w charakterze świadków zarówno pokrzywdzonych, jak i członków rodzin nieżyjących pokrzywdzonych. W ramach pomocy prawnej innych oddziałowych komisji okazywano pokrzywdzonym utrwalone na planszach wizerunki byłych funkcjonariuszy Informacji Wojska Polskiego i Bezpieczeństwa Publicznego. W toku śledztwa wyłączano z akt tej sprawy materiały odnoszące się do poszczególnych wątków postępowania przygotowawczego, a następnie sporządzano decyzje merytoryczne kończące te postępowania. Do chwili obecnej zakończono w ten sposób 25 postępowań przygotowawczych, wydając postanowienia o ich umorzeniu, przyjmując różne podstawy umorzenia śledztwa.

S 8/00/Zk – śledztwo podjęte z zawieszenia 10 listopada 2000 r. przeciwko Wacławowi Ś. i Michałowi B., byłym funkcjonariuszom WUBP w Rzeszowie, podejrzanym o czyny polegające na fizycznym i moralnym znęcaniu się przez nich nad osobami, przeciwko którym prowadzono postępowania karne. W toku śledztwa przesłuchiwano w charakterze świadków pokrzywdzonych, wobec których funkcjonariusze WUBP w Rzeszowie stosowali bezprawne środki przymusu. Czynności wykonane w toku śledztwa doprowadziły do wydania już 4 lipca 2001 r. postanowień o przedstawieniu zarzutów dopuszczenia się kilkunastu czynów w odniesieniu do dwóch byłych funkcjonariuszy WUBP w Rzeszowie, Wacława Ś. i Józefa S. Czyny te polegały na przekroczeniu swojej władzy w celu wymuszenia na osobach pozbawionych wolności i przetrzymywanych w areszcie WUBP w Rzeszowie złożenia określonych wyjaśnień przez fizyczne i moralne znęcanie się nad nimi. Postanowienie o przedstawieniu zarzutów Józefowi S. uzupełniono 5 listopada 2001 r. oraz uzupełniono je i zmieniono 10 maja 2002 r. W toku śledztwa okazywano pokrzywdzonym fotografie byłych funkcjonariuszy UBP. Gromadzono także kserokopie dokumentacji archiwalnej, np. dokumentów pochodzących ze Skorowidza do Księgi Głównej Więzienia w Rzeszowie za lata 1946–1948, 1948–1949, 1947–1948. Przesłuchiwano w charakterze świadków byłych funkcjonariuszy UBP. Dokonywano oględzin akt osobowych funkcjonariuszy UBP. Korzystano z opinii biegłego sądowego z zakresu kryminalistycznych badań dokumentów, badań pisma ręcznego i podpisów. Gromadzono opinie biegłych sądowych lekarzy dotyczące obrażeń ciała doznanych przez pokrzywdzonych. W toku śledztwa przedstawiano zarzuty kolejnym byłym funkcjonariuszom UBP. Do 2009 r. przedstawiono zarzuty 15 osobom. Z akt śledztwa wyłączano następnie do odrębnych postępowań przygotowawczych materiały dotyczące znęcania się poszczególnych funkcjonariuszy tego urzędu nad działaczami niepodległościowymi. Wyłączono w ten sposób materiały dotyczące dopuszczenia się takich czynów przez 17 funkcjonariuszy. Postępowania przygotowawcze prowadzone w wyniku wyłączenia z akt śledztwa o sygn. akt S 8/00/Zk materiałów przeciwko poszczególnym podejrzanym zakończono wniesieniem do sądów 13 aktów oskarżenia.

S 14/00/Zk – śledztwo podjęte z zawieszenia 7 grudnia 2000 r. przeciwko Stanisławowi S. i Józefowi K., funkcjonariuszom PUBP w Przeworsku. Przedmiotem tego postępowania była zbrodnicza działalność funkcjonariuszy PUBP w Przeworsku, podejmowana wobec osób pozbawionych wolności, i inne czyny mające miejsce w latach 1944–1948. W toku śledztwa podjęto działania polegające na przesłuchiwaniu w charakterze świadków ustalonych pokrzywdzonych. Prowadzono również działania mające na celu pozyskanie dokumentacji archiwalnej polegające na prowadzeniu kwerend m.in. w zasobie archiwalnym Delegatury UOP w Rzeszowie i Archiwum Państwowego w Przemyślu. Przesłuchiwano w charakterze świadków byłych funkcjonariuszy PUBP i KP MO w Przeworsku i inne osoby. Gromadzono informacje o przebiegu służby i fotografie byłych funkcjonariuszy PUBP i KP MO w Przeworsku. Prowadzono oględziny akt byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w Rzeszowie i akt kontrolno-śledczych w celu ustalenia funkcjonariuszy UBP, którzy wykonywali czynności procesowe w toku prowa-

dzonych śledztw. W wyniku kwerend przeprowadzonych w Oddziałowym Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Rzeszowie odnajdywano dokumenty dotyczące zatrzymania i pobytu w PUBP w Przeworsku ujawnianych pokrzywdzonych. Czynności wykonane w toku śledztwa doprowadziły do przedstawienia 3 byłym funkcjonariuszom PUBP w Przeworsku zarzutów dopuszczenia się podczas i w związku z urzędowaniem zbrodni komunistycznych, będących jednocześnie zbrodniami przeciwko ludzkości, polegających na przekroczeniu swojej władzy w celu zmuszenia osób przetrzymywanych w areszcie PUBP w Przeworsku do przyznania się do popełnienia zarzucanych im czynów i złożenia określonych wyjaśnień przez fizyczne i moralne znęcanie się nad tymi osobami. Materiały przeciwko jednemu z tych podejrzanych wyłączono do odrębnego postępowania przygotowawczego, które zakończono skierowaniem 20 czerwca 2008 r. aktu oskarżenia do Sądu Rejonowego w Przeworsku.

S 23/01/Zk – śledztwo podjęte z zawieszenia 16 marca 2001 r. w sprawie zbrodniczej działalności funkcjonariuszy byłego Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Jarosławiu w latach 1944–1956, polegającej na fizycznym i psychicznym znęcaniu się nad osobami pozbawionymi wolności. Po podjęciu zawieszonego śledztwa rozpoczęto przesłuchania pokrzywdzonych. Przystąpiono również do gromadzenia informacji o przebiegu służby i fotografii byłych funkcjonariuszy PUBP i KP MO w Jarosławiu. Dokonywano oględzin akt byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w Rzeszowie oraz akt kontrolno-śledczych WUBP w Rzeszowie w celu ustalenia funkcjonariuszy dokonujących czynności procesowych z udziałem pokrzywdzonych. Przeprowadzono również kwerendy w aktach Sądu Okręgowego w Przemyślu z lat 1994–1999 w sprawach o odszkodowanie za aresztowanie i deportacje do łagrów byłego ZSRR w latach 1944–1945, ujawniając kolejnych pokrzywdzonych w wyniku działań funkcjonariuszy PUBP w Jarosławiu. W wyniku kwerend przeprowadzonych w Oddziałowym Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Rzeszowie odnaleziono zapisy dotyczące aresztowania i pobytu osób w areszcie w PUBP w Jarosławiu zawarte w terminarzu spraw prowadzonych przez PUBP w Jarosławiu za lata 1946–1954, Księdze kontrolnej aresztowanych PUBP w Jarosławiu za lata 1946–1954, księdze aresztowanych PUBP Jarosław z lat 1948–1953, w Repertorium spraw śledczych PUBP Jarosław z lat 1947–1954, Księdze zatrzymanych za lata 1944–1947 i w innych dokumentach. W toku śledztwa opracowano również materiały poglądowe w postaci tablic z fotografiami funkcjonariuszy PUBP. Materiały te okazywano pokrzywdzonym w celu rozpoznania przez nich sprawców dokonanych wobec nich zbrodni komunistycznych. Do 2009 r. przedstawiono zarzuty dopuszczenia się zbrodni komunistycznych 3 byłym funkcjonariuszom PUBP w Jarosławiu. Dokonywano również wyłączeń materiałów odnoszących się do poszczególnych wątków postępowania przygotowawczego. Rezultatem tych działań było sporządzenie 3 aktów oskarżenia.

S 28/01/Zk – śledztwo wszczęte 11 maja 2001 r. w sprawie zbrodniczej działalności funkcjonariuszy PUBP w Krośnie w latach 1944–1956. W toku śledztwa uzyskano z Koła Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej w Krośnie listę osób represjonowanych przez PUBP, który funkcjonował w tym mieście. Przystąpiono również do przesłuchań pokrzywdzonych. Gromadzono dokumenty m.in. w postaci kserokopii zapisów zawartych w Skorowidzu do Księgi Głównej Więzienia w Rzeszowie, Skorowidzu do Księgi Głównej Więźniów – Areszt w Łańcucie, w Terminarzu Spraw Prowadzonych przez PUBP w Krośnie, w Księdze Kontrolnej Biura Ewidencji PUBP w Krośnie oraz informacje o przebiegu służby i kserokopie fotografii byłych funkcjonariuszy PUBP w Krośnie. Przesłuchiwanym świadkom okazywano opracowany w toku śledztwa materiał poglądowy w postaci tablicy z uzyskanymi fotografiami. W toku śledztwa przedstawiono 6 byłym funkcjonariuszom PUBP w Krośnie zarzuty dopuszczenia się zbrodni komunistycznych, polegających na przekroczeniu swojej władzy w celu wymuszenia na osobach pozbawionych wolności i przetrzymywanych w areszcie PUBP w Krośnie złożenia określonych wyjaśnień przez fizyczne i moralne znęcanie się nad tymi osobami. W toku śledztwa dokonywano również oględzin akt Wojskowego Sądu Rejonowego w Rzeszowie i Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Rzeszowie w celu ustalenia tożsamości funkcjonariuszy PUBP

w Krośnie, którzy wykonywali czynności w toku śledztw prowadzonych przeciwko osobom, nad którymi znęcano się fizycznie i moralnie. Przesłuchiwano także w charakterze świadków byłych funkcjonariuszy UBP i inne osoby.

Z akt śledztwa wyłączano do odrębnych postępowań przygotowawczych materiały dotyczące poszczególnych wątków śledztwa. Rezultatem tych działań było sporządzenie pięciu aktów oskarżenia.

S 29/01/Zk – śledztwo wszczęte 9 lipca 2001 r. przeciwko byłym funkcjonariuszom PUBP w Łańcucie, Florianowi M. i Józefowi G. W toku śledztwa przesłuchano w charakterze świadków ujawnionych pokrzywdzonych. Przesłuchano również byłych funkcjonariuszy UBP i MO. W wyniku przeprowadzonych kwerend uzyskano informacje o przebiegu służby, fotografie funkcjonariuszy UBP i MO, a także istotne dla sprawy dokumenty przechowywane w Oddziałowym Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Rzeszowie, a dotyczące pobytu pokrzywdzonych w areszcie PUBP w Łańcucie.

W toku śledztwa przedstawiono 9 byłym funkcjonariuszom PUBP w Łańcucie i PUBP w Przeworsku zarzuty dopuszczenia się zbrodni komunistycznych, będących jednocześnie zbrodniami przeciwko ludzkości, polegających na przekroczeniu swej władzy w celu zmuszenia osób przetrzymywanych w areszcie PUBP w Łańcucie do złożenia określonych wyjaśnień i przyznania się do popełnienia zarzucanych im czynów przez fizyczne i moralne znęcanie się nad tymi osobami.

Materiały przeciwko 6 z tych osób wyłączano do odrębnych postępowań przygotowawczych, które następnie zakończono sporządzeniem aktów oskarżenia.

S 43/01/Zk – śledztwo podjęte z zawieszenia 22 maja 2001 r. w sprawie stosowania niedozwolonych metod śledczych przez funkcjonariuszy PUBP w Przemyślu i funkcjonariuszy więzienia w Przemyślu w latach 1944–1950. W dniu 6 listopada 2001 r. wydano postanowienie o przedstawieniu byłemu funkcjonariuszowi PUBP w Przemyślu, Janowi S., zarzutu dopuszczenia się w okresie od stycznia do kwietnia 1950 r. w Przemyślu, wspólnie i w porozumieniu z innymi funkcjonariuszami Urzędu Bezpieczeństwa, podczas i w związku z urzędowaniem zbrodni komunistycznej, polegającej na przekroczeniu swojej władzy przez fizyczne i psychiczne znęcanie się nad pozbawionym wolności i przetrzymywanym w areszcie PUBP w Przemyślu Leszkiem W. w celu złożenia przez niego obciążających go wyjaśnień.

26 lutego 2002 r. materiały przeciwko Janowi S. wyłączono do odrębnego postępowania przygotowawczego. Postępowanie przeciwko Janowi S. zakończono 31 lipca 2002 r. sporządzeniem przeciwko niemu aktu oskarżenia.

Postępowanie przygotowawcze w pozostałym zakresie kontynuowano, przesłuchując w charakterze świadków ustalonych pokrzywdzonych oraz byłych funkcjonariuszy PUBP w Przemyślu, a także gromadząc informacje o przebiegu służby tych funkcjonariuszy. W toku postępowania przygotowawczego wyłączano materiały dotyczące kolejnych 29 wątków śledztwa, które następnie zakończono wydaniem postanowień o umorzeniu postępowań przygotowawczych.

S 50/01/Zk – śledztwo zarejestrowane 19 czerwca 2001 r. przeciwko byłemu funkcjonariuszowi PUBP w Tarnobrzegu, Janowi Z.

W toku śledztwa, przesłuchiwano w charakterze świadków ustalonych pokrzywdzonych, a także byłych funkcjonariuszy UBP i MO. Gromadzono również informacje o przebiegu służby i kserokopie fotografii funkcjonariuszy MO i UBP pow. tarnobrzeskiego. W oparciu o zgromadzony materiał dowodowy 4 byłym funkcjonariuszom UBP przedstawiono zarzuty dopuszczenia się zbrodni komunistycznych, które polegały m.in. na przekroczeniu swojej władzy podczas i w związku z urzędowaniem przez fizyczne i moralne znęcanie się nad osobami pozbawionymi wolności i przetrzymywanymi w areszcie PUBP w Tarnobrzegu w celu wymuszenia na nich złożenia określonych wyjaśnień i przyznania się do popełnienia zarzucanych im czynów. Materiały przeciwko tym podejrzanych wyłączono do odrębnych postępowań przygotowawczych, które zakończono sporządzeniem aktów oskarżenia.

S 53/01/Zk – śledztwo wszczęte 24 września 2001 r. w sprawie fizycznego i psychicznego znęcania się funkcjonariuszy Powiatowego urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Lubaczowie nad osobami zatrzymywanymi w aresztach tegoż Urzędu. W toku śledztwa gromadzono dane personalne byłych funkcjonariuszy PUBP i Komendy Powiatowej MO w Lubaczowie oraz przesłuchiwano pokrzywdzonych w charakterze świadków. Dokonano również innych czynności, takich jak np. oględziny akt Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie w sprawie 4 byłych funkcjonariuszy PUBP w Lubaczowie oskarżonych o nadużywanie władzy, bicie przesłuchiwanych, zabójstwa osób aresztowanych w marcu i kwietniu 1945 r. Doprowadziło to do ustalenia danych personalnych kolejnych funkcjonariuszy tego Urzędu. Gromadzono dokumentację dotyczącą zatrzymania poszczególnych osób w PUBP w Lubaczowie. Dokonywano również oględzin akt osobowych poszczególnych byłych funkcjonariuszy PUBP w Lubaczowie. Przeprowadzono przesłuchania w charakterze świadków niektórych z tych osób.

S 62/01/Zk – śledztwo zarejestrowane w repertorium S 1 sierpnia 2001 r. w sprawie zamordowania przez funkcjonariuszy NKWD w czerwcu 1941 r. we Lwowie co najmniej 4 tys. obywateli polskich we lwowskich więzieniach. Podstawą zarejestrowania śledztwa było jego przekazanie według właściwości miejscowej przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Łodzi. W toku śledztwa ustalono, że od września 1939 r. funkcjonariusze NKWD, którzy wraz z wojskami sowieckimi wkroczyli do Lwowa, rozpoczęli masowe aresztowania wśród ludności polskiej. Zatrzymanych osadzano w więzieniach na terenie miasta. Trwało to aż do czerwca 1941 r. Po wkroczeniu Niemców na terenie więzień we Lwowie istniejących przy ul. Łąckiej, Kazimierzowskiej i na Zamarstynowie odkryto zbiorowe mogiły. Części więźniów udało się przeżyć. Z ich zeznań wynika, że uciekając przez Niemcami, Rosjanie dopuszczali się masowych egzekucji przetrzymywanych w więzieniach osób. W toku śledztwa poszukiwano dokumentów dotyczących tych zbrodni m.in. w Państwowym Archiwum Okręgu Lwowskiego we Lwowie i Centralnym Historycznym Archiwum Państwowym Ukrainy. Działania te jednak nie przyniosły rezultatów. Otrzymano natomiast z BUiAD w Warszawie sporządzone w języku rosyjskim wykazy osób rozstrzelanych w więzieniach lwowskich w czerwcu 1941 r. Uzyskano następnie przekład treści tych wykazów na język polski dokonany przez biegłego tłumacza. W toku kontynuowanego śledztwa ustalane są dane adresowe osób wytypowanych jako osoby najbliższe pokrzywdzonym, a po potwierdzeniu ich statusu osoby te są przesłuchiwane w charakterze świadków.

S 72/01/Zk – śledztwo wszczęte 23 października 2001 r. w sprawie stosowania niedozwolonych metod śledczych przez funkcjonariuszy PUBP w Mielcu w latach 1944–1956 wobec osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy tego urzędu. W toku postępowania przygotowawczego przesłuchano licznych świadków, w tym pokrzywdzonych, mających wiadomości w tej sprawie. Dokonano oględzin Księgi Kontrolnej Biura Ewidencji PUBP w Mielcu za lata 1946–1954 znajdującej się w OBUiAD w Rzeszowie. Przesłuchano w charakterze świadków niektórych byłych funkcjonariuszy MO i BP w Mielcu. Dokonano oględzin odnalezionych akt osobowych byłych funkcjonariuszy PUBP w Mielcu. W efekcie tych czynności wyłączono materiały dotyczące 3 wątków śledztwa, które zakończono wydaniem postanowienia o umorzeniu postępowania przygotowawczego.

S 88/01/Zk – śledztwo podjęte z zawieszenia 30 października 2001 r. w sprawie fizycznego i moralnego znęcania się niektórych funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Kolbuszowej nad osobami zatrzymywanymi w aresztach tego urzędu w latach 1944–1956. Po podjęciu tego postępowania, korzystając z pomocy jednostek Policji oraz organów administracji samorządowej, ustalano dane personalne osób przetrzymywanych w PUBP w Kolbuszowej oraz członków ich rodzin. Zgromadzono informacje o przebiegu służby byłych funkcjonariuszy PUBP w Kolbuszowej.

W trakcie śledztwa wyłączono do odrębnego postępowania przygotowawczego materiały odnoszące się do jednego z jego wątków. Śledztwo w tym zakresie zakończono wydaniem postanowienia o jego umorzeniu.

S 91/01/Zk – śledztwo podjęte z zawieszenia 13 listopada 2001 r. w sprawie fizycznego i moralnego znęcania się niektórych funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Brzozowie nad zatrzymywanymi w aresztach tego Urzędu w okresie od 1944 r. do 1956 r. Po podjęciu tego postępowania, korzystając z pomocy organów administracji samorządowej oraz w wyniku poszukiwań w zbiorach danych PESEL, uzyskano informacje o miejscach zamieszkania, a w niektórych przypadkach informacje o zgonie pokrzywdzonych oraz byłych funkcjonariuszy UBP i MO w Brzozowie, a następnie przesłuchiwano te osoby w charakterze świadków. W toku śledztwa gromadzono informacje o przebiegu służby byłych funkcjonariuszy Komendy Powiatowej MO i PUBP w Brzozowie. Analizowano akta osobowe funkcjonariuszy oraz akta postępowań karnych przeprowadzonych przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Rzeszowie. W toku śledztwa w wyniku kwerendy przeprowadzonej w zasobie archiwalnym Oddziałowego Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Rzeszowie odnaleziono księgi aresztowanych zawierające nazwiska osób przebywających w areszcie PUBP w Brzozowie w latach 1944–1956. Dokonano następnie oględzin Księgi aresztu PUBP Brzozów za lata 1948–1954. Dokonano także oględzin Księgi operacyjnej PUBP Brzozów za rok 1945. Ponadto poddano analizie Księgę aresztu przy PUBP Brzozów za lata 1946–1947, księgę zatytułowaną „Referat śledczy PUBP Brzozów – Repertorium śledcze". Uzyskano również kserokopię księgi kontrolnej aresztowanych przez PUBP Brzozów za lata 1948–1954. Z akt śledztwa sukcesywnie wyłączane są materiały dotyczące poszczególnych wątków i sporządzane decyzje merytoryczne.

S 94/01/Zk – śledztwo podjęte z zawieszenia 28 listopada 2001 r. w sprawie masowych deportacji w głąb ZSRR obywateli polskich z pow. lwowskiego dokonanych przez władze sowieckie w 1940 r. W toku postępowania otrzymano od Związku Sybiraków wykaz osób cywilnych wywiezionych w latach czterdziestych XX wieku z pow. lwowskiego w głąb ZSRR. W chwili obecnej trwają przesłuchania świadków wskazanych przez Związek Sybiraków. Większość czynności procesowych wykonywana jest w drodze pomocy prawnej z uwagi na zamieszkiwanie świadków poza siedzibą Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Rzeszowie

S 96/01/Zk – śledztwo podjęte z zawieszenia 27 grudnia 2001 r. w sprawie fizycznego i moralnego znęcania się niektórych funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Sanoku nad osobami zatrzymanymi w aresztach tego urzędu w okresie od 1944 r. do 1956 r. W toku śledztwa gromadzono informacje o przebiegu służby byłych funkcjonariuszy PUBP w Sanoku i innych urzędów UBP oraz funkcjonariuszy MO. Przesłuchiwano w charakterze świadków pokrzywdzonych i byłych funkcjonariuszy UBP, i inne osoby. Dokonywano także oględzin akt Sądu Okręgowego w Rzeszowie w sprawie o stwierdzenie nieważności wyroków b. Wojskowego Sądu Rejonowego w Rzeszowie oraz o odszkodowanie za niesłuszne skazanie. Ponadto analizowano akta byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w Rzeszowie oraz akta osobowe byłych funkcjonariuszy UBP. W wyniku kwerendy przeprowadzonej w Oddziałowym Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Rzeszowie odnaleziono księgi aresztowanych zawierające nazwiska osób przebywających w areszcie PUBP w Sanoku w latach 1944–1954. W toku śledztwa przeprowadzono m.in. oględziny Księgi Aresztowanych PUBP Sanok za lata 1944–1945. W toku prowadzonego śledztwa wyjaśniane są ponadto zbrodnie polegające na zabójstwach dokonanych przez funkcjonariuszy NKWD, PUBP w Sanoku i Posterunku MO w Brzozowie. Z akt śledztwa wyłączono do odrębnego postępowania przygotowawczego materiały dotyczące pozbawienia wolności i znęcania się nad osobami narodowości ukraińskiej w okresie kwietnia/maja 1947 r. przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego w Sanoku.

S 5/02/Zk – śledztwo wszczęte 20 lutego 2002 r. w sprawie zbrodniczej działalności funkcjonariuszy PUBP w Nisku w latach 1944–1956. Po wszczęciu śledztwa rozpoczęto przesłuchania pokrzywdzonych. Gromadzono również zapisy dot. pokrzywdzonych wytworzone przez prokuraturę w Rzeszowie i więzieniu w Rzeszowie. Niektóre z tych osób przesłuchano w charakterze świadków. Prowadzono oględziny akt sądowych w sprawach dotyczących zasądzenia odszkodowań za niesłuszne skazania oraz akt byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w Rzeszowie, akt byłego Wojskowego Sądu Garnizonowego i Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Przemyślu, a także akt kontrolno-śledczych PUBP w Nisku i WUBP Rzeszowie.

W toku śledztwa wyłączono do odrębnych postępowań przygotowawczych materiały przeciwko 8 byłym funkcjonariuszom UBP. Rezultatem tych działań było sporządzenie 7 aktów oskarżenia.

S 31/02/Zk – śledztwo podjęte z zawieszenia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie masowych deportacji obywateli polskich z pow. Gródek Jagielloński w głąb ZSRR przeprowadzonych w 1940 r. Przedmiotem śledztwa są działania polegające na realizacji uchwał Rady Komisarzy Ludowych nr 2010–555 ss z 5 grudnia 1939 r. i nr 298–127 z 2 marca 1939 r., które doprowadziły do wysiedlenia znacznej części obywateli polskich z terenu pow. Gródek Jagielloński i wywiezienia ich do azjatyckiej części ZSRR. Od czasu podjęcia śledztwa do chwili obecnej przesłuchano łącznie 172 świadków. Były to głównie osoby deportowane w głąb ZSRR lub członkowie ich rodzin. W toku śledztwa uzyskano z Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Warszawie kserokopie akt postępowania karnego prowadzonego w okresie od 4 listopada 1940 r. do 13 marca 1941 r. przez Wydział Specjalny NKWD Obozu nr 1 i Trybunał Wojenny Wojsk NKWD Obwodu Wołyńskiego przeciwko Marianowi Cz., Romanowi Ch. i Janowi K. Materiały te poddano tłumaczeniu z języka rosyjskiego na język polski. W wyniku tego ustalono, że wyrokiem nr 51 z 13 marca 1941 r. Trybunał Wojenny Wojsk NKWD Obwodu Wołyńskiego na sesji wyjazdowej w Równem uznał Marcina Cz., Romana Ch. i Jana K. za winnych tego, że przebywając w 1940 r. w obozie, prowadzili wśród jeńców wojennych antyradziecką agitację, rozpowszechniając oszczercze pogłoski o życiu ludzi w ZSRR itp. Trybunał ten skazał Romana Ch., Marcina Cz. i Jana K. na karę pozbawienia wolności z odbywaniem jej w poprawczym obozie pracy, przy czym pierwszemu z nich wymierzył karę 7 lat, drugiemu 6 lat, zaś trzeciemu 5 lat. Trybunał ten uniewinnił natomiast wszystkich oskarżonych od zarzutu członkostwa w organizacji utworzonej w celu prowadzenia kontrrewolucyjnej agitacji wśród jeńców wojennych.

W toku prowadzonego śledztwa zachodzi konieczność udzielenia przez organy wymiaru sprawiedliwości Ukrainy pomocy prawnej, polegającej na uzyskaniu i przekazaniu stronie polskiej bliższych danych personalnych funkcjonariuszy publicznych, którzy brali udział w postępowaniu karnym prowadzonym przeciwko Marcinowi Cz., Romanowi Ch. i Janowi K., i ustaleniu, czy osoby te żyją.

S 36/02/Zk – śledztwo podjęte z zawieszenia 16 kwietnia 2002 r. w sprawie masowych deportacji obywateli polskich z pow. Sambor w głąb ZSRR przeprowadzonych 1940 r. Przedmiotem śledztwa są działania polegające na realizacji uchwał Rady Komisarzy Ludowych nr 2010-558 ss z 5 grudnia 1939 r. i nr 298-127 z 2 marca 1940 r., które doprowadziły do wysiedlenia znacznej części obywateli polskich z terenu pow. Sambor i wywiezienia ich do azjatyckiej części ZSRR. W okresie od podjęcia śledztwa do końca 2009 r. przesłuchano 222 świadków. Świadkowie są głównie członkami rodzin deportowanych z tego powiatu. Przesłuchań świadków jeszcze nie zakończono.

W toku śledztwa uzyskano z Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Warszawie kserokopie akt postępowania karnego prowadzonego przez NKWD Obwodu Drohobyckiego

w 1940 r. oraz NKWD USRR w Kijowie i trybunał Wojskowy Kijowskiego Okręgu Wojskowego w 1940 r. i 1941 r. przeciwko Stefanowi M., Józefowi K., Zbigniewowi Z., Tadeuszowi Ż., Felicji R., Jerzemu Sz., Ferdynandowi F., Józefowi Ł., Janinie K., Zdzisławowi S., Stefanowi Sz., Władysławowi K., Jarosławowi M., Feliksowi P., Feliksowi L., Iwanowi F.,

Osipowi D., Sewerowi B. i Urszuli S. W chwili obecnej trwa przekład tych materiałów z języka rosyjskiego na język polski.

S 43/02/Zk – śledztwo podjęte z zawieszenia 22 kwietnia 2002 r. w sprawie zbrodni komunistycznych popełnionych w 1940 r. przez funkcjonariuszy władzy sowieckiej, a polegających na masowym przesiedlaniu ludności cywilnej, obywateli polskich w głąb b. ZSRR zajętego przez to państwo terenu powiatów Przemyśl i Mościska, woj. lwowskie.

W toku prowadzonego postępowania przygotowawczego zgromadzono obszerny materiał dowodowy głównie w postaci zeznań kilkuset świadków deportowanych z terenu b. powiatów Przemyśl i Mościska w okresie od lutego 1940 r. do czerwca 1945 r. W trakcie tych czynności procesowych udokumentowano przebieg deportacji, warunki pobytu na terenie ZSRR, liczbę i dane osobowe zmarłych osób. Zgromadzono też będący w posiadaniu pokrzywdzonych obszerny materiał dowodowy. Z uwagi na ciągłe ujawnianie nowych świadków w śledztwie należy przesłuchać jeszcze co najmniej 100 dalszych pokrzywdzonych.

S 47/02/Zk – śledztwo podjęte z zawieszenia 23 kwietnia 2002 r. w sprawie łamania praworządności i naruszania praw człowieka w postępowaniach śledczych prowadzonych w latach 1945–1956 przez funkcjonariuszy b. Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Jaśle wobec osób narodowości polskiej polegających na fizycznym i moralnym znęcaniu się ze szczególnym okrucieństwem, w szczególności przez bezprawne zatrzymanie, stosowanie tortur i bicia do utraty przytomności, powodowanie ciężkich obrażeń ciała, ubliżanie i poniżanie godności tymczasowo aresztowanych. Jak ustalono w okresie 1945–1956 funkcjonariusze PUBP w Jaśle mieli dopuszczać się stosowania niedozwolonych metod śledczych w stosunku do osób zatrzymanych w tym urzędzie. W toku śledztwa w wyniku kwerendy przeprowadzonej w Oddziałowym Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Rzeszowie odnaleziono księgi aresztowanych zawierające informacje o osobach zatrzymanych lub aresztowanych w PUBP w Jaśle. Ponadto przeprowadzono oględziny: Skorowidza osób poszukiwanych, Księgi ewidencji aresztowanych PUBP Jasło za lata 1945–1946, Księgi aresztowanych przez PUBP Jasło za lata 1945–1946, Księgi aresztu PUBP Jasło za lata 1945–1954, Księgi kontrolnej Biura Ewidencji PUBP Jasło za lata 1946–1954, Repertorium Referatu Śledczego za lata 1947–1954. Czynności te doprowadziły do wyłonienia kolejnych osób, które mogły posiadać istotne informacje o stosowaniu niedozwolonych środków przymusu przez funkcjonariuszy PUBP w Jaśle.

W toku kontynuowanego śledztwa ustalane są osoby pokrzywdzone działaniami funkcjonariuszy PUBP w Jaśle (a w przypadku ich zgonu – osoby im najbliższe). Osoby te są sukcesywnie przesłuchiwane. Ponadto oględzinom poddawane są akta osobowe b. funkcjonariuszy PUBP w Jaśle, a żyjący funkcjonariusze są przesłuchiwani.

S 12/04/Zk – śledztwo w sprawie deportacji obywateli polskich przez władze sowieckie w głąb ZSRR z pasa nadgranicznego położonego na terenie b. woj. lwowskiego w latach 1939–1941. aledztwo wszczęte 5 kwietnia 2004 r. po otrzymaniu materiałów z Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Białymstoku w postaci zeznań świadków: Rozalii G., Stefanii J. i Zuzanny M. Do chwili obecnej w sposób kompleksowy wyjaśniono okoliczności deportacji wsi Bartkówka, natomiast prowadzone jest postępowanie dotyczące wysiedleń ludności z gmin: Narol, Krasiczyn, Krzywcza, Dubiecko, Dzików, Oleszyce, Jarosław, Lubaczów, Lesko, Sanok, Horyniec Zdrój, Lubycza Królewska, Stary Dzików. W toku postępowania przesłuchano kilkaset osób, zebrano materiały pozwalające ustalić personalnie osoby podejmujące decyzje o wysiedleniach.

S 111/07/Zk – śledztwo w sprawie bezprawnego pozbawienia wolności działaczy NSZZ „Solidarność" z terenu Przemyśla w czasie stanu wojennego na podstawie decyzji o internowaniu wydanych przez komendanta wojewódzkiego MO w Przemyślu. Śledztwo w tej sprawie wszczęto 22 czerwca 2006 r. pod sygn. akt S 27/06/Zk. 10 stycznia 2008 r. akta tego postępowania włączono jednak do akt o sygn. S 111/07/Zk podjętego na nowo 10 grudnia 2007 r.

z umorzenia śledztwa w sprawie bezprawnego pozbawienia wolności Edwarda B. w okresie od 13 grudnia 1981 r. do 30 kwietnia 1982 r. na podstawie decyzji o internowaniu Nr 39/81 wydanej przez komendanta wojewódzkiego MO w Przemyślu. Śledztwo w tej sprawie wszczęto 13 listopada 2000 r. W czasie śledztwa przesłuchano dotychczas w charakterze świadków 17 byłych internowanych oraz 9 osób będących najbliższymi krewnymi i powinowatymi innych internowanych. Przesłuchano również w charakterze świadków 31 byłych funkcjonariuszy MO i SB, w tym w 2009 r. 6 takich osób. Wśród przesłuchanych funkcjonariuszy znaleźli się były komendant wojewódzki MO w Przemyślu, który podpisał decyzje o internowaniu mieszkańców Przemyśla oraz nakazy ich zatrzymania i doprowadzenia do ośrodka odosobnienia, byli zastępcy tego komendanta ds. MO i ds. SB, a także funkcjonariusze MO i SB biorący udział w zatrzymaniu poszczególnych osób w celu ich internowania. W toku postępowania uzyskano dotychczas informacje o przebiegu służby 31 byłych funkcjonariuszy MO i SB z terenu Przemyśla, przy czym w 2009 r. zgromadzono informacje dotyczące 8 funkcjonariuszy. Przeprowadzono również oględziny akt 29 internowanych, w tym w 2009 r. dokonano analiz akt 11 osób. Postępowanie przygotowawcze nie zostało dotychczas zakończone z uwagi na konieczność kontynuowania tych czynności.

Zbrodnie nazistowskie

S 7/02/Zn – śledztwo wszczęte 12 kwietnia 2002 r. w sprawie masowych przesiedleń ludności okupowanego przez III Rzeszę obszaru pow. niżańskiego, woj. lwowskie, w okresie od 1940 do 1943 r. W początkowej fazie postępowania uzyskano z Urzędu Gminy w Jeżowem oraz terenowych jednostek Policji pow. niżańskiego wykazy osób przesiedlonych z poszczególnych miejscowości lub członków ich najbliższych rodzin. Wykaz przesiedlonych z miejscowości Jeżowe obejmuje 660 osób, z miejscowości Stany 212 osób, z Maziarni 35 osób, Przyszowa-Kąty 15 osób, Przyszowa-Szlacheckie 15 osób, Przyszowa-Staw 18 osób, Przyszowa-Łapajówka 19 osób, Przyszowa-Zapuście 35 osób, Bojanowa 122 osoby, Korabiny 40 osób, Przyszowa-Występ 6 osób, Przyszowa-Ruda 36 osób, Przyszowa-Kołodzieje 23 osoby, Przyszowa-Burdze 39 osób, Stany-Załęże 24 osoby, Laski 48 osób, Gwoździca 78 osób, Cisów-Las 32 osoby, Kamienia Podlesie 291 osób, Łowiska 8 osób, Kamienia-Duble 9 osób, Nowosielca i Kończyc około 200 osób. Wykazani w nich są sukcesywnie przesłuchiwani w charakterze świadków.

W szerokim zakresie podjęto działania w celu pozyskania materiałów archiwalnych obrazujących mechanizmy, podstawy prawne przesiedleń i wskazujących odpowiedzialnych za tę akcję funkcjonariuszy.

Zbrodnie inne

S 2/00/Zi – śledztwo podjęte z zawieszenia 8 listopada 2000 r. w sprawie zbrodni popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich na terenie pow. przemyskiego w latach 1944–1947. W początkowej fazie śledztwa przesłuchiwano świadków i osoby pokrzywdzone. Przeprowadzono również oględziny akt b. Wojskowego Sądu Rejonowego w Rzeszowie, b. Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Rzeszowie, akt b. Sądu Grupy Operacyjnej „Wisła" oraz akt śledczych przeciwko osobom podejrzewanym w przeszłości o działalność w UPA. Ponadto prowadzono kwerendę zasobów Archiwum Państwowego w Rzeszowie, w Przemyślu oraz Oddziałowego Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Rzeszowie w celu ujawnienia dokumentów dotyczących zdarzeń objętych niniejszym śledztwem. Powyższe postępowanie obejmowało ponad 100 zbrodniczych czynów, w tym pojedynczych i zbiorowych zabójstw, podpaleń zabudowań oraz rabunków dokonywanych na szkodę ludności polskiej. W dalszym biegu śledztwa wyłączono do odrębnych postępowań przygotowawczych 11 wątków, zakończono je wydaniem postanowień o umorzeniu śledztw.

S 3/00/Zi – śledztwo podjęte z zawieszenia 14 listopada 2000 r. w sprawie zbrodni nacjonalistów ukraińskich popełnionych na ludności polskiej w latach 1943–1947 na terenie b. pow.

Sanok. Do chwili obecnej zakończono merytorycznie wątki dotyczące zbrodni popełnionych w miejscowościach: Mokre, Łodzina, Deszno, Zahoczewie, Wólka, Hłomcza, Bełchówka, Rakowa, Berezka, Pielnia, Prusiek, Bukowsko, Osławica, Niebieszczany, Wisłok Wielki, Baligród, Pobiedno, Dudyńce i Markowce. W toku postępowania prowadzone są kwerendy materiałów archiwalnych, oględziny akt spraw karnych członków UPA, ustalenia świadków za pomocą bazy PESEL i jednostek Policji. Postępowania ukończono w zależności od ustaleń: wobec braku znamion zbrodni przeciwko ludzkości, śmierci sprawców bądź niewykrycia sprawców.

S 19/02/Zi – śledztwo podjęte z zawieszenia 25 marca 2002r. w sprawie zbiorowych zabójstw ludności polskiej popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich w latach 1943–1947 na terenie b. pow. Lesko. W toku postępowania ustaleni są świadkowie zbrodni oraz prowadzone są kwerendy, oględziny akt spraw karnych dotyczących członków UPA. Dotychczas przesłuchano 329 świadków.

W trakcie prowadzonego postępowania w związku z wyczerpaniem środków dowodowych wyłączono materiały dotyczące zbrodni popełnionych w miejscowościach: Krościenko, Zawadka, Serednie Małe, Maniów, Zabrodzie, Wołkowyja, Stefkowa, Wańkowa, Myczkowce, Brelików, wątki te zostały zakończone decyzjami merytorycznymi.

S 28/02/Zi – śledztwo podjęte z zawieszenia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie zbrodni popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich w latach 1943–1947 na ludności polskiej w gminie Dynów. Śledztwo koncentruje się na ustalaniu osób pokrzywdzonych i świadków oraz gromadzeniu materiałów źródłowych. W wyniku kwerend ustalono kilkunastu sprawców biorących udział w napadach na wioski: Bartkówka, Dylągowa, Pawłokoma oraz Dynów. W toku postępowania przesłuchano ponad 400 świadków. W sposób merytoryczny zakończono wątki dotyczące zbrodni popełnionych w miejscowościach: Pawłokoma, Dylągowa, Bachórz, Dynów (atak UPA w dniu 16 listopada 1946 r.). Obecnie wykonywane są czynności zmierzające do zakończenia całego postępowania.

S 33/02/Zi – śledztwo podjęte z zawieszenia 16 kwietnia 2002 r. w sprawie zbrodni popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich na terenie pow. jarosławskiego w latach 1943–1945. W początkowym etapie śledztwa przesłuchiwano świadków, a w szczególności pokrzywdzonych mających wiadomości w sprawie. Przeprowadzono oględziny akt b. Wojskowego Sądu Rejonowego w Rzeszowie, b. Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Rzeszowie, akt b. Sądu Grupy Operacyjnej „Wisła" oraz akt śledczych przeciwko osobom podejrzewanym w przeszłości o działalność w UPA. Ponadto prowadzono kwerendę zasobów Archiwum Państwowego w Rzeszowie, w Przemyślu oraz Oddziałowego Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Rzeszowie w celu ujawnienia dokumentów dotyczących zdarzeń objętych niniejszym śledztwem. Powyższe postępowanie obejmowało około 100 zbrodniczych czynów, w tym pojedynczych i zbiorowych zabójstw, podpaleń zabudowań oraz rabunków dokonywanych na szkodę ludności polskiej.

W dalszym biegu śledztwa wyłączono do odrębnych postępowań przygotowawczych 17 wątków. Zakończono je wydaniem postanowień o umorzeniu śledztwa.

S 45/02/Zi – śledztwo podjęte z zawieszenia 23 kwietnia 2002 r. w sprawie zbrodni popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich w latach 1943–1947 na terenie pow. lubaczowskiego na szkodę obywateli polskich narodowości polskiej i ukraińskiej, w wyniku których śmierć poniosły osoby o nieustalonej bliżej liczbie. W trakcie postępowania zapoznano się z literaturą przedmiotu zawierającą alfabetyczną listę miejscowości pow. Lubaczów z chronologicznym zestawieniem zbrodni i nazwiskami ofiar. Na tej podstawie zwrócono się do Komendy Powiatowej Policji w Lubaczowie o poczynienie ustaleń w zakresie pokrzywdzonych i świadków. Uzyskano również z właściwych miejscowo urzędów stanu cywilnego odpisy aktów zgonów ofiar. Prowadzone są również kwerendy archiwalne i oględziny akt sądowych dotyczących orzeczeń zapadłych wobec

członków Ukraińskiej Powstańczej Armii, skazanych przez sądy, w celu ustalenia składów osobowych poszczególnych oddziałów dokonujących ataków na konkretne miejscowości. Obecne czynności koncentrują się wokół przesłuchań świadków i oględzin dokumentów. Zakończone wątki śledztwa podlegają wyłączeniu i merytorycznemu zakończeniu.

S 52/01/Zi – śledztwo wszczęte 20 września 2001 r. w sprawie zabójstwa w dniach 1–3 marca 1945 r. w Pawłokomie ponad 360 obywateli polskich narodowości ukraińskiej prawdopodobnie przez polskie oddziały partyzanckie. W jego trakcie przesłuchano ponad 180 świadków zamieszkałych na terenie Polski oraz, w drodze międzynarodowej pomocy prawnej, mieszkających obecnie na terenie Ukrainy, Białorusi, USA i Australii. Ponadto przeprowadzono kwerendę zasobów archiwalnych Fundacji Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich we Wrocławiu w zakresie dokumentacji zgrupowania AK „Warta". Przeprowadzono kwerendę zasobów Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Warszawie, Oddziałowego Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Rzeszowie, Archiwum Państwowego w Rzeszowie. Zapoznano się z kroniką parafialną parafii rzymskokatolickiej w Dylągowej, której terytorialnie podlega Pawłokoma za okres objęty przedmiotowym śledztwem. Zapoznano się z dostępną literaturą w zakresie dotyczącym zbrodni w Pawłokomie. Nawiązano korespondencję z Fundacją „Pawłokoma" w Kanadzie, skąd otrzymano cztery tomy kserokopii relacji, zapisków, wycinków prasowych, notatek, ankiet i wspomnień, głównie w języku ukraińskim, osób, które były bezpośrednimi lub pośrednimi świadkami zbrodni w Pawłokomie lub też zajmowały się tą problematyką. Dokumentację tę wykorzystano w poszukiwaniu nowych źródeł dowodowych. Obecnie wyczerpano możliwości dowodowe w tej sprawie i przystąpiono do sporządzania decyzji końcowej.

9. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Szczecinie (materiał opracowany przez naczelnika Dariusza Wituszko)

- **Wykaz spraw o szczególnym wymiarze społecznym dla obszaru działania OK w Szczecinie**

S 111/05/Zk – śledztwo dotyczące bezprawnego pozbawienia wolności osób internowanych między 12 a 17 grudnia 1981 r. przez komendanta wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej w Szczecinie na podstawie decyzji o internowaniu.

W dniu 5 listopada 2009 r. skierowano do Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum akt oskarżenia przeciwko Jarosławowi W., byłemu komendantowi wojewódzkiemu Milicji Obywatelskiej w Szczecinie, oraz Stefanowi J., byłemu zastępcy komendanta wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej w Szczecinie ds. Służby Bezpieczeństwa.

Jarosławowi W. zarzucono popełnienie 67 przestępstw polegających na przekroczeniu uprawnień i bezprawnym pozbawieniu wolności osób zatrzymanych na podstawie decyzji o internowaniu.

Stefanowi J. zarzucono popełnienie 3 przestępstw polegających na przekroczeniu uprawnień oraz bezprawnym pozbawieniu wolności osób zatrzymanych na podstawie decyzji o internowaniu, a ponadto zarzucono mu popełnienie przestępstwa polegającego na sfałszowaniu szeregu decyzji o internowaniu przez wpisanie w terminie późniejszym innej podstawy prawnej internowania niż ta, która była wpisana w pierwotnej decyzji o internowaniu.

Wyżej opisane czyny zarzucone oskarżonym uznano za zbrodnie przeciwko ludzkości, albowiem stanowiły one formę poważnej represji politycznej wobec osób przynależnych do określonej grupy o innych poglądach społeczno-politycznych.

S 17/08/Zk – śledztwo prowadzone jest w sprawie zbrodni komunistycznej popełnionej w czerwcu 1981 r. w Szczecinie przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego, polegającej na przekroczeniu uprawnień przez bezprawne zwolnienie ze służby w Milicji Obywatelskiej

funkcjonariuszy, którzy podjęli działania zmierzające do rejestracji Związku Zawodowego Funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej.

Z poczynionych dotychczas w czasie śledztwa ustaleń wynika, że w maju 1981 r. grupa funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej z terenu byłego województwa szczecińskiego rozpoczęła działalność reformatorsko-związkową, wchodząc m.in. w skład Ogólnopolskiego Komitetu Założycielskiego Związku Zawodowego Funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej. W dniu 10 czerwca 1981 r. przedstawiciele tegoż komitetu złożyli w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie wniosek o rejestrację Związku Zawodowego Funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej. Podstawą prawną żądania rejestracji była obowiązująca wówczas ustawa o związkach zawodowych z 1 lipca 1949 r., która stanowiła, że prawo do zrzeszania się w związkach zawodowych mają również osoby zatrudnione na podstawie „nominacji władzy publicznej". Reakcją na ten wniosek były zakrojone na szeroką skalę represje MSW w stosunku do zaangażowanych w działalność związkową funkcjonariuszy. Najbardziej aktywnych działaczy zwolniono ze służby lub zmuszano ich do odejścia na własną prośbę. Organizatorów ruchu związkowego przenoszono również na niższe stanowiska, pomijano w przysługujących awansach i nagrodach. W wyniku tej akcji z garnizonu szczecińskiego zwolniono rozkazem ministra spraw wewnętrznych z dnia 17 czerwca 1981 r. – na podstawie art. 65 ust. 2 pkt 7 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o służbie funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej – z uwagi na dobro służby 6 zaangażowanych w ruch związkowy funkcjonariuszy MO: Mirosława K., Edwarda W., Mariana S., Zdzisława Ł., Mariana L. i Henryka S. Byli to funkcjonariusze wyróżniający się w służbie, o dużym autorytecie.

Dotychczas w przedmiotowej sprawie wykonano liczne czynności procesowe, mające za zadanie odszukanie dokumentów związanych ze zwolnieniem ze służby działaczy związkowych oraz ich represjonowaniem. W tym celu przeprowadzono obszerne kwerendy archiwalne w archiwach zakładowych Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie oraz Komendy Głównej Policji.

S 26/08/Zk – śledztwo dotyczące popełnienia zbrodni komunistycznej polegającej na przekroczeniu uprawnień przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego w latach 1977–1981 w Szczecinie w stosunku do Dariusza R., Elżbiety R. i Piotra N. przez relegowanie ich przez władze uczelni ze studiów dziennych na Akademii Rolniczej w Szczecinie, a nadto wobec Dariusza R. przez stosowanie gróźb karalnych przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa w Szczecinie, co było spowodowane ich postawą polityczną i uczestnictwem w działalności opozycyjnej. W toku przedmiotowego śledztwa ustalono, że wobec Dariusza R. z uwagi na prowadzoną przez niego działalność opozycyjną o charakterze antysocjalistycznym, w okresie 1977–1981 był on inwigilowany przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa w ramach rozpracowania operacyjnego pod kryptonimem „Pandur". Między innymi za kolportaż wydawnictw podziemnych i podpisanie deklaracji Studenckiego Komitetu Solidarności Dariusz R., osiągający bardzo dobre wyniki w nauce, oraz Piotr N. i Elżbieta R. w październiku 1978 r. uzyskali u wykładowcy będącego jednocześnie członkiem Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Szczecinie celowo negatywną ocenę z jednego z przedmiotów. Następnie zostali z naruszeniem prawa niedopuszczeni do złożenia egzaminu komisyjnego, co skutkowało skreśleniem ich z listy studentów Akademii Rolniczej.

Decyzje dziekana o niedopuszczeniu do egzaminu poprawkowego i komisyjnego miały charakter ustny i nie były dokumentowane w formie pisemnej.

W toku śledztwa zabezpieczono obszerną dokumentację o charakterze archiwalnym oraz przesłuchano wytypowanych pracowników naukowych oraz część ówczesnych studentów b. Akademii Rolniczej w Szczecinie, których zeznania korespondują z treścią zeznań złożonych przez pokrzywdzonych.

Aktualnie śledztwo jest kontynuowane. Przesłuchiwani są kolejni świadkowie i w dalszym ciągu trwa kwerenda zlecona Oddziałowemu Biuru Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Szczecinie .

S 49/08/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej popełnionej w okresie od 19 sierpnia do 3 września 1982 r. w Szczecinie przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego, tj. wiceprokuratora Prokuratury Rejonowej w Szczecinie i sędziów Sądu Wojewódzkiego w Szczecinie, polegającej na przekroczeniu uprawnień oraz bezprawnym pozbawieniu wolności Stefana B.

W sprawie zgromadzono materiał dowodowy wskazujący na uzasadnione podejrzenie zaistnienia zbrodni sądowej popełnionej przez sędziego składu orzekającego, Mariana J., polegającej na tym, że w dniu 3 września 1982 r. w Szczecinie, będąc jako sędzia członkiem składu orzekającego Sądu Wojewódzkiego w Szczecinie, przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, iż ze względów politycznych, wbrew zgromadzonemu w postępowaniu karnym materiałowi dowodowemu sygn. akt II K 179/82 wydał wyrok skazujący Stefana B. za czyn określony w art. 46 ust 1 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym na karę 4 lat pozbawienia wolności, którą skazany odbył w okresie od 16 sierpnia 1982 r. do 8 marca 1983 r., mimo iż materiał dowodowy nie dawał podstaw do przyjęcia, iż swoim zachowaniem Stefan B. wypełnił znamiona zarzucanego mu czynu, przyjmując w sposób dowolny i sprzeczny z dowodami zgromadzonymi w toku postępowania, iż Stefan B., będąc członkiem NSZZ „Solidarność", nie odstąpił do działalności w tym związku mimo zawieszenia jego działalności i dokonał rozpowszechnienia ulotek tego związku, którym to działaniem Marian J. dopuścił się zbrodni komunistycznej w postaci represji politycznej, a także naruszył prawa człowieka do zrzeszania się i udziału w organizacjach społecznych, tj. praw gwarantowanych ratyfikowanym przez PRL w dniu 3 marca 1977 r. Międzynarodowym Paktem Praw Obywatelskich i Politycznych, na skutek czego bezprawnie pozbawił Stefana B. wolności w okresie od 3 września 1982 r. do 8 marca 1983 r., działając na jego szkodę.

Jednocześnie ustalono, iż pozostali członkowie składu sądzącego, a także prokurator nie żyją.

W toku postępowania zgromadzono możliwy do uzyskania materiał dowodowy potwierdzający zasadność zarzutu, w tym pomimo trudności ustalono i przesłuchano na terenie Nowego Jorku pokrzywdzonego Stefana B.

S 19/07/Zk – śledztwo w sprawie popełnienia zbrodni komunistycznej polegającej na przekroczeniu swoich uprawnień w okresie od 3 maja 1982 r. do 1985 r. w Darłówku i Koszalinie przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego, polegającej na psychicznym znęcaniu się w ośrodku internowania w Darłówku nad pozostajej w przemijającym stosunku zależności Gabrielą C. przez bezprawne przetrzymywanie jej korespondencji, odmowę widzeń, karanie dyscyplinarne za niepopełnione wykroczenia, nakłanianie do współpracy oraz dokonanie bezprawnych rewizji, zatrzymań i pozbawienie jej wolności.

W toku śledztwa ustalono, iż czyny zabronione popełniono w ośrodku odosobnienia w Darłówku na szkodę co najmniej kilkunastu osób. Przesłuchano już 194 osoby (zaplanowane są kolejne przesłuchania) oraz zebrano pełną dokumentację archiwalną, dotyczącą internowania w 1982 r. w ośrodku w Darłówku blisko 304 osób. Przesłuchani świadkowie podali, iż funkcjonariusze SB dokonywali nieformalnych przesłuchań na terenie ośrodka, w trakcie których, kierując groźby wobec internowanych, a także grożąc wyrządzeniem krzywdy członkom najbliższej rodziny, zmuszali ich do podpisania „lojalek". Funkcjonariusze służby więziennej poniżali internowanych, kierując pod ich adresem obraźliwe określenia, a dodatkowo stosowano wobec nich kary dyscyplinarne, bardzo często na zasadzie odpowiedzialności zbiorowej. Były przypadki szarpania i stosowania przemocy fizycznej wobec dwóch internowanych. Obecnie kompletowane są akta osobowe (wraz ze zdjęciami) funkcjonariuszy służby więziennej oraz funkcjonariuszy SB, którzy mogli dopuścić się popełnienia ww. czynów zabronionych. Po uzyskaniu tych materiałów, dokonane zostaną czynności okazania, od wyników których zależeć będą dalsze czynności w sprawie.

S 104/07/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej popełnionej w dniu 29 stycznia 1982 r. w Międzyrzeczu przez funkcjonariuszy MO z tamtejszego komisariatu, polegającej na

znęcaniu się nad Rafałem Sz. zatrzymanym za namalowanie „antypaństwowych" napisów na murach, w celu uzyskania od niego oświadczenia o przyznaniu się do popełnienia przestępstwa. W toku śledztwa ustalono, iż Rafał Sz., działacz NZS przy AG-H w Krakowie, został zatrzymany w dniu 29 stycznia 1982 r. w mieszkaniu rodziców w Międzyrzeczu przez funkcjonariuszy miejscowej milicji 3 dni od ujawnienia namalowanych farbą na murach miejscowego liceum, haseł o treści antykomunistycznej, m. in. wyrażających dezaprobatę dla decyzji o prowadzeniu stanu wojennego. Bezpośrednio po zatrzymaniu wyżej wymieniony został doprowadzony do Komisariatu MO i przesłuchany przez dwóch funkcjonariuszy milicji. W związku z tym, iż nie chciał przyznać się do zarzucanego mu przestępstwa z art. 271 § 1 kk z 1969 r., został uderzony przez przesłuchującego go funkcjonariusza Józefa K. otwartą ręką w twarz, a następnie kilkakrotnie uderzony przez drugiego funkcjonariusza, uczestniczącego w przesłuchaniu, a stojącego z tyłu, ręką w szyję i głowę z siłą, która powodowała, że za każdym razem przewracał się na podłogę wraz z krzesłem. Ustalono na podstawie zachowanych akt sprawy karnej, iż w przesłuchaniu uczestniczył podporucznik Eugeniusz S., – zastępca kierownika Komisariatu MO ds. polityczno-wychowawczych. Po zakończeniu przesłuchania eskortujący go do celi funkcjonariusz MO o pseudonimie „Goryl" – do chwili obecnej nieustalony, w trakcie drogi do aresztu milicyjnego przyłożył mu do głowy odbezpieczony pistolet, grożąc pozbawieniem życia, stwierdzając, że zaraz się z nim „rozprawi". Milicjant, według pokrzywdzonego, był wtedy pod wpływem alkoholu. Wskutek powyższych zachowań funkcjonariuszy MO i wywieranej na niego presji psychicznej i fizycznej Rafał Sz. przyznał się wówczas do zarzucanego mu przestępstwa. W konsekwencji wyżej wymieniony został tymczasowo aresztowany przez prokuratora Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Zielonej Górze, a następnie skazany przez Sąd Śląskiego Okręgu Wojskowego na sesji wyjazdowej w Zielonej Górze, w trybie doraźnym, na karę 3 lat pozbawienia wolności. W toku śledztwa przesłuchano w charakterze świadków ojca pokrzywdzonego, a w dalszej kolejności Rafała Sz. Obaj potwierdzili w swoich zeznaniach opisane wyżej zajścia.

Dowody zebrane w toku śledztwa pozwoliły na przedstawienie zarzutów popełnienia zbrodni komunistycznej, polegającej na przekroczeniu uprawnień i znęcaniu się psychicznym i fizycznym, byłym funkcjonariuszom MO Józefowi K. i Eugeniuszowi S., rozpoznanym przez pokrzywdzonego w trakcie okazania pośredniego. Wyżej wymienieni nie przyznali się do popełnienia tego czynu i złożyli wyjaśnienia, z treści których wynika, że nigdy nie znęcali się nad jakimkolwiek podejrzanym.

Wykonanie wszystkich czynności procesowych, w tym przesłuchanie kolejnych świadków i przeprowadzenie konfrontacji między Rafałem Sz. a podejrzanymi, umożliwi zakończenie powyższego śledztwa i podjęcie decyzji merytorycznej.

- **Wykaz postępowań zakończonych w 2009 r. skierowaniem aktu oskarżenia**

S 27/09/Zk – w dniu 25 maja 2009 r. skierowano do Wojskowego Sądu Garnizonowego w Szczecinie akt oskarżenia przeciwko Zbigniewowi D., którego oskarżono o to, że w dniu 24 kwietnia 1978 r. w Świnoujściu, pełniąc obowiązki starszego oficera kontrwywiadu wojskowego Wojskowej Służby Wewnętrznej w Świnoujściu w stopniu porucznika marynarki, dopuścił się popełnienia zbrodni komunistycznej polegającej na tym, że podrobił oświadczenie o zaprzestaniu współpracy z kontrwywiadem przez Zygmunta P. w ten sposób, iż wypełnił je osobiście, wpisując dane Zygmunta P., oraz podpisał je nazwiskiem „P.", a także, będąc uprawnionym do wystawienia tego dokumentu, poświadczył w nim nieprawdę, stwierdzając, że oświadczenie o zaprzestaniu współpracy przyjął osobiście od Zygmunta P., czym działał na szkodę wyżej wymienionego, a sfałszowania dokumentu dokonał w celu użycia go jako autentycznego w teczce personalnej nr 20886 dotyczącej tajnego współpracownika o kryptonimie „Janek".

Sprawa w chwili obecnej pozostaje w fazie rozpoznania sądowego.

S 111/05/Zk – w dniu 5 listopada 2009 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Szczecinie akt oskarżenia przeciwko Jarosławowi W., którego oskarżono o to, że w okresie od 12 do

17 grudnia 1981 r. jako funkcjonariusz państwa komunistycznego, tj. komendant wojewódzki Milicji Obywatelskiej, działając na szkodę interesu prywatnego i publicznego, przekraczając swoje uprawnienia, wydał kilkadziesiąt decyzji o internowaniu działaczy „Solidarności", powołując się na art. 4 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o ochronie bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego w czasie obowiązywania stanu wojennego, w sytuacji kiedy taki akt prawny nie został prawnie opublikowany, w konsekwencji czego bezprawnie pozbawił wolności pokrzywdzonych, a pozbawienie wolności stanowiło formę poważnej represji politycznej wobec osób przynależnych do określonej grupy o innych poglądach społeczno-politycznych, dopuszczając się w ten sposób zbrodni przeciwko ludzkości, będącej jednocześnie zbrodnią komunistyczną.

Ponadto aktem oskarżenia objęto Stefana J., oskarżonego o to, że na przełomie grudnia i stycznia 1981 r., a także w bliżej nieustalonym okresie 1982 r. w Szczecinie, działając w warunkach czynu ciągłego, jako funkcjonariusz państwa komunistycznego, tj. zastępca komendanta wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej ds. Służby Bezpieczeństwa działając na szkodę interesu prywatnego i publicznego, przekraczając swoje uprawnienia, wydał i podpisał 20 decyzji z dnia 12 grudnia 1981 r. o internowaniu Henryka J., Zygmunta D., Karola M., Wiesława P., Jana W., Zbigniewa Z., Aleksandra K., Zbigniewa K., Edwarda M., Henryka G., Franciszka S., Mikszo B., Ryszarda N., Teresy O., Mirosława K., Wojciecha Janusza K., Stanisława K., Marty Gertrudy S., Ryszarda Krzysztofa Ś. i Jana T., gdzie jako podstawę internowania przywołał art. 42 ust. 1 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o ochronie bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego w czasie obowiązywania stanu wojennego poświadczając tym samym nieprawdę, gdyż osoby te zostały pozbawione wolności na podstawie decyzji z dnia 12 grudnia 1981 r. o numerze 61/81 wydanej przez komendanta wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej w Szczecinie Jarosława W., który jako podstawę internowania wyżej wymienionych wskazał art. 4 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981r. o ochronie bezpieczeństwa Państwa i porządku publicznego w czasie obowiązywania stanu wojennego, a pozbawienie ich wolności stanowiło formę poważnej represji politycznej wobec osób przynależnych do określonej grupy o innych poglądach społeczno-politycznych.

Ponadto Stefana J. oskarżono o to, że 13 grudnia 1981 r. w Szczecinie, jako funkcjonariusz państwa komunistycznego, tj. zastępca komendanta wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej ds. Służby Bezpieczeństwa, działając na szkodę interesu prywatnego i publicznego, przekraczając swoje uprawnienia, wydał decyzję nr 79/81 o internowaniu Franciszka Ł., powołując się na art.4 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981r. o ochronie bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego w czasie obowiązywania stanu wojennego, w sytuacji kiedy taki akt prawny nie został prawnie opublikowany, w konsekwencji czego bezprawnie pozbawił wolności pokrzywdzonego od 13 grudnia 1981 r do 10 kwietnia 1982 r., a pozbawienie wolności stanowiło formę poważnej represji politycznej wobec osoby przynależnej do określonej grupy o innych poglądach społeczno-politycznych, dopuszczając się w ten sposób zbrodni przeciwko ludzkości, oraz o to, że 14 grudnia 1981 r. w Szczecinie, jako funkcjonariusz państwa komunistycznego, tj. komendant wojewódzki Milicji Obywatelskiej, działając na szkodę interesu prywatnego i publicznego, przekraczając swoje uprawnienia, wydał decyzję nr 70/81 o internowaniu Juliana J., powołując się na art. 4 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o ochronie bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego w czasie obowiązywania stanu wojennego, w sytuacji kiedy taki akt prawny nie został prawnie opublikowany, w konsekwencji czego bezprawnie pozbawił wolności pokrzywdzonego od 17 grudnia 1981 r. do 9 marca 1982 r., a pozbawienie wolności stanowiło formę poważnej represji politycznej wobec osoby przynależnej do określonej grupy o innych poglądach społeczno-politycznych, dopuszczając się w ten sposób zbrodni przeciwko ludzkości, będącej jednocześnie zbrodnią komunistyczną.

Sprawa do chwili obecnej nie została rozpoznana przez sąd.

- **Wykaz postępowań zakończonych w 2009 r. wydaniem chociażby nieprawomocnego orzeczenia**

S 37/06/Zk – w dniu 11 lipca 2008 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Szczecinie akt oskarżenia przeciwko Bogusławowi P. o to, że w dniu 30 sierpnia 1983 r. w Szczecinie, jako funkcjonariusz państwa komunistycznego – funkcjonariusz Milicji Obywatelskiej, działając wspólnie i porozumieniu z innymi ustalonymi oraz nieustalonymi osobami, w trakcie zatrzymania działacza NSZZ „Solidarność", Jana W., przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że uderzając wymienionego pięściami i gumową pałką po głowie i całym ciele, wziął udział w jego pobiciu, narażając go na naruszenie narządów ciała i rozstrój zdrowia, przy czym działając w opisany powyżej sposób, popełnił zbrodnię komunistyczną.

W dniu 1 kwietnia 2009 r. Sąd Rejonowy skazał wyżej wymienionego za zarzucony mu czyn na karę 1 roku i 2 miesięcy pozbawienia wolności oraz wymierzył mu karę grzywny w wysokości 150 stawek po 20 złotych każda.

Od powyższego wyroku apelację wniósł obrońca skazanego. W dniu 9 września 2009 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie utrzymał zaskarżony wyrok w mocy.

S 26/07/Zk – w dniu 28 kwietnia 2008 r. skierowano do Sądu Rejonowego dla Warszawy – Mokotowa akt oskarżenia przeciwko Czesławowi K. o to, że w dniu 11 lipca 1985 r. w Warszawie, działając jako funkcjonariusz publiczny państwa komunistycznego, będąc ministrem spraw wewnętrznych, dopuścił się zbrodni komunistycznej, polegającej na zastosowaniu represji w postaci dyskryminacji wyznaniowej w ten sposób, że przekraczając swoje uprawnienia, wydalił ze służby porucznika Romualda K. z Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Koszalinie rozkazem personalnym nr 02190 z dnia 11 lipca 1985 r. na podstawie art. 65 ust 2 pkt 7 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o służbie funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej z uwagi na ważny interes służby, pomimo iż rzeczywistą podstawą wydalenia pokrzywdzonego było wysłanie córki do pierwszej komunii świętej, czym działał na szkodę pokrzywdzonego, co stanowiło przestępstwo według polskiej ustawy karnej obowiązującej w czasie jego popełnienia.

W dniu 15 września 2009 r. Sąd Okręgowy w Warszawie uznał winę wyżej wymienionego i umorzył postępowanie na mocy ustawy o amnestii z dnia 7 grudnia 1989 r.

S 42/06/Zk – w dniu 28 listopada 2008 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Słubicach wnioski o zastosowanie amnestii w stosunku do Edwarda G. o to, że:

1) w dniu 14 grudnia 1981 r. w Kostrzynie n. Odrą, ówczesne woj. gorzowskie, jako funkcjonariusz Milicji Obywatelskiej z miejscowego Komisariatu MO, zatrudniony na etacie dzielnicowego, a więc funkcjonariusz państwa komunistycznego, przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że znęcał się fizycznie i psychicznie nad pozostającym w przemijającym stosunku zależności Andrzejem Z., zatrzymanym za zerwanie obwieszczenia o wprowadzeniu stanu wojennego, po uprzednim przykuciu go za rękę do kaloryfera w pomieszczeniu komisariatu, uderzył go otwartą dłonią w okolice ucha, a następnie pobił go po plecach, ramionach, rękach i udach pałką służbową, używając przy tym słów powszechnie uznanych za obraźliwe, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej;
2) w dniu 23 marca 1983 r. w Kostrzynie n. Odrą, ówczesne woj. gorzowskie, jako funkcjonariusz Milicji Obywatelskiej z miejscowego komisariatu MO, zatrudniony na etacie dzielnicowego, działając wspólnie z drugim funkcjonariuszem MO, a mianowicie Henrykiem M., a więc jako funkcjonariusz państwa komunistycznego, przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że stosując represję, znęcał się fizycznie nad pozostającym w przemijającym stosunku zależności Andrzejem Z., zatrzymanym na dworcu PKP za dyskusję z oficerem armii radzieckiej o Katyniu, bijąc go na terenie komisariatu przez kilka minut pałką służbową po plecach, udach i ramionach, szarpiąc za odzież, popychając z całej siły i uderzając jego ciałem o ścianę oraz uderzając go kilkakrotnie pięścią w twarz, jak też kopiąc nogami w okolice żeber, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej;

3) w dniu 1 maja 1985 r. w Kostrzynie n. Odrą, ówczesne woj. gorzowskie, jako funkcjonariusz Milicji Obywatelskiej z miejscowego komisariatu MO, zatrudniony na etacie dzielnicowego, a więc jako funkcjonariusz państwa komunistycznego, przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że stosując represję znęcał się fizycznie nad pozostającym w przemijającym stosunku zależności Andrzejem Z., zatrzymanym za pokazywanie ludziom uczestniczącym w pochodzie pierwszomajowym znaku „V". A następnie pobił go w celi pałką służbową po plecach i udach za rzekome przeszkadzanie w manifestacji, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej;
4) w okresie od 1983 r. do początku 1987 r. w Kostrzynie n. Odrą, ówczesne woj. gorzowskie, jako funkcjonariusz Milicji Obywatelskiej z miejscowego komisariatu MO, działając czynem ciągłym, w bliżej nieustalonych dniach i okolicznościach, co najmniej kilkakrotnie w rozmowach groził Andrzejowi Z. zatrzymaniem za rzekomo popełnione wykroczenia i głoszone poglądy polityczne oraz pobiciem w celu oduczenia go manifestowania w miejscach publicznych swoich antykomunistycznych poglądów, w tym noszenia w widocznym miejscu ubrania znaczka „Solidarności", opornika, emblematu orzełka w koronie, czym wzbudził u wyżej wymienionego, z uwagi na poprzednie incydenty na komisariacie MO, uzasadnioną obawę, iż groźby te zostaną spełnione, dopuszczając się tym samym popełnienia zbrodni komunistycznej;
oraz przeciwko Henrykowi M. o to, że w dniu 23 marca 1983 r. w Kostrzynie n. Odrą, ów- czesne woj. gorzowskie, jako funkcjonariusz Milicji Obywatelskiej z miejscowego komisariatu MO, zatrudniony na etacie dzielnicowego, działając wspólnie z drugim funkcjonariuszem MO, a mianowicie Edwardem G., a więc jako funkcjonariusz państwa komunistycznego, przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że stosując represję znęcał się fizycznie nad pozostającym w przemijającym stosunku zależności Andrzejem Z., zatrzymanym na dworcu PKP, za dyskusję z oficerem armii radzieckiej o Katyniu, bijąc go na terenie komisariatu przez kilka minut pałką służbową po plecach, udach i ramionach, szarpiąc za odzież, popychając z całej siły i uderzając jego ciałem o ścianę oraz kopiąc go nogami w okolice żeber, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej.

W dniu 21 stycznia 2009 r. Sąd Rejonowy uznał winę wyżej wymienionych i umorzył postępowanie w stosunku do nich na mocy ustawy o amnestii z dnia 7 grudnia 1989 r.

S 39/08/Zk – w dniu 27 października 2008 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Koszalinie wniosek o zastosowanie amnestii w stosunku do Zdzisława W. podejrzanego o to, że w dniu 25 marca 1982 r. w Koszalinie, pełniąc obowiązki redaktora naczelnego Polskiego Radia i Telewizji – Rozgłośni w Koszalinie i będąc tym samym funkcjonariuszem państwa komunistycznego, przekroczył swoje uprawnienia, działając na szkodę interesu prywatnego w ten sposób, że podjął z przyczyn politycznych decyzje o zwolnieniu ze służby w jednostce zmilitaryzowanej, co było równoznaczne z rozwiązaniem umowy o pracę, z dniem 1 kwietnia 1982 r. Wiesławy G. i Władysława S., pracowników rozgłośni, co stanowiło zbrodnię komunistyczną,

W dniu 30 stycznia 2009 r. Sąd Rejonowy w Koszalinie uznał winę wyżej wymienionego i umorzył postępowanie na mocy ustawy o amnestii z dnia 7 grudnia 1989 r.

S 50/08/Zk – w dniu 3 marca 2009 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Gorzowie Wlkp. wniosek o amnestię w sprawie przeciwko Tadeuszowi P. podejrzanemu o to, że w połowie lipca 1982 r. w Gorzowie Wlkp., jako funkcjonariusz Wydziału II SB miejscowej Komendy Wojewódzkiej MO zajmujący się ochroną kontrwywiadowczą węzła kolejowego PKP w tej miejscowości, a więc jako funkcjonariusz państwa komunistycznego, działając w celu zmuszenia wezwanego na rozmowę profilaktyczną i zwolnionego z ośrodka odosobnienia w Głogowie byłego wiceprzewodniczącego Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" stacji PKP w Gorzowie Wlkp., Adama J., do podpisania zobowiązania do współpracy ze Służbą Bezpieczeństwa w charakterze tajnego współpracownika, groził mu przy użyciu pistoletu służbowego pozbawieniem życia, jak też utratą pracy zarobkowej, co w konsekwencji miało wpływać na pozbawienie jego rodziny środków do życia i stanowiło formę represji za jego uprzednią działalność związkową, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej.

W dniu 7 kwietnia 2009 r. Sąd Rejonowy w Gorzowie Wlkp. w sprawie II K 98/09 umorzył postępowanie na podstawie ustawy o amnestii z dnia 7 grudnia 1989 r.

- **Wykaz spraw wszczętych przez prokuratorów OK w Szczecinie w okresie od września 2000 r. do 31 grudnia 2004 r.,a niezakończonych do dnia 31 grudnia 2009 r.**

Zbrodnie komunistyczne

S 10/05/Zk – śledztwo dotyczące fizycznego i psychicznego znęcania się przez funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Szczecinie nad osobami, które w latach 1945–1954 zostały aresztowane i osadzone w areszcie WUBP. W toku przedmiotowego śledztwa przesłuchano kilkadziesiąt osób pokrzywdzonych, nad którymi znęcano się fizycznie i psychicznie w celu wymuszenia złożenia wyjaśnień określonej treści. W toku śledztwa podejmowane są sukcesywnie decyzje dotyczące ściśle zindywidualizowanych osób pokrzywdzonych przez wydawanie postanowień o wyłączeniu materiałów do odrębnego postępowania i wydawania końcowych decyzji merytorycznych.

S 23/05/Zk – śledztwo w sprawie mającej miejsce w 1982 r. zbrodni komunistycznej, dokonanej przez funkcjonariuszy służby więziennej Zakładu Karnego w Goleniowie przez fizyczne i psychiczne znęcanie się nad osobami pozbawionymi wolności w wyniku ich internowania.

Śledztwo obejmuje 67 osób zatrzymanych podczas demonstracji w maju 1982 r. w Szczecinie i przetransportowanych do Zakładu Karnego w Goleniowie. Prowadzone śledztwo zmierza do ustalenia, czy nad osobami internowanymi w Zakładzie Karnym w Goleniowie funkcjonariusze służby więziennej stosowali przemoc i inne niedopuszczalne formy oddziaływania, które mogły wyczerpywać znamiona przestępstwa znęcania się.

Śledztwo w toku. Przesłuchano szereg świadków i w dalszym ciągu wykonywane są czynności zmierzające do ustalenia danych kolejnych pokrzywdzonych celem ich przesłuchania.

S 56/09/Zk – śledztwo w sprawie mających miejsce na terenie Mazowsza oraz Warmii i Mazur w 1945 r. deportacji do ZSRR osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy NKWD.

Śledztwo obejmuje 253 osoby deportowane w głąb terytorium ZSRR w związku z ich rzeczywistym lub domniemanym udziałem w organizacjach niepodległościowych.

Śledztwo w toku. Wykonywane są czynności zmierzające do ustalenia osób pokrzywdzonych i odtworzenie ich losów.

S 67/09/Zk – śledztwo w sprawie bezprawnego pozbawienia wolności i deportacji ludności cywilnej narodowości i obywatelstwa polskiego, właścicieli gospodarstw rolnych z miejscowości: Barcukinie, Żagajcze, Lipa Góra, Kruwondy, Szalczmiry, Gołubiszki, Daukszta, i innych wsi woj. kowieńskiego na terenie ówczesnej Litwy do obozów pracy w głąb byłego ZSRR w latach 1945–1956 przez funkcjonariuszy NKWD.

W toku śledztwa zdołano przesłuchać ponad 60 świadków, głównie osób pokrzywdzonych lub żyjących członków ich rodzin. Ponadto uzyskano kserokopie kart repatriacyjnych części z tych osób z Archiwum Akt Nowych oraz Fundacji Ośrodka KARTA. Zwrócono się też ze stosownym pismem za pośrednictwem Zarządu Głównego Związku Sybiraków do poszczególnych zarządów terenowych o sporządzenie listy osób, członków tego związku, deportowanych w latach czterdziestych i pięćdziesiątych z tzw. Litwy Kowieńskiej w głąb ZSRR. Obecnie sukcesywnie otrzymywane są odpowiedzi oraz przesłuchiwani wskazani w nich pokrzywdzeni. Dalsze czynności procesowe będą uzależnione od treści odpowiedzi uzyskanych z CPDMSWiA w Warszawie, Związku Sybiraków oraz zeznań kolejnych świadków.

W powyższej sprawie po zebraniu pełnego materiału dowodowego konieczne będzie wystąpienie z wnioskiem o międzynarodową pomoc prawną do Republiki Litewskiej celem uzyskania stosownych dokumentów o represjonowanych wówczas obywatelach polskich, a znajdujących się w zasobach Centrum Badania Ludobójstwa i Ruchu Oporu Mieszkańców Litwy.

Zbrodnie nazistowskie

S 55/09/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni dokonanych w latach 1939–1945 na terenie byłych powiatów sochaczewskiego i błońskiego przez okupanta hitlerowskiego na obywatelach polskich oraz żołnierzach radzieckich.

Przedmiotowe śledztwo obejmuje swoim zakresem ponad 100 zdarzeń dotyczących zabójstw dokonywanych przez Niemców na miejscowej ludności polskiej, jak również na żołnierzach Armii Czerwonej na obszarze dwóch powiatów. W sprawie ustalono dotychczas, że w latach 1939–1945 Niemcy rozstrzelali kilkaset osób. Udokumentowano, że w jednej ze wsi pow. sochaczewskiego rozstrzelano 118 osób.

Śledztwo w tej sprawie podjęte zostało z zawieszenia w dniu 12 października 2004 r. Z uwagi na obszerność zgromadzonego materiału dowodowego systematycznie podejmowane będą decyzje merytoryczne dotyczące poszczególnych zdarzeń.

Zbrodnie inne

S 92/07/Zi – śledztwo prowadzone w sprawie zabójstwa ok. 200 osób narodowości polskiej w 1943 r. w Rejmontówce i Lubieszowie, ówczesny pow. Kamień Koszyrski, byłe woj. poleskie, przez nacjonalistów ukraińskich.

Postępowanie przygotowawcze w przedmiotowej sprawie wszczęła w dniu 29 października 1998 r. była Okręgowa Komisja Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Białymstoku, która zawiesiła je w dniu 28 stycznia 1999 r. Śledztwo zostało podjęte z zawieszenia w dniu 7 listopada 2000 r. i przekazane do dalszego prowadzenia w dniu 1 października 2007 r. Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Szczecinie.

Aktualnie niezbędne jest ustalenie w drodze międzynarodowej pomocy prawnej, czy sprawcy zbrodni żyją i gdzie ewentualnie mieszkają. Dalsze czynności śledcze będą uzależnione od treści odpowiedzi.

10. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie (materiał opracowany przez naczelnika Bogusława Czerwińskiego)

- **Wykaz spraw o szczególnym wymiarze społecznym dla obszaru działania OK w Warszawie**

S 19/05/Zn – śledztwo w sprawie zabójstwa prezydenta miasta st. Warszawy, Stefana Starzyńskiego, dokonanego w dotychczas nieustalonym miejscu i czasie w okresie od grudnia 1939 r. do maja 1945 r., zostało podjęte z zawieszenia przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie w dniu 20 lipca 2005 r. Jest ono kontynuacją prowadzonego w latach 1969–1972 przez byłą Główną Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce śledztwa w tej sprawie. W oparciu o zgromadzony dotychczas w niniejszym postępowaniu karnym materiał dowodowy ustalono, że prezydent miasta stołecznego Warszawy, Stefan Starzyński, został aresztowany w gmachu Ratusza w Warszawie przez funkcjonariuszy gestapo w dniu 27 października 1939 r. i umieszczony w siedzibie gestapo przy alei Szucha. Następnie przewieziono go do więzienia przy ulicy Daniłowiczowskiej w Warszawie, a w późniejszym czasie do więzienia na Pawiaku. W więzieniu na Pawiaku prezydent Stefan Starzyński przebywał do dnia 22 lub 23 grudnia 1939 r., kiedy to wywieziono go w nieznanym kierunku. W toku niniejszego śledztwa ujawniono różne, sprzeczne ze sobą informacje na temat dalszych losów Stefana Starzyńskiego i okoliczności jego śmierci, które były punktem wyjścia do sformułowania szeregu (sprzecznych ze sobą) hipotez, w tym m.in. takich, iż został rozstrzelany w parku w Natolinie zimą 1939/1940 r.; był więziony w Dachau i tam został roz-

strzelany 17 sierpnia lub października 1943 r.; był więźniem obozu koncentracyjnego Dora, skąd w drugiej połowie 1944 r. przewieziono go do pracy w fabryce w miejscowości Wittenberge nad Łabą (podobóz KZ Neuengamme), tam został w końcu marca lub w początkach kwietnia 1945 r. rozstrzelany w grupie kilkunastu więźniów po wyprowadzeniu ich na cementowe nadbrzeże Łaby; został zamęczony w obozie w Baalberge, pow. Bernburg, wiosną 1944 r.; był więziony na przełomie 1942/1943 r. w Berlinie, w Spandau, gdzie mógł zostać zamordowany lub skąd przewieziono go do innego więzienia; przebywał w więzieniu Moabit w Berlinie i tam został zamordowany pod koniec 1943 r.; był w 1944 r. więźniem obozu we Flossenburgu i tam został zamordowany na kilka dni przed wyzwoleniem obozu przez wojska amerykańskie w kwietniu 1945 r. (miał jakoby numer więzienny między 17 021 a 17 201 i przebywał tam pod przybranym nazwiskiem i imieniem); był więźniem obozu koncentracyjnego w Sachsenhausen, Mauthausen lub Oranienburgu i w jednym z nich mógł zostać zgładzony; przebywał w obozie koncentracyjnym w Sondershausen i podczas ucieczki z obozu prawdopodobnie w 1944 r. został zastrzelony wraz z jeszcze dwoma innymi n/n więźniami. Katalog sformułowanych wersji nie jest zamknięty, w miarę dokonywania czynności procesowych ulega on poszerzeniu lub też niektóre z tez są eliminowane jako niewiarygodne. Opisane powyżej wersje, odnoszące się do dalszych losów Stefana S. po wywiezieniu go w grudniu 1939 r. z więzienia na Pawiaku w nieznanym kierunku, są w śledztwie S 19/05/Zn poddawane procesowej weryfikacji. Odbywa się ona przez dokonywanie przesłuchań świadków (głównie zamieszkałych w Polsce, ale również na terenie RFN) oraz przez poszukiwanie i gromadzenie materiałów archiwalnych, mogących zawierać informacje ważne dla przedmiotu śledztwa. W tym celu prowadzone były i są w szeregu instytucjach kwerendy archiwalne (Międzynarodowa Służba Poszukiwawcza w Bad Arolsen, polskie archiwa państwowe, BUiAD, Muzeum Więzienia Pawiak, Fundacja Miejsc Pamięci Buchenwald i Mittelbau-Dora). Aktualnie oczekuje się na realizację przez prokuraturę w Monachium II wniosku tut. komisji o udzielenie w niniejszej sprawie pomocy prawnej. W najbliższych miesiącach podejmowane będą dalsze czynności procesowe zmierzające do weryfikacji poszczególnych wersji o uwięzieniu i śmierci prezydenta Stefana Starzyńskiego – planowane są w tym zakresie przesłuchania kolejnych osób oraz poszukiwania nowych źródeł dowodowych.

S 1/06/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa polegającej na zamordowaniu w dniach 8 i 9 sierpnia 1944 r. w ruinach Teatru Wielkiego w Warszawie około 350 osób należących do polskiej ludności cywilnej oraz usiłowania zabójstwa Waldemara Ś. i Jerzego S. Śledztwo zostało wszczęte w dniu 18 grudnia 2000 r. W jego przebiegu ustalono, że w pierwszych dniach Powstania Warszawskiego żołnierze niemieccy wypędzili ludność cywilną z budynków mieszkalnych znajdujących się w pobliżu Teatru Wielkiego, tj. z rejonu ulic Trębackiej, Focha, Krakowskiego Przedmieścia, Wierzbowej, Senatorskiej, Fredry i Alberta, a następnie ludzi tych umieścili w ruinach opery, gdzie zostali podzieleni na dwie grupy. W jednej znajdowały się kobiety z małymi dziećmi, w drugiej zaś mężczyźni oraz chłopcy w wieku kilkunastu lat. Kobiety wraz z dziećmi zostały wypędzone z Warszawy do obozu przejściowego w Pruszkowie. Natomiast zatrzymani w ruinach Teatru Wielkiego mężczyźni w liczbie około 350 osób zostali przez żołnierzy niemieckich w dniach 8 i 9 sierpnia 1944 r. zastrzeleni, a ich zwłoki spalono. Dwóm młodym wówczas chłopcom, Waldemarowi Ś. i Jerzemu S., udało się uciec z miejsca egzekucji. Pomimo podjęcia szeregu czynności procesowych zdołano ustalić nazwiska jedynie 33 ofiar tej zbrodni. W przedmiotowej sprawie przesłuchano wielu świadków tamtych wydarzeń oraz osoby wykonujące prawa zmarłych pokrzywdzonych. Przesłuchano również w drodze międzynarodowych pomocy prawnych żołnierzy 6 armii 46 batalionu „Sturmpioniere", Josefa M. i Johana S. Ustalono ponadto, że Centrala Krajowych Administracji Wymiaru Sprawiedliwości z siedzibą w Ludwigsburgu wraz z Krajowym Urzędem Kryminalnym Badenii-Wirtembergii prowadzi śledztwo w sprawie udziału nieustalonych członków jednostki „Dirlewanger" w morderstwach polskiej ludności cywilnej w trakcie tłumienia Powstania Warszawskiego w 1944 r. W ramach prowadzonej współpracy z Centralą w Ludwigsburgu otrzymano kopie z archiwalnych akt umorzonych postępowań karnych prowadzonych przeciwko

byłym członkom brygady szturmowej „Dirlewanger", jak również szereg innych materiałów mogących przyczynić się do wyjaśnieniu okoliczności zbrodni. W dniach 19–24 października 2009 r. miała miejsce wizyta robocza delegacji niemieckiej z Centrali w Ludwigsburgu oraz Krajowego Urzędu Kryminalnego Badenii-Wirtembergii. Wykonanie dalszych czynności procesowych w śledztwie uzależnione jest od terminu realizacji przez stronę niemiecką wniosków o udzielenie międzynarodowej pomocy prawnej dotyczącej w szczególności odnalezienia w archiwach w Koblencji i Ludwigsburgu materiałów dotyczących niemieckich działań zbrojnych na terenie Placu Teatralnego w Warszawie oraz w gmachu Teatru Wielkiego w Warszawie w dniach 8 i 9 sierpnia 1944 r. lub wskazania innych instytucji, w których takie dokumenty mogą być przechowywane.

S 70/07/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa popełnionych w obozie koncentracyjnym w Warszawie (Konzentrationslager Warschau). Śledztwo niniejsze jest kontynuacją śledztwa wszczętego w 1974 r. przez Główną Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce, które zostało umorzone w dniu 30 maja 1996 r. przez Prokuraturę Wojewódzką w Warszawie, a następnie podjęte z umorzenia w dniu 15 stycznia 2002 r. przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie. Czynności prowadzone przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie zmierzają obecnie do ustalenia pełnej listy funkcjonariuszy SS stanowiących załogę obozu koncentracyjnego w Warszawie. Z akt niniejszego postępowania wynika, iż dotąd ustalono dane 52 funkcjonariuszy SS stanowiących załogę obozu w Warszawie, w czasie gdy ten organizacyjnie był podporządkowany obozowi koncentracyjnemu w Majdanku i stanowił jego filię. Obecnie natrafiono na informacje, z których wynika, że istnieje możliwość ustalenia nieznanych dotąd danych dalszych 205 funkcjonariuszy SS, którzy stanowili załogę KL Warschau w czasie gdy obóz ten stanowił odrębną i niezależną jednostkę organizacyjną. Czynności w powyższym zakresie są realizowane. W dalszym ciągu są wykonywane czynności zmierzające do zweryfikowania informacji na temat obszaru, jaki zajmował obóz koncentracyjny w Warszawie. W tym celu nawiązano kontakt ze specjalistą z zakresu badania zdjęć lotniczych, który – jak wynika z przekazanych przez niego informacji – w Narodowym Archiwum w College Park pod Waszyngtonem odnalazł nieznane dotąd zdjęcia Warszawy z lat 1941–1944 wykonane przez wojskowe lotnictwo niemieckie. Na podstawie tych fotografii można ustalić obszar, jaki obejmował obóz koncentracyjny w Warszawie, a także zweryfikować informacje na temat istnienia filii tegoż obozu w rejonie Lasku na Kole oraz dworca kolejowego Warszawa Zachodnia. W toku niniejszego postępowania udało się ustalić żyjącego jeszcze na terenie USA b. więźnia KL Warschau, Herberta F. W najbliższym czasie do organów wymiaru sprawiedliwości USA będzie skierowany wniosek o przesłuchanie wymienionej osoby, w drodze międzynarodowej pomocy prawnej, w charakterze świadka na okoliczności przetrzymywania ww. w obozie koncentracyjnym w Warszawie.

S 44/01/Zk – śledztwo przeciwko Zbigniewowi K. i Józefowi K., byłym funkcjonariuszom Głównego Zarządu Informacji WP podejrzanym o popełnienie w okresie od 19 marca 1951 r. do 2 maja 1952 r. w Warszawie zbrodni komunistycznych stanowiących jednocześnie zbrodnie przeciwko ludzkości wobec 4 oficerów Wojska Polskiego: płk. Józefa J., płk. Szczepana Ś., płk. Augusta M., płk. Alberta Sz. w odpryskowej sprawie „Spisku w Wojsku Polskim". Działania przestępcze funkcjonariuszy polegały na fizycznym i psychicznym znęcaniu się nad wymienionymi oficerami Wojska Polskiego w czasie prowadzonych przeciwko nim śledztw przez wielokrotne, powtarzane po kilkaset razy, długotrwałe, trwające nawet dwadzieścia i więcej godzin na dobę przesłuchiwanie pokrzywdzonych, często w pozycji stojącej, dręczenie ich w tym czasie brakiem snu i doprowadzanie w ten sposób do całkowitego wyczerpania zarówno psychicznego, jak i fizycznego ww. w celu zmuszenia ich do przyznania się do udziału w dywersyjno-szpiegowskiej organizacji działającej w Wojsku Polskim, do uczestniczenia w działalności agenturalnej na rzecz państw zachodnich oraz do składania wyjaśnień zgodnych z koncepcją prowadzonego przeciwko nim śledztwa. Obecnie prowadzone są końcowe czyn-

ności zaznajomienia podejrzanych z materiałami niniejszego śledztwa. Po ich zakończeniu do Wojskowego Sądu Garnizonowego w Warszawie skierowany zostanie akt oskarżenia.

S 51/01/Zk – śledztwo dotyczące śmierci Grzegorza Przemyka, przejęte z Prokuratury Okręgowej w Warszawie, swoim zakresem przedmiotowym obejmuje przekroczenie uprawnień służbowych przez funkcjonariuszy resortu spraw wewnętrznych działających na szkodę wymiaru sprawiedliwości w latach 1983–1984 w związku z prowadzonym przez Prokuraturę Wojewódzką w Warszawie śledztwem dotyczącym śmierci Grzegorza Przemyka, utrudnianie przez funkcjonariuszy resortu spraw wewnętrznych śledztwa Prokuratury Wojewódzkiej w Warszawie w sprawie śmierci Grzegorza Przemyka w latach 1983–1984, kierowanie gróźb bezprawnych przez funkcjonariuszy resortu spraw wewnętrznych w celu wywarcia wpływu na wyniki czynności procesowych, w tym wyjaśnienia podejrzanych i zeznania świadków. Dotychczas poczynione ustalenia wskazują, iż w toku i w związku z prowadzonym przez Prokuraturę Wojewódzką w Warszawie w latach 1983–1984 śledztwem w sprawie o śmiertelne pobicie Grzegorza Przemyka, funkcjonariusze różnych szczebli działających w strukturach ówczesnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Stołecznego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Warszawie i Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Radomiu podejmowali działania przestępcze, polegające na utrudnianiu postępowania karnego przez znęcanie się nad podejrzanymi w celu uzyskania przyznania się do niepopełnionego przestępstwa oraz uzyskania określonej treści wyjaśnień. Działania te zmierzały do spowodowania uniknięcia odpowiedzialności karnej przez rzeczywistych sprawców śmiertelnego pobicia Grzegorza Przemyka, tj. funkcjonariuszy MO, co zostało stwierdzone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie w sprawie przeciwko Arkadiuszowi D. Prowadzone postępowanie przygotowawcze ma na celu ustalenie pełnego kręgu osób odpowiedzialnych za wydawanie poleceń w tym zakresie na wszystkich szczeblach kierownictwa resortu spraw wewnętrznych, jak i bezpośrednich wykonawców tych przestępczych działań. W stosunku do Cezarego F., świadka pobicia Grzegorza Przemyka bezprawnie, z naruszeniem obowiązujących pragmatyk służbowych, wdrożono zakrojone na szeroką skalę działania operacyjne w pionie SB, sprowadzające się do inwigilacji jego i najbliższej rodziny. Zastosowano środki techniki operacyjnej oraz zadaniowano agenturę w celu zdyskredytowania świadka, podważenia jego wiarygodności i zastraszenia, a wszystko w kierunku nakłonienia do odwołania złożonych zeznań i obciążenia winą za śmiertelne pobicie Grzegorza Przemyka pracowników pogotowia ratunkowego. Analogiczne czynności operacyjne w pionie SB w Komendzie Stołecznej MO w Warszawie i Wojskowej Służby Wewnętrznej wdrożono wobec Michała W., kierowcy karetki pogotowia, oraz Jacka S., sanitariusza, którzy przewozili Grzegorza Przemyka z Komisariatu MO przy ul. Jezuickiej do siedziby pogotowia ratunkowego. Obaj zostali tymczasowo aresztowani pod zarzutem dokonania rozboju na osobie Waldemara P., któremu udzielili pomocy medycznej. W toku tego postępowania bezprawnie, gdyż bez stosownego powierzenia przez prokuraturę do wykonania czynności procesowych w sprawie śmiertelnego pobicia Grzegorza Przemyka, przy użyciu różnych form nacisku funkcjonariusze różnych jednostek resortu spraw wewnętrznych doprowadzili do tego, że pracownicy pogotowia wzajemnie obciążyli siebie winą za ten czyn. Efektem stosowania zwłaszcza psychicznych form nacisku na Michała W. było podjęcie kilku prób samobójczych. Wymienieni pracownicy pogotowia podlegali rozpracowaniu operacyjnego nawet w okresie pobytu w areszcie śledczym, gdzie byli kontrolowani przez tzw. agentów celnych. Zebrany dotychczas w sprawie materiał dowodowy dostarczył podstaw do przedstawienia zarzutów popełnienia przestępstw, będących zbrodniami komunistycznymi, polegających na przekroczeniu uprawnień służbowych, niedopełnieniu obowiązków, utrudnianiu prawidłowego toku postępowania przygotowawczego prowadzonego w sprawie wyjaśnienia okoliczności śmierci Grzegorza Przemyka, nakłanianiu przy użyciu gróźb bezprawnych do przyznania się do niepopełnionego przestępstwa i złożenia fałszywych wyjaśnień stwierdzających, iż czynu tego nie dokonali funkcjonariusze MO, oraz znęcania się przez wielokrotne i wielogodzinne przesłuchania. W zakresie zachowań na szkodę Cezarego F. i jego rodziny przedstawiono zarzuty 10 funkcjonariuszom SB z Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Radomiu, MSW i Komendy Głównej MO. Ponadto postano-

wieniami o przedstawianiu zarzutów objęto 6 funkcjonariuszy MO z Komendy Stołecznej MO w Warszawie i Komendy Głównej MO, którzy z naruszeniem prawa wykonywali czynności z udziałem Michała W. i Jacka S., oraz 4 funkcjonariuszom funkcyjnym z kierownictwa Wydziału Dochodzeniowo-Śledczego Komendy Stołecznej MO w Warszawie i Biura Dochodzeniowo-Śledczego Komendy Głównej MO. Ponadto zarzut przekroczenia uprawnień, niedopełnienia obowiązków służbowych i utrudniania prawidłowego toku postępowania karnego, mającego na celu spowodowanie uniknięcia przez funkcjonariuszy MO odpowiedzialności karnej na śmiertelne pobicie Grzegorza Przemyka ogłoszono b. ministrowi spraw wewnętrznych, Czesławowi K. Śledztwo jest kontynuowane w kierunku ustalenia zakresu odpowiedzialności karnej pozostałych sprawców ze szczebla kierowniczego resortu spraw wewnętrznych oraz funkcjonariuszy SB z Komendy Stołecznej MO w Warszawie.

S 53/03/Zk – śledztwo to dotyczy bezprawnego pozbawienia wolności ks. biskupa Antoniego B. w okresie od 27 grudnia 1953 r. do 29 grudnia 1955 r. w Warszawie, będącego następstwem przekroczenia władzy przez urzędników państwowych PRL. Zatrzymanie ks. biskupa Antoniego B., dyrektora Sekretariatu Prymasa Polski, nastąpiło w tym samym dniu i okolicznościach, co zatrzymanie prymasa Polski, kardynała Stefana Wyszyńskiego. W dniu 25 września 1953 r. w godzinach wieczornych do siedziby prymasa Polski przy ulicy Miodowej 17 w Warszawie przybyli funkcjonariusze organów bezpieczeństwa. Ich celem było zatrzymanie prymasa Polski Stefana Wyszyńskiego, do czego doszło. W tych samych okolicznościach zatrzymany został ks. biskup Antoni B. Został on następnie przewieziony do więzienia przy ulicy Rakowieckiej w Warszawie, gdzie przebywał do dnia 29 grudnia 1955 r. Pozbawienie wolności ks. biskupa Antoniego B. i podejmowanie z jego udziałem czynności miało na celu uzyskanie takich informacji, które pozwoliłyby rozpocząć śledztwo przeciwko prymasowi Polski Stefanowi Wyszyńskiemu i wykazać, że Kościół i jego hierarchowie działali na szkodę Polski, w tym podejmowali działania szpiegowskie. Stanowcza, niezłomna postawa ks. biskupa Antoniego B. w śledztwie uniemożliwiła organom bezpieczeństwa i władzom PRL realizację tego przedsięwzięcia. W śledztwie S 53/03/Zk zarzut popełnienia przestępstwa, stanowiącego zbrodnię komunistyczną, niedopełnienia obowiązków służbowych lub bezprawnego pozbawienia wolności ks. biskupa Antoniego B. przedstawiono 2 byłym prokuratorom Naczelnej Prokuratury Wojskowej, Bogdanowi B. i Marianowi N., oraz byłemu sędziemu WSR w Warszawie, Stanisławowi G.

S 38/04/Zk – śledztwo w sprawie określanej symbolicznym mianem Zbrodni Katyńskiej, tj. w sprawie stanowiących zbrodnię wojenną i zbrodnię przeciwko ludzkości, zabójstw nie mniej niż 21 768 obywateli polskich, dokonanych w okresie od dnia 5 marca do bliżej nieustalonego dnia i miesiąca 1940 r. na terytorium ZSRR przez funkcjonariuszy tego państwa, działających w wykonaniu podjętej w Moskwie w dniu 5 marca 1940 r. uchwały Biura Politycznego Komitetu Centralnego Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików), tj. o czyn z art. 118 § 1 kk w zb. z art. 123 § 1 pkt 3 i 4 kk i inne, jest prowadzone przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie od 30 listopada 2004 r. Aktualnie postępowanie prowadzi zespół śledczy, składający się z 3 prokuratorów Oddziałowej Komisji w Warszawie. Pomocy zespołowi śledczemu udzielają wyznaczeni w każdej z pozostałych 10 oddziałowych komisji w Polsce prokuratorzy, którzy prowadzą przesłuchania świadków zamieszkałych na terenie należącym do właściwości danej komisji. Czynności dowodowe w śledztwie koncentrują się na przesłuchiwaniu świadków oraz poszukiwaniu materiałów archiwalnych odnoszących się do Zbrodni Katyńskiej. Do chwili obecnej przeprowadzono przesłuchanie łącznie 2560 świadków. Większość z nich stanowią członkowie rodzin zamordowanych. W pierwszej kolejności przesłuchiwani są świadkowie najstarsi wiekiem, w tym najstarsi żyjący krewni ofiar Zbrodni Katyńskiej. Na wniosek świadków, którzy są w podeszłym wieku i mają trudności z poruszaniem się, dokonuje się czynności procesowych w miejscu ich zamieszkania. Najwięcej do przesłuchania pozostaje jeszcze osób zamieszkałych w Warszawie, na Górnym Śląsku, w Łódzkiem oraz w Małopolsce. Przed rozpoczęciem przesłuchania świad-

kowie, którym w prowadzonym śledztwie przysługuje status świadków-pokrzywdzonych, są pouczani o przysługujących pokrzywdzonemu uprawnieniach i ciążących na nim obowiązkach. Przesłuchania pozwalają na ustalenie stopnia pokrewieństwa świadka z ofiarą Zbrodni Katyńskiej, ustalenie danych tych członków rodziny, którzy mogą posiadać największy zakres wiedzy na temat zamordowanego i przechowywać istotne dla niniejszej sprawy dokumenty, jak również na zebranie jak najpełniejszych informacji o zamordowanych osobach. W toku przesłuchania zabezpieczane są, w formie uwierzytelnionych kopii, posiadane przez świadków archiwalne materiały wiążące się ze sprawą, w tym m.in. karty pocztowe, listy, różnorodne dokumenty i fotografie zamordowanych. Czynności przesłuchania świadków realizowane są nie tylko na terenie Polski, ale również poza jej granicami. W tym celu prokuratorzy zespołu śledczego zwracają się z wnioskiem o dokonanie czynności przesłuchania do najbliższego dla miejsca pobytu świadka polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego. W sytuacji gdy świadek nie posiada polskiego obywatelstwa, Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie zwraca się do właściwej prokuratury zagranicznej z wnioskiem o wykonanie w ramach międzynarodowej pomocy prawnej czynności przesłuchania tej osoby. W taki właśnie sposób uzyskano zeznania obywatela Austrii, Borysa L. (jako oficer armii niemieckiej został wysłany przez gen. Lothara R. w 1943 r. po odkryciu mogił do Katynia). Relacja wymienionego świadka jest o tyle istotna, iż naocznie widział masowe groby z ciałami polskich oficerów oraz prowadził rozmowy z miejscową ludnością rosyjską. Borys L. zeznał, że w oparciu o uzyskane na miejscu informacje ustalił, iż mordu na Polakach w Katyniu dokonano na wiosnę 1940 r. i że jego sprawcami byli funkcjonariusze NKWD ze Smoleńska. W toku śledztwa w sprawie Zbrodni Katyńskiej poszukiwane są w kraju i poza jego granicami dokumenty i inne dowody mogące mieć istotne znaczenie dla przedmiotu postępowania. W tym celu prowadzone są liczne kwerendy mające doprowadzić do odnalezienia archiwalnych dokumentów, fotografii i dokumentalnych materiałów filmowych dotyczących Zbrodni Katyńskiej. Z uwagi na istotne znaczenie dla niniejszego śledztwa materiału dowodowego, zgromadzonego w śledztwie o sygn.159 Naczelnej Prokuratury Wojskowej Federacji Rosyjskiej w sprawie Zbrodni Katyńskiej, Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie w dniu 30 września 2009 r. ponownie wystąpiła (pierwszy wniosek skierowany został 8 marca 2005 r.) do Prokuratury Generalnej Federacji Rosyjskiej z wnioskiem o udzielenie pomocy prawnej w prowadzonym postępowaniu karnym przez udostępnienie całości akt śledztwa Naczelnej Prokuratury Wojskowej Federacji Rosyjskiej o sygn.159 oraz postanowienia o umorzeniu tegoż śledztwa. Aktualnie oczekuje się na odpowiedź strony rosyjskiej. Realizując cele śledztwa w zakresie wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności sprawy, w dniu 26 maja 2009 r. skierowano, za pośrednictwem Ministerstwa Sprawiedliwości RP, wniosek o udzielenie pomocy prawnej w niniejszej sprawie do prokuratury Stanów Zjednoczonych Ameryki. We wniosku zwrócono się o sporządzenie uwierzytelnionych kserokopii wszystkich dokumentów, reprodukcji fotografii, map, planów, szkiców oraz o przekopiowanie i zabezpieczenie na dowolnym nośniku cyfrowym lub analogowym nagrań dźwiękowych zgromadzonych w toku prac przez Specjalną Komisję Śledczą Kongresu USA, powołaną w 1951 r. do zbadania okoliczności Zbrodni Katyńskiej (od nazwiska jej przewodniczącego Raya J. Maddena zwaną Komisją Maddena). Strona amerykańska uzależniła wykonanie tego wniosku od poniesienia przez Oddziałową Komisję w Warszawie kosztów sporządzenia i uwierzytelnienia kopii (koszt szacowany na ok. 15 000 USD), zwrócono się więc do władz IPN o wyrażenie zgody na tego rodzaju propozycję i o zabezpieczenie stosownych środków. Po uzyskaniu akceptacji centrali IPN i pozyskaniu funduszy zwrócono się do Prokuratury Krajowej o poinformowanie strony amerykańskiej o akceptacji przez IPN propozycji opłacenia kosztów realizacji wniosku o pomoc prawną; aktualnie oczekuje się nadesłania materiałów z realizacji wniosku. Po wpłynięciu wnioskowanej dokumentacji planowane jest przełożenie jej na język polski. Do materiałów śledztwa S 38/04/Zk wpłynęły z BUiAD, pozyskane do zasobu IPN z Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego oraz Studium Polski Podziemnej w Londynie, wtórniki dokumentacji dot. Zbrodni Katyńskiej liczące 366 teczek aktowych – zostały wyselekcjonowane w 2007 r. w Londynie podczas kwerendy dokumentacji odnoszącej się

do przedmiotu śledztwa przez archiwistów IPN. Uzyskano nadto przekazany przez Służbę Bezpieczeństwa Ukrainy do zasobu BUiAD (w wersji elektronicznej) zbiór dokumentów dotyczących tzw. ukraińskiej listy katyńskiej. Podczas oględzin ww. dokumentacji stwierdzono, że zawiera m.in. 3 wykazy akt kontrolno-nadzorczych spraw ok. 900 osób, których dane figurują na tzw. ukraińskiej liście katyńskiej. Wykazy te sporządzone zostały w związku z poleceniem zniszczenia (spalenia) akt. Zachowane wykazy przedstawiają istotne znaczenie, albowiem zawierają nie tylko dane personalne osób represjonowanych, ale również informacje o organach NKWD dokonujących ich aresztowań, datę wszczęcia śledztwa, kwalifikację prawną i krótki opis „przestępczego zachowania" danej osoby, dane o skierowaniu akt śledczych do NKWD ZSRR. W celu zgromadzenia w śledztwie S 38/04/Zk jak najpełniejszego materiału dowodowego prowadzone są również w polskich archiwach i instytucjach kwerendy mające doprowadzić do odnalezienia archiwalnych dokumentów i fotografii dotyczących Zbrodni Katyńskiej. Prowadzona jest kwerenda materiałów przydatnych dla śledztwa w Archiwum Akt Nowych w Warszawie – prokuratorzy zespołu śledczego po wyselekcjonowaniu kilkunastu zespołów, w których mogą znajdować się istotne dokumenty, zapoznają się stopniowo z ich treścią. W wyniku dotychczasowych oględzin dokumentacji archiwalnej w Archiwum Akt Nowych w Warszawie ujawniono m.in. kilkanaście depesz i meldunków Komendy Głównej AK do Sztabu Naczelnego Wodza w Londynie dotyczących odkrycia w 1943 r. mogił katyńskich, wyjazdu do Smoleńska delegacji polskiego społeczeństwa i PCK, poczynionych na miejscu ustaleń i obserwacji, społecznych nastrojów po ujawnieniu zbrodni, działań propagandowych prowadzonych przez Niemców. Czynności oględzin archiwaliów w Archiwum Akt Nowych będą kontynuowane. Po zakończeniu tej kwerendy, planowane jest rozpoczęcie podobnych działań w Centralnym Archiwum Wojskowym w Rembertowie. Po uzyskaniu z Filmoteki Narodowej potwierdzenia, że w jej zbiorach archiwalnych znajdują się poszukiwane przez prokuratorów filmy dokumentalne dotyczące Zbrodni Katyńskiej, dokonano w Archiwum Filmowym przejrzenia list montażowych materiałów filmowych oraz zapoznano się z zawartością katalogu kartkowego. W wyniku tych działań wyselekcjonowano, jako mające istotne znaczenie dla śledztwa, 4 filmy archiwalne pochodzące z 1943 r. i 1944 r. oraz szereg filmów dokumentalnych pochodzących głównie z przełomu lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiatych (np. obejmujących wywiady przeprowadzone z ocalałymi jeńcami obozu kozielskiego, ostaszkowskiego i starobielskiego, a także dokumentujących prace ekshumacyjne prowadzone w 1991 r. w Charkowie i Miednoje). Aktualnie uzyskano na potrzeby śledztwa przegrane na nośnik cyfrowy archiwalne materiały filmowe z lat czterdziestych. W najbliższych tygodniach planowane jest odtworzenie w Archiwum Filmowym filmów dokumentalnych z lat późniejszych, co umożliwi członkom zespołu śledczego weryfikację przydatności dla śledztwa danego materiału filmowego. W wyniku kwerendy zbiorów nagrań dźwiękowych przechowywanych w Narodowym Archiwum Cyfrowym pozyskano kopie materiałów dźwiękowych dokumentujących m.in. przebieg prowadzonych w 1943 r. w Katyniu prac ekshumacyjnych. Po uzyskaniu informacji, iż w OBUiAD w Lublinie przechowywana jest, przekazana przez Zakład Medycyny Sądowej Akademii Medycznej w Lublinie, dokumentacja dot. prac ekshumacyjnych prowadzonych w Charkowie, Miednoje, Katyniu i Starobielsku, zwrócono się o jej udostępnienie. Po uzyskaniu części wnioskowanej dokumentacji (19 j.a.) dokonano jej oględzin, stwierdzając, iż zawiera ona m.in. obszerną dokumentację fotograficzną z prac prowadzonych przez ekipę specjalistów ROPWiM w Lesie Katyńskim we wrześniu 1994 r. (zadaniem ekipy specjalistów było odnalezienie w Lesie Katyńskim dołu śmierci nr 8 oraz cmentarza PCK zorganizowanego przez Niemców w 1943 r. i sprawdzenie, czy znajdują się tam zwłoki rozstrzelanych przez NKWD polskich oficerów). Kilkanaście kolejnych jednostek dokumentacji OBUiAD w Lublinie wpłynęło aktualnie do tut. komisji z Prokuratury Okręgowej Warszawa Praga, w najbliższym czasie przeprowadzone zostaną ich oględziny. Podczas prowadzonej w zasobie Biura Informacji i Poszukiwań Zarządu Głównego PCK w Warszawie kwerendy przechowywanej tam dokumentacji, odnoszącej się do przedmiotu śledztwa, ujawniono: „Listę alfabetyczną zwłok odkopanych w Katyniu" (dokument ten stanowi kopię alfabetycznie ułożonej listy zawierającej dane personalne osób, których zwłoki zostały ujawnione podczas prac ekshumacyjnych przeprowa-

dzonych Katyniu w 1943 r.; uzyskany został przez PCK z Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża w Szwajcarii) oraz dokument o tytule „Wykaz ofiar z Katynia ekshumowanych tamże wiosną 1943 r." zawierający 4143 pozycje z danymi personalnymi osób oraz widniejącymi przy części nazwisk adnotacjami w języku niemieckim – uzyskano już kserokopie ww. dokumentów. W październiku 2009 r. do Oddziałowej Komisji w Warszawie wpłynęły z Prokuratury Okręgowej Warszawa Praga, wyłączone ze śledztwa V Ds. 124/09 w sprawie niedopełnienia obowiązków w związku z postępowaniem z dowodami rzeczowymi przez funkcjonariuszy publicznych w okresie od 1991 r. do 2009 r. w Legionowie i znieważenia zwłok ludzkich, materiały. Wraz z nimi przekazano do dyspozycji tut. komisji, przechowywaną w ZMS WUM w Warszawie skrzynię z zawartością 12 czaszek oraz 2 luźnych fragmentów kości, wydobytych (z wykopu nr XXII) podczas prac ekshumacyjnych prowadzonych w 1991 r. w Charkowie przez organy prokuratury rosyjskiej i polskiej. W związku z przekazaniem szczątków w toku śledztwa S 38/04/Zk podejmowane będą działania zmierzające do ich identyfikacji i wydania do pochówku żyjącym sukcesorom prawnym zamordowanych w Charkowie jeńców obozu starobielskiego.

S 17/06/Zk – śledztwo dotyczy funkcjonowania w okresie od 28 listopada 1956 r. do 31 grudnia 1989 r. w strukturach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie związku, w skład którego wchodzili funkcjonariusze b. Służby Bezpieczeństwa, kierowanego przez osoby zajmujące najwyższe stanowiska państwowe, który miał na celu dokonywanie przestępstw, a w szczególności zbrodni zabójstw działaczy opozycji politycznej i duchowieństwa. Materiałem uzasadniającym wszczęcie tego postępowania były w szczególności ustalenia tzw. Komisji posła Rokity. Obecnie obejmuje ono 45 wątków, które dotyczą m.in. spraw kierowania zabójstwem księdza Jerzego Popiełuszki przez osoby, które zajmowały wyższe stanowiska w hierarchii partyjno-państwowej od generałów Władysława C., wiceministra spraw wewnętrznych, i Zenona P., dyrektora Departamentu IV Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, zabójstw księży Stefana N. i Stanisława S., śmierci księdza Sylwestra Z., narażenia na bezpośrednie niebezpieczeństwo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu albo utraty życia Anny W., represji wobec pielgrzymów na Jasną Górę, kierowania stworzeniem fałszywych dowodów przeciwko ks. Jerzemu Popiełuszce przez włamanie w grudniu 1983 r., przez Grzegorza P. i podległych mu funkcjonariuszy SB MSW do mieszkania księdza w Warszawie, przy ul. Chłodnej 15, lok. 1321 i pozostawienie w nim amunicji, materiałów wybuchowych, ulotek i wydawnictw o treści lżącej i poniżającej naczelne organy PRL oraz nawołujących do wystąpień antypaństwowych. Zebrany podczas śledztw prowadzonych w latach osiemdziesiątych materiał dowodowy wzbogacany jest o nowe dokumenty pochodzące głównie z zasobu archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej oraz innych archiwów, m.in. Sejmu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Kurii Diecezjalnych, Ośrodka KARTA oraz Głównego Archiwum Policji. W śledztwie zarządzane są liczne kwerendy archiwalne, oględzinom poddawanych są setki jednostek materiałów archiwalnych, przesłuchiwani są również liczeni w setki świadkowie. Podjęte czynności zmierzają do szczegółowego odtworzenia przebiegu zdarzeń, uzupełnienia dotychczasowych ustaleń i wykrycia sprawców przestępstw. W 2009 r. w toku prowadzonego postępowania przedstawiono zarzuty 7 osobom. W wątku dotyczącym księdza Jerzego Popiełuszki zostały przedstawione zarzuty 3 funkcjonariuszom SB w Warszawie, którzy realizowali działania wobec księdza Jerzego Popiełuszki mające na celu jego eliminację jako duszpasterza środowisk związanych z opozycją w Polsce. Polegały one m.in. na prowadzeniu postępowania karnego przeciwko niemu o czyny faktycznie niewypełniające znamion przestępstwa, a także podejmowaniu w toku śledztwa czynności wobec księdza Popiełuszki sprzecznych z obowiązującymi wówczas przepisami regulującymi funkcjonowanie SB oraz niezgodnych z podstawowymi regułami postępowania karnego. Przedmiotowe działania tych funkcjonariuszy stanowią zbrodnię komunistyczną w formie stosowania represji oraz w formie naruszania podstawowych praw człowieka, jakimi są prawo do uczciwego procesu, a w szczególności prawo do obrony w postępowaniu karnym oraz prawo do wolności słowa i wyznania. Dwóm funkcjonariuszom SB z Departamentu III MSW oraz Wydziału III- A KW MO w Radomiu przedstawiono zarzuty, że działając w celu co najmniej ograniczenia możliwości poruszania się przez Annę W. i uniemoż-

liwienia jej odbywania spotkań z załogami zakładów pracy, usiłowali podać środek farmakologiczny o nazwie „ Furosemidum", usiłując tym samym narazić ją na bezpośrednie niebezpieczeństwo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu albo utraty życia, albowiem jednorazowe podanie 160–200 mg „Furosemidum" mogło spowodować objawy zatrucia wywołane odwodnieniem i zaburzeniami elektrolitowymi przejawiające się spadkiem ciśnienia krwi prowadzącym do zapaści oraz zaburzenia rytmu serca i osłabienia mięśni, zaś większej dawki – nawet śmierć. Oprócz tego postanowienia o przedstawieniu zarzutów w wątku dotyczącym represji wobec pielgrzymów na Jasną Górę zostały ogłoszone 2 funkcjonariuszom SB z KW MO w Radomiu, którzy przekraczając swe uprawnienia wzięli udział w działaniach dezintegracyjnych wobec uczestników 267. Warszawskiej Pieszej Pielgrzymki do Częstochowy, mających na celu skompromitowanie pątników w oczach opinii publicznej i dokuczenie im. Przedmiotowe działania w szczególności polegały na rozrzucaniu na trasie przemarszu pielgrzymki i w miejscach noclegu butelek po alkoholu, podpasek zabrudzonych krwią zwierzęcą, prezerwatyw, odpadków żywności, niedopałków papierosów oraz na rozrzucaniu nasion dzikiej róży wywołujących przykre swędzenie, co miało wywołać przekonanie wśród osób postronnych o niereligijnym charakterze pielgrzymki i spowodować niechęć do pątników u administratorów parafii, przez które pielgrzymka przechodziła i u osób udzielających pielgrzymom pomocy. Śledztwo S 17/06/Zk ma charakter rozwojowy i w związku z tym można realnie prognozować, że w jego dalszym toku będą przedstawione zarzuty kolejnym funkcjonariuszom komunistycznym.

S 92/06/Zk – śledztwo przeciwko Stefanowi M., podejrzanemu o niedopełnianie obowiązków w zakresie kontroli zasadności i terminowości czynności procesowych podejmowanych w przedmiocie przedłużania okresu stosowania tymczasowego aresztowania m.in. wobec Józefa S., skutkujących bezprawnym pozbawianiem wolności pokrzywdzonego. W toku niniejszego śledztwa ujawniono, iż zobowiązany do zgodnego z ówcześnie obowiązującymi przepisami stosowania i przedłużania okresu tymczasowego aresztowania asesor Stefan M. nie dopełniał obowiązków w zakresie kontroli zasadności i terminowości podejmowanych czynności procesowych, naruszając tym zasady ograniczania wolności osobistej obywateli określone w ówcześnie obowiązujących przepisach. W ten sposób uczestniczył on w prześladowaniu pokrzywdzonych z powodu odmiennej orientacji politycznej i ich wcześniejszej działalności w strukturach Polskiego Państwa Podziemnego. Forma sprawstwa zarzuconych mu czynów – zaniechanie, legła u podstaw stworzonego wówczas totalitarnego systemu represji i wszechwładzy MBP. Oznaczało ono w rzeczywistości nie tylko zwykłe przestępstwo urzędnicze, ale praktycznie powszechne godzenie się na rażące naruszanie podstawowych praw i wolności obywatelskich. Naruszała zatem przyjęty porządek konstytucyjny i jako taka winna zostać szczególnie wyraźnie napiętnowana. Nadto wobec okoliczności, iż podejrzany świadomie brał udział w prześladowaniu pokrzywdzonych ze względów politycznych i działał w strukturach systemu państwa totalitarnego, posługującego się na wielką skalę terrorem dla realizacji celów politycznych i społecznych, jego zachowania wyczerpują znamiona nie tylko zbrodni komunistycznej, ale także znamiona zbrodni przeciwko ludzkości, określone w aktach prawa karnego międzynarodowego. Zbrodnie te nie ulegają przedawnieniu. Czynności podejmowane dotychczas w przedmiotowej sprawie ujawniły, iż podejrzany dopuścił się tego typu czynów także w odniesieniu co najmniej do 19 innych osób, żołnierzy podziemia niepodległościowego i Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, obywateli podejrzewanych o szpiegostwo na rzecz Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie czy nawet funkcjonariuszy MBP podejrzewanych o nielojalność w stosunku do władzy ludowej. Aktualnie przed Wojskowym Sądem Garnizonowym w Warszawie kontynuowane są czynności zmierzające do zabezpieczenia stawiennictwa podejrzanego przed polskimi organami ścigania i wymiaru sprawiedliwości i podjęcia próby pociągnięcia go do odpowiedzialności karnej. Skierowano wniosek o zastosowanie wobec podejrzanego Stefana M. środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania. W dalszej części prokurator planuje wystąpić z wnioskiem o wydanie Europejskiego Nakazu Aresztowania (ENA).

- **Wykaz postępowań zakończonych 2009 r. skierowaniem aktu oskarżenia**

S 58/04/Zk – w dniu 30 czerwca 2009 r. do Sądu Rejonowego dla Warszawy Woli Wydział IV Karny w Warszawie skierowano akt oskarżenia przeciwko Eugeniuszowi Feliksowi W. o to, że w styczniu 1965 r. w Warszawie, będąc funkcjonariuszem państwa komunistycznego, pełniąc funkcję wiceprokuratora b. Prokuratury Wojewódzkiej dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie, przekroczył swoje uprawnienia i nie dopełnił obowiązków w ten sposób, że wykonując obowiązki oskarżyciela publicznego przed b. Sądem Wojewódzkim dla miasta stołecznego Warszawy Wydział IV Karny w Warszawie w postępowaniu karnym w sprawie przeciwko oskarżonemu Stanisławowi W. i innym o sygn. IV K dor 155/64 pomimo braku podstaw faktycznych i prawnych do prowadzenia postępowania w trybie doraźnym ze względu na okoliczności tej sprawy, określone art. 1 ust. 3 dekretu z dnia 16 listopada 1945 r. o postępowaniu doraźnym (tj. Dz. U. z 1949 r. Nr 33, poz. 244, z późn. zm.), bezzasadnie powołując się na przepisy tego dekretu, prezentował w trakcie głosów stron argumentację, w konsekwencji czego złożył wnioski o wymierzenie oskarżonym, Stanisławowi W., Kazimierzowi W. i Mieczysławowi F., najwyższego wymiaru kary w postaci orzeczenia w stosunku do nich kary śmierci mimo braku przesłanek do przypisania Stanisławowi W. i Kazimierzowi W. popełnienia zarzuconych im w akcie oskarżenia czynów wypełniających znamiona przestępstw z art. 2 § 1 ustawy z dnia 18 czerwca 1959 r. o odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciw własności społecznej (Dz. U. Nr 36, poz. 228) w zw. z art. 1 § 1 lit. „b" ustawy z dnia 21 stycznia 1958 r. o wzmożeniu ochrony mienia społecznego (Dz. U. Nr 4, poz. 11), a w stosunku do oskarżonego Mieczysława F. czynu wypełniającego znamiona przestępstwa, określonego w art. 27 kk i art. 2 § 1 ustawy z dnia 18 czerwca 1959 r. o odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciw własności społecznej (Dz. U. Nr 36, poz. 228) w zw. z art. 1 § 1 lit. „b" ustawy z dnia 21 stycznia 1958 r. o wzmożeniu ochrony mienia społecznego (Dz. U. Nr 4, poz. 11), w warunkach szczególnego obostrzenia wymiaru kary, wynikającego z art. 2 ust. 1 lit. „a" dekretu z dnia 16 listopada 1945 r. o postępowaniu doraźnym, który stanowił podstawę dla złożenia wniosków o wymierzenie im kary śmierci, chociaż sankcja zarzucanych im czynów nie przewidywała takiego zagrożenia, co stanowiło przejaw rażąco nieadekwatnej represji w ramach dyrektyw sądowego wymiaru kary dla osiągnięcia celów propagandowych i politycznych, w sytuacji gdy zawiłość i okoliczności sprawy nie tworzyły przesłanek do rozpoznania sprawy w tym trybie, przy czym w odniesieniu do Stanisława W. wniosek co do kary został uwzględniony, a orzeczoną prawomocnie w pierwszej instancji karę śmierci wykonano, działając tym na szkodę interesu prywatnego Stanisława W., Kazimierza W. i Mieczysława F. oraz interesu wymiaru sprawiedliwości, tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Sprawa pozostaje na etapie postępowania sądowego.

S 27/05/Zk – w dniu 30 września 2009 r. do Sądu Rejonowego dla Warszawy Mokotowa został skierowany przeciwko Jerzemu K. akt oskarżenia o to, że:

1) w czasie śledztwa prowadzonego w okresie od dnia 20 lipca 1948 r. do dnia 4 października 1948 r. w Warszawie przeciwko Władysławowi J., pełniąc służbę na stanowisku starszego oficera śledczego Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, a więc będąc funkcjonariuszem państwa komunistycznego, działając w strukturach państwa totalitarnego posługującego się dla realizacji celów politycznych i społecznych na wielką skalę terrorem, wspólnie i w porozumieniu z innymi funkcjonariuszami publicznymi dopuścił się zbrodni komunistycznej, będącej jednocześnie zbrodnią przeciwko ludzkości, stanowiącej naruszenie podstawowych praw człowieka, a mianowicie prawa do życia i prawa do wolności oraz stanowiącej represję wobec Władysława J. w ten sposób, że wykorzystując stosunek zależności istniejący pomiędzy oficerem śledczym a przesłuchiwanym Władysławem J., znęcał się nad nim fizycznie i moralnie w ten sposób, że podczas wielokrotnych i wielogodzinnych przesłuchań bił ww. pokrzywdzonego gumą i żelazem owiniętym w ręcznik, przypalał mu włosy zapałkami, skuwał na noc kajdankami, zamykał w karcerze,

ubliżał oraz groził i w ten sposób doprowadził pokrzywdzonego do załamania fizycznego i psychicznego oraz zmusił do przyznania się do działalności szpiegowskiej na szkodę państwa polskiego, jak również do składania wyjaśnień zgodnych z koncepcją prowadzącego śledztwo oraz do obciążania innych osób, czym działał na szkodę ww. pokrzywdzonego, przy czym czyn ten w ówczesnym stanie prawnym wyczerpywał znamiona art. 246 kk z 1932 r., tj. o przestępstwo z art. 246 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. kodeks karny w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;

2) w czasie śledztwa prowadzonego w okresie od połowy sierpnia 1948 r. do dnia 7 grudnia 1948 r. w Warszawie przeciwko Wacławowi S., pełniącemu służbę na stanowisku starszego oficera śledczego Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, a więc będącemu funkcjonariuszem państwa komunistycznego, który działając w strukturach państwa totalitarnego posługującego się dla realizacji celów politycznych i społecznych na wielką skalę terrorem, wspólnie i w porozumieniu z innymi funkcjonariuszami publicznymi dopuścił się zbrodni komunistycznej, będącej jednocześnie zbrodnią przeciwko ludzkości, stanowiącej naruszenie podstawowych praw człowieka, a mianowicie prawa do życia i prawa do wolności oraz stanowiącej represję wobec Wacława S. w ten sposób, że wykorzystując stosunek zależności istniejący pomiędzy oficerem śledczym a przesłuchiwanym Wacławem S. znęcał się nad nim fizycznie i moralnie w ten sposób, że podczas wielokrotnych i wielogodzinnych przesłuchań wymienionego pokrzywdzonego polecał mu wykonywanie przysiadów, przyciskał głowę do ściany, a następnie kopał po nerkach, bił rękami i twardym przedmiotem po całym ciele, polecił trzykrotnie zamknąć go w karcerze oraz ubliżał wulgarnymi słowami, chcąc w ten sposób zmusić pokrzywdzonego do przyznania się do działalności szpiegowskiej na szkodę państwa polskiego oraz do złożenia wyjaśnień zgodnych z koncepcją prowadzącego śledztwo, czym działał na szkodę ww. pokrzywdzonego, przy czym czyn ten w ówczesnym stanie prawnym wyczerpywał znamiona art. 246 kk z 1932 r., tj. o przestępstwo z art. 246 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. kodeks karny w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Termin rozpoznania sprawy nie został jeszcze przez sąd wyznaczony.

S 69/06/Zk – w dniu 30 czerwca 2009 r. do Wojskowego Sądu Garnizonowego w Warszawie skierowano akt oskarżenia przeciwko Benedyktowi K. o to, że:

1) w nieustalonych bliżej dniach przez okres trzech tygodni we wrześniu 1948 r. w Warszawie, w czasie śledztwa prowadzonego przeciwko por. Mieczysławowi D. w Głównym Zarządzie Informacji WP, pełniąc zawodową służbę wojskową na stanowisku oficera śledczego GZI WP, wykorzystując stosunek zależności istniejący między oficerem śledczym a przesłuchiwanym por. Mieczysławem D., znęcał się nad nim fizycznie w ten sposób, że wielokrotnie podczas przesłuchań uderzał pokrzywdzonego ręką w kark, wskutek czego powodował u niego ciągły silny ból głowy, a ponadto skakał mu po palcach nóg w celu zmuszenia por. Mieczysława D. do przyznania się do przynależności do organizacji „Wolność i Niezawisłość" i do składania wyjaśnień zgodnych z koncepcją prowadzonego przeciwko ww. pokrzywdzonemu śledztwa, przy czym czyn ten stanowi zbrodnię komunistyczną i zbrodnię przeciwko ludzkości tj. o popełnienie przestępstwa z art. 246 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. kodeks karny w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;
2) w nieustalonych bliżej dniach przez okres od sierpnia do grudnia 1948 r. w Warszawie, w czasie śledztwa prowadzonego przeciwko kpr. Ryszardowi M. w Głównym Zarządzie Informacji WP, pełniąc zawodową służbę wojskową na stanowisku oficera śledczego GZI WP, wykorzystując stosunek zależności istniejący między oficerem śledczym a przesłuchiwanym

kpr. Ryszar-dem M., znęcał się nad nim fizycznie i moralnie w ten sposób, że wielokrotnie podczas przesłuchań uderzał go ręką w szyję, bił pokrzywdzonego pałką i pasem po całym ciele, pięściami po brzuchu, wskutek czego kpr. Ryszard M. przewracał się na podłogę, przy czym podczas jednego z wielu przesłuchań zadał pokrzywdzonemu gumową pałką około stu uderzeń w plecy i pośladki, jednokrotnie gdy kpr. Ryszard M. przewrócił się wskutek zadawanych ciosów, kopnął go w brzuch oraz zmuszał wymienionego do siadania na nodze odwróconego siedziskiem do dołu stołka, do robienia przysiadów, czołgania się po pokoju przesłuchań oraz do skakania podczas przesłuchań, a ponadto pięciokrotnie przesłuchiwał pokrzywdzonego w systemie konwejeru bez przerwy przez cały dzień i całą noc, pozbawiając go w ten sposób snu i jakiegokolwiek wypoczynku, a także groził kpr. Ryszardowi M. pozbawieniem życia w celu zmuszenia go do składania wyjaśnień zgodnych z koncepcją prowadzonego przeciwko ww. pokrzywdzonemu śledztwa, przy czym czyn ten stanowi zbrodnię komunistyczną oraz zbrodnię przeciwko ludzkości, tj. o popełnienie przestępstwa z art. 246 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. kodeks karny w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;

3) w nieustalonych bliżej dniach, przez dwa miesiące w czasie śledztwa prowadzonego przeciwko kpr. Zdzisławowi D. w Głównym Zarządzie Informacji WP od końca maja 1948 r. w Warszawie, pełniąc zawodową służbę wojskową na stanowisku oficera śledczego GZI WP, wykorzystując stosunek zależności istniejący pomiędzy oficerem śledczym a przesłuchiwanym kpr. Zdzisławem D., znęcał się nad nim fizycznie w ten sposób, że podczas przesłuchań pokrzywdzonego wielokrotnie bił go pięścią w lewą część klatki piersiowej, a ponadto zmuszał kpr. Zdzisława D. do składania wyjaśnień w pozycji stojącej w celu skłonienia go do przyznania się do udziału w organizacji „Wolność i Niezawisłość" oraz do składania wyjaśnień zgodnych z koncepcją prowadzonego przeciwko ww. pokrzywdzonemu śledztwa, przy czym czyn ten stanowi zbrodnię komunistyczną oraz zbrodnię przeciwko ludzkości, tj. o popełnienie przestępstwa z art. 246 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. kodeks karny w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;

4) w nieustalonych bliżej dniach w okresie od lipca 1948 r. co najmniej do 25 sierpnia 1948 r. w Warszawie, w czasie śledztwa prowadzonego przeciwko kpr. Wincentemu I. w Głównym Zarządzie Informacji WP, pełniąc zawodową służbę wojskową na stanowisku oficera śledczego GZI WP, wykorzystując stosunek zależności istniejący pomiędzy oficerem śledczym a przesłuchiwanym kpr. Wincentym I., znęcał się nad nim fizycznie w ten sposób, że podczas wielokrotnych przesłuchań trwających do 12 godzin dziennie wiele razy bił pokrzywdzonego pięściami w klatkę piersiową, wskutek czego kpr. Wincenty I. przewracał się na podłogę, a ponadto zmuszał pokrzywdzonego do wielokrotnego wykonywania przysiadów w celu skłonienia go do przyznania się do udziału w organizacji „Wolność i Niezawisłość" oraz do składania wyjaśnień zgodnych z koncepcją prowadzonego przeciwko ww. pokrzywdzonemu śledztwa, przy czym czyn ten stanowi zbrodnię komunistyczną i zbrodnię przeciwko ludzkości, tj. o popełnienie przestępstwa z art. 246 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. kodeks karny w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;

5) w nieustalonych bliżej dniach w okresie od 20 maja 1948 r. co najmniej do 16 września 1948 r. w Warszawie, w czasie śledztwa prowadzonego przeciwko ppor. Piotrowi Janowi B. w Głównym Zarządzie Informacji WP, pełniąc zawodową służbę wojskową na stanowisku oficera śledczego GZI WP, wykorzystując stosunek zależności istniejący pomiędzy oficerem śledczym a przesłuchiwanym ppor. Piotrem Janem B., znęcał się nad nim fizycznie w ten sposób, że podczas przesłuchania w dniu 20 maja 1948 r., działając wspólnie i w porozumieniu z 4 innymi funkcjonariuszami GZI WP, kilkukrotnie pięścią uderzył ppor. Piotra Jana B. w brzuch oraz w lewą część klatki piersiowej, po czym zmusił

pokrzywdzonego do włożenia głowy w otwór oparcia krzesła i bił wymienionego gumową pałką po całym ciele, a gdy ppor. Piotr Jan B. stracił dwukrotnie wskutek bicia przytomność, oblewał go zimną wodą, a następnie podczas kolejnych przesłuchań zmuszał go do kładzenia się na stołku twarzą zwróconą w kierunku podłogi, po czym bił pokrzywdzonego pasem oficerskim po nerkach, a ponadto łapał ppor. Piotra Jana B. za ubranie i uderzał nim o ścianę w celu zmuszenia go składania wyjaśnień zgodnych z koncepcją prowadzonego przeciwko ww. pokrzywdzonemu śledztwa, przy czym czyn ten stanowi zbrodnię komunistyczną oraz zbrodnię przeciwko ludzkości, tj. o popełnienie przestępstwa z art. 246 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. kodeks karny w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Obecnie przed Wojskowym Sądem Garnizonowym w Warszawie kontynuowane jest postępowanie dowodowe.

S 15/07/Zk – w dniu 26 lutego 2009 r. do Wojskowego Sądu Okręgowego w Warszawie skierowano akt oskarżenia przeciwko Wacławowi Józefowi R. o to, że w styczniu 1967 r. w Warszawie, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, będąc funkcjonariuszem państwa komunistycznego na stanowisku zastępcy komendanta Oddziału Uzbrojenia Rakietowego ds. Liniowych w stopniu podpułkownika, wykonując obowiązki przewodniczącego zespołu opiniującego w stosunku do por. Kazimierza K., kierownika Gabinetu w Katedrze Uzbrojenia Rakietowego, przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wydał negatywną opinię służbową por. Kazimierzowi K., uznając, że reprezentowany przez pokrzywdzonego światopogląd idealistyczny nie predestynuje go do pracy wychowawczej ze słuchaczami w akademiach wojskowych, co stanowiło naruszenie konstytucyjnie zagwarantowanych praw obywatelskich równości wobec prawa oraz wolności sumienia i wyznania, określonych w art. 81 ust. 1 i 82 konstytucji PRL z dnia 22 lipca 1952 r., a tym samym podlegające karze ograniczenie obywatela w jego prawach w sferze życia państwowego ze względu na przynależność wyznaniową i przekonania religijne, w konsekwencji czego kierownictwo WAT wystąpiło z wnioskiem o odwołanie pokrzywdzonego z WAT, co wyczerpywało znamiona przestępstwa, stypizowanego w art. 2 dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r. o ochronie wolności sumienia i wyznania, stanowiąc przejaw represji i działanie na szkodę interesu prywatnego Kazimierza K., tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 kk w zb. z art. 194 kk w zw. z art. 11 § 2 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy o ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu; oraz przeciwko Waleremu Romanowi K. o to, że w maju 1967 r. w Warszawie, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, będąc funkcjonariuszem państwa komunistycznego, pełniąc zawodową służbę wojskową w Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego w Warszawie w stopniu podpułkownika, wykonując obowiązki członka odwoławczego zespołu opiniującego w stosunku do por. Kazimierza K., kierownika Gabinetu w Katedrze Uzbrojenia Rakietowego, przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że uznał za słuszną, pozostawiając bez zmian, uprzednio wydaną przez zespół opiniujący negatywną opinię służbową por. Kazimierzowi K., stwierdzającą, że reprezentowany przez pokrzywdzonego światopogląd idealistyczny nie predestynuje go do pracy wychowawczej ze słuchaczami w akademiach wojskowych, co stanowiło naruszenie konstytucyjnie zagwarantowanych praw obywatelskich równości wobec prawa oraz wolności sumienia i wyznania, określonych w art. 81 ust. 1 i 82 konstytucji PRL z dnia 22 lipca 1952 r., a tym samym podlegające karze ograniczenie obywatela w jego prawach w sferze życia państwowego ze względu na przynależność wyznaniową i przekonania religijne, w konsekwencji czego kierownictwo WAT wystąpiło z wnioskiem o odwołanie pokrzywdzonego z WAT, co wyczerpywało znamiona przestępstwa, stypizowanego w art. 2 dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r. o ochronie wolności sumienia i wyznania, stanowiąc przejaw represji i działanie na szkodę interesu prywatnego Kazimierza K., tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 kk w zb. z art. 194 kk w zw. z art. 11 § 2 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy o ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Sprawa pozostaje na etapie postępowania sądowego.

- **Wykaz postępowań zakończonych w 2009 r. wydaniem chociażby nieprawomocnego orzeczenia**

S 43/01/Zk – przeciwko Kazimierzowi G., podejrzanemu o to, że:

1) w dniu 18 października 1951 r. w Warszawie, pełniąc funkcję zastępcy Naczelnego Prokuratora Wojskowego, przekroczył uprawnienia i nie dopełnił ciążących na nim obowiązków związanych z wykonywaną funkcją w ten sposób, że w toku śledztwa prowadzonego w Głównym Zarządzie Informacji WP w Warszawie przeciwko płk. Stefanowi B. wydał z oczywistym naruszeniem dyspozycji art. 12 § 3 kodeksu wojskowego postępowania karnego postanowienie o przedłużeniu stosowania wobec wymienionego środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania do 16 listopada 1951 r., pomimo że w czasie rozpoznawania wniosku Głównego Zarządu Informacji WP o przedłużenie tymczasowego aresztowania obowiązany był z powodu upływu w dniu 17 października 1951 r. terminu stosowania tego środka do niezwłocznego zarządzenia zwolnienia płk. Stefana B. z aresztu, wskutek czego bezprawnie pozbawił go wolności w okresie od 17 października do 16 listopada 1951 r., działając w ten sposób na szkodę ww. pokrzywdzonego, przy czym czyn ten stanowi zbrodnię komunistyczną i zbrodnię przeciwko ludzkości, co w ówczesnym stanie prawnym wyczerpywało znamiona przestępstw z art. 286 § 1 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. kodeks karny i art. 248 § 1 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. kodeks karny, tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 kk w zb. z art. 189 § 2 kk w zw. z art. 11 § 2 kk w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;
2) w nieustalonym bliżej dniu we wrześniu 1951 r. w Warszawie, pełniąc funkcję zastępcy Naczelnego Prokuratora Wojskowego, przekroczył uprawnienia i nie dopełnił ciążących na nim obowiązków związanych z wykonywaną funkcją w ten sposób, że w toku śledztwa prowadzonego w Głównym Zarządzie Informacji WP w Warszawie przeciwko kmdr. ppor. Wacławowi K. zaniechał zbadania zasadności zastosowania tymczasowego aresztowania wobec wymienionego i wydał z oczywistym naruszeniem art. 12 § 3 kodeksu wojskowego postępowania karnego postanowienie o przedłużeniu stosowania środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania kmdr. ppor. Wacława K. do dnia 7 listopada 1951 r., mimo że podczas rozpoznawania wniosku Głównego Zarządu Informacji WP o przedłużenie stosowania tymczasowego aresztowania obowiązany był z powodu zastosowania tymczasowego aresztu wobec pokrzywdzonego po upływie 48 godzin od czasu jego zatrzymania w dniu 7 maja 1951 r. do jego niezwłocznego zwolnienia, sankcjonując w ten sposób bezprawne pozbawienie wolności kmdr. ppor. Wacława K. w okresie od 10 maja 1951 r. do 7 listopada 1951 r., działając w ten sposób na szkodę ww. pokrzywdzonego, przy czym czyn ten stanowi zbrodnię komunistyczną i zbrodnię przeciwko ludzkości, co w ówczesnym stanie prawnym wyczerpywało znamiona przestępstw z art. 286 § 1 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. kodeks karny i art. 248 § 1 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. kodeks karny, tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 kk w zb. z art. 189 § 2 kk w zw. z art. 11 § 2 kk w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu; a także przeciwko Tadeuszowi J., podejrzanemu o to, że w okresie od 23 stycznia do 25 lutego 1952 r. w Warszawie w czasie śledztwa prowadzonego przeciwko płk. Franciszkowi S., pełniąc zawodową służbę wojskową na stanowisku oficera śledczego Głównego Zarządu Informacji WP, działając wspólnie z innymi funkcjonariuszami GZI WP, wykorzystując stosunek zależności istniejący pomiędzy oficerem śledczym a przesłuchiwanym płk. Franciszkiem S., znęcał się nad nim fizycznie i moralnie w ten sposób, że wielokrotnie, przez wiele godzin w dzień i w nocy przesłuchiwał wymienionego, pozbawiając go w tym czasie snu, zmierzając w ten sposób do spowodowania u tegoż pokrzywdzonego załamania fizycznego oraz psychicznego i do zmuszenia go do przyznania się do udziału w dywersyjno-szpiegowskiej

organizacji działającej w Wojsku Polskim, do uczestniczenia w działalności agenturalnej na rzecz państw zachodnich oraz do składania wyjaśnień zgodnych z koncepcją prowadzonego przeciwko ww. pokrzywdzonemu śledztwa, przy czym czyn ten stanowi zbrodnię komunistyczną i zbrodnię przeciwko ludzkości, tj. o przestępstwo z art. 246 rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. kodeks karny w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W dniu 31 marca 2008 r. skierowano przeciwko wskazanym wyżej podejrzanym akt oskarżenia do Wojskowego Sądu Okręgowego w Warszawie. Wyrokiem z dnia 10 lutego 2009 r**.** sygn. So 33/08 wyżej wskazany sąd oskarżonego Kazimierza G. uniewinnił od popełnienia zarzucanych mu przestępstw, natomiast postępowanie karne przeciwko oskarżonemu Tadeuszowi J**.** umorzył z uwagi stwierdzenie, że sprawca nie podlega karze.

W dniu 22 czerwca 2009 r. została złożona apelacja od zapadłego orzeczenia. Wyrokiem z dnia 1 września 2009 r. Sąd Najwyższy uchylił przedmiotowy wyrok i przekazał sprawę Wojskowemu Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania.

- **Wykaz spraw wszczętych przez prokuratorów OK w Warszawie w okresie od września 2000 r. do 31 grudnia 2004 r., a niezakończonych do dnia 31 grudnia 2009 r.**

Zbrodnie komunistyczne

S 2/00/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej i zbrodni przeciwko ludzkości, polegającej na stosowaniu niedozwolonych metod śledczych w latach 1948–1950 w Warszawie przez funkcjonariuszy WUBP w Warszawie wobec członków Stronnictwa Pracy, Józefa K., Antoniego A., Konstantego T., Władysława S.-N., Jerzego B., Kazimierza S. i Adama Ch., które to represje miały miejsce w trakcie śledztw prowadzonych przez ówczesne organy ścigania.

S 8/00/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na łamaniu praworządności i naruszania praw człowieka w latach 1945–1956 na terenie Mazowsza przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego, członków Polskiej Partii Robotniczej, Milicji Obywatelskiej i ORMO oraz przedstawicieli ówczesnych władz państwowych wobec osób narodowości polskiej w związku z przynależnością rzeczywistą lub domniemaną do Polskiego Stronnictwa Ludowego.

S 11/01/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej i zbrodni przeciwko ludzkości, polegającej na łamaniu praworządności i naruszania praw człowieka w postępowaniach śledczych w latach 1945–1956 w Warszawie i miejscowościach b. woj. warszawskiego przez funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego, prowadzonych wobec osób narodowości polskiej z przyczyn politycznych lub ich przynależności religijnej, polegającej na dokonywaniu zabójstw, powodowaniu ciężkich obrażeń ciała, stosowaniu tortur moralnych i fizycznych, bezprawnym pozbawieniu wolności, wymuszaniu zeznań i wyjaśnień, w wyniku czego dochodziło do bezpodstawnych oskarżeń i skazań na kary śmierci i wieloletnie pozbawienie wolności.

S 29/01/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej i zbrodni przeciwko ludzkości, polegającej na bezprawnym i połączonym ze szczególnym udręczeniem pozbawieniu wolności Stanisława T., Stanisława N., Mariana U., Stefana M., Jerzego K. i innych oraz o stosowaniu wobec nich przez funkcjonariuszy Głównego Zarządu Informacji Wojska Polskiego i Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego sprzecznych z prawem metod śledczych, a także w sprawie niedopełnienia przez prokuratorów Naczelnej Prokuratury Wojskowej i sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego obowiązków właściwego nadzoru nad śledztwami prowadzonymi przez wyżej wymienione urzędy, w szczególności w zakresie praworządnego stosowania środków zapobiegawczych i zgodnego z prawem uzyskiwania dowodów, które to represje były dokony-

wane w strukturach systemu państwa totalitarnego, posługującego się na wielką skalę terrorem dla realizacji celów politycznych i społecznych.

W śledztwie przestawiono zarzuty oficerom śledczym GZI, Józefowi K. oraz Marianowi P., które dotyczą znęcania się nad przesłuchiwanym Władysławem J.

S 44/01/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych i zbrodni przeciwko ludzkości dokonanych w okresie od 19 marca 1951 r. do 2 maja 1952 r. w Warszawie, polegających na stosowaniu niedozwolonych metod śledczych przez funkcjonariuszy Głównego Zarządu Informacji Wojska Polskiego i Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, którzy działali w strukturach systemu państwa totalitarnego, posługującego się na wielką skalę terrorem dla realizacji celów politycznych i społecznych, w stosunku do płk. Bernarda A., ppłk. Augusta M., płk. Józefa J., ppłk. Aleksandra M., ppłk. Stanisława Z., ppłk. Władysława M., płk. Szczepana Ś. i ppłk. Stanisława M. tworzących tzw. grupę kierownictwa konspiracji Wojsk Lotniczych. Przedmiotowe śledztwo zostało szerzej opisane w części sprawozdania dotyczącej spraw budzących zainteresowanie opinii publicznej.

S 46/01/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na podrabianiu w latach 1951–1989 w różnych miejscach na terenie Polski przez funkcjonariuszy byłego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w celu użycia jako autentycznych dokumentów dotyczących dyrektora Radia Wolna Europa, Jana N.-J., mogących poniżyć wyżej wymienionego w opinii publicznej i narazić na utratę zaufania potrzebnego dla rodzaju wykonywanej przezeń działalności, co stanowiło represję wobec wyżej wymienionego pokrzywdzonego.

S 50/01/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej i zbrodni przeciwko ludzkości, polegającej na stosowaniu niedozwolonych metod śledczych w stosunku do następujących oficerów Sztabu Generalnego Wojska Polskiego: ppłk. Ludwika G., ppłk. Aleksandra K., mjr. Władysława S., mjr. Mariana O., mjr. Tadeusza T., Sergiusza P., ppłk. Zdzisława B., ppłk. Tadeusza Z., ppłk. Feliksa A. oraz ppłk. Alberta S. przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego, oficerów z Głównego Zarządu Informacji Wojska Polskiego i Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie, którzy działali w strukturach systemu państwa totalitarnego, posługującego się na wielką skalę terrorem dla realizacji celów politycznych i społecznych. W śledztwie przedstawiono zarzuty oficerowi śledczemu MBP, Czesławowi Ś., oraz oficerom śledczym GZI - Leszkowi P. i Leopoldowi S., które dotyczą znęcania się nad przesłuchiwanymi ppłk. Ludwikiem G. i ppłk. Aleksandrem K.

S 51/01/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na przekroczeniu uprawnień służbowych w okresie 1983–1984 przez funkcjonariuszy MSW w związku ze śledztwem prowadzonym przez prokuraturę w sprawie śmierci Grzegorza P. Przedmiotowe śledztwo zostało szerzej opisane w części sprawozdania dotyczącej spraw budzących zainteresowanie opinii publicznej.

S 67/01/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na bezprawnym pozbawieniu wolności w latach 1944–1945 w miejscowości Golczewo bliżej nieustalonej liczby obywateli polskich zamieszkałych w pow. wyszkowskim przez funkcjonariuszy NKWD.

S 68/01/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych i zbrodni przeciwko ludzkości, polegających na zabójstwie Feliksa W., dokonanym w listopadzie 1948 r. w Makowie Maz., oraz bezprawnym pozbawieniu wolności i znęcaniu się nad osobami zatrzymanymi przez funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Makowie Maz. w okresie od 1945 r. do 1956 r.

S 74/01/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych oraz zbrodni przeciwko ludzkości, polegających na dokonaniu w grudniu 1946 r. w Przasnyszu zabójstwa Józefa Sz. oraz

bezprawnym pozbawieniu wolności połączonym ze stosowaniem niedozwolonych metod śledczych popełnionych w latach w latach 1945–1956 przez funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Przasnyszu.

S 34/02/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych i zbrodni przeciwko ludzkości, polegających na bezprawnym pozbawieniu wolności przez funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa w Płocku oraz w sprawie skazania przez członków składu orzekającego Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie osób działających w organizacji „Dzieci Ziemi Płockiej".

S 40/02/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej i zbrodni przeciwko ludzkości, polegającej na stosowaniu niedozwolonych metod śledczych przez funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Płocku wobec Mieczysława N. oraz innych pokrzywdzonych podczas prowadzonego przeciwko nim śledztwa w 1949 r.

S 48/02/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej i zbrodni przeciwko ludzkości, polegającej na bezprawnym pozbawieniu wolności Bronisława Ch. oraz innych pokrzywdzonych z powodów politycznych na czas dłuższy niż 14 dni i połączonym ze szczególnym udręczeniem w Warszawie od dnia 22 listopada 1948 r. w czasie prowadzonego przeciwko nim śledztwa przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego.

S 58/02/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych i zbrodni przeciwko ludzkości, polegających na trwającym dłużej niż 14 dni oraz połączonych ze szczególnym udręczaniem w czasie pomiędzy październikiem 1948 r. a wrześniem 1956 r. w Miedzeszynie, pozbawieniu wolności przeciwników politycznych, m.in. Wacława D., Aleksandra G., Włodzimierza L. i innych pokrzywdzonych oraz w sprawie fizycznego i moralnego znęcania się nad wyżej wymienionymi osobami pozbawionymi wolności przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego.

S 3/03/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej i zbrodni przeciwko ludzkości, polegającej na przekroczeniu uprawnień i niedopełnieniu obowiązków wyrażających się w przeprowadzeniu nieprawidłowej analizy materiału dowodowego przez członków składu sądzącego Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie w dniu 30 października 1947 r. w Warszawie, którzy orzekając w sprawie Sr 1327/47 przeciwko oskarżonym Stanisławowi K., Stanisławowi J., Leonowi K. i Władysławowi K., wydali wyrok skazujący ich na karę śmierci, utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na zawsze i przepadek całego mienia na rzecz Skarbu Państwa, a nadto Stanisława J. na karę 15 lat więzienia, oraz przez członków składu orzekającego Najwyższego Sądu Wojskowego, którzy w dniu 19 listopada 1947 r. utrzymali ten wyrok w mocy, aczkolwiek fakt popełnienia przypisanych przestępstw przez wymienionych oskarżonych był wątpliwy, a w każdym razie brak było podstaw do orzeczenia aż tak surowych kar.

S 45/03/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych i zbrodni przeciwko ludzkości, polegających na fizycznym i moralnym znęcaniu się w czasie od 8 grudnia 1952 r. do 19 maja 1953 r. w Warszawie przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego na m.st. Warszawę nad osadzonym w areszcie Henrykiem K. oraz przekroczeniu władzy i niedopełnieniu obowiązków w czasie od 19 maja 1953 r. do 27 sierpnia 1953 r. w Warszawie przez osoby kierujące akt oskarżenia, biorących udział w rozprawie prokuratorów oraz członków składu sądzącego Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie i Najwyższego Sądu Wojskowego, którzy doprowadzili do skazania Zbigniewa R., Wiesława K., Leszka P., Stanisława Ch., Ryszarda K., Henryka K. w dniu 21 lutego 1953 r. przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie na kary wiezienia (co do Ryszarda K. z warunkowym zawieszeniem wykonywania) i utraty praw publicznych i obywatelskich praw honorowych oraz do utrzymania w zasadniczej czę-

ści tego wyroku w mocy w dniu 27 sierpnia 1953 r. przez Najwyższy Sąd Wojskowy, chociaż w zachowaniu skazanych brak było znamion czynów zabronionych.

S 53/03/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej polegającej na bezprawnym pozbawieniu wolności ks. biskupa Antoniego B. w okresie od 25 września 1953 r. do 29 grudnia 1955 r. w Warszawie, będącego następstwem przekroczenia władzy przez urzędników państwowych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Przedmiotowe śledztwo zostało szerzej opisane w dalszej części sprawozdania, która dotyczy spraw budzących szerokie zainteresowanie społeczne.

S 38/04/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej i zbrodni przeciwko ludzkości dokonanej w celu wyniszczenia części polskiej grupy narodowej w okresie od 5 marca do bliżej nieustalonego dnia 1940 r. w Moskwie, Charkowie, Smoleńsku, Katyniu, Kalininie (obecnie Twer) i innych miejscach na terytorium Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich przez jego funkcjonariuszy państwowych idących na rękę władzy swego państwa, sprzymierzonego wówczas z III Rzeszą Niemiecką, masowych zabójstw przez rozstrzelanie, nie mniej niż 21 768 obywateli polskich: żołnierzy Wojska Polskiego i Korpusu Ochrony Pogranicza, funkcjonariuszy Policji Państwowej i innych polskich służb państwowych - jeńców wojennych wziętych do niewoli przez Armię Czerwoną i osadzonych w „specjalnych obozach" jenieckich NKWD w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie, osób cywilnych, aresztowanych jako „agentów wywiadu i żandarmów, szpiegów i dywersantów, byłych obszarników, fabrykantów i urzędników" i osadzonych w więzieniach na terenie okupowanych przez ZSRR Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej Polskiej, będących następstwem realizacji zbrodniczej uchwały Biura Politycznego Komitetu Centralnego Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików) podjętej w Moskwie w dniu 5 marca 1940 r. i skutkiem pogwałcenia obowiązujących praw i zwyczajów wojennych, a w szczególności uregulowań IV konwencji haskiej z dnia 18 października 1907 r., dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej, oraz konwencji genewskiej z dnia 27 lipca 1929 r., dotyczącej traktowania jeńców wojennych. Przedmiotowe śledztwo zostało szerzej opisane w dalszej części sprawozdania, która dotyczy spraw budzących szerokie zainteresowanie społeczne.

S 46/04/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na bezprawnym pozbawieniu wolności Barbary L. połączonym ze szczególnym udręczeniem w okresie od sierpnia 1950 r. do stycznia 1951 r. w Warszawie przez funkcjonariuszy Informacji Wojskowej oraz stosowaniu wobec Barbary L. niedozwolonych metod śledczych w okresie od sierpnia 1950 r. do stycznia 1951 r. przez funkcjonariuszy Informacji Wojskowej polegających na biciu pokrzywdzonej po całym ciele, głodzeniu i umieszczaniu w głębokiej wodzie.

Zbrodnie nazistowskie – brak postępowań

11. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu we Wrocławiu (materiał został opracowany przez naczelnik Dorotę Cebrat)

- **Wykaz spraw o szczególnym wymiarze społecznym dla obszaru działania OK we Wrocławiu**

S 21/02/Zk – śledztwo w sprawie tworzenia przez funkcjonariuszy Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej we Wrocławiu fałszywych dowodów przeciwko osobom zatrzymanym w dniu 31 sierpnia 1982 r. we Wrocławiu w celu prowadzenia przeciwko nim postępowań karnych za udział w demonstracjach.

Z poczynionych ustaleń wynika, że w dniu 31 sierpnia 1982 r. w czasie odbywających się we Wrocławiu manifestacji zatrzymani zostali przez milicję jej uczestnicy i przypadkowi

przechodnie – łącznie 645 osób. Wszyscy zatrzymani zostali zgromadzeni w auli Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej we Wrocławiu i w innych miejscach, gdzie przebyli tzw. ścieżki zdrowia. W ich trakcie dochodziło do przypadków typowania przez uczestniczących w nich funkcjonariuszy, ile razy zdołają uderzyć przebiegające i osłaniające się od ciosów poszczególne osoby, i obstawiania prognozowanej liczby ciosów drobnymi kwotami pieniężnymi.

Kilkadziesiąt osób, głównie nieletnich, zwolniono, zaś przeciwko pozostałym prowadzone były postępowania karne i postępowania o wykroczenia, w toku których szeregowi funkcjonariusze MO, na polecenie przełożonych, składali obciążające zatrzymanych zeznania. Decyzyjność co do rodzaju postępowania prowadzonego przeciwko poszczególnym osobom – karnego czy o wykroczenia – następowała w sposób dowolny. W nie mniej niż jednym przypadku o wszczęciu przeciwko zatrzymanym postępowania karnego zdecydowało dowiezienie ich do siedziby Kolegium ds. Wykroczeń po godzinach urzędowania.

W toku śledztwa byłemu zastępcy komendanta KW MO we Wrocławiu do spraw SB, Czesławowi B., i byłemu zastępcy komendanta KW MO do spraw milicji, Zbigniewowi W.,przedstawiono zarzuty popełnienia przestępstw, polegających na udzieleniu podwładnym pomocy do znęcania się nad zatrzymanymi osobami.

Byłym dowódcom dwóch kompanii ZOMO, Henrykowi K. i Sławomirowi S., przedstawiono zarzuty tworzenia fałszywych dowodów przeciwko zatrzymanym osobom w celu wszczęcia przeciwko nim postępowań karnych.

Przesłuchiwani są nadal świadkowie, byli funkcjonariusze KW MO we Wrocławiu. Planowane jest też przedstawienie zarzutów kolejnym byłym funkcjonariuszom MO.

S 64/05/Zk – śledztwo przeciwko Markowi J. podejrzanemu o to, że wiosną 1987 r. we Wrocławiu jako funkcjonariusz Inspektoratu II Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej we Wrocławiu i tym samym funkcjonariusz państwa komunistycznego, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, przekraczając swoje uprawnienia, znęcał się fizycznie i psychicznie nad pozbawionym wolności Jarosławem H. w ten sposób, że poddawał go wielogodzinnemu przesłuchaniu, w trakcie którego wielokrotnie kopał w oparcie krzesła, tak aby pokrzywdzony uderzał brzuchem o krawędź stołu, groził mu pobiciem oraz długotrwałym pozbawieniem wolności połączonym z głodzeniem i odmową podania wody do picia, uniemożliwiał załatwienie potrzeb fizjologicznych oraz używał wobec niego słów powszechnie uznanych za obraźliwe, a to w celu uzyskania od Jarosława H. informacji dotyczących działalności w strukturach „Solidarności Walczącej ”, tj. o czyn z art. 231§ kk i art. 246 kk i art. 247§1 kk w zw. z art. 11§2 kk i w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W dniu 19 czerwca 2009 r. skierowano przeciwko Markowi J. do Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Śródmieścia akt oskarżenia.

W dniu 1 lutego 2010 r. tenże Sąd, w sprawie VK 640/09 wydał wyrok, w którym uznał Marka J. za winnego zarzuconego mu przestępstwa i wymierzył mu karę 2 lat pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawiesił na okres próby 3 lat oraz wymierzył mu karę grzywny w kwocie 5000 złotych. Wyrok jest nieprawomocny.

S 34/06/Zk – śledztwo w sprawie spowodowania 31 sierpnia 1982 r. w Lubinie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu przez postrzelenie Andrzeja D. przez funkcjonariuszy ZOMO podczas pacyfikacji demonstracji ulicznej, w wyniku czego doznał on rozerwania uda nogi lewej, co uniemożliwiło mu samodzielne chodzenie.

W wyniku zgromadzenia obszernego materiału dowodowego śledztwo to rozszerzono o całość działań sił porządkowych podjętych wobec uczestników demonstracji ulicznej w Lubinie w dniu 31 sierpnia 1982 r., w trakcie których 3 osoby poniosły śmierć na skutek postrzałów z broni palnej, a co najmniej 11 innych odniosło poważne obrażenia ciała.

Przedmiotem śledztwa są też nieprawidłowości zaistniałe w toku prowadzonego w latach osiemdziesiątych przez Prokuraturę Wojskową we Wrocławiu śledztwa, w tym w zakresie za-

bezpieczenia dowodów rzeczowych w postaci broni palnej i amunicji użytej przez siły porządkowe podczas rozpraszania demonstracji.

Sprawa ma wciąż charakter rozwojowy i wielowątkowy.

S 59/06/Zk – śledztwo przeciwko Wiktorowi H. podejrzanemu o to, że w dniu 20 października 1982 r. we Wrocławiu jako funkcjonariusz Kompanii Wywiadowczej Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej we Wrocławiu, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, zadawał zatrzymanemu Jarosławowi B. ciosy rękoma, nogami oraz gumową pałką po całym ciele, narażając go na bezpośrednie niebezpieczeństwo doznania obrażeń ciała skutkujących naruszeniem czynności narządu ciała na czas powyżej 7 dni, które to zachowanie stanowiło represję, tj. o czyn z art.158 § 1 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (tj. Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 424 z późn. zm.).

W dniu 27 marca 2009 r. skierowano przeciwko Wiktorowi H. do Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Śródmieścia akt oskarżenia. Postanowieniem z dnia 15 czerwca 2009 r. sygn. II K 222/09 Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Śródmieścia umorzył postępowanie karne przeciwko Wiktorowi H., uznając, iż karalność czynu zarzuconego oskarżonemu uległa przedawnieniu.

Postanowienie to zostało w dniu 19 czerwca 2009 r. zaskarżone przez prokuratora komisji. Postanowieniem z dnia 24 sierpnia 2009 r. sygn. IV K 610/09 Sąd Okręgowy we Wrocławiu, podzielając argumentację prokuratora zawartą w zażaleniu, uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania sądowi I instancji.

Postanowieniem z dnia 21 grudnia 2009 r. sygn. II K 222/09 Sąd Rejonowy dla Wrocławia Śródmieścia umorzył postępowanie na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii, uznając, iż kara wymierzona oskarżonemu Wiktorowi H. nie przekroczyłaby 2 lat pozbawienia wolności. Postanowienie stało się prawomocne.

S 16/07/Zk – śledztwo przeciwko Józefowi M., Tadeuszowi D. i Władysławowi T. podejrzanym o to, że działając w różnych konfiguracjach osobowych, wspólnie i w porozumieniu oraz z innymi osobami w okresie od 17 do 21 sierpnia 1982 r. jako inspektorzy Służby Bezpieczeństwa w Wydziale II KW MO we Wrocławiu, a zarazem funkcjonariusze państwa komunistycznego, w toku postępowania karnego, przekraczając swoje uprawnienia, w celu uzyskania od pozbawionych wolności Jerzego D., Krzysztofa C. i Andrzeja D. pisemnych oświadczeń w zakresie przyznania się do popełnionego przestępstwa znęcali się nad nimi fizycznie i psychicznie, w ten sposób, że uderzali wymienionych pałką po różnych częściach ciała, szarpali za odzież, grozili spowodowaniem zwolnienia z pracy, pobiciem, użyciem broni palnej, wyzywali wulgarnymi słowami, tj. o czyn z art. 246 kk i art. 247 § 1 kk, w zw. z art. 11 § 2 kk oraz w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W dniu 10 marca 2009 r. skierowano przeciwko Józefowi M., Tadeuszowi D. oraz Władysławowi T. do Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Śródmieścia akt oskarżenia.

Wyrokiem z dnia 26 października 2009 r. sygn. II K 183/09 Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Śródmieścia uznał oskarżonych winnymi zarzuconych im czynów i wymierzył oskarżonemu Józefowi M. za wszystkie 3 zarzucone mu przestępstwa karę łączną 2 lat pozbawienia wolności, zaś oskarżonym Tadeuszowi D. i Władysławowi T. kary po 1 roku pozbawienia wolności. Wykonanie tych kar sąd warunkowo zawiesił na okres próby wynoszący 3 lata.

Wyrok jest nieprawomocny.

S 32/09/Zk – śledztwo w sprawie fizycznego i psychicznego znęcania się w okresie od 19 października 1949 r. do lutego 1950 r. w Jeleniej Górze przez funkcjonariuszy tamtejszego Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego nad pozbawionym wolności Andrzejem P. przez zerwanie mu paznokci z palców jednej ręki, bicie go po całym ciele, skutkujące połamaniem żeber, wybiciem zębów, złamaniem kości nosa, co stanowiło represjonowanie pokrzywdzonego i naruszenie praw człowieka; oraz pobicia w lutym 1950 r. w Jeleniej Górze Andrze-

ja P. przez funkcjonariuszy tamtejszego Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego i spowodowania u niego obrażeń skutkujących jego śmiercią. Z poczynionych ustaleń wynika, że Andrzej P. w związku z wypowiedzianymi nieprzychylnymi uwagami pod adresem ZSRR i PRL oraz ich ówczesnych przywódców został zatrzymany w dniu 19 października 1949 r. w Janowicach Wielkich przez funkcjonariuszy UB. Już w budynku tamtejszej placówki UB został uderzony rękojeścią pistoletu w tył głowy przez nieustalonego funkcjonariusza UB, co zaobserwował jeden ze świadków. Śledztwo przeciwko Andrzejowi P. prowadzone przez PUBP w Jeleniej Górze zakończono sporządzeniem w dniu 26 stycznia 1952 r. aktu oskarżenia, w którym zarzucono mu lżenie ustroju państwa polskiego i pochwalanie faszyzmu oraz publiczne rozpowszechnianie fałszywych i mogących wyrządzić istotną szkodę interesom państwa polskiego wiadomości. W lutym 1952 r. Andrzej P. został zwolniony z więzienia. Z zeznań córek zmarłego wynika, że kiedy pokrzywdzony, podtrzymywany przez mieszkańców Janowic, wrócił do domu, był w stanie skrajnego wyczerpania. Na ciele jego widoczne były ślady obrażeń, będących skutkiem pobicia, takie jak złamane żebra, wybite zęby, złamany nos, brak paznokci u palców jednej ręki, wyrwane kości łopatkowe na plecach w następstwie wieszania go za ręce związane na plecach. Kilka dni później, 27 lutego 1950 r., Andrzej P. zmarł w Szpitalu Zakaźnym w Mysłakowicach, a przyczyną jego śmierci miała być gruźlica. Tymczasem z poczynionych ustaleń wynika, że Andrzej P. był „okazem zdrowia" i nie chorował na gruźlicę. Pracował w kopalni uranu w Miedziance, był też zawodnikiem miejscowego klubu piłkarskiego. Sprawa w biegu.

- **Wykaz postępowań zakończonych w 2009 r. skierowaniem aktu oskarżenia**

S 64/05/Zk – śledztwo przeciwko Markowi J. W dniu 1 lutego 2010 r. tenże sąd, w sprawie VK 640/09 wydał wyrok, w którym uznał Marka J. za winnego zarzuconego mu przestępstwa i wymierzył mu karę 2 lat pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawiesił na okres próby 3 lat, oraz wymierzył mu karę grzywny w kwocie 5000 złotych. Wyrok jest nieprawomocny.

Sprawa została opisana w wykazie spraw o szczególnym wymiarze społecznym dla obszaru działania OK we Wrocławiu.

S 59/06/Zk – śledztwo przeciwko Wiktorowi H. Postanowieniem z dnia 21 grudnia 2009 r. sygn. II K 222/09 Sąd Rejonowy dla Wrocławia Śródmieścia umorzył postępowanie na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii, uznając, iż kara wymierzona oskarżonemu Wiktorowi H. nie przekroczyłaby 2 lat pozbawienia wolności. Postanowienie stało się prawomocne.

Sprawa została opisana w wykazie spraw o szczególnym wymiarze społecznym dla obszaru działania OK we Wrocławiu.

S 16/07/Zk – śledztwo przeciwko Józefowi M., Tadeuszowi D. i Władysławowi T. W dniu 10 marca 2009 r. skierowano przeciwko Józefowi M., Tadeuszowi D. oraz Władysławowi T. do Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Śródmieścia akt oskarżenia.

Wyrokiem z dnia 26 października 2009 r. sygn. II K 183/09 Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Śródmieścia uznał oskarżonych winnymi zarzuconych im czynów i wymierzył oskarżonemu Józefowi M. za wszystkie 3 zarzucone mu przestępstwa karę łączną 2 lat pozbawienia wolności, zaś oskarżonym Tadeuszowi D. i Władysławowi T. kary po 1 roku pozbawienia wolności. Sąd wykonanie tych kar warunkowo zawiesił na okres próby wynoszący 3 lata. Wyrok jest nieprawomocny. Sprawa została opisana w wykazie spraw o szczególnym wymiarze społecznym dla obszaru działania OK we Wrocławiu.

- **Wykaz postępowań zakończonych w 2009 r. wydaniem chociażby nieprawomocnego orzeczenia**

S 71/02/Zk – śledztwo przeciwko Józefowi S. podejrzanemu o to, że jako oficer śledczy Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego we Wrocławiu, a zarazem funkcjonariusz państwa komunistycznego, przekraczając swoje uprawnienia, działając wspólnie i w porozumieniu z inną osobą, w celu uzyskania od prawnie pozbawionych wolności Tadeusza S. i Piotra L. określonych wyjaśnień, dotyczących przyznania się wymienionych do członkostwa w nielegalnej organizacji o nazwie „Polska Armia Podziemna", a także do podania danych personalnych oraz miejsca pobytu innych członków tej organizacji, podczas przeprowadzanych w śledztwie Sr 837/50 przesłuchań Tadeusza S. i Piotra L. w charakterze podejrzanych znęcał się nad nimi fizycznie i psychicznie, w ten sposób, że wielokrotnie poddawał ich całodobowym przesłuchaniom w pozycji stojącej, trwającym co najmniej 4 dni bez podawania pożywienia i picia oraz połączonym z oślepianiem ostrym światłem lampy, groził im wieloletnim więzieniem, obrzucał wulgarnymi słowami, a także podczas jednego z przesłuchań uderzył Tadeusza S. w przeguby rąk linijką z metalowymi okuciami, zaś Piotra L. kopał w okolice krocza, bił pałką po całym ciele, a także przemocą zmuszał podczas przesłuchań do siedzenia na nodze od krzesła, tj. o czyn z art. 246 kk art. 247 § 1 kk i art. 231 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk oraz w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. W dniu 10 września 2003 r. skierowano przeciwko Józefowi S. do Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Śródmieścia akt oskarżenia. Sprawa niniejsza została przekazana celem rozpoznania do Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia.

Wyrokiem z dnia 23 czerwca 2009 r., sygn. II K 679/06, Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia uznał Józefa S. winnym obydwu zarzucanych mu czynów i skazał go na karę łączną 2 lat pozbawienia wolności, przy czym wykonanie kary warunkowo zawiesił na okres próby 5 lat. Wyrok jest nieprawomocny.

S 79/02/Zk – śledztwo przeciwko Juliuszowi P. i Andrzejowi K. podejrzanym o to, że na przełomie sierpnia i września 1985 r. w Wałbrzychu, jako funkcjonariusze Wydziału III Służby Bezpieczeństwa Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Wałbrzychu, znęcali się fizycznie i moralnie nad zatrzymanymi członkami wałbrzyskiej „Solidarności": Dariuszem G., Andrzejem S., Dariuszem G. i Arkadiuszem F. w ten sposób, że bili ich po całym ciele, szarpali, grozili pozbawieniem życia, wzbudzając w zagrożonych uzasadnioną obawę spełnienia tych gróźb, znieważali słowami powszechnie uznanymi za obelżywe, a nadto używali przemocy w celu zmuszenia ich do złożenia wyjaśnień, tj. o czyn z art. 184 § 1 kk z 1969 r. w zw. z art. 2 ust.1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W dniu 26 kwietnia 2005 r. skierowano przeciwko Juliuszowi P. i Andrzejowi K. do Sądu Rejonowego w Wałbrzychu akt oskarżenia.

Wyrokiem z dnia 30 czerwca 2006 r., sygn. akt IIK 431/05, Sąd Rejonowy w Wałbrzychu uznał Juliusza P. i Andrzeja K. winnymi wszystkich zarzuconych im aktem oskarżenia czynów, przy czym zmodyfikował opis czynów, uznając, iż przestępstw na szkodę Dariusza G., Andrzeja S., Dariusza G. i Arkadiusza F. oskarżeni dopuścili się, działając wspólnie i w porozumieniu, w tym z innym funkcjonariuszem milicji.

Za przypisane czyny sąd wymierzył oskarżonemu Juliuszowi P. karę łączną 1 roku i 8 miesięcy pozbawienia wolności i Andrzejowi K. karę łączną 1 roku pozbawienia wolności. Nadto sąd orzekł względem Juliusza P. środek karny w postaci 1 roku pozbawienia praw publicznych.

Wyrok sądu I instancji zaskarżony został przez obrońców oskarżonych.

Wyrokiem z dnia 23 maja 2007 r., sygn. akt IV Ka 1170/06, Sąd Okręgowy w Świdnicy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy wyrokiem z dnia 20 maja 2009 r., sygn. Akt II K 705/2007, Sąd Rejonowy w Wałbrzychu uznał Juliusza P. za winnego popełnienia wszystkich 4 zarzuconych mu aktem oskarżenia czynów i wymierzył karę łączną 1 roku i 8 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 5 lat. Sąd uznał też Andrzeja K. za winnego popełnienia 2 zarzuconych mu aktem oskarżenia czynów, przestępstw fizycznego i psychicznego znęcania się nad Dariuszem G. i Dariuszem G. - i wymierzył karę łączną 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 5 lat.

Sąd uniewinnił Andrzeja K. od zarzutu znęcania się nad Andrzejem S.

Wyrok sądu zaskarżony został przez obrońców oskarżonych i prokuratora Oddziałowej Komisji (w części dotyczącej orzeczenia o karze wymierzonej Juliuszowi P.).

Wyrokiem z dnia 18 listopada 2009 r. Sąd Okręgowy w Świdnicy, nie uwzględniając apelacji stron, zaskarżony wyrok utrzymał w całości w mocy.

S 19/04/Zk – śledztwo przeciwko Ryszardowi M. podejrzanemu o to, że w okresie od sierpnia 1982 r. do 1988 r. we Wrocławiu, jako funkcjonariusz Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej na stanowisku inspektora, a następnie jako funkcjonariusz Służby Bezpieczeństwa w Wydziale V ówczesnego Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych we Wrocławiu, a zarazem funkcjonariusz państwa komunistycznego, przekraczając swoje uprawnienia, w celu uzyskania od Eugeniusza M. określonych zeznań i zmuszenia do współpracy z organami Służby Bezpieczeństwa znęcał się nad nim psychicznie w ten sposób, że poddawał go wielokrotnym, nieutrwalonym protokolarnie przesłuchaniom, podczas których namawiał go do podjęcia współpracy z organami bezpieczeństwa, a spotykając się z odmową, używał wobec niego słów wulgarnych i obraźliwych, groził mu pozbawieniem życia, inspirował telefony do ówczesnej żony pokrzywdzonego, Barbary M., przekazując jej, że jest już wdową, przy czym zachowań tych dopuszczał się wielokrotnie w czasie, kiedy Eugeniusz M. był pozbawiony wolności, tj. o czyn z art. 246 kk, art. 247 § 1 kk i z art. 231 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W dniu 25 października 2005 r. skierowano przeciwko Ryszardowi M. do Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Śródmieścia akt oskarżenia.

Postanowieniem z dnia 8 kwietnia 2008 r. sygn. V K 2260/05 Sąd Rejonowy Wrocław – Śródmieście zawiesił postępowanie wobec Ryszarda M. z uwagi na jego zły stan zdrowia i niemożność uczestniczenia w procesie.

Postanowieniem z dnia 3 czerwca 2009 r. sygn. V K 2260/05 Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Śródmieścia umorzył postępowanie wobec śmierci oskarżonego.

S 39/05/Zk – śledztwo przeciwko Tadeuszowi K., Piotrowi M. i Zdzisławowi S. Tadeusz K. i Piotr M. podejrzani byli o to, że w okresie od stycznia do kwietnia 1983 r. w Polkowicach, Legnicy i Lubinie, jako funkcjonariusze Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Legnicy, przekraczając swoje uprawnienia, w celu uzyskania od Janusza R. i Stanisława Z. określonych wyjaśnień znęcali się nad nimi fizycznie i psychicznie w ten sposób, że poddawali ich wielokrotnym przesłuchaniom, podczas których bili ich rękami po głowie i twarzy, grozili im zabójstwem oraz popełnieniem przestępstwa na szkodę osób dla nich najbliższych, wyzywali słowami wulgarnymi i obelżywymi, Piotr M. zaś dodatkowo uderzał podczas przesłuchań Stanisława Z. pałką po stopach, aż do utraty przez pokrzywdzonego przytomności, uderzał krzesłem dębowym w tył głowy i kręgosłup, wywiózł wraz z innymi funkcjonariuszami do lasu, pozostawiając go w przekonaniu, że zostanie pozbawiony życia, przy czym zachowań tych funkcjonariusze dopuszczali się w czasie pozbawienia wolności pokrzywdzonych, tj. o czyn z art. 246 kk, art. 247 § 1 kk i art. 231 § 1 kk w zw. z art.11 § 2 kk i w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Zdzisław S. podejrzany był o to, że w dniu 24 marca 1983 r. w Legnicy, jako funkcjonariusz Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Legnicy, nie dopełnił ciążącego na nim

obowiązku zapewnienia właściwych warunków prowadzonego przez siebie przesłuchania podejrzanego Janusza R. w ten sposób, że nie zareagował na wejście do pomieszczenia, w którym prowadził czynność, funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa, który użył w stosunku do osoby przesłuchiwanej nieuzasadnionej siły fizycznej w postaci uderzenia kolanami w podbrzusze, co naraziło przesłuchiwanego na bezpośrednie niebezpieczeństwo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, oraz nie udzielił pomocy Januszowi R., mogąc jej udzielić bez narażenia siebie na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, tj. o czyn z art. 231 § 1 kk i art. 162 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu niedopełnienie obowiązku i nieudzielenie pomocy bitemu przez innego funkcjonariusza Januszowi R.

W dniu 4 czerwca 2007 r. skierowano przeciwko Tadeuszowi K., Piotrowi M. i Zdzisławowi S. do Sądu Rejonowego w Legnicy akt oskarżenia.

Wyrokiem z dnia 8 kwietnia 2009 r., sygn. II K 495/07, Sąd Rejonowy w Legnicy uznał oskarżonych Tadeusza K. i Piotra M. za winnych zarzucanych im aktem oskarżenia czynów i skazał każdego z nich na karę łączną 2 lat pozbawienia wolności, Zdzisława S. zaś uniewinnił od popełnienia zarzuconego mu czynu.

Apelację od powyższego wyroku wnieśli prokurator Oddziałowej Komisji we Wrocławiu, oskarżony Tadeusz K., oskarżony Piotr M. oraz obrońcy oskarżonych Piotra M. i Tadeusza K.

Na mocy postanowienia z dnia 13 października 2009 r., sygn. IV Ka 305/09, Sąd Okręgowy w Legnicy zawiesił postępowanie w oczekiwaniu na orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego, rozstrzygające o zgodności z konstytucją RP przepisu art. 4 ust. 1a ustawy o IPN, określającego terminy przedawnienia zbrodni komunistycznych.

S 14/06/Zk – śledztwo przeciwko Arkadiuszowi Z. podejrzanemu o to, że w dniu 31 marca 1952 r. w Górze Śląskiej, jako oficer śledczy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Górze Śląskiej, a zarazem funkcjonariusz państwa komunistycznego, działając wspólnie i w porozumieniu z inną osobą, przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że w toku prowadzonego śledztwa Sb 3/52 przeciwko Borysowi C. sporządził plan przesłuchania wymienionego podejrzanego, zakładający stosowanie pod swoim kierownictwem niedozwolonych metod śledczych w postaci 22-godzinnego, ciągłego przesłuchania Borysa C. w dniach 1 i 2 kwietnia 1952 r., po czym plan ten przedstawił do zatwierdzenia szefowi PUBP w Górze Śląskiej, uzyskując jego akceptację, czym działał na szkodę Borysa C., tj. o czyn z art. 231 § 1 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W dniu 14 czerwca 2008 r. skierowano przeciwko Arkadiuszowi Z. do Sądu Rejonowego w Głogowie akt oskarżenia. Sprawa została przekazana do Sądu Rejonowego w Myszkowie.

Wyrokiem z dnia 16 lipca 2009 r., sygn. II K 201/08, Sąd Rejonowy w Myszkowie umorzył postępowanie na podstawie art. 1 ust.1 ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii. Orzeczenie uznane zostało za słuszne i stało się prawomocne.

S 38/06/Zk – śledztwo przeciwko Edwardowi R. podejrzanemu o to, że w okresie od 9 maja 1985 r. do 23 sierpnia 1985 r. w Legnicy, jako zastępca tamtejszego prokuratora rejonowego i tym samym funkcjonariusz państwa komunistycznego, nie dopełnił ciążącego na nim obowiązku przez zaniechanie przeprowadzenia postępowania karnego pomimo otrzymania 5 pisemnych zawiadomień o przestępstwie opatrzonych datą 23 kwietnia 1985 r., złożonych przez tymczasowo aresztowanego Jana S., który w ten sposób powiadomił o okolicznościach fizycznego i psychicznego znęcania się nad nim przez przesłuchujących go funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Legnicy w sprawie 3 Ds 215/85 oraz wskazał nazwisko jednego ze sprawców znęcania, przez co stosował represje wobec Jana S. oraz działał na jego szkodę, tj. o czyn z art. 231 § 1 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W dniu 11 czerwca 2008 r. skierowano przeciwko Edwardowi R. do Sądu Rejonowego w Legnicy akt oskarżenia.

Wyrokiem z dnia 10 października 2008 r., sygn. II K 279/08, Sąd Rejonowy w Legnicy uznał Edwarda R. winnym zarzuconego mu aktem oskarżenia czynu i na zasadzie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii postępowanie umorzył.

Z orzeczeniem takim nie zgodził się oskarżony Edward R. i w dniu 21 listopada 2008 r. wywiódł apelację.

Wyrokiem z dnia 10 lutego 2009 r., sygn. IV Ka 560/08, Sąd Okręgowy w Legnicy uchylił zaskarżony przez Edwarda R. wyrok i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w Legnicy do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 3 czerwca 2009 r., sygn. II K 82/09, tenże sąd uniewinnił oskarżonego od popełnienia zarzucanego mu czynu.

Apelację od tego wyr. złożył prokurator Oddziałowej Komisji we Wrocławiu.

Na mocy postanowienia z dnia 13 października 2009 r., sygn. akt IV Ka 434/09, Sąd Okręgowy w Legnicy zawiesił postępowanie w oczekiwaniu na orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego, rozstrzygające o zgodności z konstytucją RP przepisu art. 4 ust. 1a ustawy o IPN, określającego terminy przedawnienia zbrodni komunistycznych.

S 59/06/Zk – śledztwo przeciwko Wiktorowi H. Sprawa została opisana w wykazie spraw o szczególnym wymiarze społecznym dla obszaru działania OK we Wrocławiu.

S 64/06/Zk – śledztwo przeciwko Janinie K. podejrzanej o to, że jako przewodnicząca składu orzekającego Sądu Powiatowego w Jeleniej Górze, w sprawie karnej II Kp 75/62 przeciwko Henrykowi S. i Wandzie S., a tym samym funkcjonariuszka państwa komunistycznego, przekroczyła swoje uprawnienia w ten sposób, że pomimo niedoręczenia oskarżonej Wandzie S. aktu oskarżenia i złożenia wniosku przez Henryka S. o odroczenie z tego powodu rozprawy rozpoczęła przewód sądowy, ograniczając tym samym możliwość obrony oskarżonej Wandy S., a następnie bezzasadnie ograniczała wymienionej możność wypowiadania się co do dowodów w sprawie. Ponadto przedstawiono jej zarzut o to, że w toku prowadzonej rozprawy uniemożliwiała oskarżonemu Henrykowi S. przedstawienie jego linii obrony i bezzasadnie ograniczała możność wypowiadania się co do dowodów w sprawie oraz obrażała oskarżonego, nazywając go zdrajcą, a następnie pomimo oświadczenia złożonego przez Henryka S. o stosowaniu wobec niego w śledztwie przymusu fizycznego, zaniechała wbrew ciążącemu na niej obowiązkowi przeprowadzenia dowodów weryfikujących te twierdzenia, tj. o czyn z art. 231 § 1 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W dniu 9 kwietnia 2008 r. skierowano przeciwko sędzi w stanie spoczynku Janinie K. do Sądu Rejonowego w Jeleniej Górze akt oskarżenia. Z uwagi na wyłączenie się tego sądu od prowadzenia sprawy sprawę rozpoznawał Sąd Rejonowy w Koszalinie, który wyrokiem z dnia 11 sierpnia 2009 r. w sprawie sygn. II K 262/08 uniewinnił Janinę K. od zarzucanych jej aktem oskarżenia czynów.

Od wyroku tego prokurator Oddziałowej Komisji we Wrocławiu wywiódł apelację.

Wyrokiem z dnia 14 grudnia 2009 r., sygn. V Ka 705/09, Sąd Okręgowy w Koszalinie utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

S 65/06/Zk – śledztwo przeciwko Bogdanowi M. podejrzanemu o to, że w okresie od stycznia 1983 r. do 29 sierpnia 1988 r. w Legnicy, będąc inspektorem Wydziału V Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Legnicy, a tym samym funkcjonariuszem państwa komunistycznego, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi, nieustalonymi funkcjonariuszami tego urzędu, dopuścił się zbrodni komunistycznej, albowiem chcąc uzyskać od Franciszka K. określone informacje, znęcał się nad nim psychicznie i fizycznie, dokonując jego wielokrotnych, nieformalnych zatrzymań, mających odizolować go od społeczeństwa w czasie świąt państwowych, notorycznie doprowadzając do przekroczenia okresu zatrzymania, a także przeprowadzając niezasadne rewizje jego mieszkania, zazwyczaj kończące się bezprawnymi zatrzymaniami pokrzywdzonego w areszcie Milicji Obywatelskiej przy ul. Asnyka w Legnicy,

a także w czasie nieformalnych przesłuchań groził zatrzymanemu długoletnią karą pozbawienia wolności i pozbawieniem życia, chcąc zmusić go do przekazanie informacji o osobach działających w strukturach legnickiej „Solidarności", a napotykając na odmowę współpracy, używał wobec niego słów wulgarnych, przy czym w dniu 30 kwietnia 1984 r. w trakcie nieprotokołowanego przesłuchania, prowadzonego na IV piętrze budynku Służby Bezpieczeństwa w Legnicy przy ul. Jaworzyńskiej, zamierzając wywrzeć presję psychiczną, polecił uczestniczącemu w przesłuchaniu funkcjonariuszowi tego urzędu zerwać ubranie z Franciszka K., a następnie groził mu pobiciem mokrymi ręcznikami na przygotowanym uprzednio stole oraz pozwolił na markowanie zadawania ciosów pięściami w twarz, splot słoneczny i kopnięć przez drugiego funkcjonariusza, nakazał użycie przemocy fizycznej wobec Franciszka K. poprzez skrępowanie i wystawienie jego głowy oraz ramion poza obrys otwartego okna, komentując to jako możliwość wypadnięcia przez okno podczas próby ucieczki z przesłuchania, tj. o czyn z art. 246 kk, art. 247 § 1 kk i art. 189 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk i art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W dniu 24 czerwca 2008 r. skierowano przeciwko Bogdanowi M. do Sądu Rejonowego w Legnicy akt oskarżenia.

Wyrokiem z dnia 13 marca 2009 r. sygn., II K 346/08, Sąd Rejonowy w Legnicy skazał Bogdana M. na karę 1 roku pozbawienia wolności. Apelację od wyroku wniósł obrońca oskarżonego.

Postanowieniem z dnia 9 czerwca 2009 r., sygn. IV Ka 222/09, Sąd Okręgowy w Legnicy przekazał Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy, związane z terminem przedawnienia karalności czynu.

Postanowieniem z dnia 23 września 2009 r., sygn. I KZP 14/09, Sąd Najwyższy zawiesił postępowanie w sprawie w oczekiwaniu na orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego, rozstrzygające o zgodności z konstytucją RP przepisu art. 4 ust. 1a ustawy o IPN, określającego terminy przedawnienia zbrodni komunistycznych.

S 67/06/Zk – śledztwo przeciwko Witoldowi Ł. podejrzanemu o to, że w okresie od 12 marca 1987 r. do 14 marca 1987 r. we Wrocławiu, jako starszy inspektor Wydziału Śledczego tamtejszego Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych i tym samym funkcjonariusz państwa komunistycznego, przekraczając swoje uprawnienia w ramach prowadzonego dochodzenia 2 Ds 12/87, działając w celu uzyskania od prawnie pozbawionego wolności Bogdana M. określonych wyjaśnień, w tym dotyczących jego działalności w ramach „Solidarności Walczącej", oraz wskazania miejsc pobytu innych członków tej organizacji, znęcał się nad Bogdanem M. fizycznie i psychicznie w ten sposób, że poddawał wymienionego wielokrotnym, wielogodzinnym przesłuchaniom, w tym w porze nocnej, w trakcie których groził mu długotrwałym pozbawieniem wolności oraz szykanowaniem pokrzywdzonego i osób dla niego najbliższych, stosując tym samym wobec Bogdana M. represje oraz działając na jego szkodę, tj. o czyn z art. 246 kk, w zb. z art. 247 § 1 kk, w zb. z art. 231 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W dniu 18 maja 2007 r. skierowano przeciwko Witoldowi Ł. do Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Śródmieścia akt oskarżenia.

Wyrokiem z dnia 22 stycznia 2008 r., sygn. V K 971/07, Sąd Rejonowy Wrocław – Śródmieście uznał Witolda Ł. winnym przestępstwa zmuszania do określonego zachowania i na zasadzie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii umorzył postępowanie.

Nie zgadzając się z tym orzeczeniem, prokurator Oddziałowej Komisji we Wrocławiu wniósł apelację.

Wyrokiem z dnia 3 grudnia 2008 r., sygn. IV Ka 374/08, Sąd Okręgowy we Wrocławiu uchylił wyrok sądu I instancji i przekazał sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania.

Po ponownym przeprowadzeniu procesu wyrokiem z dnia 6 października 2009 r., sygn. V K 241/09, Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Śródmieścia uznał oskarżonego Witolda Ł. za winnego

popełnienia zarzuconego mu aktem oskarżenia czynu, przyjmując, że zachowanie oskarżonego wyczerpało znamiona znęcania się psychicznego, i skazał go na karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 5 lat. Wyrok jest nieprawomocny. Apelację od tego wyroku wniósł obrońca oskarżonego.

S 68/06/Zk – śledztwo przeciwko Mirosławowi F. i Romanowi B. Mirosław F. podejrzany był o to, że w dniu 28 czerwca 1982r. we Wrocławiu, jako referent operacyjny Kompanii Wywiadowczej Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej we Wrocławiu i tym samym funkcjonariusz państwa komunistycznego, znęcał się fizycznie i psychicznie nad Cezarym Sz. i Witoldem Sz. w ten sposób, że w trakcie zatrzymywania wymienionych użył gazu łzawiącego i kilkakrotnie uderzał pokrzywdzonych pięściami oraz kopał po całym ciele, a także używał wobec nich słów powszechnie uznanych za obelżywe, tj. o czyn z art. 247 § 1 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Roman B. podejrzany był o to, że w dniu 28 czerwca 1982 r. we Wrocławiu, jako referent operacyjny Kompanii Wywiadowczej Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej we Wrocławiu i tym samym funkcjonariusz państwa komunistycznego, nie dopełnił ciążącego na nim obowiązku w ten sposób, że podczas znęcania się nad Cezarym Sz. i Witoldem Sz. przez funkcjonariusza Mirosława F. nie podjął żadnych czynności zmierzających do zaprzestania stosowania przemocy, czym działał na ich szkodę, tj. o czyn z art. 231 § 1 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W dniu 21 grudnia 2007 r. skierowano przeciwko Mirosławowi F. i Romanowi B. do Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Śródmieścia akt oskarżenia.

Wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2008 r., sygn. V K 2455/07, Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Śródmieścia uznał oskarżonych Mirosława F. i Romana B. winnymi zarzucanych im aktem oskarżenia przestępstw i na zasadzie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii postępowanie umorzył.

Apelację od tego wyroku wniósł prokurator Oddziałowej Komisji we Wrocławiu.

Wyrokiem z dnia 3 grudnia 2008 r., sygn. IV Ka 1002/08, Sąd Okręgowy we Wrocławiu uwzględnił apelację prokuratora i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania sądowi I instancji.

Wyrokiem z dnia 9 grudnia 2009 r., sygn. V K 2048/08, Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Śródmieścia uznał, że nastąpiło przedawnienie karalności czynów zarzuconych oskarżonemu Mirosławowi F., i na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 kpk postępowanie umorzył. Wyrok jest nieprawomocny.

S 12/07/Zk – śledztwo przeciwko Zbigniewowi F., Marianowi K. i Jerzemu W. podejrzanym o to, że w nocy z 12 na 13 stycznia 1982 r. w Żmigrodzie, jako funkcjonariusze miejscowego Komisariatu Milicji Obywatelskiej, a zarazem funkcjonariusze państwa komunistycznego, działając wspólnie i w porozumieniu z nieżyjącym już innym funkcjonariuszem niniejszej jednostki, znęcali się fizycznie i psychicznie nad Zenonem G. i Andrzejem Z. w ten sposób, że po zatrzymaniu ich i osadzeniu w miejscowym komisariacie odmówili żądaniu pokrzywdzonych powiadomienia kierownika komisariatu w celu złożenia skargi, zachowywali się w stosunku do nich arogancko, a po wyprowadzeniu ich z celi i doprowadzeniu do innego pomieszczenia na terenie komisariatu zadawali im uderzenia po całym ciele przy użyciu pałki milicyjnej, powodując u nich obrażenia ciała w postaci smugowatych sińców na tułowiu i kończynach dolnych, tj. o czyn z art. 247 § 1 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z 18 grudnia 1998 r.o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W dniu 29 maja 2008 r. skierowano przeciwko Zbigniewowi F., Marianowi K., Jerzemu W. do Sądu Rejonowego w Trzebnicy akt oskarżenia.

Wyrokiem z dnia 21 lipca 2009 r., sygn. II K 110/08, Sąd Rejonowy w Trzebnicy umorzył postępowanie co do oskarżonych wobec upływu okresu przedawnienia, przyjmując, że dopu-

ścili się oni pospolitych występków pobicia, a działanie ich nie nosiło znamion zbrodni komunistycznej.

Prokurator Oddziałowej Komisji we Wrocławiu wystąpił o pisemne uzasadnienie wyr. i po zapoznaniu się z nim podzielił argumentację sądu, odstępując od wywiedzenia apelacji.

Wyrok ten zaskarżył w dniu 22 września 2009 r. obrońca oskarżonych.

Wyrokiem z dnia 26 listopada 2009 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu nie uwzględnił apelacji złożonej przez obrońcę oskarżonych jako oczywiście bezzasadnej i utrzymał w mocy wyrok sądu I instancji.

S 16/07/Zk – śledztwo przeciwko Józefowi M., Tadeuszowi D. i Władysławowi T. Sprawa została opisana w wykazie spraw o szczególnym wymiarze społecznym dla obszaru działania OK we Wrocławiu.

- **Wykaz spraw wszczętych przez prokuratorów OK we Wrocławiu w okresie od września 2000 r. do 31 grudnia 2004 r., a niezakończonych do dnia 31 grudnia 2009 r.**

Zbrodnie komunistyczne

S 21/02/Zk – śledztwo w sprawie tworzenia przez funkcjonariuszy Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej we Wrocławiu fałszywych dowodów przeciwko osobom zatrzymanym w dniu 31 sierpnia 1982 r. we Wrocławiu w celu prowadzenia przeciwko nim postępowań karnych za udział w demonstracjach.

Sprawa została opisana w wykazie spraw o szczególnym wymiarze społecznym dla obszaru działania OK we Wrocławiu.

Zbrodnie inne

S 13/00/Zi – w sprawie zbrodni ludobójstwa dokonanych przez nacjonalistów ukraińskich w latach 1942–1945 w powiatach Rawa Ruska, woj. lwowskie, i Tomaszów Lubelski, woj. lubelskie, na ludności narodowości polskiej, m.in. w Niemirowie Zdroju, gdzie już w listopadzie 1942 r. w czasie napadu na wieś nacjonaliści ukraińscy dokonali zabójstwa 17 osób ukrywających się w domu sąsiada narodowości ukraińskiej. Pozostali mieszkańcy wsi, którzy przeżyli napad, ukrywając się w miejscowym kościele, na polecenie władz niemieckich przewiezieni zostali do Rawy Ruskiej, a następnie koleją do centralnej Polski. W dniu 15 października 1943 r. w Stajach nacjonaliści ukraińscy wyprowadzili na pobliską łąkę i zastrzelili 9 mężczyzn narodowości polskiej; w dniu 6 kwietnia 1944 r., w Wielki Czwartek, w nieistniejącej już Worochcie, w folwarku zginęło nie mniej niż 30 osób, do których strzelano, a następnie spychano do przygotowanego wcześniej dołu – ich mogiła znajduje się na terenie obecnego pasa granicznego – oraz w Tarnoszynie, gdzie w czasie okupacji niemieckiej zabijane były, głównie przez funkcjonariuszy miejscowej ukraińskiej policji pojedyncze osoby i rodziny, zaś w nocy z 17 na 18 marca 1944 r. członkowie bandy UPA i funkcjonariusze ukraińskiej policji zabili 51 osób, nadto w pobliskim Ulhówku – 10 osób. Jak ustalono, za współudział w dokonaniu zbrodni w Tarnoszynie skazany został wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Zamościu z dnia 27 października 1978 r. na karę śmierci Iwan M. vel Jan M.

S 14/00/Zi – w sprawie zbrodni dokonanych w latach 1939–1945 na terenie b. pow. Podhajce, woj. tarnopolskie. W toku śledztwa przesłuchano świadków na okoliczności dotyczące zbrodni dokonanych w Markowej, Zawałowie, Panowicach, Małowodach, Rosochowaćcu, Szwejkowie, Hnilczach, Bokowie, Szumlanach, Tołstobabach, Sławentynie, Dobrowodach, Zawadówce i w innych miejscowościach, przy czym jednej z pierwszych zbrodni masowych dokonano po napaści Niemiec na Polskę w nocy z 18 na 19 września 1939 r. w Szumlanach, gdzie zginęło 36 mieszkańców wsi, pochowanych następnie w zbiorowej mogile. Nadto zabójstw dokonano w dniu 17 września 1944 r. w Sławentynie, gdzie zginęło nie mniej niż 50

osób, w dniu 6 stycznia 1945 r. w Gniłowodach – 65 osób, w dniu 15 stycznia 1944 r. w Markowej – około 45 osób zabitych przy użyciu noży i siekier, pochowanych następnie na miejscowym cmentarzu. Sprawcami zbrodni byli zwykle mieszkańcy wiosek na tyle oddalonych od miejsc napadu, by uniemożliwiło to identyfikację sprawców, lub osoby o zamaskowanych twarzach. Niemniej zdarzały się przypadki rozpoznania sprawców napadu. Wśród ofiar były oprócz mężczyzn, kobiety, dzieci i ludzie starsi. Liczbę mężczyzn, którzy zginęli ograniczyło powołanie wielu z nich w 1944 r. przez władze radzieckie do wojska. Śledztwo w toku.

S 15/00/Zi – w sprawie zbrodni ludobójstwa dokonanych przez nacjonalistów ukraińskich w latach 1939–1945 w pow. Borszczów, woj. tarnopolskie, na miejscowej ludności narodowości polskiej, m. in. w Germakówce, gdzie w wyniku dokonanego w dniu 13 lutego 1944 r. napadu na dom (odbywało się tam wesele)zginęły 32 osoby, w tym 30 mieszkańców tej wsi narodowości polskiej, jedna osoba narodowości ukraińskiej i żołnierz niemiecki, który jako gość weselny w trakcie napadu bronił pozostałych osób przed napastnikami. Ofiarami tej zbrodni byli mężczyźni, kobiety i dzieci, zaś sprawcami mordu ich sąsiedzi narodowości ukraińskiej. W styczniu 1944 r. w wyniku napadu dokonanego w Głęboczku zamordowano nie mniej niż 45 osób, zaś w dniu 27 lutego 1945 r. w Cyganach – nie mniej niż 25 osób. Aby zapobiec zbrodniom, Polacy powoływali w poszczególnych miejscowościach formacje cywilne mające na celu samoobronę, ukrywali się we wcześniej przygotowanych kryjówkach, wzajemnie ostrzegali się przed nadchodzącymi banderowcami oraz korzystali z ochrony stacjonujących w niektórych miejscowościach niemieckich wojsk. Śledztwo w toku.

S 8/01/Zi – w sprawie zbrodni popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich na terenie pow. Brody, woj. tarnopolskie, w latach 1943–1945, gdzie masowych zbrodni dokonano w szczególności w miejscowościach: Podkamień, Palikrowy, Czernica, Hucisko Brodzkie, Huta Pieniacka, Ponikwa i inne. W Palikrowach w dniu 12 marca 1944 r. mieszkańców wsi i przebywających tam uciekinierów z pobliskiego pow. Rohatyn, woj. stanisławowskie, zgromadzono na miejscowym placu. Kobiety narodowości ukraińskiej wskazywały napastnikom swoich sąsiadów narodowości polskiej, po czym przy użyciu broni palnej i ostrej dokonano zabójstwa 363 osób. Wśród ocalałych z pogromu znaleźli się głównie przybysze z pow. Rohatyn, którzy nieznani osobiście ukraińskim kobietom, władając językiem ukraińskim, pozorowali przynależność do tej grupy narodowościowej. Zabójstw dokonano też w dniu 13 lutego 1944 r. w Hucisku Brodzkim – 37 osób, w dniu 12 marca 1944 r. w Podkamieniu – 106 osób, w dniu 17 stycznia 1944 r. w Suchowoli 28 – osób. Śledztwo w toku.

S 10/01/Zi – śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa dokonanych przez nacjonalistów ukraińskich w latach 1939–1945 w powiatach Kałusz i Rohatyn, woj. stanisławowskie, na osobach narodowości polskiej. Zgromadzony w toku śledztwa osobowy materiał dowodowy potwierdza, że w latach 1943–1945 na terenie powiatów Kałusz i Rohatyn nacjonaliści ukraińscy dopuścili się zabójstw i innych czynów przestępnych na osobach narodowości polskiej. Zbrodnie te miały miejsce w Bereźnicy Szlacheckiej, Wojniłowie, Mazurowie, Ziemiance, Kałuszu, Tomaszowcach, Pawlikówce, Korolówce, Łukowcu Żurowskim, Łukowcu Wiśniowieckim, Łukowcu Nowym, Słobodzie Bukaczowskiej, Firlejowie, Bukaczowcach, Nowoszynach, Byble, Chochoniowie, Dytiatynie i innych miejscowościach. Ustalono m. in., że w dniu 6 lutego 1943 r. w Słobódce Bołszowieckiej zginęło 25 mieszkańców tej wsi narodowości polskiej. Ofiarami tej zbrodni byli mężczyźni, kobiety i dzieci, a sprawcami mordu ich sąsiedzi narodowości ukraińskiej. W marcu 1944 r. w wyniku napadu dokonanego w Bereźnicy Szlacheckiej zabito nie mniej niż 60 osób. Sprawcami zbrodni byli również mieszkańcy tej wsi narodowości ukraińskiej - sąsiedzi ofiar. Polacy, którzy ocaleli, masowo uciekali do miast. Śledztwo w toku.

S 16/01/Zi – w sprawie zbrodni popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich na terenie pow. Przemyślany, woj. tarnopolskie, w latach 1943–1945, w miejscowościach Hanaczów,

Hanaczówka, Świrz, Ciemierzyńce, Tuczna i innych, w tym m. in. zabójstwa w Hanaczowie i w Hanaczówce 3 lutego 1944 r. i 9 kwietnia 1944 r., zabójstwa w Kopaniu 2 lutego 1944 r. – 75 osób, zabójstwa w Białem 24 marca 1944 r. – około 60 osób. Szczególnie w wyniku napadów i dokonanych zbrodni ucierpieli mieszkańcy Hanaczowa i pobliskiej Hanaczówki, bowiem w trakcie dokonanego w tej miejscowości w nocy z 3 na 4 lutego 1944 r. napadu zginęło 56 osób, spalono też znaczną część zabudowań. Mimo ataku z czterech stron licznej grupy nacjonalistów część mieszkańców wsi zdołała się ukryć w pobliskim lesie. Po napadzie ludność polska nie opuściła Hanaczowa, nocowała natomiast w większych liczebnie grupach w kościele (w którym okna zabezpieczone zostały metalową siatką, a drzwi obite blachą), na plebanii i w szkole. Mimo to w wyniku drugiego napadu na wieś, dokonanego w dniu 9 kwietnia 1944 r. – w Święta Wielkanocne – zginęło kolejnych 40 osób, głównie tych, którzy ukryli się na terenie zabudowań mieszkalnych i gospodarskich. Po tym napadzie w Hanaczowie pozostali przy życiu mieszkańcy wyjechali, pozostało około 40 osób narodowości polskiej, głównie młodych mężczyzn, którzy w maju 1944 r. również opuścili wieś. Śledztwo w toku.

S 31/01/Zi – śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich na terenie b. pow. Buczacz, woj. tarnopolskie. Zgromadzony w toku śledztwa osobowy materiał dowodowy potwierdził, że w latach 1939–1945 na terenie pow. Buczacz nacjonaliści ukraińscy dopuścili się szeregu masowych zabójstw i innych czynów przestępnych na osobach narodowości polskiej. Do najbardziej krwawej zbrodni doszło w nocy z 5 na 6 lutego 1945 r. w Baryszu, gdzie z rąk ukraińskich nacjonalistów zginęło około 130 osób, głównie mieszkańców przysiółka Mazury. Mieszkańcy wsi, zaopatrzeni w znaczną ilość broni palnej, bronili się przy jej użyciu, napastnicy w liczbie około 300 osób wrzucali natomiast do wnętrz zabudowań granaty. Gdy kryte słomą domy stawały w ogniu, a ich mieszkańcy wybiegali na zewnątrz, ginęli od strzałów z broni palnej lub ostrych narzędzi. Spaleniu uległa większość zabudowań, z wyjątkiem nielicznych domów krytych blachą. Ofiary tej zbrodni pochowane zostały po 3 dniach we wspólnej mogile. Równie brutalnych napadów dokonali oni też w miejscowościach Markowa, Korościatyn, Zalesie, Poźniki, Bobulińce, Szklana Huta i innych. Śledztwo w toku.

S 48/01/Zi – w sprawie zbrodni popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich na terenie pow. Brzeżany, woj. tarnopolskie, w latach 1943–1945, w tym m.in. zabójstwa w Płauczy Wielkiej w dniu 28 marca 1944 r. – 70 osób, zabójstwa w Kuropatnikach w dniu 3 kwietnia 1944 r. – 22–23 osób, zabójstwa w Buszczach w dniu 22 stycznia 1944 r.– 46 osób, zabójstwa w Szybalinie w dniu 7 listopada 1944 r. – 9 osób. Jak wynika z poczynionych ustaleń, w Kuropatnikach napastnicy wchodzili do wybranych domów i przy użyciu broni palnej zabijali mężczyzn według przygotowanej wcześniej listy. W Szybalinie napastnicy podpalili zabudowania należące do Polaków, po czym strzelali do uciekających z palących się domów ludzi. W Płauczy Wielkiej oprócz zbrodni na ludności napastnicy dokonali masowego rabunku mienia ofiar. Śledztwo w toku.

S 68/01/Zi – śledztwo w sprawie zabójstw, ciężkich uszkodzeń ciała, sprowadzania pożarów, zaboru mienia oraz innych prześladowań obywateli polskich dokonywanych przez nacjonalistów ukraińskich w latach 1939–1945 na terenie powiatów Bolechowo, Dolina, Halicz, Kałuszów, Kołomyja, Korszów, Kosów, Mikuliczyn, Nadwórna, Stryj, Tłumacz i Żydaczów, leżących na terenie woj. stanisławowskiego.

W toku śledztwa przesłuchano łącznie 252 osoby, a zgromadzony dotychczas materiał dowodowy jednoznacznie wskazuje, że członkowie nacjonalistycznych organizacji ukraińskich dopuścili się zbrodni ludobójstwa (w rozumieniu artykułu 118 §1 kk) na obywatelach polskich - mieszkańcach miejscowości leżących na terenie wyżej wymienionych powiatów.

Ustalono nadto, że w zagranicznych archiwach znajduje się duża ilość materiałów mogących mieć istotne znaczenie dla śledztwa, jednak ze względu na ilość bieżącej pracy poszukiwanie i udostępnienie konkretnych materiałów możliwe jest jedynie przez samodzielną pracę przedstawicieli strony polskiej.

Prowadzona jest kwerenda archiwów IPN w zakresie zbrodni ludobójstwa popełnionych na terenie powiatów Bolechowo, Dolina, Halicz, Kałuszów, Kołomyja, Korszów, Kosów, Mikuliczyn, Nadwórna, Stryj , Tłumacz i Żydaczów. Śledztwo w toku.

S 6/02/Zi – śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich na terenie pow. Trembowla, woj. tarnopolskie, w latach 1939–1945, w tym miejscowości: Budzanów, Tiutków, Stara Zazdrość i Nowa Zazdrość, Wierzbowiec i inne, a to zabójstwa w Plebanówce 24 listopada 1943 r. – 10 osób, w Chleszczawie w marcu 1944 r. – 20 osób, w Starej i Nowej Zazdrości w dniu 25 września 1944 r.– 40 osób i w dniu 20 marca 1945 r. – 30 osób powiązanych kolczastym drutem i spalonych w niezamieszkanym domu. W Wierzbowcu w nocy z 19 na 20 marca 1944 r. bandy otoczyły polską część wsi, po czym ją spaliły, zaś mieszkańców, którzy nie zdołali się ukryć, w tym kobiety i dzieci, napastnicy zabijali przy użyciu broni palnej i ostrych narzędzi, znęcając się przy tym nad ofiarami. W Budzanowie, gdzie miejscowa ludność dysponowała znaczną ilością broni palnej, w nocy z 21 na 22 marca 1944 r. zginęło 7 osób, natomiast spaleniu uległa niemal cała wieś – około 120 zabudowań. Śledztwo w toku.

S 7/02/Zi – śledztwo w sprawie zbrodni popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich na terenie pow. Tarnopol, woj. tarnopolskie, w latach 1940–1945, w miejscowościach Łozowa, Chodaczków Wielki, Budyłów i innych. Z poczynionych ustaleń wynika, że w szeregu miejscowości, a szczególnie w Ładyczynie, Borkach Wielkich i w Józefówce nacjonaliści ukraińscy dokonali pojedynczych zabójstw, natomiast w innych dokonali zbrodni masowych. W Łozowej w nocy z 27 na 28 grudnia 1944 r. wieś zaatakowana została z trzech stron. Napastnicy uzbrojeni byli w widły, siekiery i noże oraz kilka sztuk broni palnej. Nie znali mieszkańców wsi. Ludność narodowości ukraińskiej, uprzedzona o napadzie, znała hasło, które podawała napastnikom, natomiast Polacy, którzy nie znali hasła, byli zabijani. Napad przerwało pojawienie się wojskowego pociągu pancernego. Zginęło 131 osób, głównie ludzi starszych i dzieci. W Chodaczkowie Wielkim w dniu 15 kwietnia 1944 r. zginęły 162 osoby. W Ichrowicy w Wigilię Bożego Narodzenia 1944 r. do domów zamieszkanych przez Polaków wchodziły kilkuosobowe grupy nacjonalistów ukraińskich, którzy zabijali przy użyciu broni palnej i ostrych narzędzi zastanych tam domowników. Zginął również miejscowy ksiądz katolicki. Napad trwał do czasu przybycia członków tzw. istriebitielnych batalionów i kilku żołnierzy radzieckich. Zginęło ok. 77 osób. Ofiary pochowane zostały w zachowanej do dziś zbiorowej mogile. Śledztwo w toku.

S 20/02/Zi – śledztwo w sprawie zabójstw, ciężkich uszkodzeń ciała, sprowadzania pożarów, zaboru mienia oraz innych prześladowań obywateli polskich dokonywanych przez nacjonalistów ukraińskich w latach 1939–1945 na terenie pow. Kamionka Strumiłowa, woj. tarnopolskie.

W toku śledztwa przesłuchano łącznie 96 osób, a zgromadzony dotychczas materiał dowodowy jednoznacznie wskazuje, że członkowie nacjonalistycznych organizacji ukraińskich dopuścili się zbrodni ludobójstwa (w rozumieniu artykułu 118 §1 kk) na obywatelach polskich, mieszkańcach miejscowości leżących na terenie wyżej wymienionego powiatu.

Na obecnym etapie postępowanie zmierza głównie do ustalenia jak największej liczby żyjących świadków zdarzeń będących przedmiotem śledztwa i wykonanie z ich udziałem czynności procesowych. Służyło temu m. in. zamieszczenie komunikatów w środkach masowego przekazu.

Ustalono, że w zagranicznych archiwach znajdują się znaczne ilości materiałów mogących mieć istotne znaczenie dla śledztwa. Jednocześnie archiwa te poinformowały prokuratorów OK we Wrocławiu, iż nie są w stanie dokonać wyboru dokumentów istotnych dla sprawy, i zaproponowały, aby weryfikacji dokumentów dokonali prokuratorzy.

Nadto prowadzona jest kwerenda archiwów IPN w zakresie zbrodni ludobójstwa popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich na obywatelach polskich w latach 1939–1945 na terenie pow. Kamionka Strumiłowa. Śledztwo w toku.

S 22/02/ Zi – śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa popełnionych w okresie od 1939 r. do 1945 r. przez nacjonalistów ukraińskich na obywatelach polskich – mieszkańcach b. pow. Śniatyń, woj. stanisławowskie. Zgromadzony w sprawie materiał procesowy potwierdził, iż w latach 1939–1945 na terenie pow. Śniatyń, woj. stanisławowskie, nacjonaliści ukraińscy dopuścili się szeregu zbrodni na obywatelach polskich. Sprawcy działali w sposób zorganizowany i zaplanowany, dokonując pacyfikacji m.in. następujących miejscowości:

- Trójca – 23 października 1944 r. – dokonano zabójstwa co najmniej 63 osób przez zastrzelenie oraz przy użyciu noży, wieś w części zamieszkiwana przez Polaków została spalona;
- Nowosielica – 4 listopada 1944 r. – dokonano zabójstwa około 20 osób przez podpalenie budynku, w którym znajdowali się pokrzywdzeni;
- Dżurów – 27 marca 1944 r. – dokonano zabójstwa nie mniej niż 7 osób przez zastrzelenie;
- Haniowo – 19/20 marca 1943 r. – dokonano zabójstwa około 13 osób przez zastrzelenie, zadawane uderzeń przy użyciu noży, wieś została spalona.

Śledztwo w toku.

S 23/02/Zi – śledztwo w sprawie masowych zbrodni popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich w latach 1943–1945 na obywatelach polskich – mieszkańcach pow. Rudki, woj. lwowskie.

W toku śledztwa przesłuchano łącznie 65 osób, a zgromadzony dotychczas materiał dowodowy jednoznacznie wskazuje, że członkowie nacjonalistycznych organizacji ukraińskich dopuścili się zbrodni ludobójstwa (w rozumieniu artykułu 118 §1 kk) na obywatelach polskich, mieszkańcach miejscowości leżących na terenie wyżej wymienionego powowiatu.

Obecnie postępowanie zmierza głównie do ustalenia żyjących świadków zdarzeń będących przedmiotem śledztwa i wykonania z ich udziałem czynności procesowych. Służyło temu m. in. zamieszczenie komunikatów w środkach masowego przekazu.

Ustalono, że w zagranicznych archiwach znajdują się znaczne ilości materiałów mogących mieć istotne znaczenie dla śledztwa. Jednocześnie archiwa te poinformowały prokuratorów OK we Wrocławiu, iż nie są w stanie dokonać wyboru dokumentów istotnych dla sprawy, i zaproponowały, aby weryfikacji dokumentów dokonali prokuratorzy.

Nadto prowadzona jest kwerenda archiwów IPN w zakresie zbrodni ludobójstwa popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich na obywatelach polskich w latach 1939–1945 na terenie pow. Rudki.

S 25/02/Zi – śledztwo w sprawie dopuszczenia się przez nacjonalistów ukraińskich w latach 1939–1945 na terenie dawnego pow. Czortków, woj. tarnopolskie, zbrodni ludobójstwa na obywatelach polskich w celu wyniszczenia w części polskiej grupy narodowej.

W toku postępowania przesłuchano 328 świadków, w większości byłych mieszkańców pow. czortowskiego, bądź ich najbliższych. Zgromadzono zdjęcia, mapy, spisane wspomnienia, listy osób pokrzywdzonych i nieliczne dokumenty archiwalne dot. krytycznego okresu. Zebrany materiał dowodowy wskazuje na to, że sprawcy zbrodni działali zgodnie z wcześniej ustalonym planem, w sposób zorganizowany, a ich celem było co najmniej częściowe wyniszczenie polskiej grupy narodowej przez dokonywanie zabójstw. Efektem zaplanowanej eksterminacji ludności polskiej była znaczna liczba ofiar, które w większości pozbawiane były życia w sposób nadzwyczaj okrutny. Przykładem takich zachowań może być dokonane zimą 1944 r. zabójstwo przez uduszenie 29 mieszkańców wsi Połowce, w tym małoletnich dzieci i kobiet w ciąży. Przed śmiercią rozebrane ofiary stłoczono w stodole i zawieszono im na szyi powrozy. Aktualnie kontynuowane są przesłuchania ujawnionych pokrzywdzonych i świadków. Z ustaleń śledztwa wynika również, iż w archiwach rosyjskich, ukraińskich i najprawdopodobniej niemieckich znajdują sie dokumenty mające istotne znaczenie dla przedmiotu śledztw dot. ludobójstwa obywateli polskich przez ukraińskich nacjonalistów. Śledztwo w toku.

S 26/02/Zi – śledztwo w sprawie dopuszczenia się przez nacjonalistów ukraińskich w latach 1939–1945 na terenie dawnego pow. Kopyczyńce, woj. tarnopolskie, zbrodni ludobójstwa na obywatelach polskich w celu wyniszczenia w części polskiej grupy narodowej. W postępowaniu przesłuchano 297 świadków, zgromadzono wspomnienia b. mieszkańców tych terenów, mapy, zdjęcia oraz pojedyncze materiały archiwalne. Z ustaleń śledztwa wynika, iż napastnicy, atakując poszczególne miejscowości, działali w sposób planowy, byli dobrze zorganizowani, a ich celem było wyniszczenie ludności narodowości polskiej głównie przez dokonywanie zabójstw. Przykładem takiej akcji był dwukrotny atak nacjonalistów ukraińskich na polskich mieszkańców wsi Majdan, pow. Kopyczyńce. W nocy 12 marca 1944 r. zamaskowani i odziani – w celu lepszej identyfikacji – w białe stroje napastnicy zaatakowali Majdan z czterech stron. Zastrzelono lub spalono żywcem ok. 100 Polaków, rabując ich dobytek i paląc większość posesji. Kolejny nocny napad miał miejsce 27 stycznia 1945 r. Ukraińcy zabili wtedy siekierami bądź strzałami z broni palnej – według różnych szacunków – od 30 do 60 osób, które schroniły się w miejscowym kościele.

Jednocześnie ukraińscy nacjonaliści nie stronili od skrytobójczych mordów pojedynczych osób narodowości polskiej. Śledztwo w toku.

S 39/02/Zi – śledztwo w sprawie dopuszczenia się przez nacjonalistów ukraińskich w latach 1939–1945 na terenie powiatów Bóbrka i Lwów, w tym w samym mieście Lwów, woj. lwowskie, zbrodni ludobójstwa na obywatelach polskich w celu wyniszczenia polskiej grupy narodowej. Podobnie jak w innych sprawach prowadzonych w tym przedmiocie, nacjonaliści ukraińscy napadali przede wszystkim nocą na wsie zamieszkałe wyłącznie albo w części przez ludność polską, mordując przy zastosowaniu okrutnych i barbarzyńskich metod (zarąbanie siekierą, obcinanie kończyn i członków, palenie żywcem, wrzucanie do studni). Często do mordów dochodziło na oczach najbliższej rodziny. Szczególne nasilenie mordów na terenie tych powiatów miało miejsce w 1944 r., a więc już w końcowej fazie wojny, bowiem na obszary pow. lwowskiego uciekała ludność polska z dalej na wschodzie położonych powiatów. Szczególnym przykładem jest tu wieś Siemianówka. Przed wojną liczyła około 3000 mieszkańców, a w 1944 r. liczba ta wzrosła do około 10 000. Ponadto wioska była całkowicie zamieszkana przez ludność polską, miała bardzo silną samoobronę i była broniona przez miejscowy oddział Armii Krajowej. Wieś nigdy nie została zniszczona przez nacjonalistów ukraińskich. Do szczególnych aktów okrucieństwa doszło w takich wioskach jak Hucisko, Huta Szczerzecka, Bryńce Zagórne, Sokołówka. W Hucisku w okolicach Świąt Wielkanocnych w 1944 r. zginęło ponad 120 osób, duża część z nich została żywcem spalona w stodole. Jeden z mężczyzn został na oczach rodziny trzykrotnie przecięty piłą. W sprawie przesłuchano prawie 400 osób, ale wiele osób czeka jeszcze na przesłuchanie. Charakterystyczne jest to, że do stosunkowo niewielu mordów ludności polskiej doszło w samym Lwowie, ale wynikało to faktu, że miasto w większości zamieszkiwali Polacy, którzy byli dobrze zorganizowani. Śledztwo w toku.

S 52/02/Zi – śledztwo w sprawie dopuszczenia się zbrodni ludobójstwa popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich w latach 1939–1945 na obywatelach polskich, mieszkańcach b. powiatów Sambor i Drohobycz, woj. lwowskiego.

Zgromadzony w toku postępowania obszerny materiał dowodowy, w szczególności w postaci zeznań przesłuchanych ponad 240 świadków, potwierdza, że w latach 1939–1945 na terenie powiatów Sambor oraz Drohobycz nacjonaliści ukraińscy dopuścili się szeregu zbrodni na obywatelach polskich. Zabójstwa osób narodowości polskiej miały miejsce we wsiach: Wołoszcza, przysiółek Zady, Waniowice, Kulczyce, Hordynia, Dorożów, Dublany, Oleksięta, Bielinka Mała, Brześciany, Kalinowo, Stary Sambor, Stara Sól, przysiółek Paproczyzna i innych. W postępowaniu badane są okoliczności zabójstwa nie mniej niż 100 osób, jednakowoż liczba ofiar wzrasta wraz z zeznaniami kolejnych świadków. Czynności procesowe koncentrują się na wyjaśnianiu dokładnych okoliczności zabójstw poszczególnych, znanych już w większości z tożsamości ofiar. Śledztwo w toku.

S 73/02/Zi – śledztwo w sprawie dopuszczenia się przez nacjonalistów ukraińskich w latach 1939–1945 na terenie dawnego pow. Gródek Jagielloński, woj. lwowskie, zbrodni ludobójstwa na obywatelach polskich w celu wyniszczenia w części polskiej grupy narodowej. Do chwili obecnej przesłuchano 152 świadków. W oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy ustalono, iż nacjonaliści ukraińscy atakowali ludność polską zamieszkałą na obszarach wiejskich i przedmieściach pow. gródeckiego. Miasta stanowiły, poza nielicznymi wyjątkami, azyl bezpieczeństwa dla zgromadzonej tam ludności. Napastnicy zabijali mężczyzn, kobiety i dzieci. W nielicznych wypadkach podrzucano obywatelom narodowości polskiej ulotki nakazujące opuszczenie miejsca zamieszkania w określonym terminie. W czasie ataków zamieszkane przez ludność polską i ukraińską posesje Ukraińców pozostawały nietknięte, co wskazywałoby na współpracę przynajmniej części miejscowych Ukraińców z nacjonalistami. W małżeństwach mieszanych oszczędzano zazwyczaj osoby narodowości ukraińskiej i ich dzieci tej samej płci. Niejednokrotnie zmuszano jednak takie osoby do własnoręcznego zabicia polskiego małżonka. W kazaniach duchownych grekokatolickich wielokrotnie przewijał się motyw „wyplewienia kąkolu z pszenicy", przy czym za kąkol uważano obywateli narodowości polskiej. Ataki na poszczególne wsie były najczęściej zaplanowane i sprawnie zorganizowane. Między innymi w czasie napadu Ukraińców na kolonię wsi Jamelna o nazwie Mazurówka w nocy 29 września 1944 r. strzałami z broni palnej, siekierami lub bagnetami zabito ok. 60 osób. Napastnikom towarzyszyły kobiety dokonujące kradzieży mienia ofiar. Obecnie oczekuje się informacji dot. stanu archiwów IPN oraz rosyjskich i ukraińskich zasobów archiwalnych w tym zakresie. Śledztwo w toku.

S 74/02/Zi – śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich w okresie od 1939–1945 r. na obywatelach polskich – mieszkańcach b. pow. Zaleszczyki, woj. tarnopolskiego.

W toku prowadzonego postępowania łącznie przesłuchano ponad 100 osób. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy w pełni wskazuje, że w latach 1939–1945 na terenie pow. Zaleszczyki nacjonaliści ukraińscy dopuścili się szeregu zbrodni na obywatelach polskich. Zeznania przesłuchanych dotychczas świadków oraz załączone przez nich dokumenty pozwoliły na ustalenie wykazu miejscowości, w których dokonano zbrodni w dawnym pow. zaleszczyckim, jak też ustalenie ofiar tych zbrodni oraz osób pokrzywdzonych – członków rodzin zabitych.

Jak stwierdzono, w latach 1939–1945 niemalże w każdej miejscowości b. pow. zaleszczyckiego miały miejsce napady. Szczególnym okrucieństwem wykazali się sprawcy w takich miejscowościach jak Nyrków, Czerwonogród, Latacz, Błyszczanka, Szczytowce, Torskie, Uhryńkowce, paląc żywcem bądź pozbawiając życia w inny, równie okrutny sposób całe rodziny. Śledztwo w toku.

S 8/04/Zi – w sprawie zbrodni ludobójstwa dokonanych przez nacjonalistów ukraińskich w latach 1941–1945 w pow. Stanisławów, woj. stanisławowskie, na obywatelach narodowości polskiej, gdzie już jesienią 1941 r. w Mariampolu zamordowany został ks. Marcin Bosak. Wiosną 1944 r. zamordowanych zostało 10 rolników, mieszkańców Wołczkowa, wracających furmankami z Halicza, po dostarczeniu tam zboża – ich furmanki i konie zrabowano zaś w nocy z 29 na 30 marca 1944 r. w wyniku napadu dokonanego na Wołczków zginęło nie mniej niż 58 mieszkańców wsi.

Wśród szeregu dokonanych w tym czasie zbrodni brutalnością wyróżniło się dokonane w nocy z 23 na 24 kwietnia 1944 r. w Wiktorowie zabójstwo mieszkanki tej wsi i jej pięciorga dzieci, których okaleczone zwłoki zakopane zostały przez sprawców napadu na pobliskim polu. Śledztwo w toku.

S 79/09/Zi – podjęte z zawieszenia śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa popełnionych w okresie od 1943 do 1945 r. przez nacjonalistów ukraińskich na obywatelach polskich – mieszkańcach b. powiatów Mościska i Jaworów, woj. lwowskie.

Z poczynionych ustaleń wynika, iż nacjonaliści ukraińscy atakowali ludność polską zamieszkałą na obszarach wiejskich i przedmieściach, zabijali mężczyzn, kobiety i dzieci. Wielokrotnie ofiary umierały w męczarniach bądź ich zgon poprzedzały tortury. Napastnicy działali w sposób uniemożliwiający ich rozpoznanie. Napadali przeważnie w nocy, zamaskowani. U jednego z pokrzywdzonych, Janusza K., rozpoznano przestrzał stawu barkowego prawego z rozległymi ubytkami kostnymi głowy, ramieniowe i inne obrażenia.

Biegły z zakresu medycyny stwierdził, że obrażenia mogły powstać na skutek postrzelenia z karabinu pociskiem typu dum-dum. Śledztwo w toku.

S 80/09/Zi – podjęte z zawieszenia śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa dokonywanych przez nacjonalistów ukraińskich na obywatelach polskich w latach 1939–1945 na terenie pow. Skałat, woj. tarnopolskie.

W toku śledztwa przesłuchano łącznie 82 osoby. Przeprowadzono wstępne sprawdzenia co do zawartości rosyjskich, ukraińskich i niemieckich archiwów w celu ustalenia, czy znajdują się one w posiadaniu materiałów archiwalnych istotnych dla przedmiotu śledztwa.

Ustalono, że w zagranicznych archiwach znajdują się znaczne ilości materiałów mogących mieć istotne znaczenie dla śledztwa. Jednocześnie archiwa te poinformowały prokuratorów OK we Wrocławiu, iż nie są w stanie dokonać wyboru dokumentów istotnych dla sprawy, i zaproponowały, aby weryfikacji dokumentów dokonali prokuratorzy.

S 81/09/Zi – podjęte z zawieszenia śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa popełnionych w okresie od 1939 r. do 1945 r. przez nacjonalistów ukraińskich na obywatelach polskich – mieszkańcach b. pow. turczańskiego, woj. lwowskie.

W toku postępowania przesłuchano 108 świadków, w większości byłych mieszkańców pow. turczańskiego w woj. lwowskim. Z poczynionych ustaleń wynika, że sprawcy działali według z góry ustalonego planu, w sposób zorganizowany, a ich celem było co najmniej częściowe wyniszczenie polskiej grupy narodowej. Obecnie wykonywana jest kwerenda dot. stanu archiwów IPN oraz rosyjskich i ukraińskich zasobów archiwalnych (miejsce i rodzaj przechowywanych dokumentów) w tym zakresie. Śledztwo w toku.

S 82/09/Zi – podjęte z zawieszenia śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich w okresie od 1939 r. do 1945 r. na obywatelach polskich – mieszkańcach b. pow. Radziechów, woj. tarnopolskie.

Z poczynionych ustaleń wynika, że nacjonaliści ukraińscy atakowali ludność polską zamieszkałą na obszarach wiejskich i przedmieściach. Wielokrotnie ofiary umierały w męczarniach bądź ich zgon poprzedzały okrutne formy tortur. W nielicznych wypadkach podrzucano obywatelom narodowości polskiej ulotki nakazujące opuszczenie miejsca zamieszkania w określonym terminie, jednak pomimo stosowania się przez Polaków do takiego nakazu Ukraińcy atakowali opuszczających swoje domostwa pokrzywdzonych. Śledztwo w toku.

S 83/09/Zi – podjęte z zawieszenia śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa popełnionych w okresie od 1939 r. do 1945 r. przez nacjonalistów ukraińskich na obywatelach polskich - mieszkańcach b. pow. Zborów, woj. tarnopolskie. Z poczynionych ustaleń wynika, że masowych zbrodni dokonano w miejscowościach Milno, Gontowa, Hnidawa, Białogłowy i inne, zaś w większości pozostałych wsi tego powiatu w tym w Oziernie, Trościańcu Wielkim czy Załoźcach ginęły pojedyncze osoby uprowadzane do pobliskich lasów, zabijane w trakcie robót polowych czy powrotu z miasta do rodzinnej wsi. Stwierdzono, iż w wyniku działań band nacjonalistów ukraińskich w miejscowości Koniuchy w dniu 12 września 1939 r. zginęło ok. 90 ofiar, wracających z frontu żołnierzy, w Gontowej 1 listopada 1944 r. – 5 ofiar i 17 grudnia 1944 r. – 15 ofiar, w Milnie 11 listopada 1944 r. – ok. 100 ofiar i 24 grudnia 1944 r. – ok. 150 ofiar, w Hnidawie 25 listopada 1944 r. – 16 ofiar. Śledztwo w toku.

S 84/09/Zi – podjęte z zawieszenia śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa popełnionej w latach 1939–1945 na terenie pow. żółkiewskiego, woj. lwowskie, na szkodę ludności polskiej.

W toku śledztwa ustalono, że napastnicy działali w podobny sposób, jak na innych terenach objętych masowymi mordami ludności polskiej, a do aktów szczególnego bestialstwa doszło w takich wioskach i miejscowościach jak Stanisłówka, Rokitna, Dworce, Rekliniec, Wolice, Wieczorki, Strzemień i Mosty Wielkie, gdzie nacjonaliści wymordowali całą rodzinę przesłuchanego w niniejszej sprawie jako świadka Józefa S. Śledztwo w toku.

S 85/09/Zi – podjęte z zawieszenia śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa dokonanej na obywatelach polskich przez nacjonalistów ukraińskich w latach 1943–1945 na terenie pow. Sokal, woj. lwowskie. W toku śledztwa przesłuchano łącznie 89 osób**.** Przeprowadzono wstępne sprawdzenia co do zawartości rosyjskich, ukraińskich i niemieckich archiwów w celu ustalenia, czy znajdują się one w posiadaniu materiałów archiwalnych istotnych dla dalszego postępowania. Śledztwo w toku.

ZAŁĄCZNIK NR 2: WYDAWNICTWA

Periodyki

„Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej"

Miesięcznik popularnonaukowy poświęcony dziejom Polski lat 1939–1989, zwłaszcza odkłamywaniu historii PRL. Zamieszcza rozmowy z badaczami, świadkami wydarzeń, artykuły pracowników IPN i innych historyków, archiwalia (dokumenty i zdjęcia), wspomnienia. Informuje o organizowanych przez Instytut konferencjach, uroczystościach i wystawach, głównych przedsięwzięciach badawczych i edukacyjnych, ważniejszych publikacjach. Od lipca 2006 r. na dodawanych do „Biuletynu" płytach DVD prezentujemy filmy historyczne i dokumentalne. W r. objętym sprawozdaniem ukazało się osiem numerów „Biuletynu" (w tym cztery pojedyncze o objętości ok. 116 stron i cztery podwójne o objętości 148–200 stron; do wszystkich numerów dołączono tematyczne płyty DVD). Nakład wynosi 10 000 egzemplarzy, z czego większość trafia do gimnazjów i liceów jako pomoc dla nauczycieli (historii, wiedzy o społeczeństwie, języka polskiego czy religii), a także do wybranych instytucji (zwłaszcza związanych ze szkoleniem nauczycieli). „Biuletyn" jest również wysyłany do mediów, bibliotek i osób indywidualnych w kraju i za granicą. W wolnej sprzedaży pismo można znaleźć w księgarniach, w sieci salonów EMPiK i salonach prasowych „Ruch" oraz we wszystkich punktach sprzedaży IPN, w tym w Oddziałach IPN. Po trzech miesiącach od chwili wydania każdy numer „Biuletynu" jest dostępny w formie elektronicznej na stronie internetowej Instytutu.

Numery „Biuletynu" mają zazwyczaj temat przewodni. W okresie sprawozdawczym takimi tematami były:

1. *Kresy pamiętamy!* (2009, nr 1–2; dodatek: płyta DVD z filmami Aliny Czerniakowskiej: *Semper Fidelis*; *Moje Wilno*; *Moje serce zostało we Lwowie*).
2. *Ginęli, ratując Żydów* (2009, nr 3; dodatek: płyta DVD z filmem *Druga prawda*).
3. *Niemieckie obozy i sowieckie łagry* (2009, nr 4; dodatek: płyta DVD z filmami *Dni mojego życia...Auschwitz. Historia prawdziwa*; *Elżbieta Zawacka – Miałam szczęśliwe życie*).
4. *Niech zstąpi duch Twój. 2 czerwca 1974. W samo południe 4 czerwca 1989* (2009, nr 5–6; dodatek: płyta DVD z filmem Andrzeja Trzosa-Rastawieckiego *Pielgrzym* o pierwszej pielgrzymce Jana Pawła II do Ojczyzny (1979)).
5. *Oni odmówili bezpiece* (2009, nr 7; dodatek: płyta DVD ze spektaklem *Inka 1946*).
6. *Wojna i powstanie* (2009, nr 8–9; dodatek: płyta DVD z filmami: *PAST-a 1944*; *W lasach Piaśnicy*).
7. *Ruch ludowy przed, w czasie i po wojnie* (2009, nr 10-11; dodatek: płyta DVD ze spektaklem *O prawo głosu*).
8. *Niemcy Rosja kontra Polska* (2009, nr 12; dodatek: płyta DVD z filmem *Marsz wyzwolicieli*).

„Pamięć i Sprawiedliwość"

Periodyk „Pamięć i Sprawiedliwość" prezentuje zarówno wyniki prac badawczych prowadzonych w IPN, jak i ustalenia historyków z innych ośrodków badawczych, w tym z zagranicy. Zamieszczane są w nim rozprawy naukowe, dyskusje redakcyjne, opracowane dokumenty archiwalne, recenzje. W okresie sprawozdawczym ukazał się jeden numer „Pamięci i Sprawiedliwości", nr 14, poświęcony okupacji niemieckiej i sowieckiej ziem polskich.

„Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" (wspólne pismo BEP i BUiAD)

Głównym celem periodyku jest pogłębienie, skoordynowanie oraz upowszechnienie prac badawczych dotyczących aparatu represji w PRL. Przyjęta formuła pisma zakłada, iż zamieszczane w nim są materiały dotyczące następujących instytucji aparatu represji: Resortu Bezpieczeństwa Publicznego PKWN, Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, Komitetu ds. Bezpieczeństwa Publicznego, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, wojskowych i granicznych służb specjalnych, służb więziennych, Milicji Obywatelskiej, sądownictwa i Prokuratury

oraz jednostek paramilitarnych. Pismo podzielone jest na kilka działów obejmujących: metodologię, struktury, dokumenty, wspomnienia funkcjonariuszy (dział „W oczach własnych"), biogramy, recenzje i materiały bibliograficzne. Redaktorem naczelnym periodyku jest dr Zbigniew Nawrocki, dyrektor BUiAD IPN. W 2009 r. ukazał się jeden numer pisma.

„Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej"

Głównym celem periodyku jest prezentowanie zagadnień dotyczących szeroko rozumianej archiwistyki w kontekście funkcjonowania archiwum IPN. Na łamach pisma są poruszane następujące kwestie: kształtowanie i przechowywanie zasobu archiwalnego, jego ewidencjonowanie, metody opracowania, tryb udostępniania, oraz budowa informatycznego systemu zarządzania zasobem archiwalnym. Pismo podzielone jest na następujące działy: archiwum, zasób archiwalny, dokumenty, varia, recenzje i kronika. W okresie sprawozdawczym ukazał się tom drugi pisma.

Publikacje książkowe (serie centralne)

Seria „Monografie"

1. Jaworski P., *Marzyciele i oportuniści. Stosunki polsko-szwedzkie w latach 1939–1945,* Warszawa 2009, s. 438 (t. 48 serii).
2. Kobylarz R., *Walka o pamięć. Polityczne aspekty obchodów rocznicy powstania w getcie warszawskim 1944–1989*, Warszawa 2009, s. 496 (t. 49 serii).
3. Urynowicz M., *Adam Czerniaków – prezes getta warszawskiego*, Warszawa 2009, s. 408 (t. 50 serii).
4. Choma-Jusińska M., *Środowiska opozycyjne na Lubelszczyźnie 1975–1980*, Warszawa-Lublin 2009, s. 456 (t. 51 serii).
5. *Aparat Bezpieczeństwa Polski Ludowej wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz cudzoziemców. Studia*, red. J. Syrnik, Warszawa 2009, s. 344 (t. 52 serii).
6. Wardzyńska M., *Był rok 1939. Operacja niemieckiej policji bezpieczeństwa w Polsce Intelligenzaktion*, Warszawa 2009, s. 352 (t. 53 serii).
7. Ruzikowski T., *Stan wojenny w Warszawie i województwie stołecznym 1981–1983*, Warszawa 2009, s. 656 (t. 54 serii).
8. Sobór-Świderska A., *Jakub Berman Biografia komunisty*, Warszawa 2009, s. 636 (t. 55 serii).
9. Cichoracki P., *„Droga ku anatemie" Wacław Kostek-Biernacki (1884–1975)*, Warszawa 2009, s. 504 (t. 56 serii).
10. *Aparat bezpieczeństwa wobec kurii biskupich w Polsce*, red. A. Dziurok, Warszawa 2009, s. 480 (t. 57 serii).
11. Leśkiewicz R., *Wojskowy Sąd Rejonowy w Poznaniu (1946–1955). Organizacja, funkcjonowanie, procesy archiwotwórcze*, Warszawa-Poznań 2009, s. 376 (t. 58 serii).
12. Sacewicz K., *Centralna prasa Polski podziemnej wobec komunistów polskich 1939–1945*, Warszawa 2009, s. 400 (t. 59 serii).

Seria „Dokumenty"

1. *Marzec 1968 w dokumentach MSW*, t. 2: *Kronika wydarzeń*, cz. I, red. nauk., wybór, wstęp i oprac. F. Dąbrowski, P. Gontarczyk, P. Tomasik, Warszawa 2009, s. 910 (t. 32 serii).
2. *Aparat represji wobec księdza Jerzego Popiełuszki 1982–1984*, t. I, red. nauk. J. Mysiakowska, wstęp J. Żaryn, wybór i oprac. J. Gołębiewski, J. Mysiakowska, A.K. Piekarska, Warszawa 2009, s. 404 (t. 33 serii).
3. *Zmierzch dyktatury. Polska lat 1986–1989 w świetle dokumentów, tom I (lipiec 1986 – maj 1989)*, wybór, wstęp i oprac. A. Dudek, Warszawa 2009, s. 532 (t. 34 serii).
4. *Wybory '89 w Polsce południowo-wschodniej w dokumentach SB*, wstęp J. Borowiec, D. Iwaneczko, wybór i oprac. J. Borowiec, Warszawa-Rzeszów 2009, s. 352+32 (t. 35 serii).

5. *Biuletyny Dzienne Komitetu do spraw Bezpieczeństwa Publicznego (grudzień 1954 – listopad 1956)*, wstęp M. Filipiak, oprac. W. Chudzik, M. Filipiak, J. Gołębiewski, Warszawa 2009, s. 816 (t. 36 serii).

6. Stroop J., *Żydowska dzielnica mieszkaniowa w Warszawie już nie istnieje!*, red. A. Żbikowski, IPN, ŻIH, Warszawa 2009, s. 240 (t. 38 serii).

7. *Przewrót majowy 1926 r. w oczach Kremla*, red. B. Musiał, współpraca J. Szumski, Warszawa 2009, s. 320 (t. 39 serii).

8. *Służba Bezpieczeństwa wobec przemian politycznych w latach 1988–1990. Region Łódzki*, wstęp, wybór i oprac. S. Pilarski, Warszawa 2009, s. 668 (t. 40 serii).

Seria „Konferencje"

1. *Społeczność żydowska w PRL przed kampanią antysemicką lat 1967–1968 i po niej*, red. G. Berendt, Warszawa 2009, s. 236 (t. 37 serii).

2. *Polska Północno-Wschodnia w okresie stalinizmu – spojrzenie z perspektywy półwiecza*, red. K. Sychowicz, E. Świętochowska-Bobowik, W.F. Wilczewski, Białystok-Warszawa 2009, s. 168 (t. 38 serii).

3. *Między przymusową przyjaźnią a prawdziwą solidarnością. Czesi - Polacy - Słowacy 1938/39–1945–1989*, część II, red. P. Blažek, P. Jaworski, Ł. Kamiński, Warszawa 2009, s. 260 (t. 39 serii).

Seria „Studia i materiały"

1. Majchrzak G., *Kontakt operacyjny „Delegat" vel „Libella"*, Warszawa 2009, s. 224 (t. 14 serii).

2. Studia z dziejów harcerstwa 1944–1989, red. M. Wierzbicki, Warszawa 2009, s. 248 (t. 15 serii).

Seria „Kto ratuje jedno życie..."

1. Szpytma M., *The Risk of Survival. The Rescue of the Jews by the Poles and the Tragic Consequences for the Ulma Family from Markowa*, Warszawa-Kraków 2009, s. 116 (t. 3 serii).

2. *„Kto w takich czasach Żydów przechowuje?...". Polacy niosący pomoc ludności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej*, red. A. Namysło, Warszawa 2009, s. 284 (t. 4 serii).

Seria „Z archiwum emigracji"

1. Iranek-Osmecki K., *Kto ratuje jedno życie… Polacy i Żydzi 1939–1945*, Warszawa 2009, s. 390 (t. 2 serii).

2. Korboński S., *W imieniu Rzeczypospolitej*, Warszawa 2009, s. 496 (t. 3 serii).

Seria „39/89"

1. Wierzbicki M., *Młodzież w PRL*, Warszawa 2009, s. 196 (t. 2 serii).

Seria „Letnia szkoła historii najnowszej"

1. *Letnia szkoła historii najnowszej 2008. Referaty*, red. M. Bielak, Ł. Kamiński, Warszawa 2009, s. 200 (t. 2 serii).

Seria „Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku, nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych"

1. *Holodomor. Great Famine in Ukraine 1932–1933*, Warszawa-Kijów 2009, s. 680.

Seria „Materiały pomocnicze Instytutu Pamięci Narodowej"

1. *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t. 3: *Nazizm*, red. R. Ignatiew, A. Kura, Warszawa 2009, s. 112 (t. 11 serii).

Seria „Materiały edukacyjne”

1. Generał August Emil Fieldorf „Nil”, wybór i oprac. W. Młynarczyk, M. Koszyńska, Warszawa 2009, s.71 (t. 4 serii).

Poza seriami

1. *Stefan Korboński 1901–1989*, red. M. Ptasińska-Wójcik, Warszawa 2009, s. 320.
2. Wysocki W.J., Wysocka M.W., *Marszałek Edward Śmigły-Rydz. Portret Naczelnego Wodza*, Warszawa 2009 s. 264.
3. *Zaczęło się w Polsce*, Oficyna Wydawnicza Wolumen, Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, Stowarzyszenie Pokolenie, Warszawa 2009.
4. *It all began in Poland 1939–1989*, Oficyna Wydawnicza Wolumen, Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, Stowarzyszenie Pokolenie, Warszawa 2009.
5. *Indeks represjonowanych, t. XVIII: Deportowani w Komi ASRR, cz. 2, Alfabetyczny wykaz 10360 Polaków i obywateli polskich wywiezionych w czerwcu 1940 i czerwcu 1941 z zachodnich obwodów Białoruskiej SRR oraz w czerwcu 1941 z Litewskiej SRR*, IPN, Ośrodek KARTA, Warszawa 2009, s. 484.
6. *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej (stan na dzień 31 grudnia 2008 r.)*, red. J. Bednarek, R.Leśkiewicz, Warszawa 2009, s. 1264.
7. Kotarba R., *Niemiecki obóz w Płaszowie 1942–1945*, Warszawa-Kraków 2009, s. 312.
8. *Okaleczone miasto – Warszawa ’39. Wojenne zniszczenia obiektów stolicy w fotografiach Antoniego Snawadzkiego*, oprac. M. Majewski, Warszawa 2009, s. 296.
9. *„A więc wojna…” Ludność cywilna we wrześniu 1939 r.*, Warszawa 2009, s. 240.
10. *Zagłada polskich elit. Akcja AB – Katyń*, wydanie II poprawione, Warszawa 2009, s. 88.
11. *The Destruction of the Polish Elite. Operation AB – Katyn*, Warszawa 2009, s. 88.
12. Pawłowicz J., *Rotmistrz Witold Pilecki 1901–1948*, Warszawa 2009, s. 288 [dodruk].
13. Bortlik-Dźwierzyńska M., Niedurny M., *Uciekinierzy z PRL*, Katowice-Warszawa 2009, s. 320.
14. *„Jesteście nasza wielką szansą”. Młodzież na rozstajach komunizmu 1944–1989*, red. P. Ceranka, S. Stępień, Warszawa 2009, s. 49+24.
15. Лебедев А., Пичуков В., кс. Ляскowски С., *Костел и власть на Гомельщине (20-30-е годы XX в.*), IPN, Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, Warszawa-Lublin- Homel 2009, s. 470.
16. *Polska 1939–1945. Straty osobowe i ofiary represji pod dwiema okupacjami*, red. W. Materski, T. Szarota, Warszawa 2009, s. 354.
17. Cisek J., *Oskar Halecki. Historyk – Szermierz Wolności*, Warszawa 2009, s. 312.
18. *Polska-Ukraina: Trudne pytania,* t.11, Warszawa 2009, s. 210.
19. Cichecki B., *Z Kalisza do Krakowa. Wspomnienia z lat 1939–1945*, Warszawa 2009, s. 72.
20. *„Twórczość obca nam klasowo”. Aparat bezpieczeństwa wobec środowiska literackiego 1956–1990*, red. S. Ligarski, Warszawa 2009, s. 870.
21. *Bóg, Honor, Ojczyzna. Sądeccy żołnierze i generałowie w służbie niepodległej Rzeczypospolitej*, red. J. Leśniak, H. Szewczyk, Warszawa 2009, s. 132.
22. Gałęzowski M., *Pułkownik Żegota. Życie i pisma pułkownika dypl. Tadeusza Mnicha*, Warszawa 2009, s. 264.
23. *Solidarni z Rumunią. Grudzień 1989 – styczeń 1990*, wstęp K. Białecki, fot. J. Kołodziejski, red. J. Bednarek, W. Kujawa, A.K. Piekarska, Warszawa–Poznań 2009 (seria „Albumy”)
24. *Spętana Akademia. Polska Akademia Nauk w dokumentach władz PRL. Materiały Służby Bezpieczeństwa (1967–1987)*, tom 1, wybór, wstęp i oprac. P. Pleskot, T. Rutkowski, Warszawa 2009, s. 544.
25. *Year of 1989 freedom*, Warszawa 2009, s. 48.

Informatory i katalogi wystaw (centralne i regionalne)

1. *The Institute of National Remembrance Guide*, Warszawa 2009, s. 44.
2. *Przewodnik po Instytucie Pamięci Narodowej*, Warszawa 2009, s. 62.
3. *Katalog publikacji IPN 2000–2008.*
4. *Oferta edukacyjna Biura Edukacji Publicznej*, Warszawa 2009, s. 24.
5. *Oferta edukacyjna Oddziału IPN w Krakowie 2009/2010*, Kraków 2009, s. 30.
6. *Oferta edukacyjna Oddziału IPN w Poznaniu* 2009/2010, Poznań 2009.
7. *Oferta edukacyjna Oddział IPN w Szczecinie 2009/2010*, Szczecin 2009.
8. *Katalog publikacji 2008–2009* cz. I.
9. *Katalog publikacji 2008–2009* cz. II.
10. *Kościół Niezłomny. Wystawa fotografii Jerzego Federowicza w 20. rocznicę śmierci ks. Stanisława Suchowolca*, Białystok 2009, s. 96 – katalog wystawy.
11. *Okupacja i zbrodnie niemieckie na Kujawach i Pomorzu południowym*, Bydgoszcz 2009, s. 40 – katalog wystawy.
12. *Akcja AB na Kielecczyźnie*, Kielce 2009, s. 24 + DVD – katalog wystawy.
13. *Niezależne Zrzeszenie Studentów w Kielcach w latach 1980–1989*, Kielce 2009, s. 31 – katalog wystawy + DVD.
14. *Wrzesień 1939*, Kraków 2009, s. 37+ DVD – katalog wystawy.
15. *Twarze wadowickiej bezpieki*, Kraków 2009, s. 28 + DVD – katalog wystawy.
16. *Konfederacja Polski Niepodległej w 30. rocznicę powstania*, Kraków 2009, s. 48 + DVD – katalog wystaw.
17. Kutkowski A., Piątkowski S., *„Bądźcie bez litości". Polityka okupacyjnych władz niemieckich wobec ludności polskiej w dystrykcie radomskim*, Lublin-Radom 2009 – katalog wystawy.
18. *Pamiętny rok 1989*, Łódź 2009 – katalog wystawy.
19. *Zagłada żydowskich miasteczek*, IPN, Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi, Łódź 2009 – katalog wystawy.
20. *Woźniak wystawa rysunków – Rok Kultury Niezależnej*, Rzeszów 2009 – katalog, kalendarz.
21. *Wybory '89*, Rzeszów 2009– informator wystawy.
22. *Podkarpacki Wrzesień 1939*, Rzeszów 2009 – katalog wystawy.
23. *Rok Kultury Niezależnej. Kontrkultura. Happening. Graffiti*, Wrocław 2009 – katalog wystawy.
24. *Koszalin 1945–1950. Historia na nowo odkryta,* Szczecin 2009 – informator wystawy.

Publikacje książkowe (wydane w seriach regionalnych)

1. *1939–2009 17 września. 70. Rocznica sowieckiej agresji na Polskę*, Białystok 2009, s. 24 + DVD.
2. *A kto chce być sługą...*, red. F. Musiał, J. Szarek, IPN, Ośrodek Myśli Politycznej, Kraków 2009 (tom 12. serii „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL"), s. 192.
3. *Album fotografii. Strajki ustrzycko-rzeszowskie*, Rzeszów 2009, s. 112.
4. *Między wierszami wierszy. Antologia poezji drugiego obiegu wydawniczego na Mazowszu (1976–1989),* red. B. Noszczak, K. Rokicki, Warszawa 2009, s. 156 (w ramach obchodów Roku Kultury Niezależnej).
5. *Aparat władzy a społeczeństwo w Tarnowskich Górach w latach 1945–1989*, red. K. Gwóźdź, S. Rosenbaum, Katowice-Tarnowskie Góry 2009, s. 130.
6. Bębnik G., *Mikołów w początkach II wojny światowej*, Mikołów 2009, s. 92.
7. Banaś F., *Moje wspomnienia*, oprac. i red. nauk. M. Kalisz, E. Rączy, Rzeszów 2009, s. 200.
8. *Bieszczady w Polsce Ludowej 1944–1989*, red. J. Izdebski, K. Kaczmarski, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2009, s. 492.

9. *Bydgoski Marzec 1981*, opac. R. Gajos, Bydgoszcz – Gdańsk 2009, s. 80.

10. *Nie było czasu na strach. Z Janiną Smoleńską rozmawiają Marzena Kruk i Edyta Wnuk*, Szczecin 2009.

11. Cenckiewicz S., *Gdański Grudzień '70. Rekonstrukcja, dokumentacja, walka z pamięcią*, Gdańsk-Warszawa 2009, s. 320.

12. Ciupa R., Małachowska E., *„Oczy i uszy bezpieki". Metody inwigilacji społeczeństwa przez Służbę Bezpieczeństwa za pomocą środków technicznych: tajnej obserwacji, dokumentacji fotograficznej, perlustracji korespondencji i podsłuchów w latach 1956–1989* – katalog wystawy.

13. Dębski J., *Kadra dowódcza SZP-ZWZ-AK w Konzentrationslager Auschwitz 1940–1945*, Katowice-Oświęcim 2009, s. 558.

14. Dyrcz R., Laska J., ks. Raźny J., Zając E., *Teczka Ewidencji Operacyjnej na Księdza. Teoria i praktyka pracy operacyjnej SB*, IPN, WTN „Societas Vistulana", Kraków 2009, s. 432 + CD.

15. *Fundament systemu zniewolenia. Z działalności wojewódzkich struktur Urzędu Bezpieczeństwa w Katowicach w latach 1945–1956*, red. A. Dziurok, A. Dziuba, Katowice 2009, s. 484.

16. Frazik W., Musiał F., Szpytma M., Wenklar M., *Ludzie bezpieki województwa krakowskiego. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w latach 1945–1990. Informator personalny*, wyd. 2 zmienione i uzupełnione, IPN, Kraków 2009, s. 683.

17. Gąsiorowski T., *Obwód Przeworsk SZP-ZWZ-AK w latach 1939–1944/45*, IPN, Kraków 2009, s. 920.

18. *Getto Łódzkie Litzmannstadt Getto 1941–1944*, red. J. Baranowski, S.M. Nowinowski, Łódź 2009, s. 288.

19. Golik D., Musiał F., *Osądź mnie Boże... Ks. Władysław Gurgacz – kapelan Polski Podziemnej*, IPN, Kraków 2009, s. 96 – album.

20. *Harcerstwo duchowej niepodległości. Duszpasterstwo harcerskie w dokumentach Służby Bezpieczeństwa i archiwaliach środowisk harcerskich 1983–1989*, oprac. W. Hausner, M. Kapusta, IPN, WTN „Societas Vistulana", Kraków 2009, s. 352 + CD.

21. Jagodziński J., *Bunkry na ruinach. Szkice do historii KL Stutthof-Außenlager Pölitz*, wstęp i oprac. tekstu P. Knap, Szczecin 2009, s. 160+24.

22. Jedynak M., *Kapliczka na Wykusie. Wokół powstania Środowiska Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej „Ponury" – „Nurt"*, ŚZŻ AK, IPN, Kielce-Wąchock-Wykus 2009, s. 40.

23. Jedynak M., *Kapliczka na Wykusie. Wokół powstania Środowiska Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej „Ponury" – „Nurt"*, wyd. 2 uzupełnione, IPN, Kielce 2009, s. 40.

24. *Kadra bezpieki 1945–1990. Obsada stanowisk kierowniczych aparatu bezpieczeństwa w województwach śląskim/katowickim, bielskim i częstochowskim*, wstęp i red. W. Dubiański, A. Dziuba, A. Dziurok, Katowice 2009, s. 554.

25. Kasprzycki M., *Ludzie bezpieki w powiecie Nowy Sącz. Obsada Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego/Powiatowego Urzędu do Spraw Bezpieczeństwa Publicznego w Nowym Sączu w latach 1945–1956*, IPN, Kraków 2009.

26. Kietliński M., Zychowicz K., *W drodze do demokracji. Białostocczyzna w latach 1988–1990*, IPN, Region Podlaski NSZZ Solidarność, Archiwum Państwowe w Białymstoku, Białystok 2009, s. 228.

27. Klementowski R., *Służba Bezpieczeństwa na ziemi lwóweckiej (1957–1990)*, Wrocław 2009, s. 296.

28. *Konfederacja Polski Niepodległej w Krakowie 1979–1990. Wybór dokumentów*, red. M. Kasprzycki, IPN, Kraków 2009, s. 620.

29. *Kościół i opozycja na Lubelszczyźnie w dokumentach SB 1971–1983*, wstęp, wybór źródeł i oprac. M. Sobieraj, Lublin 2009, s. 354.

30. Krajewski K., Łabuszewski T., Pawłowicz J., *Zapomniani bohaterowie Polski Podziemnej (ROAK i NZW na Mazowszu)*, Warszawa-Ciechanów 2009, s. 48 (seria „Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956") – wydanie okolicznościowe.

31. *Krosno i powiat krośnieński w latach 1944–1956*, red. M. Krzysztofiński, K. Kaczmarski, W. Syrka, Rzeszów-Krosno 2009.

32. *Ku prawdzie i wolności. Komunistyczna bezpieka wobec kard. Karola Wojtyły*, wybór, wstęp i oprac. M. Lasota, J. Marecki, R. Szczęch, „Niezłomni", t. 3, red. J. Marecki, F. Musiał, IPN, Wydawnictwo WAM, Kraków 2009, s. 688.

33. Kuta C., *„Działacze" i „Pismaki". Aparat bezpieczeństwa wobec organizacji katolików świeckich w Krakowie w latach 1957–1989*, IPN, Dante, Kraków 2009, s. 480.

34. Łuczak A., Pietrowicz A., *Polityczne oczyszczenie gruntu. Zagłada elit w Wielkopolsce 1939–1941*, Poznań 2009, s. 180.

35. Mardyła P., *Duszpasterstwo w czasach stalinowskich. Władze komunistyczne wobec działalności duszpasterskiej Kościoła rzymskokatolickiego w archidiecezji krakowskiej w latach 1945–1956*, IPN, Wydawnictwo WAM, Kraków 2009, s. 500.

36. Marecki J., *Zakony pod presją bezpieki. Aparat bezpieczeństwa wobec wspólnot zakonnych na terenie województwa krakowskiego 1944–1975*, IPN, Wydawnictwo WAM, Kraków 2009, s. 692.

37. Marek Ł., *„Kler to nasz wróg". Polityka władz państwowych wobec Kościoła katolickiego na terenie województwa katowickiego w latach 1956–1970,* Katowice 2009, s. 652.

38. Namysło A., *Zanim nadeszła zagłada… Położenie ludności żydowskiej w Zagłębiu Dąbrowskim w okresie okupacji niemieckiej*, Katowice 2009, s. 152.

39. *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, IPN, Ośrodek Myśli Politycznej, Kraków 2009, s. 208 (tom 11. serii „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL").

40. *„Nic tu nie jest nielegalne". Sierpień '88 w dokumentach szczecińskiej Służby Bezpieczeństwa*, red. P. Knap, A. Kubaj, Szczecin 2009, s. 304.

41. *Nie ma wolności bez pamięci. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Ryszardowi Terleckiemu*, IPN, Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna „Ignatianum", Wydawnictwo WAM, Kraków 2009, s. 812.

42. *Nie można uśmiercić nadziei. Reminiscencje śmierci księdza Jerzego Popiełuszki w Wielkopolsce 1984–1989*, red. W. Handke, J. Wąsowicz, Poznań 2009, s. 192.

43. *Niepodległościowe organizacje młodzieżowe na Rzeszowszczyźnie w latach 1944–1956 w świetle dokumentów*, wybór, wstęp i oprac. B. Wójcik, Rzeszów 2009, s. 528.

44. *Oblicza zniewolenia. Między nauką a literaturą*, red. K. Brzechczyn, Poznań 2009, s. 222.

45. *Olsztyński Czerwiec '89*, Olsztyn 2009, s. 220.

46. *Opowiem Ci moją historię. Walka i losy Polaków w latach II wojny światowej. Materiały pokonkursowe*, wstęp i red. T. Bereza, Rzeszów-Jarosław 2009, s. 272.

47. *Organizacja Solidarność Walcząca w Wielkopolsce w latach 1983–1990*, red. K. Brzechczyn, P. Zwiernik, Poznań 2009, s. 204.

48. *„Orła Wrona Nie Pokona", czyli co pomagało nam przetrwać. Śpiewnik internowanych*, wybór i oprac. E. Sułkowska-Bierezin, E. Rogalewska, Białystok 2009, s. 120.

49. *Paryż. Londyn. Monachium. Nowy Jork. Powrześniowa emigracja niepodległościowa na mapie kultury nie tylko polskiej*, red. V. Wejs-Milewska, E. Rogalewska, IPN, Trans Humana, Białystok 2009, s. 936.

50. Piątkowski S., *Więzienie niemieckie w Radomiu 1939–1945*, Lublin 2009, s. 211.

51. *Powiat Ostrołęka w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych*, (seria „Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956"), IPN, Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej, Oficyna Wydawnicza RYTM, Warszawa 2009, s. 952.

52. Puławski A., *W obliczu Zagłady. Rząd RP na Uchodźstwie, Delegatura Rządu RP na Kraj, ZWZ-AK wobec deportacji Żydów do obozów zagłady (1941–1942)*, Lublin 2009, s. 583 (monografia).

53. *Represje wobec wsi i ruchu ludowego (1939–1945). Wieś polska miedzy dwoma totalitaryzmami*, t. 3, red. J. Gmitruk, E. Leniart, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, IPN, Warszawa 2009, s. 350.

54. Rosenbaum S., Tracz B., *Obozy pracy przymusowej Gliwickiego Zjednoczenia Przemysłu Węglowego 1945–1949*, Katowice 2009, s. 326.

55. *Ruch pielgrzymkowy na Jasną Górę 1945–1989. Wybór dokumentów*, red. W.P. Wlaźlak, A. Sznajder, Katowice 2009, s. 484.

56. Rychert I., Sempołowicz M., *Opozycja antykomunistyczna w Trójmieście w latach 1970–1989*, Gdańsk 2009 – wydawnictwo multimedialne.

57. Rymar D.A., Bodnar Z., *Radio „Solidarność" w Gorzowie Wielkopolskim w latach 1982–1989*, Szczecin 2009.

58. Sado G., *O Polskę biało-czerwoną. Ksiądz Stanisław Domański ps. „Cezary" (1914–1946)*, IPN, Jedność, Kielce 2009, s. 152.

59. Sadowski L., *Noc Lunatyków*, Kraków 2009, s. 63.

60. *Skazani na karę śmierci przez Wojskowe Sądy Rejonowe w Bydgoszczy, Gdańsku i Koszalinie (1946–1955)*, red. D. Burczyk, I. Hałagida, A. Paczoska-Hauke, Gdańsk 2009, s. 138.

61. Skubisz P., *Nocna rewolta. Antysemickie zamieszki w Szczecinie dziesiąty grudnia 1956 r.*, Szczecin 2009 s. 88.

62. Smyczek J., *Listy z Wehrmachtu*, oprac. S. Rosenbaum, Katowice 2009, s. 176.

63. Spałek R.*, Jarosław Guzy u źródeł złego i dobrego. Rozmowy z pierwszym przewodniczącym Krajowej Komisji Koordynacyjnej NZS*, IPN, Warszawa 2009, s. 248.

64. *Specłagier nr 2 NKWD w Poznaniu. Dokumenty*, red. W. Handke, R. Kościański, Poznań 2009.

65. *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, IPN, Dante, Kraków 2009, s. 664.

66. Strokowski A., *Lista ofiar. Grudzień 1970 r. w Szczecinie*, Szczecin 2009, s. 140.

67. *„Studia Muzealno-Historyczne"*, Muzeum Historii Kielc, IPN, Kielce 2009, s. 462.

68. Sudoł T., *Poligon Wehrmachtu „Południe". Organizacja, funkcjonowanie obiektu wojskowego, los ludności polskiej i żydowskiej, obozy pracy, zbrodnie niemieckie, opór społeczny i konspiracja*, Rzeszów 2009, s. 328.

69. Surdej M., *Oddział partyzancki Wojciech Lisa 1941–1948*, Rzeszów-Mielec, s. 400.

70. Szczęch R., *Zniszczyć „reakcyjny kler". Procesy pokazowe osób współpracujących z oddziałem Jana Totha ps. „Mewa" przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Rzeszowie w latach 1949–1950*, IPN, AKADE, Kraków 2009, s. 182.

71. Szopa P., *Armia Krajowa w Strzyżowskiem*, Rzeszów-Strzyżów 2009, s. 232.

72. Szóstko J.*, Nasz Duszpasterz i my . Fotografie i wspomnienia hutnika w 25. rocznicę śmierci ks. Jerzego Popiełuszki*, Białystok 2009, s.144.

73. *Szczecin – źródła wiedzy o historii miasta. Od archeologii do czasów najnowszych. Pierwsza Konferencja Edukacyjna, Szczecin 9 XII 2008 r.*, red. K. Rembacza, Szczecin 2009, s.118.

74. Szulc P., *Fikcja czy rzeczywistość. Wybór audycji Polskiego Radia Szczecin z lat 1946–1989*, Szczecin 2009.

75. Szwagrzyk K., *Kryptonim „Mordercy" (Sprawa ppor. Mieczysława Bujaka). Studium prowokacji i terroru*, Wrocław 2009, s. 112.

76. Śmietanka-Kruszelnicki R., Sołtysiak M., *Rozbicie więzienia w Kielcach w nocy z 4 na 5 sierpnia 1945 r.*, IPN, Kielce 2009, s. 24.

77. Śmietanka-Kruszelnicki R., Sołtysiak M., *Rozbicie więzienia w Kielcach w nocy z 4 na 5 sierpnia 1945 r*. [wydanie 2], IPN, Kielce 2009, s. 24.

78. Toborek T., *Edward Pfeiffer „Radwan"*, Łódź 2009, s.144+16.

79. Tracz B., *Trzecia dekada. Gliwice 1971–1981*, Katowice 2009, s. 230.

80. Wenklar M., *Nie tylko WiN i PSL. Opór społeczny w powiecie tarnowskim w latach 1945–1956*, IPN, Kraków 2009.

81. *Wieluń 1 IX 1939 r.*, red J. Żelazko, A. Ossowski, Łódź 209, s. 136.

82. *Wieluń był pierwszy. Bombardowania lotnicze miast regionu łódzkiego we wrześniu 1939 r.*, red. J. Wróbel, Łódź 2009, s. 256+16.

83. *Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1956–1970*, red. K. Białecki, Poznań 2009, s. 280.

84. *W objęciach Wielkiego Brata. Sowieci w Polsce 1944–1993*, red. K. Rokicki, S. Stępień, Warszawa 2009, s. 536.

85. *W obronie niepodległości. Antykomunizm w II Rzeczypospolitej,* red. i wstęp J. Kloczkowski, F. Musiał, wybór i oprac. H. Głębocki, J. Kloczkowski, M. Kornat, F. Musiał, B. Szlachta, Ośrodek Myśli Politycznej, IPN, Kraków 2009, s. 368 (tom 7. w serii „Polskie tradycje intelektualne").

86. Wołk G., *Ośrodki odosobnienia w Polsce południowo-wschodniej (1981–1982)*, Rzeszów 2009, s. 368.

87. Wołoszyn J.W., *„Walczyć o dusze młodzieży". Zmagania Związku Młodzieży Polskiej z Kościołem katolickim na Lubelszczyźnie 1948–1957*, Lublin 2009, s. 326.

88. Wróbel J., *Na bezdrożu historii. Repatriacja obywateli polskich z Zachodu w latach 1945–1949*, Łódź 2009, s. 716.

89. Wyrzykowski K., Zajączkowski S., *„Łupaszka" 1939*, Warszawa 2009, s. 96.

90. *Zarejestrujcie nam „Solidarność"! Strajk sierpniowy 1988 r. w Szc*zecinie, red. A. Kubaj, M. Maciejewski, Szczecin 2009, s. 252.

91. Zawistowski A., *Kombinat. Dzieje Zambrowskich Zakładów Przemysłu Bawełnianego – wielkiej inwestycji planu sześcioletniego*, Warszawa-Białystok 2009, s. 414.

92. *Z dala od centrum: Rok 1968 na Pomorzu Zachodnim*, red. R. Kościelny, Szczecin 2009, s. 145.

93. *Z dziejów stosunków polsko-żydowskich w XX wieku*, red. E. Czop, E. Rączy, Rzeszów 2009, s. 184.

94. Ziobroń R., *Historia żołnierza tułacza. Działalność emigracyjna generała Władysława Bortnowskiego*, Rzeszów 2009, s. 504.

95. *Z przeklętego raju. Zapiski Górnoślązaków deportowanych w 1945 r. do ZSRS*, oprac. K. Banaś, S. Rosenbaum, Katowice 2009, s. 144.

96. *„Zwłoki nie zostały dotąd zidentyfikowane". Górnośląsko-zagłębiowskie epizody z lat II wojny światowej*, red. G. Bębnik, Katowice 2009, s. 114.

ZAŁĄCZNIK NR 3: PUBLIKACJE PRACOWNIKÓW IPN

Publikacje naukowe

1. *Agentura w działaniu. Zapis dyskusji panelowej, która odbyła się w Krakowie 7 XII 2007 r. Uczestnicy: Wojciech Frazik, dr hab. Janusz Kurtyka, dr Filip Musiał. Moderator: dr Henryk Głębocki* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009.

2. *Aparat represji wobec księdza Jerzego Popiełuszki 1982–1984*, t. 1, wstęp J. Żaryn, red. nauk. J. Mysiakowska, wybór i oprac. J. Gołębiewski, J. Mysiakowska, A.K. Piekarska, Warszawa 2009.

3. *Aparat bezpieczeństwa Polski Ludowej wobec mniejszości narodowych, etnicznych i cudzoziemców*, red. J. Syrnyk, Warszawa 2009.

4. *Aparat władzy a społeczeństwo w Tarnowskich Górach w latach 1945–1989*, red. K. Gwóźdź, S. Rosenbaum, Katowice-Tarnowskie Góry 2009.

5. *Aparat bezpieczeństwa wobec kurii biskupich w Polsce*, red. A. Dziurok, Warszawa 2009.

6. Badura A., Dziechciarz R., *Wobec legalnej opozycji i jej działaczy* [w:] *Fundament systemu zniewolenia. Z działalności wojewódzkich struktur Urzędu Bezpieczeństwa w Katowicach 1945–1956*, red. A. Dziurok, A. Dziuba, Katowice 2009.

7. Balbus T., *„Jeden z najlepszych zastępców operacyjnych szefów WUBP". Płk Eliasz Koton (1915–1974)* [w:] *Nie ma wolności bez pamięci. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Ryszardowi Terleckiemu*, red. W. Bernacki, Z. Nawrocki, W. Pasicrbek, Z.K. Wójcik, Kraków 2009.

8. Balbus T., Nawrocki Z., *Stanisław Imiołek, bojówkarz AL/PPR, szef WUBP w Rzeszowie, Krakowie i Wrocławiu, funkcjonariusz MBP/MSW*, „Aparat represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2008, t. 1.

9. Banaś F., *Moje wspomnienia*, opr. i red. nauk. M. Kalisz, E. Rączy, Rzeszów 2009.

10. Banaś K. [notki biograficzne] [w:] *Kadra bezpieki 1945–1990. Obsada stanowisk kierowniczych aparatu bezpieczeństwa województw śląskiego/katowickiego, bielskiego i częstochowskiego*, red. W. Dubiański, A. Dziuba, A. Dziurok, Katowice 2009.

11. Banaś K., *Kryzys w tarnogórskiej bezpiece – casus Bonifacego Pendzińskiego* [w:] *Aparat władzy a społeczeństwo w Tarnowskich Górach w latach 1945–1989*, red. K. Gwóźdź, S. Rosenbaum, Katowice-Tarnowskie Góry 2009.

12. Barczykowski G., Kościański R., Handke W., *Specłagier nr 2 NKWD w Poznaniu*, Poznań 2009.

13. Bartosik K., Binaszewska B., Dobies R., Graduszewski L., Horiszny P., Kończak A., Łopatka M., Madziarska A., Romanowska B., *Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku Delegatura w Bydgoszczy* [w:] *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej (stan na dzień 31 grudnia 2008 r.)*, red. J. Bednarek i R. Leśkiewicz, Warszawa 2009.

14. Bechta M., *... między Bolszewią a Niemcami. Konspiracja polityczna i wojskowa Polskiego Obozu Narodowego na Podlasiu w latach 1939–52*, Warszawa 2009 (wydanie II poprawione).

15. Bechta M., *PUBP w Ostrołęce w latach 1945–1956 (ludzie i struktury)* [w:] *Powiat Ostrołęka w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych*, red. K. Krajewski, Warszawa 2009, t. 3 serii „Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956".

16. Bednarek J., *Marian Beck (1907–1969). Sylwetka pierwszego kierownika PUBP w Krotoszynie* [w:] *Zmagania ze społeczeństwem. Aparat bezpieczeństwa wobec Wielkopolan w latach 1945–1956*, red. A. Łuczak, A. Pietrowicz, Poznań 2008.

17. Berendt G., *Inwigilacja społeczności żydowskiej województwa gdańskiego przez Służbę Bezpieczeństwa po 1962 r.* [w:] *Społeczność żydowska w PRL przed kampanią antysemicką lat 1967–1968 i po niej*, red. G. Berendt, Warszawa 2009.

18. Berendt G., *Rodzina Łodejów* [w:] *„Kto w takich czasach Żydów przechowuje?...” Polacy niosący pomoc ludności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej*, red. A. Namysło, Warszawa 2009.

19. Berendt G., *Historia Pruszcza Gdańskiego do 1989 r.*, red. B. Śliwiński, Pruszcz Gdański 2008 [rozdziały: III *Lata 1920–1945*, IV *Lata 1945–1989*.

20. Berendt G., *Straty osobowe polskich Żydów w okresie II wojny światowej* [w:] *Polska 1939–1945. Straty osobowe i ofiary represji pod dwiema okupacjami*, red. T. Szarota, W. Materski, Warszawa 2009.

21. Berendt G., *Dzieje Lęborka*, red. J. Borzyszkowski, Lębork-Gdańsk 2009 [część IV: *W Republice Weimarskiej i Trzeciej Rzeszy (1919–1945)*; [rozdziały: I *W cieniu wielkiej polityki*, II *Społeczność lęborska w latach 1919–1945*, III *Miejska codzienność,* IV *Druga wojna światowa w Lęborku i okolicy*].

22. Bereza T., *Kolektywizacja wsi w powiecie krośnieńskim w latach 1948–1956* [w:] *Krosno i powiat krośnieński w latach 1944 – 1956*, red. Cz. Nowak, K. Kaczmarski, M. Krzysztofiński, Rzeszów-Krosno 2009.

23. Bereza T., *Obrona linii Sanu między Radymnem a Kuryłówką (do 11 września 1939 r.)*, „Cieszanowskie Zeszyty Regionalne” 2009, z. 3.

24. Bereza T., *Okupacja sowiecka w powiecie lubaczowskim* [w:] *Wojna i pamięć. Przewodnik po Miejscach Pamięci Narodowej na terenie powiatu lubaczowskiego*, Lubaczów 2009.

25. Bereza T., *Sprawa Józefa Cencory*, „Cieszanowskie Zeszyty Regionalne” 2009, z. 2.

26. Bereza T., *Strajk ustrzycki (grudzień 1980–luty 1981)* [w:] *Bieszczady w Polsce Ludowej 1944–1989*, red. J. Izdebski, K. Kaczmarski, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2009.

27. Bereza T., Chmielowiec P., Grechuta J., *W cieniu „Linii Mołotowa”. Ochrona granicy ZSRR z III Rzeszą między Wisznią a Sołokiją w latach 1939–1941*, Rzeszów 2002 [dodruk 2009].

28. *Bezpieka a społeczeństwo – zakres rzeczywistej kontroli. Zapis dyskusji panelowej, która odbyła się w Krakowie 6 XII 2007 r. Uczestnicy: prof. dr hab. Tomasz Gąsowski, prof. UMCS dr hab. Janusz Wrona, dr hab. Zdzisław Zblewski. Moderator: dr Maciej Korkuć* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009.

29. *„Bez pomocy nie damy rady”. Notatki gen. W. Anoszkina z rozmowy W.G. Kulikowa z W. Jaruzelskim w dniu 9 grudnia 1981 r.*, „Biuletyn IPN” 2009, nr 12 (107).

30. Bębnik G., *Mikołów w początkach II wojny światowej*, Mikołów 2009.

31. Bębnik G.*, „Górale byli i nadal pozostają niczym więcej, jak tylko pewną osobliwością”. Niemiecki urzędnik o góralach i idei Goralenvolk*, „Arcana” 2009, nr 89.

32. Bębnik G.*, Bytomscy „Afrykanie”. Przyczynek do udziału Górnoślązaków w niemieckich podbojach kolonialnych*, „Confinium. Materiały do historii Górnego Śląska. Beiträge zur oberschlesischen Geschichte” 2008, nr 3 [rok wydania 2009].

33. Bębnik G.*, Der vergessene Direktor. Eine Notiz aus der Geschichte des Grubenrettungswesens in Oberschlesien*, „Confinium. Materiały do historii Górnego Śląska. Beiträge zur oberschlesischen Geschichte” 2008, nr 3, [rok wydania 2009].

34. Bębnik G.*, Duchowni diecezji katowickiej i cieszyńskiej Kościoła ewangelicko–augsburskiego jako obiekt działań operacyjnych służb bezpieczeństwa Polski Ludowej* [w:] *Polski protestantyzm w czasach nazizmu i komunizmu*, red. J. Kłaczkow, Toruń 2009.

35. Bębnik G.*, Grupa Armii „Południe” w kampanii polskiej 1939 r. – kilka problemów*, [w:] *Mokra 2009. 70. rocznica bitwy pod Mokrą i wybuch II wojny światowej na ziemi kłobuckiej – materiały konferencyjne*, Kłobuck 2009.

36. Bębnik G., Ryt J., *Walki o Rybnik we wrześniu 1939 r.,* [w:] *Rybnik i powiat rybnicki w okresie II wojny światowej*, red. B. Kloch, D. Keller, Rybnik 2009.

37. Bębnik G.*, Jeszcze o kopalni „Michał” w 1939 r. Niemieccy uczestnicy walk – próba socjologicznej analizy zbiorowości*, „Siemianowicki Rocznik Muzealny” 2008, nr 7.

38. Bębnik G.*, Kim był Bertold Hildebrandt? Przyczynek do dziejów pewnego nieporozumienia w dziejach śląskiego Września 1939 r.*, „Szkice Archiwalno-Historyczne" 2009, nr 5.

39. Bębnik G.*, Wieluń, 1 września 1939 r.* [w:] *Wieluń był pierwszy. Bombardowania lotnicze miast regionu łódzkiego we wrześniu 1939 r.*, Łódź 2009.

40. Białecki K., *Władze wobec poznańskiego Klubu Inteligencji Katolickiej w latach 1956–1970* [w:] *Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1956–1970*, red. K. Białecki, Poznań 2009.

41. Białecki K., *Walcząc o przetrwanie. Ewangelicy reformowani w pierwszych lat po II wojnie światowej* [w]: *Polski protestantyzm w dobie totalitaryzmów XX wieku*, red. J. Kłaczkow, Toruń 2009.

42. Białek S., *Brakowanie i niszczenie dokumentacji SB w województwie opolskim w latach 1987–1990. Ustalenia wstępne*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, t. 2.

43. Białek S., Stefanicki M., *Oddział Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu* [w:] *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej (stan na dzień 31 grudnia 2008 r.)*, red. J. Bednarek, R. Leśkiewicz, Warszawa 2009.

44. Białuński D., *Archiwum Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Olsztynie* [w:] *Olsztyńskie archiwa. Informator*, red. D. Kasparek, Olsztyn 2009.

45. Białuński D., *Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku Delegatura w Olsztynie* [w:] *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej (stan na dzień 31 grudnia 2008 r.)*, red. J. Bednarek, R. Leśkiewicz, Warszawa 2009.

46. *Biuletyny Komitetu do spraw Bezpieczeństwa Publicznego. Grudzień 1954 – listopad 1956*, wstęp M. Filipiak, oprac. W. Chudzik, M. Filipiak, J. Gołębiewski, Warszawa 2009.

47. *Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Warszawie*, oprac. zbiorowe [w:] *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej (stan na dzień 31 grudnia 2008 r.)*, red. J. Bednarek, R. Leśkiewicz, Warszawa 2009

48. Bielak M., *Ewakuacja żołnierzy polskich z Francji do Wielkiej Brytanii i Afryki Północnej w latach 1940–1941* [w:] *Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2008*, Warszawa 2009.

49. *Bieszczady w Polsce Ludowej 1944–1989*, red. J. Izdebski, K. Kaczmarski, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2009.

50. Bocheński A., *Między Rosją a Niemcami*, oprac. M. Zakrzewski, Kraków-Warszawa 2009.

51. Bogaczewicz S.A., *Bp Paweł Latusek. Sentire cum Ecclesia* [w:] *W obronie Ojczyzny i Kościoła. Komunistyczna bezpieka wobec biskupów polskich*, red. J. Marecki, F. Musiał, Kraków 2008 [rok wydania 2009].

52. Bogaczewicz S.A. *Działania resortu bezpieczeństwa wobec ks. kard. Bolesława Kominka w latach 1945–1974. Zarys zagadnienia* [w:] *Wokół Orędzia. Kardynał Bolesław Kominek prekursor pojednania polsko-niemieckiego*, red. W. Kucharski, G. Strauchold, Wrocław 2009.

53. Borowiec J., *Wybory '89 w Polsce południowo-wschodniej w dokumentach SB*, Warszawa-Rzeszów 2009.

54. Borowiec J., *Zbrodnie popełnione na Żydach przez oddział Gwardii Ludowej „Iskra" w świetle dokumentów sądowych* [w:] *Z dziejów stosunków polsko-żydowskich w XX wieku*, red. E. Czop, E. Rączy, Rzeszów 2009.

55. Bortlik-Dźwierzyńska M., Niedurny M.*, Uciekinierzy z PRL*, Katowice-Warszawa 2009.

56. Bortlik-Dźwierzyńska M,. *Ochrona przemysłu* [w:] *Fundament systemu zniewolenia. Z działalności wojewódzkich struktur Urzędu Bezpieczeństwa w Katowicach 1945–1956*, red. A. Dziurok, A. Dziuba, Katowice 2009.

57. Brożyniak A., Gliwa M., *Terka–Wołkowyja 1939–1947. Mikrohistoria konfliktu ukraińsko-polskiego* [w:] *Bieszczady w Polsce Ludowej 1944–1989*, red. J. Izdebski, K. Kaczmarski, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2009.

58. Brożyniak A., *Sprawa księdza Jana Lewiarza*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2008, nr 1 (6), Rzeszów 2008[publikacji nie uwzględniono wykazie za 2008 r.].

59. Brożyniak A., *UPA w Bieszczadach* [w:] *Bieszczady w Polsce Ludowej 1944–1989*, red. J. Izdebski, K. Kaczmarski, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2009.

60. Brożyniak A., Ziobroń R., *Prawosławie w Bieszczadach po II wojnie światowej* [w:] *Bieszczady w Polsce Ludowej 1944–1989*, red. J. Izdebski, K. Kaczmarski, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2009.

61. Brzechczyn K., *Obraz Rosji Sowieckiej na łamach baptystycznego miesięcznika „Słowo Prawdy"* [w:] *Polski protestantyzm w czasach nazizmu i komunizmu*, red. J. Kłaczkow, Toruń 2009.

62. Brzechczyn K., *Posłowie* [w:] Chris Lorenz, *Przekraczanie granic. Eseje z filozofii historii i teorii historiografii*, tłum. M. Bobako, R. Dziergwa, Poznań 2009.

63. Brzechczyn K., *Społeczna rola uczonego a rola tajnego współpracownika organów bezpieczeństwa państwa. O wpływie posttotalitarnego dziedzictwa*, „Politeja" 2009, nr 1.

64. Brzechczyn K., *O modelach rewolucji* [w:] K. Brzechczyn (red.) *Oblicza komunistycznego zniewolenia*, Poznań 2009.

65. Brzechczyn K., *Methodological Peculiarities of History in the Light of Idealizational Theory of Science* [w:] *Idealization XIII: Modeling in History* red. K. Brzechczyn, Poznań Studies in the Philosophy of the Sciences and the Humanities, t. 97, Amsterdam/New York: Rodopi.

66. Brzechczyn K., *Program polityczny Organizacji „Solidarność Walcząca"* [w:] *Organizacja Solidarność Walcząca w Wielkopolsce w latach 1983–1990*, red. K. Brzechczyn, P. Zwiernik, Poznań 2009.

67. Brzechczyn K., Zwiernik P., *Przedmowa* [w:] *Organizacja Solidarność Walcząca w Wielkopolsce w latach 1983–1990*, red. K. Brzechczyn, P. Zwiernik, Poznań 2009.

68. Brzechczyn K., *Przedmowa,* [w:] *Oblicza komunistycznego zniewolenia*, red. K. Brzechczyn Poznań 2009.

69. Budrewicz L., *Z PRL do Polski. Wspomnienia z niejednego podwórka (1976–1989)*, red. M. Kała, G. Waligóra, Wrocław 2008 [rok wydania 2009].

70. Bukała M., *Strajk w hucie Stalowa Wola w sierpniu 1988 r.* [w:] *Zarejestrujcie nam „Solidarność! Strajk sierpniowy 1988 r. w Szczecinie*, red. A. Kubaj, M. Maciejowski, Szczecin 2009.

71. Bułhak W., *Wokół misji Józefa H. Retingera do kraju, kwiecień–lipiec 1944 r.*, „Zeszyty Historyczne", Paryż 2009, z. 168.

72. Bułhak W., Paczkowski A., *„Przyjaciele radzieccy". Współpraca wywiadów polskiego i sowieckiego 1944–1990*, „Zeszyty Historyczne", Paryż 2009, z. 167.

73. Bułhak W., Paczkowski A., *Soviet friends. Relations between the Soviet and Polish security services in the years 1944–1990* [w:] *NKVD/KGB activities and its cooperation with other secret services in Central and Eastern Europe. Anthology of an International Conference*, Prague 2009 [poszerzona wersja angielska tekstu opublikowanego w „Zeszytach Historycznych"].

74. Bułhak W., *Kierunki badań nad udziałem Wojska Polskiego w Operacji „Dunaj"* [w:] *Aparat bezpieczeństwa, propaganda a Praska Wiosna. Zbiór materiałów z konferencji międzynarodowej*, Praga 2009.

75. Bułhak W., *Z szafy pancernej oficera Wydziału XIV Departamentu I MSW* [w:] *Nie ma wolności bez pamięci. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Ryszardowi Terleckiemu*, [red.] W. Bernacki, Z. Nawrocki, W. Pasierbek, Z.K. Wójcik, Kraków 2009.

76. Bułhak W., *Kierunki badań nad udziałem Wojska Polskiego w Operacji „Dunaj". Materiały Zarządu II (wywiadu) SG WP przechowywane w archiwum IPN* [w:] *Szpiegostwo, wywiad, państwo*, red. C. Taracha, Lublin 2009.

77. Bułhak W., *Krótki kurs dezinformacji*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 12 [naukowa analiza publikacji rosyjskiego wywiadu red. gen. L.F. Sockowa, *Tajemnice polskiej polityki. Zbiór dokumentów 1935–1945*, Moskwa 2009].

78. *Bunkry na ruinach. Szkice do historii KL Stutthof-Außenlager Pölitz*, red. P. Knap, Szczecin 2009.

79. Busse K., *Wybory 1989 w oficjalnej prasie radomskiej* [w:] *Wybierzmy wolność. Wybory parlamentarne w czerwcu 1989 r. w Radomiu i regionie radomskim*, red. K. Słowiński, Radom 2009.

80. *Bydgoski Marzec 1981*, oprac. R. Gajos, Bydgoszcz-Gdańsk 2009.

81. Byszuk D., Kublicka J., *Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie* [w:] *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej (stan na dzień 31 grudnia 2008 r.)*, red. J. Bednarek, R. Leśkiewicz, Warszawa 2009.

82. Chabrom E., *Próby wychowania „nowego człowieka" a rzeczywistość szkolna na przykładzie dzierżoniowskich szkół średnich w pierwszych latach powojennych* [w:] *Dzierżoniów – wieki minione*, red. D. Adamski, S. Ligarski, T. Przerwa, Dzierżoniów 2009.

83. Chamionek I., *Grabież dóbr kultury i ich windykacja z wykorzystaniem instrumentów karnoprawnych na przykładzie sprawy dokumentów Zakonu Krzyżackiego i obrazu Francesco Guardiego „Schody pałacowe"* [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t. 3. *Nazizm*, red. R. Ignatiew, A. Kura, Warszawa 2009.

84. Chmielowiec K., *Aparat bezpieczeństwa wobec kurii biskupiej w Przemyślu w latach 1944–1965* [w:] *Aparat bezpieczeństwa wobec kurii biskupich w Polsce*, red. A. Dziurok, Warszawa 2009.

85. Chmielowiec P., *Działania operacyjne Służby Bezpieczeństwa wobec biskupa Ignacego Tokarczuka i kurii biskupiej w Przemyślu w latach 1966–1989* [w:] *Aparat bezpieczeństwa wobec kurii biskupich w Polsce*, red. A. Dziurok, Warszawa 2009.

86. Chmielowiec P., *Urząd Bezpieczeństwa–Służba Bezpieczeństwa w Bieszczadach. Struktury–ludzie–działalność* [w:] *Bieszczady w Polsce Ludowej 1944–1989*, red. J. Izdebski, K. Kaczmarski, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2009.

87. Chojnacki P., Morawski R., *Digitalizacja i opracowanie fotografii z zasobu Instytutu Pamięci Narodowej w systemie „ZEUS"*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, t. 2.

88. Choma-Jusińska M. *Środowiska opozycyjne na Lubelszczyźnie 1975–1980*, Warszawa-Lublin 2009.

89. Choma-Jusińska M., *„Zmieniajcie rzeczywistość". Duszpasterstwo akademickie o. Ludwika Wiśniewskiego w Lublinie w latach 1972–1981* [w]. *„Jesteście naszą wielką szansą". Młodzież na rozstajach komunizmu 1944–1989*, red. P. Ceranka, S. Stępień, Warszawa 2009.

90. Chrzanowski R., Nadarzyńska A., *Materiały audiowizualne zgromadzone w archiwum Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 2.

91. Chrzanowski R., Nadarzyńska A., *Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku* [w:] *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej (stan na dzień 31 grudnia 2008 r.)*, red. J. Bednarek, R. Leśkiewicz, Warszawa 2009.

92. Churska K., *Konferencja «Wolne media? Środowisko dziennikarskie w 1989 r.» – Szczecin, 19–20 listopada 2009 r.*, „Dzieje Najnowsze" 2009, nr 4.

93. Ciaputa P., *Okres Polski Ludowej 1944–1989* [w:] *Z kart historii radomskiej Policji. W 90 rocznicę uchwalenia ustawy o Policji Państwowej*, red. S. Kowalik, Radom 2009.

94. Ciupa R., *Wokół technik katowickiej Służby Bezpieczeństwa w latach 60. Obserwacja „figuranta" i system znaków porozumiewawczych*, „Confinium. Materiały do historii Górnego Śląska. Beiträge zur oberschlesischen Geschichte" 2008, nr 3 [rok wydania 2009].

95. Ciupa R., [notki biograficzne] [w:] *Kadra bezpieki 1945–1990. Obsada stanowisk kierowniczych aparatu bezpieczeństwa w województwach śląskim/katowickim, bielskim i częstochowskim*, red. W. Dubiański, A. Dziuba, A. Dziurok, Katowice 2009.

96. Czapski G., *Młodzież z partią się rozliczy*, „In Gremio" 2009, nr 4.

97. Czyżewski A., *Andrzeja Werblana wizja historii najnowszej. Wystąpienie Andrzeja Werblana na obradach Sekcji Historycznej przy Wydziale Nauki KC PZPR w dniu 10 VI 1970 r.* [w:] *Klio Polska. Studia i materiały z dziejów historiografii polskiej po II wojnie światowej*, t. 4, red. A. Wierzbicki, Warszawa 2009.

98. Czyżewski P. [recenzja], *Słownik biograficzny białostocko-łomżyńsko-suwalski*, z. 1–3, Białystok 2002–2005, Polskie Towarzystwo Historyczne, Oddział w Białymstoku, „Verbum Nobile" 2008, t. 18 [rok wydania 2009].

99. Dardzińska J., *Konrad Królik (1931–2001), naczelnik Wydziału „W" WUSW we Wrocławiu*, „Aparat represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2009, t. 1.

100. Dąbrowski D., *Organizacja wywiadu polskiego na terenie Czechosłowacji w 1938 r.. Zarys problemu badawczego*, „Východočeské listy historické" 2008, nr 25.

101. Dębski J., *Kadra dowódcza SZP–ZWZ–AK w Konzentrationslager Auschwitz 1940–1945*, Katowice-Oświęcim 2009.

102. Dubiański W., Dziuba A., Dziurok A., *Struktury i kadry wojewódzkiej bezpieki* [w:] *Kadra bezpieki 1945–1990. Obsada stanowisk kierowniczych aparatu bezpieczeństwa w województwach śląskim/katowickim, bielskim i częstochowskim*, wstęp i red. W. Dubiański, A. Dziuba, A. Dziurok, oprac. zespół, Katowice 2009.

103. Dudek A., *Zakończenie* [w:] *Zaczęło się w Polsce 1939–1989*, red. A. Niegowska, Warszawa 2009 [Wersja angielska *In conclusion…* [w:] *It all began in Poland*, red. A. Niegowska, Warszawa 2009.].

104. Dudek J., *Amnestia jako środek walki aparatu bezpieczeństwa z podziemiem niepodległościowym na przykładzie Lubelszczyzny*, „Zeszyty Historyczne WiN" 2009, nr 30.

105. Dyrcz R., Laska J., ks. Raźny J., Zając E., *Teczka Ewidencji Operacyjnej na Księdza. Teoria i praktyka pracy operacyjnej SB*, Kraków 2009.

106. Dzienis-Todorczuk M., *Ankiety GKBZpNP i OKBZpNP jako źródło wiedzy o represjach hitlerowskich wobec Polaków udzielających pomocy Żydom* [w:] „*Kto w takich czasach Żydów przechowuje?…" Polacy niosący pomoc ludności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej*, red. A. Namysło, Warszawa-Katowice 2009.

107. Dzienis-Todorczuk M., *Gołembiewscy ratowali mnie moje życie...* [w:] „*Kto w takich czasach Żydów przechowuje?…" Polacy niosący pomoc ludności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej*, red. A. Namysło, Warszawa-Katowice 2009.

108. *Dzierżoniów–wieki minione*, red. D. Adamska, S. Ligarski, T. Przerwa, Wrocław 2009.

109. Dziuba A., [notki biograficzne] [w:] *Kadra bezpieki 1945–1990. Obsada stanowisk kierowniczych aparatu bezpieczeństwa w województwach śląskim/katowickim, bielskim i częstochowskim*, red. W. Dubiański, A. Dziuba, A. Dziurok, Katowice 2009.

110. Dziuba A., *Folwark PPR. Relacje polityczne w powiecie grodkowskim w latach 1945–1948*, „Szkice Archiwalno–Historyczne, 2009.

111. Dziuba A., *Komunistyczny akt kreacji. Kształtowanie się relacji politycznych w 1945 r. w powiecie tarnogórskim* [w:] *Aparat władzy a społeczeństwo w Tarnowskich Górach w latach 1945–1989*, red. K. Gwóźdź, S. Rosenbaum, Katowice-Tarnowskie Góry 2009.

112. Dziuba A., Misiak B., *Wobec wsi i rolnictwa* [w:] *Fundament systemu zniewolenia. Z działalności wojewódzkich struktur Urzędu Bezpieczeństwa w Katowicach 1945–1956*, red. A. Dziurok, A. Dziuba, Katowice 2009.

113. Dziuba A., Węgrzyn D., *Wobec konspiracji politycznej* [w:] *Fundament systemu zniewolenia. Z działalności wojewódzkich struktur Urzędu Bezpieczeństwa w Katowicach 1945–1956*, red. A. Dziurok, A. Dziuba, Katowice 2009.

114. Dziuba A., *Wobec partii politycznych i administracji* [w:] *Fundament systemu zniewolenia. Z działalności wojewódzkich struktur Urzędu Bezpieczeństwa w Katowicach 1945–1956*, red. A. Dziurok, A. Dziuba, Katowice 2009.

115. Dziurok A. [notki biograficzne] *R. Januszewski, S. Morel* [w:] *Kadra bezpieki 1945–1990. Obsada stanowisk kierowniczych aparatu bezpieczeństwa w województwach śląskim/katowickim, bielskim i częstochowskim*, red. W. Dubiański, A. Dziuba, A. Dziurok, Katowice 2009.

116. Dziurok A., *Aparat bezpieczeństwa wobec biskupów i kurii katowickiej w latach 1945–1956* [w:] *Aparat bezpieczeństwa wobec kurii biskupich w Polsce*, red. A. Dziurok, Warszawa 2009.

117. Dziurok A., Dziuba A., *Wstęp* [w:] *Fundament systemu zniewolenia. Z działalności wojewódzkich struktur Urzędu Bezpieczeństwa w Katowicach 1945–1956*, red. A. Dziurok, A. Dziuba, Katowice 2009.

118. Dziurok A., Dziuba A., *Zakończenie* [w:] *Fundament systemu zniewolenia. Z działalności wojewódzkich struktur Urzędu Bezpieczeństwa w Katowicach 1945–1956*, red. A. Dziurok, A. Dziuba, Katowice 2009.

119. Dziurok A., *Lager Schwientochlowitz – Eintrachthütte* [w:] *Lexikon der Vertreibungen. Deportation, Zwangsaussiedlung und ethnische Säuberung im Europa des 20. Jahrhunderts*, hsg. von K. Kaiserová, D. Myeshkov, K. Ruchniewicz.

120. Dziurok A., Musiał B., *„Bratni rabunek". O demontażach i wywózce sprzętu z Górnego Śląska w 1945 r.* [w:] *W objęciach Wielkiego Brata. Sowieci w Polsce 1944–1993*, red. K. Rokicki, S. Stępień, Warszawa 2009.

121. Dziurok A., *W walce z Kościołem i wolnością wyznania* [w:] *Fundament systemu zniewolenia. Z działalności wojewódzkich struktur Urzędu Bezpieczeństwa w Katowicach 1945–1956*, red. A. Dziurok, A. Dziuba, Katowice 2009.

122. Dziurok A., *Złudna odwilż. Lata 1956–1970* [w:] *Kronika komunizmu w Polsce*, Kraków 2009.

123. Dźwigał T., *Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie* [w:] *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej (stan na dzień 31 grudnia 2008 r.)*, red. J. Bednarek, R. Leśkiewicz, Warszawa 2009.

124. Fedorowicz W., *Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku* [w:] *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej (stan na dzień 31 grudnia 2008 r.)*, red. J. Bednarek, R. Leśkiewicz, Warszawa 2009.

125. Fenrych Z., *„Popiełuszko" na terenie Oddziału IPN w Poznaniu* [w:] *Nie można uśmiercić nadziei. Reminiscencje śmierci księdza Jerzego Popiełuszki w Wielkopolsce 1984–1989*, red. ks. J. Wąsowicz SDB, Poznań 2009.

126. *Fikcja i rzeczywistość. Wybór audycji z Polskiego Radia Szczecin 1946–1989*, wybór i oprac. P. Szulc, Szczecin 2009.

127. Filip M., *Przebudzenie* [w:] *„Twórczość obca nam klasowo". Aparat represji wobec środowiska literackiego 1956–1990*, red. A. Chojnowski, S. Ligarski, Warszawa 2009 [wspólnie z J. Autuchowiczem].

128. Fornal P., *Michał Barć (1903–1979), żołnierz ZWZ–AK, informator, agent celny, tajny współpracownik UB–SB o pseudonimach „Andrzej", „Bąk"*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2009, nr 1.

129. Fornal P., *Preidl Jan Roman (1913–1992)*, „Zeszyty Historyczne WiN–u" 2009, nr 30.

130. Fornal P., *Zamach na Ludwika Bojanowskiego, funkcjonariusza WUBP w Rzeszowie (24 listopada 1945 r.)*, „Zeszyty Historyczne WiN–u" 2009, nr 30.

131. Fornal P., *Żydzi w strukturach aparatu bezpieczeństwa na Rzeszowszczyźnie w latach 1944–1956* [w:] *Z dziejów stosunków polsko–żydowskich w XX wieku*, red. E. Czop, E. Rączy, Rzeszów 2009.

132. Frazik W., *Struktura organizacyjna Urzędu Bezpieczeństwa w województwie krakowskim w latach 1945–1956 w świetle aktów normatywnych* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009.

133. Frazik W., *Struktury organizacyjne Służby Bezpieczeństwa w województwie krakowskim w latach 1956–1990* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009.

134. *Fundament systemu zniewolenia. Z działalności wojewódzkich struktur Urzędu Bezpieczeństwa w Katowicach 1945–1956*, red. A. Dziurok, A. Dziuba, Katowice 2009.

135. Furman L., *Problem zgodności ustawy z dnia 22 kwietnia 1964 r. z Konstytucją RP oraz z międzynarodową Konwencją o niestosowaniu przedawnienia wobec zbrodni wojennych*

i zbrodni przeciwko ludzkości [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t. 3, *Nazizm*, red. R. Ignatiew, A. Kura, Warszawa 2009.

136. Gabrel D., *Obchody i sympozjum z okazji 50–lecia centralnego Urzędu Administracyjnego Sądownictwa Krajowego ds. Badania Zbrodni Narodowosocjalistycznych w Ludwigsburgu* [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t.3, *Nazizm,* red. R. Ignatiew, A. Kura, Warszawa 2009.

137. Gałaj A., Abramowicz S., *Bombardowanie Wielunia 1 września 1939 r. Rozważania na podstawie śledztwa OKŚZpNP w Łodzi* [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t.3, *Nazizm*, red. R. Ignatiew, A. Kura, Warszawa 2009.

138. Gałaszewska-Chilczuk D., *Wpływ Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego na kształtowanie się opozycji antykomunistycznej w Polsce*, „Ethos" 2009, nr 85–86.

139. Gałęzowski M., *Orlęta Warszawy. Organizacja Orląt Związku Strzeleckiego w Warszawie. Działalność przedwojenna, konspiracyjna i losy powojenne*, Warszawa 2009.

140. Gałęzowski M., *Pułkownik „Żegota". Życie i pisma pułkownika dypl. Tadeusza Münnicha*, Warszawa 2009.

141. Gałęzowski M., *Pułkownik „Żegota". Życie pułkownika dypl. Tadeusza Münnicha (1893–1959)* [w:] *Nie ma wolności bez pamięci. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Ryszardowi Terleckiemu*, red. W. Bernacki, Z. Nawrocki, W. Pasierbek, Z.K. Wójcik, Kraków 2009.

142. Gałęzowski M., *„Orlęta" Związku Strzeleckiego w Warszawie. Przyczynek do dziejów polityki obronnej II RP w latach trzydziestych*, „Przegląd Historyczno–Wojskowy" 2009.

143. Gałęzowski M., *Bronisław Banasik*, „Zeszyty Historyczne WiN–u" 2009, nr 30.

144. Gasztold-Seń P., *Zjednoczenie Patriotyczne „Grunwald" – charakterystyka stowarzyszenia* [w:] *Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2008*, red. M. Bielak, J. Kamiński, Warszawa 2009.

145. Gąsiorowski T., *Obwód Przeworsk SZP–ZWZ–AK 1939–1944/45*, Kraków 2009.

146. *Getto łódzkie/Litzmannstadt Getto 1940–1944*, red. J. Baranowski i S.M. Nowinowski, Łódź 2009.

147. Gliwa M., *Przesiedlenia ludności ukraińskiej z Bieszczad Zachodnich w latach 1944–1947* [w:] *Bieszczady w Polsce Ludowej 1944–1989*, red. J. Izdebski, K. Kaczmarski, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2009.

148. Głębocki H., *Pion III (Wydział III i Wydział III–1) krakowskiej Służby Bezpieczeństwa – zarys działalności (1975–1989)* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009.

149. Golik D., *Tadeusz Dymel – bohater czy konfident*, „Rocznik Sądecki" 2009, t. 3.

150. Golon M., *Pomorska obława. Deportacje Polaków z Pomorza do obozów NKWD w ZSRR w 1945 r.* [w:] *Polska 1939–1945. Straty osobowe i ofiary represji pod dwiema okupacjami*, red. T. Szarota, W. Materski, Warszawa 2009 [skrócona wersja tego tekstu: *Deportacje Polaków z Pomorza do obozów NKWD w ZSRR w 1945 r.* [w:] *Przez Sybir na ziemię gdańską, część druga*, red. C. Riedl, Gdańsk 2009].

151. Gontarczyk P., *Aleksander Kwaśniewski w dokumentach Służby Bezpieczeństwa. Fakty i interpretacje,* „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989", 2009 nr 1.

152. Graczyk R., *Monsieur Enigme*, „„Zeszyty Historyczne" 2009, z. 168.

153. Graczyk R., *Próby wpływania na „Tygodnik Powszechny" przez TW „CK"/„Kace"* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009.

154. Graduszewski L., *Sposób dokumentowania pracy operacyjnej WUBP i WUdsBP w Bydgoszczy na podstawie resortowych aktów normatywnych*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, t. 2.

155. Grosicka M., *Działalność niepodległościowa Kazimierza Bogacza ps. „Bławat", „Wiktor"*, „Zeszyty Historyczne WiN–u" 2009, nr 30.

156. Grosicka M., *Spis internowanych z Regionu Świętokrzyskiego. Ośrodek Odosobnienia w Kielcach*, „Studia Muzealno–Historyczne" 2009, t. 1.

157. *Handbuch der kommunistischen Geheimdienste in Osteuropa 1944–1991*, red. Ł. Kamiński, K. Persak, J. Gieseke, Göttingen 2009.

158. Hałagida I., *Kościół greckokatolicki w ostatniej dekadzie PRL*, „Peremyśki Archieparchalni Widomosti" 2009, nr 8.

159. Hałagida I., *Raport Departamentu IV MSW dotyczący katolickich obchodów milenium chrztu Rusi w Polsce w 1988 r.*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej" 2008 nr 1 [rok wydania 2009].

160. Hałagida I., *Działania aparatu bezpieczeństwa PRL wobec ks. mitr. Stefana Dziubiny* [w:] *Aparat bezpieczeństwa PRL wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz cudzoziemców*. *Studia nad zagadnieniem*, red. J. Syrnyk, Warszawa 2009.

161. Hausner W., Kapusta M., *Harcerstwo duchowej niepodległości. Duszpasterstwo harcerskie w dokumentach Służby Bezpieczeństwa i archiwaliach środowisk harcerskich 1983–1989*, Kraków 2009.

162. *Holodomor. The Great Famine In Ukraine 1932–1933*, oprac. zbiorowe, Warsaw–Kiev 2009.

163. Hytrek-Hryciuk J., *Rola funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa w planowym wysiedleniu ludności niemieckiej z Dolnego Śląska* [w:] *Aparat bezpieczeństwa Polski Ludowej wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz cudzoziemców. Studia nad zagadnieniem*, red. J. Syrnyk, Warszawa 2009.

164. Hytrek-Hryciuk J., *PSL a kwestia polskiej granicy zachodniej* [w:] *PSL w realiach społeczno–politycznych Dolnego Śląska drugiej połowy lat 40–tych XX w*., Wrocław 2008 [rok wydania 2009].

165. Hytrek-Hryciuk J., *Działalność wrocławskich ewangelików w Festung Breslau* [w:] *Festung Breslau 1945. Historia i pamięć*, red. T. Głowiński, Wrocław 2009.

166. Hytrek-Hryciuk J., *Ludność niemiecka a żołnierze Armii Czerwonej (Radzieckiej) na Dolnym Śląsku 1945–1948. Zarys problematyki* [w:] *Materiały II Szkoły Letniej Historii Najnowszej 2008 r.*, red. M. Bielak, Ł. Kamiński, Warszawa 2009.

167. *Idealization XIII: Modeling in History*, red. K. Brzechczyn, Poznań Studies in the Philosophy of the Sciences and the Humanities, t. 97, Amsterdam/New York: Rodopi.

168. Ignatiew R., *„Polska doktryna nieprzedawnienia zbrodni nazistowskich"* [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t.3, *Nazizm*, red. R. Ignatiew, A. Kura, Warszawa 2009.

169. Ignatiew R., *„Praktyka śledztw OKŚZpNP w Białymstoku prowadzonych w sprawie zbrodni nazistowskich popełnionych na obywatelach polskich narodowości żydowskiej"* [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN,* t.3, *Nazizm,* red. R. Ignatiew R., Kura A., Warszawa 2009, 50–56

170. Jakimek-Zapart E., *Syczyło Włodzimierz*, *Polski Słownik Biograficzny*, z. 189.

171. *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej (stan na dzień 31 grudnia 2008 r.)*, red. nauk. J. Bednarek, R. Leśkiewicz, Warszawa 2009.

172. Jagodzińska A., *Byłem tylko nr 11424 i 22036 – Ks. Kanonik Leon Stępniak, więzień Dachau i Gusen 1940–1945*, Warszawa 2009.

173. Jedynak M., *Kapliczka na Wykusie. Wokół powstania Środowiska Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej „Ponury" – „Nurt"*, Kielce-Wąchock-Wykus 2009.

174. Jedynak M., *Kapliczka na Wykusie. Wokół powstania Środowiska Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej „Ponury" – „Nurt"*, wyd. 2 uzupełnione, Kielce 2009.

175. Jedynak M., *Sprawa Operacyjnego Sprawdzenia krypt. „Wykus" – rozpracowanie uroczystości kombatanckich żołnierzy AK „Ponurego" i „Nurta"*, „Zeszyty Historyczne Win–u" 2009, nr 30.

176. *„Jesteście naszą wielką szansą". Młodzież na rozstajach komunizmu 1944–1989*, red. P. Ceranka, S. Stępień, Warszawa 2009.

177. Jodczyk K., Muczyński A., Zwolski M., *Lista kobiet internowanych w Gołdapi (styczeń–lipiec 1982 r.)* [w:] *Kobiety internowane. Gołdap 1982*, [katalog wystawy] wydanie II, red. E. Rogalewska, Białystok 2009.

178. Joniec G., *Biogram Cyglera Czesława* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1956*, red. G. Joniec, Lublin 2009.

179. Joniec G., *Biogram Głowackiego Mikołaja* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1956*, red. G. Joniec, Lublin 2009.

180. Joniec G., *Biogram Lelucha Jana* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1956*, red. G. Joniec, Lublin 2009.

181. Joniec G., *Biogram Maćko Stefana* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1956*, red. G. Joniec, Lublin 2009.

182. Joniec G., *Biogram Pietruszyńskiego Stefana* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1956*, red. G. Joniec, Lublin 2009.

183. Joniec G., *Ludzie tomaszowskiej bezpieki. Portret zbiorowy* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1956*, red. G. Joniec, Lublin 2009.

184. Joniec G. [oprac.], *Postanowienie o umorzeniu śledztwa w sprawie zabójstwa Wacka Michała* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1956*, red. G. Joniec, Lublin 2009.

185. Joniec G., *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1945. Struktura organizacyjna, obsada personalna oraz główne kierunki działań operacyjnych* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1956*, red. G. Joniec, Lublin 2009.

186. Joniec G., Romanek J., *Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie* [w:] *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej (stan na dzień 31 grudnia 2008 r.)*, red. J. Bednarek, R. Leśkiewicz, Warszawa 2009.

187. *Józef Smyczek. Listy z Wehrmachtu*, oprac. S. Rosenbaum, Katowice 2009.

188. Kaczmarski K., *Działania aparatu bezpieczeństwo wobec ks. Prymasa Stefana Wyszyńskiego w czasie Jego internowania w Komańczy (1955–1956)* [w:] *Bieszczady w Polsce Ludowej 1944–1989*, red. J. Izdebski, K. Kaczmarski, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2009.

189. Kaczmarski K., *Okoliczności śmierci Kazimierza Człowiekowskiego ps. „Niemsta" 19 IV 1954 r.* [w:] *Krosno i powiat krośnieński w latach 1944–1956*, red. Cz. Nowak, K. Kaczmarski, M. Krzysztofińskigo, Rzeszów-Krosno 2009.

190. Kaczmarski K., *Sprawa „Listu otwartego" Adama Doboszyńskiego do prezydenta Władysława Raczkiewicza i gen. Kazimierza Sosnkowskiego (luty–maj 1943 r.)*, „Glaukopis" 2009, nr 15–16.

191. Kaczmarski K., *W opozycji do rządu gen. Władysława Sikorskiego – historia pisma „Walka" (1941–1943)* [w:] *Nie ma wolności bez pamięci. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Ryszardowi Terleckiemu*, red. W. Bernacki, Z. Nawrocki, W. Pasierbek, Z.K. Wójcik, Kraków 2009.

192. *Kadra bezpieki 1945–1990. Obsada stanowisk kierowniczych aparatu bezpieczeństwa w województwach śląskim/katowickim, bielskim i częstochowskim*, wstęp i red. W. Dubiański, A. Dziuba, A. Dziurok, Katowice 2009.

193. Kalbarczyk S., *„Inny świat" Gustawa Herlinga-Grudzińskiego jako źródło historyczne. Próba analizy* [w:] *Oblicza komunistycznego zniewolenia. Między nauką a literaturą*, red. K. Brzechczyn, Poznań 2009.

194. Kalbarczyk S., [rec.] J. Jakowlewa, *Pols'a protiv SSSR 1939–1953*, Moskwa 2007, „Glaukopis" 2009, nr 13–14.

195. Kalbarczyk S., *Ludność wiejska w kręgu oddziaływania sowieckiego aparatu represji na okupowanych Kresach Wschodnich 1939 – 1941* [w:] *Represje wobec wsi i ruchu ludowego,* t. 3 *(1939–1945). Wieś polska między dwoma totalitaryzmami*, red. J.Gmitruk, E. Lenart. Warszawa 2009.

196. Kalisz M., *Katarzyna i Sebastian Kazakowie – cisi bohaterowie z Brzózy Królewskiej* [w:] *„Kto w takich czasach Żydów przechowuje?...". Polacy niosący pomoc ludności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej*, red. A. Namysło, Warszawa 2009.

197. Kalisz M., *Nasi sąsiedzi Steinlaufowie*, „Rocznik Sądecki", t. XXXVI, Nowy Sącz 2009.

198. Kalisz P., *Litewskie podziemie na Suwalszczyźnie do 1950 r.* [w:] *Aparat bezpieczeństwa Polski Ludowej wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz cudzoziemców 1944–1989*, red. J. Syrnyk, Warszawa 2009.

199. Kalisz P., *Obsada personalna Ośrodka Odosobnienia w Gołdapi* [w:] *Kobiety Internowane. Gołdap 1982* [katalog wystawy], wydanie II, red. E. Rogalewska, Białystok 2009.

200. Kamiński Ł., *Doświadczenie roku 1968 a kryzys polski w latach 1980–1981* [w:] *Aparat bezpieczeństwa, propaganda a Praska Wiosna. Zbiór materiałów z konferencji międzynarodowej*, *Praga 7–9 września 2008 r.*, Praga 2009.

201. Kamiński Ł., *Od PRL do III RP. Województwo legnickie w meldunkach SB (IV 1989 – V 1990)* [w:] *J.S. Smalewski, Wybraliśmy wolność. 4 czerwca 1989*, Legnica 2009.

202. Kamiński Ł., *Polacy – Żydzi – komunizm 1945–1968. Próba nowego spojrzenia* [w:] *Społeczność żydowska w PRL przed kampanią antysemicką lat 1967–1968 i po niej*, red. G. Berendt, Warszawa 2009.

203. Kamiński Ł., *Polska Zjednoczona Partia Robotnicza w 1968 roku* [w:] *Wokół Marca '68 na Dolnym Śląsku*, red. J. Hytrek-Hryciuk, W. Trębacz, Wrocław 2008 [rok wydania 2009].

204. Kamiński Ł., *Polsko* [w:] *Svědomí Evropy a komunismus*, Praha 2009.

205. Kamiński Ł., *První živá pochodeň ve východním bloku. Ryszard Siwiec (1909–1968)* [w:] *Jan Palach '69*, red. P. Blažek, P. Eichler, J. Jareš, Praha 2009.

206. Kamiński Ł., *Siwiec, Palach, Kalanta – zrozumieć niepojęte* [w:] *Nie ma wolności bez pamięci. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Ryszardowi Terleckiemu*, red. W. Bernacki, Z. Nawrocki, W. Pasierbek, Z.K. Wójcik, Kraków 2009.

207. Kamiński Ł., *Władze PRL i społeczeństwo polskie wobec Orędzia biskupów polskich* [w:] *Wokół Orędzia. Kardynał Bolesław Kominek. Prekursor pojednania polskoniemieckiego,* red. W. Kucharski, G. Strauchold, Wrocław 2009.

208. Kamiński Ł., *Wybory 4 czerwca społeczeństwo potraktowało jak plebiscyt* [w:] J.*S. Smalewski, Wybraliśmy wolność. 4 czerwca 1989*, Legnica 2009.

209. Kamiński Ł., *Zkušenost roku 1968 a polská krize 1980–1981* [w:] *Bezpečnostní aparát, propaganda a Pražské jaro. Sborník mezinárodní konferenci pořádané v Praze ve dnech 7.-9. září 1008*, Praha 2009.

210. Kamiński Ł., *Związki zawodowe w PRL* [w:] *Wolne Związki Zawodowe z perspektywy trzydziestu lat. Materiały pokonferencyjne, Katowice 21 lutego 2008*, red. J. Neja, Katowice 2008 [rok wydania 2009].

211. Kardela P., *Mieczysław Sałkowski – naczelnik Wydziału IV olsztyńskiej SB*, „Rocznik Mazurski" 2009, t. XIII.

212. Kardela P., *Północno–Amerykańskie Studium Spraw Polskich i jego znaczenie w utrzymaniu linii niepodległościowej Kongresu Polonii Amerykańskiej* [w:] *Powrześniowa emigracja niepodległościowa na mapie kultury nie tylko polskiej*, red. E. Rogalewska, V. Wejs-Milewska, Białystok 2009.

213. Kardela P., *Roland Kiewlicz (1911–1984), oficer wywiadu w II RP, dziennikarz, tajny współpracownik SB o pseudonimie „Lemiesz"* [w:] „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989", 2009, nr 1 (7).

214. Kardela P., *Służba Bezpieczeństwa wobec olsztyńskiej młodzieży akademickiej po Marcu '68* [w:] *Warmia i Mazury w 90–lecie odzyskania przez Polskę niepodległości*, red. B. Gaziński, Olsztyn 2009.

215. Kardela P., *Służba Bezpieczeństwa wobec wyborów parlamentarnych 1989 r. w województwie olsztyńskim* [w:] *Olsztyński Czerwiec '89*, Olsztyn 2009.

216. Kardela P., *Wprowadzenie* [w:] *Olsztyński Czerwiec '89*, Olsztyn 2009.

217. Kardela P., [rec.] S. Cenckiewicz, *Tadeusz Katelbach. Biografia polityczna (1897–1977)*, „Dzieje Najnowsze" 2009, nr 2.

218. *Karnawał (1980–1981)* [w:] *Zaczęło się w Polsce 1939–1989*, red. A. Niegowska, Warszawa 2009 [Wersja angielska: *The carnival (1980–1981)* [w:] *It all began in Poland*, red. A. Niegowska, Warszawa 2009].

219. Kasprzycki M., *Ludowcy w PUBP w Nowym Sączu w pierwszym okresie jego działalności*, „Zeszyty Historyczne WiN–u" 2009, nr 30.

220. Kasprzycki M., *Oświadczenie kpt. Józefa Muniaka, funkcjonariusza Departamentu III Komitetu ds. Bezpieczeństwa Publicznego*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2009, nr 1(7).

221. Kasprzycki M., *Twarze sądeckiej bezpieki. Obsada personalna Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego–Powiatowego Urzędu do Spraw Bezpieczeństwa Publicznego w Nowym Sączu w latach 1945–1956*, Kraków 2009.

222. Kenar T., *Ruch Młodej Polski w opinii ugrupowań neoendeckich w PRL* [w:] *Nie ma życia bez swobody. 30 lat Ruchu Młodej Polski (1979–2009),* red. K. Marulewska, A. Meller, A. Lewandowski, Toruń 2009.

223. Kirszak J., *Kazimierz Sosnkowski. Wybór pism*, Biblioteka Narodowa Ossolineum (wybór, wstęp, oprac.), Wrocław 2009.

224. Kirszak J., *K. Sosnkowskiego listy do rodziny*, „Przegląd Historyczno–Wojskowy" 2008, nr 5.

225. Kirszak J., *Pamiętnik kapitana Stefana Turkowskiego*, „Pamięć i Przyszłość" 2009, nr 5.

226. Klementowski R., *Służba Bezpieczeństwa na ziemi lwóweckiej (1957–1990)*, Wrocław 2009.

227. Klementowski R., *Skazani na uran – wspomnienia żołnierzy Batalionów Pracy* [w:] „Studia nad Faszyzmem i Totalitaryzmem" 2009, t. XXXI.

228. Klementowski R., *Modelowe boksowanie ze światem* [w:] „Pamięć i Przyszłość" 2009, nr 3.

229. Klementowski R., *Wilhelm Billig (1906–1985)* [w:] *Wokół Marca'68 na Dolnym Śląsku*, Wrocław 2008.

230. Kleszczyński B., *Autobusem w Bieszczady. Z dziejów osobowej komunikacji samochodowej* [w:] *Bieszczady w Polsce Ludowej 1944–1989*, red. J. Izdebski, K. Kaczmarski, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2009.

231. Knap P., *Leon Sowiński – uczestnik akcji „Synteza"* [w:] *Wywiad i kontrwywiad w świecie*, red. W. Wróblewski, Szczecin 2009.

232. Knap P., *„Wśród nas i z nami". Michaił Gorbaczow w Szczecinie (13 lipca 1988 r.)* [w:] *Zarejestrujcie nam „Solidarność"! Strajk sierpniowy 1988 r. w Szczecinie*, red. A. Kubaj, M. Maciejowski, Szczecin 2009.

233. Knap P., *„Zawsze baliśmy się Niemców, gdyż mogli oni nas zabić"* [w:] *„Kto w takich czasach Żydów przechowuje?...". Polacy niosący pomoc ludności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej*, red. A. Namysło, Warszawa 2009.

234. Knap P., *Wokół akcji „Synteza". Działalność wywiadowcza Polaków wobec fabryki benzyny syntetycznej w Policach (1941–1945)*, Szczecin 2009.

235. Kolasa K., *Likwidacja placówek oświatowo-wychowawczych ss. Salezjanek w Łodzi*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2008, nr 1 [rok wydania 2009].

236. Kolasa K. [oprac.], *Nota edytorska* oraz *Pogrzeb ks. Jerzego Popiełuszki we wspomnieniach Edwina Klessy* [w:] *Nie można uśmiercić nadziei. Reminiscencje śmierci księdza Jerzego Popiełuszki w Wielkopolsce 1984–1989*, red. W. Handke, J. Wąsowicz SDB, Poznań 2009.

237. Kolasa K., *Obrończyni wolnego szkolnictwa. Siostra Maria Aleksandrowicz (1913–1985* [w:] *Bohaterowie trudnych czasów*, zbiór IV, Łódź 2009.

238. Kolasa K., Wąsowicz J., *Posługa duszpasterska salezjanów podczas strajków studenckich w Łodzi 21.01–18.02.1981 r. Wybór tekstów źródłowych*, „Seminare" 2009, t. 26.

239. Kolasa K., Wąsowicz J., *Salezjanie w Aleksandrowie Kujawskim 1919–2009. Wybór materiałów źródłowych* [w:] *Salezjanie w Aleksandrowie Kujawskim 1919–2009. Studia i materiały źródłowe*, red. J. Wąsowicz SDB, Piła 2009.

240. Kolasa K., Rabiega R., *Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi* [w:] *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej (stan na dzień 31 grudnia 2008 r.)*, red. J. Bednarek, R. Leśkiewicz, Warszawa 2009.

241. Koller S. [rec.], *Jan Paweł II w Łodzi – w dwudziestą rocznicę wizyty,* red. M. Przybysz, ks. M. Różański, J. Wróbel, Łódź 2007, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, t. 2.

242. Komaniecka M., *Piony pomocnicze SB w Krakowie na przykładzie lat 70. i 80.* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009.

243. *Komunizmas – Dievui mestas iššukis: Religiniai komunizmo kritikos aspektai Mariano Zdziechowskio raštuose* red. B. Szlachta, M. Zakrzewski, „Metraštis" 2008, z. XXXI.

244. *Konfederacja Polski Niepodległej w Krakowie w latach 1979–1990. Wybór dokumentów*, oprac. M. Kasprzycki, Kraków 2009.

245. Kopka B., *Polska-Niemcy. Wojna i pamięć*, red. J. Kochanowski, B. Kosmala, Warszawa-Poczdam 2009.

246. Kopka B., *Przegląd głównych instytucji aparatu represji III Rzeszy Niemieckiej, Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich i Polski Ludowej* [w:] *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej*, red. J. Bednarek, R. Leśkiewicz, Warszawa 2009.

247. Kopka B., [rec.] *Jürgen Stroop, Żydowska dzielnica mieszkaniowa w Warszawie już nie istnieje!*, oprac. A. Żbikowski, „Dzieje Najnowsze" 2009, nr 4.

248. Korkuć M., *Operacje prowokacyjne. Przyczynek do dyskusji o metodach pracy operacyjnej UB na przykładach z województwa krakowskiego* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009.

249. Korkuć M., *Ordery i odznaczenia w III Rzeczypospolitej (do 2005 r.)* [w:] *Polityka wobec historii*, t. 2, Warszawa 2009.

250. Korkuć M., *Polityka orderowa PRL* [w:] *Polityka wobec historii*, t. 1, Warszawa 2009.

251. Korkuć M., *Sytuacja militarno-polityczna obszaru okołobabiogórskiego w latach 1939–1945*, „Rocznik Babiogórski" 2009.

252. Kosiński P., *Rozmowa z wrogiem. Ankieta kontrwywiadowcza 308. Oddziału Rozpoznania Frontowego Wehrmachtu dotycząca Powstania Warszawskiego*, „Glaukopis" 2009, nr 15–16.

253. Kosiński P., *Wojna i okupacja w pamięci zbiorowej Polaków (1944–1989)* [w:] *Polska-Niemcy. Wojna i pamięć*, red. J. Kochanowski, B. Kosmala, Warszawa 2009.

254. Kosiński P., *Krieg und Besatzungszeit in der Erinnerung der Volksrepublik Polen (1944–1989)* [w:] *Deutschland, Polen und der Zweite Weltkrieg. Geschichte und Erinnerung*, Hrsg. von Jerzy Kochanowski und Beate Kosmala, Potsdam 2009.

255. Kościański R., *Kontrola nastrojów i komentarzy wśród społeczeństwa w związku z procesami poznańskich robotników w 1956 r.*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 2.

256. Kościelna B., *Naznaczeni, potępieni i sprzedani. Z dziejów „ekskluzji" w PRL na przykładzie osób wyrzuconych z pracy po protestach robotników z Czerwca 76 r. w Szczecinie*, „Glaukopis" 2009, nr 15–16.

257. Kościelna B., *Wbrew propagandzie sukcesu. Społeczeństwo Pomorza Zachodniego wobec indoktrynacji*, „Glaukopis" 2009, nr 13–14.

258. *Kościół i opozycja na Lubelszczyźnie 1971–1983*, red. M. Sobieraj, Lublin 2009.

259. Kotarba R., *Niemiecki obóz w Płaszowie 1942–1945*, Warszawa-Kraków 2009.

260. Krajewski K., *Podziemie niepodległościowe w powiecie Ostrołęka po 1944 r. Kalendarium działań zbrojnych podziemia niepodległościowego na terenie powiatu Ostrołęka*

(XII 1944 – XII 1954) [w:] *Powiat Ostrołęka w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych*, red. K. Krajewski, Warszawa 2009, t. 3 serii „Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956".

261. Krajewski K., *Konspiracyjne organizacje młodzieżowe na terenie województwa mazowieckiego w latach 1945–1956* [w:] *Młodzież na rozstajach komunizmu*, Warszawa 2009.

262. Krajewski K., *Rosjanie i obywatele Związku Sowieckiego innych narodowości w Armii Krajowej* [w:] *W objęciach Wielkiego Brata. Sowieci w Polsce 1944–1993*, red. K. Rokicki, S. Stępień, Warszawa 2009.

263. Krajewski K., Łabuszewski T., *Wyzwolenie? Terror sowiecki w dokumentach Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj* [w:] *W objęciach Wielkiego Brata. Sowieci w Polsce 1944–1993*, red. K. Rokicki, S. Stępień, Warszawa 2009.

264. Krajewski K., Łabuszewski T., *Zamordowani mordercy. Sprawa „V Kolumny"* „Zeszyty Historyczne WiN–u" 2009, nr 30.

265. Krajewski K., Żebrowski L., *Nieprawdziwa historia braci Bielskich. Komentarz historyczny*, „Glaukopis" 2009, nr 15–16.

266. Krężołek E., *Aparat bezpieczeństwa wobec środowiska akademickiego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach w latach 70. XX w.*, „Studia Muzealno-Historyczne" 2009, t. 1.

267. Krężołek E., *Sprawozdanie z konferencji naukowej „Obserwacja, manipulacja, współpraca. Dziennikarze i naukowcy a aparat bezpieczeństwa w Polsce Ludowej",* „Dzieje Najnowsze" 2009, nr 2.

268. *Krosno i powiat krośnieński w latach 1944–1956*, red. Cz. Nowak, K. Kaczmarski, M. Krzysztofiński, Rzeszów-Krosno 2009.

269. Krupa W., Malczak L., Marszałek T., Salbert D., Wiecha Ł., *Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach* [w:] *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej*, red. J. Bednarek, R. Leśkiewicz, Warszawa 2009.

270. Krzewicki W., *Środowisko studenckie w latach 1985–1989 w Opolu na podstawie wybranych dokumentów i korespondencji opolskiego Wydziału III Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych* [w:] *Młodzież kontra system. Rola opozycji młodzieżowej w walce o niepodległość w latach 1945–1989*, red. M. Świder, Opole 2009.

271. Krzewicki W., *Opór społeczny w Brzegu wobec wojsk sowieckich stacjonujących w mieście w latach 1945–1993* [w:] *W objęciach Wielkiego Brata. Sowieci w Polsce 1944–1993*, red. K. Rokicki, S. Stępień, Warszawa 2009.

272. Krzysztofiński M., *Ludzie krośnieńskiej PPR* [w:] *Krosno i powiat krośnieński w latach 1944–1956,* red. Cz. Nowak, K. Kaczmarski, M. Krzysztofiński, Rzeszów-Krosno 2009.

273. Krzysztofiński M., Sychowicz K., *W kręgu „Bizancjum"* [w:] „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2008, nr 1(6).

274. Krzysztofiński M., *Radiańska Rosija proty Rymo–Katołyćkoji Cerkwy na terenach „imperiji zła" (narys probłematyky)*, „Kołehija. Czasopys Instytutu relihijnych nauk sw. Tomy Akwińskoho u Kyjewi" 2009, nr 4 (17): *Z podij martyrołohiw Katołyćkoji Cerkwy XX st*.

275. Krzysztofiński M., *Stawłennia arch. Ihnatija Tokarczuka do komunizmu*, „Kołehija. Czasopys Instytutu relihijnych nauk sw. Tomy Akwińskoho u Kyjewi" 2009, nr 4 (17): *Z podij martyrołohiw Katołyćkoji Cerkwy XX st*.

276. Krzysztofiński M., Sychowicz K., *W kręgu Bizancjum* „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989", 2008, nr 1 (6) (nie uwzględniono w wykazie w 2008 r.).

277. *Księgi więzienia na Zamku w Lublinie 1944–1954*, t. 1, red. A.T. Filipek, M. Krzysztofik, Lublin 2009.

278. *„Kto w takich czasach Żydów przechowuje?...". Polacy niosący pomoc ludności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej*, red. A. Namysło, Warszawa 2009.

279. *Ku prawdzie i wolności. Komunistyczna bezpieka wobec kard. Karola Wojtyły*, red. J. Marecki, F. Musiał, Kraków 2009.

280. Kura A., *Kościół wobec pracy ludzkiej na roli a państwo komunistyczne* [w:] *Nie ma wolności bez pamięci. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Ryszardowi Terleckiemu*, red. W. Rernacki, Z. Nawrocki, W. Pasierbek Z.K. Wójcik Kraków 2009.

281. Kura A., *Martyrologia wsi polskiej w okresie II wojny światowej w świetle śledztw Instytutu Pamięci Narodowej* [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t.3 *Nazizm*, red. R. Ignatiew, A. Kura, Warszawa 2009.

282. Kura A., *NSZZ RI „Solidarność" – od rejestracji do delegalizacji*, „Rocznik Historyczny Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego" 2009, nr 25.

283. Kura A., *Rozprute sztandary* – z Franciszkiem Gryciukiem, Antonim Kurą, Mateuszem Szpytmą rozmawia A. W. Kaczorowski, „Biuletyn IPN" 2009 nr 10–11.

284. Kura A., *Ściganie zbrodni nazistowskich, a sprawa polskich dokumentów w Ludwigsburgu* [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t. 3, *Nazizm*, red. R. Ignatiew, A. Kury, Warszawa 2009.

285. Kural Z. „Orlik", „Korczyc", *Z Korca do Krakowa. Wołyniak w krakowskiej konspiracji harcerskiej*, oprac. F. Musiał, „Zeszyty Historyczne WiN–u" 2009, nr 30.

286. Kurkiewicz M., [rec.] *W Łodzi za „późnego Gierka". Niezależność najwięcej kosztuje. Relacje uczestników opozycji demokratycznej w Łodzi 1976–1980*, oprac. L. Próchniak, S.M. Nowinowski, M. Filip, Łódź 2008), „Więź" 2009, nr 7.

287. Kurpierz T., Węgrzyn D., *Działalność śledcza* [w:] *Fundament systemu zniewolenia. Z działalności wojewódzkich struktur Urzędu Bezpieczeństwa w Katowicach 1945–1956*, red. A. Dziurok, A. Dziuba, Katowice 2009.

288. Kurpierz T., *Strajki i inne formy oporu studenckiego na katowickich uczelniach w latach 1980–1989* [w:] *Katowice. W 143. rocznicę uzyskania praw miejskich. W 40–lecie powstania Uniwersytetu Śląskiego – szkolnictwo i nauka na Górnym Śląsku*, red. A. Barciak, Katowice 2009.

289. Kurpierz T., Węgrzyn D., *W walce z podziemiem zbrojnym* [w:] *Fundament systemu zniewolenia. Z działalności wojewódzkich struktur Urzędu Bezpieczeństwa w Katowicach 1945–1956*, red. A. Dziurok, A. Dziuba, Katowice 2009.

290. Kurpierz T., *Zygmunt Lasocki 1867–1948. Polityk i działacz społeczny*, Toruń 2009.

291. Kuśnierz R., *Polacy pomagający Żydom w zakładach zbrojeniowych „Hasag" w Skarżysku-Kamiennej (z materiałów byłej Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Kielcach)* [w:] *„Kto w takich czasach Żydów Przechowuje?..." Polacy niosący pomoc ludności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej*, red. A. Namysło, Warszawa 2009.

292. Kuta C., *„Działacze" i „Pismaki". Aparat bezpieczeństwa wobec organizacji katolików świeckich w Krakowie w latach 1957–1989*, Kraków 2009.

293. Kuta C., *Działania SB wobec Oddziału Wojewódzkiego Stowarzyszenia PAX w Krakowie w latach 1957–1989* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009

294. Kuźniar-Plota M., *Informacja o stanie śledztwa S 38/04/Zk w sprawie Zbrodni Katyńskiej* [składana od 2005 r.], „Zeszyty Katyńskie" 2009.

295. Leniart E., *Usiłowanie zmiany ustroju państwa oraz usiłowanie usunięcia organów władzy jako zbrodnie stanu. Zarys problemu,* „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego", nr 53, Seria Prawnicza, Prawo 7, Rzeszów 2009.

296. Leniart E., *Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej (1946–1967),* „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego", nr 56, Prawo 8, Rzeszów 2009.

297. Leśkiewicz R., *Sprawa obiektowa kryptonim „Debiut". Pierwszy Powszechny Zjazd Archiwistów Polskich w Przemyślu (1986 r.) w zainteresowaniu Służby Bezpieczeństwa*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, t. 2.

298. Leśkiewicz R., *Wybrane problemy dotyczące badania procesów archiwotwórczych na przykładzie zasobu archiwalnego Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu* [w:] *Historia. Archiwistyka. Informacja naukowa. Prace dedykowane Profesorowi Bohdanowi Ryszewskiemu*, red. M. Świgoń, Olsztyn 2009.

299. Leśkiewicz R., *Wychowanie religijne chłopstwa warmińskiego w epoce nowożytnej* [w:] *Nie ma wolności bez pamięci. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Ryszardowi Terleckiemu*, red. W. Bernacki, Z. Nawrocki, W. Pasierbek, Z.K. Wójcik, Kraków 2009.

300. Leśkiewicz R., *Wojskowy Sąd Rejonowy w Poznaniu (1946–1955). Organizacja, funkcjonowanie, procesy archiwotwórcze*, Warszawa-Poznań 2009.

301. Leśkiewicz R., *Wojskowy Sąd Rejonowy w Poznaniu (1946–1955). Procesy archiwotwórcze (autoreferat rozprawy doktorskiej)*, „Dzieje Najnowsze" 2009, nr 4

302. *Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2008. Referaty*, red. M. Bielak, Ł. Kamiński, Warszawa 2009.

303. Ligarski S., *Agentura we Wrocławskim Teatrze Pamtomimy* [w:] „Aparat Represji w Polsce Ludowej" 2009, nr 1(7).

304. Ligarski S., *Opozycja to neostalinizm, jakiego nie znacie* [w:] *Dzierżoniów – wieki minione*, red. D. Adamska, S. Ligarski, T. Przerwa, Wrocław 2009.

305. Ligarski S., *„Polski" Dzierżoniów* [w:] *Dzierżoniów – wieki minione*, red. D. Adamska, S. Ligarski, T. Przerwa, Wrocław 2009.

306. Ligarski S., *PSL w karykaturze. Rekonesans badawczy na przykładzie „Szpilek" 1945–1947* [w:] *PSL w realiach społeczno–politycznych Dolnego Śląska drugiej połowy lat czterdziestych XX w*., wstęp i oprac. J. Syrnyk, Wrocław 2008 [rok wydania 2009].

307. Ligarski S., *Twórcy Grudnia '70*, „Pamięć i Przyszłość" 2009, nr 4.

308. Ligarski S., *Wrocławscy twórcy wobec marca '68* [w:] *Wokół Marca '68 na Dolnym Śląsku*, materiały pokonferencyjne, red. J. Hytrek-Hryciuk, W. Trębacz, Wrocław 2008 [rok wydania 2009].

309. *Ludzie bezpieki województwa krakowskiego. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w latach 1945–1990. Informator personalny*, oprac. W. Frazik, F. Musiał, M. Szpytma, M. Wenklar, wyd. 2 zmienione i uzupełnione, Kraków 2009.

310. Lulek J., *Na śmierć wychodził spokojnie. Wspomnienia z procesu BW WiN i PAS NZW w Tarnowie*, oprac. M. Wenklar, „Zeszyty Historyczne WiN–u" 2009, nr 30.

311. Łabuszewski T., *Działania operacyjne PUBP w Ostrołęce w latach 1945–1956*, [w:] *Powiat Ostrołęka w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych,* red. K. Krajewski, Warszawa 2009, t. 3 serii „Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956".

312. Łabuszewski T., Krajewski K., *Wyzwolenie? Terror sowiecki w dokumentach Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj* [w:] *W objęciach Wielkiego Brata. Sowieci w Polsce 1944–1993*, red. K. Rokicki, S. Stępień, Warszawa 2009.

313. Łabuszewski T., Krajewski K., *Zamordowani mordercy. Sprawa „V Kolumny"* „Zeszyty Historyczne WiN–u" 2009, nr 30.

314. Łapiński P., *Sądownictwo wojskowe w województwie białostockim w latach 1944–1955 (zarys problematyki)* [w:] *Polska północno–wschodnia w okresie stalinizmu – spojrzenie z perspektywy półwiecza*, red. K. Sychowicz, W. Wilczewski, E. Świętochowska-Bobowik, Białystok 2009.

315. Łuczak A., *Polityka namiestnika Kraju Warty wobec polskiego dziedzictwa kulturalnego*, „Kronika Miasta Poznania" 2009, nr 2.

316. Łuczak A., *Struktury konspiracyjne Polskiego Państwa Podziemnego w Poznaniu (1939–1945)*, „Kronika Miasta Poznania" 2009, nr 3, t. II.

317. Łukasiewicz S., *PRL wobec Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej* [w:] *W czasie wojny i pokoju. Szpiegostwo jako instrument polityki państwa*, red. C. Taracha, Lublin 2009 [pierwodruk: *Od Piłsudskiego do Wałęsy. Studia z dziejów Polski w XX wieku*, red. K. Persak i in., Warszawa 2008].

318. Łysakowski P., *Glosa do Orędzia Biskupów Polskich…*, „Rocznik Polsko-Niemiecki" 2009, nr 17.

319. Majchrzak G., *Kontakt operacyjny „Delegat" vel „Libella"*, Warszawa 2009.

320. Majchrzak G., *Polskie radio w stanie wojennym w świetle dokumentów kontrwywiadu PRL (Departament II Ministerstwa Spraw Wewnętrznych)*, „Glaukopis" 2009, nr 13–14.

321. Majchrzak G., *Polská tajná služba w Pražé jaro* [w:] *Bezpečnostní aparát, propaganda a Pražské Jaro. Sborník k mezinárodní konferenci 7.–9. září 2008*, Praha 2009.

322. Majchrzak G., *Służba Bezpieczeństwa PRL a Praska Wiosna* [w:] *Aparat bezpieczeństwa, propaganda a Praska Wiosna. Zbiór materiałów z konferencji miedzynarodowej w Praga, 7–9 września 2008 r.*, [Praga]: Ústav pro studium totalitních režimu; Instytut Pamięci Narodowej, 2009.

323. Małyszka A., *Komitet Obywatelski „Solidarność" w Swarzędzu w 1989 r.*, „Zeszyty Swarzędzkie" 2009, nr 1.

324. Małyszka A., *Marzec '68 w Swarzędzu,* „Zeszyty Swarzędzkie" 2009, nr 1.

325. Małyszka A., *Nieuzasadnione żądania budowy. Władze województwa poznańskiego wobec budownictwa kościelnego w latach 1957–1970* [w:] *Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych w latach 1956–1970*, red. K. Białecki, Poznań 2009.

326. Małyszka A., *Solidarność Walcząca w poznańskim podziemiu 1983–1990, pierwsze spojrzenie na relacje z innymi organizacjami opozycyjnymi* [w:] *Organizacja Solidarność Walcząca w Wielkopolsce w latach 1983–1990*, red. K. Brzechczyn, P. Zwiernik, Poznań 2009.

327. Małyszka A., *„...Zwracamy się z usilną prośbą o pozwolenie na budowę kościoła w Kobylnicy...". Dokumenty dotyczące powstania parafii w Kobylnicy*, „Zeszyty Swarzędzkie" 2009, nr 1.

328. Marciniak R., *Wpływ Służby Bezpieczeństwa na walki frakcyjne w łonie nomenklatury partyjnej województwa koszalińskiego w 1968 r.* [w:] *Z dala od centrum. Rok 1968 na Pomorzu Zachodnim. Materiały pokonferencyjne*, red. R. Kościelny, Szczecin 2009.

329. Marcinkiewicz A., *Akta dotyczące żołnierzy PSZ na Zachodzie w zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, t. 2.

330. Marcinkiewicz M., *Szaleńcy, którzy wymarzyli sobie niepodległość. Ruch Młodej Polski w Gorzowie Wielkopolskim. Spotkanie organizacji 12–13 czerwca 1979 r.* [w:] *Nie ma życia bez swobody. 30 lat Ruchu Młodej Polski*, red. K. Marulewska, A. Lewandowski, A. Meller, Toruń 2009.

331. Marecki J., *Działania aparatu bezpieczeństwa wobec bernardynów z klasztoru w Kalwarii Zebrzydowskiej w latach 1945–1975. Zarys problematyki* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009.

332. Marecki J., *Kronika Szkoły Podstawowej we Wrocance. 1942–1999*, Krosno 2009.

333. Marecki J., *Wpływ religii chrześcijańskiej na obrzędowość ludową na ziemiach Europy Środkowo–Wschodnie*j [w:] *Współczesność wspólnot chrześcijańskich w perspektywie socjologicznej*, red. P. Grygiel, D. Wojakowski, Rzeszów 2009.

334. Marecki J., *Zakony pod presją bezpieki. Aparat bezpieczeństwa wobec wspólnot zakonnych na terenie województwa krakowskiego 1944–1975*, Kraków 2009.

335. Marek Ł., *„Kler to nasz wróg". Polityka władz państwowych wobec Kościoła katolickiego na terenie województwa katowickiego w latach 1956–1970*, Katowice 2009.

336. Marek Ł., [notki biograficzne] [w:] *Kadra bezpieki 1945–1990. Obsada stanowisk kierowniczych aparatu bezpieczeństwa w województwach śląskim/katowickim, bielskim i częstochowskim*, wstęp i red. W. Dubiański, A. Dziuba, A. Dziurok, Katowice 2009.

337. Marek Ł., *Aparat bezpieczeństwa wobec kurii katowickiej w latach 1956–1970* [w:] *Aparat bezpieczeństwa wobec kurii biskupich w Polsce*, red. A. Dziurok, Warszawa 2009.

338. Marek Ł., *Historia „jednego" krzyża* [w:] *Kościół Mariacki w Katowicach. Fakty i ludzie*, cz. III, red. R. Brom, A. Suchoń, J. Śliwiok, Katowice 2009.

339. Marek Ł., *Skrobol Anzelm (1931–1990)* [w:] *Słownik biograficzny duchowieństwa (archi)diecezji katowickiej 1922–2008*, red. ks. J. Myszor, Katowice 2009.

340. Marek Ł., *Struktury SB odpowiedzialne za inwigilację kurii katowickiej (1956–1970)*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne" 2009, t. 42, z. 1.

341. Marek Ł., *Szkic do dziejów siemianowickich ośrodków pracy więźniów*, „Siemianowicki Rocznik Muzealny" 2008, nr 7.

342. *Marzec 1968 w dokumentach MSW*, t. 2: *Kronika wydarzeń*, cz. 1, red. nauk. F. Dąbrowski, P. Gontarczyk, P. Tomasik, Warszawa 2009.

343. Mazanowska I., *Polityka podatkowa władz państwowych wobec Kościoła katolickiego w Polsce w okresie 1956–1970, na przykładzie wybranych zagadnień dotyczących zgromadzeń zakonnych na terenie diecezji chełmińskiej* [w:] *Diecezja chełmińska w czasach komunizmu (1945–1990)*, t. 2, red. W. Polak, W. Rozynkowski, J. Sziling, Pelplin 2009.

344. *Między wierszami wierszy. Antologia poezji drugiego obiegu na Mazowszu*, red. B. Noszczak, K. Rokicki, Warszawa 2009.

345. Milewski J.J., *Doświadczenia polskiego totalitaryzmu* [w:] *Res gestae Meridionales et Orientales*, red. E. Bagińska, Białystok 2009.

346. Milewski J.J., *Socjaliści polscy i socjaliści żydowscy w Białymstoku – udany dialog* [w:] *Poszukiwanie pamięci i dialog – Białystok 65 lat później*, Białystok 2009.

347. Musiał F., *Funkcjonowanie SB w województwie nowosądeckim w latach 80. w świetle kontroli wewnętrznych* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009.

348. Musiał F., *Mity historyczne – mity polityczne* [w:] *Rzeczpospolita 1989–2009. Zwykłe państwo Polaków?*, red. J. Kloczkowski, Kraków 2009.

349. Musiał F., *Pierwsze lata działalności Wydziału IV SB KW MO w Krakowie* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009.

350. Musiał F., *Wydział IV SB w Krakowie w latach 1975–1978* [w:] *Nie ma wolności bez pamięci. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Ryszardowi Terleckiemu*, red. W. Bernacki, Z. Nawrocki, W. Pasierbek, Z. K. Wójcik, Kraków 2009.

351. Musiał F., *Zeszyt esbeka. Notatki sierż. Jana Brzozowskiego z kursu operacyjnego dla nowo przyjętych funkcjonariuszy SB (14 X – 15 XI 1974 r.)*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2009, nr 7.

352. Muszyński W., *Komory gazowe w KL Warschau. Meldunki Centrali Służby Wywiadowczej NSZ o zainstalowaniu w Warszawie niemieckich komór gazowych*, „Glaukopis" 2009, nr 15–16.

353. Miedziński P., *Ikony Szczecina – Fotografia jako źródło do badań nad historią miasta* [w:] *Szczecin – źródła wiedzy o historii miasta. Od archeologii do czasów najnowszych*, red. K. Rembacka, Szczecin 2009.

354. Miedziński P., *Ikony Grudnia – Stycznia – o fotografiach z tamtych dni*, „Pamięć i Przyszłość" 2009, nr 4.

355. Nagel P., *Konferencja „Polacy w Guberni Archangielskiej w XIX–XX wieku". Pułtusk 4–9 grudnia 2007 r.*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, t. 2.

356. Namysło A., *Zanim nadeszła zagłada… Położenie ludności żydowskiej w Zagłębiu Dąbrowskim w okresie okupacji niemieckiej*, Katowice 2009.

357. Namysło A., *„Problem żydowski" w materiałach katowickiej SB w okresie kampanii antysyjonistycznej* [w:] *Społeczność żydowska w PRL przed kampanią antysemicką lat 1967–1968 i po niej*, red. G. Berendt, Warszawa 2009.

358. Namysło A., [rec.] *Jan Andrzej Młynarczyk, Sebastian Piątkowski*, *Cena poświęcenia. Zbrodnie na Polakach za pomoc udzielaną Żydom w rejonie Ciepielowa*, „Zagłada Żydów. Studia i materiały" 2009, nr 5.

359. Namysło A., *Mniejszości wyznaniowe po II wojnie światowej* [w:] *Monografia Będzina*, red. A. Glimos-Nadgórska, t. III, Będzin 2008 [nie uwzględniono w bibliografii za 2008 r.].

360. Namysło A., *Tak się po cichu szeptało: Kto w takich czasach Żydów przechowuje?... Małżeństwo Prześlaków z Jaworzna* [w:] *„Kto w takich czasach Żydów przechowuje?..." Pomoc Polaków dla ludności żydowskiej w okresie okupacji*, red. A. Namysło, Warszawa 2009.

361. Namysło A., *Żydzi w Będzinie w okresie okupacji hitlerowskiej (1939–1943)* [w:] *Monografia Będzina*, red. A. Glimos-Nadgórska, t. III, Będzin 2008 [nie uwzględniono w bibliografii za 2008 r.].

362. Neja J., *Harbin jako przestrzeń życia i działalności Polonii mandżurskiej* [w:] *Polskie ślady na Dalekim Wschodzie. Polacy w Harbinie*, red. A. Furier, Szczecin 2009.

363. Neja J., *Strajk w Fabryce Zmechanizowanych Obudów Ścianowych „Fazos" w Tarnowskich Górach w sierpniu 1980 r. i jego konsekwencje* [w:] *Aparat władzy a społeczeństwo w Tarnowskich Górach w latach 1945–1989*, red. K. Gwóźdź, S. Rosenbaum, Katowice-Tarnowskie Góry 2009.

364. *Nic tu nie jest nielegalne. Sierpień '88 w dokumentach szczecińskiej Służby Bezpieczeństwa*, red. P. Knap, A. Kubaj, Szczecin 2009.

365. *„Nie było czasu na strach". Z Janiną Wasiłojć-Smoleńską rozmawiają M. Kruk, E. Wnuk*, Gdańsk-Szczecin 2009.

366. Noszczak B., *Działania aparatu bezpieczeństwa wobec biskupa Czesława Kaczmarka (1953–1956)*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 2.

367. Noszczak B., *Okoliczności utworzenia Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie (1954 r.)*, „Glaukopis" 2009, nr 15–16.

368. Noszczak B., *Przejęcie przez państwo burs i internatów prowadzonych przez instytucje wyznaniowe (sierpień 1954 r.)*, „Nasza Przeszłość" 2009, t. 112.

369. Noszczak B., *Spotkanie kierownika Urzędu do spraw Wyznań Kazimierza Kąkola z prymasem Wyszyńskim (Choszczówka, 12 X 1979 r.)*, „Zeszyty Historyczne" 2009, nr 169.

370. Nowacki Sz., Wyrzykowski M., *„Nic tu nie jest nielegalne". Sierpień 88 w dokumentach szczecińskiej Służby Bezpieczeństwa*, Szczecin 2009.

371. Nowinowski S.M., Sitarek A., Trębacz M., Wiatr E., *Zarys historii getta łódzkiego/ Litzmannstadt Getto 1940–1944* [w:] *Getto łódzkie/Litzmannstadt Getto 1940–1944*, red. J. Baranowski, S.M. Nowinowski, Łódź 2009.

372. *Oblicza komunistycznego zniewolenia*, red. K. Brzechczyn, Poznań 2009.

373. *Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku. Delegatura w Bydgoszczy*, oprac. zbiorowe [w:] *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej (stan na dzień 31 grudnia 2008 r.)*, red. J. Bednarek, R. Leśkiewicz, Warszawa 2009

374. *Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie*, oprac. zbiorowe [w:] *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej (stan na dzień 31 grudnia 2008 r.),* red. J. Bednarek, R. Leśkiewicz, Warszawa 2009

375. *Okaleczone miasto – Warszawa '39. Wojenne zniszczenia obiektów stolicy w fotografiach Antoniego Snawadzkiego*, oprac. M. Majewski, Warszawa 2009.

376. Olaszek J., *Obraz podziemnej „Solidarności" w oficjalnej prasie* [w:] *Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2007*, red. M. Bielak, Ł. Kamiński, Warszawa 2008.

377. Olaszek J., *Publicystyka polityczna na łamach poznańskiego dwutygodnika „Solidarność Walcząca"* [w:] *Organizacja Solidarność Walcząca w Wielkopolsce w latach 1983–1990*, red. P. Zwiernik, K. Brzechczyn , Poznań 2009.

378. *Organizacja Solidarność Walcząca w Wielkopolsce w latach 1983–1990*, red. P. Zwiernik, K. Brzechczyn , Poznań 2009.

379. Orzechowski P., *Referendum 1946 r. i wybory 1947 r. w gminie Swarzędz*, „Zeszyty Swarzędzkie" 2009, nr 1.

380. Osiński T., *Участие местных органов общей администрации Народной Польши в акции регистрации военных ущербов в 1944–1946 годах на примере люблинского воеводства [w:] Джерела локальної історії: методи дослідження, проблеми інтерпретації, популяризація (Наукові записки : збірник праць молодих вчених та аспірантів Том 19 : Книга I),* Kijów 2009.

381. Osiński T., *Некаторые аспекты борбы казначейской охраны с преступлениями во вред спиртовой и табачной монополий на территории люблинского воеводства (1944–1951)* [w:] *Історія торгівлі, податків та мита,* за ред. О. О. Дячка Дніпропетровськ 2009.

382. Osiński T., *Uwagi na temat wartości „listy kwalifikacyjnej" jako narzędzia weryfikacji urzędników w Polsce w pierwszych latach powojennych (na przykładzie list kwalifikacyjnych pracowników Okręgowego Inspektoratu Ochrony Skarbowej w Lublinie i podległych mu jednostek terenowych)* [w:] *Dzieje biurokracji w Polsce*, t. II, red. A. Górak, D. Magier, Siedlce-Lublin 2009.

383. Osiński T., *„Żyd czy Polak, co to za różnica?". Janina i Aleksander Psujkowie „Sprawiedliwi Wśród Narodów Świata"* [w:] *„Kto w takich czasach Żydów przechowuje?..." Polacy niosący pomoc ludności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej*, red. A. Namysło, Warszawa 2009

384. Osiński T., *„Pamiętają mordercę". SS–Oberscharführer Hugo Raschendorfer w zeznaniach mieszkańców Chełma* [w:] *Chełm nieznany. Ludzie, miejsca, wydarzenia*, Chełm 2009.

385. Ossowski A., *Luftwaffe – przeciw ludności cywilnej regionu łódzkiego (1–17 września 1939 r.)* [w:] *Wieluń był pierwszy. Bombardowanie lotnicze miast regionu łódzkiego we wrześniu 1939 r.*, red. J. Wróbel, Łódź 2009.

386. Oszytko J., *Pomarcowa działalność naukowa Maurycego Horna* [w:] *Marzec '68 z czterdziestoletniej perspektywy*, red. D. Kisielewicz, M. Świder, Opole 2009

387. Ozga M., *Funkcjonariusze zaangażowani uczuciowo. Kilka uwag na temat czystek antysemickich w aparacie bezpieczeństwa Pomorza Zachodniego w czerwcu 1967 r.* [w:] *Z dala od centrum. Rok 1968 na Pomorzu Zachodnim*, red. R. Kościelny, Szczecin 2009.

388. Oziębłowski M., Szczerba A., *Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie. Delegatura w Kielcach* [w:] *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej (stan na dzień 31 grudnia 2008 r.)*, red. J. Bednarek, R. Leśkiewicz, Warszawa 2009

389. Paczoska-Hauke A., *Życie polityczne w powiecie tucholskim w latach 1945–1956*, „Zapiski Tucholskie" 2008 nr 4 [rok wydania 2009].

390. Paczoska-Hauke A., Rabant T., *Postawy Niemców wobec Polaków w powiecie kościerskim w okresie II wojny światowej* [w:] *Kościerzyna i powiat kościerski w latach drugiej wojny światowej 1939–1945*, red. A. Gąsiorowski, Kościerzyna 2009.

391. Paczoska-Hauke A., *Represje bydgoskiego aparatu bezpieczeństwa wobec osób duchownych w diecezji chełmińskiej w latach 1945–1956* [w:] *Diecezja chełmińska w czasach komunizmu (1945–1990)*, t. 2, red. W. Polak, W. Rozynkowski, J. Sziling, Pelplin 2009.

392. Paczoska-Hauke A., *Reakcje mieszkańców Pomorza i Kujaw na porwanie i śmierć ks. Jerzego Popiełuszki w świetle dokumentów SB*, „Studia Bydgoskie" 2009, nr 3.

393. *Paryż–Londyn–Monachium–Nowy Jork. Powrześniowa emigracja niepodległościowa na mapie kultury nie tylko polskiej*, red. V. Wejs-Milewska, E. Rogalewska, Białystok 2009.

394. Pawlak-Weiss K. (współautor), *The United States Holocaust Memorial Museum encyclopedia of camps and ghettos: 1933–1945. Volume 1, Early camps, youth camps, and concentration camps and subcamps under the SS – Business Administration Main Office (WVHA)*, red. G.P. Megargee, Washington 2009.

395. Pawlik D., *Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie. Delegatura w Radomiu* [w:] *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej (stan na dzień 31 grudnia 2008 r.),* red. J. Bednarek, R. Leśkiewicz, Warszawa 2009.

396. Pawlukiewicz T*., Co pozostało w pamięci*, wstęp i oprac. D. Węgrzyn „Szkice Kędzierzyńsko-Kozielskie", Opole 2009, nr XI/XII.

397. Persak K., *Au-délà de Jedwabne* [w:] *Archives et histoire dans le sociétés postcommunistes*, red. S. Combe et al., Paris 2009.

398. Persak K., *Le crime de Jedwabne: effacer et retrouver ses traces après la guerre* [w:] *Juifs et Polonais 1939–2008*, red. J.– Ch. Szurek, A. Wieviorka, Paris 2009.

399. Persak K., *Mutations et usage public de l'historiographie polonaise de la seconde moitié du XXe siècle* [w:] *Archives et histoire dans le sociétés postcommunistes*, red. S. Combe et al., Paris 2009.

400. Perzyna P., *Problematyka rozpoznania struktury zasobu i zespołowości akt cywilnych organów bezpieczeństwa oraz ich informatycznego opisu*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, t. 2.

401. Piątkowski S., *Sędziowie sądów powszechnych regionu radomskiego w latach 1917–1945. Noty biograficzne*, Radom 2008 [rok wydania 2009].

402. Piątkowski S., *Krajobraz przed bitwą. Meldunki wywiadu Armii Krajowej o sytuacji w Radomii i okolicach miasta w okresie: sierpień–październik 1944 r.* [w:] *Patriotyczna lekcja historii – czyn zbrojny żołnierzy Armii Krajowej w regionie radomskim*, Radom 2009.

403. Piątkowski S., *Lata wojny i okupacji (1939–1945)* [w:] *Powiat radomski od średniowiecza do współczesności*, red. S. Piatkowski, Radom 2009.

404. Piątkowski S., *Oprawcy, prześladowcy, ratownicy. Problematyka Zagłady w aktach radomskiej Ekspozytury Prokuratora Specjalnego Sądu Karnego w Lublinie*, „Zagłada Żydów" 2008, nr 4 [rok wydania2009].

405. Piątkowski S., *Polska ludność cywilna na Kielecczyźnie we wrześniu 1939 r.*, „Znad Kamiennej. Studia i materiały" 2009, t. 3.

406. Piątkowski S., *Lata wojny i okupacji (1939–1945)* [w:] *Z kart historii radomskiej policji. W 90.rocznicę uchwalenia ustawy o Policji Państwowej*, Radom 2009.

407. Piątkowski S., *Struktury i członkowie Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej województwa radomskiego w wyborach parlamentarnych 1989 r.* [w:] *Wybierzmy wolność. Wybory parlamentarne w czerwcu 1989 r. w Radomiu i regionie radomskim*, red. K. Słowiński, Radom 2009.

408. Piątkowski S., *Zbrodnie żandarmów z posterunku w Lipsku nad Wisłą na Polakach udzielających pomocy Żydom (1942–1943)* [w:] *„Kto w takich czasach Żydów przechowuje?...". Polacy niosący pomoc ludności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej*, red. A. Namysło, Warszawa 2009.

409. Piątkowski S., *Więzienie niemieckie w Radomiu 1939–1945*, Lublin 2009.

410. Piekaruś D., *Działalność Polskiej Partii Socjalistycznej w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1948* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1956*, red. G. Joniec, Lublin 2009.

411. Piekaruś D., *Obraz Tymczasowego Rządu Republiki Polskiej w prasie lubelskiej w listopadzie 1918 r.* [w:] *Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej w Lublinie*, red. E. Maj, Lublin 2009.

412. Piekaruś D. [oprac.], *Sprawozdanie instruktora terenowego z lustracji dokonanej w dniu 4 i 5 XI 1945 r. w Powiatowym Komitecie PPS w Tomaszowie Lubelskim* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1956*, red. G. Joniec, Lublin 2009.

413. Pietrowicz A., *Die Widerstandbewegung in den eingegliederten polnischen Gebieten 1939–1945* [w:] *Polen unter deutscher und sowjetischer Besatzung 1939–1945*, red. J.A. Młynarczyk, Osnabrueck 2009.

414. Pietrowicz A., *Polityka namiestnika Kraju Warty wobec polskiego dziedzictwa kulturalnego*, „Kronika Miasta Poznania" 2009, nr 2.

415. Pietrowicz A., *Życie pod lupą bezpieki. Działania aparatu bezpieczeństwa wobec Edwarda Serwańskiego*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2009, nr 1.

416. Pilarski S., *Cele i metody ankietyzacji działaczy politycznych i funkcjonariuszy służb mundurowych II Rzeczypospolitej*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, t. 2.

417. Pilarski S., *Polskie koła oficjalne wobec rozwoju stosunków czechosłowacko-sowieckich w drugiej połowie lat trzydziestych XX w.*, „Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo–Wschodniej" 2009, t. 44.

418. Pilarski S., *Władze polskie wobec kwestii czechosłowackiej w 1939 r.* [w:] *Militarne i polityczne aspekty udziału polski w II wojnie światowej. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej w 70. rocznicę wybuchu II wojny światowej w dniu 9 września 2009 r. w Muzeum w Tomaszowie Mazowieckim im. Antoniego hr. Ostrowskiego*.

419. Piotrowski P., *Organizacja i dyslokacja Armii Czerwonej na terytorium Polski w latach 1944–1993* [w:] *W objęciach Wielkiego Brata. Sowieci w Polsce 1944–1993*, red. K. Rokicki, S. Stępień, Warszawa 2009.

420. Piotrowski P., *Funkcjonowanie jednostek pracy w Wojsku Polskim w latach 50–tych* [w:] *Gospodarka i społeczeństwo w czasach PRL–u (1944–1989)*, Wrocław 2008.

421. Piotrowski P., *Polen und die Interwention* [w:] *Prager Fruhling. Das Internationale kriegsjahr 1968*, Koln-Wien 2008.

422. Piotrowski P., *Ucast Polske armady na interwenci v Ceskoslovensku*, VIII Svatovaclavske cesko–polsko–nemecke setkani v Deseniku, Desenik 2008.

423. Pleskot P., Rutkowski T., *Spętana Akademia. Polska Akademia Nauk w dokumentach władz PRL. Tom I: Materiały służby bezpieczeństwa (1967–1987)*, Warszawa 2009.

424. Pleskot P., *Zbrodnia i kara w MBP. Sprawa Edmunda Łebka*, „Przegląd Archiwalny" 2009, t. 2.

425. Pleskot P., *Trwały mit w podzielonym państwie. Obchody XX–lecia Łotewskiego Frontu Ludowego. Ryga, 11 X 2008 r.*, „Przegląd Archiwalny" 2009, t. 2.

426. Pleskot P., *Rola historiografii „Annales" we francuskiej (i światowej) humanistyce w latach 1945–1989*, „Przegląd Historyczny" 2009, nr 1.

427. Pleskot P., *„Dobra, mądra, piękna… ale nieskomplikowana". W reakcji na książkę Rafała Stobieckiego*, „Kwartalnik Historyczny" 2009, nr 1.

428. Pleskot P., *Sukces „grzecznej" historii. Niemiecko-francuski podręcznik historii najnowszej,* „Pamięć i Sprawiedliwość" 2009, t. 15.

429. Pogorzelski K., Sychowicz K., *TW „Kastuś" i Służba Bezpieczeństwa a środowisko białoruskie na Białostocczyźnie*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2008, nr 1(6).

430. *Polen* [w:] *Handbuch der kommunistischen Geheimdienste in Osteuropa 1944–1991*, (razem z A. Paczkowskim), (Hg.) K. Persak i Ł. Kamiński, Göttingen 2009.

431. Poleszak S., *Wacław Topolski (1906–1987), działacz SN, żołnierz NOW i AK, „agent wykwalifikowany i zdolny do wykonania poważnych zadań"*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1956" 2009, nr 1(7).

432. *Polska północno–wschodnia w okresie stalinizmu – spojrzenie z perspektywy półwiecza*, red. E. Świętochowska-Bobowik, K. Sychowicz, W.F. Wilczewski, Białystok-Warszawa 2009.

433. *Polski wiek XX*, t. 1, *Dwudziestolecie międzywojenne*, red. K. Persak, P. Machcewicz, Warszawa 2009.

434. Popek L., *Dyskusja* [w:] *Polska-Ukraina: trudne pytania*, t. 11, Warszawa 2009.

435. Popek L., *Fotografie – 233 sztuk* [w:] *Ludobójstwo dokonane na duchownych obrządku łacińskiego przez OUN-UPA oraz zniszczenia obiektów sakralnych rzymskokatolickich na Kresach południowo-wschodnich 1939–1947*, red. H. Komański, S. Siekierka, Wrocław 2008 [rok wydania 2009].

436. Popek L., Siemaszko E., *Przywracanie pamięci. Stowarzyszenia i organizacje*, „Niepodległość i Pamięć" 2008, nr 27 [rok wydania 2009].

437. Popek L., *Świątynie Wołynia*, „Niepodległość i Pamięć" 2008, nr 27 [rok wydania 2009].

438. Popek L., *Wstęp* [w:] J. Białowąs, *Pogrzeb po sześćdziesięciu czterech latach*, Lublin 2009.

439. *Poślizg kontrolowany. Władze PRL wobec zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej* [w:] *W przededniu wielkiej zmiany. Polska w 1988 r.*, red. A. Korejwo i in., Gdańsk 2009.

440. *Powiat Ostrołęka w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych*, red. K. Krajewski, Warszawa 2009, t. 3 serii „Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956".

441. *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1956*, red. G. Joniec, Lublin 2009.

442. „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, t. 2 (red. naczelny J. Bednarek).

443. Przybysz M., *Aparat bezpieczeństwa wobec kurii biskupiej w Łodzi w latach 1945–1967* [w:] *Aparat bezpieczeństwa wobec kurii biskupich w Polsce*, red. A. Dziurok, Warszawa 2009.

444. Przybysz M., *„Wczoraj była w Nowej Hucie straszna awantura...”* , „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1945–1989” 2009, nr 1.

445. *PSL w realiach społeczno–politycznych Dolnego Śląska drugiej połowy lat 40–tych XX w.*, red. J. Syrnyk, Wrocław 2008 [rok wydania 2009].

446. Ptak W., *Konspiracyjne organizacje niepodległościowe w Inowrocławiu i powiecie inowrocławskim w latach 1945–1960* [w:] *Inowrocław w PRL*, red. T. Łaszkiewicz, Inowrocław 2009.

447. Puławski A., *W obliczu Zagłady. Rząd RP na Uchodźstwie, Delegatura Rządu RP na Kraj, ZWZ–AK wobec deportacji Żydów do obozów zagłady (1941–1942)*, Lublin 2009.

448. Rączy E., *Zbrodnie na ludności żydowskiej na terenie województwa rzeszowskiego w latach 1944–1947* [w:] *Z dziejów stosunków polsko–żydowskich w XX wieku*, red. E. Czop, E. Rączy, Rzeszów 2009.

449. Rembacka K., *Akcja oczyszczania szeregów partyjnych PPR w powiecie stargardzkim w 1948 r. na podstawie źródeł archiwalnych* [w:] *Stargard w latach 40. i 50. XX w. Problemy gospodarcze i społeczne oraz polityczne*, red. J. Aniszewska, M. Machałek, Stargard 2009.

450. Rembacka K., *Czerwiec ’76 w „Dolnej Odrze”. Obraz strajku w materiałach archiwalnych Służby Bezpieczeństwa* [w:] *Gryfino i okolice na przestrzeni wieków*, red. R. Skrycki, Szczecin 2009.

451. *Represje wobec wsi i ruchu ludowego (1939–1945)*, t. 3: *Wieś polska między dwoma totalitaryzmami*, red. J.Gmitruk, E. Leniart, Warszawa 2009.

452. Rogalewska E., *Marii Renaty Mayenowej kontakty z zagranicą* [w:] *Paryż-Londyn-Monachium-Nowy Jork. Powrześniowa emigracja niepodległościowa na mapie kultury nie tylko polskiej*, red. V. Wejs-Milewska, E. Rogalewska, Białystok 2009.

453. Rogalewska E., *Siostry szarytki i księża salezjanie. Zapomniana karta ratowania Żydów w Białymstoku i w Supraślu* [w:] „*Kto w takich czasach Żydów przechowuje?....*” *Polacy niosący pomoc ludności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej*, red. A. Namysło, Warszawa 2009

454. Rojowska E., Tomkiewicz M., *Gdynia w latach 1939–1945 w świetle źródeł niemieckich i polskich. Aresztowania, egzekucje, wysiedlenia ludności cywilnej narodowości polskiej*, Gdynia 2009

455. Rojowska E., hasła na temat gett funkcjonujących na terenie Komisariatu Rzeszy - Ostland: Wilno, Święciany, Świr, Michaliszki, Kurzeniec, Krzywice, *Encyclopedie History of Camps. Ghettos and Other Places of Detention in Nazi Germany and German dominated Territories 1933–1945*, w ramach projektu badawczego Holocaust Memorial Museum United States in Washington, Washington 2009.

456. Rokicki K., *Początek walki. Lata 1956–1970* [w:] *Służba Bezpieczeństwa wobec literatów*, red. A. Chojnowski, S. Ligarski, Warszawa 2009.

457. Rokicki K., *Zaangażowani, obojętni, kontestujący. Pisarze Oddziału Warszawskiego ZLP wobec działalności władz komunistycznych w latach 1945–1982* [w:] *Miasto w opresji* (seria„Warszawa nie(?)pokonana”), red. K. Krajewski, Warszawa 2009.

458. Romanek J., *Działania PUBP w Tomaszowie Lubelskim wobec Polskiego Stronnictwa Ludowego w latach 1945–1947* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1956*, red. G. Joniec, Lublin 2009 .

459. Romanek J., *Polityka kadrowa Komendy Powiatowej MO w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1946* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1956*, red. G. Joniec, Lublin 2009.

460. Romanek J., *Polityka kadrowa w KP Milicji Obywatelskiej w Łukowie w latach 1944–1946* [w:] *Na straży ładu i bezpieczeństwa. Formacje milicyjno–policyjne ziem polskich od czasów najdawniejszych do współczesności*, red. A. Duszyk, K. Latawiec, Radom 2009.

461. Romanek J., *Polityka władz sowieckich względem społeczeństwa BSRR w ocenie „Polski Zbrojnej” lat 1921–1939*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne” Białystok 2009, nr 31.

462. Romanek J., *Powstanie i działalność Stronnictwa Ludowego w powiecie krasnostawskim w latach 1944–1949*, „Rocznik Dziejów Ruchu Ludowego” 2009, nr 38.

463. Romanek J. [oprac.], *Raport w sprawie stanu PUBP w Tomaszowie Lubelskim w dniu 29 IV 1947 r.* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1956*, red. G. Joniec, Lublin 2009.

464. Romanek J., *Rozpracowanie środowiska żołnierzy BCh w powiecie tomaszowskim* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Tomaszowie Lubelskim w latach 1944–1956*, red. G. Joniec, Lublin 2009.

465. Romanek J., *Ruch ludowy w powiecie łukowskim w latach 1944–1949*, „Radzyński Rocznik Humanistyczny" 2009, t. 7.

466. Romanek J., *Totalitaryzm sowiecki w ocenie polskiej prasy wojskowej lat 1929–1939*, Toruń 2009.

467. Rosenbaum S., Tracz B., *Obozy pracy przymusowej Gliwickiego Zjednoczenia Przemysłu Węglowego 1945–1949*, Katowice 2009.

468. Rosenbaum S., *Bibliotekarz, historyk, agent. Casus Franciszka Szymiczka*, „Studia Śląskie" 2009, t. LXVIII.

469. Rosenbaum S., Dziurok A., *Reżim komunistyczny w Bytomiu w latach 1945–1956* [w:] *Bytomskie martyrologium powojennych lat 1945–1956. Ofiary komunistycznego terroru i ich pomnik*, red. J. Drabina, Bytom 2009.

470. Rosenbaum S., *Operation „Poseł" Herbert Czaja im Visier des polnischen Sicherheitsdienstes*, „Confinium". Materiały do historii Górnego Śląska. Beiträge zur oberschlesischen Geschichte 2008, nr 3 [rok wydania 2009].

471. Rosenbaum S., *Partia i aparat bezpieczeństwa województwa katowickiego wobec proniemieckich postaw ludności rodzimej od lat pięćdziesiątych do siedemdziesiątych XX w.* [w:] *Aparat bezpieczeństwa Polski Ludowej wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz cudzoziemców. Studia*, red. J. Syrnyk, Warszawa 2009.

472. Rosenbaum S., Roś J., *Więzienia i obozy* [w:] *Fundament systemu zniewolenia. Z działalności wojewódzkich struktur Urzędu Bezpieczeństwa w Katowicach 1945–1956*, red. A. Dziurok, A. Dziuba, Katowice 2009.

473. Rosenbaum S., *Służba Bezpieczeństwa w powiecie tarnogórskim wobec proniemieckich postaw ludności rodzimej w latach 1960–1975* [w:] *Aparat władzy a społeczeństwo w Tarnowskich Górach w latach 1945–1989*, red. K. Gwóźdź, S. Rosenbaum, Katowice-Tarnowskie Góry 2009.

474. Rosenbaum S., *Verband deutscher Katholiken in Polen w gminach Kończyce, Makoszowy i Pawłów (1927–1939)*, „Kroniki miasta Zabrza" 2009, nr 1.

475. Rosenbaum S., Tracz B., *Sytuacja ludności rodzimej w połowie lat 50. XX w. w świetle dokumentu władz administracyjnych województwa katowickiego z 1955 r.*, „Confinium". Materiały do historii Górnego Śląska. Beiträge zur oberschlesischen Geschichte 2008, nr 3 [rok wydania 2009].

476. Roś J., *Więzienia i obozy podległe WUBP w Katowicach w latach 1945–1956* [w:] *Fundament systemu zniewolenia. Z działalności wojewódzkich struktur Urzędu Bezpieczeństwa w Katowicach 1945–1956*, red. A. Dziurok, A. Dziuba, Katowice 2009.

477. *Ruch pielgrzymkowy na Jasną Górę 1945–1989. Wybór dokumentów*, red. W.P. Wlaźlak, A. Sznajder, Katowice 2009.

478. Ruzikowski T., *Stan wojenny w Warszawie i województwie stołecznym 1981–1983*, Warszawa 2009.

479. Sado G., *O Polskę Biało–Czerwoną. Ksiądz Stanisław Domański ps. „Cezary" (1914–1946)*, Kielce 2009.

480. Samsonowska K., *Cena śmierci za pomoc Żydom. Tragedia małżeństwa Wiecheciów i Chowaniaków oraz Karoliny Marek* [w:] *„Kto w takich czasach Żydów Przechowuje?..." Polacy niosący pomoc ludności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej*, red. A. Namysło, Warszawa 2009.

481. Samsonowska K., *Dramat we wsi Wierbka i jego dalszy ciąg na zamku w Pilicy* [w:] *„Kto w takich czasach Żydów Przechowuje?..." Polacy niosący pomoc ludności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej*, red. A. Namysło, Warszawa 2009.

482. Samsonowska K., *Sprawa Operacyjnego Sprawdzenia „Filantropia”* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009.

483. Samsonowska K., *Szkice z przeszłości szkoły pijarów 1909–2009*, Kraków 2009.

484. Samsonowska K., *Zamordowanie rodziny Baranków z Sidlisk koło Miechowa* [w:] *„Kto w takich czasach Żydów Przechowuje?...” Polacy niosący pomoc ludności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej*, red. A. Namysło, Warszawa 2009.

485. Sasanka P., *Reakcja społeczeństwa na zamknięcie tygodnika „Po prostu”* [w:] *Miasto w opresji* (seraia„Warszawa nie(?)pokonana”), red. K. Krajewski, Warszawa 2009.

486. Sawicki W., Laszuk A., *Przydatność dokumentacji zgromadzonej w archiwum Międzynarodowej Służby Poszukiwań w Bad Arolsen w ustalaniu strat osobowych Polaków w II wojnie światowej* [w:] *Polska 1939–1945. Straty osobowe i ofiary represji pod dwiema okupacjami*, red. W. Materski, T. Szarota, Warszawa 2009.

487. Sikora M., [notki biograficzne] [w:] *Kadra bezpieki 1945–1990. Obsada stanowisk kierowniczych aparatu bezpieczeństwa w województwach śląskim/katowickim, bielskim i częstochowskim*, red. W. Dubiański, A. Dziuba, A. Dziurok, Katowice 2009.

488. Sikora M., *Zasady i praktyka przejęcia majątku polskiego przez III Rzeszę, ze szczególnym uwzględnieniem sektora rolnego oraz mieszkaniowego, na przykładzie prowincji śląskiej/górnośląskiej (1939–1944). Część 2*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2009, nr 1(14).

489. Sitarek A., *Eine Stadt in der Stadt. Spuren des Ghettos Lodz,* „Spurensuche” 2009, ht.1–4.

490. Sitarek A., *Statistik der Transporte Berliner Juden in das Getto Litzmannstadt* [w:] *Berliner Juden im Getto Litzmannstadt 1941–1944. Ein Gedenkbuch*, Berlin–Łódź 2009 [wersja polska: *Statystyka transportów Żydów z Berlina do Getta Litzmannstadt* [w:] *Żydzi berlińscy w Litzmannstadt Getto 1941–1944. Księga pamięci*, Berlin–Łódź 2009].

491. *Skazani na karę śmierci przez Wojskowe Sądy Rejonowe w Bydgoszczy, Gdańsku i Koszalinie (1946–1955)*, red. D. Burczyk, I. Hałagida, A. Paczoska-Hauke, Gdańsk 2009.

492. Skubisz P., *Fałszywe zeznania w sprawie Jarosława Romańskiego*, „Rocznik Nadwarciański” 2009.

493. Skubisz P., *Nocna rewolta. Antysowieckie zamieszki w Szczecinie 10 grudnia 1956r.*, Szczecin 2009.

494. *Służba Bezpieczeństwa wobec przemian politycznych w latach 1988–1990. Region łódzki*, wstęp, wybór i oprac. S. Pilarski, Warszawa-Łódź 2009.

495. Sobieraj M., *Działania operacyjne SB wobec kurii lubelskiej w latach 1975–1989 [w:] Aparat bezpieczeństwa wobec kurii biskupich w Polsce*, red. A. Dziurok, Warszawa 2009.

496. Sobieraj M., *Moja przygoda z KUL–em i Kołem Naukowym Historyków Studentów w latach 1969–1975* [w:] *Księga jubileuszowa 90–lecia Koła Naukowego Historyków Studentów Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II*, red. B. Proc, A. Gładysz, J. Pożarowszczyk, Lublin 2009.

497. Sobieraj M., *Babiański Bolesław (gen.)* [w:] *Słownik biograficzny m. Lublina*, t. 3, red. T. Radzik, A. Witusik, J. Żiółek, Lublin 2009.

498. Sobieraj M., *Berbecki Leon (gen.)* [w:] *Słownik biograficzny m. Lublina,* t. 3, red. T. Radzik, A. Witusik, J. Żiółek, Lublin 2009.

499. Sobieraj M., *Kamiński Jan (gen.)* [w:] *Słownik biograficzny m. Lublina,* t. 3, red. T. Radzik, A. Witusik, J. Żiółek, Lublin 2009.

500. Sobieraj M., *Wieczorkiewicz–Scewola Wacław (gen.)* [w:] *Słownik biograficzny m. Lublina,* t. 3, red. T. Radzik, A. Witusik, J. Żiółek, Lublin 2009.

501. Sobieraj M., *Zarzycki Ferdynand (gen.)* [w:] *Słownik biograficzny m. Lublina*, t. 3, red. T. Radzik, A. Witusik, J. Żiółek, Lublin 2009.

502. *Solidarni z Rumunią. Grudzień 1989–styczeń 1990*, wstęp K. Białecki, fot. J. Kołodziejski, red. J. Bednarek, W. Kujawa, A. K. Piekarska, Warszawa-Poznań 2009 (seria „Albumy”).

503. Sołtysik Ł., *O. Euzebiusz Konstanty Ciaciek* [notka biograficzna [w:] *o. E. K. Ciaciek. Nadzieja i Wolność. Moje wspomnienia dwunastu lat w Legnicy (1977–1989)*, Legnica 2009.

504. Sołtysik Ł., *Akcja ankietyzacyjna „C" z 22 września 1952 r. i paszportyzacja z 7–10 marca 1955 r. Romów na Dolnym Śląsku* [w:] *Aparat bezpieczeństwa Polski Ludowej wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz cudzoziemców. Studia nad zagadnieniem*, red. J. Syrnyk, Warszawa 2009.

505. Sołtysik Ł., *Liczebność i rozmieszczenie Łemków i Ukraińców na Dolnym Śląsku w latach 1947–1955,* „Sprawy Narodowościowe–Seria Nowa" 2009, z. 35.

506. Sołtysik Ł., *Dzieci i młodzież północnokoreańska w Polsce w latach 1953–1954 w świetle wybranych dokumentów*, „Rocznik Jeleniogórski" 2009, t. 41.

507. Spałek R., *„Szara biel i czerwień flag". Obraz rzeczywistości lat osiemdziesiątych w polskiej muzyce rockowej* [w:] *„Jesteście naszą wielką szansą. Młodzież na rozstajach komunizmu 1944–1989"*, red. P. Ceranka, S. Stępień, Warszawa 2009.

508. Spałek R., *Demonstracje*, *protesty, zamieszki pochody w stanie wojennym w oczach opozycji i władzy (1981–1983)* [w:] *Miasto w opresji*, red. M. Pietrzak-Merta, K. Krajewski, Warszawa 2009.

509. Spodenkiewicz P., *Władysława Bortnowskiego zmagania z historią* [w:] *Klio Polska. Studia i materiały z dziejów historiografii polskiej po II wojnie światowej*, red. A. Wierzbicki, t. 4, Warszawa 2009.

510. Stanuch Z., *Kościół katolicki w województwie koszalińskim wobec wydarzeń r. 1968 w świetle dokumentów z archiwum szczecińskiego IPN* [w:] *Z dala od centrum. Rok 1968 na Pomorzu Zachodnim. Materiały pokonferencyjne*, red. R. Kościelny, Szczecin 2009.

511. Stempowski T., Ślusarski K., *Zasób fotograficzny Instytutu Pamięci Narodowej i jego cechy specyficzne,* „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, t. 2.

512. Stopyra A., *Figurantka „Roxana". Inwigilacja Julii Brystiger przez Służbę Bezpieczeństwa (1962–1974)*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, t. 2.

513. *Strajki 1988 r. a relacje polsko–radzieckie w schyłkowym okresie rządów Jaruzelskiego* [w:] *Zarejestrujcie nam „Solidarność"! Strajk sierpniowy 1988 r. w Szczecinie*, red. A. Kubaj, M. Maciejowski, Szczecin 2009.

514. *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009.

515. Superson-Haładyj M., *Leon Getz (1896–1971) w aktach bezpieki*, „Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa" 2008, nr 26 [rok wydania 2009].

516. *Studia i materiały z dziejów harcerstwa 1939–1989*, t. I*,* red. M. Wierzbicki, Warszawa 2009.

517. Surdej M., *Między polityką a wypoczynkiem – wizyta Josipa Broz–Tito w Polsce w 1975 r. w aktach aparatu bezpieczeństwa PRL* [w:] *Bieszczady w Polsce Ludowej 1944–1989*, red. J. Izdebski, K. Kaczmarski, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2009.

518. Surdej M., *Oddział partyzancki Wojciecha Lisa*, Rzeszów 2009.

519. Sychowicz K., *Aparat bezpieczeństwa w województwie białostockim wobec byłych członków Białoruskiego Komitetu Narodowego (1945–1956)* [w:] *Aparat bezpieczeństwa Polski Ludowej wobec mniejszości narodowych, etnicznych i cudzoziemców*, red. J. Syrnyk, Warszawa 2009.

520. Sychowicz K., *Aresztowania i procesy duchownych katolickich w województwie białostockim w latach 1949–1955* [w:] *Polska północno–wschodnia w okresie stalinizmu – spojrzenie z perspektywy półwiecza*, red. K. Sychowicz, W. Wilczewski, E. Świętochowska-Bobowik, Białystok-Warszawa 2009.

521. Sychowicz K., *Kontakty emigracji białoruskiej ze środowiskiem krajowym w województwie białostockim na przełomie lat 50. i 60. oraz ich infiltracja przez aparat bezpieczeństwa PRL* [w:] *Paryż-Londyn-Monachium-Nowy Jork. Powrześniowa emigracja niepodległościowa na mapie kultury nie tylko polskiej*, red. V. Wejs-Milewska, E. Rogalewska, Białystok 2009.

522. Sychowicz K., *Powiat łomżyński w latach 1948–1949 w świetle materiałów UB. Życie w komunistycznych realiach*, „Ziemia Łomżyńska" 2007, t. 9.

523. Sychowicz K., *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Wysokiem Mazowieckiem i jego działalność w 1945 r. – wstęp do tematu*, „Studia Łomżyńskie" 2008, t. 19.

524. Syrnyk J., *Ukraińskie Towarzystwo Społeczno–Kulturalne (1956–1990)*, Wrocław 2008.

525. Syrnyk J., *Wlasti komunistycznoji Polszczi a łemkiwśke pytannja*, „Ukrajińskyj Żurnał", 2009 nr 1 [wyd. Praga].

526. Syrnyk J., *Służba Bezpieczeństwa wobec studentów zagranicznych we Wrocławiu w latach osiemdziesiątych XX w*., „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2009, nr 1.

527. Syrnyk J., *Ludność ukraińska wobec kryzysów politycznych w Polsce Ludowej (1960–1981)* [w:] *Ukrajina. Jewropa. Swit. Miżnarodnyj zbirnyk naukowych prać*, Termopil 2008.

528. Syrnyk J., *Rozpracowanie ludności greckiej i macedońskiej na Dolnym Śląsku przez organy bezpieczeństwa 19491–1989* [w:] *Aparat bezpieczeństwa Polski Ludowej wobec mniejszości narodowych, etnicznych i cudzoziemców*, red. J. Syrnyk, Warszawa 2009.

529. Syrnyk J., *Historia Józefa Balickiego* [w:] *„Kto w takich czasach Żydów przechowuje?...". Polacy niosący pomoc ludności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej*, red. A. Namysło, Warszawa 2009.

530. Syrnyk J., *Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego we Wrocławiu wobec mniejszości rosyjskiej i tzw. Środowiska białogwardyjskiego*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2008, nr 1 [rok wydania 2009].

531. Syrnyk J., *Ukraińcy w Dzierżoniowie* [w:] *Dzierżoniów – wieki minione*, red. D. Adamska, S. Ligarski, T. Przerwa, Dzierżoniów 2009.

532. Syrnyk J., Hałagida I., [rec.] *„Szpieg Watykanu". Kapłan greckokatolicki ks. Bazyli Hrynyk (1896–1977)*, Warszawa 2008, „Dzieje Najnowsze" 2009, t. 2.

533. Syrnyk J., [rec.], Anna Korzeniewska–Lasota, *Ukraińcy na Warmii i Mazurach w latach 1947–1970*, Wyd. Uniwersytetu Warmińsko–Mazurskiego, Olsztyn 2007, „Echa Przeszłości" IX, 2008.

534. Szarek J., *Historia bez końca – wciąż jeszcze wiele przed nami* [w:] *Nie ma wolności bez pamięci. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Ryszardowi Terleckiemu*, red. W. Bernacki, Z. Nawrocki, W. Pasierbek, Z.K. Wójcik, Kraków 2009.

535. Szarek J., *SB wobec młodzieży akademickiej Krakowa między Marcem 1968 a Grudniem 1970 r.* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009.

536. Szarek J., *Służba Bezpieczeństwa wobec robotniczych protestów w Krakowie w 1980 roku* [w:] *Nie ma wolności bez pamięci. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Ryszardowi Terleckiemu*, red. W. Bernacki, Z. Nawrocki, W. Pasierbek, Z.K. Wójcik, Kraków 2009.

537. *Szczecin – źródła wiedzy o historii miasta. Od archeologii do czasów najnowszych*, red. K. Rembacka, materiały pokonferencyjne, Szczecin 2009.

538. Szczęch R., *Komendanci wojewódzcy MO/szefowie WUSW i ich zastępcy ds. Służby Bezpieczeństwa w Krakowie w latach 1957–1975–1990* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009.

539. Szczęch R., *„Zniszczyć reakcyjny kler". Procesy pokazowe osób współpracujących z oddziałem Jana Totha ps. „Mewa" przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Rzeszowie w latach 1949–1950*, Kraków 2009.

540. Sznajder A., *Katowicka SB wobec kurii biskupiej w Częstochowie w latach 1962–1975* [w:] *Aparat bezpieczeństwa wobec kurii biskupich w Polsce*, red. A. Dziurok, Warszawa 2009.

541. Sznajder A., Wlaźlak W.P., *Bp Franciszek Musiel. Kościół ma obowiązek mówienia prawdy...* [w:] *Niezłomni. W obronie ojczyzny i Kościoła. Komunistyczna bezpieka wobec biskupów polskich*, red. J. Marecki, F. Musiał, Kraków 2008.

542. Szopa P., *Armia Krajowa w Strzyżowskiem*, Rzeszów-Strzyżów 2009.

543. Szopa P., *Paszek Rafał*, „Zeszyty Historyczne WiN–u" 2009, nr 30.

544. Szopa P., *Stosunek żołnierzy konspiracji niepodległościowej do Żydów w świetle wspomnień i dokumentów organizacyjnych na terenie Rzeszowszczyzny* [w:] *Z dziejów stosunków polsko–żydowskich w XX wieku*, red. E. Czop, E. Rączy, Rzeszów 2009.

545. Szpytma M., *Aparat bezpieczeństwa wobec ruchu ludowego w województwie krakowskim w 1945 r. w świetle dokumentacji WUBP w Krakowie* [w:] *Represje wobec wsi i ruchu ludowego (1939–1945)*, t. 3: *Wieś polska między dwoma totalitaryzmami*, red. J. Gmitruk, E. Leniart, Warszawa 2009.

546. Szpytma M., *The risk of survival. The Rescue of the Jews by the Poles and the Tragic Consequences for the Ulma Family from Markowa*, Warszawa-Kraków 2009.

547. Szulc P., *Fonoteka Polskiego Radia Szczecin jako źródło w poznaniu dziejów najnowszych Szczecina*, [w:] *Szczecin – źródła wiedzy do historii miasta. Od archeologii do czasów najnowszych. Pierwsza Konferencja Edukacyjna, 9 XII 2008*, red. K. Rembacka, Szczecin 2009.

548. Szulc P., *Jak „cud lubelski" przyjęto na Pomorzu Zachodnim?* [w:] *Trzebiatów – spotkania pomorskie – 2008 r.*, red. J. Kochanowska, Szczecin 2009.

549. Szulc P., *Polskie Radio Szczecin wobec Grudnia '70*, „Pamięć i Przyszłość" 2009, nr 4.

550. Szwagrzyk K., *Kryptonim „Mordercy" (Sprawa ppor. Mieczysława Bujaka). Studium prowokacji i terroru*, Wrocław 2009.

551. Szwagrzyk K., *Od PSL do Rzeczypospolitej Polskiej Walczącej. Kpt. Włodzimierz Pawłowski (1911–1953)* [w:] *PSL w realiach społeczno–politycznych Dolnego Śląska drugiej połowy lat 40–tych XX w.*, red. J.Hytrek-Hryciuk, W. Trębacza, Wrocław 2008 [rok wydania 2009].

552. Szwagrzyk K., *Żydzi w aparacie represji na Dolnym Śląsku 1945–1968* [w:] *Wokół Marca 68 na Dolnym Śląsku*. Materiały pokonferencyjne, red. J. Hytrek-Hryciuk, W. Trębacz, Wrocław 2008 [rok wydania].

553. Szwagrzyk K., *Ośrodek Pracy Więźniów w Jelczu 1952–1955* [w:] *Nie ma wolności bez pamięci. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Ryszardowi Terleckiemu*, red. W. Bernacki, Z. Nawrocki, W. Pasierbek, Z.K. Wójcik, Kraków 2009.

554. Szwagrzyk K., *Rola oficerów sowieckich w aparacie bezpieczeństwa Polski („cywilnym i wojskowym")* [w:] *W objęciach wielkiego brata. Sowieci w Polsce 1944–1993*, red. K. Rokicki, S. Stępień, Warszawa 2009.

555. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Pismo Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Kielcach na temat oporu społecznego i działalności opozycji politycznej w województwie kieleckim w I półroczu 1982 r.*, „Studia Muzealno-Historyczne" 2009, t. 1.

556. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Świętokrzyska „Solidarność" (IX 1980–VII 1981) w materiałach własnych i Służby Bezpieczeństwa. Wybór źródeł*, „Studia Muzealno–Historyczne" 2009, t. 1.

557. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Zbrojny opór niepodległościowy i antykomunistyczny w regionie radomskim po 1945 r.* [w:] *Patriotyczna lekcja historii – czyn zbrojny żołnierzy Armii Krajowej w regionie radomskim. Materiały pokonferencyjne*, red. P. Bednarczyk, Radom 2009.

558. Śmietanka-Kruszelnicki R., Sołtysiak M., *Rozbicie więzienia w Kielcach w nocy z 4 na 5 sierpnia 1945 r.*, Kielce 2009.

559. Świętochowska-Bobowik E., *Konferencje sierpniowe jako forma indoktrynacji nauczycieli na przykładzie województwa białostockiego w latach 1949–1956*, „Przegląd Historyczno-Oświatowy" 2009, nr 1–2.

560. Toborek T., *Edward Pfeiffer „Radwan"*, Łódź 2009.

561. Tochman K., *Porucznik dr med. Witold Maciej Odrowąż-Mieszkowski*, „Archiwariusz Zamojski", Zamość 2009.

562. Tochman, K., *Michał Fijałka (1915–1983), cichociemny, żołnierz AK, tajny współpracownik UB–SB o pseudonimie „Osiecki"*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989", 2009, nr 7.

563. Tochman K., *Z ziemi obcej do Polski. Losy żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych, którzy powrócili do kraju po II wojnie światowej*, t. II, Zwierzyniec-Rzeszów-Londyn 2009.

564. Tomkiewicz M., Rojowska E., *Gdynia 1939–1945 w świetle źródeł niemieckich i polskich. Aresztowania – egzekucje – wysiedlenia ludności cywilnej narodowości polskiej*, Gdynia 2009.

565. Tracz B., *Trzecia dekada. Gliwice 1971–1981*, Katowice 2009.

566. Tracz B., *Nadużycia w gospodarce mięsnej i tzw. afery mięsne na terenie konurbacji górnośląskiej w latach 1945–1970*, „Studia Śląskie" 2009, t. LXVIII.

567. Tracz B., *PZPR i lokalne elity władzy województwa katowickiego wobec strajków 1988 r. na Górnym Śląsku* [w:] *Zarejestrujcie nam „Solidarność"! Strajk sierpniowy 1988 r. w Szczecinie*, red. A. Kubaj, M. Maciejowski, Szczecin 2009.

568. Tracz B., *Obchody 70. rocznicy urodzin Józefa Stalina w województwie katowickim*, „Confinium". Materiały do historii Górnego Śląska. Beiträge zur oberschlesischen Geschichte 2008, nr 3 [rok wydania 2009].

569. Tracz B., *Współzawodnictwo pracy na Górnym Śląsku – początek naśladownictwa totalitarnej rzeczywistości* [w:] *Między zacofaniem a modernizacją. Społeczno-gospodarcze problemy ziem polskich na przestrzeni wieków*, red. E. Kościk, T. Głowiński, Wrocław 2009.

570. Tracz B., Rosenbaum S., *Sytuacja ludności rodzimej w połowie lat 50. XX w. w świetle dokumentu władz administracyjnych województwa katowickiego z 1955 r.*, „Confinium". Materiały do historii Górnego Śląska. Beiträge zur oberschlesischen Geschichte 2008, nr 3 [rok wydania 2009].

571. Trębacz M., *Die Rekonstruktion von Lebensgeschichte Berliner Juden im Getto Litzmannstadt* [w:] *Berliner Juden im Getto Litzmannstadt 1941–1944. Ein Gedenkbuch*, Berlin-Łódź 2009.

572. Trębacz W., *Więzienie przy ul. Kleczkowskiej we Wrocławiu (Strafgefängnis Breslau) od czasów Festung Breslau do stalinowskiej bezpieki* [w:] *Festung Breslau–1945–Historia i pamięć*, red. T. Głowiński,

573. *1989 – Das Ende des Kommunismus in Polen* [w:] *Erinnerungsorte in Ostmitteleuropa. Ehrfahrugen der Vergangenheit und Perspektiven*, (Hg.) B. Olschowsky, Oldenburg 2009.

574. Trzaskowska G., *Cmentarze wojenne we Wrocławiu w latach 1939–2002*, Wrocław 2008.

575. *Twórczość obca nam klasowo. Aparat represji wobec środowiska literackiego 1956–1990*, red. A. Chojnowski, S. Ligarski, Warszawa 2009.

576. Wardzyńska M., *Był rok 1939. Operacja niemieckiej policji bezpieczeństwa w Polsce. Intelligenzaktion*, Warszawa 2009.

577. Wardzyńska M., *Kategorie obozów pod okupacją niemiecką w latach II wojny światowej*, [w:] *Polska 1939–1945. Straty osobowe i ofiary represji pod dwiema okupacjami*, red. T. Szarota, W. Materski, Warszawa 2009.

578. Warot P.P., *Rektorzy uwikłani* [w:] *Obserwacja, manipulacja, współpraca. Środowiska naukowe i akademickie a aparat bezpieczeństwa w Polsce Ludowej*, red. P. Franaszek, Szczecin 2009.

579. Warot P.P., *Sprawa obiektowa kryptonim „Krąg"* [w:] *W 90–lecie odzyskania przez Polskę niepodległości*, red. B. Gaziński, Olsztyn 2009.

580. Warot P.P., *Wybory parlamentarne 1989 r. w lokalnej prasie partyjnej Olsztyna* [w:] *Olsztyński Czerwiec '89*, Olsztyn 2009.

581. Wasilewski W., *Współpraca sowiecko-niemiecka a Zbrodnia Katyńska*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2009, nr 1.

582. Wenklar M., *Koniec PRL w oczach gorlickiej SB* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009.

583. Wenklar M., *Nie tylko WiN i PSL. Opór społeczny w latach 1945–1956 w powiecie tarnowskim*, Kraków 2009.

584. Wenklar M., *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Tarnowie w latach 1945–1955. Struktura i główne kierunki działań operacyjnych*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2009, nr 1(7).

585. Wenklar M., *Szefowie WUBP/WUdsBP w Krakowie* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009.

586. Węgrzyn D., [notki biograficzne] E. *Andre, W. Bartocha, L. Bereda, Cz. Byk Borecki, J. Brol, K. Cebo, S. Dawid, M.* [w:] *Kadra bezpieki 1945–1990. Obsada stanowisk kierowniczych aparatu bezpieczeństwa w województwach śląskim/katowickim, bielskim i częstochowskim*, red. W. Dubiański, A. Dziuba, A. Dziurok, Katowice 2009.

587. Węgrzyn D., *Praca operacyjna* [w:] *Fundament systemu zniewolenia. Z działalności wojewódzkich struktur Urzędu Bezpieczeństwa w Katowicach 1945–1956*, red. A. Dziurok, A. Dziuba, Katowice 2009.

588. Węgrzyn D., *Stanisław Wójcik i Karol Michenko. „Ojcowie założyciele" tarnogórskiej bezpieki* [w:] *Aparat władzy a społeczeństwo w Tarnowskich Górach w latach 1945–1989*, red. K. Gwóźdź, S. Rosenbaum, Katowice-Tarnowskie Góry 2009.

589. Węgrzyn D., *Wywiezieni z Górnego Śląska w 1945 r.* [w:] *Polska 1939–1945. Straty osobowe i ofiary represji pod dwiema okupacjami*, red. W. Materski, T. Szarota, Warszawa 2009.

590. *Wieluń 1 IX 1939 r*., red. J. Żelazko, A. Ossowski, Łódź 2009.

591. *Wieluń był pierwszy. Bombardowania lotnicze miast regionu łódzkiego we wrześniu 1939 r.*, red. J. Wróbel, Łódź 2009.

592. Wierzbicki M., *Młodzież w PRL–u,* Warszawa 2009.

593. Wierzbicki M., *Postawy członków ZMP wobec rzeczywistości epoki stalinizmu* [w:] *„Jesteście naszą wielką szansą". Młodzież na rozstajach komunizmu 1944–1989*, red. P. Ceranka, S. Stępień, Warszawa 2009.

594. Wierzbicki M., *Postawy mieszkańców Garbatki w latach II wojny światowej (refleksja badawcza)* [w:] *Od zniewolenia do wolności. Studia historyczne*, red. A. F. Baran, Warszawa-Białystok 2009.

595. Wierzbicki M., *Przemiany polityczne w Radomiu i województwie radomskim w pierwszym półroczu 1989 r. w świetle dokumentów Służby Bezpieczeństwa PRL* [w:] *Wybierzmy wolność. Wybory parlamentarne w czerwcu 1989 r. w Radomiu i regionie radomskim*, red. K. Słowiński, Radom 2009.

596. Wierzbicki M., *Struktury i działalność Armii Krajowej w okręgu kielecko–radomskim AK „Jodła" ze szczególnym uwzględnieniem inspektoratu radomskiego w latach 1943–1944* [w:] *Patriotyczna lekcja historii – czyn zbrojny żołnierzy Armii Krajowej w regionie radomskim (materiały z konferencji Mazowieckiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Radomiu, 17 maja 2007 r.)*, red. P. Bednarczyk, Radom 2009.

597. Wicenty D., *Socjologia w służbie SB?*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2009, nr 1.

598. Włodarczyk-Sętorek A., *Konferencja „Przeszłość dla przyszłości. Masowe zabezpieczanie zasobów bibliotek i archiwów". Kraków 13–14 października 2008 r.,* „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, t. 2.

599. *W objęciach Wielkiego Brata. Sowieci w Polsce 1944–1993*, red. K. Rokicki, S. Stępień, Warszawa 2009.

600. *W obronie niepodległości. Antykomunizm w II Rzeczypospolitej*, red. J. Kloczkowski, F. Musiał, Kraków 2009.

601. *Wokół Orędzia. Kardynał Bolesław Kominek prekursor pojednania polsko–niemieckiego*, red. W. Kucharski, G. Strauchold, wybór i oprac. dokumentów W. Kucharski, D. Misiejuk, Wrocław 2009.

602. Wojcieszyk E., *Echa śmierci ks. Jerzego Popiełuszki w b. województwie poznańskim 1984–1985* [w:] *Nie można uśmiercić nadziei. Reminiscencje śmierci księdza Jerzego Popiełuszki w Wielkopolsce 1984–1989*, red. W. Handke, J. Wąsowicz, Poznań 2009 .

603. Wojcieszyk E., *Niższe Seminarium Duchowne w Wolsztynie w świetle dokumentów IPN* [w:] *Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1956–1970*, red. K. Białecki, Poznań 2009.

604. *Wokół Marca 68 na Dolnym Śląsku*. Materiały pokonferencyjne, red. J. Hytrek-Hryciuk, W. Trębacz, Wrocław 2008 [rok wydania 2009].

605. Wołk G., *Ośrodki odosobnienia w Polsce południowo–wschodniej (1981–1982)*, Rzeszów 2009.

606. Wołoszyn J., *„Walczyć o dusze młodzieży". Zmagania Związku Młodzieży Polskiej z Kościołem katolickim na Lubelszczyźnie 1948–1957*, Lublin 2009.

607. Wołoszyn J. *Postawy młodzieży województwa lubelskiego w latach 1944–1956*. [w:] „Rocznik Międzyrzecki" 2008, t. XXXVIII–XXXIX [rok wydania 2009].

608. Wołowiec K., *Twórczość obca nam klasowo. Aparat represji wobec środowiska literackiego 1956–1990*, red. A. Chojnowski, S. Ligarski, Warszawa 2009.

609. Wójcik B., *Niepodległościowe organizacje młodzieżowe na Rzeszowszczyźnie w latach 1944–1956 w świetle dokumentów*, Rzeszów 2009.

610. Wójtowicz N., *Biskupi płoccy w dokumentach sprawy obiektowej „Credo"* [w:] *Aparat bezpieczeństwa wobec kurii biskupich w Polsce*, red. A. Dziurok, Warszawa 2009.

611. Wójtowicz N., *Masońskie śpiewy w „Jutrzence pod Spiżowym Łańcuchem" (przyczynek do działalności dzierżoniowskiej loży w 1. połowie XIX wieku)*, „Musica Sacra Nova" 2009, t. 3.

612. Wójtowicz N., *„Rewolucja bez żadnych rewolucyjnych konsekwencji?" – Przewrót majowy widziany z polskiej perspektywy* [w:] *Przewrót majowy 1926 r. w oczach Kremla*, red. B. Musiał, Warszawa 2009.

613. Wróbel J., *Na rozdrożu historii. Repatriacja obywateli polskich z Zachodu w latach 1945–1949,* Łódź 2009.

614. Wróbel J., *The Communist repression toward Polish repatriates from the West* [w:] *Poliitised repressioonid 1940. ja 1950 aastatel*, red. J. Tamm, Tallin 2008.

615. *Wskazówki do pracy operacyjnej przeciw podziemiu. Z materiałów szkoleniowych MBP*, K. Krajewski, T. Łabuszewski, F. Musiał, „Zeszyty Historyczne WiN–u" 2009, nr 30.

616. *Wybory '89 w Polsce południowo-wschodniej w dokumentach SB*, wstęp J. Borowiec, D. Iwaneczko, wybór i oprac. J. Borowiec, Warszawa-Rzeszów 2009.

617. Zabrzeski J., *Reorganizacja rolnictwa w wolnej Polsce*, oprac. M. Wenklar, „Zeszyty Historyczne WiN–u" 2009, nr 30.

618. Zajączkowski M., *Drogi do porozumienia między polskim i ukraińskim podziemiem niepodległościowym w latach 1945–1947* [w:] *Od zniewolenia do wolności. Studia historyczne*, red. A.F. Baran, Warszawa-Białystok 2009.

619. Zakrzewski M., *Anna Koźmińska – jedna z wielu zapomnianych Sprawiedliwych* [w:] *„Kto w takich czasach Żydów Przechowuje?..." Polacy niosący pomoc ludności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej*, red. A. Namysło, Warszawa 2009.

620. *Zaolzie w świetle szyfrogramów polskiej placówki dyplomatycznej w Pradze oraz Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie (1945–1949)* red. D. Dąbrowski, J. Friedl (Zaolzie in the light of cryptograms of the Polish diplomatic post in Prague and the Ministry of Foreign Affairs in Warsaw (1945–194)). Cesky Tesin: Bibliotheca Tessinensis, vol. 3, Series Bohemica 2, Kongres Polaków w Republice Czeskiej–Ośrodek Dokumentacyjny (Congress of Poles in the Czech Republic–Documentation Center) and Książnica Cieszyńska, 2007. „The Polish Quarterly of International Affairs", vol. 17, no. 4, Warszawa 2008 [rok wydania 2009].

621. *Zarejestrujcie nam „Solidarność"!. Strajk sierpniowy 1988 r. w Szczecinie*, red. A. Kubaj, M. Maciejowski, Szczecin 2009.

622. Zawistowski A., *Kombinat. Dzieje Zambrowskich Zakładów Przemysłu Bawełnianego – wielkiej inwestycji planu sześcioletniego*, Warszawa-Białystok 2009.

623. *Z dala od centrum. Rok 1968 na Pomorzu Zachodnim*, red. R. Kościelny, materiały pokonferencyjne, Szczecin 2009.

624. *Z dziejów stosunków polsko–żydowskich w XX wieku*, red. E. Czop, E. Rączy, Rzeszów 2009.

625. Zechenter A., *Agenci Jego Kremlowskiej Mości*, „Arcana" 2009, nr 88.

626. Zechenter A., *Jako czekista i internacjonalista… Erich Mielke w Warszawie – relacja Stasi ze spotkania z Wojciechem Jaruzelskim i Czesławem Kiszczakiem w marcu 1981 r.,* cz. 1, „Arcana" 2009, nr 86–87.

627. Zechenter A., *Publikacje Urzędu Pełnomocnika ds. Akt Stasi byłej NRD. Bibliografia selektywna*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2009, nr 1(7).

628. Zechenter A., *Towarzysz Atłas donosi… Działania Stasi w PRL przeciwko „Solidarności" w 1981 r. Rola ambasady NRD w Warszawie*, „Arcana" 2009, nr 86–87.

629. *Zgrupowanie „Pogoń" i obwód AK–DSZ–WiN Siedlce*, T. Łabuszewski, K. Krajewski, [w:] *Od zniewolenia do wolności. Studia historyczne*, Warszawa-Białystok 2009 (tom wydany przez ISP PAN dedykowany śp. prof. Tomaszowi Strzemboszowi).

630. *Zniszczyć PSL. Działania Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego wobec ruchu ludowego w województwie lubelskim w latach 1944–1956*, wybór źródeł i red. J. Romanek, Lublin-Warszawa 2009.

631. *Zmierzch dyktatury. Polska lat 1986–1989 w świetle dokumentów*, t. I; Lipiec 1986 – maj 1989, wybór, wstęp i oprac. A. Dudek, Warszawa 2009.

632. *Z przeklętego raju. Zapiski Górnoślązaków deportowanych w 1945 r. do ZSRS*, oprac. K. Banaś, S. Rosenbaum, Katowice 2009.

633. *ZSRR wobec powstania rządu Tadeusza Mazowieckiego* [w:] *Nie ma wolności bez pamięci. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Ryszardowi Terleckiemu*, red. red. W. Bernacki, Z. Nawrocki, W. Pasierbek, Z.K. Wójcik, Kraków 2009.

634. Zwiernik P., *Echa zabójstwa ks. Popiełuszki i procesu toruńskiego na łamach poznańskiej prasy podziemnej w latach 1984–1985*, [w:] *Nie można uśmiercić nadziei. Reminiscencje śmierci księdza Jerzego Popiełuszki w Wielkopolsce 1984 – 1989*, red. W. Handke, J. Wąsowicz, Poznań 2009.

635. *„Zwłoki nie zostały dotąd zidentyfikowane". Górnośląsko–zagłębiowskie epizody z lat II wojny światowej*, red. G. Bębnik, Katowice 2009.

636. Zwolski M., *Ośrodek Odosobnienia dla Internowanych Kobiet w Gołdapi (6 I–24 VII 1982 r.)* [w:] *Kobiety internowane. Gołdap 1982* [katalog wystawy], wydanie II, red. E. Rogalewska, Białystok 2009.

637. Zwolski M., *Represje wobec ludności cywilnej po wkroczeniu Armii Czerwonej w latach 1944–1945* [w:] *Polska 1939–1945. Straty osobowe i ofiary represji pod dwiema okupacjami*, red. W. Materski, T. Szarota, Warszawa 2009.

638. Żaryn J., *Die »Konzessionierten Katholiken« Und die Aufnahme der Versohnungsbotschaft der Bischofe In Polen* [w:] *Versohnung und Politik*, red. F. Boll, W. Wysocki, K. Ziemer, Bonn 2009.

639. Żaryn J., *Episkopat polski w drodze do Orędzia (1945–1965)* [w:] *Wokół Orędzia. Kardynał Bolesław Kominek Prekursor pojednania polsko-niemieckiego*, red. W. Kucharski, G. Strauchold, Wrocław 2009.

640. Żaryn J., *Jak nie doszło do ekstradycji „Bohuna" – dowódcy Brygady Świętokrzyskiej* [w:] *Nie ma wolności bez pamięci. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Ryszardowi Terleckiemu*, pod red. W. Bernacki, Z. Nawrocki, W. Pasierb, Z. K. Wójcik, Kraków 2009.

641. Żaryn J., *Komunizm po polsku* [w:] *Zaczęło się w Polsce 1939–1989* (wersja polskojęzyczna, angielska i rosyjska), Warszawa 2009.

642. Żaryn J., *Kościół katolicki w Polsce w ostatniej dekadzie komunizmu – nowe role, nowe wyzwania* [w:] *Kościół niezłomny. W 20-tą rocznicę śmierci ks. Stanisława Suchowolca*, Białystok 2009.

643. Żaryn J., *Podstawowe założenia polityki wyznaniowej władz w latach 1956–1970*, [w:] *Władze wobec kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1956–1970*, red. K. Białecki, Poznań 2009.

644. Żaryn J., *Towarzysz „Tomasz" nie ma zastrzeżeń* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2009.

645. Żaryn J., *Wprowadzenie* [w:] *Polacy Ratujący Żydów w latach II wojny światowej*. Materiały dla nauczyciela [teka edukacyjna IPN], Warszawa 2009.

646. Żaryn J., *Wstęp* [*w:] Aparat represji wobec księdza Jerzego Popiełuszki 1982–1984*, *t. 1,* red. J. Mysiakowska, wybór i opr. J. Gołebiewski, J. Mysiakowska, A.K. Piekarska, Warszawa 2009.

647. Żelazko J., *Zbrodnie Wehrmachtu w zachodniej części województwa łódzkiego w pierwszej dekadzie września 1939 r.* [w:] *Wieluń był pierwszy. Bombardowanie lotnicze miast regionu łódzkiego we wrześniu 1939 r*., red. J. Wróbel, Łódź 2009.

648. Żuławnik M., *Działalność kobiety w regionalnym ruchu wydawniczym na przykładzie Emilii Sukertowej-Biedrawiny – „Gazeta Mazurska" i „Kalendarz dla Mazurów"* [w:] *Kobieta i media. Studia z dziejów emancypacji kobiet*, red. P. Perkowski, T. Stegner, Gdańsk 2009.

649. Żurek J., *Ruch „księży patriotów" w województwie katowickim w latach 1949–1956*, Warszawa-Katowice 2009.

650. Żurek J., *Religia u Tret'omu Rejchu*, „Kolegiâ. Czasopis Institutu Religijnych Nauk cv. Tomi Akvins'kogo u Kievi. Z podij matrirologiv Katolic'koji Cerkvi XX st." 2009.

Opracowania popularnonaukowe, publicystyka

1. *„Opowiem Ci moją historię". Walka i losy Polaków w latach II wojny światowej. Materiały pokonkursowe*, wstęp i red. T. Bereza, Rzeszów-Jarosław 2009.

2. *„Zwłoki nie zostały dotąd zidentyfikowane" Górnośląsko–zagłębiowskie epizody z lat II wojny światowej*, red. G. Bębnik, Katowice 2009.

3. *1939–2009. 17 września. 70. rocznica sowieckiej agresji na Polskę* [katalog wystawy], Białystok 2009.

4. *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.

5. *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 12, Kraków 2009.

6. *Agentura nie jest celem. Z Wojciechem Frazikiem i Filipem Musiałem rozmawia Jan M. Ruman*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 7.

7. Bagieński W., *Na ścieżkach zdrady*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 10−11.

8. Bechta M., Muszyński W., wkładka historyczna do komiksu *Łupaszka 1939*.

9. Berendt G., *Józef Piłsudski − jeden z pokolenia niepokornych − wobec Gdańska*, „Nasz Gdańsk" 2009, nr 11.

10. Berendt G., *Ocalona na Kaszubach*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 3.

11. Bereza T., *„Nakazuję ogólne wycofanie na Rumunię i Węgry najkrótszymi drogami". Ostatnie oddziały Wojska Polskiego a Armia Czerwona w rejonie Tarnogrodu we wrześniu–październiku 1939 r.*, „Zeszyt Osuchowski" 2009, nr 6.

12. Bereza T., Gliwa M., *„Tylko dla Niemców"*, „Nasz Dziennik", 1 X 2009.

13. Bereza T., Krzanicki M., *Strajki rzeszowsko-ustrzyckie. Album fotografii*, Rzeszów 2009.

14. Bereza T., Krzysztofiński M., *„Sowiety wkroczyły"*, „Nasz Dziennik", 17 IX 2009

15. Bereza T., *Linia Mołotowa* [w:] *Roztocze Południowe*, red. P. Rydzewski, Krosno 2009.

16. Bereza T., *Promocja książki Wojciecha Szczepańskiego, Wspomnienia. Lipiec 1944 – grudzień 1957 (Jarosław, 24 października 2008 r.)*, „Jarosławski Rocznik Armii Krajowej" 2008, nr 6.

17. Bereza T., *Uroczystość odsłonięcia i poświęcenia Pomnika Pamięci kapitana Władysława Koby w Jarosławiu (25 maja 2008 r.)*, „Jarosławski Rocznik Armii Krajowej" 2008, nr 6.

18. Bębnik G., *Gdy Wehrmacht ruszył na Polskę*, „Śląsk" 2009, nr 9.
19. Bębnik G., *Towarzysz na kolanach*, „Gazeta Mikołowska" 2009, nr 9.
20. *Biedni Polacy patrzą na getto i pomagają* [rozmowa redakcyjna z udziałem B. Polak, J. Żaryna, M. Wierzbickiego, G. Berendta], „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 3.
21. Bielak M., *Niesłowni sojusznicy*, „Tygodnik Powszechny" 2009, nr 39.
22. Bis A., Skubisz Ł., *Zaginiony akt erekcyjny*, sedina.pl magazyn. Rocznik Miłośników Dawnego Szczecina 2009.
23. Bogaczewicz S.A., *Dyktatury, rządy, ideologie przemijają, a zostaje tylko Kościół. Ks. kard. Bolesław Kominek (1903–1974), cz. 1–2*, „Nasz Dziennik", 7–8 III 2009, 14–15 III 2009.
24. Bogaczewicz S.A., *Historia prałata Józefa Bełcha ze Smogorzowa prześladowanego przez „ubeków" w latach PRL,* „Kurier Gmin, tygodnik Powiatu Wołowskiego", 22 VI 2009.
25. Bogaczewicz S.A., Koziar A., *Wystawa Poczta Podziemna*, „Biuletyn Informacyjny »Solidarność« Zarządu Regionu Śląska Opolskiego" 2009, nr 11–12.
26. Brożyniak A., *Polacy i Ukraińcy powinni starać się nawzajem zrozumieć*, „Nowiny", Rzeszów, 9 IX 2009.
27. Brożyniak A., *Zajęcie Dynowa przez UPA 16 listopada 1946 r.*, „Jarosławski Rocznik Armii Krajowej", Jarosław 2009, nr 6.
28. Bukała M., *Konferencja „Wybory 1989 r. w Polsce południowo–wschodniej"*, „Tygodnik Solidarność", 19 VI 2009.
29. Bukała M., *O wielkim strajku chłopskim*, „Piast z zagrody Wincentego Witosa. Biuletyn Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Wincentego Witosa w Wierzchosławicach" 2009, nr 4.
30. Buławnik M., *Strajk szkolny w Gimnazjum Żeńskim w Płocku*, „Notatki Płockie" 2009, nr 3.
31. Bułhak W., *Misja Retingera i mordy na Widerszalu i Makowieckich*, „Rzeczpospolita", 21 XI 2009 (skrót w wersji drukowanej i całość w internetowej).
32. Bułhak W., *Sowieci dali się nabrać na prowokację polskiego wywiadu*, „Polska – the Times", 4 IX 2009.
33. Bułhak W., *Wywiad i kontrwywiad AK*, „Kombatant. Biuletyn Urzędu do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych" 2009, nr 10.
34. Burakiewicz M., Jaczyńska A., Rudzińska A., Sawicki J., *A więc wojna… Ludność cywilna we wrześniu 1939 r.*, Warszawa-Lublin 2009.
35. Chmielowiec P., *Dążenia do odrodzenia państwa polskiego na terenie Podkarpacia ze szczególnym uwzględnieniem Rzeszowa i okolic Łańcuta*, cz. 1–2, „Głos Gminy Łańcut" 2009, nr 1–2.
36. Chmielowiec P., *Grupa Operacyjna „Smiersza" na terenie powiatu Brzozów w 1944 r.*, „Wiadomości Brzozowskie", 2009, nr 3.
37. Chmielowiec P., *Podkarpacki wrzesień 1939* (Informator do wystawy).
38. Choma–Jusińska Małgorzata, *Sceny prawdy – obszar wolności reżyserów i aktorów w stanie wojennym*, „Rzeczpospolita", 15 V 2009.
39. Churska K., *Konferencja „Wolne media? Środowisko dziennikarskie w 1989 r." – Szczecin, 19–20 listopada 2009 r.*, „Dzieje Najnowsze" 2009, nr 4.
40. Ciupa R. *Tajemnicze podziemia pod katowickim parkiem*, „Odkrywca" 2009, nr 8.
41. Ciupa R. *Zagadka piwnicy UB w Świętochłowicach*, „Odkrywca" 2009, nr 10.
42. Ciupa R., Małachowska E., *„Oczy i uszy bezpieki". Metody inwigilacji społeczeństwa przez Służbę Bezpieczeństwa za pomocą środków technicznych: tajnej obserwacji, dokumentacji fotograficznej, perlustracji korespondencji i podsłuchów w latach 1956–1989*. Katalog wystawy.
43. Ciupa R., *Oczy i uszy bezpieki*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 7.
44. Dąbrowski D., *Ulica Ryszarda Siwca w Pradze*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 3.
45. Dąbrowski F., *Co bezpieka wiedziała o ucieczce Stanisława Mikołajczyka?*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 10–11.

46. Drabik R., *Watażkowie z Gwardii Ludowej* [w:] *Triumf komuny*, Dodatek IPN, „Rzeczpospolita", 30 IV – 1V 2009.
47. Drabik R., *Między Niemcami ...a „Bolszewią",* „Podlaski Kwartalnik Kulturalny" 2009, nr 4.
48. Dudek A., *Bunt w drużynie Wojciecha*, „Dziennik", 8 II 2009.
49. Dudek A., *Chińczyków trzymajmy się mocno*, „Rzeczpospolita", 3–4 X 2009
50. Dudek A., *Finlandyzacja po polsku*, „Rzeczpospolita", 14–16 VIII 2009.
51. Dudek A., *Generał prezydentem*, „Tygodnik Powszechny", 7 VI 2009.
52. Dudek A., *Kronika I Pielgrzymki Ojca Świętego do Ojczyzny*, „Fakt", 2,3,4,5,6–7, 8, 9 i 10 VI 2009.
53. Dudek A., *Kwadratura „okrągłego stołu"*, „Wprost", 8 II 2009.
54. Dudek A., *Polska 1989–2009. Ilustrowany komentarz historyczny* (wraz z P. Śpiewakiem), Warszawa 2009.
55. Dudek A., *Polska potrzebuje silnej władzy*, „Fakt", 6 V 2009.
56. Dudek A., *Rok 1989 w Polsce. Źródła przełomu i punkty zwrotne*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej 2009, nr 5–6.
57. Dudek A., *Słodko-gorzkie zwycięstwo*, „Gazeta Polska", 3 VI 2009.
58. Dudek A., *Tonący okręt centroprawicy*, „Rzeczpospolita", 17 IV 2009.
59. Dudek A., *W labiryncie półprawd i kłamstw*, „Tygodnik Powszechny", 22 XI 2009.
60. Dudek A., *Wielki skok*, „Tygodnik Powszechny", 26 IV 2009.
61. Dudek A., *Za rok dojdzie do rewolucji*, „Fakt", 4 XII 2009.
62. Dudek J., *Polskie podziemie niepodległościowe w powiecie włodawskim po II wojnie światowej*, „Lublin Kultura i Społeczeństwo" 2009, nr 2–6.
63. Dziurok A., *„Kłamać nie będę, panowie komuniści". Ksiądz Leopold Pietroszek (1913–1998)*, „Nasz Dziennik", 14–16 VIII 2009.
64. Dziurok A., Grajewski A. (red.), *Agentura w Kościele*, Dodatek IPN, cz. IX, „Gość Niedzielny", 13 IX 2009.
65. Dziurok A., Grajewski A. (red.), *Propaganda antykościelna*, Dodatek IPN, cz. VIII, „Gość Niedzielny", 16 VIII 2009 r.
66. Dziurok A., Grajewski A. (red.), *Walka o młodzież*, Dodatek IPN, cz. X, „Gość Niedzielny", 18 X 2009.
67. Dziurok A., Grajewski A. (red.), *Zakony w Polsce Ludowej*, Dodatek IPN, cz. VII, „Gość Niedzielny", 12 VII 2009.
68. Dziurok A., *Ludzie płakali nad ich losem* [w:] *Zakony w Polsce Ludowej*, Dodatek IPN, cz. VII, „Gość Niedzielny", 12 VII 2009.
69. Dziurok A., *Młodzi proszą i protestują* [w:] *Walka o młodzież*, Dodatek IPN, cz.. X, „Gość Niedzielny", 18 X 2009.
70. Dziurok A., Sznajder A., *Niepodległe kwiaty, niezniszczalny krzyż*, „Nasz Dziennik", 12–13 XII 2009.
71. Dziurok A., *Ucieczka z ich sideł* [w:] *Agentura w Kościele*, Dodatek IPN, cz. IX. „Gość Niedzielny", 13 IX 2009.
72. Dziurok A., *W Pi–USA, cuda i biskupów* [w:] *Propaganda antykościelna*, Dodatek IPN, cz. VIII, „Gość Niedzielny", 16 VIII 2009.
73. Fenrych Z., *Tadeusz Fenrych, kawaler Orderu Virtuti Militari*, „Gazeta Kościańska", 17 II 2009, wydanie specjalne.
74. *Fragment protokołu przesłuchania Karola Urbana*, *Rzeszów, 4 maja 1945*, oprac. T. Bereza, „Jarosławski Rocznik Armii Krajowej" 2008, nr 6.
75. *Fragment zeznań Władysława Koby, Rzeszów, brak daty [po 26 września 1947 r., przed 19 października 1948 r.]*, oprac. T. Bereza, „Jarosławski Rocznik Armii Krajowej" 2008, nr 6.
76. Frazik W., *Bez względu na konsekwencje*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 7.
77. Frazik W., *Operacja „Cezary". Prowokacyjna V Komenda WiN* [w:] *A kto chce być sługą...*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.

78. Gałaszewska-Chilczuk D., *Pretorianie Klincewicza*, „Gazeta Polska", 8 VII 2009.
79. Gałęzowski M., *„Stach"* [Sylwetka Stanisława Srzednickiego], „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 8–9.
80. Gałęzowski M., *Sokół z Chochołowa. Życie Stanisława Frączystego (1917–2009)*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 4.
81. Gałęzowski M., *Wrzesień 1939 r. w Polsce*. Wprowadzenie do portalu IPN Wrzesień 1939.
82. Gałęzowski M., *Zygmunt Hempel „Łukasz"*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 8–9.
83. Gałwiaczek T., *Ksiądz Jan Janowski. Dziekan politycznego przełomu*, „Gazeta Powiatowa. Wiadomości Oławskie", 26 II 2009.
84. Gałwiaczek T., *Kształtowanie się życia społecznego w Oławie w latach 1945–1947 w świetle prasy dolnośląskiej, cz. 1*, „Gazeta Powiatowa. Wiadomości Oławskie", 29 I 2009.
85. Gałwiaczek T., *Kształtowanie się życia społecznego w Oławie w latach 1945–1947 w świetle prasy dolnośląskiej, cz. 1*, „Gazeta Powiatowa. Wiadomości Oławskie", 5 II 2009.
86. Gąsiorowski T., *„Ostra Brama" w pazurach „Wilka"* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.
87. *Gdański Grudzień '70. Rekonstrukcja – dokumentacja – walka z pamięcią* (wydawnictwo albumowe), oprac. S. Cenckiewicz, J. Skowronek, Gdańsk-Warszawa 2009.
88. *Generał August Emil Fieldorf „Nil". Materiały Edukacyjne*, red. W. Młynarczyk, M. Koszyńska, Warszawa 2009.
89. Gliwa M., *Zdławić ruch „Solidarności"*, „Super Nowości", 11–13 XII 2009.
90. Golik D., *„Przysięga obowiązuje nadal" – Armia Krajowa w 1945 r.*, „Biblioteczka Wielicka" 2009, z. 81.
91. Golik D., *Jego rękami posłużyli się Sowieci*, „Sądeczanin" 2009, nr 10.
92. Golik D., *Minuta przed godziną „W"*, „Dziennik Polski", 1 VIII 2009.
93. Golik D., Musiał F., *Osądź mnie Boże… Ks. Władysław Gurgacz – kapelan Polski Podziemnej*, Kraków 2009.
94. Golik D., *Nieszczęście „Aloszy"*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 8–9.
95. Golik D., *Nieszczęście „Aloszy"*, „Sądeczanin" 2009, nr 10.
96. Golik D., *Partyzancka „Burza" w Gorcach* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.
97. Golik D., *Polowanie na „Ognia"* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.
98. Golik D., *Śmierć księdza*, „Ochotnica" 2009, nr 16.
99. Golik D., *Wrześniowy szlak 156 pułku piechoty*, „Wiadomości Bocheńskie" 2009, nr 2.
100. Golik D., *Zapomniane groby*, „Ochotnica" 2009, nr 17.
101. Golon M., *Wybory czerwcowe 1989 r. w woj. gdańskim*, „Magazyn Solidarność Zarządu Regionu Gdańskiego", VI 2009 (cz. 1), VII 2009 (cz. 2).
102. Gontarczyk P., *Andrzej Romanowski, Rozkosze lustracji*, „Glaukopis" 2009, nr 13–14.
103. Gontarczyk P., *„Pod przykrywką". Rzecz o sowieckich organach Informacji Wojskowej w Wojsku Polskim,* „Glaukopis" 2009, nr 13–14.
104. Gontarczyk P., *Bezreligijność po bolszewicku*, „Rzeczpospolita", 14–15 XI 2009.
105. Gontarczyk P., *Biografia nieodpowiedzialna*, „Rzeczpospolita" 30 III 2009.
106. Gontarczyk P., *Grzech lekkomyślności*, „Rzeczpospolita" 9 IV 2009.
107. Gontarczyk P., *Jan Woleński, Lustracja jako zwierciadło*, „Glaukopis" 2009, nr 13–14.
108. Gontarczyk P., *Kalwaryjskie pisanie podań*, „Rzeczpospolita", 16–17 V 2009.
109. Gontarczyk P., *Kreatywne lakiernictwo*, „Rzeczpospolita", 7–8 II 2009.
110. Gontarczyk P., *Nonsensy, uproszczenia, konfabulacje*, „Rzeczpospolita", 27 V 2009.

111. Gontarczyk P., *Polska w oczach wywiadu sowieckiego*, „Rzeczpospolita", 2 IX 2009.
112. Gontarczyk P., *Spisek ułanów i samurajów*, „Rzeczpospolita", 29 VII 2009.
113. Gontarczyk P., *Ta Polska im się podoba*, „Rzeczpospolita", 21–22 lutego 2009.
114. Graczyk R., *Awantura o Rotmistrza*, „Dziennik Polski", 5 V 2009.
115. Graczyk R., *Dowody i powody*, „Tygodnik Powszechny", 13 XII 2009.
116. Graczyk R., *Droga pod wiatr*, „Tygodnik Powszechny", 8 II 2009.
117. Graczyk R., *Gdy „człowiek honoru" jest autorytetem* [w:] *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.
118. Graczyk R., *Gdy „człowiek honoru" jest autorytetem*, „Rzeczpospolita", 15 I 2009.
119. Graczyk R., *Komunistyczna przeszłość i oficerski honor*, „Tygodnik Powszechny", 12 VII 2009.
120. Graczyk R., *Manipulacja w trzech aktach* [w:] *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.
121. Graczyk R., *Manipulacja w trzech aktach*, „Tygodnik Powszechny", 18 I 2009.
122. Graczyk R., *Spojrzenie po latach*, „Tygodnik Powszechny", 8 II 2009.
123. Graczyk R., *Sukces nieoczekiwany*, „Tygodnik Powszechny", 7 VI 2009.
124. Graczyk R., *Weredycy, sangwinicy oraz dyplomaci*, „Tygodnik Powszechny", 24 V 2009.
125. Grosicka M., *Walka o demokrację. Polskie Stronnictwo Ludowe w latach 1945–1947*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 10–11.
126. Guzy J., *U źródeł złego i dobrego. Rozmowy z pierwszym przewodniczącym Krajowej Komisji NZS*, red. R. Spałek, Warszawa 2009.
127. Hałagida I., *Ukraińcy we wrześniu 1939 r. Fakty i interpretacje* [w:] *Udział mniejszości narodowych w różnych formacjach wojskowych w czasie kampanii wrześniowej 1939 r.*, red. L.M. Nijakowski, Warszawa 2009 [materiały pokonferencyjne wydane jako ekspertyza Biura Analiz Kancelarii Sejmu RP].
128. Jagodzińska A., *Dachau we wspomnieniach księży-więźniów*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 4.
129. Jakimek-Zapart E., *Odszedł generał Mieczysław Wałęga, jeden z oficerów AK rozpracowujących niemiecką broń „V"*, „Dziennik Polski", 20 XI 2009.
130. Jakimek-Zapart E., *Generał Mieczysław Wałęga 1914–2009. Wspomnienie*, „Gazeta w Rzeszowie", „Gazeta Wyborcza", 20 XI 2009, dodatek.
131. Jakimek-Zapart E., *Już raz odmówił współpracy*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 7.
132. Jasiak K., *Sprawozdanie z sesji naukowej z okazji rocznicy urodzin mjr. Józefa Bolesława Grabińskiego „Pomiana"*, „Rocznik Wieluński" 2008, t. 8.
133. Jasiak K., *W kręgu tajemnic bezpieki. Śmierć kpt. Jana Małolepszego „Murata" ostatniego komendanta Konspiracyjnego Wojska Polskiego*, „Puls Wielunia" 2009, nr 5(80).
134. Jedynak M., *11 listopada w oddziałach Armii Krajowej*, „Kuryer Kielecki" (dodatek do „Echa Dnia", 10–11 XI 2009.
135. Jedynak M., *Odszedł uczestnik akcji pińskiej – Henryk Fedorowicz ps. „Pakunek", „Cichy"*, „Wykus" 2009, nr 14.
136. Jedynak M., *Wspomnienie. Stanisław Zasacki „Sobota", „Słoński"*, „Tygodnik Konecki" 2009, cz. I, nr 47; cz. II, nr 48; cz. III, nr 49; cz. IV, nr 50; cz. V, nr 51–52.
137. Jedynak M., *Wykus po raz ostatni w oczach SB*, „Wykus" 2009, nr 14.
138. Jedynak M., *Zanim powstała kapliczka na Wykusie*, „Wykus" 2009, nr 14.
139. Kaczmarski K., *Historia pisma „Walka" i listu otwartego Adama Doboszyńskiego do prezydenta Władysława Raczkiewicza i gen. Kazimierza Sosnkowskiego*, Dodatek historyczny IPN, „Nasz Dziennik", 31 VII 2009.
140. Kaczmarski K., Krzysztofiński M., *Christus vincit!*, „Polonia Christiana", IX–X 2009, nr 10.
141. Kaczmarski K., *Leon Mirecki (1905–2000)*, Dodatek historyczny IPN, „Nasz Dziennik", 30 I 2009.

142. Kaczmarski K., *Opowieść o rodzinie Mireckich*, Dodatek historyczny IPN, „Nasz Dziennik", 19 XII 2009.

143. Kaczmarski K., *Poczet starostów sanockich XIV–XVII w.*, Sanok 2009.

144. Kalbarczyk S., *„GUŁag": niewolnictwo XX wieku*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 4.

145. Kalbarczyk S., *Agresja, zbrodnie, zniewolenie. Związek Sowiecki wobec Polski w latach II wojny światowej*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 8–9.

146. Kalbarczyk S., *Twarzą zwrócony ku Polsce. Józef Beck (1894–1944)*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 12.

147. Kalisz M., *Ludowiec, poseł, „sprawiedliwy"*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 10–11.

148. Kalisz M., *Rzeszowska golgota*, „Biuletyn Instytutu Pamiaci Narodowej" 2009, nr 4.

149. Kalisz M., *Sprawiedliwi z Czermnej*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 3.

150. Kamiński Ł., *1989. Year of Freedom*, Warszawa 2009 (broszura).

151. Kamiński Ł., *Fenomen Solidarności*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009.

152. Kamiński Ł., *From rebellion to rebellion* [w:] *It all began in Poland...*, Warsaw 2009.

153. Kamiński Ł., *Komunizm po jugosłowiańsku* [w:] *II wojna światowa*, t. XXV, *Nowy porządek świata*, Warszawa 2009.

154. Kamiński Ł., *Krwawa droga do PRL* [w:] *II wojna światowa*, t. XXV, *Nowy porządek świata*, Warszawa 2009.

155. Kamiński Ł., *Książki nienapisane*, „Tygodnik Powszechny" 2009.

156. Kamiński Ł., *Kultura niezależna*, „Poza Cenzurą", dodatek do „Rzeczpospolitej", 16–17 V 2009.

157. Kamiński Ł., Maciej *Frankiewicz (1958-2009)*, „Biuletyn IPN" 2009, nr 7.

158. Kamiński Ł., *Międzynarodówka terroru* [w:] *II wojna światowa*, t. XXV, *Nowy porządek świata*, Warszawa 2009.

159. Kamiński Ł., *Pokolenie '89*, „Tygodnik Powszechny", 7 VI 2009.

160. Kamiński Ł., *Polskie miesiące* [w:] *Zaczęło się w Polsce*, Warszawa 2009.

161. Kamiński Ł., *Taktyka salami* [w:] *II wojna światowa*, t. XXV, *Nowy porządek świata*, Warszawa 2009.

162. Kamiński Ł., *Warstwy kierownicze należy zlikwidować*, „Tygodnik Powszechny" 27 IX 2009.

163. Karbarz-Wilińska J., *Problematyka Wielkiego Głodu (1932–1933)* [w ramach serii „Polska i Ukraina w latach trzydziestych-czterdziestych XX wieku"], „Nowa Ukraina" 2008, nr 1–2.

164. Kardela P., *Oni odmówili bezpiece,* „Biuletynu Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 7; „Debata" 2009, nr 8.

165. Kardela P., *Erwin Kruk w dokumentach Służby Bezpieczeństwa*, „Debata" 2009, nr 11.

166. Kardela P., *Informator IPN, olsztyńskie archiwa i Zbiory Specjalne ODN*, „Debata" 2009, nr 10.

167. Kardela P., *„Oj, Genryk, Genryk ...". Na marginesie biografii Henryka Święcickiego-Horosza – twórcy „Panoramy Północy"*, „Debata" 2009, nr 12.

168. Kardela P., *Olsztyńskie obchody 25. rocznicy męczeńskiej śmierci ks. Jerzego Popiełuszki*, „Debata" 2009, nr 11.

169. Kardela P., *Prof. Andrzej S. Ehrenkreutz (1921–2008) i jego Studium Spraw Polskich. W pierwszą rocznicę śmierci Profesora*, „Debata" 2009, nr 4.

170. Kardela P., *Przeciw Bogu i człowiekowi – bezpieka i TW „Marcin" kontra olsztyńskie duszpasterstwo akademickie*, „Debata" 2009, nr 9.

171. Kardela P., recenzja książki: S. Cenckiewicz, *Śladami bezpieki i partii*, „Debata" 2009, nr 7.

172. Kardela P., *Śmierć generała profesora Elżbiety Zawackiej*, „Debata" 2009, nr 1.

173. Kardela P., Warot P.P., *„Z archiwum IPN" znika z anteny Radia Olsztyn*, „Debata" 2009, nr 6.

174. Kardela P., *Wokół weryfikacji olsztyńskich dziennikarzy radiowych w stanie wojennym, część I*, „Debata" 2009, nr 3.

175. Kardela P., *Wokół weryfikacji olsztyńskich dziennikarzy radiowych w stanie wojennym, część II*, „Debata" 2009, nr 5.

176. Kardela P., *Wokół weryfikacji olsztyńskich dziennikarzy radiowych w stanie wojennym, część III*, „Debata" 2009, nr 6.

177. Kasprzycki M., *Po pierwsze, niepodległość,* „Dziennik Polski", 5 IX 2009.

178. Kasprzycki M., *Wyrzucony jak pies* [w:] *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.

179. Kasprzycki M., *Wyrzucony jak pies*, „Dziennik Polski", 3 IV 2009.

180. Kazański A., *Nierozliczona zbrodnia. Tak się zaczął stan wojenny*, „Nasz Dziennik", 12–13 XII 2009.

181. Kazański A., *ZNTK w stanie wojennym*, „Magazyn Solidarność" 2009, nr 12.

182. Kazański A., *Sierpień 1980 w WPK w Gdańsku i Gdyni*, „Magazyn Solidarność" 2009, nr 9.

183. Kazański A., *Wydrukować wolność*, „Magazyn Solidarność" 2009, nr 3.

184. Kirszak J., *Sprostowanie do notatki w „Rzeczpospolitej" z 10–11 X 2009 nt. gen. Sosnkowskiego*, „Rzeczpospolita", 16 X 2009.

185. Kirszak J., *Śladami gen. Sosnkowskiego przez Karpaty w 70. rocznicę wydarzeń*, publikacja internetowa (strona IPN) [sprawozdanie z wyprawy].

186. Knap P. (red.), *Westival – Sztuka Architektury 2008*, Szczecin 2009.

187. Knap P., *Dwie fotografie z historią*, „Gazeta Wyborcza Szczecin", 10 IV 2009.

188. Knap P., *Krótka historia rozbiórki Lutherkirche*, sedina.pl magazyn. Rocznik Miłośników Dawnego Szczecina 2009.

189. *Kobiety internowane. Gołdap 1982* [katalog wystawy], wydanie II, red. E. Rogalewska, Białystok 2009.

190. Kolasa K., *„Nie wejdziecie, chyba po trupach". S. Maria Aleksandrowicz (1913–1985), salezjanka*, „Nasz Dziennik", 12–13 XII 2009.

191. Komaniecka M., *18 tomów donosów* [w:] *Agentura w Kościele,* Dodatek IPN, cz. IX, „Gość Niedzielny", 13 IX 2009.

192. Kopka B., *II wojna światowa nadal trwa*, Dodatek historyczny IPN, „Nasz Dziennik", 28 VIII 2009.

193. Kopka B., *Referendum ludowe 30 czerwca 1946 r.,* Dodatek historyczny IPN, „Nasz Dziennik", 26 VI 2009.

194. Kopka B., *Sprawiedliwość ludowa* [w:] *Triumf komuny*, dodatek IPN, „Rzeczpospolita", 30 IV – 1 V 2009.

195. Kopka B., *Sylwetki niezłomnych. Adam Władysław Doboszyński*, Dodatek historyczny IPN", „Nasz Dziennik", 31 VII 2009.

196. Kopka B., *Sylwetki niezłomnych. Stefan Starzyński*, Dodatek historyczny IPN, „Nasz Dziennik", 25 IX 2009.

197. Kopka B., *Wolimy kiczowaty kult naszych zwycięstw niż pamięć o klęskach*, „Polska. The Times", 26 III 2009.

198. Korkuć M., *„O przeszłości nigdy nie mówi…"*, „Nasz Dziennik", 25 IX 2009.

199. Korkuć M., *Budujemy nowy świat*, „Tygodnik Powszechny", 27 IX 2009.

200. Korkuć M., *Droga do władzy (1939–1944)* [w:] Bernacki W., Dziurok A., Korkuć M., Musiał F., Szarek J., Terlecki R., *Kronika komunizmu w Polsce*, Kraków 2009.

201. Korkuć M., *Jan Dubaniowski „Salwa": antykomunistyczna partyzantka w Krakowskiem*, „Nasz Dziennik", 25 IX 2009.

202. Korkuć M., *Jan Krasicki „Kazik”* [w:] *Budujemy nowy świat*, „Dodatek historyczny IPN” „Nasz Dziennik”, 28 VIII 2009.

203. Korkuć M., *Kongres wieńczy dzieło*, [w:] *Triumf komuny*, Dodatek historyczny IPN, „Rzeczpospolita”, 30 IV–1 V 2009.

204. Korkuć M., *KPP – „partia przeżarta prowokacją”*, [w:] *Między »Warskim« a »Warszycem«. Komuniści i antykomuniści w Polsce*, Dodatek historyczny IPN, „Nasz Dziennik”, 29 V 2009.

205. Korkuć M., *Michał Żymierski – sława i zdrada* [w:] *Za kulisami partii, bezpieki i wojska*, Dodatek historyczny IPN, „Nasz Dziennik”, 24 IV 2009.

206. Korkuć M., *Pod przewodem Wasilewskiej,* „Nasz Dziennik”, 28 VIII 2009.

207. Korkuć M., *Polska gałąź Kominternu* [w:] *Między »Warskim« a »Warszycem«. Komuniści i antykomuniści w Polsce*, Dodatek historyczny IPN, „Nasz Dziennik”, 29 V 2009.

208. Korkuć M., *Polska Sekcja Kominternu (1918–1938)* [w:] W. Bernacki, A. Dziurok, M. Korkuć, F. Musiał, J. Szarek, R. Terlecki, *Kronika komunizmu w Polsce*, Kraków 2009.

209. Korkuć M., *PPR – awangarda stalinizmu*, [w:] *Za kulisami partii, bezpieki i wojska*, Dodatek historyczny IPN, „Nasz Dziennik”, 24 IV 2009.

210. Korkuć M., *Siedem wyroków śmierci dla „Zapory”* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL”, t. 11, Kraków 2009.

211. Korkuć M., *Trzeci agresor*, dodatek „PlusMinus” „Rzeczpospolita”, 18 IX 2009.

212. Korkuć M., *Żołnierze tragicznej bitwy*, „Dziennik Polski”, 12 X 2009.

213. Kosiński P., *Akcja pod Arsenałem* [w:] *Bohaterowie Warszawy – Gra Uliczna. Najsłynniejsze akcje Kedywu Armii Krajowej* [broszura], Warszawa 2009.

214. Kosiński P., *Bohaterowie Warszawy – Luty 1944 – Zamach na Kutscherę – Luty 2009. Widowisko historyczne* [folder], Warszawa 2009.

215. Koszyńska M., *Generał Nil – mord w majestacie prawa* (współautorka).

216. Koszyńska M., tekst metodyczny na temat 70. rocznicy wybuchu II wojny światowej na płytę edukacyjną CD do programu IPN: *Opowiem ci o wolnej Polsce.*

217. *Kościół niezłomny. Wystawa fotografii Jerzego Fedorowicza w 20. rocznicę śmierci ks. Stanisława Suchowolca* [katalog wystawy], red. W.F. Wilczewski, Białystok 2009.

218. Krajewski K., Dwa artykuły o obywatelach RP narodowości żydowskiej w partyzantce sowieckiej na Kresach (jeden w „Naszym Dzienniku”, drugi – w formie wywiadu – w „Fakcie”.

219. Krajewski K., Łabuszewski T., *Żołnierze wyklęci ziemi wyszkowskiej* [broszura] opublikowana przez Fundację „Pamiętamy” w związku z uroczystością odsłonięcia pomnika żołnierzy wyklętych w Wyszkowie.

220. Krajewski K., Łabuszewski T. *Ostatni obrońcy kresów północno-wschodnich, „*Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2009, nr 1–2.

221. Krajewski K., Łabuszewski T., *Był symbolem oporu wobec Sowietów*, „Nasz Dziennik”, 25 VI 2009.

222. Krajewski K., Łabuszewski T., *Jan Borysewicz „Krysia” „*Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2009, nr 1–2.

223. Krajewski K., Łabuszewski T., *„Łupaszka” 1939* [komiks].

224. Krajewski K., Łabuszewski T., Książeczka towarzysząca płycie zespołu DE PRESS *„Myśmy rebelianci ...”* + trzy wkładki do „Rzeczpospolitej”, „Gazety Polskiej” i „Faktu” (każda stanowiąca odrębny materiał), dotyczące „Żołnierzy Wyklętych”, przygotowane w związku z promocją tejże płyty.

225. Krajewski K., Łabuszewski T., Pawłowicz J., *Zapomniani bohaterowie Polski Podziemnej (ROAK* i *NZW na Mazowszu)*, Warszawa-Ciechanów 2009.

226. Krajewski K., Łabuszewski T., Pawłowicz J., *Zapomniani bohaterowie Polski Podziemnej (ROAK* i *NZW na Mazowszu),* broszura opublikowana w związku z II Rajdem historycznym dla młodzieży, zorganizowanym przez OBEP w Warszawie.

227. Krajewski K., *Nie tylko Dowborczycy*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 1–2.

228. Krajewski K., *Niepodległość Polski i wolność człowieka. Testament Polski Walczącej – postulat 2/12*, –„Biuletyn Informacyjny" ŚZŻAK [numer specjalny], IX 2009.

229. Krajewski K., *Opór? Odwet? Czy po prostu polityka historyczna*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 3.

230. Krajewski K., Tekst dotyczący konspiracyjnego ruchu niepodległościowego w Warszawie i na Mazowszu po 1944 r. – w periodyku rekonstrukcyjnym „Zgrupowanie Radosław".

231. Kruk B., *Początki kolei żelaznej w Oławie*, „Serwis Społeczno-Samorządowy Oławy" 2009, nr 3(57).

232. Krzewicki W., *Dzień żołnierzy wyklętych*, „Gazeta Brzeska", 18 III 2009; „Kurier Brzeski", 10 III 2009.

233. Krzewicki W., *Katalog „Poczta podziemna" ogólnopolska wystawa Opole 2009 – redakcja i opracowanie oraz tekst „Kilka słów o drugim obiegu"*, Opole 2009.

234. Krzysztofik M., *Represje w czerwcu 1976 r.*, „Biuletyn NSZZ „Solidarność" Ziemia Radomska", nr 695.

235. Krzysztofik M., Welter J., *W służbie partii, przeciw Kościołowi*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 1–2.

236. Krzysztofiński M., *Atak z Sycylii* [w:] *Propaganda antykościelna*, Dodatek historyczny IPN, cz. VIII, „Gość Niedzielny", 16 VIII 2009.

237. Krzysztofiński M., *Bohaterowie „Kamieni na szaniec"*, „Nasz Dziennik", 29 VII 2009.

238. Krzysztofiński M., *Czarna reakcja, czyli księża Diecezji sandomierskiej więzieni w okresie PRL*, „Niedziela Sandomierska", 8 III 2009.

239. Krzysztofiński M., *Dawid z Goliatem*, Dodatek historyczny IPN, nr 37, „Gość Niedzielny", 13 IX 2009.

240. Krzysztofiński M., [rec.] *Dębowska M., Kościół katolicki na Wołyniu w warunkach okupacji 1939–1945,* Rzeszów 2008, „Homo Dei. Przegląd teologiczno-pastoralny", IV–VI 2009, nr 2.

241. Krzysztofiński M., „*Doprowadzić do masowego wystąpienia, łamania dyscypliny i odmowy posłuszeństwa". Działalność wydziałów wojskowych KPP i KPZU*, Dodatek historyczny IPN, „Nasz Dziennik.", 27 XI 2009.

242. Krzysztofiński M., *Postawa ks. abp Ignacego Tokarczuka wobec komunizmu. Niezłomny Pasterz z przemyskiej twierdzy*, „Nasz Dziennik", 31 I –1 II 2009.

243. Krzysztofiński M., *PPR na Rzeszowszczyźnie wobec Kościoła rzymskokatolickiego 1944–1948, „*Dodatek historyczny IPN", „Nasz Dziennik.", 27 III 2009.

244. Krzysztofiński M., *Zamieszki w Przemyślu* [w:] *Zakony w Polsce Ludowej*, Dodatek historyczny IPN, cz. VII., „Gość Niedzielny", 12 VII 2009.

245. Kurkiewicz M., *Album o warszawskim Wrześniu (Okaleczone miasto – Warszawa'39. Wojenne zniszczenia obiektów stolicy w fotografiach Antoniego Snawadzkiego)*, oprac. Marcin Majewski, IPN, Warszawa 2009), „Informator Żoliborza", 9 X 09 – 22 X 09, nr 159/2009.

246. Kurkiewicz M., [rec.], *Grzegorz Jasiński, Żoliborz 1944. Dzieje militarne II Obwodu Okręgu Warszawa AK w Powstaniu warszawskim*, *Pruszków 2008*, „Informator Żoliborza", 2009 nr 144.

247. Kuświk B., *Łąka w powstaniu*, „Głos Wielkopolski", 1 VIII 2009.

248. Kuta C., *„Getty" nie chce współpracować*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 7.

249. Kuta C., *„NaGłos" przeciw zmowie milczenia*, „Dziennik Polski", 25 VIII 2009.

250. Kuta C., *Dopaść „Kisiela"...*, [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.

251. Kuta C., *Dopaść „Kisiela"...* „Dziennik Polski", 19 XII 2008.

252. Kuta C., *Głos wolności w zniewolonym kraju* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.

253. Kuta C., *Góra chce, aby ks. Popiełuszko zginął...”*, „Dziennik Polski”, 16 X 2009.
254. Kuta C., *Jak bezpieka rozbijała „Tygodnik Powszechny”*, „Gazeta Polska” 2006, nr 24.
255. Kuta C., *Księgowy z SB*, „Gazeta Polska” 2009, nr 14.
256. Kuta C., *Literatura i literaci w czasach zniewolenia*, http://kultura–niezalezna.pl/portal/rkn/1142/8572/Literatura_i_literaci_w_czasach_zniewolenia.html [on line, 15 XII 2009].
257. Kuta C., *Niezależny twórca pod maską „błazna”. Stefan Kisielewski (1911–1991)*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2009, nr 5–6.
258. Kuta C., *Teoria i praktyka lustracji*, „Dziennik Polski”, 19–20 XII 2009.
259. Łapiński P., *„Nil” powiedział „nie”. Komuniści chcieli wciągnąć generała Fieldorfa w swoja grę* [wywiad], „Gazeta Współczesna” 2009, nr 73.
260. Łapiński P., *Defilady nie było. Mija właśnie 65. rocznica operacji „Ostra Brama”* [wywiad], „Gazeta Współczesna” 2009, nr 131.
261. Łapiński P., *Zapomniany bohater. Historia Leona Suszyńskiego, białostoczanina* [wywiad], „Gazeta Współczesna” 2009, nr 83.
262. Łapiński P., *Śmierć „Bąka”*, „Nowy Goniec Knyszyński” 2009, nr 2–3.
263. Łapiński P., *Z dziejów polskiego podziemia niepodległościowego (1944–1956). Oddział partyzancki WiN „Zgrzyta”*, „Zabłudów i okolice” 2009, nr 5.
264. Łapiński P., *Z dziejów polskiego podziemia niepodległościowego (1944–1956). Okręg AK–AKO–WiN Białystok*, „Zabłudów i okolice” 2009, nr 2.
265. Łapiński P., *Z dziejów polskiego podziemia niepodległościowego (1944–1956). Zgrupowanie partyzanckie AKO „Piotrków”*, „Zabłudów i okolice” 2009, nr 3.
266. Łysakowski P., Artykuł dotyczący deportacji Polaków w ZSRR w latach 1939 – 1941, „Miejsca Święte” 2009, nr. 9.
267. Łysakowski P., materiały na stronę IPN: kalendarium 1939; tekst dotyczący niemieckiego ataku na mosty w Tczewie, wymordowania polskich kolejarzy na stacji w Szymankowie.
268. Łysakowski P., *Ks. Jerzy Popiełuszko*, biogram księdza Jerzego Popiełuszki przygotowany do portalu internetowego IPN – opublikowany także w broszurze wydanej przez IPN i NCK, Warszawa 2009, NCK, IPN.
269. Łysakowski P., *Ksiądz Stefan Niedzielak – ostatnia ofiara Katynia*, Dodatek poświęcony księżom męczennikom, „Rzeczpospolita”, 20 I 2009.
270. Łysakowski P., *Powstanie Warszawskie*, „Miejsca Święte” 2009, nr 9.
271. Łysakowski P., Przygotowanie tekstu „Katyń 1940” do strony tytułowej portalu Stowarzyszenia „Parafiada”. poświęconego mordom na Polakach na wschodzie.
272. Madaj K., *Duszpasterstwo Żydów-katolików w getcie warszawskim*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2009, nr 3.
273. Majchrzak G., *(Nie)zweryfikowany. Casus Mariusza Waltera,* „Gazeta Polska” 2009, nr 35.
274. Majchrzak G., *Gry wojenne ludzi honoru*, „Rzeczpospolita”, 9 XII 2009.
275. Majchrzak G., *Jak polska bezpieka pomagała uciszyć praską wiosnę*, „Dziennik” 2009, nr 194.
276. Majchrzak G., *Karnawał „Solidarności”* [w:] *Historia PRL*, t. 20: *1981*.
277. Majchrzak G., *Klęska niespodziewana*, „Tygodnik Powszechny” 2009, nr 23.
278. Majchrzak G., *Ofensywa antykościelna i śmierć księdza Jerzego Popiełuszki*, Dodatek specjalny IPN, „Niezależna Gazeta Polska” / „Nowe Państwo” 2009, nr 10, *Ksiądz Jerzy* [przedruk z Biuletynu Instytutu Pamięci Narodowej 2004, nr 10].
279. Majchrzak G., *Polityka „grubej kreski” pod rządami Andrzeja Drawicza*, „Niezależna Gazeta Polska” / „Nowe Państwo” 2009, nr 10.
280. Majchrzak G., *Powstanie na fali Radia „Solidarność”*, „Gazeta Polska” 2009, nr 31.
281. Majchrzak G., *Prałat to agent „Delegat”*, *ale też bohater opozycji*, „Polska – The Times”, 4 X 2009.

282. Majchrzak G., *SB na tropie Chychły*, „Gazeta Polska" 2009, nr 48.
283. Majchrzak G., *Sprawa Krohna*, „Tygodnik Powszechny" 2009, nr 40.
284. Majchrzak G., *Stan wojenny – scenariusz alternatywny*, „Debata" 2009, nr 16.
285. Majchrzak G., *Zapomniane kary śmierci*, „Gazeta Polska" 2009, nr 50.
286. Małachowska E., *„Wierni" studenci*, [w:] *Walka o młodzież*, Dodatek historyczny IPN, cz. X, „Gość Niedzielny", 18 X 2009.
287. Małyszka A., *Solidarność Walcząca a Okrągły Stół*, „Niezależna Gazeta Polska" 2009, nr 6.
288. Marecki J., *Całopalna ofiara. Sługa Boży ojciec Hieronim Franciszek Longawa*, Niżna Łąka-Wrocanka-Krosno 2009.
289. Marecki J., *Porywczy kleryk*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 7.
290. Marecki J., *Zakony w Polsce*, Warszawa 2009.
291. Marecki J., *Zakony. Tajemnice mnichów i klasztorów*, Warszawa 2009.
292. Marek Ł., *„Antysoborowa propaganda"* [w:] *„Propaganda antykościelna"*, Dodatek historyczny IPN cz. VIII, „Gość Niedzielny", 16 VIII 2009.
293. Marek Ł., *„Nie–tajność" obroną przed współpracą z SB*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 7.
294. Marek Ł., *Msze święte za Ojczyznę*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 5–6.
295. Maślikowski S., *„Biegły" i „Błyskawica"*, „Gazeta Częstochowska" 2009, nr 31/32.
296. Maślikowski S., *Kłamstwo stanu wojennego*, „Gazeta Solidarna" 2009, nr 234.
297. Maślikowski S., *Ksiądz Jerzy Popiełuszko jako inicjator Pielgrzymek Ludzi Pracy na Jasną Górę*, „Gazeta Solidarna" 2009, nr 241.
298. Maślikowski S., *Ksiądz Teodor Popczyk (9.11.1910–16.06.1943)*, „Rocznik Muzeum Częstochowskiego" 2009, t. 9.
299. Maślikowski S., *Miejsca pamięci narodowej w świadomości szkolnej*, „Częstochowski Biuletyn Oświatowy" 2009, nr 2.
300. Maślikowski S., *Ostatni komendant Armii Krajowej w Częstochowie*, „Gazeta Częstochowska" 2009, nr 4.
301. Maślikowski S., *Pani profesor Aleksandra Księżyk (25.08.1920–22.03.2002)*, „Almanach Częstochowy" 2009.
302. Maślikowski S., *Sługa Boży ks. Jerzy Popiełuszko i Pielgrzymka Ludzi Pracy na Jasną Górę* [w:] *Transparenty „Solidarności" w Zbiorach Sztuki Wotywnej na Jasnej Górze*, red. J. Golonka, Jasna Góra 2009.
303. *Między wierszami wierszy. Antologia poezji drugiego obiegu wydawniczego na Mazowszu (1976–1989)*, red. B. Noszczak, K. Rokicki, Warszawa 2009, t. 1 serii Mazowsze Niepokornych.
304. Milczanowski P., *Ksiądz Adolf Chojnacki*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 7.
305. Milewski J.J., *Sowiecka agresja 17 września 1939 r. na ziemiach Polski północno–wschodniej* [w:] *1939–2009. 17 września. 70 rocznica sowieckiej agresji na Polskę* Białystok 2009.
306. Misiejuk D., *Kara śmierci za pożyczenie książki. Tragiczny los Kazimierza Czarnieckiego nauczyciela Liceum Ogólnokształcącego w Głubczycach*, „Głos Głubczyc" 2009, nr 8/9.
307. Mroczek M., Drabik R., Jarosz R., *Siedmiu wspaniałych* „Niezależna Gazeta Polska" 2009, nr 2(36).
308. Musiał F., [rec.] *Nigdy przeciw Bogu. Komunistyczna bezpieka wobec biskupów polskich*, red. ks. J. Marecki, F. Musiał, Warszawa-Kraków 2007; *W obronie Ojczyzny i Kościoła. Komunistyczna bezpieka wobec biskupów polskich*, red. ks. J. Marecki, F. Musiał, Kraków 2008, „Pastores" 2009, nr 43.
309. Musiał F., *Bezpieka przeciw zakonom* [w:] *Zakony w Polsce Ludowej,* Dodatek historyczny IPN, cz. VII, „Gość Niedzielny", 12 VII 2009,.
310. Musiał F., *Do dwóch razy sztuka*, „Dziennik Polski", 2 X 2009.

311. Musiał F., *Jan Olszewski – wierny Temidzie* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.

312. Musiał F., *Jedność centralnie sterowana* [w:] *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.

313. Musiał F., *Jedność centralnie sterowana* [w:] *Triumf komuny*, Dodatek IPN „Rzeczpospolita", 30 IV–1 V 2009.

314. Musiał F., *Katyń – ciąg dalszy na ziemiach polskich* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.

315. Musiał F., *Ksiądz Michał Czajkowski – schizofrenia sterowana* [w:] *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.

316. Musiał F., *KSM musi zniknąć* [w:] *Walka o młodzież*, Dodatek historyczny IPN, cz. X, „Gość Niedzielny", 18 X 2009.

317. Musiał F., *Manewr kooptacji* [w:] *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.

318. Musiał F., *Milsza mi śmierć niż współpraca*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 7.

319. Musiał F., *Niezłomny wobec bezpieki* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.

320. Musiał F., *Niezłomny wobec bezpieki*, „Dziennik Polski", 28 II 2009.

321. Musiał F., *Od szantażu do „przyjaźni"*, [w:] *Agentura w Kościele*, Dodatek historyczny IPN, cz. IX, „Gość Niedzielny", 13 IX 2009.

322. Musiał F., *Paragraf do dyspozycji* [w:] *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.

323. Musiał F., *Piąta kolumna w sutannach* [w:] *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.

324. Musiał F., *Pierestrojka – droga do demokracji czy plan „»odwilży« bis"?*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 5–6.

325. Musiał F., *Plan awaryjny* [w:] *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.

326. Musiał F., *Plan awaryjny*, „Dziennik Polski", 17 II 2009.

327. Musiał F., *Sowiecka niby–Polska (1945–1956)* [w:] W. Bernacki, A. Dziurok, M. Korkuć, F. Musiał, J. Szarek, R. Terlecki, *Kronika komunizmu w Polsce*, Kraków 2009.

328. Musiał F., *Spreparowany proces kurii krakowskiej* [w:] *Propaganda antykościelna*, Dodatek historyczny IPN, cz. VIII „Gość Niedzielny", 16 VIII 2009.

329. Musiał F., *Trzeba się wziąć do roboty!*, „Pastores" 2009, nr 4.

330. Musiał F., *W najweselszym baraku– czyli dowcipem w PRL* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.

331. Musiał F., *W oczach „onych"*, „Tygodnik Powszechny", 8 II 2009.

332. Musiał F., *Wierni do końca* [w:] *Polskie Państwo Podziemne*, dodatek, „Tygodnik Powszechny", 11 X 2009.

333. Musiał F., *Wierni testamentowi Polski Podziemnej. Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość"* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.

334. Musiał F., *Zaskakujące zwycięstwo*, „Dziennik Polski", 3 VI 2009.

335. Muszyński W., *Atak niesprawiedliwy i niecelny*, „Rzeczpospolita", 12 V 2009.

336. Muszyński W., *Czarny mecenas*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 3.

337. Muszyński W., *Dziarscy chłopcy „Wyborczej"* –polemika z artykułem J. Marszalca i R. Wnuka *Kainowa zbrodnia*, „Gazeta Świąteczna", 13–14 VI 2009.

338. Muszyński W., *Komuniści w zwierciadle polskiej prasy podziemnej*, Dodatek specjalny IPN, „Niezależna Gazeta Polska" 2009, nr 7.

339. Muszyński W., Redakcja i korekta opisu historycznego przygotowanego przez M. Bechtę, jako załącznik do komiksu historycznego dot. obrony Kresów Wschodnich po 17 września 1939 r. oraz autorstwo działu dot. broni i wyposażenia wojsk polskich i sowieckich.

340. Muszyński W., *Roman Dmowski – Polak racjonalny*, Dodatek Specjalny IPN, „Niezależna Gazeta Polska" 2009, nr 1.

341. Muszyński W., Sierchuła R., Redakcja 12 numerów Dodatku Specjalnego IPN [w:] miesięcznika „Niezależna Gazeta Polska" i „Nowe państwo".

342. Muszyński W., *W obronie niepodległości. Antykomunizm w II Rzeczypospolitej*, red. J. Kleczkowski, F. Musiał, Kraków 2008.

343. Mysiakowska J. [rec.], *Komunistyczna bezpieka wobec kard. Henryka Gulbinowicza w latach 1970–1990*, „Glaukopis" 2009, nr 15–16.

344. Mysiakowska J., *Ksiądz Jerzy Popiełuszko w donosach TW ps. „Jankowski"*, „Glaukopis" 2009, nr 13–14.

345. Mysiakowska J. [rec.], *O filmie „Popiełuszko. Wolność jest w nas" – raz jeszcze*, „Glaukopis" 2009, nr 15–16.

346. Mysiakowska J. [rec.], *Rotmistrz Witold Pilecki 1901–1948*, „Glaukopis" 2009, nr 13–14.

347. Mysiakowska J., *Wrogowie „Władzy ludowej" po Październiku '56*, „Glaukopis" 2009, nr 13–14.

348. *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.

349. Namysło A., *Bo ja już mam taki charakter. Nie znoszę, kiedy krzywdzą niewinnych ludzi*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 3.

350. Namysło A., *Zagłębiowski Schindler? Rzecz o Alfredzie Rosnerze* [w:] *Zwłoki nie zostały dotąd zidentyfikowane. Górnośląsko-zagłębiowskie epizody z lat II wojny światowej*, red. G. Bębnik, Katowice 2009.

351. *Napadnięci i zdradzeni* (Z G. Bębnikiem, P. Kosińskim i W. Wasilewskim. rozmawia B. Polak), Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej 2009, nr 8–9.

352. Nawrocki K., *Nie zgadzam się. Strajk w stanie wojennym w ZNTK w Gdańsku,* „Magazyn Solidarność" 2009, nr 12 [tekst ukazał się w również na portalu Memento.org].

353. Nosczak B., *Dwóch na jednego*, „Tygodnik Powszechny", 30 VIII 2009.

354. Noszczak B., *A lengyel „nem"*, „Népszabadság", 12 IX 2009.

355. Noszczak B., *Głowa biskupa i terroryści*, „Tygodnik Powszechny", 17 V 2009.

356. Noszczak B., *Niechciani księża*, „Tygodnik Powszechny", 15 II 2009.

357. Noszczak B., *Wstrzemięźliwość Piusa XII*, „Tygodnik Powszechny", 25 X 2009.

358. Noszczak B., *Zniszczyć przestarzałą formę*, „Gość Niedzielny", 12 VII 2009.

359. *Okupacja i zbrodnie niemieckie na Kujawach i Pomorzu południowym,* red. K. Churska, M. Szymaniak, Bydgoszcz 2009 [katalog wystawy].

360. Olaszek J., *Brak dystansu*, „Mówią Wieki" 2009, nr 7.

361. *Olsztyński Czerwiec '89*, Olsztyn 2009 [katalog wystawy].

362. Ossowski A., *Niemieckie samoloty nad Łodzią. Luftwaffe i propaganda*, „Kronika Miasta Łodzi" 2009, nr 3.

363. Paczoska-Hauke A., *Ks. Czesław Wojciechowski – kapłan diecezji gnieźnieńskiej, wikariusz parafii w Kcyni (pow. Szubin), więzień polityczny okresu stalinowskiego*, „Jaworzniacy. Pismo Młodocianych Więźniów Politycznych lat 1944–1956" 2009, nr 12.

364. Piątkowski S., *Za pomoc Żydom osadzeni w więzieniu radomskim*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 3.

365. Pietrowicz A., *Związki Poznania i Lwowa; refleksje w związku z odsieczami Lwowa w 1919 r.*, „Biuletyn Informacyjny Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich" 2009, nr 3.

366. Perzyna P. [wywiad], *Chore państwo chciało zaglądać w każdy kąt.* Z Pawłem Perzyną, szefem pionu archiwalnego w łódzkim IPN, rozmawia Marek Obszarny, „Tygodnik 7 Dni" 2009, nr 14.

367. Piekaruś D., *Wspomnienie o braciach Wareckich,* „Nestor. Czasopismo artystyczne" 2009, nr 3 (9).

368. Pilarski S. [wywiad], *SB na ostatnich nogach.* Z dr. Sebastianem Pilarskim z łódzkiego IPN, przygotowującym książkę *SB wobec przemian politycznych w Polsce w latach 1988–1990*,rozmawia Joanna Leszczyńska, „Polska. Dziennik Łódzki", 11–12 VII 2009.

369. Pleskot P., *Odprężenie na Bliskim Wschodzie?* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 18.

370. Pleskot P., *Aniela Steinsbergowa* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 17.

371. Pleskot P., *Antysowieckie powstanie* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 1.

372. Pleskot P., *Bierut – polska namiastka Stalina* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 5.

373. Pleskot P., *Czeski „KOR"* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 18

374. Pleskot P., *Gospodarcze elektrowstrząsy* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 25.

375. Pleskot P., *Hitler połyka Europę* [w:] *U progu wojny* [w:] *Wielka kolekcja: II wojna światowa*, t. 1.

376. Pleskot P., *Kominform – czujne oko Wielkiego Brata* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 2.

377. Pleskot P., *Konserwatywna rewolucja* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 19.

378. Pleskot P., *KOR: elita opozycji* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 17.

379. Pleskot P., *Mięsny obiekt pożądania* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 11.

380. Pleskot P., *Partia atakuje inteligencję* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 11.

381. Pleskot P., *Pięć minut Gomułki* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 7.

382. Pleskot P., *Polska Ludowa krzepnie* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 1.

383. Pleskot P., *Poznańska masakra* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1980*, t. 7.

384. Pleskot P., *Przeliczyć tragedię* [w:] *Kapitulacja i bilans strat* [w:] *Wielka kolekcja: II wojna światowa*, t. 24.

385. Pleskot P., *Rewolucja, której nie było* [w:] *Nowy porządek świata* [w:] *Wielka kolekcja: II wojna światowa*, t. 25.

386. Pleskot P., *Rocznicowe faux pas* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 18.

387. Pleskot P., *Sądami w robotników* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 17.

388. Pleskot P., *Stanisław Pyjas: niewyjaśniona zagadka* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 18.

389. Pleskot P., *Trudny orzech do zgryzienia. Solidarnościowa dyplomacja Bronisława Geremka w ocenach dyplomatów PRL*, „Liberté" 2009, nr 2.

390. Pleskot P., *Wybory w cieniu Watergate* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 17.

391. Pleskot P., *Wybuch „Solidarności", eksplozja wolności* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 19.

392. Pleskot P., *Wykuwanie „Solidarności"* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 19.

393. Pleskot P., *Zbrojne ramię czerwonej ojczyzny* [w:] *Wielka kolekcja: Historia PRL 1939–1989*, t. 1.

394. Pleskot P., *Złowrogi symbol Jałty*, „Biuletyn Informacyjny AK" 2009, nr 2.

395. *Pomoce edukacyjne do wystawy Pierwsza odsłona. Okupacja niemiecka na Kaszubach i Kociewiu w 1939 r.*, red. K. Draźba.

396. Popek L., *Sindrom pamiati* [wywiad] „Swoboda słowa" (Kijów) 3–9 IV 2009, nr 14.

397. Popek L., *Towarzystwo Przyjaciół Krzemieńca i Ziemi Wołyńsko-Podolskiej*, „Ziemia Jastkowska" 2009, nr 3 .

398. Powroźnik B., *Konfiskaty majątku polskiego w Gdyni*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 8–9.

399. Rączy E., 17 biogramów Polaków udzielających pomocy Żydom [w:] *Polacy ratujący Żydów w czasie zagłady. Przywracanie pamięci*, Łódź 2009.

400. Rembacka K., *Wojewoda bez nominacji, czyli rzecz o Leonardzie Borkowiczu,* „Kurier Szczeciński", 6 VIII 2009.

401. Rogalewska E., *Armia kobiet,* „Tygodnik Powszechny", 5 IV 2009.

402. Rogalewska E., *Świadectwa pamięci Żydów z getta białostockiego* [abstrakt] [w:] *Międzynarodowa konferencja naukowa „Poszukiwanie pamięci i dialogu – Białystok 65 lat później. 16–18 maja 2009. Program*, red. G. Olszewska-Baka, Białystok 2009.

403. Romanek J., *Działania krasnostawskiej „bezpieki" wobec PSL i jego działaczy w latach 1945–1947*, „Zaczyn" 2009, nr 1.

404. Romanek J., *Polskie Stronnictwo Ludowe w powiecie łukowskim w latach 1945–1947*, „Zaczyn" 2009, nr 2.

405. Romanek J., *Polskie Stronnictwo Ludowe w powiecie tomaszowskim w latach 1945–1947*, „Zaczyn" 2009, nr 3.

406. Rosenbaum S., *„Trzeba przepędzić tego szkodnika". Władze nazistowskie wobec ks. Pawła Janika z Zabrza–Poręby (1934–1944)* [w:] *„Zwłoki nie zostały dotąd zidentyfikowane". Górnośląsko–zagłębiowskie epizody z lat II wojny światowej*, red. G. Bębnik, Katowice 2009.

407. Rotarski W., *„Warto było…". W rocznicę wyborów czerwcowych 1989 r.*, „Gazeta Solidarna" 2009, nr 240.

408. Rotarski W., *Grób Konstantego Dobrzyńskiego jest w Częstochowie*, „Gazeta Solidarna" 2009, nr 243.

409. Rotarski W., *Ikar 1980 – przebieg protestu i jego konsekwencje*, „Gazeta Solidarna" 2009, nr 234–235.

410. Rotarski W., *O początkach słów kilka…*, „Nowy Indeks" 2009, nr 1.

411. Rotarski W., *Ostatnie pożegnanie działaczy hutniczej „Solidarności". Benedykt Bilnik (1931–2009). Jan Łyzicki (1937–2009)*, „Gazeta Solidarna" 2009, nr 243.

412. Rotarski W., *Przełomowy rok 1989 w Częstochowie*, „Gazeta Solidarna" 2009, nr 236–237.

413. Rotarski W., *Przełomowy rok 1990*, „Gazeta Solidarna" 2009, nr 238.

414. Rotarski W., *Walka o budowę kościoła św. Wojciecha w słowach jej budowniczego, ks. Józefa Słomiana*, „Gazeta Solidarna" 2009, nr 240.

415. Rotarski W., *Za Niepodległą. Częstochowianie polegli w wojnach 1914–1921*, „Rocznik Muzeum Częstochowskiego" 2009, t. 9.

416. Rotarski W., *Załatwiono odmownie. Nowa książka IPN*, „Gazeta Solidarna" 2009, nr 236.

417. *Rozprute sztandary. Z Franciszkiem Gryciukiem, Antonim Kurą, Mateuszem Szpytmą rozmawia Andrzej W. Kaczorowski*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 10–11.

418. Ruzikowski T., *Kalendarium kultury niezależnej 1980–1989* [w:] *Poza cenzurą,* dodatek, „Rzeczpospolita", 16–17 V 2009.

419. Ruzikowski T., *W 1982 r. zarobki Polaków spadły o jedną trzecią*, „Polska–The Times", 12–13 XII 2009.

420. Rychert I., Sempołowicz M., *Wydawnictwo multimedialne*: *Opozycja antykomunistyczna w Trójmieście w latach 1970–1989*, Gdańsk 2009.

421. Samsonowska K., *Esbecki życiorys TW „Tadeusza"* [w:] *A kto chce być sługą…*, red F. Musiał., J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.

422. Samsonowska K., *Zniszczenie Wąchocka w lutym 1863 r.*, „Wąchock Informator społeczno–kulturalny" 2009, nr 2.

423. Sawicki J., *Walka o pomnik*, „Tygodnik Powszechny", 2 VIII 2009.
424. Sawicki J., Stempowski T., *Znane i nieznane. Wrzesień w fotografii*, „Tygodnik Powszechny" (dodatek specjalny *Wojna zwykłych ludzi)*, 6 IX 2009.
425. Sierchuła R., *Trzeci agresor*, *„*Wiedza i Życie/Inne Oblicza Historii" 2009, nr 19.
426. Sierchuła R., *Wojenne losy rodu Celichowskich*, „Nasz Dziennik", 18 XII 2009.
427. Sikora M., *„Aktion Saybusch" na Żywiecczyźnie*, „Nasz Dziennik", 16 IX 2009.
428. Sikora M., *Aktion Saybusch*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 8–9.
429. Sikora M., *Nie tylko nauka i zabawa. Studenci Politechniki Śląskiej w działaniach operacyjnych SB*, „Niezależna Gazeta Polska – Nowe Państwo" 2009, nr 45.
430. Sikora M., *Panther–Programm na Górnym Śląsku (1943–1944/45)* [w:] *„Zwłoki nie zostały dotąd zidentyfikowane". Górnośląsko–zagłębiowskie epizody z lat II wojny światowej"*, red. G. Bębnik, Katowice 2009.
431. Skubisz Ł., *Gniazdo Orłów. Rozmowa z Gustawem Zemłą*, sedina.pl, czerwiec 2009.
432. Skubisz P., *W odpowiedzi adwokatowi „zhańbionych"*, „Gazeta Wyborcza", 3 III 2009.
433. Sobieraj M., Sobieraj D., *Bitwa o jedną górę*, „Kombatant" 2009, nr 5.
434. Sobieraj M., *Sprawa „Szerszeń". Na celowniku SB* [w:] *Przez morze czerwone*, *cz. VII: Zakony w Polsce Ludowej*, „Gość Niedzielny" 2009, nr 28.
435. Sołtysiak M., *Działania Służby Bezpieczeństwa wobec Jana Sońty „Ośki"*, „Życie Powiśla" 2009, nr 2.
436. Spodenkiewicz P., *„Nie udało się mnie zmusić do milczenia...."* Rozmowa z prof. J. Szapiro, „Kronika Miasta Łodzi" 2009, nr 1.
437. Spodenkiewicz P., *Zniknięcie „Saturatora". Bolesław Lesman 1921–1977*, „Kronika Miasta Łodzi" 2009, nr 2.
438. Stempowski T., *Siostry*, „Tygodnik Powszechny" (dodatek specjalny *Wojna zwykłych ludzi)*, 6 IX 2009.
439. Stempowski T., *Złamany szlaban*, „Tygodnik Powszechny" (dodatek specjalny *Wojna zwykłych ludzi)*, 6 IX 2009.
440. Surmacz R., *Powstania narodowe. Czy były potrzebne?*, Lublin 2009.
441. Suszycka-Tomkiewicz G., *Batalia o krzyże w szkołach w 1984 r.*, „Gość Niedzielny" 2009, nr 46.
442. Sychowicz K., *Patriotyzm wczoraj i dziś* [w:] *I Białostocka debata: uczyć, wychowywać, oceniać – patriotyzm*, Białystok 2009.
443. Sychowicz K., *Powiat Węgorzewo i jego mieszkańcy w oczach aparatu bezpieczeństwa (lata 1969–1972)*, „Debata" 2009, nr 2.
444. Sychowicz K., *Roman Dmowski i ruch narodowy na ziemi łomżyńskiej* „Dodatek historyczny IPN", „Nasz Dziennik", 30 I 2009.
445. Syrnyk J., *Działalność PUBP w Wołowie wobec ludności ukraińskiej*, „Ridna mowa" 2009, nr 11.
446. Syrnyk J., *Imię, które stało się sztandarem (Sylwetka Symona Petlury i jego znaczenie w historii Ukrainy)*, „Nad Buhom i Narwoju" 2009, nr 3.
447. Syrnyk J., *Mytropołyt Iwan Martyniak w dokumentach lihnyćkoji Służby bezpeky ta widdiłennia u sprawach wirospowidań*, „Peremyśki archieparchalni widomosti" 2009, nr 8.
448. Syrnyk J., *Ostanni 15 chwylyn żyttja Jakowa Hirnoho*, „Nasze Słowo", 11 X 2009.
449. Syrnyk J., *Poczatky organizowanoho zyttja na Koszalinszczyni*, „Ridna mowa" 2009, nr 12.
450. Syrnyk J., *U widpowid' Jarosławu Prystaszu*, „Nasze Słowo", 6 XII 2009.
451. Szarek J., *Aleksander Kwaśniewski – dziecko koniunktury* [w:] *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.
452. Szarek J., *Arka solidarności serc płynie dalej*, „Źródło", 26 VII 2009.
453. Szarek J., *Bard „Parasola"* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.

454. Szarek J., *Część bolesna…*, „Źródło”, 26 VII 2009.
455. Szarek J., *Do jakiej Polski przyjechał papież*, „Dziennik Polski”, 6 VI 2009.
456. Szarek J., *Edward Gierek – pupil Zachodu* [w:] *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL”, t. 11, Kraków 2009.
457. Szarek J., *Głosić Ewangelię i leczyć rany zbolałych serc*, „Źródło”, 26 VII 2009.
458. Szarek J., *Kalendarium – Życie i dzieło ks. Jerzego Popiełuszki*, „Źródło”, 26 VII 2009.
459. Szarek J., *Krakowscy konfederaci* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL”, t. 11, Kraków 2009.
460. Szarek J., *Nie będziemy marznąć za Gdańsk* [w:] *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL”, t. 11, Kraków 2009.
461. Szarek J., *Rozmawiać z terrorystą?*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2009, nr 5–6.
462. Szarek J., *Stalinizm bez terroru (1971–1980)* [w:] W. Bernacki, A. Dziurok, M. Korkuć, F. Musiał, J. Szarek, R. Terlecki, *Kronika komunizmu w Polsce*, Kraków 2009.
463. Szarek J., *Świat wobec stanu wojennego* [w:] *Zaczęło się w Polsce*, Warszawa 2009.
464. Szarek J., Terlecki R., *Od „Solidarności” do stołu z kantami (1981–1989)* [w:] W. Bernacki, A. Dziurok, M. Korkuć, F. Musiał, J. Szarek, R. Terlecki, *Kronika komunizmu w Polsce*, Kraków 2009.
465. Szarek J., *Testament pułkownika Cieplińskiego* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL”, t. 11, Kraków 2009.
466. Szarek J., *Twórzcie Wolne Związki Zawodowe* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL”, t. 11, Kraków 2009.
467. Szarek J., *U nas kłamstwa nie było*, „Źródło”, 26 VII 2009.
468. Szarek J., *Zło dobrem zwyciężaj*, „Źródło”, 26 VII 2009.
469. Szczesiak-Ślusarek M., *Polskie rody: Kasznicowie* „Dodatek historyczny IPN”, [w:] „Nasz Dziennik”, 18 XII 2009.
470. Szczęch R., *Bez skrupułów*, „Dziennik Polski”, 28 X 2009.
471. Szczęch R., *Wojtyła na celowniku* [w:] *Agentura w Kościele*, Dodatek historyczny IPN, cz. IX, [w:] „Gość Niedzielny”, 13 IX 2009.
472. Sznajder A., *45–lecie kontra 1000–lecie* [w:] *Propaganda antykościelna*, Dodatek historyczny IPN, cz. VIII, „Gość Niedzielny”, 16 VIII 2009.
473. Sznajder A., *Czego nie wiemy o pacyfikacji kopalni „Wujek”?*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2009, nr 5–6.
474. Sznajder A., *Młodość + Ewangelia = Kłopoty* [w:] *Walka o młodzież,* Dodatek historyczny IPN, cz. X, „Gość Niedzielny”, 18 X 2009.
475. Szóstko J., *Nasz duszpasterz i my. Ksiądz Jerzy Popiełuszko w fotografiach i wspomnieniach hutnika* [katalog wystawy], wybór fotografii E. Rogalewska, Białystok 2009.
476. Szpytma M., *Historia Kowalskich*, „Dziennik Polski”, 24 X 2009.
477. Szpytma M., *Pod przewodem partii. Powołanie Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego*, „Dziennik Polski”, 28 XI 2009.
478. Szpytma M., *Sonderaktion – akcja specjalna przeciwko polskości*, „Dziennik Polski”, 6 XI 2009.
479. Szpytma M., *Zielona Solidarność*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2009, nr 10–11.
480. Szpytma M., *Zjednoczone? Stronnictwo? Ludowe?*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2009, nr 10–11.
481. Szubarczyk P., *„Inwestycja KL Auschwitz”*, „Nasz Dziennik”, 28 IV 2009.
482. Szubarczyk P., *„Umacnianie niemczyzny” na polskim Pomorzu*, „Nasz Dziennik”, 3 IX 2009
483. Szubarczyk P., *27 września. Dzień Podziemnego Państwa Polskiego*, „Nasz Dziennik”, 26–27 IX 2009.

484. Szubarczyk P., *Anioł z Ravensbrück*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 8–9.

485. Szubarczyk P., *Dokończyła biegu i posługiwania Polsce,* „Nasz Dziennik", 17–18 I 2009.

486. Szubarczyk P., *Dzieci na wojnie* [w:] „Dodatek historyczny IPN", „Nasz Dziennik", 27 II 2009.

487. Szubarczyk P., *Dzieci polskie na wojennej tułaczce,* „Nasz Dziennik", 10 II 2009.

488. Szubarczyk P., *Gdynia dumna z Bieruta?*, „Nasz Dziennik", 21 IV 2009.

489. Szubarczyk P., *Grudzień '70 – zbrodnia nieukarana*, „Nasz Dziennik", 17 XII 2009 [Prezentacja albumu S. Cenckiewicza: *Gdański Grudzień '70*].

490. Szubarczyk P., *Inka na obrazie i w sercach…* , „Nasz Dziennik", 27 V 2009.

491. Szubarczyk P., *Katyń jako zbrodnia ludobójstwa*, „Nasz Dziennik", 5 III 2009.

492. Szubarczyk P., *Kłamstwa, które przeżyły wojnę*, „Nasz Dziennik", 17 IX 2009.

493. Szubarczyk P., *Kłopoty z historią. Krytyczne uwagi do dodatku historycznego „Rzeczypospolitej", poświęconego m.in. wielkim bataliom II wojny światowej*, „Nasz Dziennik", 5 VIII 2009.

494. Szubarczyk P., *Krzyż generała „Nila"*, „Nasz Dziennik", 16 IV 2009.

495. Szubarczyk P., *Myśmy rebelianci, polscy partyzanci*, „Nasz Dziennik", 14–15 XI 2009.

496. Szubarczyk P., *Odchodzą bohaterowie powojennego oporu młodzieży…*, „Nasz Dziennik", 28 V 2009.

497. Szubarczyk P., *Ograbieni i wypędzeni. O wysiedleniach i deportacjach obywateli polskich w okresie II wojny światowej*, „Nasz Dziennik", 3 IX 2009.

498. Szubarczyk P., Recenzja filmu fab. Bugajskiego R. *Generał Nil. Opowieść o człowieku niezłomnym*. „Nasz Dziennik", 11–13 IV 2009.

499. Szubarczyk P., *Pakt „krwawych bliźniaków"*, „Nasz Dziennik", 22–23 VIII 2009.

500. Szubarczyk P., *Patronka na trudne czasy*, „Nasz Dziennik", 11 III 2009.

501. Szubarczyk P., *Polska to była miłość. Generał „Nil" w relacjach bliskich, podkomendnych i przełożonych*, „Nasz Dziennik", 24 II 2009.

502. Szubarczyk P., *Pomnik rodaków emigrujących za chlebem*, „Nasz Dziennik", 17 XI 2009.

503. Szubarczyk P., *Przywykniecie…*, „Nasz Dziennik", 24 IX 2009.

504. Szubarczyk P., recenzja książki: *Kronika komunizmu w Polsce*, Kraków 2009, „Nasz Dziennik", 13–14 VI 2009.

505. Szubarczyk P., *Solidarność okazała się silniejsza*, „Nasz Dziennik", 12–13 XII 2009.

506. Szubarczyk P., *Tadeusz Szczudłowski – sceny z życia niepokornego*, „Nasz Dziennik", 4 VI 2009.

507. Szubarczyk P., *Tą rzeczą jest honor…*, „Nasz Dziennik", 5 V 2009.

508. Szubarczyk P.**,** *Wojenne rozstanie*, „Nasz Dziennik", 14–15 XI 2009.

509. Szubarczyk P., *Wzruszająca wystawa w Sopocie. Wojenna edukacja polskich dzieci–tułaczy*, „Nasza Polska", 3 III 2009.

510. Szubarczyk P., *Zapomniany ksiądz Mikołaj Wagner*, „Nasz Dziennik", 27 III 2009.

511. Szulc P., *Dziennikarze wobec Grudnia '70 i Stycznia '71*, „Gazeta Wyborcza Szczecin", 18 XII 2009.

512. Szulc P., *„Szczekaczka Goebbelsa, czyli „Hier spricht Hans Frietzsche"*, „In Gremio" 2009, nr 5.

513. Szulc P., *Racja czerwonego ołówka*, „Sedina.pl magazyn. Rocznik Miłośników Dawnego Szczecina" 2009, nr 4.

514. Szwagrzyk K., *Różańce robiłyśmy z …chleba*, „Nowe Życie". Dolnośląskie pismo katolickie 2009, nr 2.

515. Śmietanka–Kruszelnicki R., *„Zagończyk" – komendant Związku Zbrojnej Konspiracji*, „Myśl Konserwatywna. Kwartalnik Klubu Myśli Konserwatywnej" 2009, nr 4.

516. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Chcieli zepchnąć w cień* [w:] dodatek „Kurier Kielecki. Specjalna gazeta okolicznościowa", „Echo Dnia", 29 IV 2009.

517. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Z dziejów podziemia niepodległościowego w Wąchocku*, „Wąchock da się lubić. Infromator społeczno–kulturalny", 2 V 2009.

518. Śreniowski J., *W gąszczu tytułów*, „Bibuła" 2009, nr 7.

519. Świętochowska-Bobowik E., recenzja książki: Dolistowska M., Szczygieł-Rogowska J., Tomalska J., *Białystok nie tylko kulturalny*, „Biuletyn Historii Pogranicza" 2008, nr 9.

520. Tochman K., *Akcja Błudek*, „Kronika Tygodnia", Zamość, 14 IV 2009.

521. Tochman K., *Jerzy Mara–Meÿer kurier do Delegatury Rządu*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 10–11.

522. Tochman K., *Major Franciszek Pukacki ps. „Gzyms", „Franciszek", „Cichy" vel „Cichyj"*, „Forum Kobylińskie", Kobylin 2009, nr 3.

523. Tochman K., *Zawsze wierna Polsce*, „Nasza Polska", 27 I 2009.

524. Tracz B., *„Nie dopuścić do samowoli budowlanej". Zarys dziejów świątyni na Trynku*, „Gliwicki Magazyn Kulturalny" 2009, nr 3.

525. Tracz B., *Boże Narodzenie 1985 r.*, „Gliwicki Magazyn Kulturalny" 2009, nr 12.

526. Tracz B., *Kościół mecenasem i parasolem ochronnym* [w:] *Poza cenzurą*, dodatek, „Rzeczpospolita", 16–17 V 2009.

527. Tracz B., *Nowa świecka tradycja*, „Gliwicki Magazyn Kulturalny" 2009, nr 11.

528. Tracz B., *Nowalijki nie zawsze dobre na kryzys*, „Gliwicki Magazyn Kulturalny" 2009, nr 10.

529. Tracz B., *Partia u kresu. PZPR województwa katowickiego w 1988 r.*, „Śląsk" 2009, nr 5.

530. Tracz B., *Początek i koniec wojny w Gleiwitz* [w:] *„Zwłoki nie zostały dotąd zidentyfikowane". Górnośląsko-zagłębiowskie epizody z lat II wojny światowej*, red. G. Bębnik, Katowice 2009.

531. Tracz B., *Podniebna ucieczka z PRL*, „Gliwicki Magazyn Kulturalny" 2009, nr 6

532. Tracz B., *Przeciwko długowłosym* [w:] Dodatek specjalny IPN, „Nowe Państwo" 2009, nr 11.

533. Tracz B., *Trudny styczeń 1982*, „Gliwicki Magazyn Kulturalny" 2009, nr 1

534. Trębacz W., *Lista ubeków z powiatu wołowskiego*, „Kurier Gmin. Tygodnik Powiatu Wołowskiego", 22 VI 2009.

535. Trębacz W., *Wykryto zagrożenie. Mogą być eksponowane formy sztuki niezależnej...*, „Pamięć i Przyszłość" 2009, nr 3.

536. Wardzyńska M., *Obozy hitlerowskie i ich rola w polityce okupacyjnej III Rzeszy*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 4.

537. Warot P.P. *Esbecki „Piernik" i radzieckie albumy. Współpraca profesora Bednarskiego z komunistycznym wywiadem*, „Debata" 2009, nr 12.

538. Warot P.P., *„Okrągły stół" i wybory z czerwca 1989 r. w lokalnej prasie partyjnej Olsztyna*, „Debata" 2009, nr 6.

539. Warot P.P., *„Wojenny" doktor – major SB, Marian Spychała,* „Debata" 2009, nr 5.

540. Warot P.P., *Medalowcy Tarnowskiego*, „Debata" 2009, nr 6.

541. Warot P.P., *O współpracy z SB Piotra Wołkowicza*, „Debata" 2009, nr 9.

542. Warot P.P., *Profesor Władysław Kordan – prorektor bez teczki*, „Debata" 2009, nr 1.

543. Warot P.P., *Stanisław Pikulski, autor podręczników dla funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa*, „Debata" 2009, nr 7.

544. Warot P.P., *Ślady zbrodni*, „Debata" 2009, nr 3.

545. Warot P.P., *„Ja przecież nie robię tego dla pieniędzy"*, „Debata" 2009, nr 10.

546. Warot P.P., *Dwa zobowiązania*, „Debata" 2009, nr 8.

547. Wasilewski W., *Pamięć Katynia. Działania opozycji*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 5–6.

548. Wasilewski W., *Propaganda kłamstwa kontra „Komisja Katyńska" Izby Reprezentantów USA*. [Zawieszony w 2009] Artykuł zamieszczony w Internecie na rosyjskiej stronie

walczącej z kłamstwem katyńskim: http/ru–katyn.livejurnal/com/tag/:
549. Wenklar M., [bez tytułu], „Karta" 2009, nr 61.
550. Wenklar M., *Antypaństwowy odpust* [w:] *Zakony w Polsce Ludowej*, Dodatek historyczny IPN, „Gość Niedzielny", 12 VII 2009.
551. Wenklar M., *Bezradni wobec „fanatyka religijnego"*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 7.
552. Wenklar M., *Historia przed sądem*, „Pressje" 2008/2009, nr 16.
553. Wenklar M., *Kołchoz we wsi Witosa* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.
554. Wenklar M., *Kołchoz we wsi Witosa*, „Dziennik Polski", 13 VIII 2009.
555. Wenklar M., *Oddział Jana Jandzisia „Sosny"* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.
556. Wicenty D., *Nie widząc, nie słysząc, nie mówiąc. Polskiej socjologii problemy z tajnością*, „Obywatel" 2009, nr 4.
557. Wołk G., *Polska Partia Niepodległościowa*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 12.
558. Wójcik B., *„Nie walczymy pięścią, ale ideą". Polskie Stronnictwo Ludowe na Rzeszowszczyźnie wobec represji komunistycznych w latach 1945–1949*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 10–11.
559. Wójtowicz N., *Kornel Morawiecki*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 5–6.
560. Wójtowicz N., *Polskie reakcje na węgierską rewolucję '56*, „Kombatant" 2009, nr 12.
561. Wójtowicz N., *W obronie pozostałych na Wschodzie*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 1–2.
562. *Wolne słowo,* red. K. Derdowski, Bydgoszcz 2009 [katalog wystawy].
563. Wołoszyn J., *„Młodzieży Polska! Nie daj się skomunizować"* [w:] *Triumf komuny*, dodatek, „Rzeczpospolita", 30 IV–1 V 2009.
564. Wołoszyn J., *Młodzieżowa konspiracja niepodległościowa lat 1944–1956*, „Kombatant" 2009, nr 10.
565. Wołoszyn J., *Tam, gdzie do tej walki [klasowej] zaplącze się sutanna, będziemy z nią walczyć i usuwać z naszego terenu* [w:] *Walka o młodzież*, Dodatek historyczny IPN, cz. X, „Gość Niedzielny", 18 X 2009.
566. Wójtowicz N., *Dyplomacja Dmowskiego*, Dodatek Specjalny IPN, „Niezależna Gazeta Polska" , 2 I 2009.
567. Wróbel J., *Brytyjczycy nie wydawali Sowietom polskich żołnierzy*, „Dziennik Polski" [Londyn], 21 VI 2009.
568. Wróbel J., *Brzemienna ucieczka z PRL*, „Przegląd Polski" (Nowy Jork), 13 III 2009.
569. Wróbel J., *Komuniści wobec Polskich Sił Zbrojnych,* „Niezależna Gazeta Polska", 7 V 2009.
570. *Wspomnienia z Kresów 1939 r.* [Bereza T.], „Polska The Times", 17 IX 2009.
571. Zajączkowski S., Wyrzykowski K., *„Łupaszka" 1939*, Warszawa 2009 (komiks) – współpraca i nadzór oraz przygotowanie wkładki historycznej ,W. Muszyński, M. Bechta.
572. Zakrzewski M., *Antydziedzictwo komunizmu – dziedzictwo antykomunizmu*, „Dziennik Polski", 17 III 2009.
573. Zawistowski A., *Punkty konsultacyjne SGPiS*, „Gazeta SGH", 2009, nr 2.
574. Zawistowski A., *Wroniec*, Wydawnictwo Literackie, NCK, IPN, Kraków–Warszawa 2009
575. Zawistowski A., *II wojna światowa – polski bilans*, „Kurier Galicyjski" 2009, nr 16.
576. Zawistowski A., II *wojna światowa – polski bilans*, „Myśl. Biuletyn Związku Nauczycielstwa Polskiego w Kanadzie" 2009, nr 170.
577. Zawistowski A., *Wczoraj Moskwa, dziś Bruksela* [w:] *Czas wolności, czas przedsiębiorczości*, dodatek specjalny, „Rzeczpospolita", 3 VI 2009.
578. Zechenter A., *A imię ich – sto czterdzieści i cztery*, „Dziennik Polski", 24 VIII 2009.

579. Zechenter A., *Aarona Pałkina cuda nad urną*, „Dziennik Polski", 19 I 2009.
580. Zechenter A., *Anatomia rozkładu*, „Dziennik Polski", 16 XI 2009.
581. Zechenter A., *Angelologia i Kreml*, „Dziennik Polski", 17 VIII 2009.
582. Zechenter A., *Archiwa nie płoną*, „Dziennik Polski", 31 VIII 2009.
583. Zechenter A., *Arystokracja czerwonej krwi* [w:] *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.
584. Zechenter A., *Arystokracja czerwonej krwi*, „Dziennik Polski", 6 IV 2009.
585. Zechenter A., *Bawarska Republika Tingel–Tangli*, „Dziennik Polski", 4 V 2009.
586. Zechenter A., *Berliński mur a okrągły stół, czyli historia pewnego pytania*, „Dziennik Polski", 13 XI 2009.
587. Zechenter A., *Będziemy siedzieć…*, „Dziennik Polski", 20 IX 2009.
588. Zechenter A., *Bój to nie był ostatni*, „Dziennik Polski", 26 I 2009.
589. Zechenter A., *Czary mary*, „Dziennik Polski", 23 XI 2009.
590. Zechenter A., *Czekista, który nie lubił krwi*, „Dziennik Polski", 9 III 2009.
591. Zechenter A., *Czuj ducha!*, „Dziennik Polski", 30 XI 2009.
592. Zechenter A., *Elektryk, który chciał zabić Gomułkę* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.
593. Zechenter A., *Elektryk, który chciał zabić Gomułkę*, „Dziennik Polski", 13 VII 2009.
594. Zechenter A., *Gdzie woda truje i trawa nie rośnie*, „Dziennik Polski", 30 III 2009.
595. Zechenter A., *Honor z drugiej ręki* [w:] *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.
596. Zechenter A., *Honor z drugiej ręki*, „Dziennik Polski", 16 II 2009.
597. Zechenter A., *I tak rozumieć można Jałtę*, „Dziennik Polski", 2 II 2009.
598. Zechenter A., *Imperium diamentami stoi*, „Dziennik Polski", 13 X 2009.
599. Zechenter A., *Jak Waupszasow z pańską Polską wojował*, „Dziennik Polski", 7 IX 2009.
600. Zechenter A., *Jedenaste: przyjmij bliźniego pod swój dach*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 3.
601. Zechenter A., *KGB gra w szachy*, „Dziennik Polski", 20 III 2009.
602. Zechenter A., *Kim byli?*, „Dziennik Polski", 21 IX 2009.
603. Zechenter A., *Krystyna, Samson i król Dawid*, „Dziennik Polski", 15 VI 2009.
604. Zechenter A., *Ludlum by nie wymyślił*, „Dziennik Polski", 27 IV 2009.
605. Zechenter A., *Łagier zwany NRD* [w:] *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.
606. Zechenter A., *Łagier zwany NRD*, „Dziennik Polski", 12 VI 2009.
607. Zechenter A., *Łańcuch wolności*, „Dziennik Polski", 21 VIII 2009.
608. Zechenter A., *Mordercy są długowieczni* [w:] *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.
609. Zechenter A., *Mówią o niej „mistyczka uśmiechu"*, „Dziennik Polski", 17 III 2009.
610. Zechenter A., *Nie ma takiej agencji*, „Dziennik Polski", 20 VII 2009.
611. Zechenter A., *Niedokończona historia „Drzewa Różanego"*, „Dziennik Polski", 10 VIII 2009.
612. Zechenter A., *Nielegalni w służbie Ich Kremlowskich Mości* [w:] *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.
613. Zechenter A., *Niepotrzebni, niechciani, niemile widziani*, „Dziennik Polski", 28 IX 2009.
614. Zechenter A., *Nieznany ojciec Putina*, „Dziennik Polski", 9 II 2009.
615. Zechenter A., *Nuklearny efekt domina*, „Dziennik Polski", 27 VII 2009.
616. Zechenter A., *Ocalał nie po to, aby żyć* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.
617. Zechenter A., *Ocalał nie po, aby żyć*, „Dziennik Polski", 24 IV 2009.

618. Zechenter A., *Ofiara całopalna za tych, co milczeli* [w:] *Na szlaku niepodległości*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.
619. Zechenter A., *Ofiara całopalna za tych, co milczeli*, „Dziennik Polski", 23 II 2009.
620. Zechenter A., *Okradzeni z życia, obrabowani z pamięci*, „Dziennik Polski", 20 X 2009.
621. Zechenter A., *Oni wciąż są i robią swoje…*, „Dziennik Polski", 14 IX 2009.
622. Zechenter A., *Order dla Breżniewa* [w:] *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.
623. Zechenter A., *Order dla Breżniewa*, „Dziennik Polski", 17 VII 2009.
624. Zechenter A., *Powtarzał wielkie słowa*, „Dziennik Polski", 29 VI 2009.
625. Zechenter A., *Przypadek numer 69*, „Dziennik Polski", 23 III 2009.
626. Zechenter A., *Realizacja bandyty przy pomocy ZOMO*, „Dziennik Polski", 5 X 2009.
627. Zechenter A., *Rewolucja, której nie było*, „Dziennik Polski", 2 XI 2009.
628. Zechenter A., *Rumuński dramat w czterech odsłonach*, „Dziennik Polski", 11 XII 2009.
629. Zechenter A., *Schizofrenia bezobjawowa*, „Dziennik Polski", 6 VII 2009.
630. Zechenter A., *Słowo Jaruzelskiego*, „Dziennik Polski", 21 XII 2009.
631. Zechenter A., *Sowieccy nielegalni*, „Dziennik Polski", 17 IV 2009.
632. Zechenter A., *Strażnik katyńskich czaszek*, „Dziennik Polski", 20 IV 2009.
633. Zechenter A., *Taki straszny wstyd…*, „Dziennik Polski", 11 V 2009.
634. Zechenter A., *To były piękne dni…* [w:] *A kto chce być sługą…*, red. F. Musiał, J. Szarek, „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 11, Kraków 2009.
635. Zechenter A., *To wstawanie, te oklaski, te wrzaski*, „Dziennik Polski", 2 III 2009.
636. Zechenter A., *Tragedia narodowa*, „Dziennik Polski", 22 VI 2009.
637. Zechenter A., *Trąb jerychońskich nie słychać*, „Dziennik Polski", 25 V 2009.
638. Zechenter A., *Werfla dialektyczna teoria bicia*, „Dziennik Polski", 3 VIII 2009.
639. Zechenter A., *Za pół miliona srebrników*, „Dziennik Polski", 28 XII 2009.
640. Zechenter A., *Zadać kłamstwu kłam*, „Dziennik Polski", 8 VI 2009.
641. Zechenter A., *Zaległe długi*, „Dziennik Polski", 18 V 2009.
642. Zechenter A., *Zatrzasnęliśmy drzwi!*, „Dziennik Polski", 9 XI 2009.
643. Zechenter A., *Zdrada przyszła z Zachodu*, „Dziennik Polski", 1 VI 2009.
644. Zwiernik P., *Drugi obieg ... fałszywek* [w]: *Papierowa rewolucja,* dodatek, „Kurier Szczeciński", X 2009.
645. Zwiernik P., *Na SKOS do wolności,* „Gazeta Polska", 21 XI 2009.
646. Żaryn J., *Męczennicy za wiarę, męczennicy miłości* [w:] *Zabić Księdza*, dodatek, „Rzeczpospolita", 20 stycznia 2009.
647. Żelazko J., *„Czy siostra kocha dzieci?"*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 8–9.
648. Żelazko J., *Fakty i kontrowersje. Pierwsze bomby na Wieluń*, „Kronika Miasta Łodzi" 2009, nr 3.
649. Żelazko J., *Ksiądz Bohdan Papiernik (1931–2009)*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 7.
650. Żurek J., *Statystyka strat zakonów* [w:] *Zakony w Polsce Ludowej*, Dodatek historyczny IPN, cz. VII, „Gość Niedzielny", 12 VII 2009.

ZAŁĄCZNIK NR 4: KONFERENCJE, SESJE NAUKOWE I POPULARNONAUKOWE

1. Konferencja edukacyjna „Zanim nadeszła Zagłada… – problematyka żydowska w edukacji humanistycznej" (Dąbrowa Górnicza, 7 I 2009, organizacja: OBEP Katowice i Urząd Miasta Dąbrowa Górnicza).
2. Sesja naukowa „Testament Armii Krajowej. W 64. rocznicę rozkazu gen. Leopolda Okulickiego" (Częstochowa, 19 I 2009, organizacja: OBEP Katowice i Urząd Miasta Częstochowa).
3. Konferencja popularnonaukowa „Okrągły stół – 20 lat później. Oczekiwania a rzeczywistość" (Płock, 12 II 2009, organizacja: OBEP Warszawa i Zarząd Regionu Płockiego NSZZ „Solidarność").
4. Konferencja edukacyjna „Deportacje Górnoślązaków do ZSRS w 1945 r." (Radzionków, 12 II 2009, organizacja: OBEP Katowice).
5. Międzynarodowe kolokwium naukowe „Kościół w okowach" (Kraków, 18 II 2009, organizacja: OBEP Kraków, Ústav Pamäti Národa i Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna „Ignatianum" w Krakowie).
6. Międzynarodowa konferencja naukowa „Ofiary imperiów – Imperia jako ofiary" (Warszawa, 19–21 II 2009, organizacja: OBEP Warszawa i Instytut Historii PAN).
7. Sesja popularnonaukowa „O Polskę wolną i niezawisłą – 58. rocznica śmierci działaczy IV Zarządu Głównego WiN" (Rzeszów, 4 III 2009, organizacja: OBEP Rzeszów).
8. Konferencja popularnonaukowa „800 lat historii Oławy" (Oława, 12–13 III, organizacja: OBEP Wrocław, Rada Miejska w Oławie, Urząd Gminy Oława i Oławskie Starostwo Powiatowe).
9. Sesja popularnonaukowa nt. losów Polaków na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej w czasie II wojny światowej (Gdańsk, 19 III 2009, organizacja: OBEP Gdańsk i Samorząd Województwa Pomorskiego).
10. Międzynarodowa konferencja naukowa „Polski i żydowski ruch oporu pod okupacją niemiecką w latach 1939–1945" (Warszawa, 23–24 III 2009, organizacja: BEP i OBEP Gdańsk).
11. Konferencja naukowa „Polityka władz państwowych wobec Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim i ziemi lubuskiej w latach 1945–1989" (Szczecin, 25–26 III 2009, organizacja: OBEP Szczecin i Katedra Historii Kościoła Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego).
12. Konferencja naukowa „Ruch Młodej Polski. W 30-lecie Deklaracji Ideowej 1979–2009" (Toruń, 2 IV 2009, organizacja: OBEP Gdańsk, Instytut Politologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Studenckie Koło Myśli Politycznej oraz Interdyscyplinarne Koło Naukowe Doktorantów UMK pod patronatem Instytutu Pamięci Narodowej i Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego).
13. Seminarium popularnonaukowe „Śladami Holokaustu" (Warszawa, 24–25 IV 2009, organizator: OBEP Warszawa).
14. Konferencja popularnonaukowa „Żołnierze Batalionów Chłopskich obwodu iłżeckiego i ich losy w powojennej Polsce" (Kazanów, 28 IV 2009, organizacja: OBEP Lublin Delegatura w Radomiu i Urząd Gminy Kazanów).
15. Konferencja z cyklu „Korzenie Gdyni" – lata 70. „Od Grudnia do Sierpnia" (Gdynia29 IV 2009, organizacja: OBEP Gdańsk Oficyna Wydawnicza Verbis Causa).
16. Ogólnopolska konferencja naukowa „Politycznie obcy! Komunistyczny aparat represji wobec żołnierzy Wojska Polskiego" (Szczecin, 13–14 V 2009 r., organizacja: OBEP Szczecin i Instytut Polityki Społecznej i Stosunków Międzynarodowych Politechniki Koszalińskiej).
17. Konferencja naukowa „KL Warschau. Historia zapomnianego obozu" (Warszawa, 15 V 2009, organizacja: BEP i Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego).
18. Sympozjum naukowe „Wieluń 1 września 1939 r." (Łódź, 18 V 2009, organizacja: OBEP Łódź, burmistrz Wielunia i starosta powiatu wieluńskiego).

19. II ogólnopolska konferencja szkoleniowo-metodyczna poświęcona podsumowaniu realizacji przez pion archiwalny IPN ustawowych zadań w latach 2006–2008, planom pracy na lata 2009–2010 oraz kwestiom metodycznym związanym z funkcjonowaniem Biura „C" Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (Łódź, 25–26 V 2009 – organizacja: WBAiEŹ BUiAD, OBUiAD w Łodzi).

20. Konferencja naukowa „Historia polityki a polityczność historiografii. Między ideologizacją dziejów a obiektywizmem badawczym" (Poznań, 28–29 V 2009, organizatorzy: OBEP Poznań, Wydział Historyczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza i Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Filozoficznego).

21. Sesja popularnonaukowa „1989. Narodziny wolności: wybory czerwcowe 1989 r. w Koszalińskiem" (Koszalin, 2 VI 2009 r., organizacja: OBEP Szczecin, Archiwum Państwowe w Koszalinie, Muzeum w Koszalinie i Koszalińska Biblioteka Publiczna im. J. Lelewela).

22. Sesja popularnonaukowa „Rok 1989 z perspektywy 20 lat" (Wrocław, 2 VI 2009, organizacja: OBEP Wrocław i Rada Miasta Wrocław).

232. Sesja popularnonaukowa „Sukces był pełny" (Łódź, 3 VI 2009, organizacja: OBEP Łódź, Zarząd Regionu Ziemi Łódzkiej NSZZ „Solidarność", Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Łodzi i Instytut Europejski w Łodzi).

24. Konferencja naukowa „Upadek systemu komunistycznego na Górnym Śląsku" (Katowice, 4 VI 2009, organizator: OBEP Katowice).

25. Sesja naukowa „Przełom 1989 r." (Częstochowa, 4 VI 2009, organizacja: OBEP Katowice Punkt Konsultacyjny w Częstochowie, Muzeum Częstochowskie i Urząd Miasta Częstochowa).

26. Konferencja naukowa „Społeczeństwo Polski północno-wschodniej wobec przemian ustrojowych w latach 1989–2009" (Olsztyn–Białystok, 4–5 VI 2009, organizacja: OBEP Białystok, Delegatura w Olsztynie, Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Sejmik Województwa Podlaskiego, Zarząd Regionu Warmińsko-Mazurskiego NSZZ „Solidarność", Zarząd Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność).

27. Konferencja „Wybory 1989 r. w Polsce południowo-wschodniej" (Łańcut, 8 VI 2009, organizacja: OBEP Rzeszów, Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność" Region Rzeszowski, Muzeum Zamek w Łańcucie i Oddział Okręgowy NBP w Rzeszowie).

28. Konferencja naukowa „Polskie podziemie antykomunistyczne na Śląsku w latach 1945–1956" (Brzeg, 17–18 VI 2009, organizacja: OBEP Wrocław Delegatura w Opolu).

29. Sesja popularnonaukowa „Sukces był pełny" (Łódź, 3 VI 2009 – organizacja: NSZZ „Solidarność" Ziemi Łódzkiej, OBUiAD w Łodzi, Polskie Towarzystwo Historyczne, Instytut Europejski w Łodzi).

30. Konferencja popularnonaukowa w 30. rocznicę utworzenia Konfederacji Polski Niepodległej (Łódź, 18 VIII 2009, organizacja: OBEP Łódź, Stowarzyszenie Związku Weteranów III Konspiracji 1956–1989).

31. Konferencja popularnonaukowa „70. rocznica Bitwy pod Mokrą i wybuchu II wojny światowej na Ziemi Kłobuckiej" (Kłobuck, 28 VIII 2009, organizacja: OBEP Katowice, Starostwo Powiatowe w Kłobucku, Gmina Kłobuck i Zespół Szkół nr 3 w Kłobucku).

32. Konferencja popularnonaukowa „Drogi do wolności AD 1989" (Kalisz, 7 IX 2009, OBEP Łódź, Zarząd Regionu Wielkopolska Płd. NSZZ „Solidarność", Urząd Miejski w Kaliszu, Wydział Kultury i Sztuki, Sportu i Turystyki i Archiwum Państwowe w Kaliszu).

33. Konferencja „Wrzesień 1939 r. na Podkarpaciu" (Rzeszów, 8 IX 2009, organizacja: OBEP Rzeszów, Wojewódzki Dom Kultury w Rzeszowie, Placówka Żandarmerii Wojskowej w Rzeszowie).

34. Konferencja naukowa „Konfederacja Polski Niepodległej na drodze do Wolności" (Kraków, 10 IX 2009, organizacja: OBEP Kraków i Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UJ).

35. Konferencja popularnonaukowa „Losy wojenne Gdyni w latach 1939–1945 (Gdynia, 14 IX 2009, organizacja: OBEP Gdańsk i Wyższa Szkoła Komunikacji Społecznej w Gdyni).

36. Konferencja popularnonaukowa „Militarne i polityczne aspekty kampanii polskiej 1939 r. z perspektywy 70-lecia" (Wrocław, 24–25 IX 2009, organizacja: OBEP Wrocław, Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego i Koło Naukowe Historyków Wojskowości).

37. Międzynarodowa konferencja naukowa „1989–2009. Dwadzieścia lat po obaleniu komunizmu w Polsce i Czechosłowacji" (Wrocław, 30 IX 2009, organizacja: OBEP Wrocław i Oddział Okręgowy Katolickiego Stowarzyszenia Civitas Christiana we Wrocławiu).

38. Międzynarodowa konferencja naukowa „Prześladowania Kościołów w komunistycznych państwach Europy Środkowo-Wschodniej" (Bratysława, 30 IX – 2 X 2009, organizacja: Słowacki Instytut Pamięci Narodu (UPN) we współpracy z Instytutem Pamięci Narodowej (IPN), Instytutem Badania Reżimów Totalitarnych (ÚSTR) i Instytutem Historii Rewolucji Węgierskiej 1956 Roku (Instytut 1956).

39. Konferencja popularnonaukowa „Od wojny do wolności. Wybuch i konsekwencje II wojny światowej 1939–1989" (Gdańsk, 5–6 X 2009, organizacja: OBEP Gdańsk, Uniwersytet Gdański, Muzeum II Wojny Światowej, Europejskie Centrum Solidarności, Urząd Miejski w Gdańsku).

40. Konferencja naukowo-edukacyjna „Demokratyczne rewolucje w Polsce, Niemczech i Czechach jako wyzwanie dla edukacji" (Słubice, 14–16 X 2009, organizacja: Regionale Arbeitsstelle für Ausländerfragen, Jugendarbeit und Schule e.V. (RAA), OBEP Lublin, Lubelskie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Die Bundesbeauftragte für die Unterlagen des Staatssicherheitsdienstes der ehemaligen DDR (BStU), Ministerium für Bildung, Jugend und Sport, Der Beauftragte für Gedenkstätten, Potsdam (MBJS) przy wsparciu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej).

41. Konferencja naukowa „Niemieckie działania dywersyjne w kampanii polskiej 1939 r." (Katowice, 14 X 2009, organizacja: OBEP Katowice).

42. Konferencja naukowa z okazji 30. rocznicy powstania Konfederacji Polski Niepodległej (Katowice, 14 X 2009, organizacja: OBEP Katowice i Konfederacja Polski Niepodległej).

43. Konferencja popularnonaukowa „Literatura niezależna w PRL" (Kraków, 15 X 2009, organizacja: OBEP Kraków, Stowarzyszenie NZS 1980, Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego i Portal Netbird.pl).

44. Sesja popularnonaukowa „»Papierowa rewolucja« – prasa bezdebitowa w PRL" (Szczecin, 20 X 2009 r., organizacja: OBEP Szczecin).

45. Ogólnopolska konferencja naukowa „Od kontrkultury do New Age" (Wrocław, 22–23 X 2009, organizacja: OBEP Wrocław).

46. Konferencja popularnonaukowa „Życie codzienne w PRL-u" (Warszawa, 29 X 2009, organizacja: OBEP Warszawa).

47. Konferencja naukowa „Przemiany polityczne w Polsce w latach 1988–1991 na tle upadku komunizmu w Europie Środkowo-Wschodniej" (Poznań, 5–6 XI 2009, organizacja: OBEP Poznań).

48. Sesja popularnonaukowa „Ks. Władysław Gurgacz – w służbie Ojczyzny" (Kraków, 7 XI 2009, organizacja: OBEP Kraków i Podyplomowe Studium Archiwistyki i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie).

49. Konferencja naukowa „Po obu stronach granicy. Duchowieństwo i wierni na obszarze podzielonej granicami archidiecezji wileńskiej w latach powojennych" (Białystok, 12 XI 2009, organizator: OBEP Białystok, Klub Inteligencji Katolickiej, Archiwum Archidiecezjalne, Archidiecezjalne Wyższe Seminarium Duchowne i Katedra Teologii Katolickiej Uniwersytetu w Białymstoku).

50. Konferencja naukowa „Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1970–1980" (Poznań, 18 XI 2009, organizacja: OBEP Poznań, Wydział Teologiczny UAM i Instytut Historii UAM).

51. Konferencja popularnonaukowa „Gliwice 1939–1989" (Gliwice, 19 XI 2009, organizacja: OBEP Katowice i Muzeum w Gliwicach).

52. Konferencja naukowa „Wolne media? Środowisko dziennikarskie w 1989 r." (Szczecin, 19–20 XI 2009, organizacja: OBEP Szczecin).

53. Konferencja naukowa „Łódź w 1939 r." (Łódź, 25 XI 2009, organizacja: OBEP Łódź i Instytut Historii Uniwersytetu Łódzkiego).

54. Sesja popularnonaukowa „Lech Bądkowski (1920–1984) – współczesny obraz człowieka idei i czynu" (Gdańsk, 26 XI 2009, organizacja: OBEP Gdańsk, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, Wydział Historyczny Uniwersytetu Gdańskiego oraz Jan Kulas, poseł na Sejm RP).

55. Ogólnopolska konferencja naukowa „Żołnierze majora »Borowego«. Armia Krajowa w Małopolsce i na Podhalu" (Nowy Targ–Ochotnica Górna, 27–29 XI 2009, organizacja: OBEP Kraków, Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Nowym Targu, Urząd Gminy Ochotnica Dolna, Starostwo Powiatowe w Nowym Targu, Urząd Miasta Nowego Targu, Miejski Ośrodek Kultury w Nowym Targu, Wiejski Ośrodek Kultury w Ochotnicy Górnej i Oddział Związku Podhalan w Ochotnicy Górnej).

56. Konferencja naukowa „Między apologią a negacją. Wieś i ruch ludowy w latach 1944–1989" (Rzeszów, 2–4 XII 2009, organizacja: OBEP Rzeszów, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego i Wojewódzki Dom Kultury w Rzeszowie).

57. Konferencja naukowa „Młodzieżowe konspiracje antykomunistyczne w Łódzkiem 1945–1953" (Piotrków Trybunalski, 3 XII 2009, organizacja: OBEP Łódź, Instytut Historii Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach Filia w Piotrkowie Trybunalskim).

58. Konferencja naukowa „Niezłomni ludzie Kościoła" (Warszawa, 9 XII 2009, organizacja: IPN i szef Kancelarii Prezydenta RP, Władysław Stasiak).

59. Konferencja historyczno-naukowa „II wojna światowa na Sądecczyźnie" w ramach projektu „70 lat później. Szacunek do historii pomostem między pokoleniami" (Piwniczna-Zdrój, 11 XII 2009, organizacja: OBEP Kraków i Towarzystwo Miłośników Piwnicznej).

60. Ogólnopolska konferencja naukowa „Rzeczpospolita utracona. Polityczne, społeczne i kulturalne skutki faszyzmu i komunizmu na ziemiach polskich" (Warszawa, 11 XII 2009, organizacja: OBEP Warszawa).

61. Konferencja edukacyjna „Szczecin – historię tworzą ludzie" (Szczecin, 11 XII 2009, organizacja: OBEP Szczecin).

62. Konferencja popularnonaukowa „Człowiek w trybach historii – ludobójstwo na ziemiach polskich w latach II wojny światowej" (Gdańsk, 12 XII 2009, organizacja: OBEP Gdańsk i Stowarzyszenie Katolickie Civitas Christiana).

63. Panel dyskusyjny „Świadomość wolności w niepodległej Polsce" (Łódź, 22 XII 2009,organizacja: Fundacja Rozwoju Kultury „Przestrzeń Wyobraźni", OBUiAD w Łodzi).

ZAŁĄCZNIK 5: WYSTAWY

Wystawy powstałe w 2009 r. i miejsca ich ekspozycji

1. „1939" – BEP – Białystok, Bielsko-Biała, Gliwice, Warszawa.
2. „1989. narodziny wolności. Wybory czerwcowe 1989 r. w Gorzowie Wielkopolskim" – OBEP Szczecin – Gorzów Wielkopolski.
3. „1989. narodziny wolności. Wybory czerwcowe 1989 r. w Koszalińskiem" – OBEP Szczecin – Koszalin.
4. „1989. narodziny wolności. Wybory czerwcowe 1989 r. w Szczecinie" – OBEP Szczecin – Szczecin.
5. „1989" – BEP – Waszyngton (USA).
6. *„A więc wojna!!!* Ludność cywilna we wrześniu '39*"* – OBEP Lublin – Hrubieszów, Lublin, Warszawa.
7. „Akcja AB na Kielecczyźnie" – OBEP Kraków – Kielce, Skarżysko-Kamienna.
8. *„Bądźcie bez litości.* Polityka okupacyjnych władz niemieckich wobec ludności polskiej w dystrykcie radomskim" – OBEP Lublin – Radom, Lipsk.
9. „Polskie dzieci, młodzież i szkoły na tułaczych szlakach 1939–1948. Z materiałów Marka Ney-Krwawicza" – OBEP Gdańsk – Sopot.
10. „Fotografia bez cenzury 1976–1989" – OBEP Warszawa – Grodno (Białoruś), Warszawa
11. „Jacek Woźniak – rysunki" – OBEP Rzeszów – Rzeszów.
12. „Kobiety internowane. Gołdap 1982" – OBEP Białystok – Białystok, Warszawa
13. „Konfederacja Polski Niepodległej w 30. rocznicę powstania" – OBEP Kraków – Kraków.
14. „Kontrkultura. Graffiti – Happening" – OBEP Wrocław – Wrocław.
15. „Kościół Niezłomny. W 20. rocznicę śmierci ks. Suchowolca. Wystawa fotografii Jerzego Fedorowicza" – OBEP Białystok – Białystok, Dąbrowa Białostocka, Krypno, Sejny, Suchowola, Węgorzewo.
16. „Ksiądz Władysław Gurgacz – kapelan Polski Podziemnej" – OBEP Kraków – Kraków
17. „Kultura niezależna w Kościele" – OBEP Katowice – Częstochowa.
18. „Nasz duszpasterz i my. Ks. Jerzy Popiełuszko w fotografii Jerzego Szóstko" – OBEP Białystok – Białystok, Suchowola.
19. „Niezależne Zrzeszenie Studentów w Kielcach w latach 1980–1989" – OBEP Kraków – Kielce, Staszów.
20. „Nocna rewolta. Antysowieckie zamieszki w Szczecinie 10 grudnia 1956 r." – OBEP Szczecin – Szczecin.
21. *„*Oczy i uszy bezpieki. Metody inwigilacji społeczeństwa przez Służbę Bezpieczeństwa za pomocą środków technicznych: tajnej obserwacji, dokumentacji fotograficznej, perlustracji korespondencji i podsłuchów w latach 1956–1989" – OBEP Katowice – Katowice.
22. „Od wojny do zwycięstwa 1939–1989" – BEP.
23. „Okupacja i zbrodnie niemieckie na Kujawach i Pomorzu południowym" – OBEP Gdańsk, delegatura IPN w Bydgoszczy – Bydgoszcz, Grudziądz, Inowrocław, Lipno, Sępólno Krajeńskie, Toruń, Włocławek.
24. „Olsztyński czerwiec '89" – OBEP Białystok, Delegatura IPN w Olsztynie – Olsztyn, Węgorzewo.
25. „Pamiętny rok 1989" – OBEP Łódź – Bełchatów, Kalisz, Łódź, Tomaszów Mazowiecki
26. „Papierowa rewolucja. Prasa bezdebitowa w PRL" – OBEP Szczecin – Szczecin.
27. „Pierwsza odsłona. Okupacja niemiecka na Kaszubach i Kociewiu w 1939 r." – OBEP Gdańsk – Gdańsk, Gdynia, Gniew, Kartuzy, Kościerzyna, Linia, Pelplin, Piaseczno k.Gniewa, Starogard Gdański, Sztum, Tczew, Wejherowo.

28. „Plastyka niezależna 1976–1989” – OBEP Poznań – Poznań.
29. „Poczta Podziemna” – OBEP Wrocław, Delegatura w Opolu – Opole.
30. „Podkarpacki wrzesień 1939 r.” – OBEP Rzeszów – Rzeszów.
31. „Polacy ratujący Żydów w czasie Zagłady. Pomoc Polaków dla ludności żydowskiej w Małopolsce w latach 1939–1945” – OBEP Rzeszów – Izrael.
32. „Polska Walcząca (1939–1949)” – OBEP Białystok – Białystok.
33. „Pomnażanie dobra” – OBEP Warszawa – Warszawa.
34. „Rybnickie bezprawie. PUBP Rybnik 1945–1947” – OBEP Katowice – Rybnik.
35. „Sowiecka agresja 17 IX 1939 r. na ziemiach Polski północno-wschodniej” – OBEP Białystok – Augustów, Białystok, Łomża.
36. „Stefan Korboński 1901–1989 – patriota, ludowiec, żołnierz i polityk Polskiego Państwa Podziemnego” – OBEP Kraków, BEP, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego – Kielce, Warszawa.
37. „Teatr jest miejscem, gdzie najtrudniej kłamać” – OBEP Lublin – Lublin, Warszawa
38. „Twarze wadowickiej bezpieki” – OBEP Kraków – Wadowice.
39. „W godzinie próby” – OBEP Lublin – Kielce, Radom, Skaryszew, Skarżysko-Kamienna.
40. „Więzienie św. Michała” – OBEP Kraków – fragment stałej ekspozycji poświęconej historii gmachu Muzeum Archeologicznego przy ul. Senackiej w Krakowie.
41. „Woldenberg. Jenieckie losy oficerów Września” – OBEP Szczecin – Szczecin.
42. „Wolne Słowo – Niezależne wydawnictwa w Polsce 1976–1989” – OBEP Gdańsk, delegatura IPN w Bydgoszczy – Bydgoszcz.
43. „Wolność na murach. Wrocławskie graffiti 1985–1990” – OBEP Wrocław – Wrocław.
44. „Wrzesień `39” – OBEP Białystok, Delegatura IPN w Olsztynie – Morąg, Nidzica.
45. „Wrzesień 1939” – OBEP Kraków – Kęty, Kraków.
46. „Wybory ’89” – OBEP Rzeszów – Jarosław, Łańcut.
47. „Wybory 1989 r.” – OBEP Białystok – Białystok.
48. „Wybory czerwcowe 1989 r. Bydgoszcz-Toruń-Włocławek” – OBEP Gdańsk, delegatura IPN w Bydgoszczy – Toruń, Bydgoszcz, Gąsawa, Żnin.
49. „Wydawnictwo Polskie” – OBEP Łódź – Łódź.
50. „Zagłada wielkopolskich elit 1939–1941” – OBEP Poznań – Poznań.
51. „Zagłada żydowskich miasteczek” – OBEP Łódź – Łódź, Zgierz.

Wystawy powstałe przed rokiem 2009, prezentowane nadal w okresie sprawozdawczym

1. „Arcybiskup Ignacy Tokarczuk. Kościół, władza, opór społeczny” – OBEP Rzeszów (2002) – Drohobycz.
2. „Arcybiskup Romuald Jałbrzykowski” – OBEP Białystok (2005) – Białystok.
3. „Bieszczady w Polsce Ludowej 1944–1989” – OBEP Rzeszów (2007) – Biały Bór, Goleniów, Gryfino, Łobez.
4. „Breslau 1945 Wrocław” – OBEP Wrocław (2002) – Opole, Wrocław.
5. „*Burza* – Armia Krajowa w 1944” – OBEP Kraków (2004) – Dobczyce, Gorlice, Kęty, Kielce, Kraków, Piekoszów k. Kielc, Spytkowice, Warszawa, Żórawina.
6. „Chłopi ’78” – OBEP Lublin (2008) – Zbrosza Duża.
7. „Człowiek człowiekowi... Obozy i więzienia na Dolnym Śląsku i Opolszczyźnie w latach 1939–1945” – OBEP Wrocław (2004) – Chojnowie, Milicz, Strzegom, Polkowice.
8. „Dni Powstania, Warszawa 1944” – OBEP Warszawa (2004) – Antwerpia (Belgia).
9. „Dni Solidarności” – OBEP Gdańsk (2005) – Braniewo, Elbląg, Ostróda.
10. „Generał Władysław Sikorski. Polityk i żołnierz” – OBEP Kraków (2008) – Rzeszów.
11. „Germanizacja dzieci polskich” – OBEP Łódź (2006) – Łódź.
12. „Getta i obozy dla ludności żydowskiej na Rzeszowszczyźnie podczas II wojny światowej” – OBEP Rzeszów (2001) – Łupków.

13. „Grudzień ‘70. Gdańsk-Gdynia” – OBEP Gdańsk (2000) – Gdańsk.
14. „Grudzień ‘70. Szczecin. Fotografie, dokumenty, komentarze” – OBEP Poznań (2001) – Goleniów, Szczecin.
15. „Jarocin w obiektywie bezpieki” – OBEP Łódź (2005) – Puławy.
16. „Katynės Žudynės” („Zbrodnia Katyńska”) – BEP (2008) – Kłajpeda, Kowno, Pasvalis, Radwiliszki, Szawle (wszystkie ekspozycje na Litwie).
17. „Katyń 1940 r.” – OBEP Białymstok (2007) – Białystok, Bielsk Podlaski, Boćki, Czyżew, Nowa Wieś Ełcka, Opoczno, Suchowola, Supraśl, Szudziałów.
18. „Katyń Podhalan” – OBEP Kraków (2008) – Nowy Targ.
19. „Katyń. Zbrodnia, która miała być zapomniana” – OBEP Rzeszów (2007) – Legnica, Radymno, Rudna, Rudnik nad Sanem, Sośnica, Spalona, Ścinawa, Wieprz.
20. „Kobiety internowane. Gołdap 1982” – OBEP Białystok (2008) – Białystok, Drohiczyn, Giżycko, Gołdap, Kętrzyn, Warszawa.
21. „Kościół na ziemi łódzkiej wobec dwóch totalitaryzmów” – OBEP Łódź (2007) – Łódź.
22. „Krzyk szarego człowieka. Ryszard Siwiec (1909–1968)” – OBEP Rzeszów (2008) – Dębica.
23. „Kto ratuje jedno Życie, ratuje cały świat. Pomoc ludności żydowskiej pod okupacją niemiecką w województwie białostockim (1941–1944)” – OBEP Białystok (2003) – Białystok, Boćki, Choroszcz, Łomża.
24. „Listy stamtąd” – OBEP Szczecin (2007) – Goleniów, Świdwin.
25. „Ludzie elbląskiej bezpieki 1975–1990” – OBEP Gdańsk (2008) – Braniewo, Elbląg, Nowy Dwór Gdański, Pasłęk.
26. „Ludzie lęborskiej bezpieki 1945–1990” – OBEP Gdańsk (2008) – Lębork.
27. „Ludzie słupskiej bezpieki 1975–1990” – OBEP Gdańsk (2008) – Lębork.
28. „Ludzie UB” – OBEP Wrocław (2005) – Polkowice.
29. „Małopolanie w katyńskich dokumentach dr. J.Z. Robla” – OBEP Kraków (2003) – Brzesk, Kraków, Lubień, Łapanów, Spytkowice, Sucha Beskidzka, Wolica, Żabno.
30. „Manifestacja na rzeszowskim rynku w sierpniu 1982 r.” – OBEP Rzeszów (2007) – Rzeszów.
31. „Marzec 1968 w Krakowie” – OBEP Kraków (2008) – Kraków.
32. „Marzec 1968” – OBEP Warszawa (2003) – Keszthely (Węgry).
33. „Młodzież z partią... się rozliczy” – OBEP Łódź (2008) – Łódź, Warszawa.
34. „Muzeum Izba Pamięci KWK »Wujek«” – OBEP Katowice (2008) – Katowice.
35. „Niech się święci. Obchody świąt i rocznic w Polsce Ludowej” – OBEP Łódź (2008) – Kalisz, Łódź.
36. „Nieobecni” – OBEP Łódź (2003) – Łódź.
37. „Nowa Huta. Miasto walki i pracy” – OBEP Kraków (2002) – Kęty.
38. „O Orła w koronie. Zgrupowanie partyzanckie „Błyskawica” – OBEP Kraków (2007) – Gdów, Raciechowice, Warszawa.
39. „Obchody Milenium Chrztu Polski (1966 r.) – kraj i region” – OBEP Białystok (2006) – Kętrzyn, Przytuły.
40. „Obchody Milenium Chrztu Polski w Diecezji Przemyskiej i Administracji Apostolskiej w Lubaczowie” – OBEP Rzeszów (2006) – Leżajsk, Łupków, Poraż .
41. „Obława augustowska – lipiec 1945 r.” – OBEP Białystok (2005) – Augustów, Suwałki.
42. „Ocaleni z »nieludzkiej ziemi«. Odyseja uchodźstwa polskiego 1942–1950” – OBEP Łódź (2005) – Łódź, Piotrków Trybunalski.
43. „Oczami wroga. Wrzesień ’39 w fotografii niemieckiej i sowieckiej” – OBEP Rzeszów (2008) – Głogów, Leżajsk, Nowy Sącz.
44. „Ofiary stanu wojennego” – BEP (2007) – Siedlce, Władysławów, Wrocław.
45. „Okręg Łódź AK »Barka«” – OBEP Łódź (2002) – Łódź.
46. „Okupacja sowiecka na prawym brzegu Sanu 1939–1941” – OBEP Rzeszów (2003) – Krosno, Ustrzyki Dolne.

47. „Opozycja i opór społeczny w regionie świętokrzyskim w latach 1975–1989" – OBEP Kraków (2007) – Chęciny, Kielce, Opatów.

48. „Ostatni leśni" – OBEP Warszawa (2002).

49. „Ostatnia droga księdza Jerzego Popiełuszki w fotografii Artura Radeckiego" – OBEP Białystok (2007) – Białystok, Dobrzyniew Duży, Drohiczyn, Korycin, Łapy, Łuków, Olsztyn, Szudziałów.

50. „Pod znakiem sierpa i młota. PPR na Rzeszowszczyźnie 1942–1948" – OBEP Rzeszów (2008) – Leżajsk.

51. „Polacy na Syberii. W 75. rocznicę powstania Związku Sybiraków" – OBEP Kraków (2003) – Białogard, Dąbrowa Tarnowska, Dobczyce, Kielce, Łódź, Mirosławiec, Skarżysko-Kamienna, Wieprz, Wolica, Zator, Żabno.

52. „Powstanie Warszawskie" – OBEP Poznań (2005) – Chodzież, Jezierzyce Kościelne, Konin, Napachanie, Poznań, Słupca, Trzcianka, Witkowo, Wrocław, Września, Dęby Szlacheckie, Zielona Góra, Złotów.

53. „PRL – tak daleko, tak blisko…" (wersja polska i angielska) – BEP, OBEP Warszawa (2004) – Bełchatów, Budapeszt (Węgry), Choszczno, Dobiegniewo, Dobroszyce, Drezdenko, Gniezno, Goleniów, Kalisz Pomorski, Kalonka, Keszthely (Węgry), Oleśnica, Ostrowiec Świętokrzyski, Skwierzyna, Sztokholm (Szwecja), Świdnica, Trąbki, Warszawa, Waszyngton (USA), Wrocław.

54. „Proces krakowski. Działacze WiN i PSL przed sądem komunistycznym" – OBEP Kraków (2002) – Jerzmanowice, Kraków, Spytkowice.

55. „Proces kurii krakowskiej" – OBEP Kraków (2003) – Spytkowice.

56. „Przeciwko kilku myślom… co nie nowe! Procesy »krajowców« za kontakty z paryską »Kulturą«" – BEP, OBEP Gdańsk (2006) – Gorzów Wielkopolski, Koszalin, Słubice, Szczecin.

57. „PULS nieregularny kwartalnik literacki – fenomen wolnego słowa" – OBEP Łódź (2007) – Łódź.

58. „Rdzawe druty od Ojczyzny dzielą nas... Internowani 1944–1947" – OBEP Białystok (2004) – Białystok, Bielsk Podlaski, Kowale Oleckie.

59. „Represje stanu wojennego. Województwo białostockie 1981–1983/1989" – OBEP Białystok (2006) – Białystok, Giżycko, Kolno, Łomża.

60. „Represje wobec Kościoła Katolickiego na Dolnym Śląsku i Opolszczyźnie 1945–1989" – OBEP Wrocław (2002) – Piława Górna, Wołów.

61. „Rotmistrz Witold Pilecki 1901–1948" – OBEP Warszawa (2008) – Bruksela (Belgia)

62. „Rozpoznawać! Wykrywać! Zapobiegać! Pod okiem »bezpieki«. SB 1956–1989" – OBEP Gdańsk (2004) – Warszawa.

63. „Ruch ludowy w służbie Rzeczypospolitej" – OBEP Kraków (2001) – Kielce, Warszawa.

64. „Rysunki sprzed ćwierć wieku... Grafiki Jacka Fedorowicza" – OBEP Gdańsk (2005) – Chorzów, Czechowice-Dziedzice, Czeladź, Dąbrowa Górnicza, Jastrzębie Zdrój, Katowice, Kobiór, Lubliniec Radomsko, Tarnowskie Góry.

65. „Skazani na karę śmierci przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Krakowie w latach 1946–1955" – OBEP Kraków (2008) – Dobczyce, Kraków, Nowy Targ.

66. „Skazani na karę śmierci w czasach stalinowskich i ich losy" – OBEP Wrocław (2004) – Brzeg Dolny, Węgliniec, Stary Węgliniec.

67. „Sługa Boży ksiądz Jerzy Popiełuszko (1947–1984)" – OBEP Białystok (2004) – Barcin, Bydgoszcz, Drezdenko, Grabów, Luboń, Lubsko, Napachanie, Pisz, Poznań, Toruń, Wąbrzeźno, Żelechów.

68. „Solidari cu Romania" („Solidarni z Rumunią") – OBEP Poznań (2008) – Bukareszt, Cluj, Sighietu, Marmatie, Timisoara (wszystkie prezentacje w Rumunii).

69. „Sowieckie Piekło 1939 – 1956" – OBEP Poznań (2002) – Gniezno, Jezierzyce Kościelne, Konin, Koziegłowy, Lubsko, Napachanie, Pleszew, Poznań, Suchy Las, Swarzędz, Śrem, Września, Zielona Góra.

70. „Sprawiedliwi Wśród Narodów Świata. Pomoc Polaków dla ludności żydowskiej w Małopolsce w latach 1939–1945" – OBEP Rzeszów (2008) – Kolbuszowa, Leżajsk, Rzeszów.

71. „Sprawiedliwi Wśród Narodów Świata" – OBEP Rzeszów (2004) – Łupków, Sędziszów Małopolski.

72. „Stan wojenny na Dolnym Śląsku" – OBEP Wrocław (2006) – Bogatynia, Lubiń, Międzybórz, Milicz, Pieńsk, Piława Górna, Polkowice, Węgliniec, Wołów, Wrocław.

73. „Stan wojenny. Spojrzenie po dwudziestu latach" – OBEP Gdańsk (2001) – Ostróda, Sztum.

74. „Stan wojenny. Spojrzenie po dwudziestu latach" – OBEP Kraków (2001) – Dobczyce, Kielce, Kraków, Spytkowice, Staszów, Wieliczka, Wieprz.

75. „Stan wojenny. Spojrzenie po latach" – OBEP Szczecin (2006) – Szczecin.

76. „Strajk w Hucie Stalowa Wola 22 VIII – 1 IX 1988 r." – OBEP Rzeszów (2008) – Stalowa Wola.

77. „Strajki ustrzycko-rzeszowskie grudzień 1980–luty 1981" – OBEP Rzeszów (2006) – Rzeszów, Ustrzyki Dolne.

78. „Sybiracy. Deportacje obywateli polskich w głąb ZSRR (1939–1941)" – OBEP Białystok (2002) – Białystok, Boguty Pianki, Łomża, Nowe Miasto Lubawskie, Olecko, Radom, Sadków, Świdnica, Wąbrzeźno.

79. „Szesnastu" – BEP – Chełmno, Hrubieszów, Lublin, Zamość.

80. „*Tarcza i miecz władzy ludowej*. SB na Rzeszowszczyźnie w latach 1957–1989" – OBEP Rzeszów (2005) – Ropczyce.

81. „Twarze mazowieckiej bezpieki" – OBEP Warszawa (2007).

82. „Twarze opolskiej bezpieki" – OBEP Wrocław (2007) – Grodkowo.

83. „Twarze radomskiej bezpieki" – OBEP Lublin (2008) – Kozienice, Zbrosza Duża, Zwoleń.

84. „Twarze rzeszowskiej bezpieki" – OBEP Rzeszów (2007) – Jasło.

85. „Twarze toruńskiej bezpieki. Kadra kierownicza 1945–1990" – OBEP Gdańsk, Delegatura IPN w Bydgoszczy (2007) – Toruń.

86. „Twarze warszawskiej bezpieki" – OBEP Warszawa (2006).

87. „Twarze włocławskiej bezpieki" – OBEP Gdańsk, Delegatura IPN w Bydgoszczy (2008) – Lipno.

88. „Twarze zielonogórskiej bezpieki" – OBEP Poznań (2008) – Nowa Sól, Szprotawa, Zielona Góra, Żagań, Żary.

89. „Uciekinierzy z PRL-u" – OBEP Katowice (2005) – Będzin, Dąbrowa Górnicza, Katowice, Puławy, Siemianowice, Wojkowice.

90. „Uroczystości Millennium chrztu Polski w Diecezji Gorzowskiej 1966–1967" – OBEP Szczecin – Barlinek, Białogard, Gorzów Wielkopolski, Koszalin, Myślibórz, Stargard Szczeciński, Złocieniec.

91. **„**W imieniu Rzeczypospolitej... Skazani na karę śmierci w województwie białostockim w latach 1944–1956" – OBEP Białystok (2006) – Augustów, Białystok, Kętrzyn.

92. „W objęciach Wielkiego Brata. Sowieci w Polsce 1944–1993" – OBEP Warszawa (2008) – Ryga (Łotwa).

93. „W poszukiwaniu nowego domu. Migracje ludności na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1950" – OBEP Szczecin (2006) – Barlinek, Przelewice, Szczecin.

94. „Walczyliśmy o nową Polskę, Polskę dla wszystkich". Por. Mieczysław Bujak (1926–1951)" – OBEP Wrocław (2001) – Bolesławiec.

95. „Wielki Głód na Ukrainie" – OBEP Kraków (2007) – Chęciny, Kielce.

96. „Wielkopolska w cieniu WRON-y" – OBEP Poznań (2007) – Chodzież, Drezdenko, Krzyż Wlkp., Suchy Las, Września, Zielona Góra.

97. „Wieś polska między dwoma totalitaryzmami (1939–1945)" – OBEP Rzeszów (2007) – Michniów, Sandomierz, Ustrzyki Dolne.

98. „*Więcej – Szybciej – Lepiej*. Współzawodnictwo pracy w Polsce Ludowej" – OBEP Katowice (2007) – Gorzów Wielkopolski, Kołobrzeg, Koszalin, Szczecin, Wodzisław Śląski.

99. „Władysław Koba (1914–1949)" – OBEP Rzeszów (2008) – Przemyśl.

100. „Wobec opresji. Zmagania o godność, wolność i sprawiedliwość" – OBEP Poznań (2008) – Poznań.

101. „Wokół Praskiej Wiosny. Interwencja w Czechosłowacji w 1968 r." – OBEP Wrocław (2003) – Koszalin, Szczecin.

102. „Wolności! Chleba! Poznański Czerwiec w fotografii" – OBEP Poznań (2006) – Koziegłowy, Poznań, Starachowice, Turek, Września, Zielona Góra, Złotów.

103. „*Wujek* w fotografii archiwalnej IPN" – OBEP Katowice (2008) – Katowice.

104. „Wygnańcy" – BEP (2008) – Kraków, Olsztyn, Gdańsk.

105. „Wypędzeni, przepędzeni.... Kształtowanie się nowego społeczeństwa na Warmii i Mazurach w latach 1945–1949" – OBEP Białystok, Delegatura IPN w Olsztynie (2003) – Olsztyn.

106. „Z Archiwum IPN" – OBEP Wrocław (2008) – Brzeg Dolny, Kłodzko, Lubiń, Wrocław.

107. „Z Archiwum X Departamentu MBP" – OBEP Warszawa (2006) – Szczecin.

108. „Z największą brutalnością. Zbrodnie Wermachtu w Polsce, wrzesień–październik 1939" – BEP (2004) – Głogów Dolnośląski, Koło, Ostrowiec Świętokrzyski, Płock, Wieluń.

109. „Za świętą sprawę – Żołnierze Łupaszki" – OBEP Gdańsk (2001) – Brodnica, Nowe Miasto Lubawskie, Nowy Dwór Gdański, Ostróda.

110. „Zagłada polskich elit. Akcja AB – Katyń" – BEP (2006) – Choszczno, Kościana, Kraśnik, Lublin, Monachium (Niemcy), Olsztyn, Opole Lubelskie, Poznań, Stargard Szczeciński, Szczecin, Tychy, Warszawa.

111. „Zanim nadeszła Zagłada... Położenie ludności żydowskiej Zagłębia Dąbrowskiego w okresie okupacji" – OBEP Katowice (2008) – Dąbrowa Górnicza, Sławkowo, Krzykawka, Olkusz, Katowice.

112. „Zaplute karły reakcji. Polskie Podziemie Niepodległościowe w latach 1944–1956" – OBEP Lublin (2006) – Brzeg, Drezdenko, Krotoszyn, Leszno, Poznań, Rawicz, Wrocław.

113. „Zbuntowane miasto. Szczeciński Grudzień '70 – Styczeń '71" – OBEP Szczecin (2007) – Gryfino.

114. „Zgasło słoneczko ludzkości. Reakcje społeczeństwa polskiego na śmierć Stalina" – OBEP Wrocław (2003) – Skwierzyna, Zielona Góra.

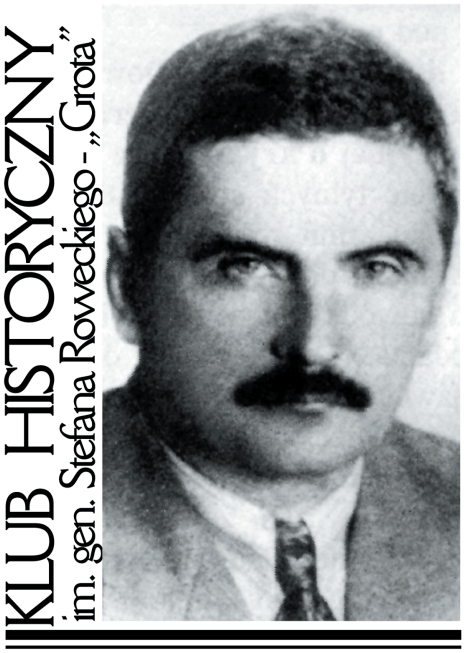
115. „Zrzeszenie Wolność i Niezawisłość w służbie Niepodległej" – OBEP Kraków (2005) – Brzesko, Skarżysko-Kamienna.

116. „Żołnierze Polski Walczącej" – OBEP Wrocław, Delegatura w Opolu (2008) – Czarnowąsy, Skarbimierz.

117. „Życie codzienne w okupowanej Wielkopolsce" – OBEP Poznań (2003) – Chodzież, Czapary, Drezdenko, Gostyń, Jezierzyce Kościelne, Poznań, Sieraków, Śmigiel, Trzcianka, Wronki, Zielona Góra.

118. „Życie na papierze. Niemiecka okupacja Rzeszowszczyzny w afiszach, obwieszczeniach i plakatach (1939–1944)" – OBEP Rzeszów (2007) – Leżajsk, Rzeszów, Ujemna.

Kluby historyczne
im. gen. Stefana Roweckiego-„GROTA”

BIAŁYSTOK
BRZEG
GORZÓW WIELKOPOLSKI
KALISZ
KATOWICE
KOSZALIN
KRAKÓW
LUBLIN
ŁÓDŹ
OLSZTYN
OPOLE
PABIANICE
PIOTRKÓW TRYBUNALSKI
POZNAŃ
PUŁAWY
SIERADZ
SZCZECIN
TRÓJMIASTO
WARSZAWA
WARSZAWA BIAŁOŁĘKA
WIELUŃ
WROCŁAW

ZAŁĄCZNIK NR 6: SPOTKANIA KLUBÓW IM. GEN. STEFANA ROWECKIEGO „GROTA" W R. 2009

Białystok			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
10 II 2009	Prezentacja książki Franceski Michalskiej *Cała radość życia. Na Wołyniu, w Kazachstanie, w Polsce*	Franceska Michalska	
31 III 2009	„»Cichociemni« żołnierze AK (1939–1945)"	Piotr Łapiński	pokaz filmu *Elżbieta Zawacka. Miałam szczęśliwe życie* w reż. Marka Widarskiego
13 V 2009	„Martyrologia duchowieństwa katolickiego archidiecezji wileńskiej w czasie II wojny światowej"	ks. prof. Tadeusz Krahal	
18 IX 2009	Spotkanie poświęcone komendantowi Okręgu Narodowego Zjednoczenia Wojskowego Białystok ppłk. Władysławowi Żwańskiemu ps. „Błękit"	Piotr Łapiński	pokaz filmu *Błękit* w reż. Adama Sikorskiego
Brzeg			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
21 I 2009	„Działalność KEDYWU AK i akcja »Burza« w Inspektoracie AK Czortków (Okręg AK Tarnopol)"	Marek Ściślak	
27 III 2009	„Skrobów 1944–1945. Obóz NKWD dla żołnierzy Armii Krajowej"	mjr Tadeusz Czajkowski	
16I V 2009	„Działania 27. Dywizji Piechoty Armii Krajowej w ramach Akcji »Burza«"	Marek Ściślak	
7 V 2009	„Działalność Inspektoratu Częstochowskiego Armii Krajowej"	dr Ksawery Jasiak	
20 VIII 2009	„Udział kresowiaków w Powstaniu Warszawskim"	Wspomnienia żołnierzy I Armii Wojska Polskiego płk. Zdzisława Jamnego i mjr. Tadeusza Czajkowskiego	Spotkanie z okazji 65. rocznicy Powstania Warszawskiego

17 IX 2009	„W 70. rocznicę agresji sowieckiej na Polskę 17 września1939”	Marek Ściślak	
Gorzów Wielkopolski			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
27 I 2009	„II konspiracja niepodległościowa ze szczególnym uwzględnieniem działalności V Wileńskiej Brygady AK i jej dowódcy mjr. Zygmunta Szendzielarza »Łupaszki«”	Piotr Szubarczyk	
17 III 2009	Spotkanie poświęcone gen. Elżbiecie Zawackiej „Zo”		
28 IV 2009	„Z dziejów gorzowskiej opozycji”	dr Dariusz Rymar	
26 V 2009	„Operacja »Ostra Brama« jako część Akcji »Burza«”	Janusz Hrybacz	
8 VI 2009	Spotkanie z Janem Sapkowskim, więźniem stalinowskim i członkiem podziemia antykomunistycznego		
24 IX 2009	„Młodzież z Partią…się rozliczy!”	Grzegorz Czapski	
26 XI 2009	„Generał Stanisław Sosabowski – historia życia”	Marcin Ozga	
17 XII 2009	Spotkanie połączone z prezentacją książki Józefa Jagodzińskiego *Bunkry na ruinach. Szkice do historii KL Stutthof-Außenlager Pölitz*		
Kalisz			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
9 II 2009	„Losy zesłańców na Sybir”	Eugenia Pastuszek	Spotkanie z okazji 80. rocznicy powołania Związku Sybiraków w Polsce
16 III 2009	Spotkanie poświęcone gen. Elżbiecie Zawackiej „Zo”	Młodzież z Klubu Historycznego im. Armii Krajowej przy Zespole Szkół Gastronomiczno-Hotelarskich w Kaliszu	Pokaz filmu *Elżbieta Zawacka. Miałam szczęśliwe życie* w reż. Marka Widarskiego

20 IV 2009	„Inwalidztwo jako konsekwencja udziału w II wojnie światowej oraz system stosowanej rehabilitacji poszkodowanych”	prof. dr hab. Czesław Jeśman	Spotkanie z okazji 90. rocznicy powstania Związku Inwalidów Wojennych RP
11 V 2009	„Społeczeństwo województwa kaliskiego wobec obrad »Okrągłego Stołu« w świetle materiałów Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Kaliszu”	dr Marek Kozłowski	
15 VI 2009	„Generał Tadeusz Kossowski 1888–1965”	Artur Ossowski	Spotkanie z okazji 65. rocznicy Powstania Warszawskiego
28 IX 2009	„Ostatni rozkaz gen. Franciszka Kleeberga”	Piotr Chmielowiec	Spotkanie z okazji 70. rocznicy najazdu Niemiec hitlerowskich na Polskę
19 X 2009	„Likwidacja elit społeczeństwa polskiego w Wielkopolsce w okresie wrzesień–grudzień 1939 r.”	dr Agnieszka Łuczak	
16 XI 2009	„Martyrologia duchowieństwa ewangelickiego w Polsce w czasie II wojny światowej na przykładzie rodziny biskupa Juliusza Bursche”	Alicja Dopart	
14 XII 2009	„Zapomniane miejsce martyrologii obywateli II RP – obóz zagłady w Kołdyczewie koło Baranowicz”	Antoni Galiński	Spotkanie z okazji 65. rocznicy zbrodniczej likwidacji obozu w Kołdyczewie
Katowice			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
13 III 2009	„U źródeł transformacji ustrojowej 1988–1989. Wykorzystanie źródeł IPN na lekcjach z historii współczesnej”	Bogusław Tracz	Wykład otwarty dla nauczycieli

3 VI 2009	Spotkanie poświęcone cichociemnym	Michał Mika-Młot	
21 X 2009	„Jak polscy matematycy zrewolucjonizowali kryptologię”	dr Marek Grajek	
Koszalin			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
29 I 2009	Prezentacja publikacji prof. dr. hab. Bogusława Polaka i dr. Michała Polaka *Wybitnie wroga jednostka. Komuniści przeciwko gen. W. Andersowi. Wybór dokumentów*		
19 II 2009	Spotkanie poświęcone książce A. Słabiga *Aparat bezpieczeństwa wobec mniejszości narodowych na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1989*		
25 III 2009	„Powojenne wydarzenia stanowiące następstwo pobytu i działań Armii Czerwonej”	dr Zenon Kachnicz	
8 IV 2009	„Działalność X Departamentu MBP”	dr Radosław Ptaszyński	
23 IV 2009	„Strażnicy kłamstw. Powojenna historia Enigmy”	dr Marek Grajek	
11 V 2009	„»Operacja Podhale«. Społeczeństwo polskie wobec inwazji wojsk Układu Warszawskiego na Czechosłowację w sierpniu 1968 r.”	dr Sebastian Ligarski	
3 VII 2009	„Poszukiwania miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego na podstawie oświadczeń IPN we Wrocławiu”	dr hab. Krzysztof Szwagrzyk	
30 IX 2009	„Wrześniowe spory – 1 i 17 września 1939”	prof. Bogusław Polak	
24 XI 2009	„Generał Stanisław Sosabowski – historia życia”	Marcin Ozga	

Kraków			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
21 IV 2009	„Minęło sto lat… (1909–2009). Kilka obrazów z życia gen. Elżbiety Zawackiej »Zo«”	Katarzyna Minczykowska	
26 V 2009	„Niemieckie obozy śmierci w relacjach świadków”	Józef Stós, Stanisław Szuro, Anna Jagodzińska (historia ks. kanonika Leona Stępniaka)	
29 IX 2009	Sesja naukowo-edukacyjna „Wrzesień 1939”	Elżbieta Jakimek-Zapart, dr Teodor Gąsiorowski, dr Krzysztof Mroczkowski, Maciej Zakrzewski, Dawid Golik	Spotkanie z okazji 70. rocznicy wybuchu II wojny światowej
Lublin			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
21 I 2009	„Żydowski opór na ziemiach polskich w okresie okupacji niemieckiej”	Robert Kuwałek	
7 V 2009	„Polski wywiad w czasie II wojny światowej”	dr Jan S. Ciechanowski	
20 IX 2009	Udział w uroczystych obchodach 70. rocznicy bitew pod Tomaszowem Lubelskim		
Łódź			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
21 I 2009	„Gestapo w walce z pomorską konspiracją”	prof. dr hab. Andrzej Gąsiorowski	Promocja książki Andrzeja Gąsiorowskiego *Jan Kaszubowski i służby specjalne – gestapo, smiersz, UB...*
18 II 2009	„Generał Elżbieta Zawacka »Zo« – życie i działalność”	Katarzyna Minczykowska	

31 III 2009	„Profesor Halina Szwarc (1923–2002). Biografia niezwykła żołnierza wywiadu Armii Krajowej”	dr Krzysztof Lesiakowski	Promocja książki Haliny Szwarc *Wspomnienia z pracy w wywiadzie antyhitlerowskim ZWZ-AK*
22 IV 2009	„Katyń… nasz ból powszedni”	prof. dr hab. Wojciech Materski	
20 V 2009	„Podstawy wszczęcia śledztwa w sprawie śmierci premiera i wodza naczelnego RP, gen. Władysława Sikorskiego w dniu 4 lipca 1943 r. w Gibraltarze i dotychczasowe ustalenia w tej sprawie”	prok. Dariusz Psiuk	
17 VI 2009	„Straty osobowe Kościoła katolickiego w czasie okupacji sowieckiej 1939–1941, 1944–1945”	prof. dr hab. Roman Dzwonkowski	
30 VII 2009	„Gen. Edward Pfeiffer »Radwan« – łodzianin, legionista, powstaniec warszawski”	dr Tomasz Toborek	Spotkanie z okazji 65. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego; promocja książki Tomasza Toborka *Gen. Edward Pfeiffer „Radwan”*
16 IX 2009	„Zbrodnie Luftwaffe w regionie łódzkim we wrześniu 1939 r.”	Artur Ossowski	promocja wydawnictw Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi: *Wieluń 1 IX 1939 r.* oraz *Wieluń był pierwszy. Bombardowania lotnicze miast regionu łódzkiego we wrześniu 1939 r.*
1 X 2009	„Losy aresztowanych w rejencji kalisko-łódzkiej w latach 1939–1940”	Antoni Galiński	
28 X 2009	„Egzekucja profesorów lwowskich w lipcu 1941 r.”	prof. dr hab. Włodzimierz Bonusiak	

19 XI 2009	„Polityka władz Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce w okresie internowania prymasa Stefana Wyszyńskiego 1953–1956”	dr hab. Jan Żaryn	
16 XII 2009	„Polscy pracownicy nauki – ofiary zbrodni sowieckich w latach II wojny światowej”	dr Sławomir Kalbarczyk	
Olsztyn			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
18 III 2009	„Rozkaz scaleniowy gen. Władysława Sikorskiego – Geneza Armii Krajowej”; prezentacja sylwetki gen. Elżbiety Zawackiej „Zo”	dr Karol Sacewicz, dr Piotr Kardela	
24 IV 2009	Spotkanie z prokuratorem Stefanem Śnieżko koordynującym na początku lat dziewięćdziesiątych minionego stulecia prace polskiej komisji badającej zbrodnię katyńską		Spotkanie z okazji Dnia Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej
12 VII 2009	„Działalność Armii Krajowej na Wileńszczyźnie w ramach Akcji »Burza«”	Ryszard Krępuła	Spotkanie z okazji 65. rocznicy operacji Armii Krajowej „Ostra Brama”
21 X 2009	„Sytuacja ludności rodzimej (Warmiaków i Mazurów) po wkroczeniu do Prus Wschodnich Armii Czerwonej 1944–1945”	dr Ryszard Tomkiewicz	
Opole			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
17 III 2009	„Sytuacja Kościoła katolickiego na Śląsku Opolskim po 1945 r.”	ks. prof. Alojzy Sitek	
21 IV 2009	„Powstańcy warszawscy – członkowie Biura Informacji i Propagandy KG Armii Krajowej w niewoli niemieckiej”	dr Renata Kobylarz	

8 V 2009	Koncert pieśni patriotycznych i otwarcie wystawy „Tobie Polsko…”	prowadzenie: dr Aneta Czajka	Spotkanie w Zespole Szkół w Czarnowąsach
16 XI 2009	„Znaczenie 11 listopada 1918 r.”	prof. dr hab. Krzysztof Kawalec	
Pabianice			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
22 I 2009	„Życie i działalność mjr. Adama Trybusa ps. »Gaj«”	Justyna Kowalewska	
26 III 2009	„Kościół łódzki w stanie wojennym”	Stanisław Stępień	
28 V 2009	„Niszczenie akt operacyjnych z terenu woj. łódzkiego przez UB i SB w latach 1945–1990”	Radosław Peterman	
24 VI 2009	„Zbuntowane miasto. Poznański czerwiec 1956”	dr Konrad Białecki	
24 IX 2009	„15. Pułk Piechoty w bitwie pabianickiej 7 września 1939”	Piotr Worpus	
29 X 2009	„Jeden z sześciu najaktywniejszych ludzi europejskiego ruchu oporu – rtm. Witold Pilecki 1901–1948”	Jacek Pawłowicz	
26 XI 2009	„Płk Henryk Kazimierz Świetlicki, organizator wojsk pancernych” (w 65. rocznicę bitwy o Monte Cassino)	dr Waldemar Handke	
10 XII 2009	„Procesy pabianiczan przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Łodzi (1946–1955)”	dr Joanna Żelazko	
Piotrków Trybunalski			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
15 I 2009	„Brygada Świętokrzyska NSZ – droga do wolności”	Rafał Sierchuła	

26 II 2009	„Wielki Głód na Ukrainie w latach 1932–1933 i stosunek polskiej dyplomacji oraz wywiadu II RP do tragedii za Zbruczem”	dr Robert Kuśnierz	Promocja książki Roberta Kuśnierza *Pomór w raju bolszewickim – głód na Ukrainie w latach 1932–1933 w świetle polskich dokumentów dyplomatycznych i dokumentów wywiadu*
26 III 2009	„Konspiracyjne organizacje młodzieżowe w Piotrkowskiem w świetle akt Wojskowego Sądu Rejonowego (1946–1955)”	dr Joanna Żelazko	Wspomnienia Jerzego Biesiadowskiego z działalności w nielegalnym Związku Harcerstwa Polskiego w latach 1949–1955
23 IV 2009	„Funkcjonariusze Komendy Wojewódzkiej Policji w Łodzi – ofiary Zbrodni Katyńskiej”; „Ofiary Zbrodni Katyńskiej w grobach w Miednoje”	Piotr Zawilski, Ryszard Stasiak	
21 V 2009	„Policyjne formacje niemieckie w walce z wydzielonym Oddziałem mjr. Henryka Dobrzańskiego »Hubala«”	sędzia Andrzej Jankowski	
26 V 2009	Spotkanie poświęcone pamięci gen. prof. dr hab. Elżbiecie Zawackiej ps. „Zo”	Uczniowie Zespołu Szkół im. Janka Bytnara w Kaliszu	Spotkanie w IV Liceum Ogólnokształcącym im. gen. S. Roweckiego „Grota” w Piotrkowie Trybunalskim
18 VI 2009	„Ojciec i syn. Pułkownik Henryk Kowalówka, komendant Okręgu Poznań AK, i Jerzy Kowalówka, żołnierz 25. Pułku Piechoty AK”	Aleksandra Pietrowicz, mjr dr Halina Kępińska „Kora”	
10 IX 2009	„Walki o Piotrków Trybunalski we wrześniu 1939 r.”	prof. dr hab. Zygmunt Matuszak	

22 X 2009	„Kolektywizacja rolnictwa w regionie piotrkowskim”	Leszek Próchniak	
19 XI 2009	„Działalność aparatu bezpieczeństwa wobec Konspiracyjnego Wojska Polskiego w Piotrkowskiem”	Robert Rabiega	
17 XII 2009	„Mieszkańcy regionu piotrkowskiego w KL Gross Rosen”	Barbara Sawicka	
Poznań			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
19 III 2009	„Elżbieta Zawacka – życie w służbie Ojczyzny”	Aleksandra Pietrowicz	Pokaz filmu *Elżbieta Zawacka. Miałam szczęśliwe życie* w reż. Marka Widarskiego
31 III 2009	„Aparat bezpieczeństwa wobec Wielkopolan w latach 1945–1956”	dr Agnieszka Łuczak, Aleksandra Pietrowicz	
20 III 2009	Wykład o metropolicie poznańskim, arcybiskupie Antonim Baraniaku	ks. bp Marek Jędraszewski	Prezentacja książki ks. bp. Marka Jędraszewskiego *Teczki na Baraniaka*, t.1 *Świadek* i t. 2 *Kalendarium działań SB*
27 X 2009	Promocja najnowszego wydawnictwa albumowego poznańskiego oddziału IPN *Polityczne oczyszczanie gruntu. Zagłada polskich elit w Wielkopolsce 1939–1941*	dr Agnieszka Łuczak, Aleksandra Pietrowicz	Pokaz filmu dokumentalnego *Liść klonu* zrealizowanego przez Muzeum Śremskie
Puławy			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
13 XII 2009	„Teresa. Trawa. Robot. Największa operacja komunistycznych służb specjalnych”	Wojciech Sumliński	Spotkanie inauguracyjne

Sieradz			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
19 I 2009	„Bombardowanie Sieradza przez lotnictwo sowieckie 20 stycznia 1945 r.”	Jerzy Kowalski	Wykład w Zakładzie Karnym w Sieradzu
16 III 2009	Pokaz filmu *Elżbieta Zawacka. Miałam szczęśliwe życie* w reż. Marka Widarskiego	wprowadzenie: Anna Piestrzeniewicz	
20 IV 2009	„Ułan i pancerniak – generał Michał Gutowski (1910–2006)”	Zenon Jóźwiak	
20 IV 2009	„Pracownicy i funkcjonariusze służby więziennej w mogiłach katyńskich”	płk dr Krystian Bedyński	Wykład w Zakładzie Karnym w Sieradzu
11 V 2009	„Bitwa pod Monte Cassino z perspektywy 65 lat”	dr Janusz Wróbel	
26 V 2009	Spotkanie poświęcone pamięci gen. prof. dr hab. Elżbiecie Zawackiej ps. „Zo”	Uczniowie Zespołu Szkół im. Janka Bytnara w Kaliszu	Spotkanie w Liceum Ogólnokształcącym w Złoczewie
15 VI 2009	„Obława augustowska w lipcu 1945 r. w świetle materiałów archiwalnych i śledczych”	Mariusz Filipowicz	
3 IX 2009	„Zbrodnie popełnione przez żołnierzy niemieckich we wrześniu na obszarze powiatów sieradzkiego i wieluńskiego”; „Atak Luftwafe na bezbronne miasta Wieluń i Działoszyn”; „Zagłada Złoczewa”; „Zbrodnie Wehrmachtu na terenie powiatu sieradzkiego”	Jerzy Kowalski, Jan Książek, Antoni Galiński, Józef Szubzda	Sesja popularno-naukowa w 70. rocznicę zagłady Złoczewa w Liceum Ogólnokształcące w Złoczewie
28 IX 2009	„VII Rejon Armii Krajowej [Poligon] w obwodzie Sieradzkim”; „Poligon niemieckich wojsk pancernych pod Sieradzem”	por. Stanisław Kałuziak, Michał Szerer	

28 IX 2009	Pokaz filmu *Elżbieta Zawacka. Miałam szczęśliwe życie* w reż. Marka Widarskiego	wprowadzenie do filmu: Anna Piestrzeniewicz	Spotkanie z młodzieżą z Publicznego Gimnazjum i Zespołu Szkół ponad-gimnazjalnych w Warcie
28 IX 2009	„Poligon niemieckich wojsk pancernych pod Sieradzem”	Michał Szerer	Wykład w Zakładzie Karnym w Sieradzu
19 X 2009	„Obwód Łask Armii Krajowej”	por. Stanisław Osiński	
19 X 2009	Pokaz filmu *Elżbieta Zawacka. Miałam szczęśliwe życie* w reż. Marka Widarskiego	wprowadzenie do filmu: Anna Piestrzeniewicz	Spotkanie w Liceum Ogólnokształcącym im. Wojska Polskiego w Błaszkach
16 XI 2009	„Eksterminacja inteligencji w rejencji łódzko-kaliskiej w latach 1939–1940”	Antoni Galiński	
14 XII 2009	„Stan wojenny na ziemi sieradzkiej”	Andrzej Czyżewski	
14 XI 2009	„Złoczew 2 września 1939 r.”	Antoni Galiński	Wykład w Zakładzie Karnym w Sieradzu
Szczecin			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
22 I 2009	„Działania komunistycznego aparatu represji wobec środowiska kombatanckiego wileńskiej Armii Krajowej 1945–1980”	dr Piotr Niwiński	
26 II 2009	Spotkanie poświęcone gen. Elżbiecie Zawackiej „Zo”		Pokaz filmu *Elżbieta Zawacka. Miałam szczęśliwe życie* w reż. Marka Widarskiego
26 III 2009	„Poszukiwania miejsc pochówków ofiar terroru komunistycznego na przykładzie ppor. Mieczysława Bujaka”	dr hab. Krzysztof Szwagrzyk	
23 IV 2009	„Strażnicy kłamstw. Powojenna historia Enigmy”	dr Marek Grajek	

14 X 2009	Wykład podsumowujący wieloletnie badania, których wyniki opublikowane zostały w książce *Za pierwszego Sowieta*	dr hab. Rafał Wnuk	
26 IX 2009	„Śladami zdrajców »Grota« Roweckiego. Dylematy historyka, dziennikarza Radia Wolna Europa i członka rodziny”	dr Witold Pronobis	
16 XII 2009	„Wyniki ustaleń Zakładu Medycyny Sądowej Pomorskiej Akademii Medycznej oraz Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Szczecinie w sprawie żołnierzy Bojowego Oddziału Armii (BOA)”	dr Paweł Skubisz, dr Andrzej Ossowski	
Trójmiasto			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
11 III 2009	„Generał Władysław Sikorski”	dr hab. Jacek Tebinka	
28 IV 2009	„Rozstrzelany oddział. 3 Wileńska Brygada Narodowego Zjednoczenia Wojskowego”	Jerzy Kułak	
1 VII 2009	„Kościół chełmiński w czasach komunizmu”	dr Piotr Szczudłowski	
16 IX 2009	„Sowiecka agresja”	dr hab. Piotr Niwiński; część artystyczna przygotowana przez uczniów SP w Sopocie	Spotkanie z okazji 70. rocznicy agresji sowieckiej na Polskę; odsłonięcie tablicy pamiątkowej ku czci gen. Elżbiety Zawackiej ps. „Zo”
26 X 2009	Spotkanie z Anną Machcewicz, autorką książki *Kazimierz Moczarski. Biografia*		
30 XI 2009	„Drogi do niepodległości. USA wobec spraw polskich w 1918 r.”	dr Przemysław Różański	

Warszawa			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
22 I 2009	Spotkanie z cyklu: „Komendanci i dowódcy SZP-ZWZ-AK" „Generał Leopold Okulicki »Niedźwiadek«"	dr hab. Janusz Kurtyka	Pokaz filmu *Niedźwiadek* z cyklu „Dowódcy AK" w reż. Zofii Kunert, Andrzeja K. Kunerta
26 II 2009	„»Tej zorganizowanej kreciej robocie musimy się twardo i konsekwentnie przeciwstawiać«, czyli władze Polski Ludowej wobec zakonów żeńskich na przykładzie sióstr urszulanek Serca Jezusa Konającego"	s. Małgorzata Krupecka USJK	
18 III 2009	„Z dziejów Wydziału Łączności Zagranicznej Komendy Głównej AK krypt. »Zagroda«"	Andrzej Przewoźnik	Spotkanie poświęcone śp. Elżbiecie Zawackiej „Zo"
16 IV 2009	„Życie w służbie"	Kazimierz Krajewski	Spotkanie poświęcone pamięci gen. bryg. Stanisława Karolkiewicza ps. „Szczęsny"
14 V 2009	„Warszawa i Polska w oku kamery wroga 1939–1945"	Zygmunt Walkowski	
18 VI .2009	Pokaz filmów: *Skrawek piekła na Podolu* w reż. Jolanty Chojeckiej-Kessler i *Tragedia Garbatki* w reż. Małgorzaty Tytus-Ogrodnik, Andrzeja Jana Kumora	Andrzej Kumor	
24 IX 2009	Pokaz filmu *11 listopada* w reż. Kamila Kulczyckiego, Urszuli Szałaty	Tadeusz Filipkowski	
14 X 2009	Spotkanie poświęcone gen. Stefanowi Mossorowi	dr Jarosław Pałka	
19 X 2009	pokaz filmu *Polskie Termopile* w reż. Leszka Wiśniewskiego	wprowadzenie: dr hab. Jacek Sawicki, Leszek Wiśniewski	Inauguracja spotkań filmowych
19 XI 2009	„Polska tajna administracja cywilna 1940–1945"	dr Waldemar Grabowski	

23 XI 2009	Pokaz filmu *Obrona Lwowa* w reż. Krzysztofa Langa	wprowadzenie: dr hab. Jacek Sawicki	Spotkanie filmowe
14 XII 2009	*Dni, które wstrząsnęły Polską* w reż. Jacka Sawickiego	wprowadzenie: prof. dr hab. Jerzy Eisler	Spotkanie filmowe
Warszawa Białołęka			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
26 X 2009	„Pułkownik Kukliński”	prof. Józef Szaniawski	Spotkanie inauguracyjne
Wieluń			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
16 I 2009	„Polskie dzieci na tułaczych szlakach”	dr Janusz Wróbel	Pokaz filmu *Dzieci* zrealizowanego przez grupę filmową Armii Andersa w Zespole Szkół nr 1 w Wieluniu
20 II 2009	„Niemieckie wysiedlenia ludności polskiej z powiatu wieluńskiego w latach okupacji hitlerowskiej”	prof. dr hab. Tadeusz Olejnik	Spotkanie w II Liceum Ogólnokształcącym im. Janusza Korczaka w Wieluniu
27 III 2009	Spotkanie poświęcone pamięci gen. prof. dr hab. Elżbiety Zawackiej „Zo”	Dariusz Gajewski	Spotkanie w I Liceum Ogólnokształcącym im. Tadeusza Kościuszki w Wieluniu
23 IV 2009	„Zbrodnia katyńska w procesie norymberskim”	prof. dr hab. Witold Kulesza	
15 V 2009	„Od »Waltera« do »Gertrudy« – rzecz o gen. Zygmuncie Janke – dowódcy wywiadu w Okręgu AK Łódź, dowódcy Okręgu Śląskiego AK”	Artur Ossowski	Spotkanie w Zespole Szkół nr 1 w Wieluniu
5 VI 2009	„KL Auschwitz – 11 blok śmierci – pozostał po nich ślad”	dr Adam Cyra	Spotkanie w II Liceum Ogólnokształcącym im. Janusza Korczaka w Wieluniu

11 IX 2009	„Wrzesień 1939 r. na Kresach Wschodnich RP”	Antoni Galiński	Spotkanie w Zespole Szkół nr 3 im. Mikołaja Kopernika w Wieluniu
16 X 2009	„Geneza i konsekwencje konfliktu polsko-czechosłowackiego w okresie międzywojennym”	dr Sebastian Pilarski	
6 XI 2009	„Proces księdza Romana Gradolewskiego i ojca Alojzego Jacka Hoszyckiego przez Sądem Apelacyjnym w Łodzi – wrzesień 1949 r.”	dr Sebastian Ligarski	
11XII 2009	„Generał Kazimierz Sosnkowski – współtwórca niepodległości”	dr Jerzy Kirszak	Spotkanie w II Liceum Ogólnokształcącym im. Janusza Korczaka w Wieluniu
Wrocław			
Data	**Tematyka spotkania**	**Prelegent**	**Informacje dodatkowe**
29 I 2009	„Działania resortu bezpieczeństwa wobec księdza kardynała Bolesława Kominka w latach 1945–1974”	dr Stanisław Bogaczewicz	
26 II 2009	„Powołanie Armii Krajowej”	dr Ksawery Jasiak	
26 III 2009	Spotkanie poświęcone osobie generała Augusta Emila Fieldorfa – „Nila”	dr Jerzy Kirszak	
23 IV 2009	„Zbrodnia katyńska”	dr Jerzy Kirszak	
28 V 2009	„Rok 1989”	dr Grzegorz Waligóra	
25 VI 2009	Wykład poświęcony gen. Elżbiecie Zawackiej „Zo”	Wojciech Trębacz	
22 X 2009	„Dwa oblicza Września”	dr Jerzy Kirszak	
26 XI 2009	Wykład poświęcony majorowi Henrykowi Dobrzańskiemu „Hubalowi”	dr Tomasz Gałwiaczek	

ADRESY BIUR, ODDZIAŁÓW I DELEGATUR INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ

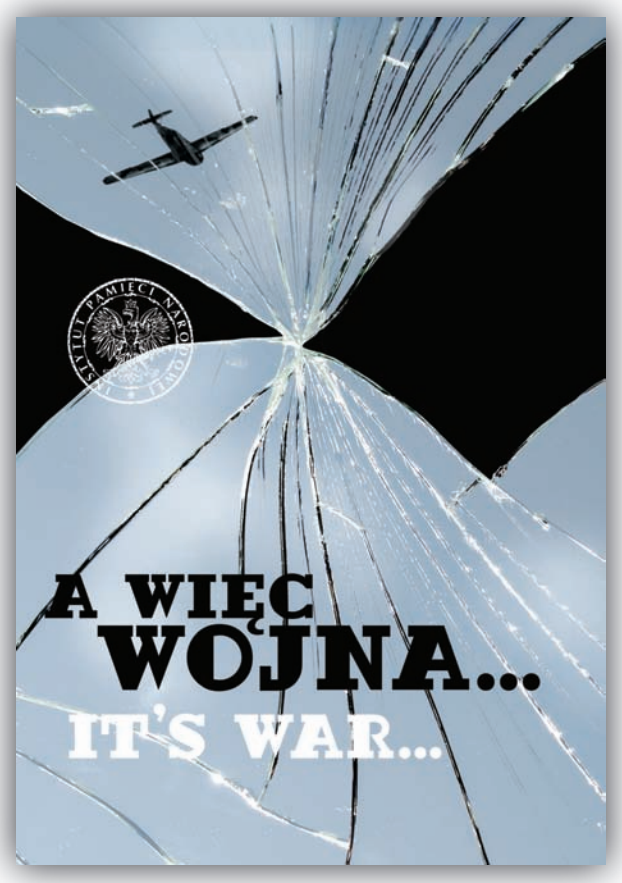
www.ipn.gov.pl

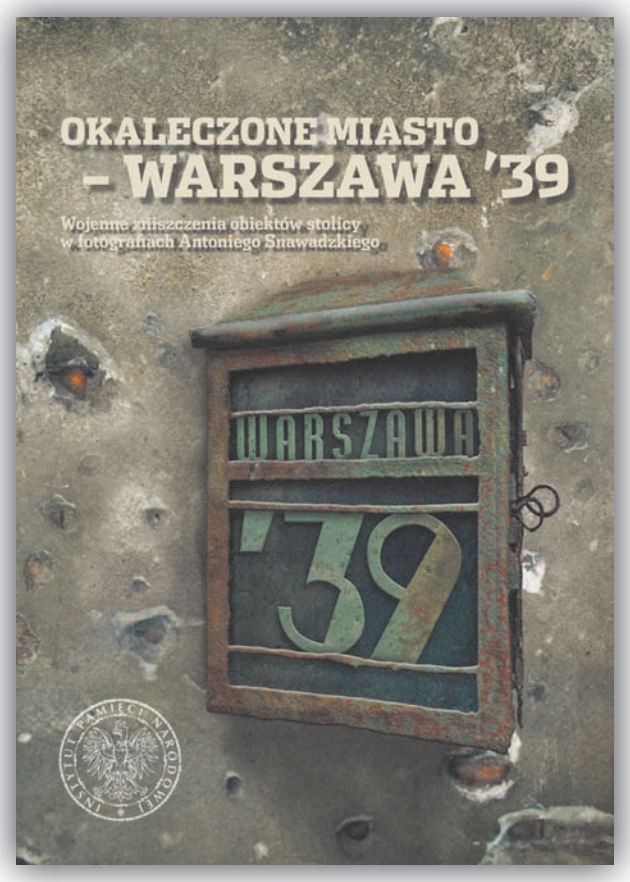
Prezes IPN dr hab. Janusz KURTYKA	ul. Towarowa 28, 00-839 Warszawa sekretariat tel. (0-22) 581 85 22, 581 85 23 fax. (0-22) 581 85 24
Zastępca Prezesa IPN Maria DMOCHOWSKA	ul. Chłodna 51, 00-867 Warszawa sekretariat tel. (0-22) 526 19 41, 526 19 40 fax. (022) 526 19 43
Zastępca Prezesa IPN dr Franciszek GRYCIUK	ul. Towarowa 28, 00-839 Warszawa sekretariat tel. (0-22) 581 87 38, fax. (0-22) 581 85 63
Główna Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Dyrektor prok. Dariusz GABREL	pl. Krasińskich 2/4/6, 00-207 Warszawa sekretariat tel. (0-22) 530 86 56 fax. (0-22) 530 90 87
Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów Dyrektor dr Zbigniew NAWROCKI	ul. Towarowa 28, 00-839 Warszawa sekretariat, tel. (0-22) 581 86 01 fax. (0-22) 581 86 34
Biuro Edukacji Publicznej Dyrektor dr Łukasz KAMIŃSKI	ul. Hrubieszowska 6a 01-209 Warszawa sekretariat: tel. (0-22) 431 83 83, fax. (0-22) 431 83 80
Biuro Lustracyjne Dyrektor prok. Jacek WYGODA	ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa sekretariat: tel. (0-22) 693 45 73, (0-22) 693 45 82
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku	ul. Warsztatowa 1A, 15-637 Białystok sekretariat: tel. (0-85) 664 57 01, fax. (0-85) 664 57 00
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku	ul. Witomińska 19, 81-311 Gdynia sekretariat: tel. (0-58) 660 67 00, fax. (0-58) 660 67 01
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach	ul. Kilińskiego 9, 40-061 Katowice sekretariat: tel. (0-32) 609 98 41, fax. (0-32) 609 98 42
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie	ul. Reformacka 3, 31-012 Kraków sekretariat: tel. (0-12) 426 21 35, 421 19 61, fax. (0-12) 421 11 00

Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie	ul. Szewska 2, 20-086 Lublin sekretariat: tel. (0-81) 536 34 01, fax. (0-81) 536 34 02
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi	ul. Orzeszkowej 31/35, 91-479 Łódź sekretariat: tel. (0-42) 616 27 45, fax. (0-42) 616 27 48
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu	ul. Rolna 45a, 61-487 Poznań sekretariat: tel. (0-61) 835 69 00, fax. (0-61) 835 69 03
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie	ul. Słowackiego 18, 35-060 Rzeszów sekretariat: tel. (0-17) 860 60 18, fax. (0-17) 860 60 39
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie	ul. Janickiego 30, 71-270 Szczecin tel. (0-91) 48 49 800, fax. (0-91) 48 49 811
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie	ul. Chłodna 51, 00-867 Warszawa sekretariat: tel. (0-22) 526 19 10, 526 19 11, fax. (0-22) 526 19 13
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu	ul. Sołtysowicka 21a, 51-168 Wrocław sekretariat: tel. (0-71) 326 76 00, fax. (0-71) 326 76 03
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Bydgoszczy	ul. Grudziądzka 9-15, 85-130 Bydgoszcz sekretariat: tel. (0-52) 325 95 00, fax. (0-52) 325 95 01
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Gorzowie Wlkp.	ul. Jagiellończyka 8, 66-400 Gorzów Wielkopolski sekretariat: tel./fax (0-95) 71 15 725
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach	Al. Na Stadion 1, 25-127 Kielce sekretariat: tel. (0-41) 340 50 50, fax. (0-41) 340 50 96
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Koszalinie	ul. Andersa 34, 75-950 Koszalin sekretariat: tel./fax (0-94) 342 85 02
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Olsztynie	ul. Partyzantów 87, 10-402 Olsztyn sekretariat: (0-77) 521 48 00, fax (0-89) 521 48 01
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Opolu	ul. Oleska 31, 45-052 Opole sekretariat: tel./fax (0-77) 453 84 78
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Radomiu	ul. Żeromskiego 53, 26-600 Radom tel. (0-48) 368 24 04, fax (0-48) 362 24 01

Wydawnictwa
Instytutu Pamięci Narodowej
– Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

ALBUMY

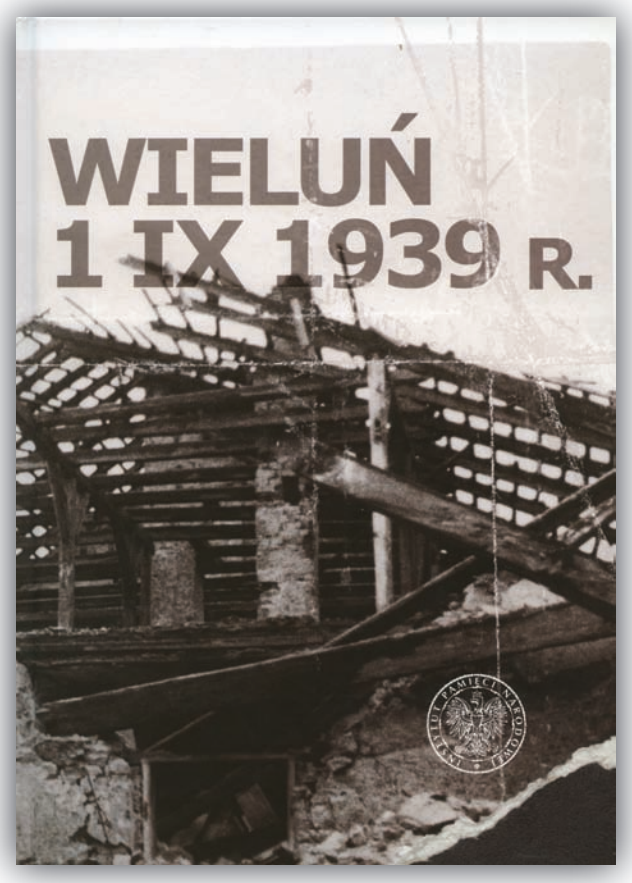

A WIĘC
WOJNA...
IT'S WAR...

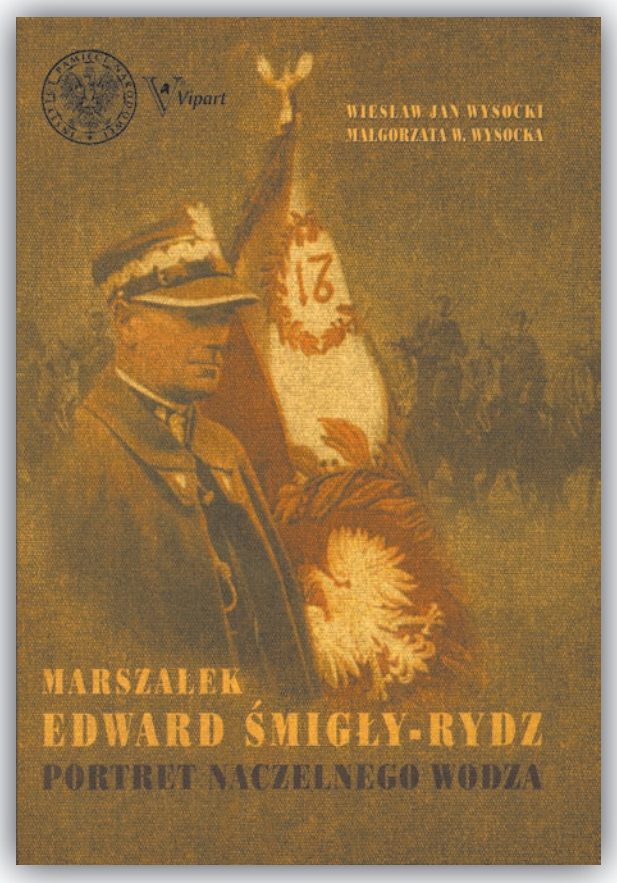

OKALECZONE MIASTO
– WARSZAWA '39
Wojenne zniszczenia obiektów stolicy
w fotografiach Antoniego Śnawadzkiego
WARSZAWA
'39

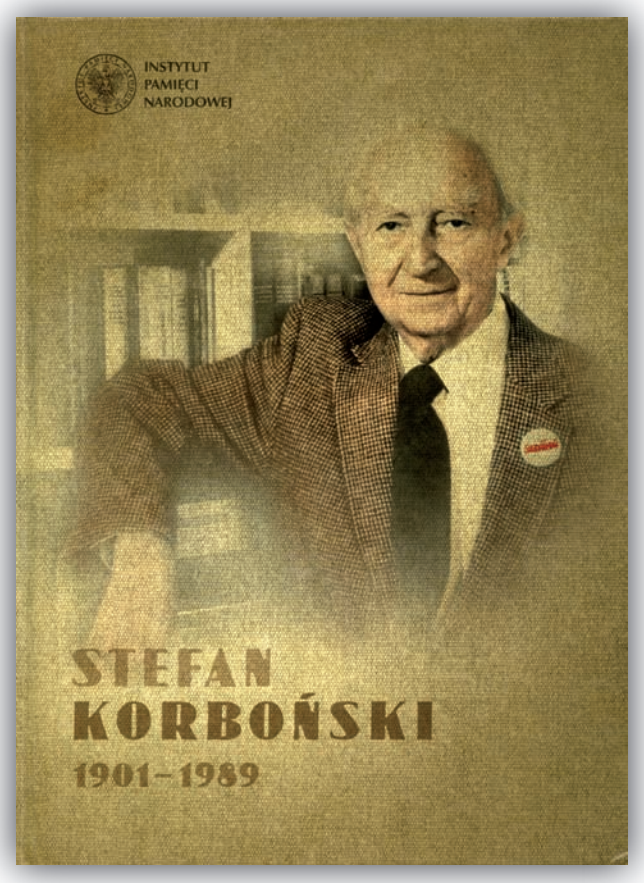

1939
1989
ZACZĘŁO SIĘ
W POLSCE

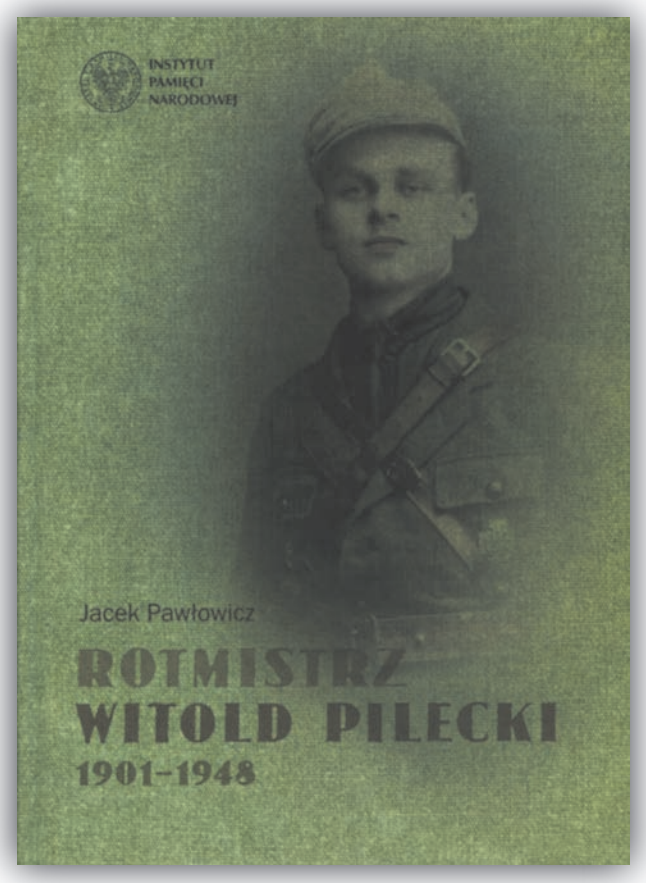

1939
1989
IT ALL BEGAN
IN POLAND...

ALBUMY

WIELUŃ
1 IX 1939 R.

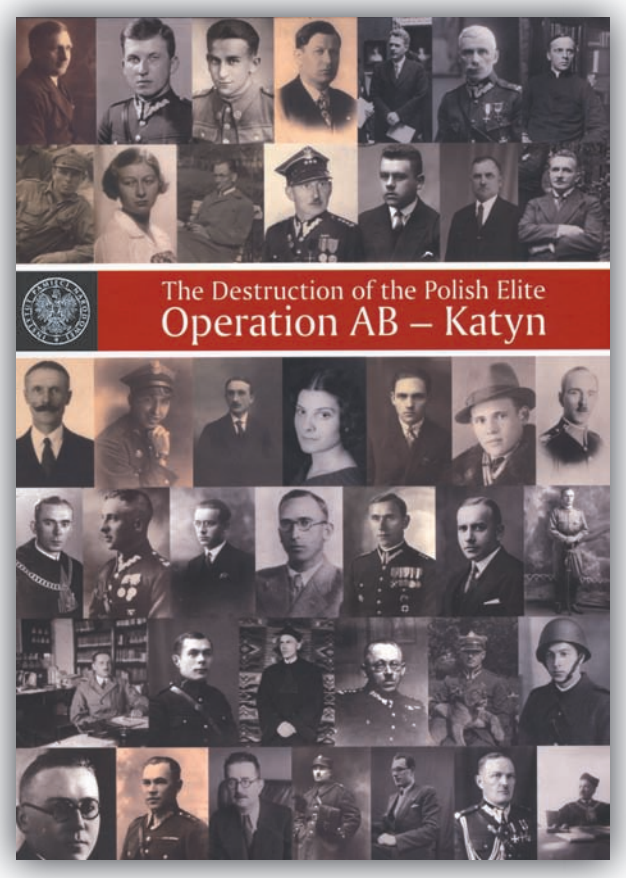

Vipart
WIESŁAW JAN WYSOCKI
MAŁGORZATA W. WYSOCKA
MARSZAŁEK
EDWARD ŚMIGŁY-RYDZ
PORTRET NACZELNEGO WODZA

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
STEFAN
KORBOŃSKI
1901–1989

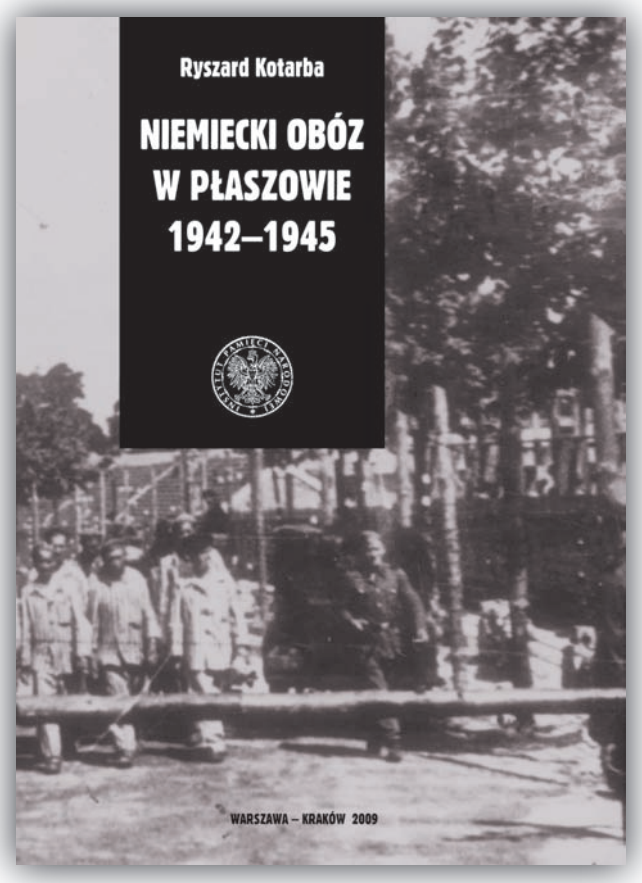

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Jacek Pawłowicz
ROTMISTRZ
WITOLD PILECKI
1901–1948

ALBUMY

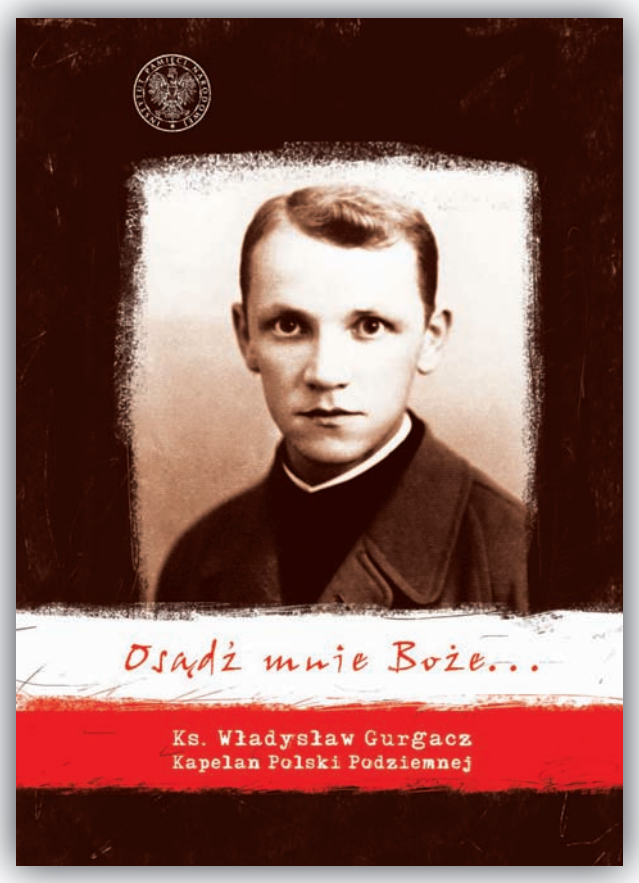

Zagłada polskich elit | Akcja AB – Katyń

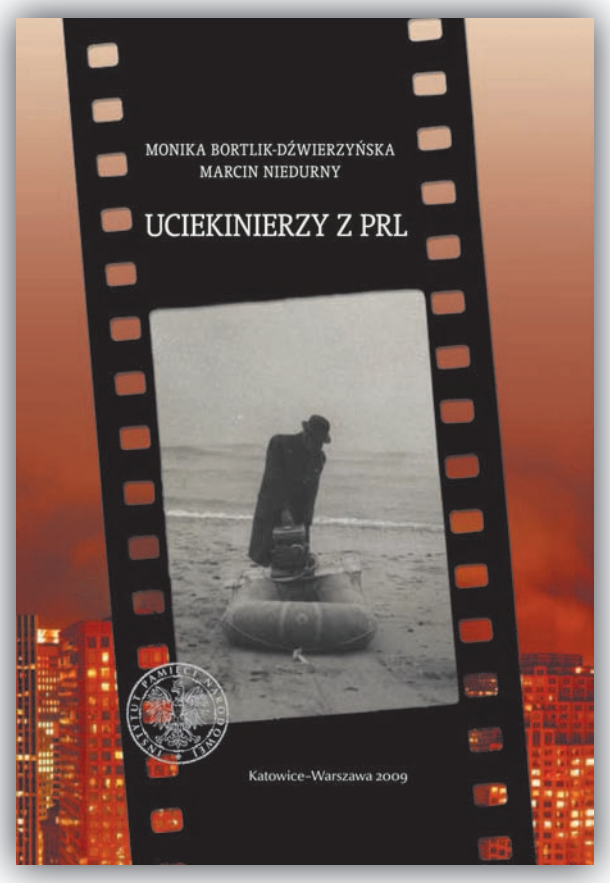

The Destruction of the Polish Elite
Operation AB – Katyn

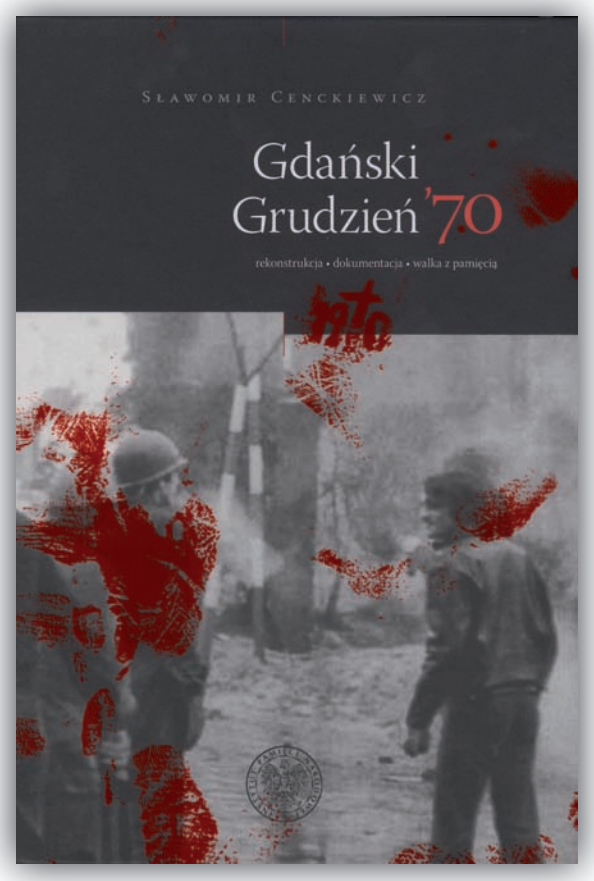

GETTO ŁÓDZKIE
LITZMANNSTADT
GETTO 1940-1944

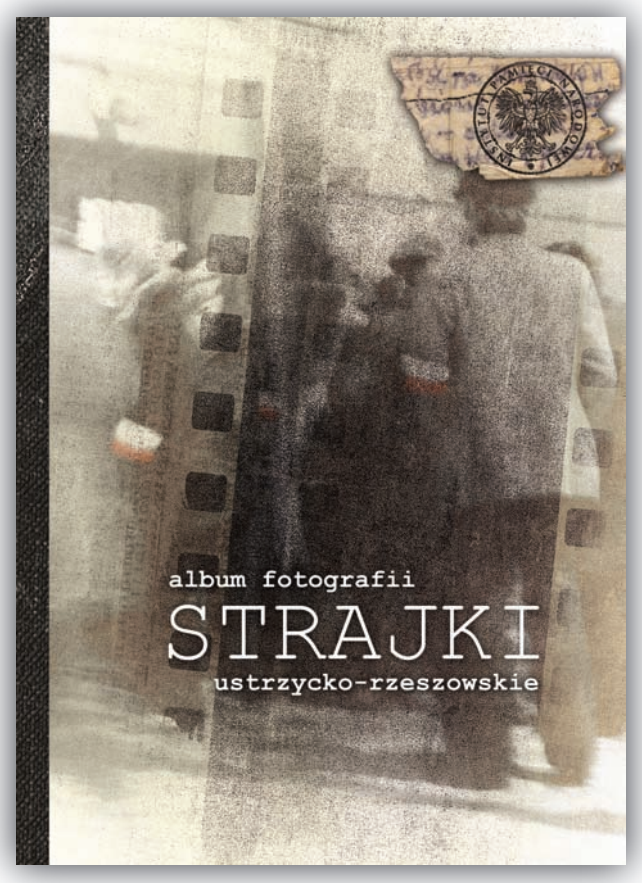

Ryszard Kotarba
NIEMIECKI OBÓZ
W PŁASZOWIE
1942–1945
WARSZAWA – KRAKÓW 2009

ALBUMY

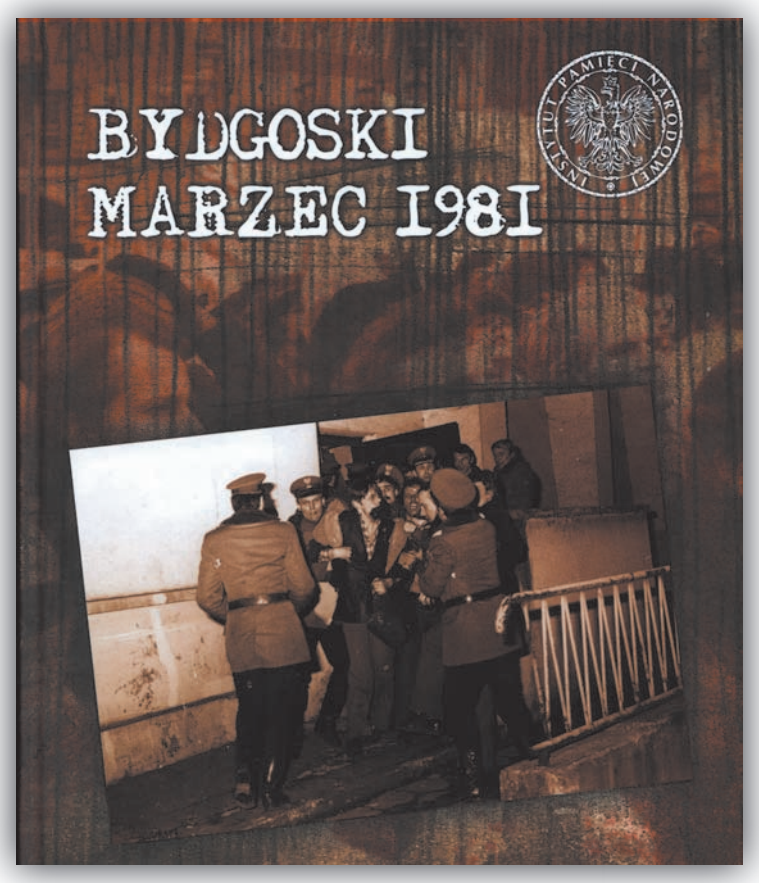

Osądź mnie Boże...
Ks. Władysław Gurgacz
Kapelan Polski Podziemnej

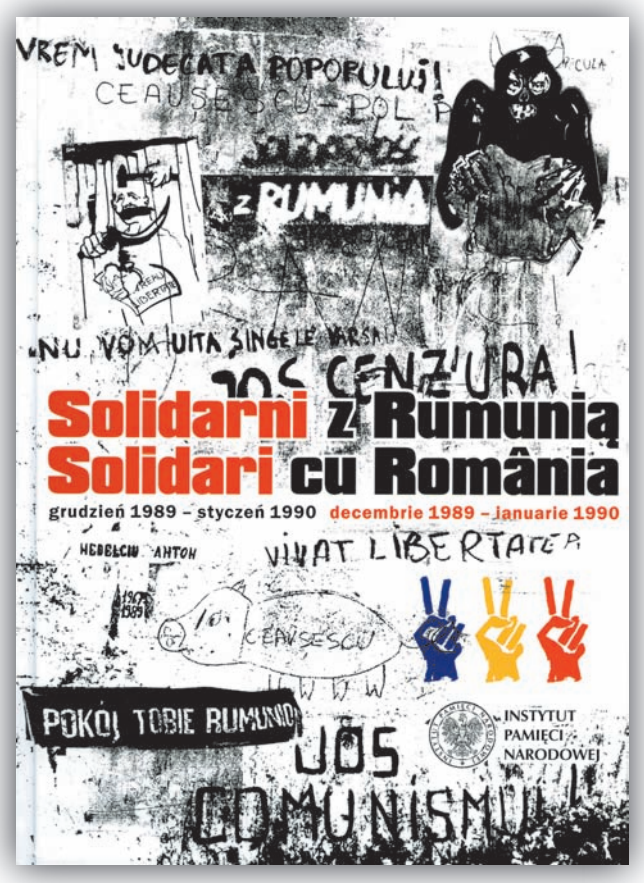

MONIKA BORTLIK-DŹWIERZYŃSKA
MARCIN NIEDURNY
UCIEKINIERZY Z PRL
Katowice-Warszawa 2009

Sławomir Cenckiewicz
Gdański Grudzień '70
rekonstrukcja • dokumentacja • walka z pamięcią

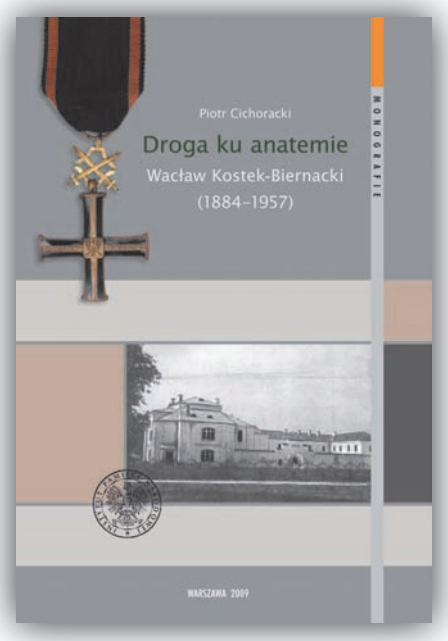

album fotografii
STRAJKI
ustrzycko-rzeszowskie

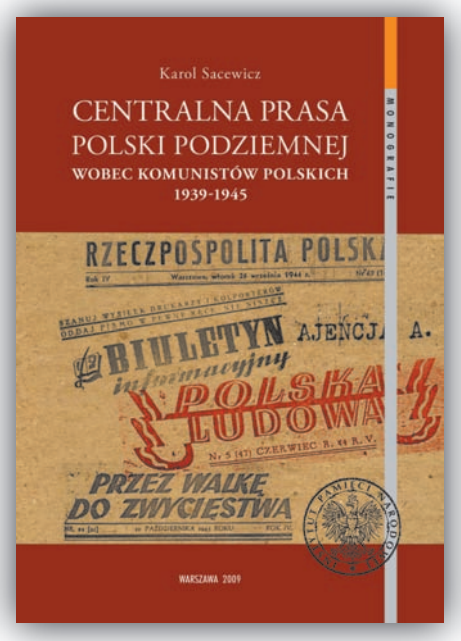
ALBUMY

BYDGOSKI
MARZEC 1981
INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

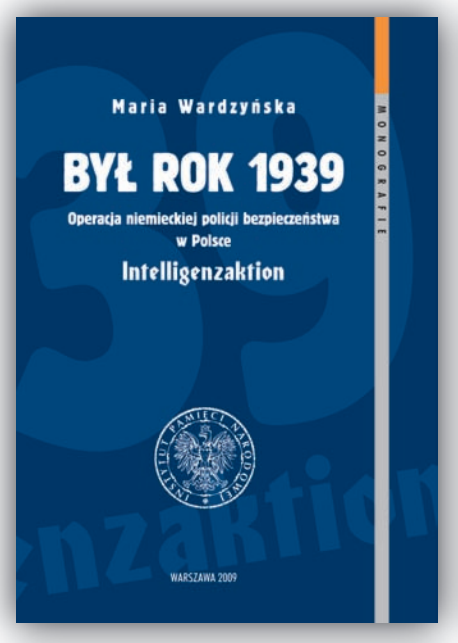

VREM JUDECATA POPORULUI!
CEAUSESCU-DOL
Z RUMUNIĄ
„NU VOM UITA SINGELE MĂRȘA
JÓS CENZURA!
Solidarni z Rumunią
Solidari cu România
grudzień 1989 – styczeń 1990 decembrie 1989 – ianuarie 1990
HEBELCIU ANTON
VIVAT LIBERTATEA
CEAUȘESCU
POKÓJ TOBIE RUMUNIO
INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
JÓS COMUNISMUL!

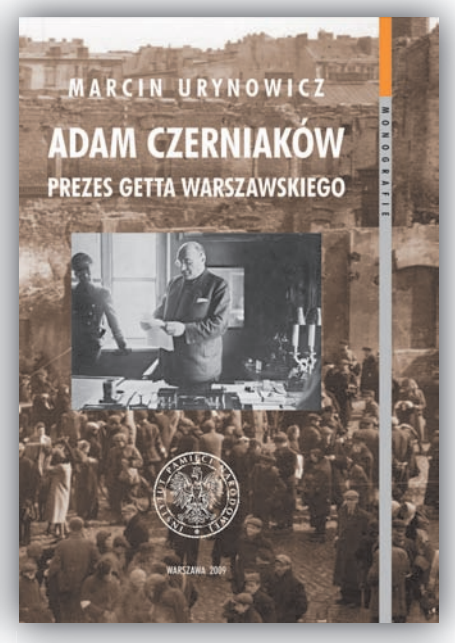
MONOGRAFIE

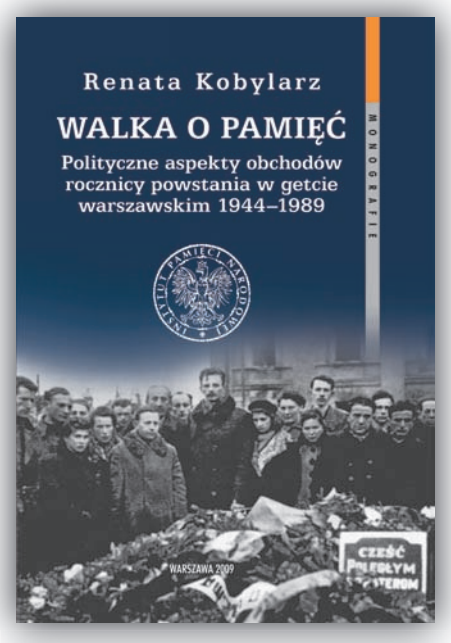

Piotr Cichoracki
Droga ku anatemie
Wacław Kostek-Biernacki
(1884–1957)
MONOGRAFIE
WARSZAWA 2009

Karol Sacewicz
CENTRALNA PRASA
POLSKI PODZIEMNEJ
WOBEC KOMUNISTÓW POLSKICH
1939-1945
RZECZPOSPOLITA POLSKA
BIULETYN
PRZEZ WALKĘ
DO ZWYCIĘSTWA
MONOGRAFIE
WARSZAWA 2009

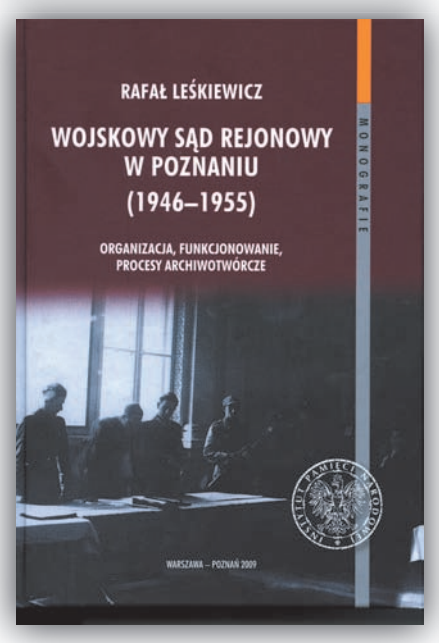

PAWEŁ JAWORSKI
MARZYCIELE
I OPORTUNIŚCI
STOSUNKI POLSKO-SZWEDZKIE
W LATACH 1939–1945
EN SVENSK TIGER
MONOGRAFIE
WARSZAWA 2009

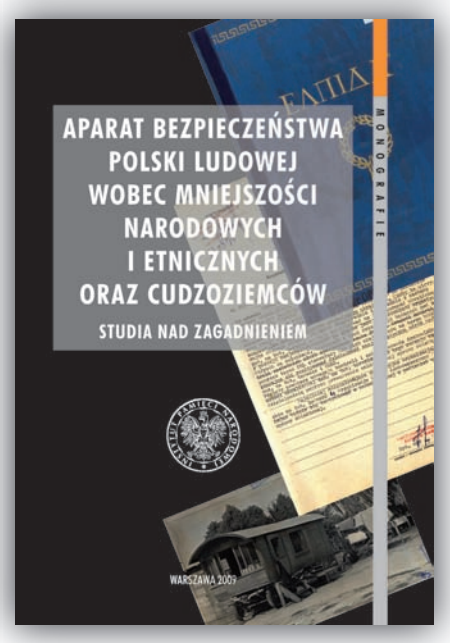

Maria Wardzyńska
BYŁ ROK 1939
Operacja niemieckiej policji bezpieczeństwa
w Polsce
Intelligenzaktion
MONOGRAFIE
WARSZAWA 2009

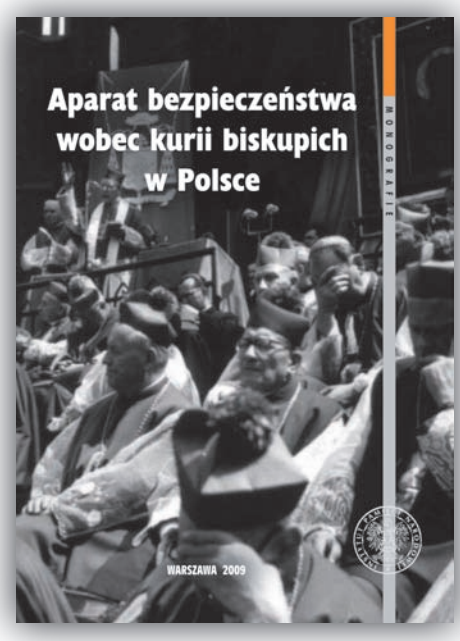

MARCIN URYNOWICZ
ADAM CZERNIAKÓW
PREZES GETTA WARSZAWSKIEGO
MONOGRAFIE
WARSZAWA 2009

Renata Kobylarz
WALKA O PAMIĘĆ
Polityczne aspekty obchodów
rocznicy powstania w getcie
warszawskim 1944–1989
MONOGRAFIE
WARSZAWA 2009

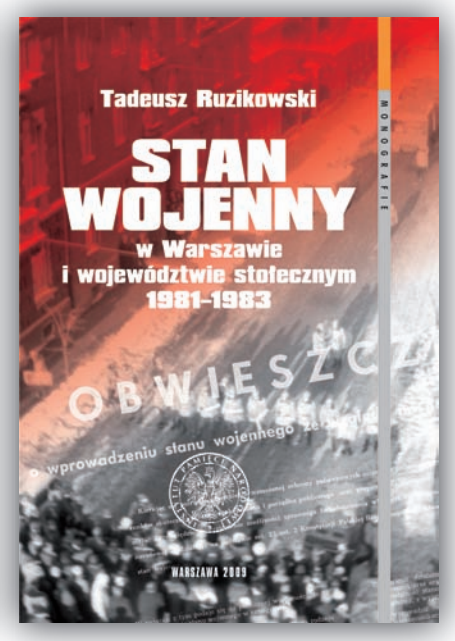

Anna Sobór-Świderska
Jakub Berman
Biografia komunisty
MONOGRAFIE
WARSZAWA 2009

RAFAŁ LEŚKIEWICZ
WOJSKOWY SĄD REJONOWY
W POZNANIU
(1946–1955)
ORGANIZACJA, FUNKCJONOWANIE,
PROCESY ARCHIWOTWÓRCZE
MONOGRAFIE
WARSZAWA – POZNAŃ 2009

APARAT BEZPIECZEŃSTWA
POLSKI LUDOWEJ
WOBEC MNIEJSZOŚCI
NARODOWYCH
I ETNICZNYCH
ORAZ CUDZOZIEMCÓW
STUDIA NAD ZAGADNIENIEM
MONOGRAFIE
WARSZAWA 2009

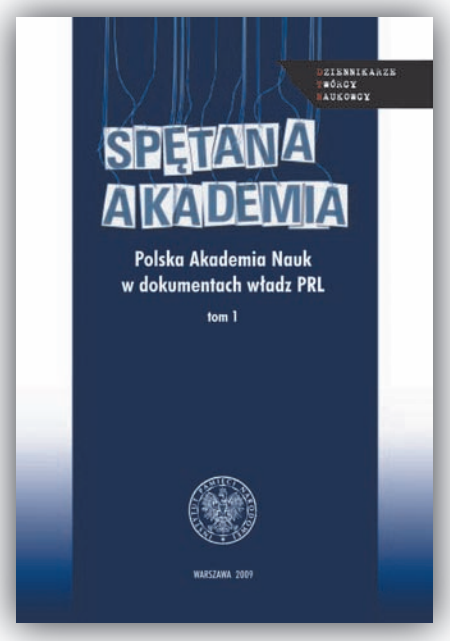

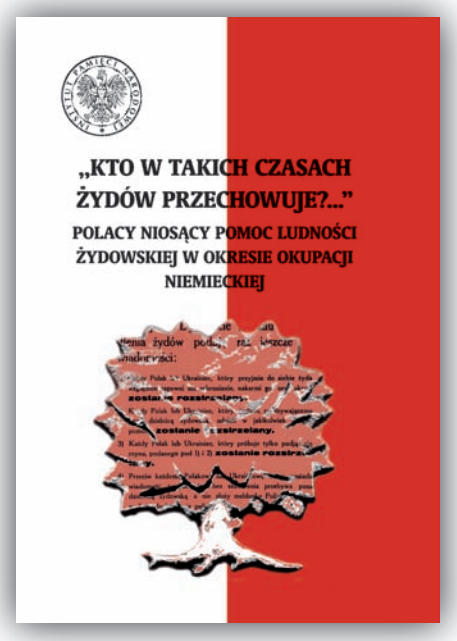

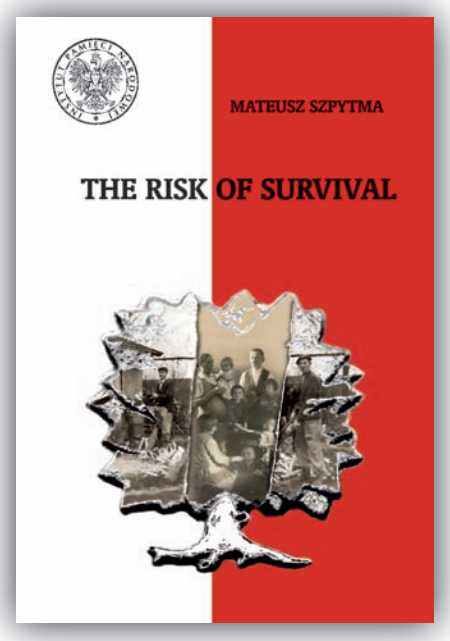
DZIENNIKARZE TWÓRCY NAUKOWCY

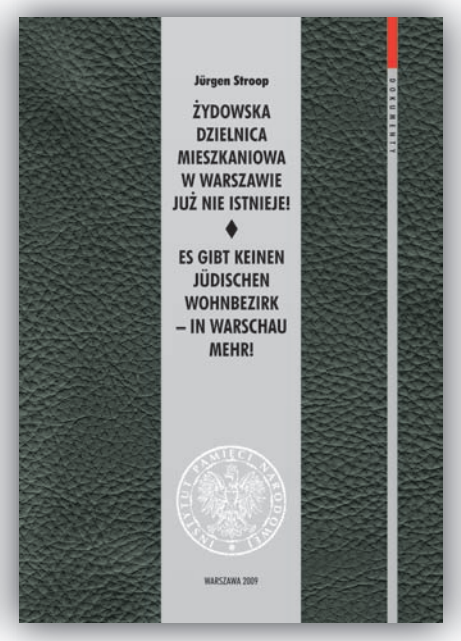
KTO RATUJE JEDNO ŻYCIE...

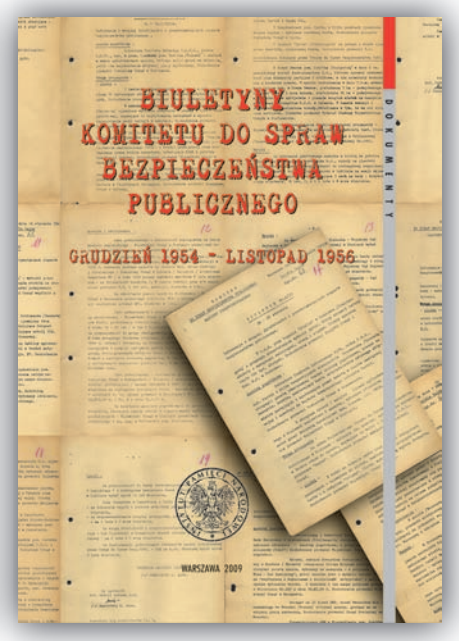

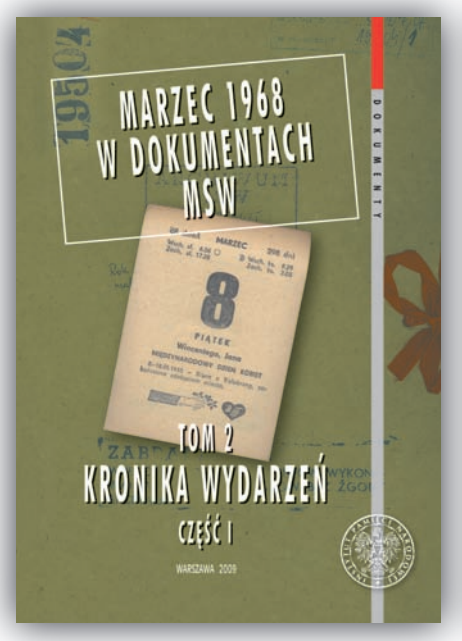

DOKUMENTY

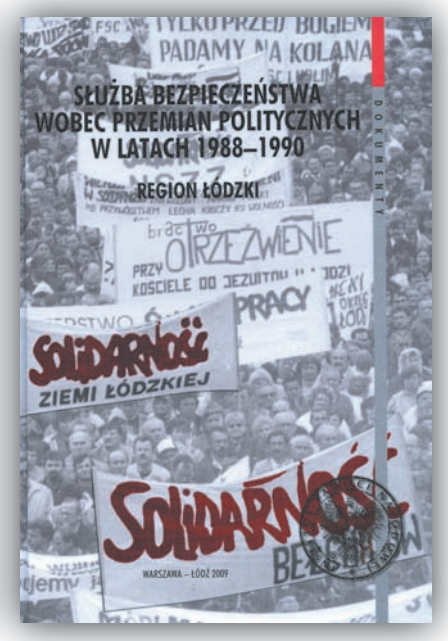

Przewrót majowy 1926 roku w oczach Kremla
DOKUMENTY
Warszawa 2009

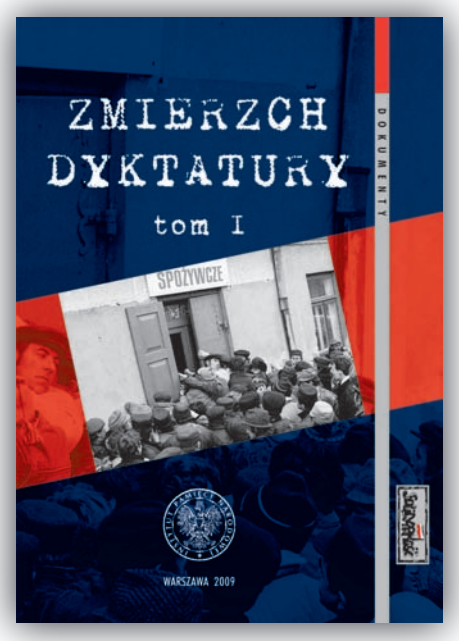

Jürgen Stroop
ŻYDOWSKA DZIELNICA MIESZKANIOWA W WARSZAWIE JUŻ NIE ISTNIEJE!
♦
ES GIBT KEINEN JÜDISCHEN WOHNBEZIRK – IN WARSCHAU MEHR!
DOKUMENTY
WARSZAWA 2009

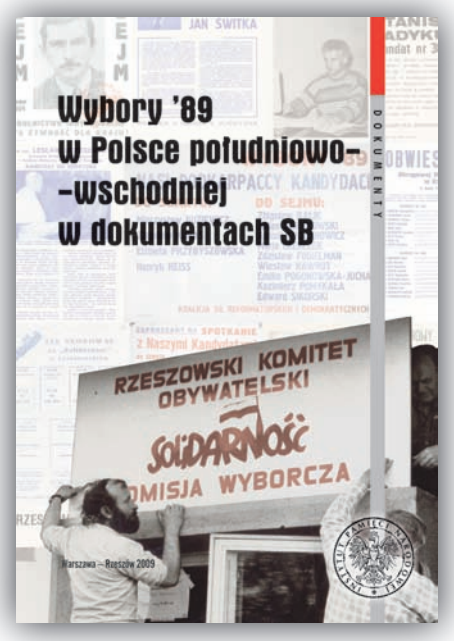

BIULETYNY KOMITETU DO SPRAW BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO
GRUDZIEŃ 1954 – LISTOPAD 1956
DOKUMENTY
WARSZAWA 2009

MARZEC 1968 W DOKUMENTACH MSW
TOM 2
KRONIKA WYDARZEŃ
CZĘŚĆ I
DOKUMENTY
WARSZAWA 2009

APARAT REPRESJI WOBEC KSIĘDZA JERZEGO POPIEŁUSZKI 1982-1984
tom I
DOKUMENTY
WARSZAWA 2009

SŁUŻBA BEZPIECZEŃSTWA WOBEC PRZEMIAN POLITYCZNYCH W LATACH 1988–1990
REGION ŁÓDZKI
DOKUMENTY
SOLIDARNOŚĆ ZIEMI ŁÓDZKIEJ
WARSZAWA – ŁÓDŹ 2009

ZMIERZCH DYKTATURY
tom I
DOKUMENTY
WARSZAWA 2009

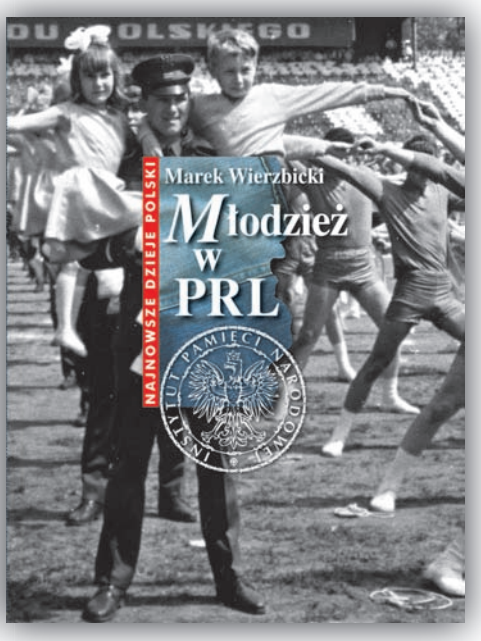

Wybory '89 w Polsce południowo-wschodniej w dokumentach SB
DOKUMENTY
RZESZOWSKI KOMITET OBYWATELSKI
SOLIDARNOŚĆ
Warszawa – Rzeszów 2009

STUDIA I MATERIAŁY

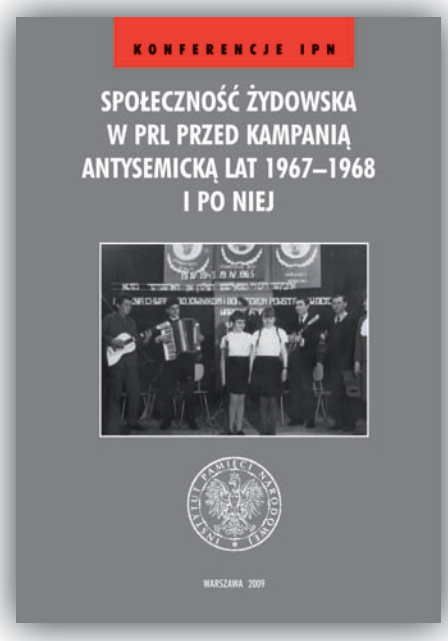
SERIA 39/89

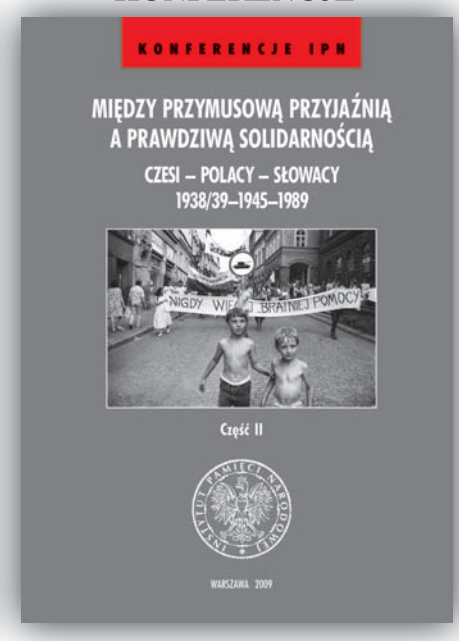

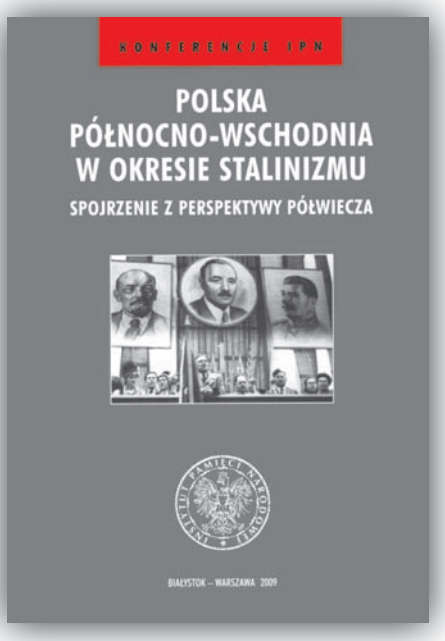

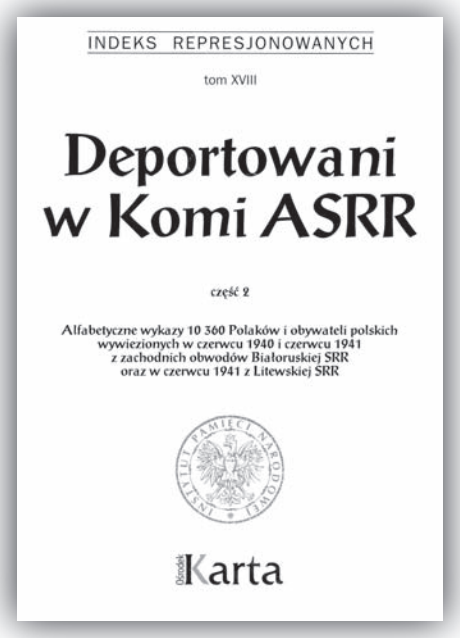
KONFERENCJE

INDEKS REPRESJONOWANYCH

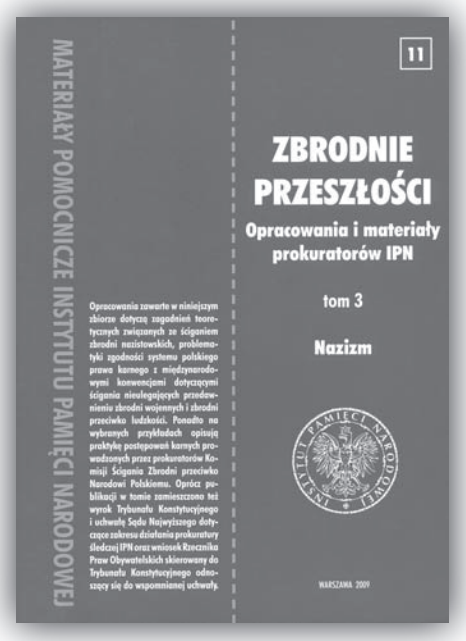

SZKOŁA LETNIA

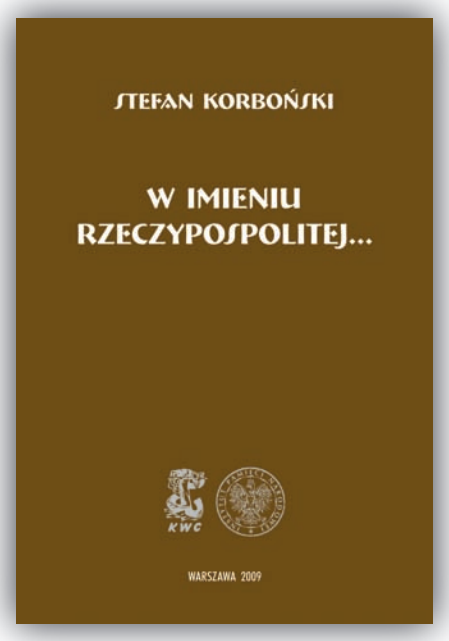
MATERIAŁY EDUKACYJNE

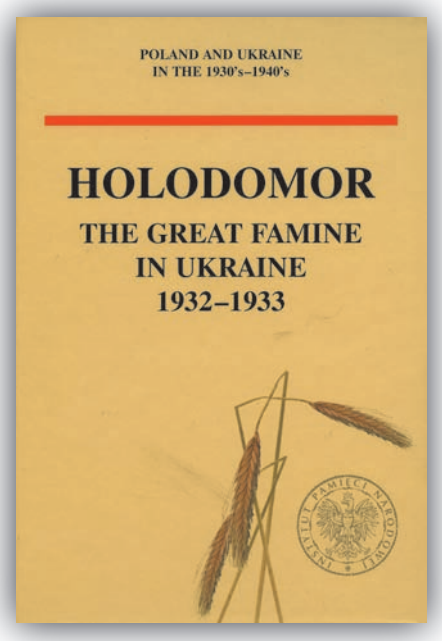

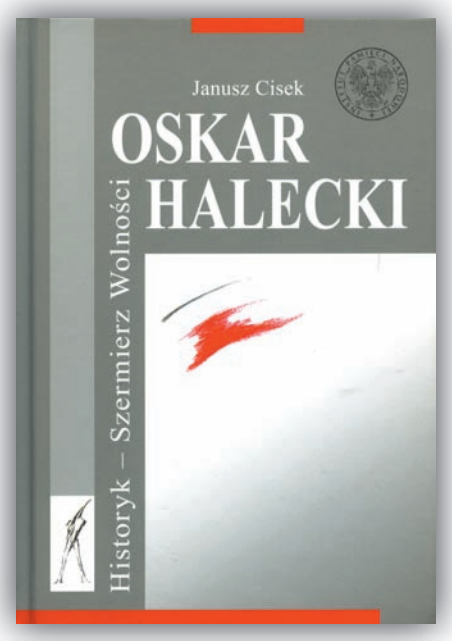
Z ARCHIWUM EMIGRACJI

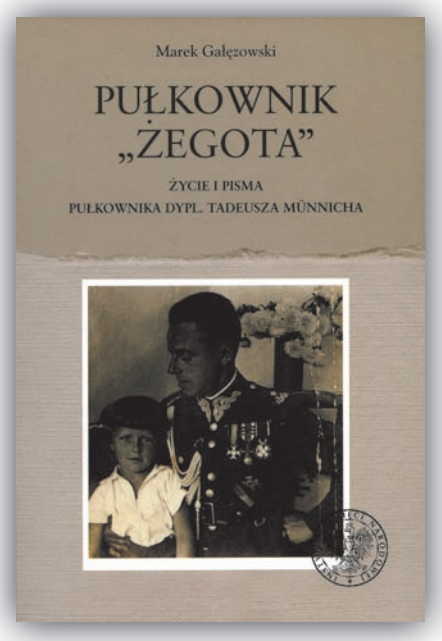

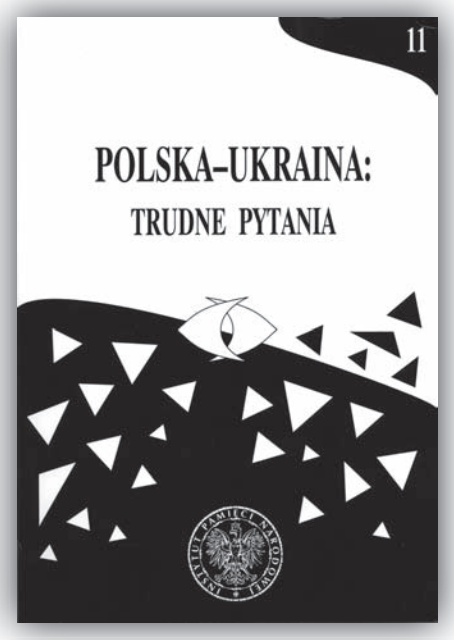

POLSKA I UKRAINA W LATACH 30.–40. XX w.

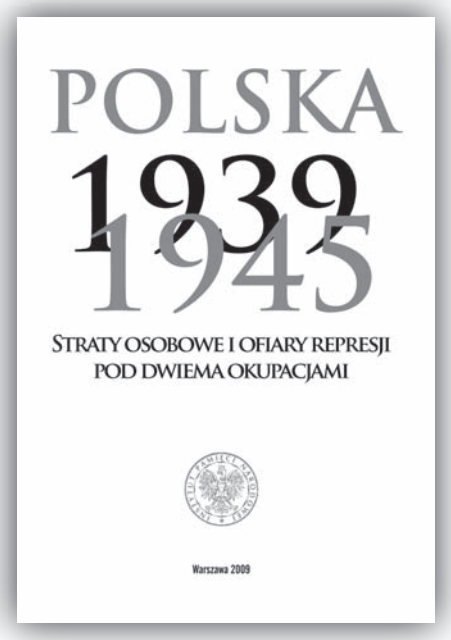

Janusz Cisek
OSKAR HALECKI
Historyk – Szermierz Wolności

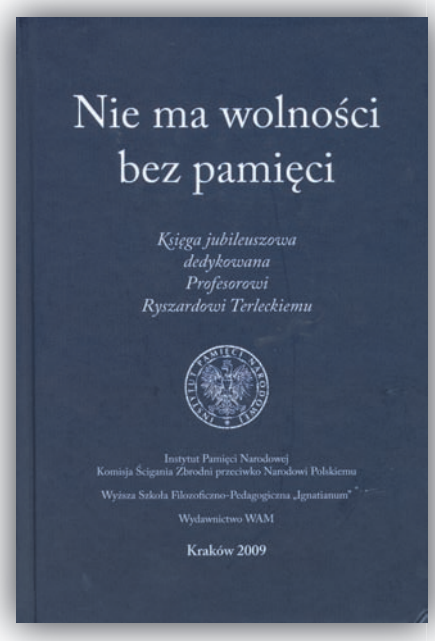

Marek Gałęzowski
PUŁKOWNIK „ŻEGOTA”
ŻYCIE I PISMA
PUŁKOWNIKA DYPL. TADEUSZA MÜNNICHA

11
POLSKA–UKRAINA:
TRUDNE PYTANIA

Андрей Лебедев
Виктор Пичуков
кс. Славомир Ляховски
Костел и власть на Гомельщине
(20–30-е годы XX в.)

POLSKA
1939
1945
STRATY OSOBOWE I OFIARY REPRESJI
POD DWIEMA OKUPACJAMI
Warszawa 2009

Bogdan Cichecki
Z KALISZA DO KRAKOWA
Wspomnienia z lat 1939–1945
LODY
WARSZAWA 2009

Nie ma wolności bez pamięci
Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Ryszardowi Terleckiemu
Instytut Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna „Ignatianum”
Wydawnictwo WAM
Kraków 2009

BÓG, HONOR, OJCZYZNA
SĄDECCY ŻOŁNIERZE
I GENERAŁOWIE
W SŁUŻBIE NIEPODLEGŁEJ
RZECZYPOSPOLITEJ

„Jesteście naszą wielką szansą”
Młodzież na rozstajach komunizmu
1944–1989

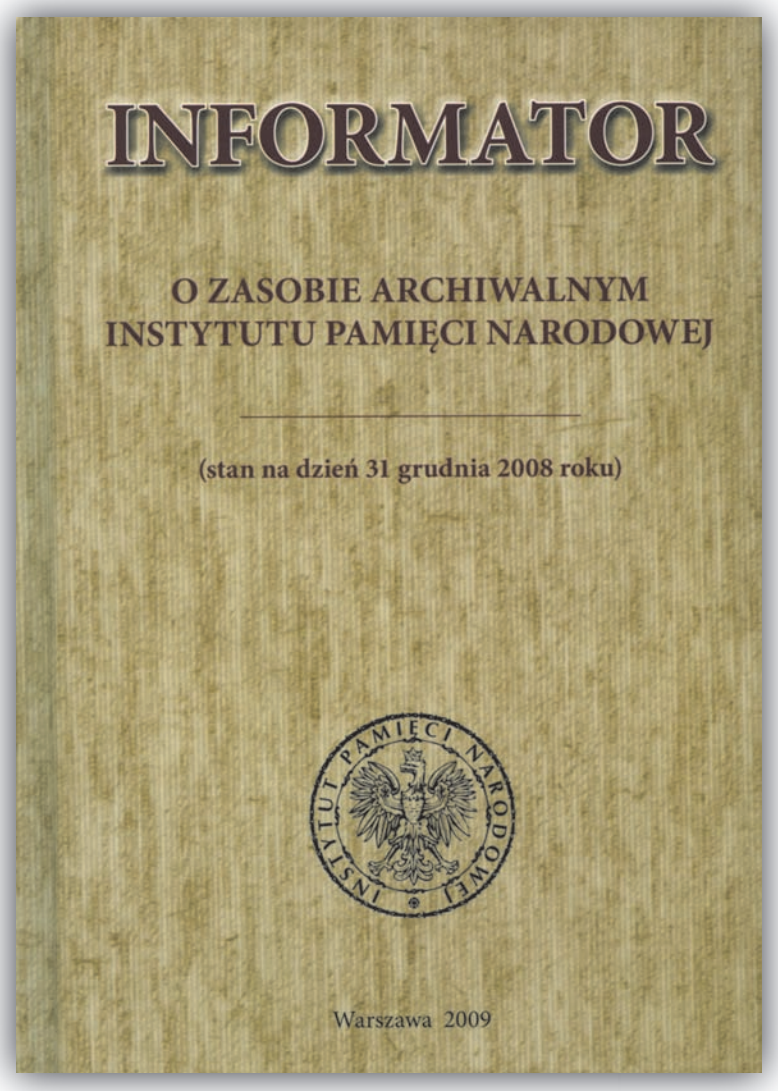
KATALOGI

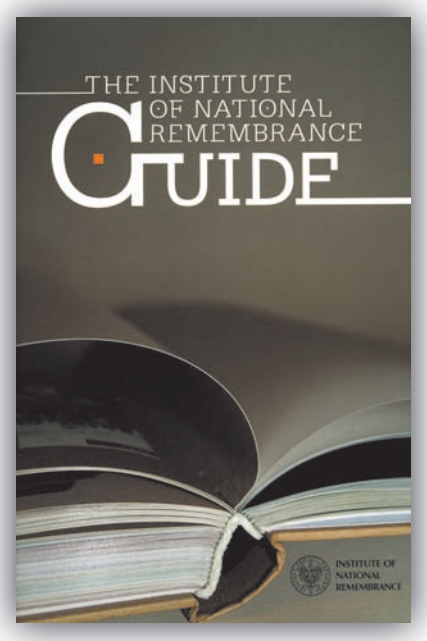
INWENTARZE ARCHIWALNE

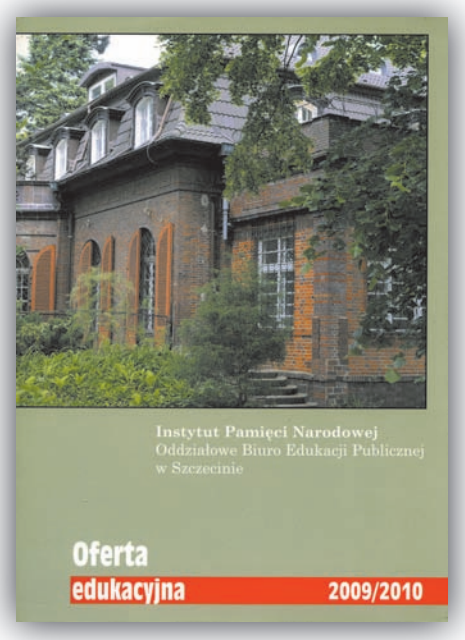

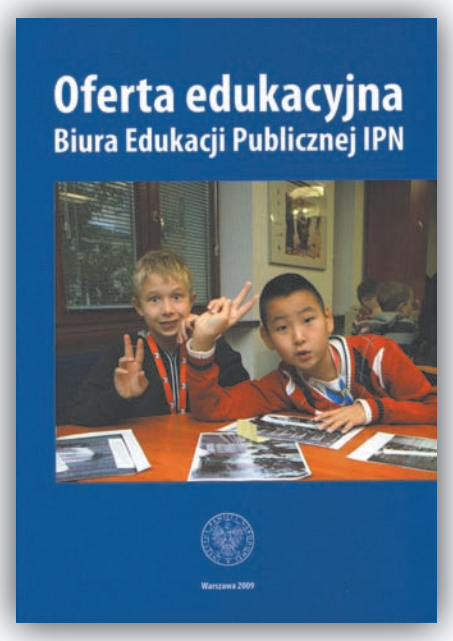

INFORMATORY

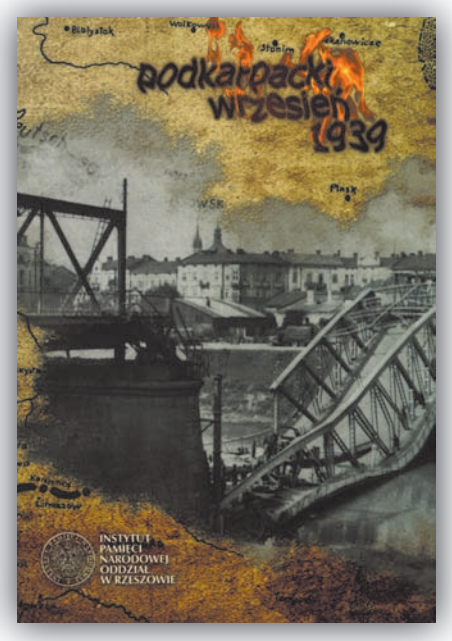

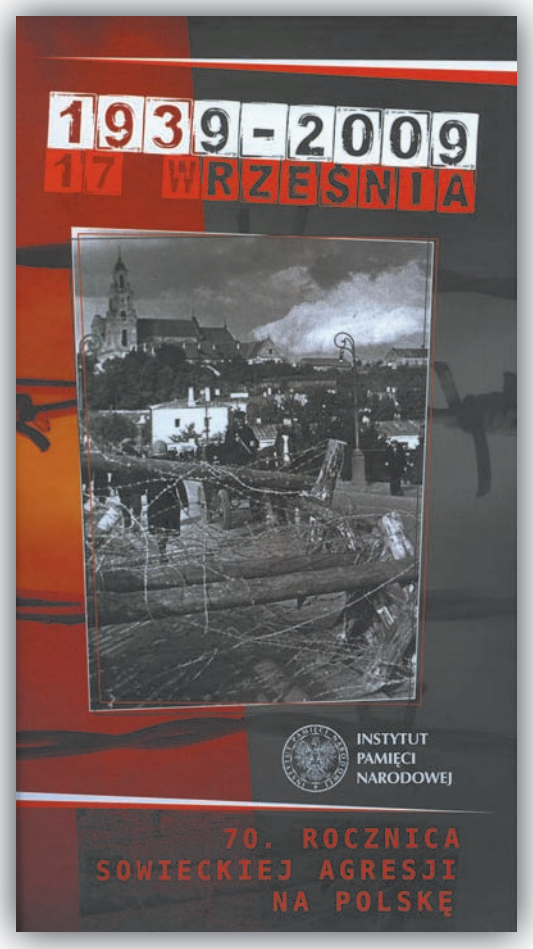
KATALOGI WYSTAW

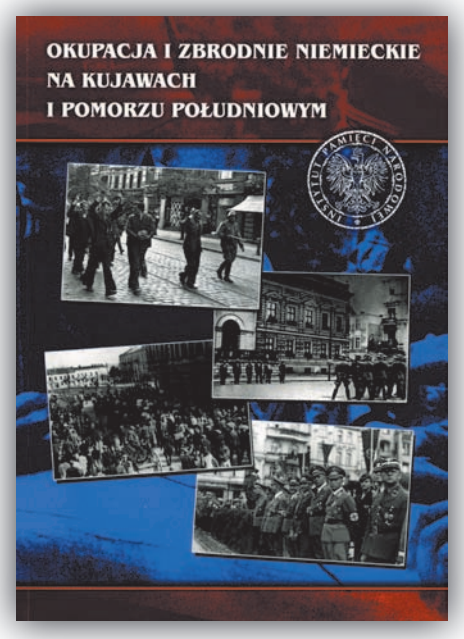

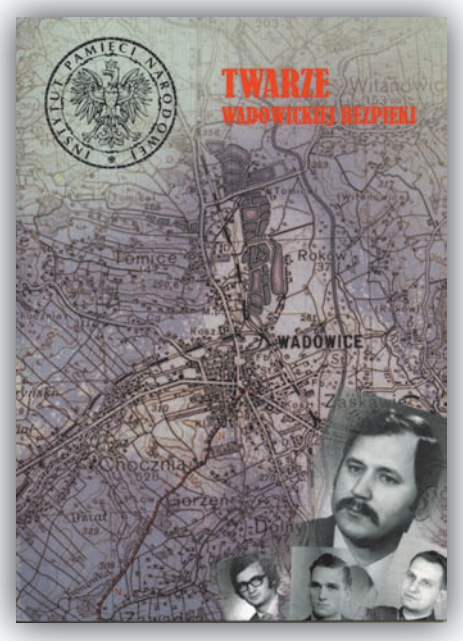

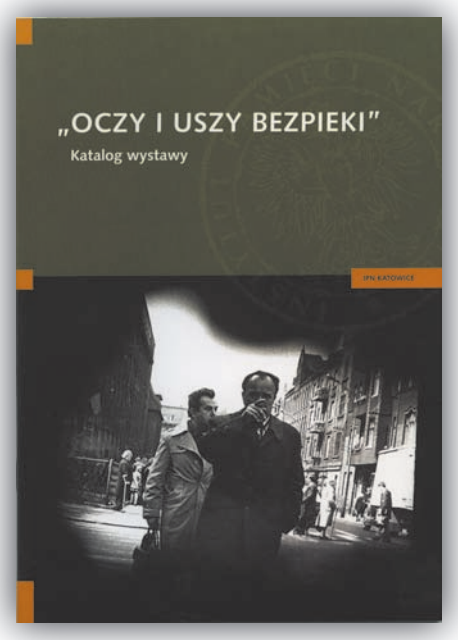
KATALOGI WYSTAW

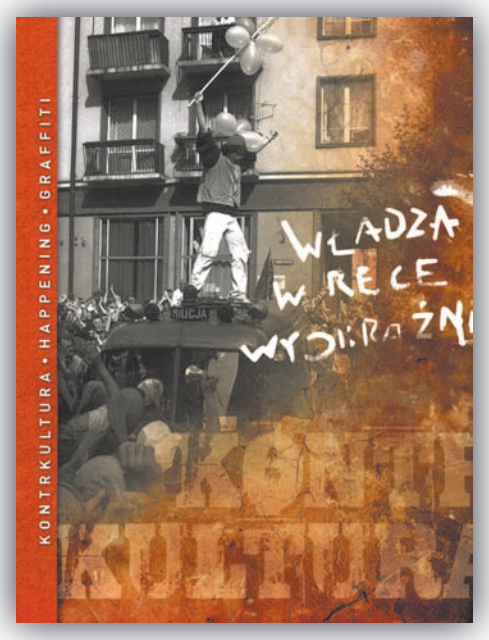

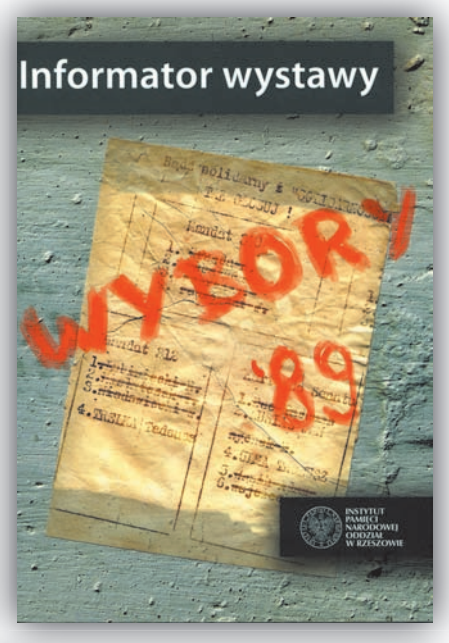

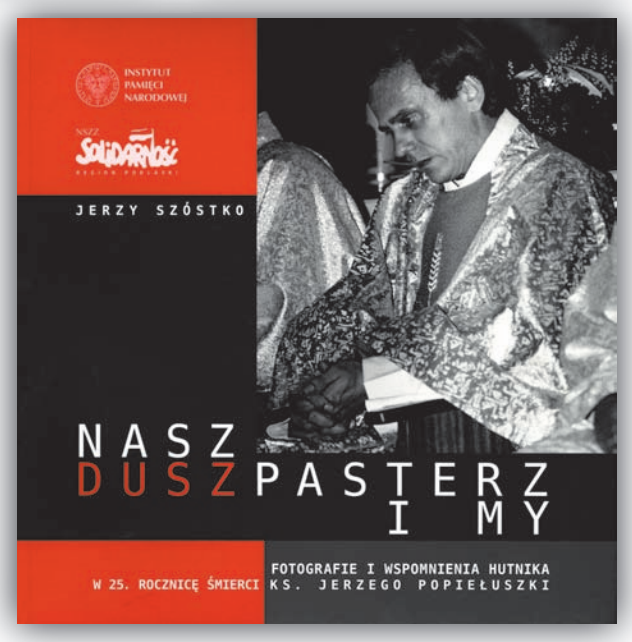
KATALOGI WYSTAW

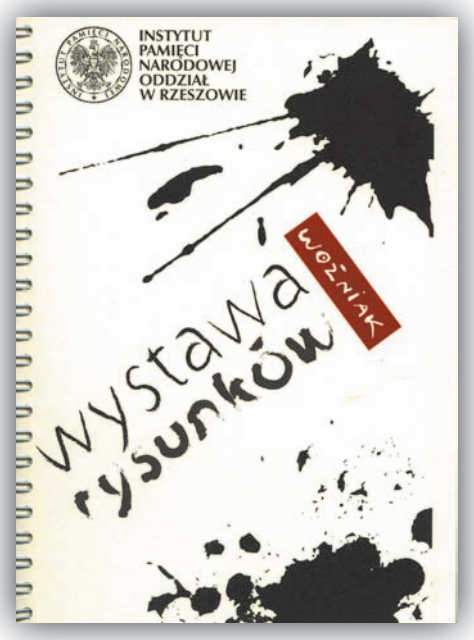

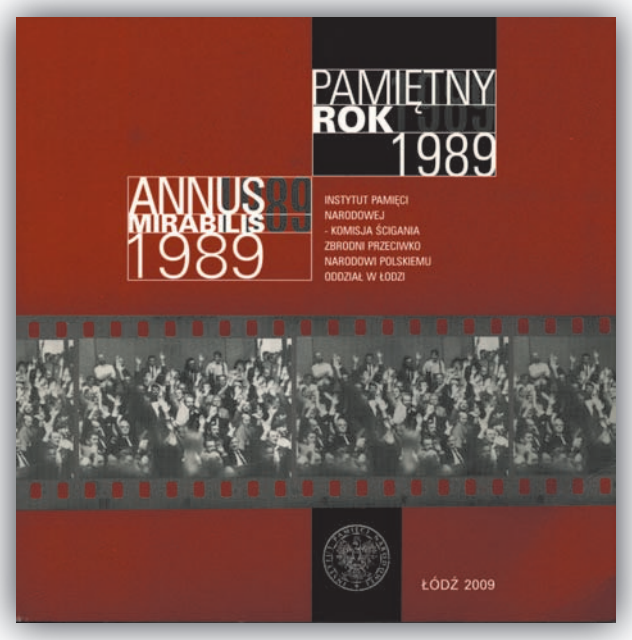

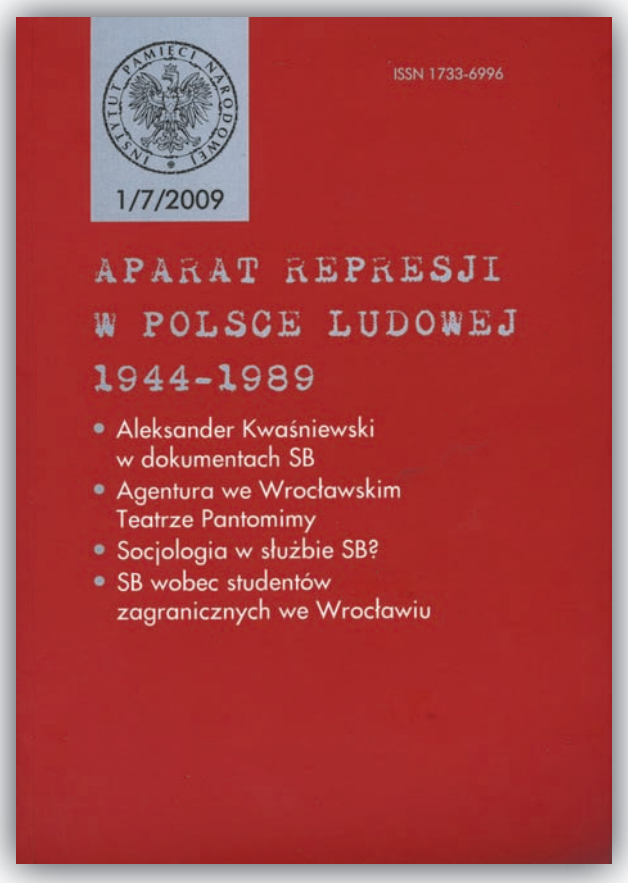

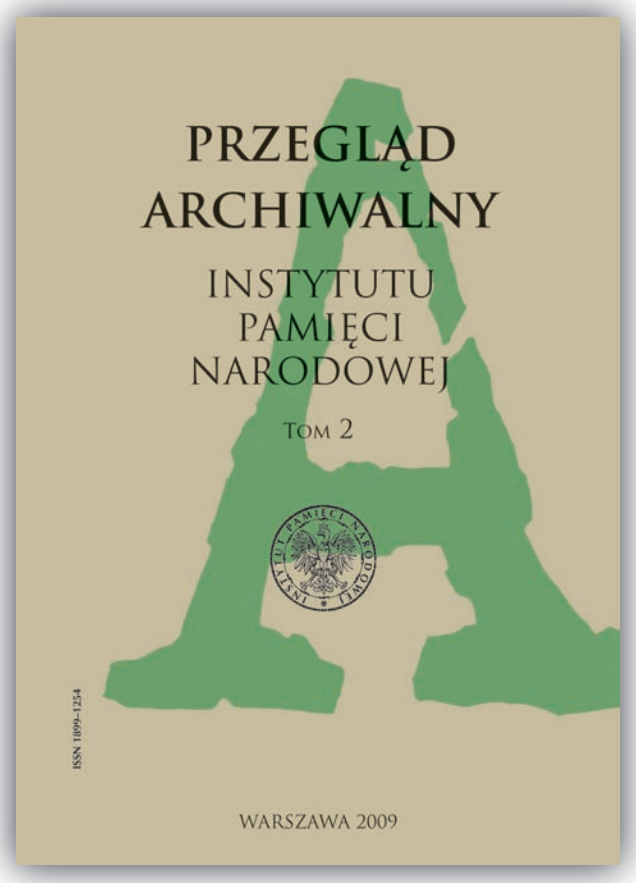

PERIODYKI

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
ISSN 1733-6996
1/7/2009
APARAT REPRESJI
W POLSCE LUDOWEJ
1944-1989
• Aleksander Kwaśniewski w dokumentach SB
• Agentura we Wrocławskim Teatrze Pantomimy
• Socjologia w służbie SB?
• SB wobec studentów zagranicznych we Wrocławiu

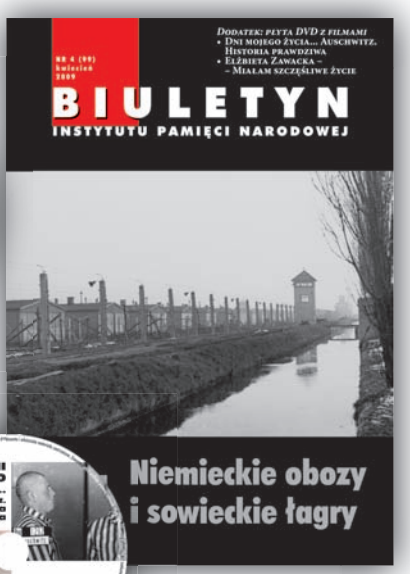

PAMIĘĆ
I
SPRAWIEDLIWOŚĆ
PISMO INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ
INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
1 (14)
2009

PRZEGLĄD
ARCHIWALNY
INSTYTUTU
PAMIĘCI
NARODOWEJ
TOM 2
INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
ISSN 1899-1254
WARSZAWA 2009

BIULETYNY IPN

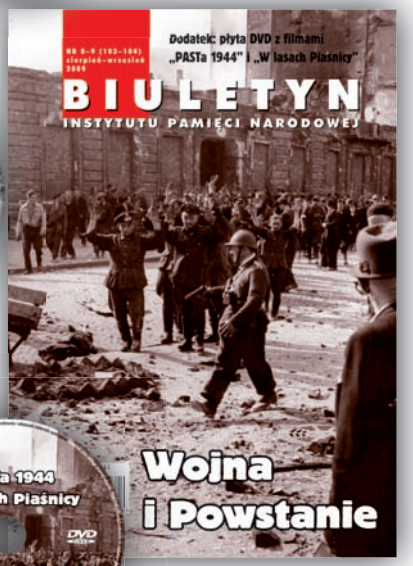

WWW.IPN.GOV.PL
Portale internetowe uruchomione w roku 2009

www.1wrzesnia39.pl

www.korbonski.pl

www.popieluszko.pl

www.kultura-niezalezna.pl

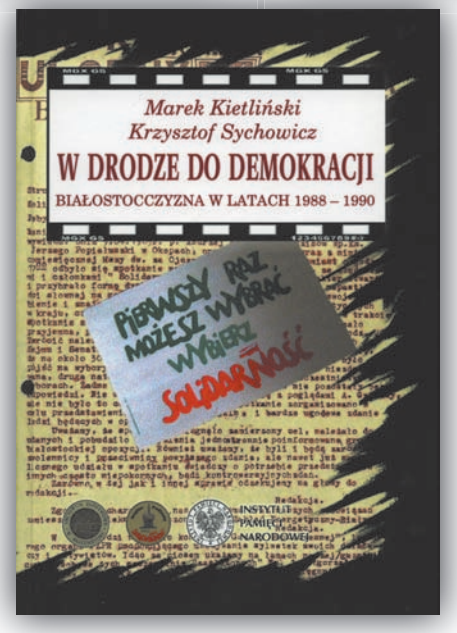
www.rok1989.pl

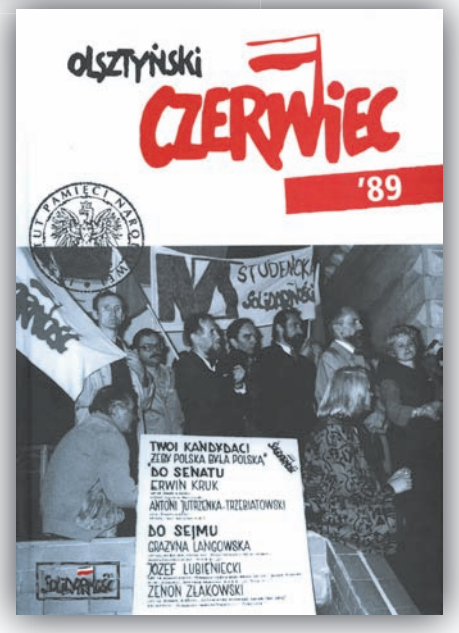
BIAŁYSTOK

GDAŃSK

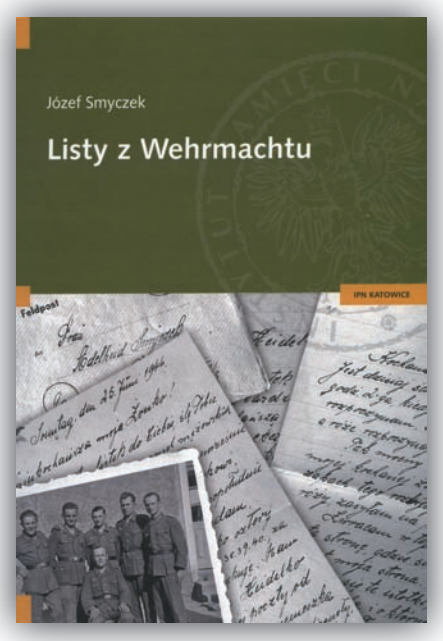

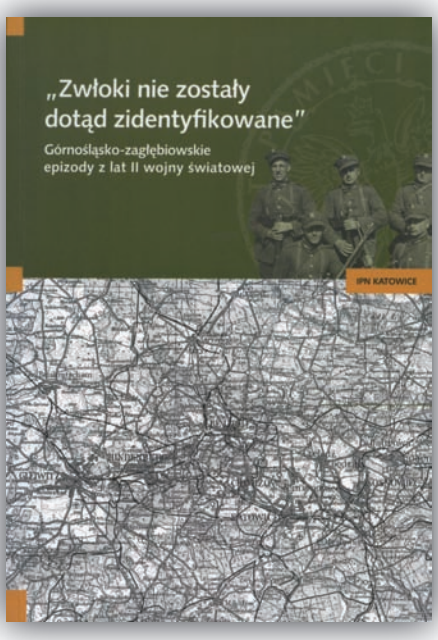
KATOWICE

GRZEGORZ BĘBNIK
MIKOŁÓW W POCZĄTKACH II WOJNY ŚWIATOWEJ
MIKOŁÓW 2009

Jerzy Dębski
Kadra dowódcza SZP-ZWZ-AK
w Konzentrationslager Auschwitz
1940–1945
IPN KATOWICE

Józef Smyczek
Listy z Wehrmachtu
IPN KATOWICE

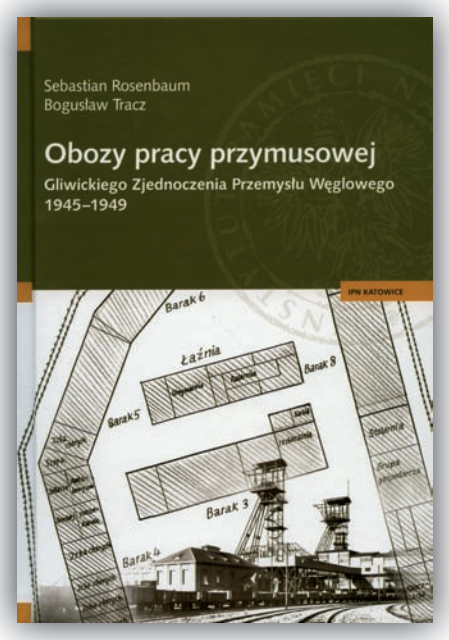

Z przeklętego raju
Zapiski Górnoślązaków
deportowanych w 1945 r. do ZSRS
IPN KATOWICE

„Zwłoki nie zostały
dotąd zidentyfikowane"
Górnośląsko-zagłębiowskie
epizody z lat II wojny światowej
IPN KATOWICE

Judenviertel: D
Kontrollnummer K / 381/ 4
Wohnort: Bendsburg
Kryske Chana Ajdla Sara
Name:
Geboren: 15.8.1936
Anschrift: Gutstr.40
Aleksandra Namysło
ZANIM NADESZŁA ZAGŁADA...
POŁOŻENIE LUDNOŚCI ŻYDOWSKIEJ
W ZAGŁĘBIU DĄBROWSKIM W OKRESIE OKUPACJI NIEMIECKIEJ
BEFORE THE HOLOCAUST CAME...
THE SITUATION OF JEWS IN ZAGLEMBIE
DURING THE GERMAN OCCUPATION

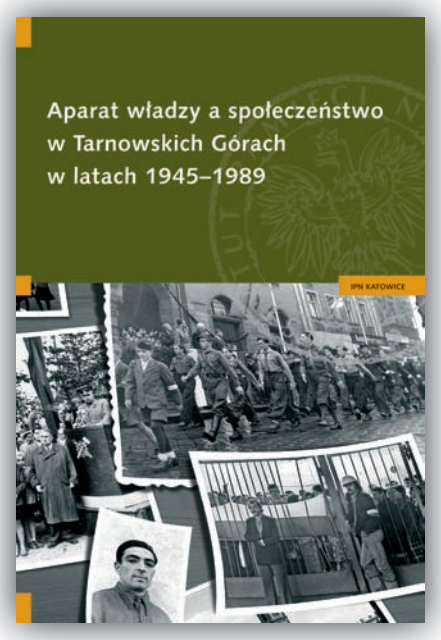

Fundament systemu zniewolenia
Z działalności wojewódzkich struktur
Urzędu Bezpieczeństwa w Katowicach
1945–1956
IPN KATOWICE

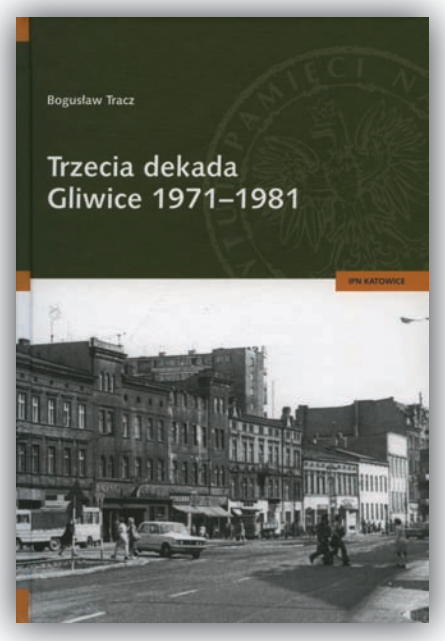

Kadra bezpieki 1945–1990
Obsada stanowisk kierowniczych aparatu bezpieczeństwa
w województwach śląskim/katowickim, bielskim
i częstochowskim
IPN KATOWICE
KARTA EWIDENCYJN

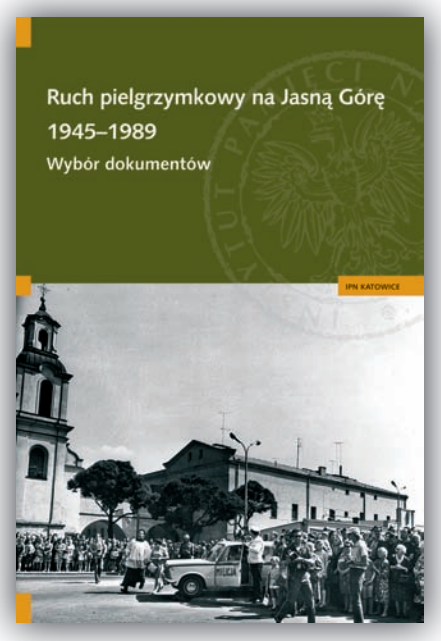

Sebastian Rosenbaum
Bogusław Tracz
Obozy pracy przymusowej
Gliwickiego Zjednoczenia Przemysłu Węglowego
1945–1949
IPN KATOWICE
Barak 6
Łaźnia
Barak 8
Barak 5
Barak 3
Barak 4

KATOWICE

Łucja Marek
„Kler to nasz wróg"
Polityka władz państwowych wobec Kościoła katolickiego
na terenie województwa katowickiego w latach 1956–1970
IPN KATOWICE

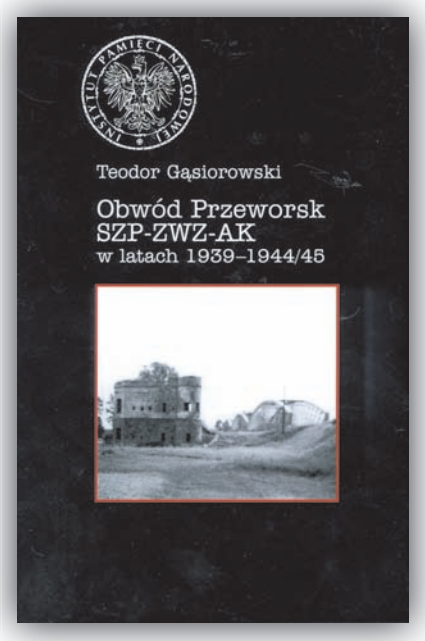

Aparat władzy a społeczeństwo
w Tarnowskich Górach
w latach 1945–1989
IPN KATOWICE

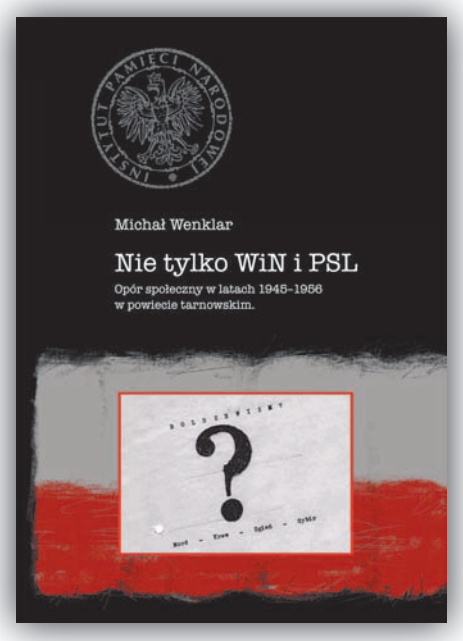

Bogusław Tracz
Trzecia dekada
Gliwice 1971–1981
IPN KATOWICE

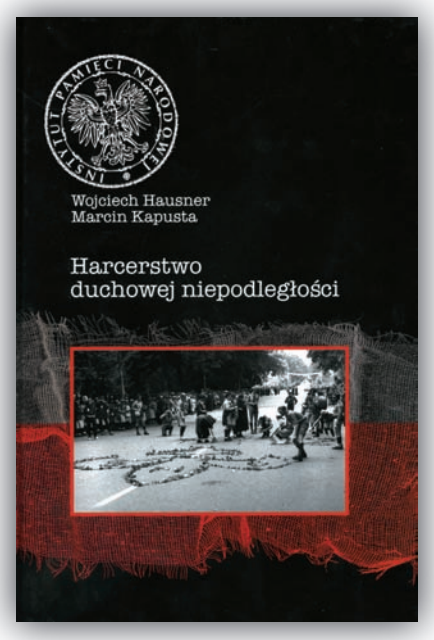

Ruch pielgrzymkowy na Jasną Górę
1945–1989
Wybór dokumentów
IPN KATOWICE

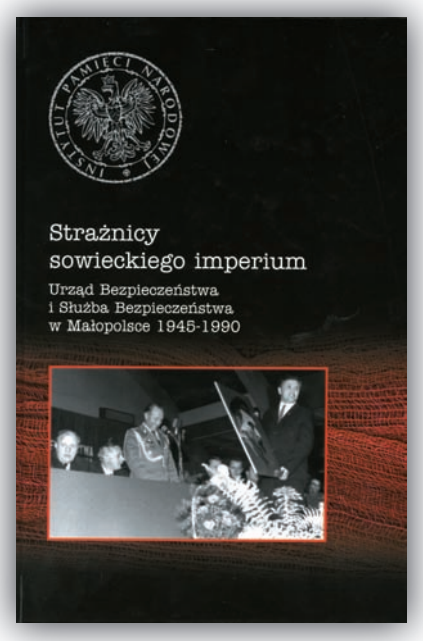
KRAKÓW

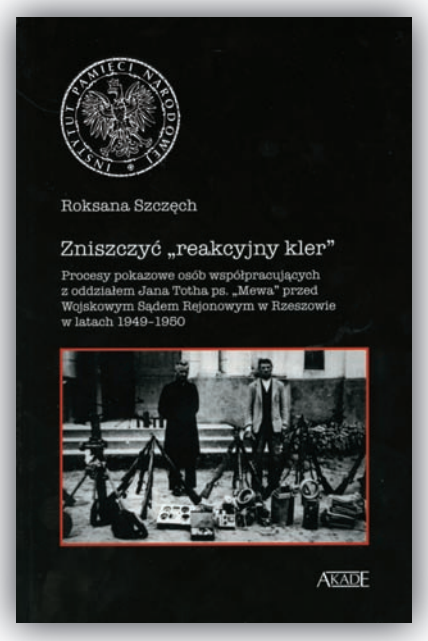

Grzegorz Sado
O POLSKĘ
BIAŁO-CZERWONĄ
Ksiądz Stanisław Domański
ps. „Cezary" (1914–1946)

Teodor Gąsiorowski
Obwód Przeworsk
SZP-ZWZ-AK
w latach 1939–1944/45

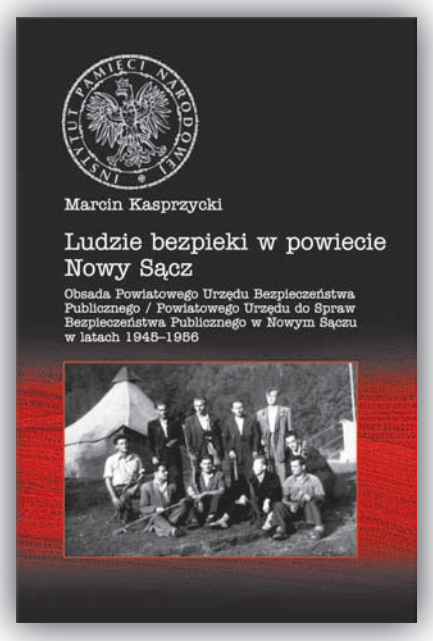

Michał Wenklar
Nie tylko WiN i PSL
Opór społeczny w latach 1945–1956
w powiecie tarnowskim.

Wojciech Hausner
Marcin Kapusta
Harcerstwo
duchowej niepodległości

Strażnicy
sowieckiego imperium
Urząd Bezpieczeństwa
i Służba Bezpieczeństwa
w Małopolsce 1945-1990

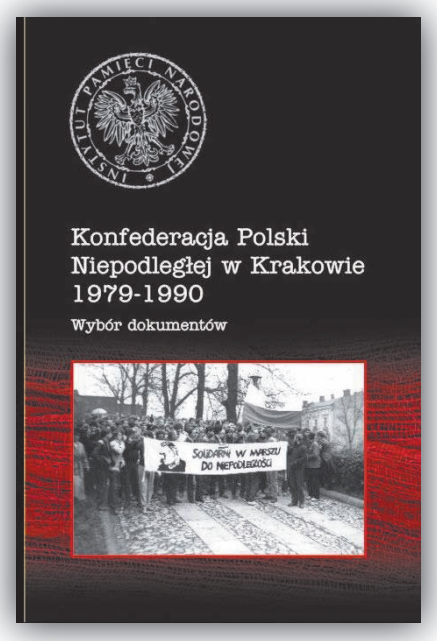

Roksana Szczęch
Zniszczyć „reakcyjny kler"
Procesy pokazowe osób współpracujących
z oddziałem Jana Totha ps. „Mewa" przed
Wojskowym Sądem Rejonowym w Rzeszowie
w latach 1949-1950
AKADE

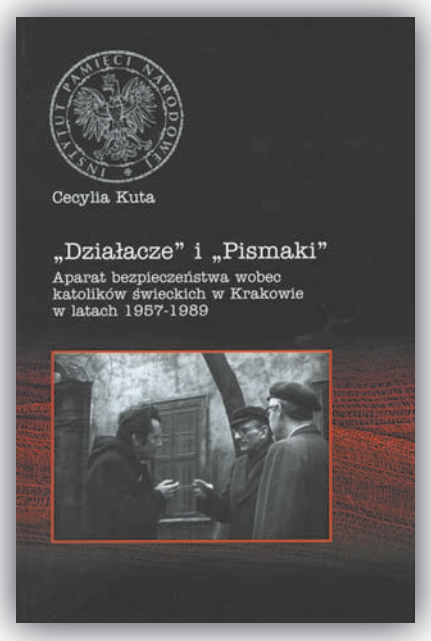

Rafał Dyrcz
Justyna Laska
ks. Jarosław Rażny
Ewa Zając
Teczka Ewidencji
Operacyjnej na Księdza

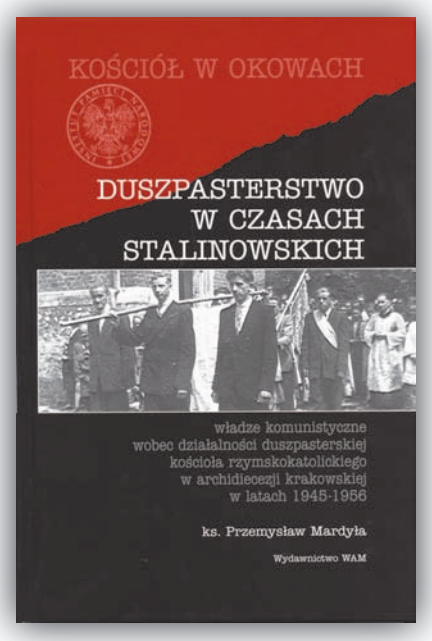

Marcin Kasprzycki
Ludzie bezpieki w powiecie
Nowy Sącz
Obsada Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa
Publicznego / Powiatowego Urzędu do Spraw
Bezpieczeństwa Publicznego w Nowym Sączu
w latach 1945–1956

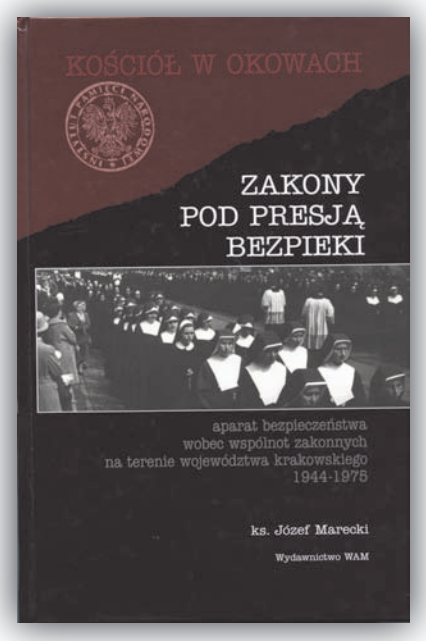

LUDZIE BEZPIEKI
WOJEWÓDZTWA KRAKOWSKIEGO
Obsada stanowisk kierowniczych
Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa
w województwie krakowskim w latach 1945-1990

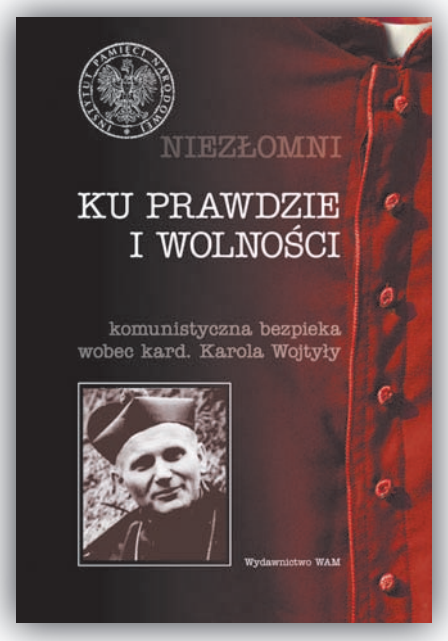
KRAKÓW

Konfederacja Polski
Niepodległej w Krakowie
1979-1990
Wybór dokumentów
SOLIDARNI W MARSZU
DO NIEPODLEGŁOŚCI

Cecylia Kuta
„Działacze" i „Pismaki"
Aparat bezpieczeństwa wobec
katolików świeckich w Krakowie
w latach 1957-1989

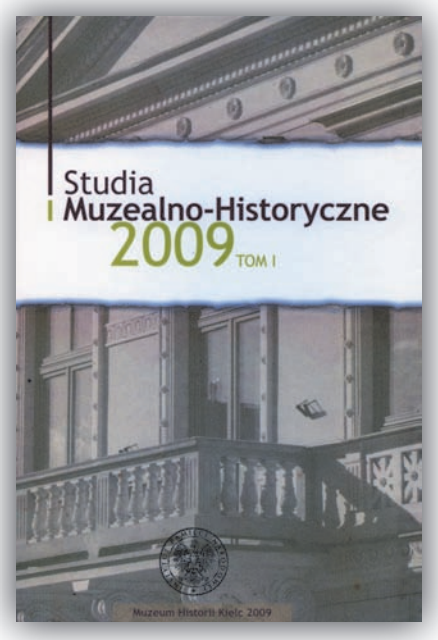

KOŚCIÓŁ W OKOWACH
DUSZPASTERSTWO
W CZASACH
STALINOWSKICH
władze komunistyczne
wobec działalności duszpasterskiej
kościoła rzymskokatolickiego
w archidiecezji krakowskiej
w latach 1945-1956
ks. Przemysław Mardyła
Wydawnictwo WAM

KOŚCIÓŁ W OKOWACH
ZAKONY
POD PRESJĄ
BEZPIEKI
aparat bezpieczeństwa
wobec wspólnot zakonnych
na terenie województwa krakowskiego
1944-1975
ks. Józef Marecki
Wydawnictwo WAM

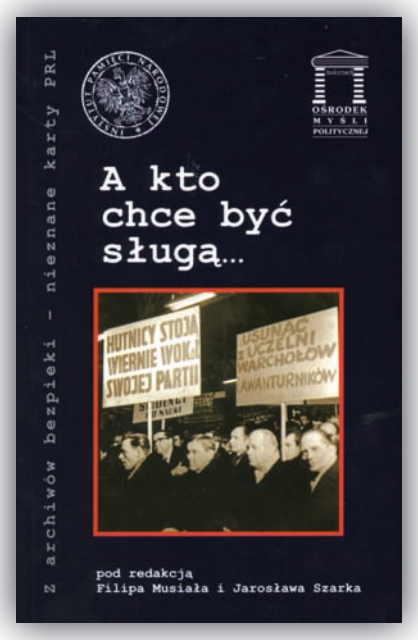

NIEZŁOMNI
KU PRAWDZIE
I WOLNOŚCI
komunistyczna bezpieka
wobec kard. Karola Wojtyły
Wydawnictwo WAM

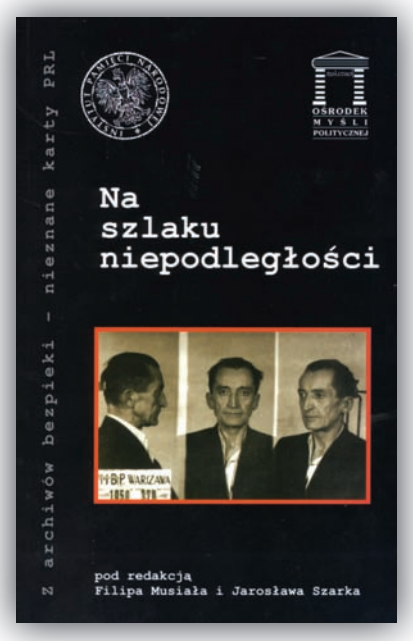

Marek Jedynak
KAPLICZKA
NA WYKUSIE
Wokół powstania Środowiska Świętokrzyskich
Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej
„Ponury"-„Nurt"

Ryszard Śmietanka-Kruszelnicki
Marcin Sołtysiak
ROZBICIE
WIĘZIENIA
W KIELCACH
w nocy z 4 na 5 sierpnia 1945 r.

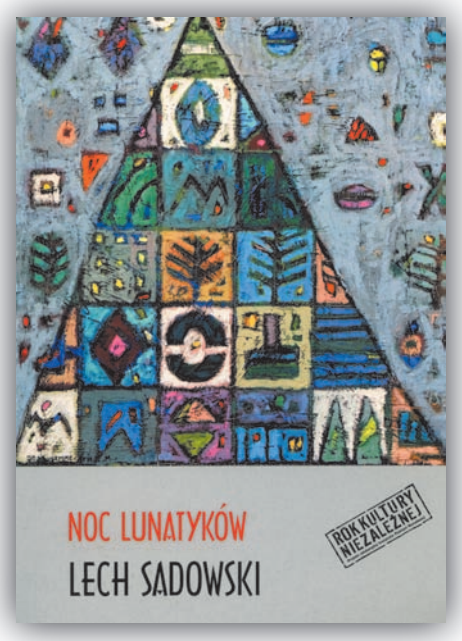

Studia
Muzealno-Historyczne
2009 TOM I
Muzeum Historii Kielc 2009

KRAKÓW

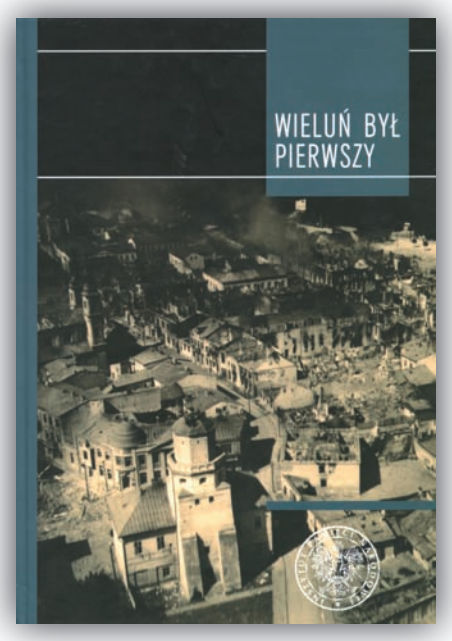

Z archiwów bezpieki - nieznane karty PRL
INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
OŚRODEK MYŚLI POLITYCZNEJ
A kto chce być sługą...
HUTNICY STOJĄ WIERNIE WOKÓŁ SWOJEJ PARTII
USUNĄĆ Z UCZELNI WARCHOŁÓW I AWANTURNIKÓW
pod redakcją
Filipa Musiała i Jarosława Szarka

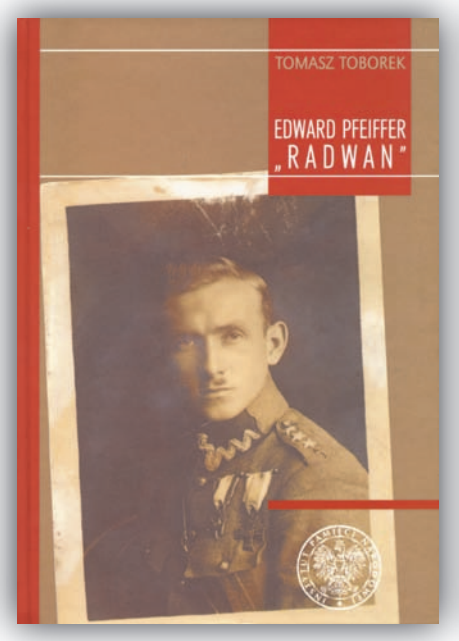

Z archiwów bezpieki - nieznane karty PRL
INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
OŚRODEK MYŚLI POLITYCZNEJ
Na szlaku niepodległości
MBP WARSZAWA
pod redakcją
Filipa Musiała i Jarosława Szarka

W OBRONIE NIEPODLEGŁOŚCI
Antykomunizm w II Rzeczypospolitej
Polskie Tradycje Intelektualne

NOC LUNATYKÓW
LECH SADOWSKI
ROK KULTURY NIEZALEŻNEJ

ŁÓDŹ

WIELUŃ BYŁ PIERWSZY

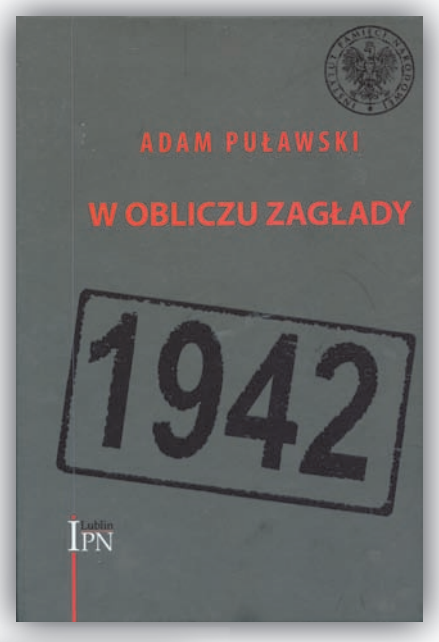

TOMASZ TOBOREK
EDWARD PFEIFFER
„RADWAN"

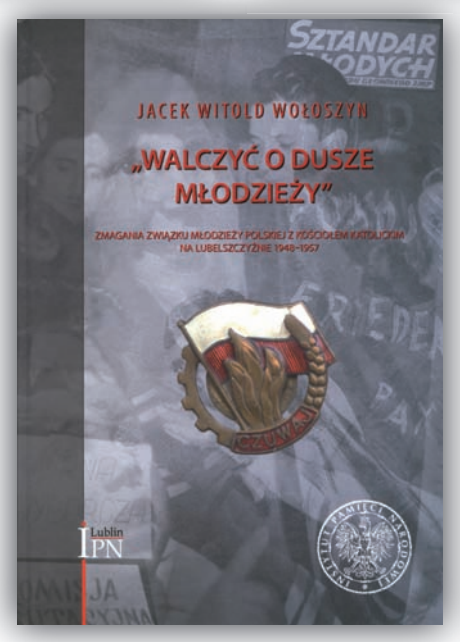

JANUSZ WRÓBEL
NA ROZDROŻU HISTORII

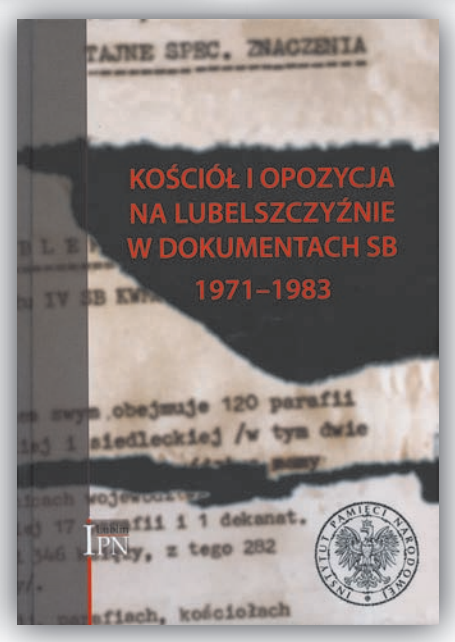
LUBLIN

KSIĘGI
WIĘZIENIA NA ZAMKU W LUBLINIE
1944–1954
Tom 1

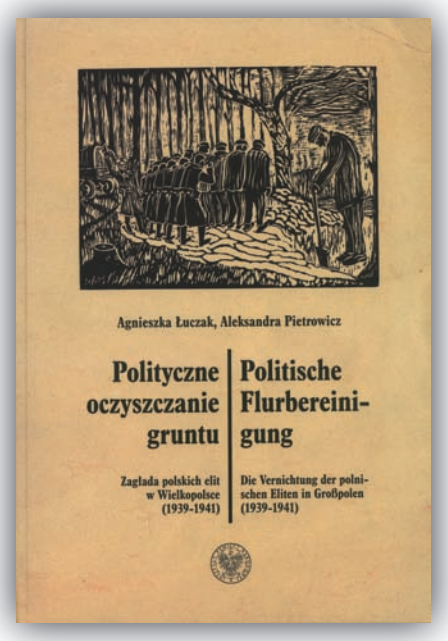

SEBASTIAN PIĄTKOWSKI
WIĘZIENIE NIEMIECKIE W RADOMIU
1939–1945

ADAM PUŁAWSKI
W OBLICZU ZAGŁADY
1942

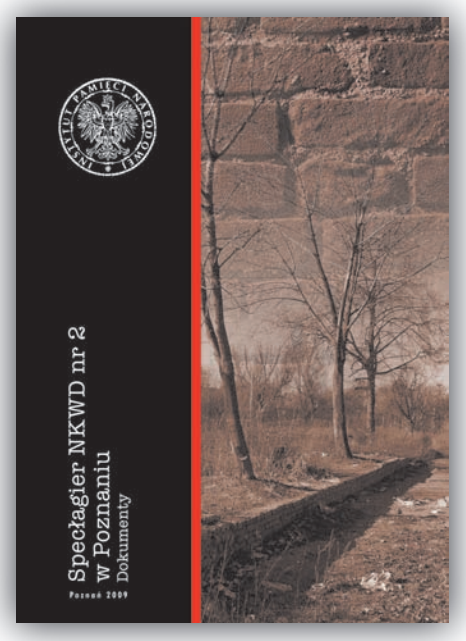

JACEK WITOLD WOŁOSZYN
„WALCZYĆ O DUSZE MŁODZIEŻY"

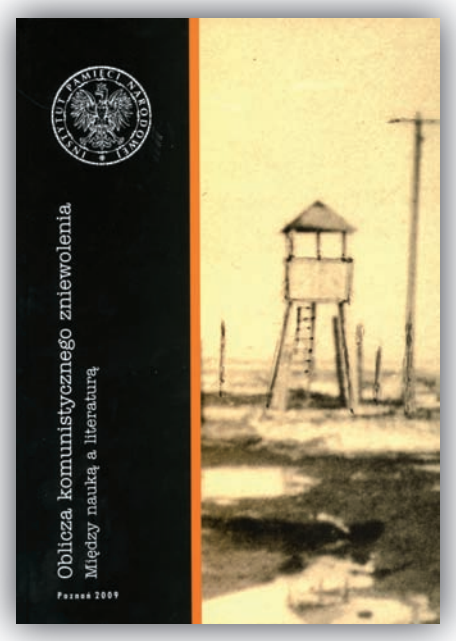

KOŚCIÓŁ I OPOZYCJA NA LUBELSZCZYŹNIE W DOKUMENTACH SB
1971–1983

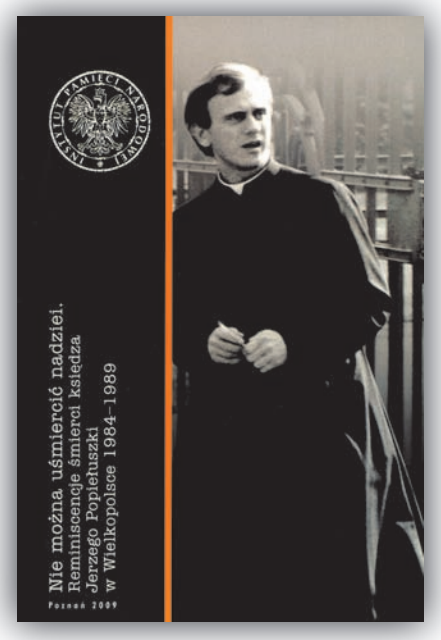
POZNAŃ

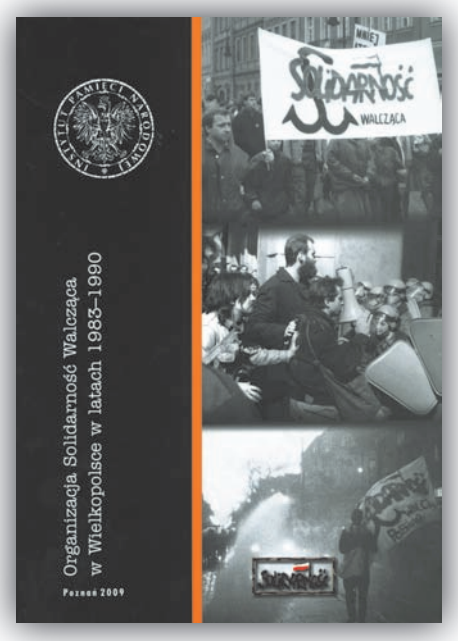

Agnieszka Łuczak, Aleksandra Pietrowicz
Polityczne oczyszczanie gruntu
Zagłada polskich elit w Wielkopolsce (1939-1941)
Politische Flurbereinigung
Die Vernichtung der polnischen Eliten in Großpolen (1939-1941)

Instytut Pamięci Narodowej
Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1945-1956
Poznań 2008

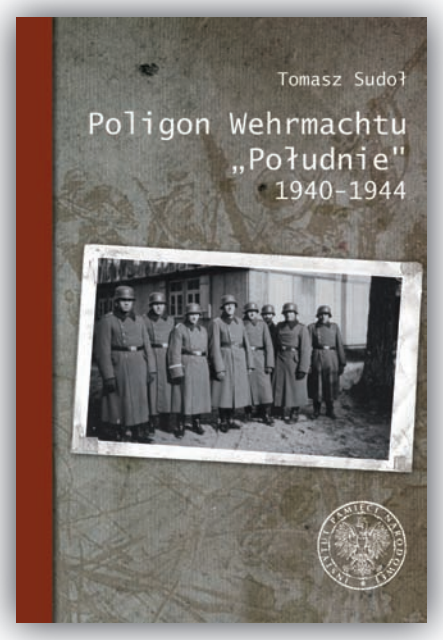

Instytut Pamięci Narodowej
Specłagier NKWD nr 2 w Poznaniu
Dokumenty
Poznań 2009

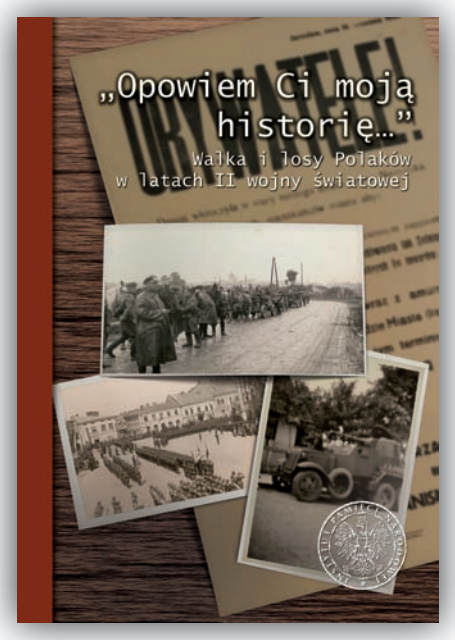

Instytut Pamięci Narodowej
Oblicza komunistycznego zniewolenia.
Między nauką a literaturą
Poznań 2009

Instytut Pamięci Narodowej
Nie można uśmiercić nadziei.
Reminiscencje śmierci księdza Jerzego Popiełuszki w Wielkopolsce 1984–1989
Poznań 2009

Instytut Pamięci Narodowej
Organizacja Solidarność Walcząca w Wielkopolsce w latach 1983–1990
Poznań 2009
Solidarność
Walcząca

RZESZÓW

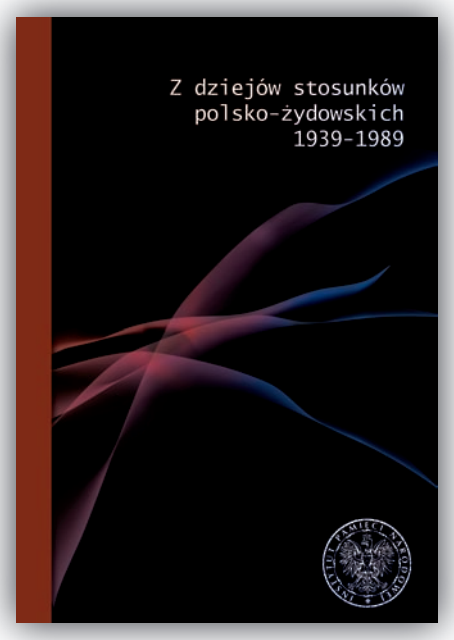

Tomasz Sudoł
Poligon Wehrmachtu
„Południe"
1940-1944

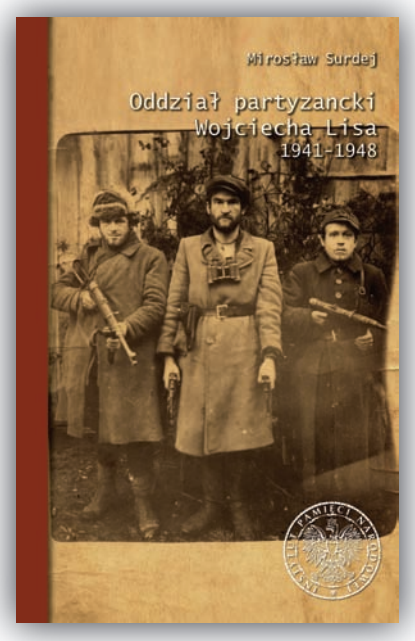

„Opowiem Ci moją historię..."
Walka i losy Polaków
w latach II wojny światowej

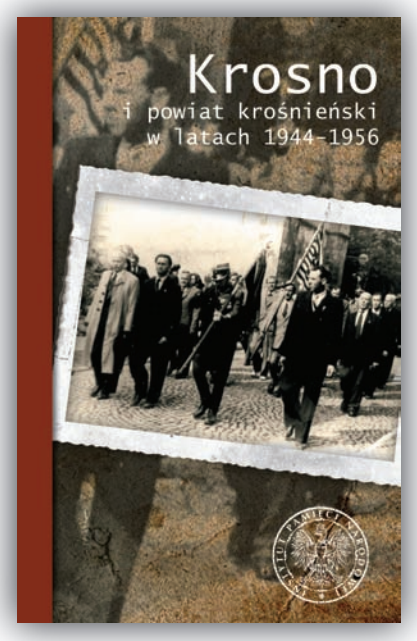

Piotr Szopa
Armia Krajowa
w Strzyżowskiem

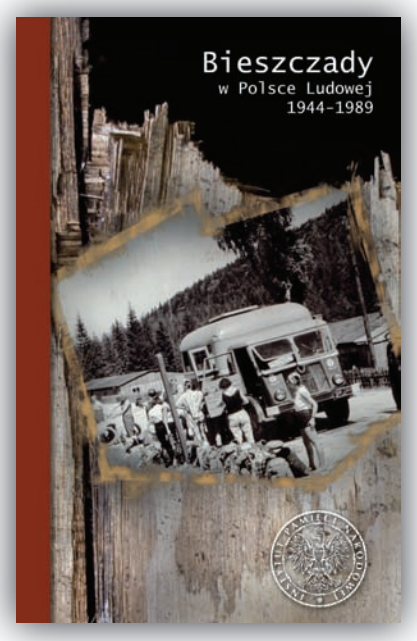

Franciszek Banaś
Moje wspomnienia

Bogusław Wojcik
Niepodległościowe
organizacje młodzieżowe
na Rzeszowszczyźnie
w latach 1944-1956

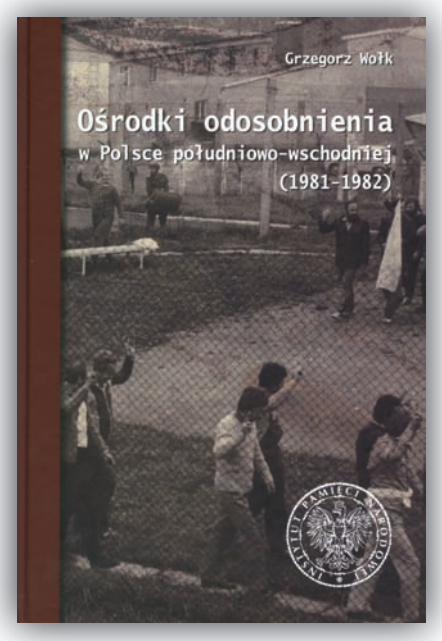

Z dziejów stosunków
polsko-żydowskich
1939-1989

Mirosław Surdej
Oddział partyzancki
Wojciecha Lisa
1941-1948

Krosno
i powiat krośnieński
w latach 1944-1956

Bieszczady
w Polsce Ludowej
1944-1989

Ryszard Ziobroń
Historia żołnierza tułacza
Działalność emigracyjna generała
Władysława Bortnowskiego

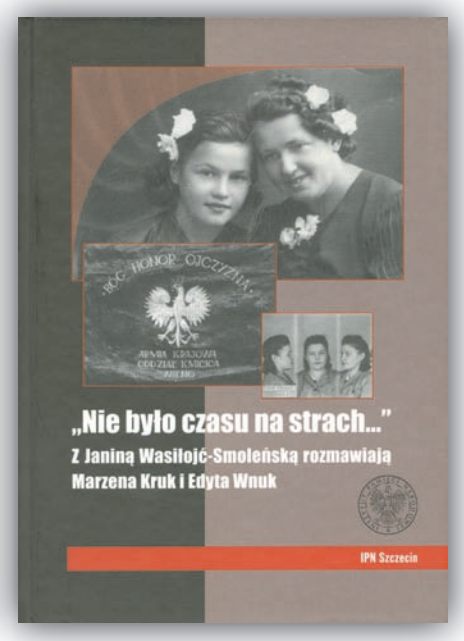

Grzegorz Wołk
Ośrodki odosobnienia
w Polsce południowo-wschodniej
(1981-1982)

Represje
wobec wsi
i ruchu ludowego
(1939–1945)

SZCZECIN

Szczecin - źródła wiedzy o historii miasta.
Od archeologii do czasów najnowszych
Pierwsza Konferencja Edukacyjna, Szczecin 9 XII 2008 r.
Szczecin 2009

Józef Jagodziński
Bunkry na ruinach
Szkice do historii
KL Stutthof – Außenlager Pölitz
IPN Szczecin

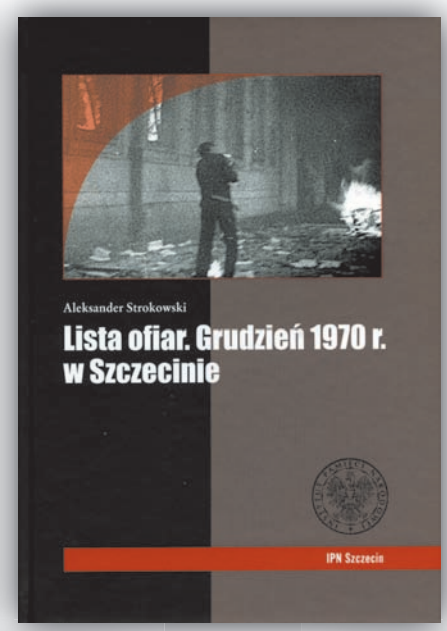

„Nie było czasu na strach...”
Z Janiną Wasiłojć-Smoleńską rozmawiają
Marzena Kruk i Edyta Wnuk
IPN Szczecin

Fikcja czy rzeczywistość?
Wybór audycji Polskiego Radia Szczecin
z lat 1946 – 1989
Polskie Radio Szczecin
IPN Szczecin

Paweł Skubisz
Nocna rewolta
Antysowieckie zamieszki w Szczecinie
10 grudnia 1956 r.
IPN Szczecin

SZCZECIN

Społeczeństwo Szczecina
przeciwko chuligańskim ekscesom w Warszawie
Z dala od centrum.
Rok 1968 na Pomorzu Zachodnim
IPN Szczecin

Aleksander Strokowski
Lista ofiar. Grudzień 1970 r.
w Szczecinie
IPN Szczecin

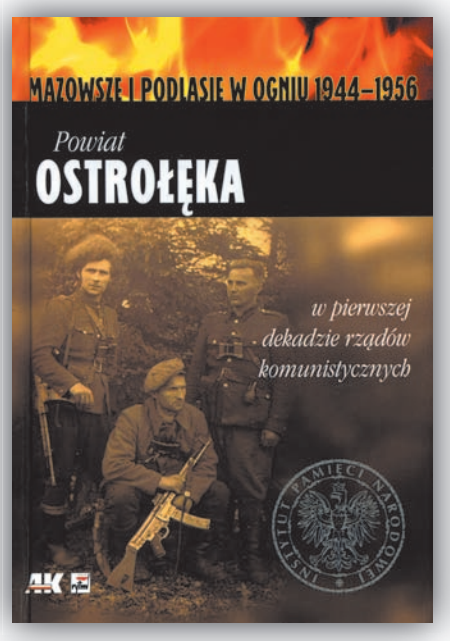

Dariusz A. Rymar, Zbigniew Bodnar
Radio „Solidarność”
w Gorzowie Wielkopolskim
w latach 1982-1989
IPN Szczecin

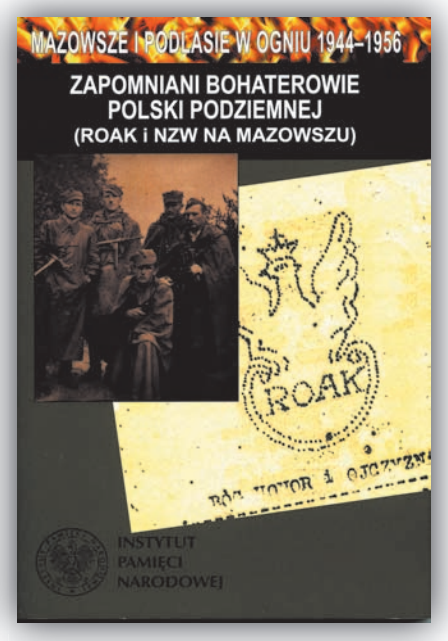

12
STRAJK
OKUPACYJN
„Nic tu nie jest nielegalne”
Sierpień '88 w dokumentach szczecińskiej
Służby Bezpieczeństwa
IPN Szczecin

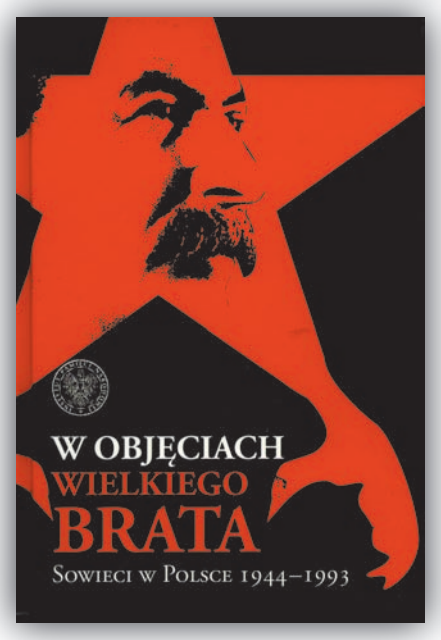

ZARZĄD PORTU SZCZECIN - ŚWINOUJŚ
SOLIDARNOŚĆ
Zarejestrujcie nam
„Solidarność”!
Strajk sierpniowy 1988 r.
w Szczecinie
IPN Szczecin

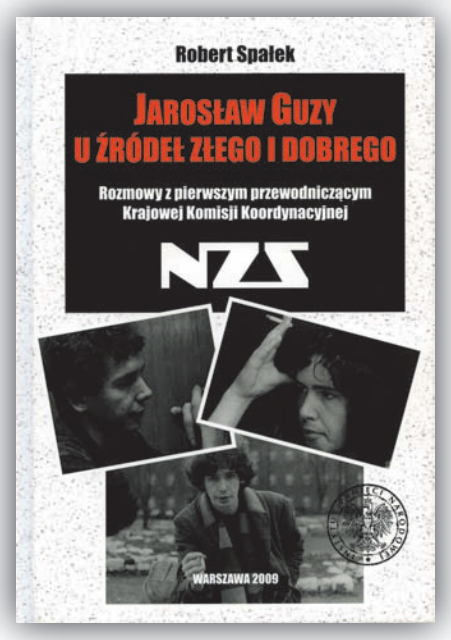
WARSZAWA

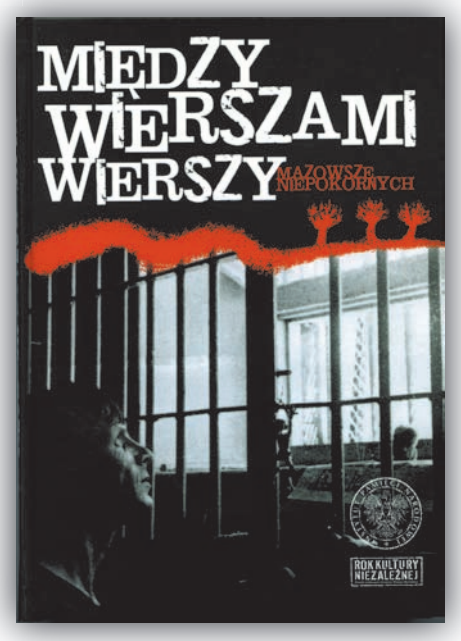

WROCŁAW

